COLLECTANEA

ad

Historiam Patriæ

pertinj.

Ao 749. d. 12. January.

per Mart. Selmer

Hymn. Eccl. cotum Recte.

Rem excerpta.

Inv. 92

Fundamentum et origo Honora- 1.
rii

S. Martini, Principi Apostolo Lati,
ex Memoriale Leopoldo, 1692. per-
recto per Labanium (M. Boh.)
Sect. VII.

Im Jahr Xsti 1660. als die Pohlnische Nati-
on den nun nächst verstorbenen Königen
Casimir, einem Printzen Hertzog
zu Neuburg, die Kayl. Erbe, nur bloß
auf einen einigen Winter, Quartier
geben müssen, und dieses
ihnen beschwerlich, fast einem jeglichen
Winter, insbesonder aber der Nation
verderblich Gäste oder Feinde gewesen,
(Ursachen Belangend) zu weitläuffig scheinet,
mich jedoch dessen enthalte und kürtzlich
gemeldt der Winter-Quartier freyheit
fürzubringen, und sage nun: Obwohl
dieselbe, wie gemeldt, nicht
A. 1660. Ihro von angeregten Königlichen
Printzen Hofstatt haben dergleichen schwe-
re Winter-Quartier denn ihnen verstor-
benen Königl. Rüstern Hr. Andreae Flei-
schern bey der Pohlnischen Nation gehalten,
wollen,

2.

wollen, welches wider den Innhalt
ihrer erhaltenen Freyheits- und Lands-
Ordnungen selbe in keine nächste Vorfor-
derungen stehen, noch Ihro
Königl. Majestät selbst f. dienl. selchen
übel ungefürnehmen Mißbrauch Recht
und Gerechtigkeit gemessest werden: / sondern
zu willigen gnädig- und gnädigst, sich dieses
selbem hierin alles Recht und Billig-
keit angedeyen lassen, und auf der Beschl.
Deva in Ansehung gnädigst wenden, dann
also gewiß dann Banderesen die
Dänische Nation empfinden, gütigen
Fleiß Ihnen wiederwärtigen und ge-
wohnten Willen entgegen setzen,
sonsten aber Ihnen gütige zu erlas-
sen stehen, accordiren, auf Ihnen
bewegte Honorarium stehen lassen, u.
endlich 20. Jahr ruhiglich abwarten
müssen. Dieses Allerg. Ob. u. Hl.
ist mein unterth. fundament
ist von gehorsamen Honorario ver-
sicherlich.

Obs. Ex literis Actii, infelicis Con-
sulis Ruperti Vienna demortui, Schmei-
zelio missilibus. Dum schwantzius ser-
vicio

turio comitibus Lutsch et Zoltner, Sax.
sylvaniam peragrarent desig nandorum
inciderunt in Hobitem, qui villis Privi-
legium Matthiæ Regio ostendit de immuni-
tate pro familiatoh consanguinitatem
cum puella illâ Valachicâ, quam hic is-
mundus matrem fecerat, Corvini, patris
Matthiæ, offendit etiam locum ubi tentori-
um Cæs. Sigismundi, in quo id factum,
fuerit.

Natio Saxonica habet Pagos 218.

1, Cibinium	37.	7, Nagy Schenck	21.
2, Schesburgum	15.	8, Kuyses	15.
3, Corona	21.	9, Mercurium	7.
4, Media.	26.	10, Uegyhaz	11.
5, Bistricium	42	11, Szekelvabos	13.
6, Sabesius	9.	Summa	218.

Nr. Saxonicos fundos.

Comitatus habent Pagos 936.

1, Albensis	229.	4, Colos	180.
2, Kükülö	161.	5, Doboca	130.
3, Thorda	160.	6, Solnok intek	132.

Summa 936.

Præterea olim pro Caeth. Dño Præto Rabutin
ab Incl. Confœderatis Crajinico mense natis
deputat

1, 250. fl. Rhen.		4, porci 2.	
2, Cabali tritt.	15.	5, Cubi av.	400.
3, Vasa vini.	2.	6, Avr. facri	190.

Et quo tempore tot bellorum motibus

exanu

rerumque vicissitudinibus exhausta
Patria; quotannis Constantinopol. Im-
perator Imperiales 80000 coacta est pen-
dere, præter multifarias extraordinarias
exactiones; Contribuit Natio nostra
de singulis 2000 portis, Imperiales
18, quæ facit Imp. 36000.
Corona huc contulit Imp. 8208.
Media — — — 4032.
Bifaricium. — — 4572.
Summa Imper. 16812.
Hinc dantur Principi 1900. Regi Hung. Cibl. 500.
Consuli — — 106. Senatibus Cibl. 60.
Coronensibus — — 100.
Honorarium Sti Martini importat fl. 6666.
Originem vide pag. 1. Contributio hæc a
Clem. Imper. Leopoldo remissa est ad
lamentationes Saxonum. Repetit tamen
et post remissionem hanc Dominus Sachs
ut illud, quod Judici Regio Cibiniensi,
et aliis eiusdem beneficii desit antea
sumere nec amittere potuit.
Ob hoc Honorarium pendit:
Corona fl. 660. Media 1260. Bifaric. 1436.
Percepit vero Princeps ex eo solum fl.
6000. In censu vero hoc Coronenses
tam exigue contribuunt, quod debeant
explora-

exploratores alere, qui quidquid rerum
in Valachia geratur ad partes.

Pro militibus praesidiariis ad singu-
las Portas inscriptis fl. 60. 79. 50.

Corona igitur dabat 1964.
Media — — 7456. } summa 6079. fl.
Bistric. — — 1651.

Deputationes ordinariae Almae Universitati

Duo Consuli Cibin. fl. 50. Sedis Jud. Cibf. — 50.
— Judicis Regii — 50. Notario Cibf — 80.
— Consuli Hermanst. — 25. Senatoribus Cibf. 50.

Salaria Dnor. septem Judicum

Consuli Cibin. — fl. 100. Notario Cibf fl. 50.
Judicis Reg. Cibf. — 100. Procuratori — 150.
Sedis Jud. Cibf. — 25. Porcolabio — 40.
Septem Judicibus — 724. Stopnario — 40.
Senatoribus Cibf — — 50. 8. Equitibus singulis 40.

Cibin. exhibuit

1. Dn. Consuli Cibin. fl. 100.
2. Regio Judici — 100.
3. Sedis Judicii — 26.
4. Notario — — 26.
5. Eidem pro regesto Cibf. 10.
6. Senatoribus — 60.
Summa fl. 321.

Hermanst.

1. Duo Consuli fl. 50.
2. Judicii Reg. — 25.
3. Judicii Sedis — 10.
4. Curatis Senator. 32.
Summa fl. — 117.

2. Sabaspes

3 Sabaghus Zachib.	4 Nagy Kinst.
1 D. Judici Regi – ff. 25.	1 Judici Regi ff. 25.
2 Sedis Judicii – – 8.	2 Sedis Jud. 8.
2 Quratis Senatoribus 12.	2 Quratis – 12.
Summa ff. 45.	Summa ff. 45.

5 Rupeo	6 Mexcut.
1 Judici Regio – ff. 25.	1 Judici Regi – – 25.
2 Consuli – – – 8.	2 Sedis Judici – 8.
2 Judici Sedis – – 6.	2 Quratis – – – 8.
4 Quar. Senatoribus 8.	Summa ff. 41.
2 Qur. Sedis. – – 8.	
Summa ff. 35.	

7 Lafelk.	8 Drav.
1 Judici Regi – – 25.	1 Judici R. – – – 25.
2 Sedis Jud. – – 5.	2 Sedis Jud. – – 8.
3 Quratis – – – 6	2 Villico – – 8.
Summa ff. 36.	4 Quratis – – 24.
	Summa ff. 65.

Ea varius adhuc Deputationibus septem Judicum participant omnes juxta proportionem.

Obs. iii Mf. Abbatiam de Kerty, Cretz, Mescheudorff. Principes Transilvaniæ sibi adsiverunt. A. 1645.

Salarium Civile Cibi.

2 Pastori – ff. 50.	Monasteriali mass. 60.
Amplisso Senatui 80	vesp. 50.
Notario – – – 20.	Joviali – – 50.
Medico – – 200.	Lunari – – 50.
Professori – – 300.	Vespertino – – 50.
Archidiacono – 85.	Matutino – – 50.
Rectori – – 120.	Semodalitiali – 20.

Equis

Duis Lectoribus singulis 50. Kesthor Span. 46.
Cantori et Collabf. 44. Vexillionibus. 76.
Organiste — — 150. Hospiti publico 25.
Secretario — — 25. Calcanti ff. 12.
Amanuensi — — 25. Lictori — — 4.
Mag. Vigiliar. — — 40.
Cubiculariis — — 25.

Corona habens portas 456. Media portas 224.

	contribuit de ffeenis.	contribuit de ff.
Mille — —	ff. 28„ —	— 112„ —
Centum — —	— 22„ 7. 80.	— — 11„ 20.
Decem — —	— — 2„ 28.	— — 1„ 12.
Uno — —	— —„ 22.	— — —„ 11.

Basilicium portas 254.
contribuit de ffeenis.

Mille ff. 127„ — Centum ff. — 11„ —
Decem — — 1„ 27. uno — — — 7. 12.

Tempore Expeditionis bellica pedites 500.

dant.		Cubiculum suos pedites ita distr.	
Cubiculum	52	Velta dat	10.
Schasburgum	40.	Sad. Insula Succorsi a 2.	6.
Corona	95.	Neudorff	3.
Media	38.	Rothberg	2.
Olim 772.		Kapsenh.	1.
Basilicium	80.	Klein et Gross Schenum	4.
Sabacsus	52.	Schellenberg	2.
Schenik	42.	Brebrich	2.
Ruyses	29.	Dalmen	2.
Mercurium	26.	Hanbach, Hamessd, Pirclom.	3.
Leschk.	22.	Freck	3.
Brooß.	12.	Zakadas	2.
		Vestlen	2.

Mucheu 1

8.

Maichen – – t. Michelsberg, Reissen a 2. 4.
Pangerd – – t. Holzburg – – – 4.
Rebsdörffel – – t. Hamelseth – – – 3.
Summa – – 57.

Passoribus hod. pas. 25. dant, agaz. nes 4.

Nr. am Schreiber Andree

Limitatio Censuum hodierna adhuc, juxta domos palmarales distributa.

Welta 4. – 625 – Rollberg? – 125,
Insula – – 408,25. Kapenholtz – 46,87
Holtburg? – – 375 – Hamelseth – 46,87.
Amtsfeld – – 203,12½. Dusbriet – 109,37.
neudorf – – 187,50. Palmen – – 62,50.
Klein Hauwen. 125, – Hamersdorff. 125, –
Gross Ost – 125,
Schellenberg? 125,

Deputationes publicae.

Dnus Consul Libiniensis habet.

1, Ex Universitatis Deputatio ff – – 50.
2, Ex salario Dnorum ? Judicum – 100.
3, Ex deputato dict. – – – 25,
4, Ex ff. 724 – – – – 100,
5, Ex Honorario Ste Martini. – – 100,
6, Ex Lemberg. Cassa bonor. civit. Alb. – 48,50.
7, Pro 6. Vasis vini ad rubeam furiam. 120.
8, – tribus Lardis ad rubeam furiam – 78,
9, Ex Ctes Meschend. & Closdorff dimid. Atrend. 21,
10, Ex Rakowitza, tempore decimarum. – 50
11, Ex Ecclesia – – – 167,
12, Ex Lemberg. bonorum nobilitarium Dominicorum ? Judicum – – 558,50.
Latus aff. 1355,

Transp. fl. 1355 ß —

Item pro cera et papyro — 12. —

— Simuli et Satrapæ ex porta dantz
pro illo — 472 ß —

Summa fl. 1368 ß — Obs: mala calculus

2.
verbum ante Satrapa non legere potui.

sive aliis adhuc sedis hujus honorat. et actibz.

Dnus Comes Judex Regius habet

Ex Universitatis deputato — fl. 50 ß —
— Salar. Septem Judicum — 100 ß —
— Deputato D. Septem Judicum — 25 ß —
— fl. 124 ✱ — — — — 100 ß —
— Censu Honor. S. Martini — — 400 ß —
Ex dono ex liberalitate Principis — 100 ß —
Ex D. 1. Jud. dimidio des Landgrafen 558. 50.
Pro 6 Vasis vini ad rube. Summ. — 120 ß —
— 2. lardis eodem — — — — 18 ß —
— Satrapæ — — — — — 47 ß —
— Spanjagio — — — — 32 ß —
Ex censu Ecclesiæ — — — 164 ß —
— Crentz. Mesch. Clos. dimid. Item. 11 ß —
Item vacant. duos aureos — — 10 ß —
Pro Decimis ex Rakoviczy — 50 ß —
Ex Landgrafens. possessionum Civitatis
Hertzschirna, Petzsch. Orlat. dimid. — 48 ß 50
fl. Obs. ex Orlath im Mal. Civ. Judex
nichts, Summa de portis ex Hermig =
Dantz.
fl. 9. Decimis agnellorum ex Schisa 40 ß —
ex Orlath — 30 ß —
Selschel — 20 ß —
Summa 1934 Dantz

10,

Dnus Sedis Judex habet

Ex Deputato Universitatis — fl. 20,
— Salario Universitatis — — 25,
— Deputatione Dnorum septem Jud. — 20,
— florenis 724. — — — 25,
Summa fl. 90,

Huic accedunt accidentia quæ plurima.

Dni Senatores Cibi. habent.

Ex Deputatione Universitatis — fl. 50,
— Salario Dnorum septem Judicum — 50,
— Deputatione Dnorum sept. Jud. — 80,
— florenis 724. — — — 60,
A Civitate Cibin. — — — 80,
Ex honorario Mri Martini — — 60,
Summa 380,

Hos florenos conjunctim habent et inter se dividunt.

Dnus Notarius habet

Ex Deputatione Universitatis — fl. 50,
— Salario Dnorum 7. Judicum — 100,
— florenis 724. — — — 25,
Pro Regesto exinde. — — — 70,
A Civitate Cibiniensi — — 20,
Summa fl. 300,

Nb. ex ratione famuli fl. 25. } pluria vid. supp.
Olim etiam pro Amanuen. 25. }

Procurator Universitatis habet

Ex salario Universitatis — fl. 150,
— — 7. Judicum — — 150,
Summa 300,

Subicis

Judicines Cibinienses habent conjunctim fl. 222.
organista olim. — — — — 150.
Madecenus — — — — — 72.
Accessit Violista olim qui accipit — — 60.
(Sed iste abrogatus et salarium transla-
tum in Apothecarium:)
Organista Monasterius. — — — 20.
Dnus Pastor primarius habet
a Civitate Cibf. — — — — 50.
Item modo de oppignorata parte
territoriorum Keppendorff. — 50.
si nempe triticum ferat, si avenam 25.
DD Jurisores conjunctim — — 20.
D. Doctor Medicinæ ex salario Univf. 100.
a Civitate Cibinf — — — — 200.
Secretarius Cibf ex salario Univerf. 15.
Ex Deputat. 7. Judicum — — — 10.
a Civitate Cibf. — — — 25.
Summa — 50.
Amanuensis habet ex Deputt 7. Jud. — 25.
a Civitate Cibinf — — — 35
Summa fl 60
Provisor rubra tuxis ex salario 7. Jud. fl 40.
Ex Deputatione eorund. — 6.
Hopmarius habet ex Deputatione Univf. 16.
Dnr. Judicum — — — 15.

Ea

12.

Ex salario Univ. — — — — 6.
a D. Villico — — — — 26.
Ex salario 7. Jud. — — — 40.
Tribunus militum Abb. habet
Ex salario Univ. — — — 40.
Ex Deputatione 7. Jud. — — 8.
It. a Civitate quovis Mense ff. 5. ann. 60.
Obl. Dno Officiario hered. Albing. adsunt 16.
Verecundii S. Stephani Custos, incluso
Cocquo quotannis dimidias pares solett
quot Canonici ab Universitate accipere
Ex salario singuli ff. — — 40.
Altera ex Deputatione D. 7. Judicum
singuli — — — — 6.
A 7. Judicibus etiam solent annexo toto cum singuli accipere ff. 5. 40.
Abb. coram in Deputatis singuli — 6.
Cocqui vero extra hanc summam accipiunt etiam a Civitate singuli pro
Canno Abb. — — — 4.

Solutio
mensuum D. Comitis Saxonum tempore
Expeditionis bellicæ.
Frisl. Oostersoeg, Koran, Pewtrowand
Schoek ff. 157.
— Gastening Sinnerr Sonsoe — — 40.
Mense ff. 6. Comiti — — 100.

si vero

si vero ei adsit Senator eidem etiam
singulis Mensibus — fl. 52
Zur Hintersassen Kuss zu bauen 100.
si sic prio utatur equis servat fl 100. p. se.
Quum diurnum bestellen — 60.
Vom Thurn 2 Pfennig 8 Kreuz. 6. an die
Thürschreiger und für die Diete 2.
NB, Es seind die Helffenste solti sunt annuatim
D. Consuli Cibiniensi deponere.
Helfft — fl. 73. Galisch fl. 4,, 50.
Kakova — 17. Selischtka 12,, 50.
Zibiell — 20. Summa 300.
Valtye — 13.

Solvo Antesignano tempore belli. Capo 3. mens.
1. Dem Fahnenführer Se Tribuno — fl. 10. —
Habitum integrum vel fl. — 4. —
Caseus unus vel — — — 1. —
Lapis salis unus vel — — — 10.
2, Vexilliffero — — — 5,, —
3, Tympaniste — — — 5,, —
4, Vice Capitaneo — — — 6,, —
5, Tribuno militibus — — — 12,, —
6, Alexio pagorum Pregarii singul. 4,, —
NB, sub Capitaneo S. Tribuno Cibin. compared.
eique subsunt Pregarii Sabes. Mere. Leschk.
et Varosien. Sub Schaasburgi vero tantum
Rupenses. Reliqui pedites habent suos
peculiares Tribunos. Tribuno datur
ex sede animadversionis, a Civitate tentorium item
Fritsch

Tribici Cubf. 2. Vice Tribuno Cubf. 1½
Vexillifero Cubf. 1.

Census ad Ecclesiam Cibin. pertinens
et circa festum St. Martini exsentari solitus.

Prosdorff	Magus	solv. antiqu.	Rec. 75. ab 100.
—	Minus	— —	12. — 8.
Seiden	— — — —		20. — 16.
Bolkatsch	— — —		32. — 24.
Reussen	— — —		70. — 74.
Kertz	— — —		70. — 32.
Földvár	— —		12. — 18.
Meschendorf	— —		20. — 26.
Cuna	— — — —		22. — 26.
Rosdorff	— —		14. — 14.
Appesdorff	— —		14. — 15.
Michelsberg	— —		26. — 35.
			14
		Obs. male calculi	376.

NB. Iste Census Rodienna vocatur Catharinalis. Hoc Censu numerantur tamen Pastori Prosdorff. fl. 26. reliquos dividunt inter se Curatus et Ludex Reg.

Pastori Cibiniensi pro alendis Ministris numerabantur fl. 200.

Jus Capitulum Antesylvanum fuit vere diuturnum 160. Rh. Forgatsch putzt ipsis — mit mehr 160. Ducatum Gratuitum. Ad cuncos castrenses, cum servis, equis vicinis a Patrono ibi exhiberi solitis, idem census extraordinarius a Gubernio impositi 1den pes annuus a 1000. Rh. vide Census Refeript. Capituli Antesylvani.

Birthalbenſibus privil. Ludovici Regis 1520. Budae datum, ut habeant suo gladii quod Conſuli Verdero A. 1662 re, ſtituerunt.

Auguſtinus Hedrigh Com. et Judex Reg. Cbin. ab 1574 – 1576. in lapide ſepulchrali dicitur ſepultus A. 1547. d. 3. Febr.

Daniel Malmer vel Melmer uti in Rudolphi Diplom. Nobilitatis eidem A. 1603. d. 15te Xbris extradata, vel Mailmer, uti in ſigism. Bathori diplom. Nobilit. eidem A. 1594. d. 6. Aug. data legere eſt dicitur Daniel Literatus Mailmer de Monora ſcriba praeceptor praeventuum Principis fiscalium, Comes factus p. ſigism. Bathorii A. 1607. d. 20. Maji teſtibus diplomate hac et praemiſſis authentz. quatenus L. Weidenfelder et a nobis viſa a Bokio deſcripta ſunt, ſuccesſit vel in diplomate leg. Alberto Jonaghi, i. e. Hunyadi, p. Matthaeum ſigismundi Bathori Cancellarius ſubſcripſit eſt Wolffgangus Kowa, Electus ſigismundi Bathorii Cancellarius et Johannes Pilthy. et Leuelt. Stephanus Haszay vidi

1556 d. 9. Aprilis, dolose impetitus eſt, et Deſtagrand d. 27. Martz inter 1. 2. et 3. horam vespertinam media Civitatis Cibin. parte, illuſt. vir Johannes Pilthi, Judex Reg. Civit. Cibin. qui quo ſi cauſſa eſſet, eius putabatur ſpes Cal. Ebel. Anno 1559.

Vid. Athanasii Kircheri Musurgia Universalis Romæ editæ 1650. Tom. II. L. IX. P. III. Cap. III. p. 232. de sonis portentosis secundæ classis i. e. qua ab agente quidem naturali sed vi humana majore contingunt. Ibidem narratur Exitus puerorum Hanaviensium A. 1460. qui accidisse dicitur et cujus picturam minutam in Ecclesiâ vidisse se adfirmat Auctor.

Vir adparuit juvenis corylchae et prodigiosæ staturæ cui per[sonæ] extractâ fistulâ sonitus in flumen abduxit saccincta veste. Alterâ die iden vir eisdem me[lodiam] ob negatam pecuniæ mercedem adparuit habitu venatorio vultu terribili purpureo mustacio comspositionis pileo fistulam aliam longe a priori diversam insonans. Sequuti et pueri a 4–12. annorum in cavernam, qua ad Visurgis ripam in monte est fat ampla Immensarum fabulationis aperta. Claudit Auctor: Quæritur ergo quisnam ille sonus fistula tantis victimis fuerit? Respondet dubie dæmonem fuisse, qui occultô Dei judicio fascinatos pueros in aliam orbis partem transtulerit. Nam Antonius Sturmius Sylvan.

Sylvania testatur circa idem tempus
in Franconiam ignota lingua quosdam
de repente adparuisse, qui et ibi
sedem figentes singulari suam pro-
movebant, ut in hunc diem ger-
manis non alia nisi germanico-
saxonica loquantur. Multa de
similibus sonis prodigiosis vide
apud Eusebium Nürnbergensem.
Cornelium Agrippa aliosq.

Extractus Memorialis quod M. F.
Labanius, Notarius Provincialis
Nominatus tabius Teutonica Nationis
Leopoldo A. 1692 ut ablegatus Vien-
nae praecait.

Post introitum petit 1, ein 2 gepflogenen
Contracts, die einen rechten Inhalt in
dem Londer Constitutionen nutzbaren
gewissen und unumgänglichen
Articuln in gleich Ausgefertigt den andern
Theil, und die Reparation der Embas-
sade Cerimonialien so Ergeht Theil
der gantzen Nation Insiegel be-
kräftigt 2. die Matrikul Extraordi-
ginal eingereicht werden, mit der
Begehrt eine einfach gnädige ausfer-
tigung eines Diplomatis, die dasselbe
bey andern in Acht haben dienen, als
der Universität zum Besuch und

Lesen,

Diffensit promissa solum, praetensa confirmat quod die originalium
Transmissio Transsylvanae Nationis [illegible]
se nec vendere vel ipsorum Beneficiorum
Consolationem Diffensit quod Confirmetur
Dessum fassit benefic. [illegible]
Clerq[ue] dignet gratiosa Clausula
Cavi.

4 Contra Creditores nobiles plus
usurarum caigentes, ac par. 1. ad perniciem
Nationis Saxonicae f. f. 60000 fl.
debet. quorum usura a 10 Centes. quotannis 6000 facit.

5 lamentatur de Articulis oblatis
per pluralitatem votorum stipulatis, ubi
nempe Natio Saxonica plura quam Jus non
habeat.

6 petit, ut non Gubernatori sed Commendanti qui et Gubernator praesentet, installatio Comitis ad Cl. Sax. deferatur.

7 petit, ut appellatio ad aliud Tribunal
praeter regium a Comite Saxonico, Saxoni
nullo impertiatur, et privilegio Andreae
Sancti, qui cuius nemo absolvitur Saxonum
a Comite ad cameram curialem, aut Vayvodam appellare potuerit.

8 petit abrogationem numerum, a Gubernio
postulatorum nempe argenteorum deauratorum
pocolorum, quae tanquam fiscalia exhiberi
solent Nadio, cum hic abusus sit merus,
nec audeno legitimus, sed alias voluntarium munus huic illive oblatum.

7)

7mo) petit abrogationem muneris S. Martini
ejusque calponit originem vid. p. 12
8vo) petit dem. Custode [illegible] Schwaigen Ob. [illegible]
der angefasten Arm Sonnen Stunde zu
erneuern oder zu thun zu verfügen.
9no) petit loca in Bubenia et ad Tabulam Reg.
ordinaria. item mone Arenda decimarum
participes.
10) contra Superiorum eorum imi nobilitatum
lamentatur.
11) contra Arendatorio collect. lamentat.
12) petit privilegia pro passis et dispensationis
nec intra duplas.
13) petit rationes 40000 fl. quas Ratio retinebit
a Bubenio redendas, ut scriatur, quo pervenerint.
14) petit veniam cudendæ monetæ, quam
Cibinium habuit.
15) petit comitia Cibinii aut non prorsus inde
habenda.
16) lamentatur de quartirio militari. ubi 300
curus lign. 400 Candelas. hebdomadatim
tradebat tenebat, Cibinium, quod annuatim
50000 fl. importaret, cujus reparatio damni
petit, ne sola Civitas id ferat.
17) Quietantias accipi petit de praestitis
subsidiis.
18) de modo confirmationis officiorum
alium quærit.
Obs. ex discursu Schmeitzelii de homonibus magnatibus
in Libl. Vt. de bello Ratisbonensi II. in re
Principum und Reg. zu Cöln ungemein Sorgen
sobey die Venetianer in [illegible]

[illegible] Bonfinius [illegible]
Buda sub hac conditione catholicis [illegible]
[illegible] Ferdinandus, etiam [illegible]
[illegible] sub [illegible]
[illegible] Matthias Corvinus [illegible]
[illegible] sine religione [illegible]
[illegible] alla Religion indifferent, [illegible]
[illegible] Bonfinius [illegible]

Martinus Brennerus Bistriciensis
Transylvanus [illegible] edidit primum
Decades III. priores Bonfinii ex Budensi
quae Budensi descriptas, bibliq[ue] a Paulo
Iovanfio per manus Francisci Alfenii
Canonici Albensis communicatas, dedicavit
eas Francisco a Reiva Palatino Hungar.
Vienna Calend. Septembr. A. 1543. Vir vere
litteratus, cum ex dedicatione stilo puro
conscripta patet, meminit se litteris ope-
ram dedisse in Collegio, quod Alba
Regia floret, de Bonfinio autem refert,
eum Hermogenis Rhetorica e graeco
traduxisse et Claristo Matthiae Regi
dedicasse, praetera Philostratum &c.
radianum transtulisse et Beatricis
synopsim conscripsisse, de graeco ipse Bonfi-
nius in decad. [illegible].

L. ANNIO FABIANO TRIUMVIRO CAPITALI
LIVM FABIANO LESSONIS II. [illegible] QUESTO.
R. I. SS
vid. quid Bonfinium Dec. ad l. 2. l. 1.

Dragul.

Dergl. gründlich vnd schrifftl. Einleitung
predigt, als d. 5. nach gehaltener Dergl.
abend d. 2. des Januarii Anno 6 überge-
ben vnd consecrirt worden in der grossen
Pfarrkirchen in der Stadt Bautzen
in Jahr Christi 1673. den 7 Febr. Nachmit-
tags vber der M. Pauckers Trinitatis gepredigt
von M. Jacobo Schmidtlero Ecclesiæ Patricæ
Pastore Primario. Psalm. 136. v. 1. Allein
Gott in der Höh sey Ehr vnd Lob für seine
Gnad vnd Treue &c. Alleluja
Andreas Stephanus Pfingsten C. Lorgau in
4to. Inseruiunt exemplari meo nuptiis
Autor dem Ehrnvesten vn. Wohlgel. Johanni
Leisentritt Bürgern vnd Kürschner hier
selbsten Seiner Braut zum ewigen
währenden Ehren. D. S. dedicata hyc comito
Scripti et dedicatoni subscripsit 1673.
d. 30. Decembr. in fine descriptio Organi
plenaria:
H. N. S. Natales sacrum Triunia Christiasmate
historico collustratos, consensu et auctoritate
Ill. Philosophorum ordinis in Academia Lipsi-
ensi publica Eruditorum disquisitioni submittent
Præses M. Martinus Kelpius, Goldbergensis
Laco Trinius et Respondens Bachius
Christianus Wolfsberg Neo Puppinus Mar-
chicus die XXII Martij. A. M. DC. LXXIV.
H. L. Q. C. Lipsiæ Literis Justini Brandii.
Typis. 3 Reg. XXXV. Cap. 1. Vers. sacrum, 2 originem
exponit, 3 confutat falsa, contra reparentes comitiat.

PRAELOTIVRCIAN Primorum N.T. fidelium
ante publicum Xsti praeconium ex natiu-
tatis Xsti meditatione sub praesidio viri
S.R. Magnifi. Amplissi. atque Excelsi. Dni.
Joh. Deutschmann S.S. Theol. D. et P.P.
publico Examini submittit Maxeus Kö-
niger Albino Transmo, S.S. Theol. Stud.
Quaerit. maiori ad diem Jun. Anno
M.D.C. LXXXV. Vittebergs.

Königer filii Marci Königer negotiatoris
et Civis Albinj. fratres Georgii et Joh.
Königer Civium Albinj. dedicatj. Xstiano
Radio Pastori Albinj et Eppio, Senatui
et Ministerio ibique ex Centumviris.

de OMOOYMIA Fidelium Dissertatio theol.
Praeside Paulo Antonio S.S. Theol. D. P.P.
ad d. XVI Jul. MDCCXII placido Theologo-
rum Examini submittit Auctor ipse
spondens Andr. Dieterichus Bolgatzino
Transmo Saxo Hala Magd. celeb.
Duo Andr. Teutsch Cibinii Nat. Saxa-
nica et Joh. Hermanno de Rothenfelo
Consulti Celb. inscripta P. Longum.

Kovacdoczij Historia quam imperfectam
reliquerit meminit Boithinus in gestis
Sigismundi, occasione Orationis Kallaßi
quam hic ad Angliae Reginam Elisabe-
tham habuit, confectam a Kovacdocziio
quae ipsius historiae mentionata inser-
tae

Chronologia rerum Hungaricarum a primo

Rege

Ungarn in Pannonian adventu ad mille, primum quingentesimum und quinquagesimum festum a nato Xpo annuum, Chronard Cornelium Coronensem collecta et in Gratiam Coronensi dicata, Coronæ M. D. LVI. Allpp. Typis Valent. Vagneri impr. Basileæ Michaëli Herdorfensi excudb. in Biblioth. Vettranda 4to 2 Bogn.

Nicolaus Serini schrib einen Tractat unter dem Titul de Bánis, der gewaar nie gedruckt worden wahrhafftig aufbehalten worden, da einem zu Brucksbel ein Ungarn für sein Gezeug genug gab der Zeitungen sonsten gehabt. mentionirt eines Autoris des Memoires histl. du C. Bethlen v. Viklos P. 1. p. 295. P. II. p. 4.

Passa [Georg] d'Epirus in einem dorf la Rocca nicht weit von Zacynto geboren, comandirte einer Epirot. Cavallerie Regiment, stat sich nahes Alexander Hzg. zu Parma A. 1579 sonderlich, wurde Generall Commissarius der Reuterey neben dem selben gemacht 1580. A. 1584. begleitet er sich Hrn des Belagerung seiner Antwerpen. A. 1585. stat er mit sein Reuters ein gnedes zur belagerung von Bonn. A. 1590. gieng er mit Alex. v. Ligne nach Fr. zu Hülch. Nach dem stat er in Verbindung zu Ungarn comandirt 87. und 88 in der Vorstadt Pest gehabt haben. Man stat seine einige Schriften: Maestro di campo generale

Item

[Kollarii P. Dav.] hist. diplomatica Iuris patronatus Apostolicorum Hungaria Regum libri II. 4. Vienna 762. 2 fl. 30 xr.

P. P. Milleri de Corona Hung. Apost. et Ulen. 759. 15 xr.

Histoire de Revolutions de Hongrie, ou l'on donne une idée juste de son legitime Souverenement VI Tomes avec fig. 12mo Haye 739 – – 2, 30 xr.

Nic. Olahi de ~~rebus~~ origine gentis Hung. fatis, habitu, opportunitate et rebus gestis 8. Vienna 763.

Pray [Joh.] tractat. III. Iuris publici et hist. Hungarici 4. Pesth. 756. 24. xr.

item Governo della cavalleria leggiera p. Strada, Iuan, Boterius, Domenus Nan. dabbs p. fin vn dorn Bastard Nicos. Iohn. Spixo, patre demetrio natiuo seruit sub Alba duce, Demetrius 40 annos Austria seruit.

Comes de Belgioso proprie dicit Conte de Bel-foyeuse.

Iames Kozii citatur a Bethleno disser. p. 522. quique verbis de Iuxta notabiliora quadam adferuntur p. 509. vbi p. 510. Iamoskozium et 1604 scripsisse dicit.

Idem W. Bethlen de Michaelis Bruti Hungarorum sinistris aliubi mentionem facit rempe p. 294.

Familiam Dathorea item optime delineauit p. 283.

quit Notarius Peruonis. Com. spe Lyabow de infelicia seri. ptis hujus Annus 1600. quando erat Generos. Dom. de Bhusnen.

Ambrosius Lymigianus sepe ab eodem W. Bethleno citatus e.g. p. 722. bis p. 772, 706, 705, 776.

Iohannes Lisadi qui apud Michaelem Wayuodam stipendia fecit, citatur ab eodem p. 724.

Thomas Borsos citatur ab eodem p. 776.

fuit autem Ormeny etiam legatus Michaelis ad Rud p. 761.

Petri Ormeny citatur scripta et ea iudi: relata de Michaele p. 704.

Annales Ottoreas Francisci Pliziosos abreuiat. eit. e.g. p. 765.

Vestium mutatio ea Szamoskozio adfert p. 773.

Stephanus Bathoreus de Somlyo memoratus a W. Bethlen p. 521. qui Tartaros ea actione Somlyana repulerit. Et hic fuerit dum Boisbaium pater forte est Gabr. Bathori.

et Dux belli declaratus p. 5. cum Paulo Tomoreo Episc. Colocen. Ibidem etiam delumbit.

Georgius Napolai Comes Siepus. frater Joh. Sepusij. Stephani. Ioannis Ludovici ad

cum

validè equitum et peditum turmas Bellz p. 4.

Hh. Andreas Bathori, Stephanus Bathori junior, Step.
Regis Poloniæ patres. Stephanus Bathorius
senior Palatinus Hungariæ.

Matthias Joh. a Ludovico cum Beatrice Georg.
ad Joh. Sepusii. nititur. 6.

Joh. Sepusiensis Anna, Ludovici R. Soror
in matrim. unicum denegata fuerat.

Pugnatum ad Mohacz describunt Istvánffi,
Brutus, Syrmigianus, et Brodericus
Cancellarius Regni qui prælio interfuit p. 13.

Matthæo Cibacio cum cæsa quarendi regii
corporis. p. 14.

Georgius Szekelyius cognomine Dosa in Siculia
Szakfalvæ. obscuro loco natus ibidem d.
bello ad Albam Græcam gesto Turcas
militum præfuerat, et in singulari conflictu
cum Alii Epirota Samandrâe equite
decertans, primum dextra qua loricæ sa
unâ ictu obtruncaverat, et eundem intere
merat.

Johannes Sepusii Anno ætat. 24. jam præfectura
Transs. fungenti promisserat Ferdinandi Regnum
Hungs. si Ludovicus sine prole decederet
si ipsos a rapacitatem sub Dosæ bellis flagel
lo redimeret. 15.

Occasione oppressi Dosæ universa plebs in Hungs.
et Transilvania amisit immunitatem migrandi
quocunque liberet. 16.

Stephanus Sepusiensis Comes, pater Johannis.

nunciam

nuncium accepit Matthia accumbens de nato filio A. 1490. et Rex ex Mathem. observ. dixit. Hodie natus est Hungr. Rex! ff. p. 26.

Sigismundus I. Poloniæ Rex primo connubio sororem Joh. secutus Barbaram duxit rat. p. 27. Stephanus Verbœzius personaliter præsentia Regia Hungr. Matthiæ locumtenens Johannis studiosissimus.

Joh. Taffi, Bisc. Tranensis, vita Bellonis p. 287. Johannis II. de insignia idem referunt ibid. &c.

M. Valentino Vagnero Coronensi Martinus Rakoczius Cracoviensis dedicavit libellum de Judicaria Practi. diadochia ex græco latinum factum. Vitteb. 1556. in 8vo. præmissa huic dedicationi est Elegia Casparis Peucari Med. Doct. et Prof. Mathem. Vitteb. inscripta hoc modo: Clarissimo Viro doctrina et virtute præstanti D. Valentino Vagnero Rectori Scholæ et Propagatori Doctrinæ cœlestis purioris et optimarum artium in urbe Dacica Alpina Coronæ amico suo colendo S. D. ff.

Hinc puto cum Rectorem et Pastorem Cor. fuisse simul fuisse, Rakoczii enim Dedicatio ita inscribitur: Ad Clarissimum Virum D. Valentinum Vagnerum Pastorem Ecclesiæ Coron. Magistrum artium &c.

Ita

In Laudes Vagneri, Rationeijdes hoc modo exercuijt:

Hac tua cum radient cultis præcordia pectora luce,
Quia cœli leges, fœderaque rerum vides.
Tu Vagnere probas casu non althera fieri.
Quæque innare potes parte, mathesma juvas.
Diligis Vraniam, positamque in valle coronam
Artibus excenas, et pietate tuam.
Tu græco potes ore loqui, potes ore latino,
Quæque facis, Phabo carmina digna facis.
Inde Coronensis Musis delecta juventus,
Tua sacra non parva laude Cicada colit.
Perridum gaudet iuga, te præsente Magistro,
Scandere et Bonis invigilare choris. L. P.
Subjunctum est Michaëlis Siglerj Albinensis
Epigramma ad Auctorem. itegr Vtiani
Scholæ Transylvanicæ hac ita sonat:

Affinis, illustrat quanq lumine Cynthias ægro
Debile, natura jam pereuntis, opus:
Vtque vagas infalsta ligat radiatio stellas,
Infida quæ certâ corpora lege regunt.
Quis dubitat, signis extorquari vella meanis,
His oculis mundi, significare Deum?
Hæc igitur quisq, primum præsire laborat,
Martine grata mente repone Prodromum.
Fonte quidem proprio poterat, sed ab omnibus aqua
Haud facile indoctis, commoditate legi.
Altior at nunc est, ratio velatus amictus,
Via pueremo, cui non proderit, esse putem.
Hoc age præmanso jam vescere pane, dum
Vivat ut hoc Autor Jospes in Orbe, fave.

Brevis

Cura quorundam Virorum Valentis. Vagneri et ingeniosi N. Testamenti inter Græca et latinæ linguas secundum Des. Erasmi Rot. translationem, Coronæ Transylvanorum. M.D.LVII. editum. vide in Bibliotheca Arnbrusteriana.

Brevis Confessio Pastorum ad Synodum Debrecinæ celebratam, d. 24. 25 et 26. Febr. A. D. 1567. convocatorum. Debrecini excudit Michael Török A. M. D. LXVIII. in 4to dedicata Joanni Secundo, ubi inter alia hæc legas: Universis enim regni Pastoribus notum est S. M. V. filium Dei ofendiculi, recipere disciplinam &c. Deo confessionem nostram S. M. V. dedicandam statuimus. Nam Servetus Genevæ combustus, A. D. 1550. Gentilis Bernæ combustus A. 1567. Sabellii dogma impium suscitarant, quo et nostrum regnum infectum est. Illi autem dicta veritate auctores Servetica hæc sed, variantes opinionem suam, instituta est concordia, quam acto Vasarhelyina Synodo turbarunt. Post publicas conditiones et disputationibus præsertim Jacobi Palmerii Jordani conventiculi ad d. 12. Febr. convocati, ubi realem Triadem Xysti et Sp. S. realem, subsistentem æternamque et Jehovalem deitatem et hypostases impie abnegarunt Logon et spiritum S. vicarios quosdam æternos Dei nec Logon æternum Dei filium a Patre æterno genitum nisi cæremoniæ respectu. Quadam consensu Albæ Juliæ et Synodo Vasarhelyina Gallicheti sancte approbarant &c.
Quia autem sapiens convicti ad oculum subscribere

scribentij postea in suis locibus errorum
perseverantes ist. Antitriadicæ concor-
diam cogitam Albæ Iuliæ, confirmatam
vero Vasárhelyini, Claudiopoli per editi-
nem catheches eorum et Varadini doctri-
nam in catheches contentam, correctam
p. pauca excepta, in aedibus D. Georgii Czegledi
confirmatas, turbarunt, post multas tol-
eratas admonitiones, tandemque foedam
huius cum congruam doctrinam eorum
et illationem fugere statuimus. Nisi
poena indicta, constitutis arbitris Eccle-
siæ sic adhuc fieret convincatur, simul
Gentilis Berna nunc convictus, combustus
est. N.

Debrecij die 28 Junij A. 1567.

Petrus Melius vel. Skaf de
Lotho Pastor Ecclæ in Debrecy
Superint. M. V. Cliens.

Confessio agit 1/ de uno Deo, et 2/ de Jehova
subdito Elohim seu de Spiritu, 3/ de Media-
tore 4/ de causa peccati. 5/ de sordibus An-
ti Christi damnandis, 6/ de praedestinatione
7/ de libero arbitrio 8/ de statu humanæ
Sanctæ. 9/ de coena Domini. 10/ de pane
coena de aris et vestibus. 11/ et Mulierum
anima et resurrectione 12/ Refutatio argu-
mentorum Sabellianorum.

Ao 1750 d. 14. Sept. vorgestalt mir Ehrw. Schobel
Pastor Martinsdorf. 2. Decanus Agriculi
Bis Schelkij. Dno in Mediasch die Collega.

zung den 1. 705 / selbst mit zu begehen, und
diesen folgende Anstalten:
Der Einfang in der Char-Woche Anno
1705 sollte geschehen den 2ten Aprilis, com-
mandirende dazu die Malcontenten durch
ganz Ungarn, mit 25000 Mann zu
Marchegg. Die Quartiere der Kayserl.
in Mähren betrug bey 200 Meilen Entfer-
nung. Die Rebellischen Regimenter, Hussa-
ren und Dragoner. Die Pässe, damit
das übrige der gantzen Armee nicht
hätte General Feldzeugmeister Heister
gegangen und diese da den Paß verle-
digen zu können, drey Meilen.
Der Commendant in Mündigg, Graf
Nemes Erasty, der casset. gnädigsten Fantas-
tillerie / unter dessen übrigen Officiers
distinguirten sich Graf Nemes Husa-
ren Regiment, Graf Nemes Infanterie,
und Artillerie, so den Malcon-
tenten sonderbare viele empfindliche Scharge-
rungen und verursachten die Hypsrachen bey
der Nachtschlaffung, warffen Bomben, die aber
nicht auf die Gassen fielen, oder in
der Luft zerbrungen, eine stund vor
Tags dem Lager zu. Die Be-
satzung thate einen Ausfall, und
zwang sie, und als der Commendant Graf Nemes
das Kayserl. Manifest ihnen wollte, thate er
mit einer Falconet-Kugel durch

Gymnasio und Schuelen, so Burgk gewesen, und
dass, wo selbe mit dem Closter, also sein
sollen auf den rayon des Neuen Gymnasii
stellen. Denn Commissarius Constable selbe spare
Clausenburg zu nehmen, darauf sein selbe besser,
damit wir die Schuelen nicht beysammen hetten.

Ex Archivo Capituli Albiens.

Cum A. 1596. in Retione, quam habuit Ampliss. Dnus
Iudex R. Albs. Albertus Hutterus cum Oltzonensibus
sermo inter fratres Albiens. Capituli excurrisset,
in causa quod Illustrissimus Princeps unam decimarum Quartam pro sua necessitate a Saxonicis
Pastoribus accepisset, respondet Amplss. D. Albertus
Hutterus, sibi probe constare, quisnam Auctor
nominavitque Dnum Joachimum Koch, Consulem
Mediensem, Dnum Simonem Militem, Consulem
Albiens. et Blasium Rauw Ulbium Albiensis. hi
enim dum a Pastoribus Saxonicis non possent
unam 4tam obtinere, vel vel in proprios usus, vel ad
scholas Albiens. conservandas nemo referrent, ita com-
moti Illo Principi unam 4tam obtulerunt. Hoc
factum cum videret Simon Miles male cessisse,
et maximas miserias Coloniae molestiasque decimas
Albanas Iulianas deportantibus excessisse, vocavit in
Agone modis ad se Albt. Hutterum et alios senato-
bores, rogavitque, ut pro ipsius sanitate apud Deum
intercederent, nec ea haec mundo abripere tua
antegnam unicum hoc factum mutare et sed
frustra. Paulo post mortuus est cum beatis
et ullulatis hominibus &c.

Sine titulo Mem oriales super ablata Decimarum 4ta pars
Arenda a Principe pro hac 4ta initio soluta erat Mfl. 6000.
Ex Quietanz. liquet Albinum hinc accepisse — Mfl. — 500.
Hollyazinum 100, Hoxeum major 60. minor 50. 22. Albert.

Idem Albertus Hutterus Jud. Reg. sagt nachstehendes (sub sig.
Bathori) als Greiß ein hundert Jahr, deren der-
ten er in Magistrat war. Verschiedene kamen 2.
Königl. Comissarii nach Hermannstadt, an welche
sich die jungen frauen Königs Richterin hingen die
wurden endlich geschieden, die sie zu [illegible]
[illegible] war, daß sie nicht einmahl schreyen wollen.
Wegen ihrer Verzeihung [illegible]. Von ihnen Kindern
so durchhalb [illegible] werden, weiß man noch
die Namen. Der eine war der Hildegard, der
andern der Caspar, der dritte war der [illegible],
den ich immer gut war. Sie soll nachgehends
auf der Schwelle [illegible] copu-
liert werden seyn. ob mich einem von den Amen-
ten weiß ich nicht; da sie sich listig geweigert einen
benannten Mann dem Albert Hutter, sich unter
die Knie zu legen und hernach zu [illegible]; Sie
sey nicht auf dem [illegible] sondern auf
Alb. Hutters [illegible] copuliert worden.
Idem Hutterus hat mit einer [illegible] zu thun
gehabt, und soll pro poena ein Fluß in die
Capituls Lade [illegible] haben, wegen der curi-
osen Eigenschaft, daß je länger der Wein
darinnen stünde je kälter er werden
müsse. vid. Adversaria in A. 1704.
Joh. G. Eccard P. P. Hist. in Julia Acad. beschuldigt
Andr. [illegible], der die Hunnos und Hungaros
für eine Nation hält; [illegible] daß die erstern generis
Sclavonici seyen. die letzteren aber cum longe
dissitis Finnis una olim gens gewesen, atque
im

in sua dissert. de Usu et praestantia studii Etymologici in studio Histor. Helmst. 1706. 4to. p. 13 sqq.
Eamque postea viderem sententiam jam fovisse dictus Comenium et Hiernhelmium, qui in Gothicorum Evangeliorum praefatione nixi atur, quod in Moldavi Lexica Ungarico bene multa vocabula invenerit, Scythis communia. Nostro etiam evo peregrinantes post Siberiam in magnâ illâ Tartariâ unde ortum traxisse Hungari, invenisse aliquos, qui Scythica lingua cognatam adhuc linguam loquerentur. Hinc concludit Scythicam linguam olim longe lateque usque tractu se extendisse per septentr. Europae, Asiaque partes, et a Slavicis demum populis septentrione se ingrudentibus interruptam fuisse et disjunctam; hac occasione dari Scythica nomina quaedam Hunnica in veteribus Attilanis, quae sint Slavonica esse, v. g. Jornandes de rebus Get. c. 49. dicit de morte Attilae Postquam talibus lamentis est defletus, strava super tumulum ejus, quam aequelant ipsi, ingenti contentione concelebrant. et contraria invicem aequaliter, laetum funerem miscto gaudio explicabant, noctu secretò cadaver est terra conditum. Hoc Strava idem putat esse ac Slavorum Straua, i.e. res cibaria, victus, convictus, sitarchia, edulia, et hinc nec Hunnorum Stravam indicatum fuisse diei Luctuum festum.

Ipsum

Ipsum Hunnorum vel Chunnorum nomen
ut rectius scribebatur a Slavicō Kun,
Kon, Kony, Chuyn, equus derivari et equi-
tes indigitare. Saxones non a longis suis
cultris s. Sax et hoc nomen denotē aut cultrum
versum ideo dicē quod a Scandinavia difecsse
erint. a Saegen secando, dividendo, unde sachs
cultex derivetur; adeoque a patriā divisos
et colonos eos dici sachse, quod conveniat
cum germanico schaar, et gallicō detachement,
Slovakorum nomen a Glovek Slavonico deduci,
quod hominem significat, et ita dici putat etiam
servilis generis homines, ut diti contra s. Litos
in dijsonj. monasticō sepe occurrit. s. vulgus,
plebs. Talli itaq eos pronunciat, quō servos
tum demum per omnes gentes Slavos dictos
autumant, cum ab Henrico aliquo Slavorum
in germaniā piratā quendam devicta subactaq
esset vid. Chytr. p. 152.
Ex li Notitia H. M. S. I. p. 57. Atque ad hunc mo-
dum, antiquissimos Quadorum regionis nostræ,
Germanos dico, non, quod credulo, gentium
priden obsoletarum esse propagines: nam s.
diu Quadros Marcomannos, Rugios, Heruleos, Gothos
Longobardos. s. Sed, quo hi illos, hos isti, a hos
denig alii ita surrogatis quasi Colonis, in
germaniā
stauraverint, ut nunquam Pristini homines
tota hac nostra Provincia decesserint. —
Postea cum penitus Hungarorum fieret
Provincia:

Provinciales /: unsere Pannonia /: rogo optimi
non modo non adflictabant dedititios Ger-
manos, sed fovebant etiam ob artium,
quas nunc tudescunt erant Hungari, peri-
tiam: invitabantur habitatum, etiam
praemiis propositis: credo S. Stephani consi-
lium secuti, quod id Henrico Ducis filio con-
stanter inculcabat. /: vid. Decr. Gratian. lib.
1. c. 8. adde A. 1182. Art. CIII. /: ut peregrinos
civitate acciperet, liberaliterque haberet nem,
quam cesaret. Hoc ergo tradidit propaga-
ti sunt Germani ad nostram hanc, quam
degimus aetatem xp. Ita vero Sanctio S.
Stephani sonat: Dubio te fili mi, ut bona
voluntate illos nutrias, et honeste teneas
ut tecum libentius degant, quam alicubi
habitent. si enim tamen destruere, quod
ego aedificavi, aut dissipare, quod congrega-
vi, studueris: sine dubio maximum de-
trimentum tuum patietur Regnum. Quod
ne fiat, tuum quotidie auge Regnum,
ut tua corona ab omnibus augustior
habeatur.

Delfinus /: Nicol. /: primo vero initio a
Primisl. Matthia consultandum de progres-
su belli et de quo ad Transilvaniam gubet-
nandam praefectione vocatus /: ea enim pro-
vincia decreto Caesaris, nisi novo, ultimus
regum terminus, praevertisset ei decreta

erat

exat. / quum Viennæ Damnum recidisset in regen-
tium mox bonum incidit, 4ta post die
obiit. A. fil. MDC. d. V. Maij. / Hoffman. T. I. p. 342.

Pakaltó non Pakato legit Wolfius in diplo-
mate quo Matthias Corvinus meritis atque
insigni Romæ Cardinalis virtute addictus
S. uterinos fratres Nicol. Joh. Val. nobili-
bus Hungaris accensuit, cum prædab Erdöd
unde familia Comitt. Erdödi de Monyoro
Perek et auctor familiæ Comes Pakaltó
nominatt. in Dissertate. Bel. Not. T. I. p. 66.

Tacitus Annal. Libr. II. c. 62. loquitur de
Marco et Arpo, inter quos fluvius, Barbari
Marcobodum et Catualdum Marcomannii
et Quadorum Reges regno pulsos comitati
locati fuerint, Datoque rege Vannio gentis
Quadorum. Belio hic Marus est Morava,
Cellario Cusus est Vagus, Comerbergio
de Regno Vannicano Christino S. Regem
idem forte Hornium scutis, cui Marus
Marusius est.

Vitus Vilh. / Comes Vra-
tisl. Senator edidit
librum, Regnum
Vannianum in 4to
Vratisl. A. 1723.

Barbari Scripsit Topographiam Magni P. Hung.
citante Belio in Notitia H. N. T. I. p. 87.
Schoenlebens Annales Carniolæ Antiquæ et
novæ / Joh. Lud. /
Lazius de rebus Viennensibus plures ibidem reper-
tos adduxit lateres L. I. Cap. V. VI cum EXVS ET 97
LEG. XIII. G. F. M. NERON. TIBER. HAM LEG.
XIII

XIII. SE. FVN. Scis. Tunii Scalæ Pisonis in administratione ubi hic a Falbâ in consortium adscitus esset.

Belius ipse Carmuti quâ Danubio immet, rudera nec mates invenit insignes duo late res, inusitatæ magnitudinis altenum, altenum duplo quam hodie sunt, majorem crassiorem cum inscriptione Leg. IV. S.

citat Belius Fruendæ Periodo Rom. Pisonis Jacobus, Vellejus P. Valaberganus Langii dium, Ammianum Marcellinum, Diac Vagfrid, Jacob Lavali Heneri Germaniæ antiquæ, mediam ex Menandrum de Legat. Photii Hist. eadem Previat. hist. Aventini Annales Bojorum Edit. Basil. Annales Fuldens, Reginonem, Æneæ Sylvii hist. Bosn. Pesana Martens Moravia.

Peysa rectius Feyza nomen Hungaricum significat, Vincens, Victor, si recte scribatur. Fyz

20 Szent Iványi Synopsis Chronolog. citat Bel. Alp. 110.

Pray Synopsis nova Chronologiæ eidem.

Pezii Scriptores rerum austriacarum Tom. III

Dipl. Stephani, filii Belæ IV. anno Bolteum Dipl. Stephani, filii Belæ IV. anno Bolteum S. 1244. pag. 185. dicitur: mediantibus Venerabilibus patribus, Philippo de Pratia et Johanne Præposito Oradiensi, Electo Vicensi, Magistro Præpositi Scybinien. tabula nostra vice Cancellarie cum Consensu pr. et 2di Diplomate, quod datum A. 1262. in inventione S. crucis dicitur: Magi-

Diplomati subscriptus A. 1262. Nono Idus Decembris.

ster

Magistro Benedicto Praepositi Oradiensi etula
Nostra Vice Cancellario. – Ladislao Vayvo.
da Scauno &c hoegue dicit Baronos suos Feil.
utuil in der Ofnung und Gnaden Ihrer Mt. zu
Hungheburg gefasset, sein Verbrechungen vergeben.
und Siebenburgischen regiones Hungr. Vibiscana &c.
Sigismundus Verancius de Rebus Hungaria Provin.
cia ordinis Praedicatorum. mil. Bel. N. Diff. p. 82.
Balbini Epitome rerum Bohemicarum: Bohusl:
Lazii Genealogia Austriaca Comentar. Bel. p. 176.
Gerhardi de Roo Historia Austriaca. Oenipont. 1592.
Joh. Dubravii Historia Bohemica.
Nomen Ulrici jam in Diplomate Ladislai R.
Hungr. A. 1280. occurrit, qui Posonium, Vicis,
Veidnitz, Schellendorff, Phunena, occupatavit, ob
praclara Ulrici in legationibus Regis extra
regnum subrita. Praeterea villici nomine urbis
judicem, aut Consulem indicari credibile. N. Rer. T. I. p. 171.
Steyeri (Wolf.) Historia Alberti II. ibidem p. 140. ex
ejus additionibus ad A. 1342. adest diploma Caroli
Posonii dati, ubi de Nonna Vayvoda Transsylvanie
fit.
Gundlingi contrafaria de vita Caroli IV.
Cromeri historia Polon.
Joh. Pistorii Rerum collectio.
Balbini Miscellanea Hist. Regni Bohemiae.
— Hagiographia seu Bohemia sancta.
Sigismundus, Wenceslai ignavi frater, Hungaria
Rex, Alberto Austriaco, ob collata in se Beneficia,
Successio.

Item Comentar. ad Historiam A. II.

successionem in Regnum suum, eique conjunctas ditiones deveniat, si absque hærede masculo ipse moriatur. Quod si filiam vel unam vel plures susceptas reliquisset, iis Albertus conditiones (centenaque) dictare dignas quaveret (ducentorum) f. numorum Hungaricorum mille singulis, in dotem assignaret. Hujus rei sunt testes literæ, Vicariatus imperii sigillo munitæ, quibus ditata fuit alteras, quas olim Jodoco quatuor f. Marchionibus Moraviæ super eadem re concesserat. Hanc primam de Regno eo ad Austriacos derivando, mentionem, inspectis literis, præterire nolui Joh. Jac. Pech. de Rec. Hist. Austr. Lib. III. p. 127. ad A. 1402 relata. Albertus stirpis qui Neuburgi vocabatur, fuit, ex ea in duo latifundia unum Enagum et Procopicium facta separatione f. quod Sigismundus etiam liberat. / Sigismundus obiit A. 1427 Albertum V. duo IIIum genit. Austriæ Ducem, primum Regem suum. Czecha hæc tempora Sigismundus, editis publice fabulis, quibus præsentis sui Caroli IV. singulare in Austriacos studium, et præclara Alberti in se merita recensendo, Elisabethæ hæredi filiæ, ejus conjugi, de Hungaria Bohemiaque, et Moraviæ possessione cadat, quæ unica hæres esset accessura, si absque masculæ prole ipse decederet. Quod si alteram adhuc natæ (filiam) contingeret, tum Elisabetha, utrum vellet, e duobus regnis una

una cum Moravia, eligendi alterum sororis
relinquerent. Verhard. de Roo l.c. p. 167. datas
dicti Posonii die Dominica ante Michaelis A.
M. CCCC XXI. sequenti anno 1422. Elisabetha
filiam filia Viennam adducta est et nuptiae
solemnis ritu celebratae. Belius addit in rota
Alberti fuss. et Elisabethae, mortuo jam tunc
filio nondum.

Regum Hungariae Decreta congr. p. 285 citat. Bel-
Johannes Hungadii Corvinus Comitia Posonien- | consentit Verh. de Roo
sia instituit ubi Hungri Ladislao, Alberti filio | apud Belium
jacramentum dixere. Anno 1442. Aeneas Sylvius | p. 182.
apud Reginum Comiti Ulrico alia ad scribit,
falsa. Idem Corvinus Viennensi Conventui cum
Hungario interfuit, Regem ad Hungariam in-
vitaturus. Posonienses Comitia anno decreto
eo rediit 1443 Rex ordinibus et hic regi
fidem jurarent. 3) peregrinis nulla Regni mu-
nera crederentur. 4) amnestia 5) abrogabuntur
Donationes Elisabethae et Wladislai Poloniae Regis
6) solo aquarum castella nuper erecta, 7) alla-
ta redderentur. 8) Tuberculatoris Elisabethae,
Johannis Hunyadii Donationes confirmantur
Regum Hungr. Decreta p. 285.

Ea igitur tempestate in Corvini manu summa
fuit reipublicae ac universae Hungariae potes-
regales arces, praedia, caeteri hungarici Bonifi-
nus, hinc est nata invidia et instigante Alien-
Comite insidiae. Corvinus ergo fidem regi appro-
baturus, munitissimas ei arces tradit, praetribus
solem

solum inferioribus indulgente Rege sibi adserva-
tis, ad reprimendos Turcas pr. tandem posse
Albam graecam strenue defensam, Hebrio e
vivis sublatus. l.c.
Matthias, Regni Bohemiae Gubernatoris Podie-
brad filiam Catharinam, alias Cunigundam
duare promiserat, ab eo libertati restitu-
tus. Diploma, quo haec promissa fide mavit
datum in castro Mazniey A. 1458. Impressae
diplomati sigilla Hungari 70. proceres et
Elisabetha, Matthiae mater. Eo diplomate
Matthias se centum aureorum millia
solvendi vi se reum constituit, nisi Catha-
rinam duceret, adveniente recto nubendi
tempore (sul completis 12. integris annis)
ved. Balbinum in Hist. Bohem. l. IV. p. 573.
Georgius Gubernator etiam alios Ufeni
patrem nudetam sibi arrogavit, nisi promissam
intra anni spatium in thalamum regis haud
tradat. Promissa Matthiae tradita A. 1467.
Ladislai Turoczi Hungaria Septentrionalis
pomerium scriptor eam dicit Bel. N. H. T. 1. p. 66.
Matthias trideirei Cas. infidias effugiens Vien-
nam, correpto navigio Posonium Henrigam
locum habuit Rzehor et Nic. Bánffy
Marci Hanfizii S. R. Germania Sacra. recentior
scilicet, scriptor eam dicit Bel l. c. p. 772.

Beatrix

Beatrix tot agonia pepononibus Friderici mm ad pa-
cem moverat. Die enim tantopere pepones
adpetebat ut morti propinquus S. eos de
consumserit. vid Sab. Leyjinianus & Casaribus
fo. 512.

Stephanus Sepusiensis vir sane indomite for-
titudinis agere ducatat contra Friderici
A. 1482. Hainburgum occupatum, verum
pulsus et captus, hinc tamen se expedivit,
ab eodem doctus Matthiae, juxta vix imm
contentione oppidum adfritus et capit.
mart. 1490. 5te Aprij. Vienna se minum
dimisit inde Budam vectus.

Stephanus Báthori Judex Curiae R. fuit inter
Deputatos, pacem inter Vladislaum succes-
sum Matthiae et Maximilianum Poloniae
fautores; sit illa iniquis conditionibus inter
alia, ut rege sine herede moriente, regnum
ad Austriacos devolvatur. augebat Austriacum enim
Turca et fratre Albertus ss. Factum hoc 1491.
Hungari A. 1505 in campo Rákoz[ensi] decernunt,
ne unquam alienae gentis rex eligatur, vid
Istvanffi. Hist. Lib. VI. p. 52. secutus hoc
consultum Bel se tenere ait l. c. p. 176. Ex legem,
praeter Archi Epp. Strig. Romanum Bakatsch et
Epp. 10. Senatores Lat. CLXXX proceres ss.
adscriptis nominibus eatum habuere a Steph.
Verbőczio promulgatum ss. Hic comotus
Maximilianus Hungr. aggreditur. Nihil
enim

Nihil ergo rei apud scriptores Hungr. ita vero
Serk. de Roo Lib. XII. p. 400,, Erat Ubates Hunga-
riæ primates, Stephanus Transilvaniæ regulus,
magnâ potentiâ multisq; clientelis subnixus.
vid. Istvanffy L. IV. p. 59. Is, Joannis filio etiamnum Wladislai Regis filiam
infantem, desponderi postulabat, idq; Vladislaus
adversâ tum valetudine laborans, et imp. ortunis
caeterorum quoque Principum intercessionibus,
prope coactus, contra veteres pactas conventiones
esse videbatur. Clamabant etiam illi, nullum
se ex Germanis Regem suscepturos. Itaque
Casar Posonium cum exercitu profectus Magnum
Hungarios, à bello imparatos, in primis Regi,
pacis quam belli artibus magis idoneo, reverentem
fecit. Postquam vero uterq; Hedwigem reginam
et mensis prope exactos esse resciverit, consulto
se facturum ratus, si partum eam opperiretur, in
diem aliquot dierum impetrari facile passus
est. Interim ad Calend. Julii regina puerum
enixa est cui Ludovico nomen datum.
p. Ebenus in Cal. A. 1506. die 1. July Aug.
Epist. Diarium citat Johannes Cuspinianus Med. D. Cæsar. Historiogr. et
Bel p. 184. item Richar. Bibliothec. Maximiliano sæpe a legationibus
di Perusini Hodoeporic. fuit.
Epist. Diarium citat Bel. p. 184. item Richardi
Perusini Hodoeporicon.
Georgius Kupuschsio in conventu Posoniensi A.
1508. d. 11. Aprilis. ubi Wladislaus cum suo fratre
Sigismundo ac Polonia, institutis equestri-
bus ludis Arabum omnium adplausum retulit.
Bel. p. 187.

Wladis.

Wladislaus R. H. obiit 1516. d. 13. Martii. Ludovici
pueri animum compilt. Georgius Brandebur-
gensis Marchio equlando, saltando &c.
gementibus Strigon. et Iohanne Dorma-
ipsa, quibus pater Ludovicum formandum
morientem commendat. Bel. p. 189.
nuptiae et detonandi cum Anna et Ludovici
cum Maria facta Lincij: A. M.D.XX. mense
Iunio, absente tamen Ludovico, qui negotiis
arbitris Marianum Pisonium devehendum
curavit &c.
Michael Hilagyi fab. den deutlichen Ladislaum
Corvinum hat Iohan. Sinder und gezeugt und
durch Abwissenheit in Liebenbürgen
und dessen Leibarzt seinen Vetter brij-
sichen lassen d. Arzen den K. dem
Ungl. p. 387.
Iovii Historiae sui temporis Basil. 1567. 8° ist
in Annis 1526. Lege wol zu gebrauchen in
Anderseit quoad A. 1532. da er mit dem
Card. Hyppolitus mit dem Herzog Medices
und im Ungel. Kriege wider den Türk
den gedenken. Aber sol da nicht ex ignorantia
linguae hungaricae die Namen verstümmelt
sein. Auch Balthasar Báthory gefangt
Pamphilus &c. Bel l. c. p. 208. vol. 4.
Ortelii Chronicon bellorum Hungaricorum
usq. a Bonfinio p. 273.

Johannis

Johannis Bocatii Hungaricos id. p. 224.

Khevenhilleri Annales Ferdinandei prae. Tomi VIII. IX.

De relatam formulam a Segovaziensibus adlatam et Principes praescriptam, inter ejus etatis monumenta relatam posse demum ostendit Bel l. c. p. 224. de qua Ungrynpriet bei Responsi datum Gabriel Bethlen dem Matthia A. 1613 ipsum dum quod inter alia habet: Saxones aequius, quam adhuc, in posterum habebuntur.

Gabriel Bethlen cum Matthia A. 1615. Nonis Maji Tyrnavia pacem fecit, cujus tabulas Archivalis CXXVI. descriptas Bél habuit, quippe qui eas in compendio dedit in Hist. Tyrnav. urbis Cap. I. §. 28. Hf. in iis Bethlenio nondum principis titulus tribuitur. Transilvanio libera eligendi principes relicta potestas, cautum tamen ut addictos se Imperatori et successoribus suis omnibus debita fide praestarent. Hungr et Hovar cum comitatu Sabiensi, Podina Mara, marosiensi Transilvanica tributa, Nagy Banya a Caesare adserta et Arbitri Leodiensi fuerant Franciscus Forgách Cardin. Joh. a Mollart Consiliis bellici Praeses

Praefes, Paulus Jac. Stahrenberg; Petrus de Pleiva Curiae Regiae Magistes, et Rorand Custos; Ladislaus Pethe de Hetes, Camerae Hungr. praefectus; Michael Gabor de Gabor et Mikaly et Franciscus Dárdai de Decsfnyó. Ex Transmia autem Sibinen Pétfi de Szent Erzsebeth Cancellarius, Stigion. Lebnaságis de Köveres, Franc. Balassy Secian de Vecske Universitatis Scalorum Generalis, Sedria Curialis Udvarhely Capitaneus, Consiliarius Beszkeniis, Thomas Borsos de Marosvásárhelly, Tabulae Judiciae Adjesor, Johannes Reiner Magistes Civium Cibd Cibinienses, et Paulus Veres Senatus Segesvárienso primarius Abel l. c. p. 226.

Bella Gabrielis Bethlenii satis prolixe Oxelio et Khevenhillero Ann. Ferd. Tom VIII - X. exponit Abel p. 227. citatisque scriptorum Ferdinandi plebiscitorum sub hoc titulo: Sacrum Cae. ac Regm Hung. Bohemiq Regis Edictalis Cassatio, iniqua, praetensae, ac ipso jure nullae, Electionis Gabrielis Bethleni in Regno Hungr. nec non actorum omnium, tractatuum et Conclusorum in conventu Posoniensi

et Novigoliensi Annullatio - Vienna Austriae A. MDCXX 4to. germanice in Khevenhillers Annal. IX. p. 94 ff. Padam ultimo cum Bethlenio factam, Pisonii confirmarunt etiam Cedines Stranitiae. Formulam hanc habere se aiunt Bel p. 252. Datam Albae Juliae, A. M. D. CXXVII d. 22. Aprilis, signatam a Stephano Bethlen, Sigismundo Korniss et Stephano Bethlen junioribus.

Georgius Rakoczius Nicolai Esterhazii filiam Catini impetrans ulturus in Hungariam movit, Palatinum rejicit, captis aliquot arcibus, Tyrnaviae late Hungariae pervagantibus. Casae itaque Esterhazio pacisendi facultatem dedit. Tabulas pactionis habuit Bel p. 253. Articulis XIX descriptas. Arbitri Rakoczii fuerunt: Stephanus Kovacsoczy Cancellarius, Franciscus Miko, Simeon Forgiatsch Comes et Senator Coronensis. Ratam eam pacem habuit Varadini Rakoczius VII. Aprilis A. 1631.

Valentinus Turoczius ducta in conjugem ex Regina aula Mariae Pemphlingeri filiae in gratiam receptus fuit Istvanffy p. 667.

Georgius Sacmarius Strehi Cujus Strigon. obiit 1582. testamento 60000 aureorum qui imagine cervi anulum nostro praemendo Matthiae nempe Regis nostri signati

ferunt

signati erant, ad recommendas arces pro coronā Hungariae Friderico Caesari oppignerandas, legātosque proditus id. p. 68.

Carolus Dux Münsterbergensis Georgii Regis nepos, Bohemica origine, Bohemiarum gubernat, titulo Capitalanei Cracoviensis p. 68. sub Ludovico Infante.

Franciscus Zoggius Episc. Varad. a Caesare ad Johannem Sigismundi, deficit A. 1568. ac primo quidem in Italiam, deinde e Venetiis per Ragusinos, Thracas, Belgradum Temesvarinumque in Transilvaniam penetrat; quia Episcopatum Quinqueecclesiensem non obtinuit, sed vide p. 382. Libro XXIII. Sororium suae maritum Ladislaum Tyulaffium eo profugit, ut idem fuse refert ibidem.

Joh. Statilius acris et prompti ingenii vir, ac non mediocris literaturae, Petri Berislai Episc. Vesprimiensis et Bani Maximi, viri gravis et belli actibus clari, ex sorore nepos, vid. Broderic. in descript. clad. Mod. p. 762.

Joh. Bánffi adfuit in clade Mohacsiana, inter Baldam et ostia Dravi fidum oppidum Mohacs, peribus ut Baldam ad Danubium.

Sigismundus Bánffi, Georgius de Zapolya Comes Secusiensis, alter belli dux, Johannes Tschanády, Nicol. Gorgias &c. in praelio dicto Mod. praefecturā vidēnt.

Non desunt libera, quibus docetur Francorum regem annua tricena millia aureorum a Venetis subsidio Joannis aliquamdiu dependisse. — Jamb. in

in append. Bonfin. p. 774.
Georgius Bathori commemorat in descr. obsidj Agr.
p. 804.
Nicolaus Bathori commemorat in expugnat. arcis
Temesv. p. 814.
Item Bathiani Sarltas, Simon Forgách ibidem.
Nicolaus Bathori gratulat Maximiliano coronando
Posonii, vexillum regni Hungarici. Andreas de
Bathor tubicen Ariae Reg. ob pedum debili-
tatem sella portat. Septimus Bel. p. 293.
Nicolaus Báthori in coronatione Rudolphi
exercitui cum imperio praefit ibid. p. 297.
Valentinus Balassa, Joannis filius p. 298.
Ludovicus Rakoczi curatus eques creatus a Mat-
thia p. 301. simul cum Nicolao Alexy et aliis.
Decas Augusta Caroli VI citat hinc inque alios imp.
scriptores de ritu coronationis.
Cymaeo. Mss. 32. in 4to Commentario Petri de Reva de S. R. St. Coronatione
nexa est coronationis Caroli VI. Historiae in
appendice Elogiorum S. R. Coronae adjunctis
figuris quadrus Hallae memoratis inter eos, qui da-
pro intulerat tempore coronationis Caroli VI. p. 318.
Martini Schmeitzelii Jc. de Coronis ibidem p. 326.
Ruhofferi Andreas Ecclesiasticus traduxit Episto-
lam Pylvestrii Rom. coronam Hungr. ad Stepha-
num datam.
Christoph. Zachhinesi J. V. D. et Consulis Lemovicen-
sis Emblematica S. Coronae Hungaricae descri-
ptio in 4to.
Joannis Philippi Parei delicia poëtarum Hungr.
Tom. Anno 1619. 12mo ubi varia Jani Panonii.
Andreae de Bathor Praesulis Agrien. Magistri
Epist.

fuit A. 1552. legatus in Transsl. ad accipiendam
cum Nadasdio coronam Claudiopoli, quæ
tandem y Andream Báthori de Somlyó Stokáj
num regem delata fuit, y. vid Rével Cent. VII. p. 85.
Mart. Schmeitzel: Historica Schediasma hist.
de Insignibus seu Clenodiis Regni Hungl. p. 340.
Revaji Inventarius de S. R. H. corona, contextiarum
quasi prodromus quidam fuit. Editionem nuperam
cui quo citat Szenavid Bel.
Ladislaus Johannes Corvinum Comitem Bistriciensem
creavit, perpetuum regni guberpatorem esse
iussit, atque in Basilica S. Stephani sublimiore
de solio, tradita dignitatis insignibus decoravit.
Bel. p. 3541. Pontificia si corvi confirmavit
insignia, et cum mentem Hungaria Coronam
restituisse sua sustineret, bardii Leonis
diadema regium gestantis, insignibus da-
navit. Bonfin. Dec. III. p. 482.
Ladislaus natus 1440 eodem anno Rademate
regio redimitur, subscripsit enim Decreto
Comitiis Budensis A. D. 1453. regiminis
anno tredecimo. p. 359. Bél.
Johannes Kromerus Historia rerum gestarum
inter Ferdinandum et Johannem p. 360.
Milites Clasiarii in Hungaria Nagyadiske
vocantur.

Litteræ Ferdinandi ad Georgium fratrem

Ferdinandus y Reverendissimo in Xpto Patri
Georgio S. R. E. Cardinali, Episc Varadiensi, Locum
tenenti Vaivoda, et Thesaurario nostro, in
Partibus Regni nostri Transylvania, fidelibus
nostris

nostrorum
rum Comiti, amico nostro dilecto, salutem
et sincerum benevolentie nostre affectum.
Reverendissime in Xpto Pater!
Quum nos fidelibus nostris ordinibus ac
statibus istius Regni nostri Hungarie,
generalem conventum, pro festo Cathedre
S. Petri Apostoli, proxime futuro, Posonii
indixerimus, ad quem locum et diem,
Deo volente, personaliter Nos quoq; conve-
nire ipsi præfuturi sumus; veltimus et
autem, primoquam requisitos ipsos quidcunque
in eo conventu proponere cum pa-
cifestate Vestra et aliis fidelibus, consili-
ariis nostris, aliquot ante diebus, ibidem
Posonii, nonnulla tractare et conferre.
Hortamur itaque eandem, ut ad festum
Valentini proxime futurum, Posonium
ad Nos veniat, et tractatibus hujusmodi,
per Nos vobiscum et cum aliis Consiliariis
nostris, faciendis, tandemque prædicto con-
ventui intersit. Datum Vienne XII Mensis
Xbris Anno D. MDLI. Bel. p. 364.
verum non accepit illas, quippe 17. Xbris inter-
ceptus. Istvanffi Idus Xbris posit.
Andreas Bathory postea gratia palatinalem
dignitatem adeptus est. Istvanff. p. 355.
Epistolam Pauli Istvanhazyi ad Ballagium
Stranensem supra relatam vide p. 390.
Edel. Ingressi sunt Stranen. Bakóczy de
Felső Vadasd, Sokay d. 28. Febr. A. 1708.
A. 1547.

A. 1523 ordines Hungariae superiores petierunt ut
Andreae de Bathor provincia disputandi causa-
rum in his partibus concederetur. p. 422.
Stephanum Pemphlinger lib. Baronem a Zichan aut in Zitschau
et Kochelburg praefectum caverae pieus Böhm. et Kochelberg.
A. 1537. p. 489. ob. 1536. p. 450.
Pemflinger.
Cassovia vetus et nova citt. p. 444.
Ferarii praefectum sive ut hodie praesidem, olim
Cassoviensium vocabant. Bonfinius latine quaestorem
dicit.
In Decreto Sedi Medgyes et Selka a Matthia dato
A. D. M. CCCC LXXXIIII feria 4ta post festum
B. Annae Virginis Martyris ad satisfactio-
nem a Valachis nobilium eos infestantibus
repetendam, mentio fit Blasii Magyar
Banquam Vayvodae Transylvan.
Georgius Reichsdorffer ad A. 1537 adscribitur
Belio inter illos qui Camerae Regiae Hungar.
Consiliis fuerunt Bisonii ex Catalogo authentico
Consilii Regii. Notit. Hung. T. I. p. 65 ad A. 1539.
Georg Wernherus vir singulari praeditus
doctrinâ, id quod libello de admirandis
Hungariae equis, passim obvia, testatum
fecit. ibidy ad A. 1558. Joh. Zermegh
Consiliarius et rationum magister ad A.
1582. Paulus Istoph Strahmeister de S.
Georgio Consiliarius et Perceptor ad A.
1607. Paulus Armbruster Consiliarius et
rationum Magister ad A. 1616. Franc. Hermannus.
Stephan

Stephanus Brodericus fuit Cyrus Vaygevs. Joh. Batilius praefectus Budensis fuit Cyprus Alba Julia Jos. 135.

Jongelini Catalogus Palatinorum cit. p. 477.

Nicolai Dahl Chronicon, manu exaratum pag. eadg. cit.

Meminit ejusd. Mart. Simon in synopsi nova Chronol. ad A. 1537.

Georgius Martinusius in cardinalium numerum cooptatus Ferdinando exclusus et in Archiepiscopum Strigoniensem postulatus fuerat, ut tractatus inter ipsum et Vicelaum Comitem de Salvo et Sigismundum Herberstein in oppido Bátkor A. 1549. D. 8. Sept. concluso vid. etiam Bertilen. p. 198. et Bel. 472.

Natus est Nahus Cibinii Transylvs. A. 1493. monse Jan. teste Chronico Hist. Hungariam quod primum edidit Bel Posonii A. 1735. fol. ibid. Cap. XII. S. III. p. 73. talem Nahus exponit Genealogiam: Joh. Hunyadio Vayvoda Transylvani, postea vero Tubena, Ioris Hungariae tempestate, Dragula Vaivoda partim interfectis, partim capultis his, qui e Dacia erant sanguine Regnum occupaverat: Mariavillae ab Alexio et uxore Marina ejusd. Johannis Vayvoda Sorore, duo erant nitea alios filii, unus erat Stanzul, qui Danem et Petrum filios suscepit; alter Stojan hoc est Ste-

phanus

phanus. Is me et Matthæum filios, Ursulam et Helenam filias, genuit; Politus igitur rerum Dragula, Stanizullum patruum meum, insidiis interceptum, fecuri percussit. Stephanus vero puer adhuc, Deo sibi propitio, illius evadens tyrannidem, confugit ad Matthiam Regem - - - dein vitam privatam egit in Transilvania ducta Barbara Hungara, matre Olahi ss Bel. p. 473.

Progressus Ilma Archiepiscopalis S.S. Universitatis Tyrnaviensis ibid. p. 514. Olahus ex principibus Valachiæ ortus dicitur. Idem cum Reyna Maria in Belgium profectus, Erasmi amicus fuit, cujus literas Bel tradit ad illum datas. Ibidem Epitaphium suum conscripsit.

Steph. Dobo de Transylvania et Stephanus de Mezyke Dr. Det. Adrian

Ladislaus Vetes præfectus Literarii Albensis in Transilvania. A. 1544 vid. Bel. p. 480. Simon ad h. A.

Joh. Kazii e S.S. brevis commentarius rerum in Hungaria, Croatia et Transilvania gestarum. cit. a Bel p. 483.

Joh. Maria Malvetius orator Ferdinandi in T. Iuvenum custodiam conjectus est quod Transylvaniam a Ferdinando occupatam constanter negaverat.

Franciscus Forgách III. Episcopus Strigon. natus est patre Simone Forgy. matre Ursula Pemflinger A. 1566.

Purpura pannonica seu vitæ et res gestæ S.R.E. Cardinalium.

Franciscus

Franciscus Forgách III. Ferdinandi I. a Secretis et Consiliis, Epus Vár. Varadiensis, et Posoniensis Praepositus, vir magni ac varii animi, relictis Maximiliani partibus ad Trauniam abiit. Bel l. c. p. 496.

Frater Franc. Forgách Archi Epi et Cardin. fuit Sigismundus epus Waraz. Cathax in a Lorenz. Archi Epi Autor fuit Historiae rerum Hung. quam laudat Petrus de Réva, quae non adhuc lucem vidit. Erudit. Tyrnav. Progressus Alma Archi Epalus S. J. Universitatis, Tyrn. p. 57.

Johannis Kitonich de Kostanicza dissertatio methodica processus judiciarii juris consuetudinarii Regni Hungariae enumerat in dedicatione ad Petr. Rezmarum familiam hujus memorat Petrus Páz-mány uxorem Catharinam Csáki Istvan-ffi germanam Nicolai Csáki, filiam Fabri, ejus antiquissima familia Sveuleum, quae ante quadringentos annos non extitit fuisse constet Transylvania Vajvodas. Bel l. c. p. 503.

Bogmannus Card. pro reliquiis Bibliothecae Corviniae 3000 aureis Budensibus obtulit, non tamen obtinuit. Vidit ipse thesauri rudera Lambecius missus a Leopoldo Budam, quia sordide fuerunt habita describit. Comment. Hung. Bibl. Vindob.

Vindob. Lib. II. Cap. IX quem excerpsit hic Bel
in Exercitatione sua de vetere literatura Hun-
nos Scythica Sect. II. p. XXIII. p. 99. Dacia, quae
postea ab obsidionis clade supfuerunt in
Vindobonensem partim, partim in Buel-
perbyanam Bibliothecam delata sunt,
Turcae libros cacciatos tegulis fibulis
detexparant, Nostri dupotâ pro ac sultum
urbe, in vilissimis eos spotiis habebant.
Bel. p. 577. l. 1.

Caroli Caraffae Commentarii de Germania
sacra restaurata. sub Summis P. P. Paulo XV.
et Urbano VIII. regnante Aug. Trupf. Sect. II.
Colonia Agrippinae. A. M. DC XXXIX. 8vo.

Ladislai Thuroczii Hungaria compendio data
citatur in Bel. p. 1015.

Memoria Regum et Banorum Regnorum
Dalmatiae Croatiae et Slavoniae, inchoata
ab origine suâ, usq ad A. MDCL. deducta,
auctore Georgio Ratkiai de Nagy Tabor,
Lectore et Canonico Zagrabiensi. Viennae
Austriae A. MDCLII fol.

Litterae Ludovici Kollonitschii Card. Archi Epi
Strigonij. ad Gubernium Transilvanicum datae
de Privilegiis &c Valachorum Popanum
ab A. 1691 2. Junij tradit Bel l. c. p. 535 55 addit
200000 horum Romanae Ecclesiae adhaesisse,
genuina

gemina his tradit Turoczy in Hungaria compendio data p. 103.

Petrus S. Georgii et Bojnii Comes Judex Curiæ Regiæ et Transmarinæ Vayvoda fuit sub Ludovico Rege temporibus Hyer. Balbi Praepositi Posoniensis.

Ritus explorandæ veritatis, quo Hungarica natio in diu inendis controversiis ante annos trecentos et quadraginta, usa est, et quo testimonia gladiatoria, ab Sacrario Summi templi Varadiensis, reperta Claudiopoli S. Simul Georgii Monachi S. R. M. D. L. ipso liber oppido rarissimus quem edidit Bel in Adparatu ad Historiam Hungariæ Posonii fol. A. 1735.

Duces apud Lacedæmonios Ephori, apud Romanos Tribuni plebis, idem apud Hungaros palatinus est, penes quem pace belloque, secundum Regem, summa potestas populi universi ac proprius Magistratus, causarum inter Regem populumque Judex, quin et regni arbiter Msc. Torgl. c. XIII.

Soma Nadasdi palatini vidua Ursula de Canisa Msc. Torg. Ladisl. Kerechenyi in secundo matrimonio tenuit Sorbum Stephani Batthori et quæque liberos suscepit. Obiit A. 1566.

Claudio

Claudiopolis habet 3. suburbia, 2. quadrantes
urbis, ab oriente ad occidentem 4tam milliaris
partem, a meridie ad septentrionem unum inte-
grum milliare versus complectitur, undi-
quaque montibus collibusq. septum. In Mo-
nastor interiori habitat Superintendens
Unitariorum Michäel Sznd Abrahami,
pastor etiam Ecclesiæ Polonico Unitariæ
Joh. Bogoslaszki Professor etiam
unitis. Benjamin Valli et Ecclesiastes Valk. S. 750.
Johannes Jekel Carmini scriptor. Bonfin p. 994.
dec. III. L. VII.

Ist Verder ist ab Stul Hawlu von dem Hofe de
Chazi gebauet und liegt er sehr offen
dem Hügeln und an den Hügeln, sy
musste Mauer um den Hof
seiner Besatzung zu schützen ausbe-
sert werden.

Die Besatzung der Ranzion desselben sind ein
Subgrave Under Grafen der mit 40.
Mann neue Togarad kommen, abgez.
lassen, den der Fürst proyect machen
lassen.

Verder liegt ab Hegy ein Schloss Szigeth genant,
den der Bascha [illegible] Fürsten sehr nahe
wollen, darauf Ihr Exzellenz aber den
Chazi wegschicken, dass er den Fürsten

Hier

für einen Pater gehalten werden.
Die Comites antiqui sind eben nicht braun
gekleidet. e.g. auf einem steinernen alten
Monumente, Comes de Mesehna, Nicolaus
I. U. Doctor.
Burg Déés ist eine Stunde von Dornawatra
N. Szamosfluss, und gehört Fürsten Bäggy
zugehörig Erbgut, dabey liegt ein
Stein, auf welchem die Szamosfluss
gehalten haben sollen, ubi divisi.
Im Bl. T. P. Papai eigne ausländische Erbun
terthanen ist ein dicker Stein und besser
Inscription Verschrift gegraben. sind copiam
hac loco orientis.
Der Pfarrherr von Szamosujvar ist allein
nur Johannis Rector Lateinisch und Hun
garisch, darum die Pueblo auf ebenfalls
den Gymnasium in Schnellen Lyceum
zu suchen sind.
Das Schloss unweit Déés bey den Gallus Ober
gehört den barmherzigen Matthias Corvinus
von Matthias Kiraly zwar, der seine
Residenz in Müllenbach in den Hunyader
Gebürgen hatte die sie Kellingerin
erbauet.
Das Bild so auf dem Schloss zu Müllenbach
genommen werden, war alt, und [illegible]

[illegible] consentiente
[illegible] Jacobi Pastore forte
Guneschio, Diac: Schulero nunc vero Pastore
Meteorien[illegible] mutuando in eundo bibl[illegible]
[illegible]

Der Schulen Inventarium [illegible] ohne ungemeine
[illegible] Bildern zu [illegible] einsehen für
dem Feldes verlich [illegible], in der [illegible]
übersehen [illegible], ante reformat. [illegible]
und viele Bücher in [illegible] mit parta
vera [illegible] [illegible] [illegible]. Teste
Inscriptione renovata in columna illa.

Die Minderbrüder haben eine schöne Bibliotheque
in Vitry gehabt, die sie vor Zerstörung
der Stadt [illegible] Bilder sehr geschmückt
und viele Bücher in der Sacristey
und Mülleren gebraucht, und [illegible]
[illegible]

Der Bischof Otto ist einer Verwandtnus
von Hagenau, als die Burgaw [illegible]
haben, ad [illegible] Gentilitatem
suam et exclusionem Saxonum; [illegible]
[illegible] [illegible] Sancti Ambrosii
[illegible] et confirmante Schulero s.
Valentinus Franck de Franckenstein natus 1643. Lucas Fraßius fuit,
d. 20 Xbris obiit 1697. d. 27. Xbris etat. 54. Egnius de Fullstramide
[illegible] A. 1727 – 26.

D. Schmidhalt [illegible] Hanau
(Magr. Georg)

Mart. Pfennigbelt Forbüchtrung Bold u. Silbermünzen
Mühlen und dem Dreßdenischen von yy. c. p. Appel
beck Mich. G. Halle 1748. 4to 1/2 Bog.
Sehr schl. mit Kupfern.

In Mss. Jont Schmeitzelii Bibliotheca Hungarf.
sive de scriptoribus rerum Hungaricarum
Transmicarum vicinarumq provinciar.
commentatio literaria critica. und
Anecdota ad Hungaria et Transylvaniae
statum interiorem spectantia, ipsamq
historiam sec XIII – XVIII egregie illustrf.
Des Comites de Zapolya seelige Verfasser de
Diata zu Spiessen Hyr Familien Münzen
ist ein Anhang d. hiesigen sehr merkwürdi-
gen Werks mit 24 Kupfertafeln unter Zim-
mer. Devexdek in Silesia Numisma-
tica p. 500. Carew arbitratur esse falso
Joh. Ad. Kundmann in Numis singulari-
bus. p. 97.

Peterfi P. de Comitiis Regni Hungarf. Tom
I. p. 34. malunt sagen sub Ladislao Maria
sum A. 1060 – 63 mit Bela I Münzen
zu sehen.

Jacob a Melle Series Regum Hungariae
e Numis aureis. item Sylloge numor
Vrcialium.
Belii apparatus ad Hist. Hungf.

Belii

Beli Comentar de Maria Regina Hungar.
Von Isabella 1 Stück 1557. Gold. Stücker a
2 Duc. Auf Hochzeit Maria Isabel und
Emanuelis. Isabella Dei Gratia Regina
Hung. Polon. Croat. etc. auf dem Revers

15 57

AT DEVS
NOBISCVM
QVIS CONTRA
NOS. S. P. V.

vid. den diesen neuen Münzen Lochneri Bemerkungen neuen Münzen Medaillen 1742. p. 237.
de Electione Ch. II in gremio matris vid.
Jonius Historiar. sui temporis etiam l. 2. 39.
p. 234: Stadelenius in der Ungarischen und
Siebenbürgischen Chronica p. 147. Miles p. 31.
Wiewohl von den alten Gold man in thesauro
ipsius sind in 172 Stücken Dukaten, 20 St.
Goldgulden 2386 d. andern Gold. in Nürnberg
466 St. an alten Goldgulden 4000 stets dem
Lysimacho inde Wolfgang. Bethlen in Historia
Rerum Transs. ad A. 1571. sanguini amor tradat
Joh. II. Die Münzen mit einem gekrönten Brustbild
dem Joh. II ist Gabriel der in dem Advent Rex
Dux E. einst gute Hofnung, allein aber der Adel
war den linken Seiten gewendet Stuhlweiß.
vid. Lukius in Epilogo Numism. Eleg. p. 214.
Hamburg. Reinake 1703. p. 65. Jacobs Bemerkungen neuen Münzen p. 28. seq. Silbenstuck
im Goslar Cabinet.
Ausschied sonderlich Debrezin liegt in einer Hauptstr.

tum

hen Dan, darinnen ein abscheulicher Drache oder einen fabulosen Drachen Vitéz oder Opus umbracht worden, der deswegen Bátor u. z. fortis genennet worden.
Hinc nomen Bathoreorum et dentes draco-nis in Insignibus familiae illius, Csákány Instrumentum cedis in camera curiosa Rakoczianorum Etsiedi asservari dicit Ra-koz: in Memoires Tome V. p. 280. seqq. Papai in arte Heraldica dicit ungues non dentes. Fabrettus de Columna Trajani p. 48. ab aquila Legionis XIII. quae in Dacia commorata est et quae transversos 3. dentes sive cornua conto adfixa habuerit dedu-re studet; sed falso, quia aquila cornua et quidem tantum 2 habet, et praeterea haec Insignia non Legionis sed familiae tantum Bathorianae sunt.
Christophorus Báthori Vayvodam Transilvaniae se tantum nominavit sive Locumtenentem, et Gubernatorem Transs. ob dependentiam a Rege Polon. Stephano fratre. Princeps ille obiit secundum Nadanyi Florum Hung. p. 279. Miles p. 147. Annales Mss. Simon Synops. Chronol. p. 232. et Chronicum Saxon. 1581. Timon in Imagine Hung. nov. p. 176. posuit 1582. Istvánffi p. 563. 1585. In

Ducata

Ducato decemplici Kölcseri aurar. dat. 13b. notavit. 1583. (Nodus Gordius!)

p. lege v. Bethlen. Hist. Lib. VI p. 369. ibidemq adnotatum Epitaphium Xtophori Bathori et solves nodum. obiit W. T. A. 1581. 27. Maij.

Sigismundus Bathori filius Xtophori natus anno incerto, mansit sub tutela ad A. 1580. Von demselben meldt ein Anonymus in denen Ungarisch. Türckischen Kriegshändeln aufs Jahr 1596. p. 319. und Jacob Frey in Calendario historico p. 111. ad hunc Annum folgendes Portrait: erat eo tempore Pragae: Er habe eine gemeine Mannslänge gehabt, ziemlich starcke Gliedmassen, nach Proportion seines Leibes, ein ziemlich großes Haupt, ein langes Gesicht ein grobes Bildniß, einen hohen Stirn, einen schwartzen Knebelbart, eine kurze gebogene Nase, und wie freundlich er sich gestellet, habe er doch nicht das Ansehen darzu, sondern ein würdiges, tyrannisches oder vielmehr verzweifeltes Gesicht gehabt, seines Alters auf 22. oder 24. Jahren, et Quadrat effigies nummismati.

Von Joh. II. [illegible] an, der den Titul als König bis in seinen Tod geführet, ist der terminus Regni Transylvaniae in den Landtagsschlüssen Mode geworden.

Auf Sigismundi Bathori Münzen steht bald: Regnorum Transylvaniae, Moldaviae et Valachiae Princeps, bald Sacri Romani Imperii Princeps, et aurei velleris Eques,

bald

bald Gymnich, Ratisbonae Duce SS. Eucharistiae
gnissimi subtutelâ Stephani, Poloniae Regis,
cujus Regnis hic primus nomen Sigismundus,
Andreas primus Cardinalis Polus, die sua
nigrita A. 1582. mensis Junii, natus de honesta
et nina Cardinali Mülzer und Burgsidenn
Lesnitzen uxor, multis quod de nomenclatore
Stephani sui Carillius f. quem alii Mongium
Carigliam dicunt: ipsi illum Praeceptor
und demselben natus. Hic Andreas Episcopus
in Vermeland in Sveonia natus, natus
die Regierung von K. Joh. Magnatum
Rebellion dem Königreiche Sigismundi durch
Italienischen Religionen überlassen, hinc
illa turbae et exitus dem selben mit Italie-
nischen Kunsten, welche Kunst von ihm
Jungherrn, den Patribus selbst genommen
Collegium zu Braunsberg, Elbingae Brunn,
und Braunsberg und viele Schulen angelegen.
Jesuitis ortis turbis cogebatur eas ejurare ipse
anno hoc majorennity 88. remanebat tamen
P. Carillius confessarius. A. 1595. Anna
Princ. Christiana hic Austriaca Caroli
Archiducis zu Oesterreich. Gemahlin von
Steyermarck. A. 1596 primus, die sinibus mens
Januarii und in Kloster 17 de hoc matri-
monio laquitz Stranski p. 704. cum insta-
tam protinus et genitali toro exclusam
Princeps

fuisse. Piscatius in Chronico ad A. 1597.
Sigismundum sterilitatis venenum corruptum,
uxorem diuortium debuisse. Cuianus ad
A. 1590. p. 224. Sigismundum, per incantatio-
nis fascinationem, siue ligationem magicam, factam
fuisse impotentem. Wolff. Dethlew in
Hist. Transs. ad A. 1599 edit matrem
Balthasaris interfecti, huius fascinationis
causam fuisse. Erasmus Reinoldus
de ortu Stirp. P. IV. Cap. XII. Ja gar dass
newlich Sigismundus selbig selbst, vor dem
allerschendlichsten Zauberey nicht nur vn Leib
beschuldt worden; gedencken vnd sagen jhm
nach, die Hexenmeister vnd Zauberer haben
gethan, vnd sagen wann, dass nie
weiblicher Mensch aus Calabrien, die jemand
heimlich Abrtrag der jhrigen genommen, oder
jhm Mannheit hinweg gezaubert, vermeine
der beschrieene vnd verfluchte Art Hülff
gnugsam, so mit Sigismund, vnd seinem Ge-
mahel nachgelassen, Ja wir vns verwundern,
das man den Leuten die Gemächt
nemen.
De Andrea Bathori Ducato mentionem facit
Kölnerus Ann. p. 136. Vide Michael. Hospi-
tium in Transylvania Gründtl. wie er
Cardinal jhn auf ein Land Fürsten und Betrü-
ger und allerley Ränck Practick zu brauchen,

pro pace inter Turcas & vicinos Andreæ,
Sub Cæsarie protectatem redactæ Trans-
sylvaniæ impressum numisma majoris
moduli a 6. in diametro, ubi Rudolphus
visitur II. et in altera parte Victoria
Dacica. vid. Nürnbergs Hypsistra und
Nucks Calend.

Dux Michael sibi nunquam quievit, nisi
dominil dem Landtag aus Hasslau Zamosii
Sigismundi Crantz vor viel dem Woiwoden
in die Walleresey einfiehle, zu zeigen sein
Commission unter 4 Christo Münzen oder
Clingen 1600. ubi aquila Cæs. et Insignia
Corom. Inscript. Legion. Trans. et S. R. I. P.
Moneta Liv. Cor. Deo Vindice Patricat bor.
Passa hinst Michaelem der bald sein andern
in Dirbulbüren vor Cumman in Ruinen Zeit
daß Engred umbringen. Epitaph in Chine
die Rose.

Hic jacet ille ferus latro vesus et Nero vesus
Ille malus Daeus, scelerum lacus ille Valachus,
Hoc qui transibis, bis terq ca cabis et ibis.

Effigiem Michaelis Lide in Orbelli Hungs.
und Henry isst Hypsistg. p. 452. edit. in 4to.
Hac tempore moneta aurea Coronensis, a
2½ ducati cum tribus capitibus conjunctis,
cum vocibus orieus, occidens. Inscriptt. Secu-
na conspicere ut vocitica pristoricad. In
Reverso: a tergo et fronte malum fandam
Deus propitiare. A. MDCII. fatali Tran-
sylvani.

orient

Orient num° occident sum Mich. a Basta
ille ego, hic sine barba, Deum tuetur laica
barbatus.

A. 1602. resignirte Sigismundus Frey v. Eltz
ging wieder Frey zum Ritterst., dies ihm
Herr Bischof Cathkevitz einrieth. A. 1610
wurde er wieder Landmarschall, Frey geblieben
ob. 1617. da ihm Kunig zwischen Pest Bischof
Ehrung etwas neues Ornat Gold gestickte
anbrandet wurde.

Diese Sigism. Urbanische und der Moyses Székely
medaillen ob. circa 1602. Köleseri p. 739. sind neue
zu Hermannstadt gegossen von den gleichen neuen
insignibus familiae.

Basta liess einen neuen für einige Medaillen
a 10. Ducaten gegen Kupfer neue sua
effigie et inscriptione: Georgius Basta
Dominus in Sulz, Egnedi aurei Velleris,
in Revers. Corona laurea cum S. implicatis
finibus, sub qua; Valachō profligato, fidelo
devicto, Dacia recuperata. 1602. Inscript.
sacra Caesarea Maiestatis ac Catholici Regis
Hispaniae Consiliarius Bellicus et in Hungaria
Capitaneus Generalis A. 1605. Reditum
parat Basta:

Dico fugis ab Basta, Stygne fuge, sta bene Basta,
Sed fugis, et vasta tua copia sternitur hasta,
Copia non casta, miserorum sanguine pasta,
Perdat te pietas, male Basta, vasta casta sta.

videi enam ex argento
in eadem forma et
cum eadem Inscriptione
apud Lucam de Hermannst.
Feld. Cunft.

A. 1602

A. 1605. wurde in Ihrer Majestät ein Thaler
geprägt, mit aquila Caes. Rudolp. V. J.
in Revers. Insignia Cels. juxta H. (Reichs)
Erb. Alb. Petterus Tudea Regius.
Juxta hae nomen pileus austriacus in
Kreyß Rad. Quadrangul. cum xx rad.
Insignia in clypeo Caroli V. et Ferd. I. Maxi.
mil. II. et Rudol. II. ostenduntur, ubi in
oratione 1602 in Dynn. Cels. habita de Scho
la seminario Regis dicit: sed laudatis
gratamque locant operam diplomatibus
sessatam. infra est unicornu insigne
familiae Kuth. vid. ejus effig. in Biblioth.
Cubinh. Insc. Soli Deo Gloria civitas
Cubinium. A. 1605.
Obs. de Insignibus Cels. Trösters p. 292. gla.
dios ab A. 1292. inversos esse Insolo
Ludovici dicit Schneitzel ab ordine Ens.
ferorum deducit, qui Cubini A. 1160. ad Ter.
tempora Eques. Crucigerorum, ubi ordo Gla.
diferorum redintegrit, qui tales gladios
in pectoralibus gesos. vid. Menenii delic.
Equestres. p. 88. item Histoire des ordres
militaires ou de Chevaliers, Tome IIIem
p. 208. Sam. Conr. Schurtzfl. diss. de or.
dine Ensiferorum, cui hic nostrum Palati.
na ecclesiarum avorum Dux Magnus mag.
Cubinum Ducem Principem fuisse probat, ubi
forte ad ipso Cubinium Germanus ad eum
2005

1605. ex Germania in Hungariam venit.
Turoczii Chronica Hungr. Cap. 78.
A. 1606. electus Steph. Boczkay, cujus
soror Ilyonhari uxor, hinc Rigiom. mate
fuit, cusa est moneta 10 Ducatg. Effigi.
habet Inscript: Step. S. Boczkay.
D. G. Hungr. Transilvaq. Princeps et
Siculorum Comes. In Revers brachium
cum gladio cum ligamine et Inscriptione
pro Deo et patria, item dulce est pro
Patria mori. 1606. fuscat Boczkay caput
rebellium protestantium in Hungr. et
a Sultano Coronam accepit, quam honoris
non regis causa accepit: unde tamen Prin-
cipem non Regem Hungariae se dixit. Coro-
nam illam Vienna observari dicit Muller
in Oesterr. Cabinet II. Fragm. p. 275. und
Buchelbeier in Erzmünz des Kön. Hauß.
Hayd p. 886. Mollerus in Diss. de Crauss.
§. 19. dicit, er habe in den verdantlichen
Titulatur sich genannt Caesarum Jesuitarum
et Pontificiorum hostem. Sein Bruder
ist ein auß D. Hungarn: Kolos. p. 147. Acorbes
dicit: Hinkender Wind, weil in die Höhe
gros und dann Pestentz, der in den vordern
Theil nimmt Theilung an Leib. Jerjesit
se de his Maria. Den etwa 70. Jahren
Carl

Just Steph. Bocskay Comes Zemplinensis
ynn Clausenburg dz Fürst Engellandt ber.
stellen. hoc tempore orta denominatio
Partium Regni Hungarie Dominus.
A. 1606. wurde auf einem Fürstlichen Congress
zw Vdinum d. 23. Junij. dem Bocskay mehr
den Titl principis Transylvaniae vnnd
zugeben ad Sibinium gegeben mehr Colnoch
mediocris, Bibar, Crisd, Zarand, Kraszna
Maramaros et Dist. Kövar, die alten wass
und wass einnehmen zu Ungarn gehörten.
item hoc tempore orta Insignia Transylva-
nia in thalero A. 1606. Sol, nempe Sol et
Luna, aquila diad. et 7. castella pri-
mum Siculos, alter. Hung. vltim Saxones.
male g. Simon et Hasching ad tempora
Gabr. Bathori hae refert, post cuius tem-
pora Sol et Luna rursus visa quae ille
omisexat.

vid admon. quaten verba Nunc dum Lector &c. Hoff. f. 90. 55. verte 2a folia.

Bocskaius a Cancellario suo Cassovia venenum
sublatus est. a Sigism. Rakoczi 100 ducatis
in cuius altera parte non esse custa-
tit neque valuntis sed miserentis Dei,
Inscript. Soli Deo Gloria A. M. D. C. VII.
A. 1610. Gabriel Bathori se in ducatu nomina-
Transylv. et Valachia Transalpinae praeci-
pue. Prium Typographi Engelbrecht: Londor-
pium in Actis publicis Tom. I. p. 145. Otte,
Lins

lius: II. Dl. p. 38. Leg. Sappeltrund p. 228. Leg. Isaak Lobe nimm Hals-
hine St. 1677. Libin. thaleros duos, ubi Jus- gericht, der Adler
gnia trans. cum Inscriptione Gabriel D. G. J. auf der Seite ganz
in Reverso: Pro Patria Arte et Foeder. 1677. glatt und, sonsten
Primeeps Coronam opprimere valens cudi Kölleseri p. 142.
fecit 1 Dos. ducatum cum effigie sua, in Die Jahr zugenannt
Reverso Equus videtur cum saliente equo Inscription fehlt.
sub cujus pedibus urbs Corona, sequuntur
copia yy. Inscripti Partium Regni Hungr.
1672. invictum conatum Principis compescere
Coronenses nummo aureo 1 Dos. ducat. item
arg. thalero, ubi in avers. Corona laurea
triumphalis, in qua: Sole in Equis et cur-
sus, in Reverso corona in stipite emulos
arboris: Nec in Nomine Domini confidimus
St. 1672. Seiger Lewen ist der Burggraf steen
Stromberg, der Baum steet natürlicher
Farbe, die Lewen wie Bild in einem
Eleinen Felde gemahlt. Circa hujus Reverses
Pfund steht in der Hende einen Lewen
geschnitten werden, Rund umher eine Zahl
darein geschossen. St. 1672. Coronens. nummos
ducatum cudi curarunt ubi coronadet, Köl.
Deus protector noster, in revers. Patrona
Hungr. 1677. Eodem anno Libinii thaleros
cusos superioris formae, item Posonii Dathori,
cum Inscripti. Posonii Regni Hungariae.

Bethlen.

Bethleniana domus oriundum familiae
de Bethlen et de Iktár, ex hac Gabriel
Bethlen, ut prolixe ostendit Cuittinge-
rus in Hung. litterata. p. 62. sed
gratulata est huic Principi Civitas
Albin. numismate aureo et argenteo
Köl. p. 1144. in cujus avers. Vrbs salus
Rhus tua sceptra salute coronet. 1622. in
Revers. Insignia Civitt. adscript. Albinum.
Inscript. Et erat auspicium prospera vela
huic.
ibid. 1626. 1021. ducatus dat effigiem Bethlenii
in Revers. brachium cum gladio Coronam
perforans cum legenda volanti, in quo
Consilio firmata dei. Ipse. Dominus illumi-
natio mea et salus mea, quem timebo.
1626. vid. Zimermanni Mantissa pietatis
sive admonitatio Hist. Eccl. obs. Inscripta
ad effigiem falso habet. Bethlen. ipse
enim nolueque semper se Bethlen scripsit,
vid. Papai mss. fo. 202. 206, 209.
P. Hevenesi Irany in synopsi Chronol. p. 375. seq.
scripsit Bethlehemum. duo Familiarum Hung.
genus quod graeg Pogyni ingenium nimium
probant, duby Atrum Hilly, a nin Spiel
gesetzt, Papai in Herald. CXVI. p. 175. cum
aut sua Veneo, Köleseri in chron. p. 1144.
anserem sylvestrem, Decredek cygnos p.

Deus

Wien den Verfassung der Leichen Ceremonie des
Ableibens weyl. Catharina gebohrne Fürst.
Casp. Appelius Freyherr v. Herberstein
Grafen in Neuburg, [illegible] in Steyrmarck
Landmarschall, de. 20. Febr. A. 1630. zu seiner
Liebden Johannem Ernst zu Arnau in
der Herrschafft Herberstein. Ehen, quam in
presentia omnia nostra hactenus fuerunt
velleta! vacillantes fidei nostrae et receptam
habuimus Principem in doctrina Christiana,
per totum annum praeteritum, mixo artificio
Austriacorum et pontificiorum in hac
regno circumventam; omnia disposita in
[illegible] post mortem Principis Conjux
serenissima traheretur ad pontificiam
confessionem, comparentesque regnum
ab Austriacis; sed cum jam jam con-
silia illa partum edere deberent, ecce
graviter aegrotare coepit serenissa coter-
ne et interne, conscientia evigilavit, pon-
tè renunciavit Impostoribus et infamet
prodidit fraudulenta consilia cum hostium
pudore! In Papai Red. redin. A. 31. Sept.

Wie es Catharine weyl. wirdt. Ehrwürdigen
Engelbrecht gegangen. Vid. Monumenta
Palatina, allwo sie in der Königin Christina
Hofhaltung Gesandte Relation, die gantze mit

beygedruckt ist

begynnendt Novembr. 1633. ist sie mit
ihrem Erbherrn auf Schutzstand ge-
reist. 1639. starb sie bei Wolfsb. Hof.
mit Lauenburg, Franciscum Rakoczi
zur Welt gebracht und ist 1649. zu Preßburg
A. 1650. starb zu Neustadt geborene
Lasnic. Kolesf. p. 175.

Georg. Rakoczi I. Schadeaten Herbey
allezeit gerathe, wie es ist unmöglich zu
valentis sed nisi eventis Dei, tanquam
Rakocziorum symbolum Kolesf. p. 196.

Des Familien Wappen ist ein rechts
zu Pferde liegender Halber Rad, auf
welchem seine gekrönter Adler steht
mit zwo Schwänzen, der in der
rechten Klaue einen Pfeil hat,
der Helm Rakoczi ist ein
rechter Flügel des, rechten Revers,
ist im rechten Flügel der Adler, im mit-
tern Die A. C. Capelle. in einer Hand
im mittern hat eine Granat zu stehen.
A. 1636. quo tumultus in Cibinio exstitit
civium contra Magistratum finitus
cura transactione, quam Rabel schmeiß.
v. Rédei sect Kolesfi Diarium ejus,
ms. Anz. p. 196 item von Bethlen
G. 1678 Diarium. item Heuter 1680.
in.

aveis quadr. clypeus in cujus media Insignia
familia nempe brachium in curvum
telo transfixum, corona imminens, glad-
iumque tenens pr. In Revers. Circul. 1.)
sub Rakoczziana oppressione Regni Transil-
Zilvaniæ tet obsidione Albinensi. item Stück des Mitz
Deus providebit. nin Zerschlossen Holz stück
ist Entlicht rein 70. Quartier.
Ottobo. hat eadem Corona Thaleros cujus
cum Insignibus Franc. et Barcor.
et hujus Inscriptione. In revers. Serva
nos quia perimus. ad latus C.B. i.e.
Corona Barcia item alius Thalerus
in revers: Serva nos, quia perimus.
sub quo Insign. Coron. ad latus C.D.
1660. Inscript: de profundis clama-
mus ad te Domine.
Reneny sol Ihr. Quartier gringen beyden Ihr Quartier ist 6 Zirk
Insignia donus sunt: nin Zwei mahl Inscript. Sos Reneny
Revers Inscriptiones under Grimf. queu P.P. in Revers Sos
siol ef. cervum qualmatum S. sanguineum zirkl Inscript. Sos
dict. p. 146. vid. Joh. Theod. Ludovici Nuno. Boggum. in der mit Purpur
gedylae. Inscript. Pac. Reg. Hung. Da
Der Michael Graf sindt sich in den Ahn 21 St. Oct. 1660.
burgischen Renarquen 1760. p. 22. seqq. einer
Genealogische Verbindung zwischen sich und
den Attila sindt. Ihre Diana Europea
A. 1660.

A. 1661. p. 868. wird Apafi ein Sohn des Siebenbürgischen Gubernatoris und in Ludolphi Jahrbüchern 1661. p. N. 78. ein Schlesier von seiner Reise daher genannt. Des Apafi Wappen ist ein Halbmond, welches man der ersten Reise zuschreibt. Auf der Münze Apafi Arte Heraldica cap. 25. palmites, wenn Köleseri p. 148. ein vitis botrifera. Doppeltinus hat zehen Jahrblätter da man nur sieben sehet.

Auf der Seite des Apafi N. 90. wurde Emericus Tökeli ein Ungerwissen Graf, et ob religionem exsul genannt, declarirt, dieser ist im Lexicon und wurde ebenmäßig Gubernator und einem Siebenbürgischen Fürsten zu Köleseri Tode und p. 148. A. 1705 wurde Rakoczi zum Fürsten mit Zuziehung der Stände electio, nis memoriam ducatos edi curavit. in Arce einen Jahrblätter Stab. Köleseri 7. pomile, Krüger, von den Fürsten N. V. Gemälden 1706. Ein Stück Landes groß wie ein Regel. Im Revers. Insignia cum

Numus aureus mihi visus apud Dum. de Sachsenfels descript.

VICTRIX CRUX IN HOC SIGNO
In circulo Anno Domini
Mil. quing. Septuage-
simo.
ELISABETA BOCSKAI CONIUX
SORS. HUC PRINC. TRANS.
SYLVANIE

Insignia Boiskai Leo se-
dens duplicata exerta
cauda, de cruce stellam
tenens.

cum Insc. Moneta nova aurea Transylvan. Von der Fraudrey Regierung der Jesuiter über der Vestl. Rakozi vid. Europ. ejusd. Fama. gestü M.

A. 1686. Anno Carl v. Lotharingen den Ofnerischen Schloß vnd Vestung Buda mit Accord eingenommen, vid. Transsylvania Lotharingica in Kays. diplom. vivo filio Josepho casus ejus nomini nunquam adjecit Princeps Transsylvaniae V.

Obs. Auf die Huldigung A. 1742 hat Joh Laszo de Galantha dem Kays. Regt. C. R. F. 37. eine Medaille verehret, auf einer Seiten Imperatrix Maria Theresia Hung. Boh. Regina Maria Josepha. Lalo numen habes, Tema regina nuncupare. Ne Caelo et terris Hungaro tutus eris, vel den Ofnerischen sub cruce pavo germina, germina est Pattona Maria. Dann oben ist auf einem Felsen das + und darüber das Hungr. Wappen. Unten in dem Fluß ist ein Ruster mit Leopard und einen Lorbeer Zweig, ein Löwen mit einem Schwert in der Hand, wie gesagt,

Item

cum Inscriptt. Nec fævos metuent armenta Leones. der Avers stet der Pelikan über 2 Drachen, unter inen mit Granaten gespickten Mörsern Zelt und fürgeben Hüt: Insel. Regnan" tt Maxtae Theres Ia Vt prin Cpss Vae Vobis oe Wratt obstr Inxt" re Da Ct. und unten Inventore Lib. Baronе Joh. Lázar de Iyas.

Hélely (Istvánt) Nin Ungern, wem der kayser der nun Ungl. Chronic gestiftet, die sub titulo Chronicon Mundi in Ungrischer Sprach zu Cracau 1556 gedruckt worden.

Gen. Kányi S.I. ex nobili Hung. familia edidit Catalogum rerum decorum et personarum Hungaricarum memorabilium item Ephemerides ab A. 1675–703. obiit 1705.

Memoires historiques du comte Bethlen Nikolo contenant l'histoire des derniers Troubles de Transilvanie". Partie I. Amsterdam M.DCC.XXXII. 12mo der 1ste Theil 15 Bg. der 2te 8. wurden für mein gewesten Abt Reverend beherbrigt, der Ct. gent der Franzöß. Sprach gemäß

Graf

burg den Diversion, so die Malcontenten
von Ung. A. 1677. erregt und
fund continuirt biß auf die Zeit
des jüngern Esprit.

Bethlen (Nicol.) stammte aus Gabr. Bethl.
Familie, einer der ersten neuen
Joh. Bethlen Edelmann. Capitain d'un des
Cantones de Kéules, Souverneur du
Comté d'Albe Jule:) er fing an sich
sonders zu thun zur Zeit de Rakoczi
A. 1606. die unglückliche Heyrathen Caroli
Bon verursacht und von einem starken
Trauer Rhedei verdrängt wurde. So S. Bethlen
wie auch Rakoczi als Souverneur in
Cracau zurück gelassen worden, welche
Stadt ein Abgrund ihm überlieferte. Er
kam auch Lebens Bürgen und acquirirte
sich dieß ihm Redei verjagen worden,
und wurde alle Personen dieß Nicolai
Bekommen suchte, der zu Constant.
nächst und sonst lassen liß, consessen
dirte mit Rakoczi, der wieder in Bürgen
und Ungarn, Essen zu sich rufen ließ
sehr, ließ, und das Fürstenthum
sich anmaßte, mit Ausschließung
des Rhedei, qui étoit de Esprit fort
doux, peu ambitieux, et qui avoit
été élu Prince malgré lui, et l'on
ne

ne doit pas attribuer sa mort, qui ar-
riva peu de tems après, aux ~~regrets~~
regrets d'avoir abandonner sa sou-
veraineté. Rakoczi schlug den Visir
von Buda Chinan-Bassa, der e-
ben mit keiner Armee kam, sondern
d nur dem Rakoczi auf des Sultans
befehl andeuten wollte, er möchte
sich wegbegeben. Rakoczi ließ sich
aufs neue einsetzen, und wollte
sich mit der Pforte versöhnen. Georg
Bamphi schlug diese Gesandt-
schaft aus. Joh. Bethlen ebenfalls.
Barcsai s: Achat: nahm sie an, und
reiste nach Constantz. zu Ende aber
des Jahrs darauf 7 oder 8. Tag mußte
von den Gränzen Siebenbürgen aus
an, und beschickte ihm seinen Ge-
sandten, dieser aber [illegible]: Retour-
nez en ton pais; les Tartares y
sont déja s: denn 80000 Tartarn
waren ~~[illegible]~~ über die Gebürge in
Siebenbürgen eingedrungen und
verheerten alles, et firent des
désordres et des domages, qu'il est
impossible d'evaluer, et dont cette
belle et riche province se ressent
encore,

encore.) J'y serai dans peu, avec cette formidable armée, que tu vois. Que l'on double le Tribut ordinaire, que l'on chasse Rakosky et qu'on t'elise Prince en sa place. C'est l'unique moyen d'eviter la plus grand desolation de ton pays. Ex Schiltz mil ipsum ninive Cypigi Basa nun ipsum ninive Cypigi.

Johann Bethlen Fürst der Hussiten zu Transilvanien, etwas mit Engelländer der Deutschen und Türcken. Dieser Fürst hat Baxtrai in Pohlen bey einem Herrn und Landsmann Fürst in Polabella einen Lustrofigiom. Damphi. Nicol. Bethlen ist sein Rival. Sein eigen Portrait gibt er folgender massen: Ich habe ein braun, ich habe grandes et bien fendues, mon nez est aquilin, je n'ai point la bouche trop grande, ce n'est point aux hommes a disputer de la beauté du teint. Baxtrai sagt nicht die Fabelle, Nicolaus einen Dänischen Fürst Gesandt mit Namen einen Doctor curirt den Matthée gewaltig wurden. Der Fürst Sprung sagt einen Dänischen Doctor unter die Hofjunge, und entdeckt den Fürsten seine Diebs Sano profit.

Jenin

öff. Haec omnia ad A. 1660 resenfet chronicon, cum tamen ad A. 1658. pertineant.

Kemin Fanos spilt nuss immer mit
Rakoczi. Sein character: C'etoit
un homme d'une taille avanta-
geuse, d'un regard fier et farouche
il etoit eloquent naturellement
il parloit avec beaucoup de hardiesse,
et d'autorité, aimant mieux être
obeï par crainte, que par douceur.
son temperament le portoit a la
cruauté, mais il etoit hardi, cou-
rageux et entreprenant, ses ma-
nieres etoient hautes et pré-
somptueuses, et il n'avoit pour
amis, que ceux, qui etoient de la
même humeur. Bartoi stellt
sich wild ab u. will nicht
bey fürstenthum zu übervortheilen.
Kemin greift zum Rakoczi, der
sie rüft auf Landesbürgern, stürzt
Vàradi Istvan einen theil der
toi Oberstrat, stellt 2 Abgesandten
an den mit der Armee streifenden
Bartoi ab, gegen Rück-
gabe des fürstenthums, aber Leistung
an den Kemin. Bethlen J. Joh.
bietet sich, sich, sich zum den
selben auf Bartoi

Semmy, dieser zirkt y ist mes Lewbeny
wrizht die Rakotzyssen abgeyendten
abermahl ab. Kemlen und Rakotzi zu-
den zuhl Carlsburg, Bastoai stirst
mes Déva f. de Lor semsen vn der colliq
Fuard gnehmen. y gehl nimen Diesem
maxikor f. Nobilem. y mes Constantinopel
den ihm Bethlen zugeschigen. Joh:
Bethlen zirkt diesen Commission
ihn bij der Pforte zu recommandiren.
De scripsio axcio Devana p. 145. la
plus commune opinion est, qu'il a été
bati par l'ordre de Trajan. Ubrig
Mackor Lewy ensten bleibt, machen
Andreas Bartolaius y Laurdo der fürsten,
der dr Laurdo sind Capp. Joh: Bethlen
Mich: notalagi und Christoph Barkó
zu Leytn mes Constantl. abgeyendt.
Mes l'a Deyn Knijd Corsten sin zu
sol Vácadzja den Mackor vn mit
einen Lebzyg wurden der Ali pascha von
Temesvar, und unsrer Leyn die Nemsin
Bastoaij y alle in der Leyn der Heidy
Pascha Vezier von Buda bij Temesvár
kommen. Dieses muste sich auf seinen
mes Klagschrift, den der Turck nisten
Schuf: Ce n'est a present, qu'une longue
chanson

chaussée fait de main d'homme,
d'environ trois a quatre lieües
de longueur, entre des chaines
des montagnes, inaccessibles
par la roideur de leur pente, et
que les chamois seuls peuvent
grimper. Cette chaussée ne laisse
pas d'avoir quinze ou seize toises
de largeur, et qui voudroit y
pratiquer un retranchement for-
tifié dans les formes, on empe-
cheroit quelque armée que ce fut
d'y passer. Il y a Marguita, Ju-
dy Jacques, Charanseber, Ju-
dy Jacques, Zer-
gousin, Lugos, Mudisch, Temesvar.
Cetera vide in Joh. Bethlenio &c.
Dacrsai dicit civitatem Rudam
Bessiarum, nunquam Rhodum
existere, sed Hellespontum Bessorum. Ejus
sunt Dyloy Pörgeny, Bacrsohayam
Zu Trifftem, Cronstein nunquam Burg
Deschlapt zu, gesetzet nunc Jacob der
Lindten ihr ist nunc Cronsprinzen
Wirdel, und Cronstein ihr Deschlapt
Anno. p. 234. Venien gehalten Valky?
Bethlen nunc Ritter de Nicolai
nunc

nuns 2 Dinna um Hügel. de electione
Papst. Ali Bascha rüdte gegen Vasarhely
wird die Pässe zu besetzen versucht. Aber
die Deutschen stellten sich ab zu kommen.
Darüber starb der Ali Bascha gestorben, und
trug seinen Cadaver in Vasarhely wo
seinem Sohne die Leichenbestattung wurde,
so selig zu sein, um selig den Papst
dazu kam. 28 Isabelle Königin der
Ungarn Colonny in Ungarn. Nicol. Bethlen
ist nun Dinna sich zu habilitiren, kam
und unterwarf sich Rakoczi, Vesselini,
Teokoly zu kommen. A. 1664. dient er
wieder die Türken, als Volontair unter
Montecuculli, nun sein Prinz ist ein
Graf Nicolaus Serini, der über den
Spinnen strandmüßig war; besser
dort wird beschrieben p. 300. als er
trouvement dessens blessure, mais
seulement, qu'il etoit froissé a la
tempe gauche. Der jüngere Rakoczi
heyrathete Petri Serini Tochter in
Monkatz. Bethlen Nikolaus geht nach
Paris, bringt Geschenke Bücher zum
Heimgehen, und geht nach
Holland &c. Der abonnirt sich auf Pfeffel

Violang setzt das
Pfeffel Hoffe an
Gesch. Bethlen Gabri
ein Londres gemacht,
weil er dessen in
Deutsch geschrieben hat
p. 270.

frimm 2 Brüdern Georg Imre Wolffg.
Bethlen, sein mutterl. A. 1667. nun Gub-
ter Peter Zirmay, und Emerich Imre
Pfleg zu Saint Miklos, so ihm seine
Vatter übergeben, nachdem er als mit
Wolffg. gutschrifft setzte. Von diesem
frisch Mon oncle Wolffg. y a fait batir
un Chateau assez fort, en forme
de Tour, dont les murs sont fort
épais et entouré, d'un fosse tres
large yy. Moi je fis construire un
grand corps de Logis, pierre, avec
un Vestibule dans le millieu, et deux
Appartement, aux deux coté, avec un
grand Jardin, que je fis designer
en face yy. Als Abaffi unterm 4ten
Monathes tag Pamphili Dienes, sein
Landtsleut Joh. Bethlen, Maitre de
poste item Benedict Secretarius Michael
Telekj, Georg u. Wolffg. Bethlen denen
Ambter der 12 Consiliarorum. Telekj kam
an des ums Landt sein Pamphili Stuhl yy.
Im gedachten Theil und der Anfang der
Rebellion angestellt. Petrus Serini, Frangi-
pani und Nadasdi thaten Anfang
characterisirt yy dem jüng von Rakoczi
Festat

[illegible] Praefectus die Empörung [illegible]
Seiner Mutter [illegible] den Grafen Leonhard
[illegible], und [illegible] reformirte
seine Residenz [illegible] Fürstenau, Munkátz
[illegible] und ihren Güter nicht beraubt
[illegible] worden, [illegible] ihr die exercitia Religionis
augustanae. De vera cause, qui elle le
fait de bonne foi, puisqu'elle a toujours
persevéré, qu'elle y a elevé son fils,
qu'elle l'a marié a la fille du Comte
Peire, qui etoit Catholique, et qu'enfin
elle s'est morte dans le sein de l'Eglise
romaine. Nach der Execution des Petri
Perini A. 1667 [illegible] einen und Ungarn
neue Festen und Einbrüchen. C. 9. Veselini
der jüngere, [illegible] [illegible] [illegible] Rosenberg, der vor den Kriegsrath
Salvegard stunde. Dem Herr stunde unter
diesen [illegible] Salvegarde
die Kriegsbefehlen handhaben [illegible]
Güter, die mehr als 100000 Fl. Renten
trugen. Das besitzt der jüngere Tököly
auf in Ungarn Güter [illegible] 5000. Fl. Renten.
Die Landhauptmannschaft [illegible]
[illegible] [illegible] Ungarn. Zolyomi
[illegible]

stand um Isabelle seine nächste den
Baron Lazy. Die gesellschaftliche Aufgabe
Rebellion verlohr Appasi wieder den
Kürzere aufnehmen, die Türken aber
unbestimmend sein. Veselinij rebellirt
mit einigen 1000. in Ungarn, wieder
die Österreicher und Hülfe deines in
Belgrad Pascha, Ahmed, der die Grenze
Türkei schützen sollte. Marquis
de Bethune succedirte ihm spindta Nr.
Corval und Reverend mit Brabanter
diese standen die Nie. Beethoven und
Api in Eisene, weil sie neue Paul Bel,
die Revolution hinter den Appasi ge-
sinnt, sowie sie selbst bestraft
wurden. unter Bohan kommt 2000
Rebellen in Ungarn, die ostwärts
den Graf Smith bey Fatinar, wovon
gen sie mit den Malcontenten unter
Veselini zu Selebi commandirte die
vereinte Armee der Türken. Rebell.
und Ungr. von 12000 Mann, denen
Veselini hatte sich und Brodraus
retirirt. Boone mit Ungr. General
kam mit 5000 Mann in Rebellen
sich in Ungnevard zu vereinen.

Selebi

Tekeli aber versäumte die [illegible]
günstigsten Gelegenheit ihr nicht zu nützen.
Tekeli belagerte Hereies und sah die
Belagerung nach 20 Tägen auf und
zog nach Grabenburgen. Tökeli com-
mandirte nun seine Leute, und machte
viele progressen, bemächtigte sich
des Landgrieths und liess Münzen prä-
gen, Emericus Comes Thekeoly pro
libertate et religione. Belagerte Neusol
Presburg, gieng aber Neusol bey
Debetzin in die 2 Bürgerquartiere.
Der jüngere Rakoczi setzt sich auf Mon-
kats und belagerte mit einigen Türcken
Tokai aber vergeblich. Der
Winter gieng mit ihm und siedte Hunde
von ihm. A. 1678. fieng Tekeli sei
neuen Revolte wieder an unter die Leute
um den Apasi zu vertreiben. Eben dieses liess
die 1000 Mann, so für die Malcontenten Mossa
geblieben, wieder ihn rüsten, und zogte ihn in
Neuhausel, von da er nach Constantinopel gieng
um wider Apasi zu klagen; Dieser aber stellte
2. Belagerungen vor seiner Ruckkunft, und
also kame Tekeli in die 7. Feindin gedrungen.
An seine statt kam Gregorius Bethlen, Nicolai
Sulz zum Generalat. Der Malcontenten Ge-
neral Lieutenant Heimbrand Graf von Lepold,

so aber auffig ist, war Priester in
Wesprim, u. Professor, der Rhetorique
seine Lande in Ungarn gewest im A. 1679.
und also 8 Jahr die 66. Jahre meines Alters
und steigenden die Malcontenten, da sie
mit Siebenbürgen, und den die mit Tekeli
retirirten Reverend Superior Jesuiten
mit [illegible] und mit ihm über
dessen Nicol. de Zrini und Frangipan die
grosse unerhörte Hinrichtung
der mit ihm gefangenen Petri Zrini, bald aber
der andern Herrn, aber nur den Malcontenten
mitgetheilet werden, der aber abgestorbene
wieder mit Pferden gezogen, da sie
in die Asche mit Pech gebrannt werden,
dem Valerio Zrini mit dem ihm gegeben,
il etoit d'une taille presque gigentesque
et si fort au-dessus des autres hommes
qu'il etoit obligé de se courber, pour se
mettre au niveau des personnes, avec
qui il etoit obligé de parler, d'ailleurs
un fort honnête homme, plein d'Esprit,
et d'un probité egalement reconnue de
tout le monde. Nicolai Zrini Poesis
sehr gelehrt, data versabl, und wie zu der
wahrhaftigen Hitzen gelangen Lämern,
Herr auf die jüngeren Rakoczyen den Tökely
gefangen [illegible] A. 1680. in Gefängniß Spanien
mit den Malcontenten und Tökely, den
Zusammenhang der Dinglen abgehalt. ff.

Ist Zrini seit 1795. ad nimo
der mächtigen Grafen im Königr.
Kroatien und Land. Ban
gewesen, entlich diesen,
sone a papali tede per
4000 ff. est illa Ch. den
Vesperlo.

Auf der Grabmeinschrift der Pfarrkirche St. Veit
ist folgende Umschrift zu lesen.

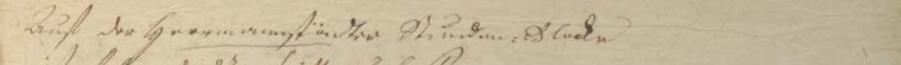

Auf dem Grabe neben dieser Glocke stehet
1521. Der edlen Herren Grabe ist aufgerichtet
A. 1750. D. 7 July.
Auf der Johannis Glocke ist folgende
Umschrift.

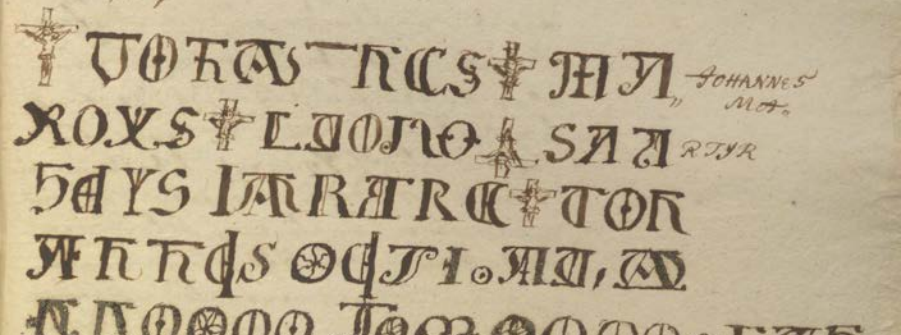

Unter diesem gemahlt Figuren stehen Samson,
und 2 dem Ritter S. Georgi. abgemahlet sind
auf der Frauen Georgii Geerzhungern
Kinder Barbara Cosacy.

Zu

Finis des linken Teils im Chor der
Pfarr Kirche unter dem Bogen d. Chor
stuhl unter hoc opus fecit Magister
Johannes de Rosenaw Anno Mil.
lesimo Quadringentesimo XLIV. neben
selbe ist ein Fenster gegen einem Gebäu
ung einem Altar. Auf selb ist eben
das Bild in Glas gestanden gewesen,
in der Kirche zu Mariathal, eben
eben das Fenster allwo das Bild
noch stehet. In der sacristey stehet
ein Gemähl von Leinwath worauf
1811 und wie die rechten Füße ist
vor dem knieenden Maria Mater
Dei, eben mit den Füßen also eben
also wie in der Kirche zu Pregedi A. 1756. edidit in 8vo separatim
et cum Calendis Fiumanis. libellum, cui
titulus: De festis libertatis Hungariae
Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae
Andreae II Regis Hierosolymitani
secundum lineamenta Codicis Legum
Hungaricarum et praecepta artis
Criticae, calamo Euridico et historico
adumbratus ac Eruditis horum
Regnorum vicinarumque Provinciarum
praesertim v. DD. festa honorificè
oblata. Taurini Typis Gregorii
Joannis

Johannico Strebius A. 1750.

Hist. Eodem [illegible] Andreas Daniam non occupavit
Aut Bonfinius et alii asserunt, hac [illegible] non
A. 1219. capta. Andreas vero eodem Anno
adhuc 1217. quo in expeditionem profectus
regredi coactus, sub finem Anni secundum
Jacobum Bosium. Causam tam propere
regressus. Thomas Archidiaconus Spalatensis
de passagio Andreae dicit fuisse, quod
ei venenum porrectum fuerit, quod tamen
periculum evitavit feliciter superato
morbo. profectus erat maxima redditus vero
via per Baciam, Bulgariam, [illegible]
Graciam, Regio Graecorum Lascari filiam
Mariam filio suo Belae primogenito
accepit in uxorem.

Gregorius Pethö in Chronico hungarico
scripto Bosium secutus, Andream ad
Damiatam, Cairum, Babyloniam duxisse
et A. Anno regressum dicit. Reliqua
quae secum fuit describit Hurter p. 2.
C. 76.

Genuit Andreas IIus 1o uxore Gertrude, filia
Bertholdi Ducis Meraniae Tyrol. 9.
a Belam, successorem Regni
b Alomannum, qui per dotem obtinuit
Regnum Galliciae in Russia rubra seu
Galicia vid. Imago Hist. nova C. 12. de
fortuna hujus Regis.
c Andream, qui Venetiis ducta uxore,
Marcum filium Festinuit, qui in Dalmatia
principem

principium dedit familiæ de Croÿs unde et Arembergii Principes oriundi.

2, Elisabeth, quæ duxit Ludovicum Thuringiæ Landgravium in ~~ux~~ atrimonio religiosissimum, ipsa anno 1231. die que Novembr. ob miracula quadriennio post canonis. Bonfin. Dec. V. lib. VIII p. 284. ff.

2, Ea II. Uxore Viole Petri Constantinopolitani Imp. Græc. filiâ.

Violen sive Yolandam Jacobo Aragonum Regi nuptam.

3, Beatrice, Aldobrandini, Marcs. Estensis filiâ, quam teste scriptore ~~suo~~ coævo Renaldo Cavarino, supremâ ætate duxit, postumum Stephanum in Este natum. Hic Fornasinam Mauro cenam, nobilem Venetam duxit, ex qua Andream suscepit, qui a morte Ladisl. IV. Rex Sacro Ungl. sub nomine Andreæ Veneti.

Mortuus est Andreas II. 1235. Decretum illius Prælatis, Baronibus, Magn. Nobil. cunctoq. populo Regnor. Ungl. Dalm. Datum, ~~an~~ 1222. explicat Regedi Servia partem Andreæ occupavit hinc titulum insecuit.

Servi, Slavi Srbogliani, terra Srbska vocatur, Græci Hyperitæ vitantes, illos Serbianos et regionem Servian vocant.

Lodomeri

Lodomeria ignoratur quod Regia, titulum
vero Galliciæ sive Halliciæ et Lodomeriæ
simul assumpsit. Ex locis, quibusdam
Bonfinij colligit Sprengel, Lodomeriæ
regnum fuisse Halicziæ vicinum imo
conterminum, proprietatem Lodomerii
Regis vel Volodimiri.

Imperat titulo hæc regna a. 1284. Antecessor eq.
Emericus se tamen nominat Ungariæ, Dalmatiæ,
Croatiæ, Ramæq. &c.

Catalogum Palatinorum a Cebas. qui
primus fuit, ut ea privilegia 1001. confecto
liquet, usq ad Franc. Vesselenyi, electum
an. 1655. confecit Casp. Pongelinus Reg.
historiographus, cui adjunxit Catalog.
Judicum Curiæ usq ad Franc. de Nádasd.
spondens, in epistola dedicat. acta et
virtutes eorum magno volumine jam con-
scripto se editurum; quod tamen non factum.
Inde volumen hoc cum cæteris instrumentis
et scriptis infelicis Nádasdi in tabul.
Cameræ Regiæ translatum, continuatum
erat enim Viennæ in domo Nádasdiana.

Jobbagio olim erat Baro Regni, et filii
Primariorum Jobbagionum, titulo
Magistri insigniebantur, ut docent diplomata
vetera. Comitatus, cujus titulus erat officii
non vero præfigia facti dein est more
Germanorum et Bohemorum sub Sigismundo.

Baronus

Barones etiam tum erant Barones Regni, dicti etiam Principes Regni. Bela progenie est Albertus Adalbertus. Bela enim Bohemice significat Alba hinc Albgrad Pilo, aut Belogrod dicitur. Bela primus pecuniam ex argento puro cudi fecit, secundum Thuroczium p. 2. c. 45. et aureos Byzantios quos unus valebat 40. argenteos numos in Regnum admisit. Ladislaus vero ille vel nummos decem denarios Premnicenses pro singulis [illegible] sive Tigres, quales erant Ferdinandi, ante elevationem valoris sub Leopoldo hinc aureus fecit flor. 2. Denarios Kremnicenses 400.

Cum Bertrudis Regina nec danda esset interrogatus Johannes Archiepiscopus Strigoniensis Praeses respondit. Reginam occidere nolite tenere bonum est, si omnes consentiunt ego non contradico.

Inchoffer scripsit Annales suos Rom. 1643. Reggdi edidit 1744. Claudiopoli Decreta et vitas Regum Ungariae, qui Transilvaniam potederunt.

1. Manuale Jurisperitor. Ungariae. 2 v.
2. Bipartitum Cynosurae Juris universi Hungarici de rebus et actionibus et personis ad ultim. usq. decretum A. 1741. plurimis locis emendatum 1751. 8. 2 v.

4) Tripartitum Juris Ungarici Cyrionium
tex editum.
Edidit A. 1709. libellum cui Titulus: Andreas II
dictus Hyerosolimitanus, Rex Ungariæ
decimus nonus Saxonum in Transilvania
Libertatis Assertor, secundum tenorem
Privilegiorum iisdq. clementer elargitorum,
additâ præsci et usu moderno ipsorum,
calamo Juridico Historico critico adumbratus
Taurini A. 1709. kuftal 7. &c.
Obs. 1) distinxit Auctor privilegium istud in numeros 17.
2) subjunxit §§. 68. illustrantes.
1. occasionem privilegii allegat vexam, nonge convulsas libertates.
2. motivis ea privilegio sanctis.
a) precibus, & gravaminibus gentis, addit
Emerita in Hyerosol. expeditione comparata
ea Roma Archidiaconi. Spalatensis de passagio
Andr. C. 2 C.
b) enervationem populi per bella extera cui p
li ista obviandum fuit
c) notat ad verbum Teutonicii: non Saxonibus
solum sed omnibus Germ. vetustioribus
Populorum reliquiis, quos in unum corpus
Rex coalescere passit hoc Privileg. datum.
4) probatur hoc ea Inscriptione templi Coronæ
et alia de Saxonum 1110. vocatorum additur
causa ea Alb. Stadensi oratione, quod Teutones
auxiliatores ejus juvissent Stantaverg
ea hic Transilvania partibus abegissent.
5) rationibus probabilibus, quâ ea expeditione
fuerint Teutones, sed post primam
ea expeditionem contra Lodomeriæ ducem
suscepta.

susceptum, a Regiã, in Rascian[em] cum ~~[illegible]~~ inceperint Attilaxi vid. Surad. p. 20. 66. pro secunda igitur Expeditione contra hos Saxones aup: vocatos. vid. Bonfin. Dec II. Lib. VI. tm Ruthenos contendit ff.

§. 6. Ostendit jam ante Saxonum adventum Gothorum reliquias in Dacia fuisse, adducit etiam Topeltinum, populariu[m] suorum origine ff.

7. Loquitur de Saxonum Transylvl. a nomine deffchen, voce Mosser, quam a Mosa, flumine falso deriv[at], quasi omnes Mosellanos diceret & lingua, carq; nulli nisi Vestphalo intelligibilem, pro aliis testem citat Het., bertum, nec po[sse] silere eum jam Tran[s]cursi ad Aeram, qua Theol. Hedd. e Lectione operis P. Francisci Soarii e S. J. Fidem Catholicam imbibisse. quod quam falsum sit, ii norunt, qui rerum penitius et ejus conditionem, praesertim genus mortis norunt.

8. habitu. vestes Ungaricas eos accepisse autumat dum bella contra Austriacos gerebant sub Principibus Sabinianis ff.

Falso. quia alias Icones sepulcrales et alia docent, qua Calvino an[te]cessores.

ab bella antea non gesserunt sub Sa[x]onibus regibus.[2]

an Hungaros Transylvanicos inter[im] non recepint.[2]

§. 8.

E.8. a, loquitur de Gothorum A. 270. e Scandinavia in Daciam Borealem adventu, Romanis eorum stipendiariis, Constantino eorum victore, tributisque sine, omissis inter se, duos alios Politigerni, alios Athanasicis partes sequerentur, quos illos vale juverit armis et prater victoriam id obtinuerit, ut Gothi Tyrael accipercet de Ulphila ex Socrate Sozomeno &c.

b, refutat opinionem de Caroli M. colonis qui eorum penetr. item illam de Hamelens

g, notat ad verbum Ultra Transilvos: dictos ita Saxones respectu Ungarorum, qui Siculiores Transilvani quasi essent, dein observat patriam Erdel latine etiam vocitatam ultra A. 1130. dein Ultrasylvaniam demum sub Andrea et filio Bela IV. Transilvani; omnia recte in Articulis Hungr. Diatalibus partes Transilvanas, aut Transmontanas &c quod a subacto Pyrrha nulla peculiaria arma habuerit &c: neque scilicet principalem, seu ducalem, aut Principatus symbola, sed tempore inaugurationes [illegible] vexillum, lanceam, gladium, cambucam quoque obtinuerit a Turca &c usque ad A. 1692. quo ea indultu Gabr. Ed. Ath. Comitatus Aquilam, Siculi solem et Lunam pro insignibus adsumsere, Saxones suas hactenus civitates retinuere. de ipsius Numis in ejus memoriam cusis &c.

NB

P. insignites hic hallucinatur Auctor
Equites nempe Simonem et Fasikingi-
um, quorum uterque ad tempora
Gabrielis Bathorii ortum insignium
refert. Notandum hic, quod
1, Septem Civitates Saxonum quasi
commune Transylvaniæ insigne
quæsiuit, videlicet in antiquis-
simis sigillis.
2, sol et luna, item aquila jam in
thalero A. 1604 cusō adparent sub
Rakoczio. Gabrielis temporibus omis-
sa illa in post lunæ deinde
rursus in nummis adparent.
3 dicit eundem tyrannum epigraphas
pro diversō etymo Majores adfectā
addisse insignibus, quibus sigillis
muniantur acta publica. Sigil-
lum Hungarorum supremum, omni-
um Albensium, Siculorum,
supremum Judicum Regi. Leges
Andreanæ, Saxonum, Comitum
Nath. adservare. 4. diversum ab
hoc sigillum magis Saxones quō
utantur in suis privilegiis expe-
diendis cum inscripti: ad retinendam
obs. 1. de tribus sigillis res certa.
2, de inscriptionibus falsissima;
non enim illæ sunt, quas tradi-
dit Szegedi Sal.

Sigillum

Sigillum Comitatuum Transylvaniæ
Sig. Nat. Sic. Fő Erdely Oppidorum.
— — Sax. Roſs Nemzetből áll.

et regio non videtur ex
hac lectione ortum
ubi stat: Tom. nem.
Fetből. Roſs. lect.
et loco. lo Erdely
Fő Erdely

verum alibi ab unione trium Nationum
observata, vid Brevis et diplomatica
descriptio Nationis Saxonicæ.

Ejusdem loquitur de urbibus, sedibus Magistr
Saxonum, et item libertate omnium
et ruricolarum, in fundo Regio degen-
tium, de illis, qui in fundos nobilitarios
transierint, uti etiam qui [illegible] ecc. Un-
garis et Valachis in Saxonum fundos
transierint iisq; seriles operas præstent,
item de Saxonibus, qui in Valachiam
et Moldaviam ss.

Et multa et hic monenda e.g. quæ
in fundo regio quoad Incolas servitio
obstringi ecc debitis ss.

Et quod vero multa familia Romano
Catholica Lutherо adhærere nolen-
tes urbibus ac pagis ejecerint Saxo-
nes nunquam probabitur.

Jam a bam Saxones in Valachia degere certum
signo aliqui comptures eorum effugerunt supplicia
intraverint
ceu inscripti hic promerita, ceu jam illa Bathoria
germ. stipati temporibus factum. Et Sigismundi
Arianis favisse certum utrumq; quod
Lutheranos Arianos facere voluerit,
et hic ideo profugerint, falsissimum.

§. 10. de paupertate Saxonum prætensa ni-
hilum exaggerate dictum fuisse, quippe
Jam

jam tum amplissimas urbes, oppida &c.
R. excusa fide non amplissima.

Ibid. Confirmat hoc recensione Annonem quibus origo Urbium Transylvs. adscribitur.

1146. Media tertio ab ingressu Anno edific. R. coepta edificari.

1150. Albinum. Ex ex typographia 1760 debebat y. hinc sigillum T. Urbium ab Andrea, Ab. Claud. Regesv. Lor. Saxonum, Bistriciam, et Media comes &c.

I. 12–16. Loquitur de praepositura Sanctae Crucis, quae testimonio fit, Saxones jam Civitas hoc tempore fuisse.

a Bella Celestini auctoritate Petente Bela III. Hungr. firmatam, erectam ac dotatam ex quibus e Germania allatis, spoliis item hostium, fructibus, quaestu et officio portus et fundis et beneficiis Regia subsequentium Regum. / quibus suo patronatui regio praepositura subjecta fuit.

Recenset ex Otrokocsio partem literarum Papalium. d. XIIII Kal. Jan. datae A. 1191.

Ibid. 6, 12 III. Andreae Regem petisse ab Innocentio III ut praepositura ad Episcopalem dignitatem sublimaretur, et duo fratres Regina Bertrudis, Joannem Strigoniensem, et Bertholdum / Bacchalaureum / Colocensem, cui

Albensi

Albensis fuberat Cyprianus concordiam inivisse, tamen pontificem non admisse testis responso 1252 emanato quod Odorico Raynaldus habeat.

344. Demum Strigoniensem obtinuisse, et sacra quibusdam stemmatibus per Cyprianum Pilka viensem procurasse, hoc sensu accipiendum. Hauer p. 77. addit conjecturâ nonnullos Cyprianum Miklovicensem, Milkovia a Pabrasio aversâ Diethalbini sedem fixisse.

345. 4) Manifeste usq ad tempora Lutheri colocrapositurarum Cbf. ut qui eam obtinuerint non raro in praefecturas Regni Ungarici adsciti fuerint. praepositos Cbf. a Regibus nominatos a Pontifice confirmatos et Cyprianum Ung. Ladislaum praepositum Cbf. testis Mss. 1476. fundasse Ordini paulinorum prioratum B. M. V. de Szélyháza in Transilvania.

Mss. quaedam hic confundi, quaedam falso commisti. 1, Albensem et Miklovicensem Cyprianos fuisse certum est.
2, Miklovicensem in transalpina Pannonia degisse probabile, sui Coronensis et Abrinicensis etiam subfuere Ecclesiae sedibus Cbf.
3, Praepositurarum Cbfnii fundatarum aequa certum, quam Strigoniensis sed Milkoviensis Cypriani sublatos in Cyprianum elevare coepisse.
4, verum non solum hoc non factum, sed et praepositura hoc saeculo integra ante

ante Luthe[illegible]num exspiraverit, solo plebano Albiuensi C. et L. flor. ex Villis praepositurae quotannis a civibus accipiente, teste vetere Contractu.

§. 16. addict. ff: in unum populum, y logúth etiam de consuetudine privatorum ecclesiae se adscribi faciendium, item nobilitatione aliquorum ff.

17. Explicat verba privil: incipiens a Vaxoso ff: radicitus cum Ziglero Stieglera forte ff: satis bene; discrepat autem a sententia illorum, qui ex fide Nagy Lentk Segesvar, et Köhal. enatam putant Mediensem, hanc cæteris vetustiorem omnium credit. Omnino! verum Mediensis et Nagy Ikelkensis ff. separata semper fuerunt a cæteris usq dum conjunctæ.

§. 18 et 19. 20. de Bistricia et Claudiopoli bene satis disserit: illamq opinionem accipit, quæ ex Sicupsia Saxones in Transsilvaniam demigrasse, et terram ultoribus vacuam occupasse, Bistriciensesq Bistritium populosum reddidisse credunt, qui a Ladislao Posthumo Johannis Corvini donatus, a cujus filio Mathia

Mathia se ingenti avis summa
redemit pro. de Claudiopoli putat
jam 1547. sub Vladislao cum a Saxonibus
deseri et ab Ungaris habitari cognisse.
§. 21. De Comitatibus Sedibus Scabinatibus
et Comitis Alb. aut K. bene! Sed fallitur
duo putat Saxonibus antea vitu
Ungarorum Supremos et Vicecomites
Aliosq Judices ac praefectos pae
fore plerumque Ungaros praefuisse.
Comites fuerunt Saxones
ut de Mulsbina, Orzona, Dalhen
§ 22. Concluditur hinc
1) Civitates Sax. non fuisse Saxonum
2) primum earum Sedes divisas ab
per Judices Reg. administrat. Subsidiis quorum Judex
3) Abinium quod nunc eminentissimus. Secundus fuit Petrus
4) eique Judex Comes Nationis Brebenu 1424. Dotrici
declaratus, de quâ dignitate satis palatini.
bene disputat, cui ad laudes Lectorem
§. 23. De Tributis Centum. 500. Marcis
praemittit declarationem Decreti Caroli
I. ab A. 1342. ibiq exaggerat Marcam
Fertonem addit de Bonis monetariis
Cibinq. insignibus urbis item nomine
villa Hermanni, bene omnia.
§. 24. de praedialibus, quos non pauci et
propositio adscriptos autumat.
25, de aliis quia ad personam nobil.
26, de exceptione per Privilegium Speciale.

§. 27

§. 27. de numero militum ad expeditiones quem infra gloriam gentis statuet & definit

§. 28. 29. 30. reddit rationem ex Hyerosol. exped.

§. 31. testatur virtutem Saxonum praesertim ad liberas monitis hereseos quas totas exhubet ab A. 1099. 27. Septembr. item illas ad galatinum.

§. 32. de potestate contrahendi Donationibus a Rege faciendis,

§. 33. de pace missionis, ut Sacerdotes suos libere eligat, praesentet, decimasq; habuerunt Gothi et Teutones Daciei, Saxonibus antiquioribus, suas Parochias, Stephanus jam illic Gymnasium dedit Albensem, cui forte curiam Regalem Duis donavit, ut Vesprimiensis curiam habeat

§. 34. 6, de Immunitatibus his concessis non constat, conjecturam dum Gothos Teutones eligisse, verum ut in Hungaria missos a Rege Sacerdotes accepisse, abusos, idem et Saxones ad hunc finem privilegiatum usq; fuisse. postquam vero Basilicam SS. fundassent ob jus patronatus iis indultum Sacerdotes ut suos eligant, praesentent,

§. 35. 9 Ratio cur hoc postulaverint forte fuit quod Ungari linguae Saxonicae ignari, ad opimas etiam earum parochias aspiraverint, praesertim ubi Strigo-

niensis

riensis cum Colocensi postularet.

f. 36 repetit jura Andreæ capitio ab Innocentio III
ut Epirus nonus Franciscis Saxonibus daret.

f. 37. Conjecturas de dote et numero Ecclesiarum amplia-
Statutum Stephani Decret. l. 2. Cap. 74. recedentibus, item de castris s. burg, s. circa templa.
Castra hæc dicta eruunt ex Diplomate quod datum in Castro Zelleth 2 kalend. Septembris

f. 38. De s. cruce benef. a dote Rby. 1417 erecto, ad quod Crentz, s. Nicolai, et Rhesdorff pertinet, testes militis p. 14. alii ad hæc ampliores. Coloni non ex vano correctantibus. Hinc ad reliqua concludit addit devotionem Saxonum, qua adeo crederes ferveant.

f. 39. Fecisse hoc Saxones et crucis hanc crucem dicit, ut negotiibus suis imprimerent, quem in corde gestassent crucem, ubi in exsidio cum Andrea migrarunt, unde enim præsidium Strophai hujus custodia et tutela urbem, gentem, commendant.
sperarent et templa in forma verba hæc

Justificat nempe piissime liberalium animorum, qui jam ante tempora Andreæ in eadem urbe, insignem Basilicam, formam triplicatæ cruci referentem, anno 24. instituendam, cum collegio totidem canonicorum et præpositura exemta ac præditute: Jed quam sacrilegus Doctor Martinus everrit, et Diona ejus diripuit, ibidem sub titulo sanctæ Crucis constituta exunt.

certe jam Seculi 15ti initio, desse protocollo aut Matriculâ antiquâ, et præpositura et canonicis, si qui fuerunt sublatis esse debent. Nec ante M. fuerunt

desse

testē rectē. Missto. Ted ad summum
12, Capellani. 20 et ung. praedicantes
sub Rectore ad aedem B. Mariae Virg.
nis.

§.40. Quis hoc crucis beneficium et Altaria ad
conferre sit solitus, scient qui diploma-
ta et acta Capituli et Vicariat,
Quae volui nec vestigium reperire
de rebus ante retro mat. praeter Prot.
collum jam citatum.

§.41. Consuit ad morem Ungar. urbium Parro-
chos Altaristas, a quo Pp. 2. electos et
praesentatos, villae et oppidorum Curiones
Canonicos aliosq capitulares beneficia-
tos, ut Lectores, Archidiaconos, Decanos et
a Praesule constitutos et investitos,
traducere non usum magis quam partem ad
stipulante.
Male certe informatus fuit auctor
addit pro confirmatione morem in Unga-
ria.

Simile isthoc Sancta crucis Beneficium
mihi videtur illi beneficio Sti Corpo-
ris Xsti, quod sub Vladislao R. 1510.
ab Hedvige Regina Stephani Zapolya
Palatini vidua, ejusque filio Joanne
S. quidem Rege Ungariae Fundatum et Regio,
Regnoque constitutum est apud Ecclesiam
S.ti Martini.

§.42. Praefectura Cibinii cum nominationi Regiae
et confirmationi pontificali reservata
fuit 1700. Roberto ab Innoc. XII in praefa-
tae

hac confirmatus, significavit Papa literis
ad Eppum Ultrasilvanensem datis, haud
praeposituram Romanae Sedi subjectam esse.
Quam quidem ob dictus Eppus et Metropolita
Strigoniensis in spiritualibus sibi immediate
subjectam praetendebat. 1211. hic obtinuit, nec
tamen de similibus juris-dictionibus constat.
945. D palam Strigoniensium post hac Vicarium
inter Teutonicos residisse. 1526 is fuit
Petrus Honhaüser p. testibus literis
Capituli Colocz. hoc Anno ad Ladisl. Gal-
licum Archiepiscopum Strigon. datis /
testantz item Litera Archi Eppi 1524.
d. 15. Aug. quibus praecipit Decanis
suae jurisdictionis, Cibiniensi et Brassov.
ut is vidz. Rud. Bzenoski in collecta-
neis, item Paulo Várdai Cibalkánii
successor / missus inquisitore 1527.
severe monuit Decanum, Curiones et
denotos Tractus Cibiniensis Terrulas,
ut populum ad vetera sacra reduceret.
Hodie jurisdictionem Archi praesulis
Strigoniensis recognoscit quidam Pagus
in Alpibus vlterius Coronam, Pa-
chus item Cosdnensis et Cibiniensis,
(qui sunt e S.S.) quorum posterior
simul provicarii munere fungitur.

S. 49.

D. 444. De Decimis quas ante etiam Sal[vato]
res suis pastoribus
a) solvisse patet ex actis. Secundum
antiquam consuetudinem [illegible] non
Archi Eppi, nec Albensis Eppi, qui
se in possessione decimarum fuisse,
contradicere non omisissent.
b) Stato hodierno decimarum, pres
Isabellam partem esse avulsam, et
quam Steph. Bathori alcadi, nec
varia seminaria pauperibus Sabo-
laribus catholicis clementer attri-
buerit, Leopoldus rursus restituerit,
ut decem Pagorum Saxonicalium
Decimas, ita, earumque Magistro
et Vicario Eppi Catholici cedant,
ceteri praedicantes, in sedentia
rem partis Decimarum, duos
tresve, aut quatuor aureos cum
proportione pendant, quos super-
intendens Birthalbensis colligat,
et administrare solet. Quod verba
tol fabricabes.
Circa Patrem S.J. qui Claudiopoli com-
morabatur haec latere non debebant,
addit porro
Decimas Ungarorum ignobilium ad rae-
res Fisci Regii cedere non sine
praedicantium Calv. et Arianor. la-
mento

mentio,, ad rus redactis per propria
religionis principes.

§. 45. c) origine decimar. a S. Stephano in
Ungar. et tranmia intr. Decret.
II. cap. 52. ubi innititur ea tum
decimarum ad Ecclesiae praesertim
quod continuavit ad Lud. II. Decret.
Art. 20. II. Saxones vero morem suum
continuasse et confirmatum petisse.

d. 46. d) Exemplo Sepusiensium hodierna
etiam Saxes datibus decimas pens.
cum per reliquam Hungariam sed decima
decimarum obtigat et etiam octava,
ubi in usu fuit, parochis catholicis
praestetur, secundum leges Patrias
Art. 77. A. 1729.

d. 47. e) Continuat. hinc Sepusium flore-
simas habet parochias de quo ita
pag. marmii Synodus A. 1629. in
appendi. qui numerat parochias
Sepus. complectentes Civitates
lib. et Reg. 2. oppida 28. pag. 94.
Comparari Saxones cum his Sepusiensibus dicit:
Saxones Hadriani in Dacia numerant
in parochiis suis Civitates 12. oppida 7.
pagos 26 inclusis etiam iis, quos
jam plene, aut potiori ex parte
Valachi cum suis popibus insident,
praedicatore tamen — matutinas
vesperas.

III

vespertinasque preces clarâ voce
saxonicè cum suâ familiâ recitat.
sine quidquam aliud obsequii
præstet, ut decimas percipere
valeat.

§. 48. Ne Saxonum Parochiæ non egen-
tiores censendæ sequentibus q.
Teutonici veteres religiosi fuerint,
qui etiam religiosas familias in
premium receperunt.

§. 49. Ne teste Pazmanno, in citata Hyper
Hyperen. II. nutrita est
a, Dominici familia Cibinii, Bistricii
& Claudiopol ac Várr, Et pueta alios
etiam Sacros ad SS. Petrum et
Paulum cum possessione 7 pa-
gorum hodiedum Hétfalu. In-
ter Ungaros vero tamen Alba
Julia, inter Siculos, Abbacia-
alis sive Hétely Vásárhely,
vel Kézdi Vásárhely.

b, Franciscani fuerunt in Brassó,
Bistricio, Claudiopol. in Mona-
sterio fundato a Matthia Imo
testè tit. d. 7. Sept. 1488 ad Ma-
gistratum datis Neostadii
testè. item Cibinii, Medias,
in Szászvaros Monasterio fun-
dato ab Elisabetha Regina
circa A. 1370. quos addit

Bazin

Pázmannus illuc fuisse Albae Eccliesiae,
(Fejer Eccles. Strigoniensium,
Székely Vásárhely vel usitatius
Marus Vásárhely.) Celsalu, Somlyo,
Necuti, Tövis, exstruxit Johannes
de Hunyad ob victoriam de Turcis
obtentam ad S. Emericum prope
Albam Juliam. Ja Udvarhely, sic
Kelyhaza fundata a Ladislao, pro
posito Cibin. 1496. pro Paulinis
et postea datum fratribus de
observantia.

d. 30. Addit precationem a Pázmanno additam.

Hoc est fragmentum religiosorum
domiciliorum ss quid — ad secu-
ritatem tutius esse potuit, quam
videre tot castrorum acies ordina-
tas pro salute Hungariae (Daciae?)
concubentes. quod fuere religiosorum
Cenobia. Ibi — mursum & pro domo
Dei opponebant. Nunc proh dolor!
dissipatis lapidibus sanctuarii — —
migravit una Dei favor ,, Roganus —
ut quota dies pristinos fiet nobis ,,
R. Haec reputantes Teutonici moderni
Daciae priores sacras familias, et
recentiores R. R. P. P. Societ. Jesu et
piarum

piarum scholarum in caritate
et civilitatis primum recipiunt
Albinienses, Coron. Mediens. et
Distens. praecipuam ex hac pia
genere caritate laudem reportan-
bus §§. Recipere sunt coacti. †

† potius dicendum fuit. sct, conferatur Historia Mediens.

§. 52. De foro Ecclesiastico respondeant, i. e. in foro competenti
poenas Eccl. humiliter subeant,
ut S. Steph. praecepit L. II. C. 2. 4.

§. 53. Illustr scilicet Andr. ad decreta
S. Steph. Ladisl. Colomanni ca-
nonica. et applica sedio Decretis
deprompta §§.

§. 54. recensentur hic specialia Decreta
de observatione dier dominicarum,
jejunio 4. temporum, feria 6.
patrono ab Ecclesia quavis
celebrando §§.
Qua ultima §. addit: §. perinde
hodie ac olim apud Teutonicos
obtinerent.

§. 55. His domesticis accedunt alia etiam
jura Ecclastica. Canonica. Decre-
ti Gratiani, Decretal. pontifi-
cum respexit Andreas nam De-
cretum Gratiani factum 1151.
Decretales pontif. Gr. 1234. dein

Habita

Statuta Ecclesiarum Saxonicarum
in Germania.

d. 56. per gis ad reform. quā hac abrogata
esse pretendit.

a 44. Sac. quata hac tenus regebant, tenebantur in spiritu caritatis, unitatis &
probitatis, percipiebantur pro ministrorum interventione decimas,
educabatur ac studiebatur sacra
ac profana quæ tuentur, prædicabatur verbum Domini,

b donec hominibus quidam Novitatum
amantes S. Ecclesiæ divina omnia ac
humana dira turbarum excitat,
Ambrosius Salesius, et Conradus Veltz
Concionatoribus, cum gubernatores
ut vocabant Civibus de Capitulo,
primis Cibinii ad Lutheri castra
A. 1529. palam desicientibus,
ipsumq; mox Nationis Comitem,
Johannem Zeckium, virtute nihil
tari ad hanc dignitatem electum,
sacrilegio rapinis instruentem,
subeadem signa prætentibus
duos A. 1529 - - publice S. C. Collegium
Canonicorum, Sacerdotes, deque
peculiariter dicatos viros et mulieres
cum literarum Auctoribus ex Urbe
migrare Cibinienses prospexerunt, seu

plures

plum[ ] pro[ ]silua S. Crucis,
alias Saltas Aedes Vitebec.,
gelicis doctrina praeconibus
tradidérunt.

d. 57. de Reform. Concil. per Joh. Hon-
terum: qui Franciscanos et
Dominicanos celebraverint, quae
illic in sedem Cath. deniegrath.
et Bisticien. per Matthaeum
Selestchex, desertorem cujus-q.
ordinis, & cujus Nomen et In-
signia, velut perpetui Fidei
et Parochi hodie parte divisa,
sine incisa leguntur. A. 1542.

d. 58. Epiphonema. Quos S. Andreas hodie
interrogaret, certe haud exod illi per
replicas et excusationes hodiernorum
satisfactum ibi: parent hodie omnes
quod Luther uni sequuntur unii sequ.
intonanti. primo fuit Webbecus, Passa
Abin. ut patet ex Epitaphio, quod in
Templo S. crucis Vibinensi ad dextram
eorum Altaris legit.
Missellus nesuvit Templum B. Virgini
dicatum.

d. 59. Ad Pr[ ]munitates Saponum a Teloniis,
Naulis, salium percepti, item Sylvi
d. 60. per mi[ ]am deloc[ ]onem ad Valachos, qui
de Uniane diuce voleba[ ], delabitur. Duct
enim Sylvas illas inter Varos et Ba-
ralb, pr[ ]a Blacis et Bisonis item
Valachis

Valachis et Ruthenis possessos. ex diplom.
Andr. et hinc

§. 61. colligit Ruthenos et Valachos in Transilvania
esse antiquiores Saxonibus. sed immemor se antea
adseverasse Valachos antiquiores populi Dac. et
Ruthenos in patriam seu Marmatiam a
Jazygibus extrusos.

§. 62. Blasius vero dicet diversa exactionibus ac pene
tyrannide pressi, adeo se diffudisse, ut quemvis
regalium nationum superaverit, licet de Lege
patria, nunquam civitate donati, sed solum
tolerati, donec Principi Statibusq; visum
fuerit. quin imo in Sylvania sub Szilagy-
sag. transgressi a. 47. comitib. columbis im-
plevere, pribei mortis et virtus graeci reti-
entissimi, Graeco schismati per Valachiam
et Moldav. omnes in Batavia non pauci
Italiae zelum, multae plurezzi pertinacissime
addicti.

§. 63. Hung exercens per quendam Sicassorem s. Mon.
Emericum confirmasse ita ut districtus inte-
gri, exuviae et objecta valam Unione cum Rom.
Ecclesia inita. sed eum res ad publicum
tumultum spectaret, auctoritate Magistra-
tuali conprehensum sanctum et extra pro-
vinciam relegatum quibus vix aliae tormentis
dignis.

§. 64. pergit. Et ni provisum fuisset, universam
plebem Valachicam a dicta sancta Unione
tot laboribus Colonichy proprii item
Episcopi Athanasii, valerosum virorum
Apostolicorum, praes. p. Pauli Baranyi
S. J. stabilita. non sine turbatis, previ-
culo patriae potuisse desiisset.

§. 65. hinc adnexit diploma Leopoldi de Valach.
1699. die 16. Febr. cui subscripsit Prothonot.
Caprara

facinus Joh. Saxoni, quod perlectum sit
in comitijs Albenss. 1699. d. 8. Septb. re-
mineq; contradicente catenatum.

d. 66. Rodit tenorem privil. Leop. a d. 19. Maji
1701. quo civibus patricia accensentur
Unitis, inter statibus computandi // sub-
jungit de 40. pagis non procul Claudia-
poli dissitis qui desertâ Unione ad
Calvinum transire paraverint, verum
per Jesuitas coerceri.

d. 67. Loquitur de reliquis Privilegijs Saxonum
per Leopoldinum diplomata confirmatis,
item de fatis privileg. Saxon. ex Tran-
sylv. Brevicula, sub Gabriele Bathori
et Sigismundo adjunxit commentum de
severitate Bathoriana ratione, scil.
quod Saxones non statim in Electionem
ejus consensissent, Mandatisq; Albæ
Julia hisce non statim paruissent,
posse addit novum commentum Sabri-
elem Bathori ab ejectis civibus sibimet
sibi metuisse, et ideirco recenti,
ora propugnacula, quæ hodie
ejusdem nidoribus adjecisse // et quia
Naxos in Archipelago cum vicinis consi-
raverunt imperasse, et signum poenæ
sub pegolo fecerunt. Quod quidem ut
abjicerant, congruum foret, simul
Epigraphen Sigilli Nationalis //

Consilium exhibuit.

addit Saxones esse tamen inter Saxones
privilegia non domestica solum sed etiam
Ungarica, quæ a milite Bocskaiano,
quæ Ungri Capitula et Conventus
diripuerint,

dirjuerit modico aere redemt. neque sub Tartaris eos vastatos fuisse, ut Albam Juliam, q tributo se redemerit.

d. 68. de Juribus Municipalibus a Matth. Cronico, de Mspto codice Norimbergs. vera adfert et claudit cum ord. scholarium et oneribus et salariis exponendis.

In peroratione subjungit se haec omnia partim Experientia partim Eruditor cum Frannia familiari convictu didicisse et pro Ungaria praesertim Incolarum notitia fide optima scripsisse. lecta diebus Jan. 754.

Episcopi Transm.

Barakus ad A. 1105. Simon

Valterius 1156. Simon in Transs. Hung. non. Cap. 8. ea Strabo sic gibi in Salmt. Strigon. invenit ut privil. quibus subscripsit.

Regnaldus 1229. Bel. Cb. 98. Vilhelmus 1228. Regesti Decret. et vita RR. Hungs. part. 2. p. 92.

Raynaldus 1247. obiit ad Sajo. vid. Reg. et D. Stat.

Fallus 1252. Regesti Decret. Reg. p. 2. p. 59 Bela t. 2. p. 116.

Petrus 1274–90. Simon. Cap. 2. p. 16. Bel. t. 2. p. 116.

Andreas 1329. in privilegio Caroli Abbati Monasterii S. Mariae de Kerth dato subscript. vid. Collect. Vagn. pbo. item 1336. Bel. t. 2. p. 478.

Dominicus 1351. Bel. t. 2. p. 117.
1359. – – – 552.

Stephanus 1418. Bel. T. 2. p. 118.
1421. — — 553.
Georgius vel Andreas Transf. 1422. Simon ad a. cit.
Georgius 1425. Collectanea Mart. Belneri
p. 83. in privilegio Sigism. de dei-
nis in nusto dandis.
Idem 1428. in privil. Sigism. und Collect.
Vagneri p. 61.
praepositum Cib. Nicol. a. 1241. apud
Roger. l. c.
Alter apud Belium Not. T. 1. p. 118. in
diplomate Stephani, utrq Vice Cancell.
N. ti praepositi ut plurimum extra
Cramiam degerunt, item alia benefi.
habuerunt, forte ob metum Tarta-
rorum; hinc predecessor eorum
hac dignit.
Matthaeus 1428.
Nicolaus 1464. Litter. Matthia Bistrici da-
ta.
Gabriel 1472. Secr. secretj. Regius, in bello
Polonico Bonfin. Dec. 4. Lib. 2. p. 602.
vid. etiam T. II. script. rerum H. p. 519.
Ladislaus Peréssi 1494. Vagn. Coll. p. 170.
in privil. Vladisl. ab anno 1494. Confir-
m. Matth. de Varl Cib. praepos.
confer. cui de Peréb Bel
T. 2. p. 582.

Epi Strigon.
vid tab. Edit. sed tamen hos
repend:
1418. Johannes.
1424. idem apud Belium T. III p. 118. 353.
1436. Canabi Bel. ibid. p. 478. vid. Collect.

Epi Colocensis vid apud Belium II

Ex literis Köbesianis, quæ Copiam
possidet PP. Com. Alb.

1, meminit Köl. se Elementa Jurisprudentiæ
civilis in minori eaque quartali formâ
in lucem dare velisse Gl. si tempus et
nitor characterum Teutschorum animum
volenti addexerit.

2, Quadripartiti Juris Hung. operis mentionem
facit:
Habeo ego Exemplar - - ex tempore, quo manu
scriptum est, optima manu descriptum.

3, Est et alius ad manus, Claudiopolitanus impressus liber,
continens decisiones Dicasterii fere annorum
a tempore Andreæ Regis per sexum candentis
Varadini terminatas.
(de hoc etiam Belius quædam T. I. Not.)

4, Fallina avis incubantis petrefacta in mon-
tanis Györgyiensibus seu. inventa: Cornu
Cervi totius Falconetrei in Godina Salis inventi.
Conchæ sc. Striatæ. Bulbi hatz.

adde: Nummi lapidei diversæ formæ et
figuræ per longos tractus sparsi, Arbores
lapideæ Salinarii &c. exgravatæ, ex
parietibus vivi salis exesæ. Arborum
varii folia, ictea Thermarum Györgyiensium
petrificata. Umbrinæ et Elurinæ
detectæ Cornua Ammonis, grandes animalium
maxillæ, dentes et ossa pariter in speluncis
insolitæ magnitudinis.
de his omnibus ita: spero in opere meo quod post
Romanum

Romano-Daciam sequitur, nonnulla Historiæ naturalem Pannoniæ, seu Hunno-Daciæ illustrantia suggesturum, nec tricta, nec inuenusta.

Item aquas Solerias minerales Viennoderenemoa dacica proxime dabit.

5, dum hæc scribo p. ad Amidem Helvetium Posse: asseruntur mihi e fluvio Pannonico extracta cornua cum Cranio pendentia 17. Mt. Viennens. animalis certe peregrini in lapidem mutata. Cranium Cervino majus, jugulum longius, Cornua lata, alaria referentia sed quod me plus ambiguum reddit, dens est incurvus, Elephanti similis, cum lato alveo et longitudine unius spithamæ visi adulti, dentis longitudo 4. est spithamæ diametet maxima crassitiei 2/3 pollicis. Quomodo hæc in quovis genere animalia combinabilia sint fateor me ignorare. dens et cornua in eodem fluvii alveo inventa sunt.

Sonnerberg Pratislaviæ etiam de Dacia scripsit sed via edidit. Ita enim ad Kölesrium. Esse Alme Dii, ubi cognovi monumenta egregia collegisti, quæ Romano-Hunno- et Hungaro-Daciam confficient - - Mihi ea colligere animus fuit, quæ hactenus gnavi diligentia hinc et inde latebant, sed tamen [illegible] cand.

commendant et Dacia antiqua reŝ illustrare
posseant, quibus meam Daciam I: qua fieta
Provincia a 1ma gentium origine, optimor.
Autorum et nummorum fide repositi: I imo
Tabulam Geographicam, eâ quâ fieri
potest industriâ confectam addere libet.
Idem praeterea est Valerius, si a videt
consilium - - opus nostrum V. voluminum
in folio contineat, cui titulum: Daciae
Antiquitatum Thesaurus; labimus, primum
volumen tua labari et numeno se
nominis tui gloria sternum sit, Alterum
mea qualicunque collecta et colligenda
fata. De Bibliopola Batavo statim
ero sollicitus. Idem fecit:
Demetrius Cantemirius Moldaviae princeps
exsul, ad amicum nihil Breviter Reipublicae
nostra Vrsatiely. Senatorem Literas dedit,
quibus, ut ipse legi confitetur, Daciam
suam opus adhuc imperfectum, plus otii
quam sinatur, possidere, et grates agit, quod
idem filii summaria capitum et libri
Sarmatibus Ojetii transmiserit.

Demetr. Cantemirius Hyrtiff. de Romanor. Imperio 2. d. 4te Jamb. 1715. 7. fl. 20xr.

Idem in praecedenti Epistolâ quaerit inter
alia, An Romani passquam tam obstantes
Barbarorum incursiones quam intestinos
tumultus Dacias teneri non posse vide-
rent, dum omnes Nationes Romanae
Aves

Cuer in Moesiam Trans Danubianam revocarint, et ibi novam Daciam creaverint, tam numerosam Coloniam procul sunt Valachi ab omni memoria in tota Daciâ Romanâ habitantes, hostibus, quos amplius debellare non speravit, post se reliquisse dici possit. Item An non Valachi cum antiquis Dacis in unum Corpus et unam Nationem transierint.

Hoc Iesseri ad Woodwardum Anglum: Ab Tua humanitate precibus contendo, ut quod maxime Tu potes, fidem mihi dederis explandationem, qua nam gentis Vallicam Lestram incolentis, origo? qui progressus? quae lingua antiqua, et in quantum illa ab antiquâ idiomate hodie desivit? Appretiatum hoc plenius fecisse cuivit liber Londini 1700 impressus, sub titulo: Oratio Dominicae? Quem dum volverem, incidi in orationem dominicam quarundam gentium a se mutuo distantissimarum lingua usitata, communi hinc eadem familiari descriptam. Miratus Vallachos et Moldavos lingua adeo cognatos esse ut, dum Vallicam legerem, ab illis quam esse asserentibus intelligerem. — Ingenti beneficio cumulatum me sentiam, si Tua fida ac

ac genuina informatione oriundus Vallachi
origines pro complemento Dacie nostre
antique, quam sub manibus teneo, et col-
lationem desideratam illustrare valeret.
Ad Excell. D. Allmes nihilum in transilv.
Kälesericum: ta: ad rem metall. invest.
Cultura fodinarum Auri, quibus Transilvania
celebris semper fuit, hodie exigua, si cum
pristinis temporibus conferatur, nulla
est. Solo Abrugbaingaienses privatorum
impensis callentur, efforet, licet olim
locupletissima, in Offenbanya, Körös-
banya, quia oppida adjacentia everse
desolataque sunt, ipsas etiam fodinas
corruere, et sterilescere inde jacere, defectus
operarios effecit, ostenditur etiam hodie
ingens caverna extra oppidum Zalathna,
Regum Principumve sumptibus, insigni
impenso opere pramio culta, qua tandem
Rakoczianorum temporibus inclinare
coepit, regnante vero Austria principe
plane corruit, neque aliter, quam publicis
sumptibus restaurari iterumque aperiri
potest. Sunt praeter hac loca, privata
nobilium Dominio subjecta, qua divites
auri venas [illegible] promittentibus subinde
supra corticem terra auri virginei
[illegible]

ramis / largientes; nisi homines otiosi, la-
borumque impatientes, naturam etiam
dormientibus sua dona communicare posse,
sibi persuasissent. Sunt in Vallina no-
biles Cinnabarii nativa fodina, ex qui-
bus copiosus que ignis prodit Mercurius.
Sacer religiosorum metallorum minerarum
complurima loca, quæ invitis fere habita,
tribus se suisq; quos gestant foetus subin-
de præduxit; adeo uti illis ex suo gremio
ditissima vicedi Scaurina omnium copi-
am vel etiam vicinis facere posset, si ma-
gis gratos alexet colonos. Minerarum
Antimonii silarem quod attinet, quia ea
ex visceribus terræ excultis exuenda est,
fodinas Abundbanenses notabili quan-
titate suppeditare posse, uti brumali
hoc tempore cæsq. perlustrare potui;
polliceri vix audeo; quoniam ipsiæ ar-
gyrarum tantum ruinæ egerentur,
ex quibus pulviculi, vel granula auri
rarissime arenosum, foliatumq; colligi,
aurum, ubi alias, cæteris paribus, majo-
res spes foret, si minerarum
Ex fodinis Vallinensibus prout Me-
tallurgos edocui, cætera harum rerum
plene ignaros, citius eruiq; copiamq; pro-
peram suppeditari posse, non dubito.

Jn

In Archivo Cibiniensi adservanti, seu communiora huius[modi]

a. A.

1444. Conventus Monasterii B. Mariæ Virg. de Rolos Monostra. Transumptum privilegialium Eugenii, Romani Pontificis de non evocando ad curiam Romanam Cibiniensibus.

1447. Mandati papalis, ne Ecclesiæ Jurisdictionibus secularibus fore impleant. Copia ab Episcopo Corcensi sigillo Colocensi roborata et eyadem sigillo pendenti munita.

1457. Ordo & dispositio Missarum in Ecclesia Bo. Mariæ Virg. celebrandarum.

— — protestatio Cibiniensium contra Vicarium Ecclesiæ Transmarinæ una cum Appellatione ad Archiepiscopum Strigoniensem in Causa Missarum.

— — Testimonium seu Litteræ Relatoriæ Urbani Petri de Strynaxia papalis et Imperialis Notarii publici, super protestatione et Appellatione contra Vicarium Transmarinensem in persona præsentem, Albæ Julie facta.

1460. Transumptum Bullæ papalis Calixti III pontificis, quâ interdicitur Fratribus minoris observantiæ, novas domos, loca et Coenobios & quocunque sub colore emere, comparare aut adquirere.

1474. Instrumentum super locô, pro exstruendô

endē Monasterio intra muros civitatis Albinensis, a fratribus S. Crucis confectum, continens quinque Articulos, ad quod ad[mi]mendos et observandos pred[i]cti fratres magistratui et integre Comunitati Albinensi se obstringunt.

1476. Mandatum Matthie Hungarie Regis ad Joannem Episcopum Cathedralis, ut [illegible] possessiones Abbatie de Egres (sive Zakadalia) Munezza, Chánad, Boldvi lág, et Sorosdiny, Judicii et Juratis Civibus restituat et in suis antiquis libertatibus permittat.

1477. Mathie Regis mandatum statutarium super Bonis et Possessionibus ad fundum Episcopalem Varadiensem pertinere debentibus.

1494. Ursi de Ursinis, Episcopi Theanensis et legati Apostolici Confirmationales super unione et incorporatione Abbatie Kertzensis prepositure parochialis Ecclesie Albinensis.

Confirmationales Vladislai Hungarie Regis privilegialium Mathie Regis, ratione Unionis Abbatie Kertz cum prepositurâ Albinensi, eâ conditione ut S. V. probos Monachos pro cultu divino ibidem semper intertenerent.

1502. Episcopi Strigoniensis Indulta Plebano Albinensi data.

Confessionales Legati per has plagas Apostolici

1. Predicatoribus S. Dominicii: / cuius habet Copiam Dnus Comes uti et Segg

Apostolici, quatenus Plebanus Cibiniensis cum mitrâ, baculo et aliis pontificialibus missam celebrare et solennes Benedictiones populo elargiri possit.

1503. Instrumentum Archi Epi. Strigoniensis super dicendi argumenti.

— — Alexandri VI. Rom. pontificis Concessionales, ut plebano Cibiniensi liceat cum mitra, baculo aliisq. pontificialibus missam celebrare, in decen. Anni festivitatibus, et solennes Benedictiones populo elargiri.

1543. Reformatio Ecclarum Diœcesis et Visitatio Coronensis.

— — Venerandi Capituli Cibiniensis Remonstratio ad Comitem Nationis, ratione violatæ Ecclesiasticæ Immunitatis ab ordine politico.

1497. Consensus Apostolicus Martini Epi de confirmandâ a præpositâ Eccliæ Crannarum donatione Sigismundi Regis, Polo et Joannum Hertz, Wayv. et Clemeyô, ad Eccleam Cibiniens. pertinentium.

A. 1698. d. 16. Sept. Past. Cath. Cibin. M. Sarc. Laborius litteras exaravit ad Reges, Duces, Principes, Magistr. ut Clemosynam conferant ad Templum

Pastorum

4

Lutheranum
Pastorem Claudiopolit. Rezardes Fabriel
et Georg Schmidt prima vice 6000 fl.
collegerant. Hamburgi soli 1000 fl. dederunt.
Gnesn. Anni d. 25. July Episcopus Lucas
Wexmannus itidem tales exaravit.
(Collect. Sotein. p. 460)
— — d 17. Septb. Germanl. Literat. simi-
lis argumenti exaravit ex nomine ma-
gistratus Elbingl. Georg Rauschner Jur.
Consul. Abb. Collectores fuerunt Rau-
schius Schelius Cantor et Georg Grün-
wald Claud.
(sed non ad Reg.
et prer.)
Colloquium Lasitii ad Inquisitionem missi
a Johanne ex Polonica latina traditum
sermone, omnemque negotiationem cum Bas-
sio habet Gnesn. de Rauschern in 4to Mscpt.

Ad historiam antiqu. Transf.

Ex Chronologia Ufeta.

Seculo XVI. composita et Dav. Chytrai Chronologiæ Thucydidis et Herodoti adjecta Sax. not.

Attila Rex Hunnorum declaratur Ao. Mundi 4862.

Stephanus Rex victo Pyulâ avunculo suo Transylvaniam Ungariæ adjecit Anno Xsti. 1002. morit. 1038.

Peysa 2dus regnante Saxones in Ungariam evocati in Transsilvaniam ad montana loca confederat. 1142.

Coloni rebellantes tempore Caroli IV. Regis ad præstanda obsequia Ludovicus Caroli filius, Rex Ungariæ — — — 1342

Andreæ Regi nascitur ex Gertrude, Sta Elisabetha. 1207

Turca vastat Sabacium — — — — 1438

A. 1428. Turcarum Imperator Parciam vastat seriatim Saxonicam abducit, residuo populo in arce conservato.

Huniades Vaivoda Transsilv. additur puero Ladislao et fortiter rem gerit — — — 1445.

Pestis fere per totum orbem terrar. sævit. — — 1454.

Illi autem numerum annorum prosequerentur hunc quo etiam anno moritur Joannes Huniades in Syst. Sclf. d. 10. Sept. ut ex Cal. Eberi patet. 1456.

Matthias Huniady post obitum Ladislai coronatur. 1458.

Michaël Sylagdy occisus a Turcis.

Dracul Vayda a Matthiâ capitur — — 1462.

Mahomet 2dus a Matthiâ Corvino ad Vayda profligat. 1463.

Matthias in Moldaviam proficiscitur, cum magno Turcarum detrimento — — — 1467.

Stephanus Báthori vincit Turcas in Venyér major. 1479

Matthias Rex moritur Viennæ ætatis 47. — 1490.

Paulus

1437 d. 9. Xbris obiit Sigismundus Imperator, Caroli IV. filius 2. Regni ejus ann. 50. Imp. 27. Regni Bohem. 17. Regni Hung. 38.

1440 d. 24. Febr. natus Matthias Corvinus R. Hung. Joh. Hunyadis filius, d. 24. Febr. hora 2. matutina (Cal. Eberi dum 1559)

1457. d. 23. Nov. obiit Ladislaus Rex Hungariæ et Bohemiæ Alberti Austriæ Ducis filius posthumus ex Elisabetha Sigismundi Imperatoris filia, dum per insidias Vitezii, Capitanei Regii Matthiæ Corvini fratris Regis † filiam, in ipso adparatu nuptiarum, Regina veneno necaretur ob. anno ætatis suæ octavo.

1482. Paulus Kinisi Turcarum 3000. debell. circa Bessprimeli.

1493. Mibeck ad Tarrim rubram a Libinienſibus victus.

a) Cal. Ebri. poſt natiuit. Ludov. ad A. 1506. d. 1. Julij hora 11. et ½ ante meridi.

1507. Ludouicus naſcitur. a

1510. Michaël Vayvoda occiſus Libinii per Jacoba et Guidonem die 12. Martij. b

b) Miles p. v. Michra Vaiv. 1512. Ludouicus duxit Mariam.

a Demetrio Taxit occiſum dicit.

1514. Multitudo in condita excreigerorum duce Georgio Zekel per vagata Tranſilua deleta a Vaiv. Tranſil.

c in Cal. Ebri. ceſſat A. 1510. d. 12. Martij Albinii magnus conflictus fuit ad ſedi tionem cedens, cum Jacobſit dolose inter feciſſet Michaël cum Vayvodam, atq; eadem Vayvoda interfecti ſunt, cum multis aliis.

Ad poſteros tranſiit Author Chronologia ad A. 1522. patet pia memoria [illegible] ta. paſtor Albynenſis.

1518. Leuli ceſſi per Johannem Draaſſi.

falſiſſime mortuus 1516. m. id. Decembr.

1521. Vladislaus Rex Hung. moritur Dominica palmar.

1526. Ludouicus a Turcis victus eſt d. 29. Aug. et Buda occupata d. 8. Sept. Johannes Wayvoda in Regem coronatus eſt die Eucharistiæ Ferdinandus Rex Ferdinandus Buda et Regno ejectus, reſtitutus per

Turcam notatus maximus in Epiſt. S. Elisab. 1527. 1528. Fuga Joh. Reg. in Polon.

c) Sub Ludouico Bonfinius Decad. II. Lib. X. p. 376. meminit Nicolai Vdvodæ Tranſil. Petri Provisoris, et Petri Roſorii, Kikellus de Kukülövari, oppidi Prafecti, qui in bello oppetierunt.

1529. Turcæ et Ferdinando miſſo in Tranſilvaniam Stephanus Bathori, cui nobilitas adhæſit, et duas Sedes cum recipiunt 12. July, Sed hi poſt 14. dies ite. rum deſiciunt inter ſpatia Stephani Maylath et Valentini Török denuo ſe tradiderunt coacti metu. Vayvoda enim Tranſilvaniæ ſedem Albinienſem igne vaſtabat.

1529. Mutatus [illegible] Eſſeck ad Drauum Achatii, ubi Moldavus ſuperior magnam ſtragem edidit. Eodem Anno Schaſtianus Rex Kenlood ibi congregatos octies eſt in Boro incendium.

Leffi

Sept. Anno d. 28. Junij eadem urbs per Stephk. Bathor obsessa est. Districenses victi a Moldavis prope Kronen. 1530.

Sept. Anno Johannes Rex valavit Albinicum ipsi in septimum Annum. 1531.

Hoc Anno pestis maxima undique grassata est Cibinij in Transilvania.

Inundationes maximæ in Transilvania sparsæ media rubra furiis ablata — — — 1534.

Alexius et Ludovicus Gritti occidit a Matthiasio Hungaro capitis in Medies propter interfectum Emericum Gibak, cujus caput in templo Cibinensi sancti Antonij Eremitæ sepultus est.

Caritas Annona maxima in Transilvania — — 1535.

Ex Calendario Eberiano Anni 1559.

A. 1490. d. 29 Marty. natus est Johannes Waivoda Transilvaniæ postea Rex Hungariæ hora VI. pomer. in aere 8. milliaribus distante a Vienna versus Hungariam (improsumd erat)

& Anno quo mortuus est Rex Matth. Hunyad Viennæ appoplexia d. 5. April. ætat 47. regni 33.

1556. d. 31. Marty inter 1. 2. 3. horam respectivam combusta est fere media pars celeberrimæ Civitatis Albinensis (scriptum est sic)

— d. 17 April. dolore interfectus est & deflagratam Civitatem Illustr. vir Johannes Rotta Judex Regiæ Curiæ Albinensis qui quasi causa efficiens putabatur.

1571. d. 10. April. cometa est et contremuit terra inter horam 8 et 9. matutinam. item 14. Maji.

1479. d. 16. Octobr. vel circa 12 millia 60000 Turcarum in campo Kenyermező a M. Duce Steph. Bathor cæsa sunt.

Ex Cal. Eberi

Ex Cal: Eberiano

1605. d. 7. July trucidatus Johannes Hautz Germanus in aede Fogaraso, a progriis stipendiariis, tandemque a ex tradit. in manus Tulassy.

Joh. Oltardi manuscript. 1611. d. 9. July profligatus ad Coronam, Gabriel Bathoreus a Radulio, Valachiae Vayvoda, qui in Heritagium, occupata ipsius ditione, cap. erat. Profugus ingreditur Cibinium, convicit Senatores et detinuit in carcere, tandemque in apertam procumpens tyrannidem, quidquid erat argenti, aut alias, facti, infecti sub juramento a Cibiensibus extorquetur, nec parcit etiam pupillorum bonis, verum omnia convasat, conductis militibus copiasque instaurat. Advenit quidem cum copiis suis Radulius ad urbem eamq. obsidet, cui se conjungit Sigismundus Fogaraci, cum suo tex exercitu, verum irrito conatu, utrinque tandem discedit. 72 tandem Ubio ejicit Gabriel Bathoreus omnes Cibienses in exilium, relictis paucis admodum. Nec hisce contentus invadit tandem sub finem Ubris etiam decimas pastorum earq. fisco suo adjudicat, reliqua tamen H. patre.

1617. Visitatio generalis instituta sub M. Zach. Turino incipit d. 10. July! Vis Lebelk.

1585. d. 11 July obit Joh. Bentinecus Judex Coronensis

1602. d. 14 July praef. Transsyl. Mich. Oltardus.

1590. - - Grando vineta Mediensia contrivit

1576. - - Legio Turcica satis splendida advenit versus M. D. Stephani Bathoriy. Transsyl.

1576. d. 17. July natus Joh. Oltardus in Probstdorff penes Med. patre Martino Old. pastore loci, matre Agneta Henseliana. Avus ex patre fuit Paulus Schreyer patricius Cibs. ex matre vero Joannes Hannacius.

1578.

1578. d. 12. July fecit ea scelerata litera Aegidius Schinker.

1602. profligantur d. 27. July Moyses Székel falsus Transilvaniæ Princeps dictus, et Székles Possa abs Radulio, Transalpino Vaivoda prælio Coronæ ad utrumque in bello cadit. Caesorum numerus circa 9000.

1603. d. 19. July moritur Albinii pestis correptus R. D. Joh. Ludovici pastor Kirchenensis.

Chronologia Cal. Cler. adscripta

A. 1142. Geysa secundus anno suo Andreæ R. Saponem evocavit in Transilvaniam.

1232. Tartari primo vastarunt Hungariam

1336. — denuo Hungariam vastarunt et in Transilvania septendecim annos stativa fecerunt.

1385. Sigismundus eligitur in Regem Hungariæ in Caesarem A. 1410. regnat annos 28. sc. 9 juliter 9 Varadini. Eodem anno templi Coronensis structura urgetur. Bonfinius habet 1386. Dec. III. Libr. II.

1396. Sigismundus infelicissime pugnat ad Nicopolim contra Bajazethem d. 28. Septembr.

1397. Valachia, Transilvania, Moldavia, Duce Stephano tumultuantes contra Sigismundum.

1409. Mahometes I. Imp. Turcarum Servianam, Valachiam et partem Sclavoniæ occupat.

1421. Amurathes II. Imp. Turcar. 7. f. vulgo Murats Beglerbeg Iconii Parcensem vastat, senatum Coronensem abducit, residuo populo in arce montis conservato.

1427. Sigismundus, Corona caissens Transilvaniæ mandat structuram sacra adis in [illegible] Kerch fine

nine solvens profiscitur ad Cyparium regi
ensem exstruend.
1430. Sigismundus mortuo Dan Vayvodã, in
greditur cum exercitu Transalpinam, pug
natoribus suis hostibus.
1432. Amurathes iterum terram Barcensem
ferro et igne vastat.
1437. Rustici bellum tumultuos in Transilvania,
ducibus Antonio et Martino.
1438. Amurathes Hungariã cum dedecore solvens
obsidionem 7. mensium Belligradi; amis
sis 10000. hominum in fossis. Interdictã
jubet Mezethem Ducem Europæ circa
Cá várad ingressionem facere in Tran
silvaniã. Hic Sabesium diripit, et in
gentem hominum multitudinem ex
Provincia Brassoviensi abducit,
villis et pagis igne consumtis.
1440. Johannes Huniades Banus Hominen
Vayvoda Transilvaniæ ab Vladislao constituit.
1444. Clades ad Warnam, in qua Vladislaus
Rex, Julianus Cæsarius Cardin. auctor
rupti fœderis interficiuntur. Huniades
vix fugã elabitur d. 10. 9bris.
1448. Johannis Vayvodæ conflictus cum
Turcis
1456. d. 10. Sept. Joh. Hunyades post acceptum
vulnus cum Turcas ab obsidione Belgradi
repellerat obiit, cujus mortem vigiles est
pronunciare cornetes, qui paulo ante
asserat. Cal. Dec. A. 1849.
1479. d. 17. Jan. Stephanus Valachus Hunyadi
cum

cum exercitu Mahomet II Tyr. Turcici, qui
estimabatur 120000 homi, et missus erat
ad Walachiam debellandam, sed Stephanus
victor inexcabili fatorum magna multitudine
trucidata, et alia in fugam demersa, capti-
vos plur. confixit. f. Cal. Ebd. Dñi LXXIX.
A. 1509. Ludov. R. Ung. filius Vladislai tertio
etat. anno Praga coronat. in Regem Boe-
miæ patre præs. d. 17. Maÿ.
Sepulcherum interfecti in templo Cibin.
parochi Lapidi sepulchrali circum
scriptum: Sepultura Magfi Dni Michaëlis
Vayvodæ Transalpini, hic Cibinii in die
per Talilchil dolose interfect 1500.
Turcis in Kenyermezö alias Regenmezö.
1453. Constantinopolis expugnata per Mahometem
d. 29. Maÿ.
1454. Savißima pestis, quæ vulgo magna appellat,
omnia pene mundi climata pervasit.
1456. Alba græca per Mahomethem 150000
hom. obsessa, virtute Johannis Huniadis
et Capistrani defenditur. Mahometh
fugitta persecutus est. d. 22 July. Johannes
Huniades d. 10. Sept. moritur, sepelitur
Johannes Capistranus.
1458. Matthias Corvinus in Reg. Hung. eligitur Bp. coronat.
1460. Dracola Wayda, oppidum antesylvanum Hm-
lasch diripit in festo Bartholomæi. Michael
Hilagy capitis a Turcis.
1462

1462. Matthias Rex Draculam Wayvodam capit.

1467. Matth. – – profiscitur in Moldaviam post festum Martini atque eam Hungariæ subjicit.

1473. Depopulatio Valachiæ per Turcas.

1475. Stephanus, Vayvoda Moldaviæ Turcas cedit. qua tuor duces et 66. signa militaria capit.

1479. Stephanus Báthor Wayvoda Transsilvaniæ 65000 Turc. in campo Kenyér prostravit in festo Colomanni.

d 12. 8bris ad ponit Hungarus in Cal. Eberi.

1480. Pestis ingens grassatur per totam terram Barcensem, Stephanus Báthori ad obsidendam Neopolim Transalpinam ingreditur.

1484. Valachi a Turcis vincuntur et subjuguntur.

1490. Matth. R. moritur, Wladisl. Casimiri, Regis Poloniæ filius succedit.

1490. Alba regalis per Maximilianum Imp. occupat.

1492. Turcæ prope Zubbam Turcum per Bastores prostrati.

1495. Pestis ingens Coronæ et in provincia Barcensi grassatur.

1506. d. 1. July. Ludovicus Rex nascitur patre Ladislao, filio Casimiri.

1508. Mag. Zoza de Gozon, Comes Temesiensis ad fluvium Berzya castra metatus eff. Ingens inundatio.

1510. Michna Vayvoda Transalp. Albinii per insidias fax it interficit.

1514. Cruciatorum factio in Hungar. subito exorta, Petrus Dozcha Aculo Dacc, per Johannem Zapolien. Vayvod. Transsilvaniæ penitus extincta eff. Ipse prope Temesvár captus; candenti ferro coronatus, deinde membris suorum dissectus eff.

A. 1557 d. 25. Sept. Johannes Lecpus. deserta Vidua
pralium iunxit ad Tocaium, cum exercitu
Ferdinandi, et profligatus ac mox interem-
ptus fugit in Poloniam.
1562. d. 1. Sept. nascitur Anton. Olardus.
1567. d. 2. vel 3. Sept. obiit Val. Vagnerus Pastor Bro-
nensis sibi ipsi funerat Epitaphium:
Exiguum vixi sed fido pectore vixi,
Cura tui patria quantulacunque mea.
1568. d. 1. Sept. interficiuntur Franciscus et An-
tonius Kendi et Fr. Beber jussu Isabellæ.
1569. d. 19. Sept. h. 12. mend. obiit Isabella sepulta
in templo S. Michl. d. 8. Octobr. sabbathi festo Michaëlis:
Non potuit Venetæ virtus præstantior addi,
Nec Donis quibus hac Era Isabella nitet.
Edidit infantem Sani de sanguine Regis
Quo duce pannonia sæcula tuta ferant.
1566. d. 22. mortuus Georg. Hutter, Reg. Thesaur. Cibin.
Altera sedabiles tf. quod dum de judicia pro filio quod intelligendum.
1567. d. 12. Sept. obiit Martinus Fölkier senior Urbis
et Capituli Cibiniensis pessquam in Sacerdotio
fuisset 59. annorum. Anno enim 1508. ad
sthibendi Literas testimoniales in Sacerdo-
tem Xenodochiales creatus est. vid. Liber mens Coram Consil. dictum
1572. d. 2. Sept. natus Mich. Olardus pastor postea (Scripsit A. O.)
Kistelbergensis.
1576. d. 2 Aug. moritur proavus noster Paulus Scherg
Cibinij et filij Olardor.
1581. d. 14. Aug. Martinus Olardus vocat. Sabasium
in pastorem, sed renuiavit ord.
1583. d. 8. Aug. contremuit Terra, Stella inter 8 et 9 mat.
1587. d. 12. Aug. nascitur Mart. Olardo, octavus
in ordine filius Paulus.
1590. Vera mortis Cibi et Med. d. 10. Aug. inter
8. et 9. vespertis.
— — d. 27. Aug. grando vineta Mediensia secundo
contrivit.

1597.

1597. d. 10. Aug. obiit Joh. Rodnerus, pastor Muschnensis.
1598. Mense Julio stragies frumentorum et pecorum per Transilvaniam totam hac infectos. pestilent.
1599. d. 4. Sept. Schaesburgi 200 domus incendio absumtæ.
1601. d. 2. Aug. Georg. Basta cum profugo Mich. Vayda cedit edessitum sigism. Bathori ad Görösio in Hung.
1602. d. 19. Aug. interficitur Michael Wayv. ad Nordau.
Hic jacet ille ferus latro mexus et Nero vexus
Cæsus atrox, Darius, fedemus Lacus ille Valachus,
Hæc qui transibis, his terque cacabis et ibis
Condigne adspergens pulverum bono odore sepulcrum.
— — d. 27. Aug. animam egit Gertrudis relicta Caroli Joh. Kleischer Socrus Mich. Altardi pesse extinctus.
† — d. 2. Sept. obiit Anna soror d. parentis.
d. 22. 7bris pesse extinguit. 8. post. nuptias die. 1602. d. 15. Sept. nuptiæ P. Rodneri cum relicta Petri Vayda.
1604. d. 8. Sept. natus primogenitus meus filius Joannes nocte subseq. obiit (: manus Senioris Altardi :)
1605. 28. July inundatio terribilis totam pene Transylvaniam involvens multum damnum intulit.
— — 29. July nascitur mihi (: Joh. Alt. :) filia Agnes (: 2da pars tq :) obiit Vr. Fund. Segr. Anni.
— — Mense Aug. Schaesburg oppugnatur ab Hungaris Turcis et Tartaro Duce Stephano Bocskaj rerum irrito conatu, sereniss se et urbem defendent. Germanis, Valachis et Hungaris, qui Duce Georgio Raty in auxilium evocati fuerant, fit tandem conventio et redditus urbs
— — 4. Sept. Stph. Bocskai comitia Mediasch. celebrat.
— — 19. Sept. Magnificus Steph. Bocskai acceptat in principem et fidem suam obstringit.
1607. 11. Aug. pesse corripior, ego Joh. Altardus Pr. ex qua tandem

tandem circa finem Mensis Septembr. eluctor.
1607 d. 13. Sept. natus Michaël filius Michaëlis Olhardi
Pass. Hirschfeldensis
1608. turbo vehementiss. miatus grandine,
Epon. Cibinium convertit et tecta disseppit.
1609 d. 28. Aug. Locustarum agmina ex Valachia in superiora
per aliquot annos huc commorantium, absque
damno insigni ullo detrimento.
1611 d. 30. Aug. obiit superintendens Matth. Schiffbaumer.
1612. d. 14. Aug. interficitur Albæ Julia, Andr. Nagy.
1613 d. 30. Aug. mort. Leonh. Basilius, past. Hamrod.
1614. d. 9. Aug. Skender Bassa magna cum pompa
ingreditur Medgeschinum.
1617 d. 14. Sept. nata Margaris, filia sen. Olhardi.
1619. d. 11. Aug. Gabr. Bethlen cum exercitu Albæ
Juliæ profectus in Hungr. eamq. sibi subjicit
1632. d. 1. Aug. obiit Michaël Thelch, Consul Cibin.
per 12 Annos, ætatis 64.
1640. d. 8. Sept. mortua Dorothea, filia Andr. Olhardi.

1515. Joannes de Zapolya, Vayvoda Transsilv. Regis
nec Bathori, Michaël Pakii etc. ad arcem
Jarnok profligati in fugam conversi sunt.
1516 Ingens terræ motus aliquot domos demoli-
endi causam fecit d. 29. Novembr.
1517. Ludovicus natus ~~anno 10.~~ anno 10. eligit
in Regem regnat annos 10.
1521. Alba graeca capta a Solimanno. Simul
contra Johannem Wayvodam insurgunt.
1522. Magni terræ motus facti sunt. Moritur
Rex Vladislaus.

1526.

1526. Ludovicus Rex in campo Mohacs prope Petro Varadia interiit in festo decollat. Johannis. Buda regia urbs diripitur. Bibliotheca Mathiae Regis incenditur. Ingens aqua inundatio, magno impetu pomaria et moenia Coronensis civitatis diruit et dejicit, et alia plurima damna infert. d. 10. Aug. nach. Johannes comes Zapolien. in Regem Hungariae coronat, regnat Annos 14. moritur Labacsi, Anno 1540. d. 22. July.

1529. Johannes Rex per Ferdinandum Regem regno ejectus per Imperatorem Turcarum Budam reductus in regnum restituitur. Impetrabat Turcarum 140000 hom. Vienna obsidet d. 22. Sept. Solymannus castrum Nandor Albens. Clavem hung. conjugnat. Pugna ad appidum Mariaburgum in terra Barcensi cum Moldavis gesta die 20000 martyr. Petrus Waywoda Moldavia appidum Brassovia igne jubicit, pridie Simonis et Judae. Turcarum obsidet Civitatem Coronensem atque postridie Simonis et Judae a vetu Coronens. igne expugnat et diripit.

1530. Turca Mahomett et Waywoda Transalp. cum ingenti Turcarum et Valachorum exercitu ad obsidendam Civitatem Brassovien. veniunt, igne provinciam vastant. Hinc per nemus Hercinense Transiam ingressi, nuptas, filias, Sobbagiones Nobilium, per quas evocati erant abducunt. Horribilis pestis grassat.

1531. Terra motus factus est duabus vicibus Februario.

1534. Ludovicus Pribi interemtus Cum Gibarth Dyno Vaiwod.

1535. Ingens caritas annonae in Transilvania.

Ex calend. Eberiano Manuscripta Andr.
Oltardi, Past. Insulani

1602. d. 1. Sanct. suburbia Albinensia igne succensa
et in favillas redacta, ab Hungaris, qui
duce Stephano Bathia Albinensis ad defe-
ctionem ab Imperatore Romanor. sollic.
itare conabantur, verum frustra.
1574. d. 2. Sanct. Simon Miles Consul Alb. filia
sua Xtophoro Miles nuptias paravit
splendidissimas, mortuus tandem hic
Xtophorus A. 1577. d. 5. Martij.
1617. d. 6. Sanct. Joh. Oltard. assistur Parochiae
Eccl. Alb. quo etiam tandem M. Febr. concedit
cum reculis suis.
1628. d. 6. Sanct. moritur Joh. Weyrauch Superintendens Alut. Cog.
1589. d. 7. Sanct. mort. Joh. Geyy, Liberator
Transil. Alba Julia, stat. Co. Blandrata
praedixerat ei mortem adhuc Anno 88.
circa Mensem Majum, quo tamen Mense
Blandrata ipse perüit.
1563. d. 11. Sanct. moritur in Alvinc Andr. Dáliboi
de Somlyo. magna auctoritate vir apud
Johannem Ducem Electi. R. Hung.
1620. d. 11. Sanct. Hac die hora 6ta pomeridiana
casu fuit incendium, in allodio, quod
vocant Domus hospitalis, stabulum q. unum
cum pabulo abiit in favillas, Ego vicinus
illi existens non leve simul etiam Damnum
accepi. Maxima enim, quae meas ambiebat
aedes, ne latius vagaretur incendium, fora-
tiles undequaque diruta fuere manus seniorio
Oltardi Pastoris
1606. d. 12. Sanct. Cerva quassatur et arcubus intra vel 4. mall.

1622.

1580. D. 19 Jan. obiit Anton. Oltard. fr. p. seu. Olt.)

1592. 2 – mortis Agnetha Paul Schecerin, avia mea electissa. p. seu. Olt.)

1612. D. 18. Jan. Nuptia Dni fratis Marci Oltardi, Segesvarini.

1532. D. 22 Jan. Magr. Johannes Honterus redit ex Germ. duxit uxorem A. 1535. vixit in matrimonio Annos 12 & pepererunt filios Georgium Frum corvarinum, Mariæ Dorotheam. Lyasthus de dolore capitis obiit Honterus eodem hor die A. 1549. secundum alios, d. 22. Jan. Ad vesperam, d. 22. Jan. 1570. inter horam 8 et 9. vesp. Frater a fratre, latere pugione aperto, misere interemptus fit Cronae. Filii erant Joh. Tartler Coron. Pupiter Paulus senioris Michaëlis. S. vulnecibus confecit. occasio orta ex Quæstione: Uxor viri sui ro gressum. NB. ambo pati fuerunt.

1458. D. 22. Jan. Matth. in Reg. Hungariæ eligitur et rstic

1576. D. 22. Jan. Legatio polonica, cui præerat Magnif. Joannes Tarlo, Palatinus Zeblinensis, venit Medyeschinum, offerens Regnum Poloniæ Vaywodæ Stephano Báthori.

1600. D. 22. Jan. Nuptia D. Beatrix Mich. Oltardi, Medgyesiensis.

1585. D. 24. Jan. Pater R. D. Martino Oltardo avo meo beatus in ordine filius Martinus.

1606. Synodus celebratur Medgyesiensis ædibus parochialibus a R. et cl. Viro Dno. Matth. Schiffbaumero Superintendente.

1549. D. 29. Jan. M. Val. Vagnerus creatur in pastorem Coronæ.

1613.

1603. d. 29. Jan. placide exspiravit in Dño
R. atque Clar. Dn. Joh. Brudaker ve
pastor Wirbalen. et Superintend.
1576. Confirmatio Mart. Olthardi avi mei in villa
Gr. a posity. d. 30. Jan. a M. Dno Martino
Berzevicio Medg. Sextino, nomed. illi. ff. 7.
Coll. in die Xtoph. Balthori. apud eundem possi
tatus est.
1546. d. 31. Jan. hora 12. meridiana nascitur Mart.
nus Olthardus avus noster
1591. Moritur Bernus Martini Olthardi avi nostri d. 1. Feb.
Anna Johannis Henfeli, Hamarii ex lecta
filia vera Mich. Helvig. Hamer Ber. ff. ao. 62.
1595. d. 2. Feb. Johannes Salfner h. d. in Alte
Hufdensi, gessit S. Principio Sigmd. Ba
thori decollat.
1601. d. 4. Feb. pie obdormivit mater mea
Agnes Henseliana, decennio post secundi
matrimonii initae 4. et 5. mensis.
1576. d. 6. Feb. proclamati Medgesini publice
in Regno Polon. Ill. principe Stephe
Bathoreo, successore habiles Xtoph.
Bathori. in capitaneum Varad. eligitur
Xtoph. Hagymasi Sey.
1602. Secundum exortum Cibinii in platea
Heltensi d. 9. Feb. in aedibus Michaelis
Deak pecudes aliquot stabula abiere
in favillas.
1601. 10. Feb. communi suffragio electus est
in principem Sr. Ducis Claudiopoli
Magnifl.

da manus Mart. Olthardi.

Magnificus Sigismundus Báthori, pa-
tens pronit die 23. Febr.

1584. d. 11. Febr. obierunt, mihi Andr. Obardi filii
gnia Parochia Chulaschens. quibus tumu-
d. 27. hujus sepelimus.

1585. d. 11. Febr. moritur filiolus R. D. Martini
Obardi, Martinus, postquam vixisset
dies 18, anos. Epitaphi.

1579. d. 12. Febr. moritur Lucas Miles inter
5. et 6. vesp.

1573. d. 14. Febr. nascitur Sigismund. Bathori,
Princeps postea Transilvaniae.

1581. d. 16. Febr. moritur Elisabeth Boesthai-
ana, Albae, conjux Magci Spiri Kassoky
Bathori.

1599. Ferdinandi exercitus ex Transilvania et
Hungaria discedit.

1614. d. 17. Febr. Eligitur in Sig. intendentem Saxonic.
Electorum R. D. Zacharias Veyxaurth, pastor
Diethalbens. Medyaschini.

1597. d. 17. Febr. restituit Fabricius Bekkelen inco-
lis suis urbem Albam. cum omnibus privi-
legiis, ea quae ante biennium et 6. Menses
— a Fabr. Bathori fuerant erepti.

1648. d. 21. Febr. Nuptiae Mich. Elisii, pastoris
Nagyselkensis cum Clara amica nostra.

1607. d. 22. Febr. terre mandatur magno
cum luctu Magcus Spiri Steph. Bathori Kaiser
Albae. duos parvos pronit die 19.
Eligit in Episcopum Sr. paulo post Sigis. Rakoti.

1570. d. 26. Febr. nuptiae Lucae Obardi.

1604. d. 26 — Rd. Michael Obardi confirm. in
Pastor.

1604. d. 28. Febr. confirmatus
in Pastorem Kisschellk. a Pan-
crastio Sylvestri Samuele Georgii
Decano Albensi Decani Saxonici.

Pastorem Kisschelekk.

1602. D. 1. et 2. Marty Saburbia Albiens. 3a et 4a vice functa.

1592. D. 2. Marty obiit Cl. Dnus Georgius Melas Pastor Albens. aetat. 55. h. 2. pomeridiq. alii ad 3tiam ponunt Sepultura.

1604. D. 4. Marty trucidantur Medgyesiani interfect. rect. Fabr. Pauli.

1608. D. 5. Marty. Regiorum. Rak. valedic. Regnis. repetit. Hungr. succedente ei Fabr. Pauli. alii ponunt Dien 29a rectius.

1611. D. 7. Marty. offerunt sua in Ecclesia Andr. Olahi Insignia patriotica Insulana, quibus et D. Regnum ingrati mandabidico.

1603. hoc mense Martio saeva caristia Annona totam pervasit Transilvaniam, ut Albinii nimis Cubulos spiritu in publico venirent p. 10. ct 12. et postremo tandem p. 16. pabulum glandibus quercum victitarunt, mactati feles canes equi, imo nec ab humanis cadaveribus quidam abstinuere qui etiam ob scelera ejusmodi necator. videlicet fame stimulante et comestor hominis publice exposuerunt poenae dedere. in 4 partes discerpti. Manuscr. Mort. Obl.

1603. D. 7. Marty. valedicit Regno Transilv. Sigismundo Rak. illudq. cedit Fabr. Pauli. qui ab ordinibus salutatus. ppes

1603. D. 7. Marty. sanguine Synaxeos inter hor. 9. et 10. antemer. Dna mater mea Dorothea Deidrich vandem. D. 9. Marty. sub ipsa meridie expiravit tumulata. 11. Marty. Coris antemerid. in templo majori. Manuscr. Andr.

1607. D. 9. Marty Munkacs a militibus Germ. capugnata.

1607. D. 12 Marty. eligit. in Superintend. Matth. Schiffbaumer.

1607. - - Petrus Amicinus Kisebergae Coronam venit eligitur in pastorem.

1608.

1585. d. 12. Marty nascitur filia R. D. Mich. Ostard. uxor postea Dñi Capuchetti.

1570 — — magnus conflictus fuit Cibinii ad seditionem eadem, cum Valkio de cuius interfectione Michaëlem Vayvod. Atq; eadem die septem Vayvodæ alii multi alii interfecti sunt.

1585. Postridie D. Nicolai Insulani conjux mortua ves. solem d. 12. Marty.

1571. d. 14. Marty catinguitur Joannes R. Hungr. plurimum huius morbo Gulentia die correptus, hæc sequentia argentea tabulæ insculpta affixa sunt regio illius Pectori:

Serenissimus Princeps D. Johannes Dei gr. Serenis. olim Johannis Regis Hung. Dalmat. Croat. &c. filius, ex Isabella regina, sigismundi Regis et Bonae Reginæ Poloniarum filia progenitus, Dei gratia electus Rex Hung. Dalm. Croat. &c. et domo lingrasinus, pro vitæ vitæ præstanti animo, bellica prosperitate Martios strata gemantis, ac cunctis heroicis virtutibus ornatus, patria et veræ pietatis amans, Anno ætatis suæ XXX. Mense VIII die III. hora III. die vero XIII Marty. ante auroram, sumo cum sui desiderio suorum luctu, colicis doloribus et morbo gravi septicio die conflictatus, acerba morte raptus est, in quo semen Regium gentis Hungaricæ, hæc, plane extinctum esse, videq; cecidit corona cujus nostri

nostri ac fugium ad exteras gentes re-
cursum est Anno a Christo nato M.D.LXXI.

Sepultus est Albae Iuliae d. 23. May. 1571. d. 29. Maji 1571.

1600 d. 16. Marty. dedicatur Cibinii Coemeteri-
um recens extructum extra prostam Szegy-
thoe, habita concione ibidem. Reyh. Pars 3. eligit in Dyem 12. de confessi-
utinq; Imperatorum.

1602. d. 20. Marty obiit R.D. Laur. Kisch pastor. Regnicensis

1590 — — — R.D. Mart. Olahdus vocatur in past.

Med. 2. April. praesentat.

1570. d. 21. Marty Cibinii ignis exortus in Cir-
culo magno, consumta autem sunt tantum aliqua domus.

1605. d. 25 Marty Nobiles Hungari in Transilvania
Megyesiensium occupant, sed subsequenti die d. 19. Maji. de absens.
ejiciuntur a Georgio Rakoczy de Sáros. ejecti profligantq; Transylvanos
in sede Medgyesiensi facile grassanti inimicos rusticos. Expediverst a Georgio Rákóczy

1599. d. 29. Marty resignat Regnum Vaivodatum et
eligitur in principem Transilv. Andr. Bathori.

1605. eodem et seq. die Hungari Medgyesiensium frustra oppugnant

1556. d. 27. Marty combusta est fere media pars civi-
tatis Cibiniensis inter 1. et 2 pomeridi.

1555. Mense Aprili. severissima littera ab Imp.
Turcico scripsit. ad Stanislaum nicht[illegible] de Drevo
candem filio Johannis Regis, qui tandem
revocatis &c. 56. absentibus legatis ad Fer-
dinandum missis pacem a foedere cum Ferd-
nando facto discedere tandem.

Buda Capta. A. 1541. per fratrem Georg. Turcis tradit.
Ead. Stephe. Mayland a duobus Vayvodis vicinis captivo
in Turciam capitivitatem abductus morbis Salata A. 1557.
A. 1547. d. 27 Jan. ob. Anna Regina Ungl. Ludovici R. soror
conjux Ferdinandi in partu filia, quarum 15. proles (Cal. Ebel)

1600

1600 d. 18. Sept. ejicitur ex Regno Transsilvaniæ Mich. Vayda deinde et patria libertate affic. fortibus Stephano Botky et Georgio Rakoczy.

602 d. 18. Sept. Mich. Olandus vocatus in Past. Kisselbelk, præsentatus d. 22 Octobris.

1578. d. 20. Octobr. natus Matthæus Olandi S. Dni avi filius obiit 1602. peste

1602. d. 22. Octobris peste extinguitur Joh. Rodnerus 8va post nuptias die.

1577 d. 24. Octobris nata Catharina filia Mich. Olandi in ordine 6ta

1602. — — vocatus ego Ad. C. P. ad S. ministerium ab R. D. Chr. Leppino, Past. Eccles. Cibiniens. sacrig d. 29. initiatus ad officium functionemq. in Ecclesia Cibin.

1606 d. 27. Octobris natus mihi filius Mich. quartanâ febre citius solito expellente apud matrem adflictissimam et partu vix 6 dies et morbi.

1589. d. 28. Sept. obiit Petrus Melas Pastor Hozzei major cui succedit Thomas Bordanus.

1582 — — Famula, Moldavia Vayvoda occidit in urbe Leopoli jussu Regis Poloniæ. Epitaphium: Quem valemne bis sultissimè Famula Regem Vovendo caput hic amputat ense tremo.

1600. 29. Sept. Carinthia celebs. Melgesii, Fabricii Balthor.

1572. d. 1. Octobris Casp. Bekes arce Togaras relicta ad Maximilianum Cæsarem profugit: Si sabis illustri contentus sorte fuisset, Fam felix patrio pertinuisse Solo.

1613. — — profligatur ex Transsilvania Gabriel Bathori d'Ecsed, qui duce Skenderbassa et Fabiele Bekesio cum ad S. Urbani Juliani castra metatum in fugam conjiciunt profugus Varadinum se conferebat ibig. dum copias reparare, deq. novo regnum Transsilvania

Transmit ingredi coepit. D. Mensis hujus
tredecatres ab Haydonibus Silesi et Lusatiæ
substituitur in ejus locum Fabr. Bethlen.
Ter novies remeans Octobris luce occasum
Atro Cl Stra Vlt flnere Bathori 12 De. M.
1582. d. 2. 8bris. vesperi sole obit M. Johannes Amerpachius
pastor Cibin. seni Ecclesiæ fere per annos 11.
varia præfuerat fortuna.
1582. d. 2. 8bris. Joh. Montanus auscultat Joh: Fabricii
incipit reformationem misse.
1582. d. 6. 8bris. Depicta absidi et Cassonibus.
1620. d. 28. 8bris lebis terræ motus Cibinii.
1599. d. 30. 8bris ex incendio Kisschethini circa horam
7. vesperi exorto periere domus 50. principiis
cardinali vasa mustii nro 90. exusta
1584. d. 11. 8bris Ezelini obiit Lucas Ottardus pastor
R. Martinus Ottardi.
1617. d. 11. 8bris obiit Joh. Roth Consul Cibin.
1586. — — pestis cathegrit. Chr. Panthaleon ex
ganissa Leon Israelita ingressus
1611. — — h. 2. pom. Ignis visus est vibrans
se vasto mustio repletus R. D. Michaëlis
Ottardo Kisschelkii per Principes adventus.
1612. d. 16. 8bris. infeliciter pugnant Dni Coronenses
cum Turcis quibus accumbente gravissimo
viro Mich. Albino, Judice Coronens.
1574. d. 1. obiit Volfgangus Lazius natus?
1593. d. 8. obiit Sinan Bassa fugatus ad Danubium
abiit sig. Bathori.
1620. d. — — h. 2. pomerid. horrendum in modum
tremuit tota Transylvania et circumjacentes
Regiones, præcedebat motus in diem Domi-
nicam, ubi in vesperiinis precibus in
templo concrepuit non sine insigni metu

ne totum collabaretur aedificium, ea praetabamur rei eventum. Coniuere hoc mobi aliquot turres, in Burgberg Polga, Corona, templum quoq; ultro datae non leve accepit detrimentum. Scitote est etiam aliquatenus compages testudinis superioris in templo Rhenani.

1605. d. 11. 9bris. Kirchelkenses a Vallonibus expellendi et miserè spoliantur.

1647. d. 14. 9bris. natus mihi N. Olavo filia Dora. Thaa, Deus in ordine partus, obiit 19na. d. ej. Septembris Insula Xtiana.

1585. d. 17. Novembr. coivi cum Davide Pictore, Norwegio Libf. in Circulo minori extructa, alias Radshuva h. 12. merid. cum magno utriusq; nostri detrimento, ut scriptio hodierna ita habet: Haec turris adificata est ea ere hujus urbis Anno 1588. d. 25. Aprilis.

1629. d. 20. Nov. nuptiae P. D. Petri Dudrici et Annae filiae Mus. Olt. Kirsfelt.

1600. d. 22. 9bris obiit Mag. Lucas Anglorus pastor Birkh. et Cyprius per annos 21.

1618. d. 23. 9bris obiit Mich. Adelphius, pastor Bogatensis.

1602. d. 18. 9bris. mortuus peste Matthaeus Olavi fr. germanus s. senioris Olai aet. 24. item Georgius Magbrodt Rector Libav.

1611. d. 13 Xbris. natus Haldreas Olavides Helta.

1606. d. 29. Xbris. Excedit e vivis Magn. Steph. Boeckay veneno necatus a Michaele Kattay Camerario sive Scheliz 1607. Ab. Fab. d. 22. Febr. magna cum pompa.

1605. d. 9. Maji Georgius Katz ex parte Casarios et Medicenses cum suis copiis per sistens, nocte precedente clam contra Hungaros Leutschoviam penes Eppes d. posita h. 2. ante lucana iterum dirigitur, et tormenta bellica abducit.

Saeculum XVI^tum hic Pribus

Ex Chronologia Mspta Auctoris incerti in Dav. Chytraei Chronologia huc usq. adscripta a coava ut ea circumstantijs patet liquet.

Johannes R. duxit uxorem Isabellam filiam et Sororem R. Polon. — — — 1539.

Ao 1540. Ecclesiis solis totalis. Nova arx edificata.

moritz Johan. Reg. nascitur filius ejus Joh. II^dus d. 17. Feb. Budae hora 4ta pomer. Feb. Bridau occupat Turcis et capitj Strok Paliul. A. 1547.

Feb. indemnitatem pactionibus perfidiose capitj Mey.

Feb. Ffrain a Petro Vayvoda et militj Solymano. 1542.

Germani in Transilvania.

Locustarum infernorum multitudo in Transilvania.

Moldavus Transil per Transilvaniam progressus.

A. 1543. Visi quinq. vel septem soles, quod ipsa quoq. mane die d. 24. Jan.

(Annus natal. Sororis Elisab. 3. octobr.)

Eodem A. Joh. Hunkerus Coron. moritz in Domina Elis. d. 22. Jan. (Cal. Ebers.)

A. 1550. thesaurarius Fr. Georgius pellit Reginam cum filio Transil.

A. 1551. occidit fratrem Georgium in Vinty.

A. 1552. Germani cum Hispanis capta Tripna et Zolnok et aliquot castellis veniunt in Transilvaniam et regno potiuntur.

Capitanei Semberiae.

Los Conthe perijt in pugna contra Turcas.

A. 1554. Pestis maxima per totam regionem.

1556. Cometa visus in Martio.

Transilvanij a Ferdinando deficiunt.

1557. Redit Isabella Regina cum filio in Transil.

Dominicus Dobbo per Moldavum abductus.

Steph. Dobbo deditione facta per insidias evasit.

Anno

A. 43. Johannes Auctor Mysticae Paterna.

44. Annus natalitius mihi in vigilia vigilia.

Eod. hoc Anno Sabbatho n. p. Dominicam XVIII. Trinitatis. causta patria in 2/3 grazi causa Valachorum ibidem a Petro Vezendo suspensus.

A. 1545. Annus natalitius Fris Petri d. 12. Febr.

1549. Natal. Sororis Elis. 3. Ebris.

1551. — — — Anna 20. Maij.

1552 — — — Wilhelmus 14. Ebris

1554. moritz Sororis Wolf. nascitur frater Sebast. 29. Jul.

1557. moritz idem d. 8. Sept.

1556. nascitur frater Samuel. d. 2. Febr.

moritz cod. A. d. 19. Febr.

1558. nascitur Sororis Cathar. 18. Maij.

1559. nasc. frater Dan. 18. Ebris

Eod. A. caesus e invid. 28. Ebris

1558. Anno 999. Franciscus Rendi et Antonii Rendi
ejusdem Francisci Rebeck occidunt propter
justam suspicionem proditionis Albae Julie.

1549. Val. Vagnerus creatus in Pastor. Coronensem
D. 19 Jacob. (in Calend. Eberiano Oct. 1559.)
In Cal. Eber. scriptum inveni fratrem Georgium
confessum esse d. 17. Octobr. Anno 1551.
ex insidiis Hispanorum qui missi fuerint
a R. Ferdinando ad defensionem R. Hung.
contra incursus Thuxianos. +

1584. d. 14 8bris Ignis Helfta hora 10. noct. exortus
plures domos consumsit. Mart. Oltard.
1597. d. 17. 8bris Vindemia progressa nondum materas
ovasque primum coepta.
1590. d. 18. 8bris. nata Anna, filia Mart. Olt. unica
obiit 1603.
1603. d. 20. 8bris additur in libr. St. Oh. in vita conjugum
judex virgo Dorothea, filia Andr. Dei
dicii. Past. Africani et Ilz. nata. n. 1580.
d. 16. Martij. nuptiae d. 16. 8bris.
1588. d. 20 8bris. Anna Herseliana affinis Mart. Oltard.
carissima relicta Gregorii Loi obiit.
1604. d. 23. 8bris nata Sara ex filia Mich. Olt. Kilschdorff
1602. d. 25 — obiit Paulus Oltard, frat. germ. (hic. V. O.) 6
1575. d. 30. 8bris vocat. Mart. Oltard. in past. Probstdorff
1600 — — Mich. Oltardo natus filius Martinus
1603. — — moritz Paulus Herbertus, Pastor Mussiensis
vir de tota Universitate bene meritus. 1612.

+ Haec omnia fere habet Miles ad hunc annum
p. 144. et occasionem etiam exacti ex ante
cedentibus.

A. 1572 Mense 9bri. redimunt ab Fabr. Bethlen
Decimas 3. Ft. oblata decem millibus ff. in
quam summam conferunt Pastores ff. 5242.
Dri Politici sax. Geliva - - - 4758.
1574. d. 7. Xbris in platea Elisabethis aliquot horreea
conflagrantij.
1578. d. 8. Xbris mort. Steph. Heidenus Pastor Muhlbacensis.
1601. d. 13. Xbris. Schaessburg dolo occupatus, Decipit
Stenerwald a Sicul. autor Steph. Csaki et
Georg. Mako.
1582. d. 12. Xbris natus Heltae, Marcus Abardus, pastor
Coliasadiensis.
1606. d. 28. Xbris mort. Joh. Tonkius, pastor Cibiniens.
1605. d. 24 Xbris terrae motus Transylv.
1610. d. 11. Xbris Gabriell Bathoreus sub Juramenti
praetextu Cibinium multo milite ingredit,
comitiaque ei indicit Regni Ordinum, incusa-
tis Cibinien sibus proditionis, urbem occupat,
arma singulis aufert, voluntos praesidio, d. 23.
egreditur, recta in Valachiam tendens,
expulso Radulio, sive Schorbano Vayvodâ
subjicit sibi subjectam. Hoc 3ia Cibinien sibus invisa,
1, Quod senatu non vocato consultarint, num
sit intromittendus in urbem, Ejus id manifestum
signum defectionis.
2, Quod Stephano Kendio 30 millia ff. obtulerit,
ut ipsum necarent.
3, Quod contra patrem ipsius Andream Bathori
Cardinalem, evocarint Michaelem Wayvodam,
cujus necem tandem procuraverint.
Haec falsissima, sed arma praetendebant juris
Sed miserima facies tum urbis, impune grassantibus
et nihil non audentibus militibus, facta
sunt: Pastore Cibin. Christiano Lupino,
Consule Dallo Lutsch, Regio, Daniele Literati,
Judice, Georgio Engeller.

sbidem scribit Chronol. David. Chytræi
Transyl. adscripta, a diverso Auctore
sæpe notata.

A. 1550. submittitur Transsa, Helias, Vayvoda Moldaviæ, cum maxima Turcarum copia in
Feuliand irrumpens ad 3000. hominum
abduxit, et præterea magnam prædam
abegit.

Eodem Anno Turcæ iterum irrumpunt circa
Dranythka et Valachi circa Haezeg,
ob propter dissidia inter fratres Georgium
et Isabellam.

1551. Isabella cum filio dimittitur in Poloniam
et Transsa, quam subjuga potestate tabue-
rat annos 8. Eodem Anno Frater Georgius
colloquitur cum præfecto Ferdinandi in
pago Babdor, a Turcis deficit, et Ferdi-
nando Transsa Pabernaenem offert.

Item eodem Anno fr. Georgius Dalmata ab
Italicis militibus interficitur in Vinty
d. 17. Xbris a Sforzia. Lippa expugna-
tur, sed statim in Turcarum potestatem
redacta est. Baptista

In Calend. Ebor. Mensa eodem ad d. 17. Xbr. referi. vid. in præcedenti folio.

Eodem Anno Petrus Valdus in Transsam venit.
18. Juny. Isabella pacta cum Ferdinando revertit
in Poloniam.
17. Augt. Helias et Baptista cum tribus signis
et Andreas Bekendi cum 11. signis Cibi-
nium veniunt. Quinque signa equitum
Bohemicorum et Hispanorum in Bax-
iam profecisuntur.

Stephanus Mayladt. 1541. captus et a
Turcis in perpetuos carceres abductus
mortuus Galatæ A. A.

Eodem

Eod. Anno Turca capit Arcem Bebehe 1547.
d. 19. Decembr. item Castellum Strakcha
15. Ubris, Betschkerek d. 21. Sept. Egpatum
Canad 28. Sept. Lippam d. 8. Obris, obsidet
Temesvar sed frustra.
Eod. Anno Lippa Turcis erepta per Germanos,
Italos, Hungaros et Saxones d. 28. Obris.
1552. Hegedinum per Mich. Nad et Hai. 1552
Ducbr Turcis erepta. Sed victores inaudi
vicibus a Turcis oppressi sunt d. 3. Martij.
Temesvár a Cottenbek expugnatur, ubi
perit Steph. Zobonczy et Kiss Kanizs
Lippa a praesidio Germanorum et Hiss.
norum deserta denuo capta a Turcis.
d. 24. July Seditio Claudiopoli exorta est inter
Hos et germanos: urbe obsessa, et tormentis petita fuit gravissime #
1552. Caldarus cum suis se recepit in Germaniam
1553. Obsidio Castri Bethlen in Transia
Eadem omnia habet Miles in Dányf. cum
p. 52. et quidem satis prolixe, in quibus
caruit, in subsidy ita conveniunt uterq.
ut Militem hanc Chronologiam ad manus
habuisse non difficile sit adtentig endum.
Eodem Anno Alexander Vayvoda Moldaviae. 1552.
Castellum in Dacia obsidet, sed magna suorum
clade repellitur.
Hoc Anno pestis grassari coepit Vittebergae
et Academia Jenam translata est.
Joh. Fridericus captivus dimittitur et cum
eo Landgravius.
1553. Petrus Petrasko constituit Vayvod. Mol. 1553.
Davide, pulso Alexandro.

Asia

1553. Agria obsidetur a Turcis 38. diebus, qui virtute Steph. Dobbo et aliorum repulsi fugandare coacti sunt.

Eodem Anno inchoata est ordinatio Ministrorum in Ecclesia Cibiniensi, fugiendo de Paulo Wienes d. 22. Martij, Pastore Cibin.

Franciscus Stankarus a Regiomonte Prussie in Transilvaniam veniens coepit Claudiopolitanus spurgere, scil. Christum esse tantum Mediatorem tantum secundum humanam naturam.

1553. A. 54. Pestis: cujus semina Corona sub initium Anni 53. Cibinii circa festum Martini sparsa sunt. Corona primum, deinde per totam Transilvaniam grassata est. Cibinienses decreverunt: ne quis Pastor Senatores et Ecclesie Ministros in urbe sepeliatur.

circ. 1555. toto pestis in Ungaria et Transilvania undiq grassata.

1556. Conventus omnium ordinum in Gekely Vásárhely habetur, ubi de abrenunciatione faciendâ Ferdinando actum fuit.

Mittuntur quoq. Anno legati ad Ferdinandum Joh. Sombery, Ladislaus Kemeny, Thomas Bomelius, petentes, ut habitâ ratione extremæ necessitatis, filium Johannis rursus in Transilvaniam introduci patiatur, sed die 13. Martij revertuntur nihil impetrarunt.

Vertio Martii Comeda visus est in IV. gradu libræ, quem secuta est perpetua Jesenitas usq. ad VI. Octob. et ingens calor

calor significavit dissidia circa leges, controversias in religione et morbos graviss.

Petrus Petrovit, ob rebellionem professijtes a Ferdinando, ex qua data Lugas communibus praecerum suffragijs, Stephano Dobo, vayroda reclamante, revocatus in regnum. Et Moldavio et Valachio petentib auxilia, ad introducendum Joannis Regis filium, cujus ubig erigunt insignia. 1556.

Eodem anno Joannes mittit ejusque consiliarij missis legatis, omnes regni ordines hortantur, ut Johannis Regis filium pro Domino agnoscant, et in Regnum revocent; Cibinienses, qui soli nondum consenserant, extrema minati Turca Moldavio, Valachio, nisi pareant. Cibinienses igitur nomine universorum Saxonum, missis ad Petrovit legatis polliciuntur fidem et obedientiam Regis filio his conditionibus:

1. Ne qua praesidia colloccntur in ulla Civitate ante adventum Regis.
2. Ut privilegia, jura Saxonum et collationes regia non violentur.
3. Ut tormenta Ferdinandi Cibinio, nisi rebus omnibus compositis, non deducantur.
4. Ut omnia dictorum et factorum sit oblivio.

Haec Petrovit fide interposita et datis literis rata habet. Eidem postea constituitur Comitem ut ad adventum Reginae et filii, comitibus Melchiori Balassa, ut Albam Juliam, in qua erant Paulus Bornemissa partium Ferdinandi, obsidione cingat. Praesidia Moldavorum ad arcem novam et Bethlen mittuntur, ut interim Stephanum Dobo ab excursionibus prohibeant.

Die 31.

In his variat Miles, qui 2. horam noctis notat. Cibinium d. 15. 56. domus confla, gratas, Rufum vero s. mori necatum dicit, ne strenue autem Author. seq. Wolfg. Bethlenius, trajicitur, cadaver extra urbem sepelitur, postea qui hora 2da pomerid. sedato tumultu exposuit in templo majori exorto incendio ferme ignitur. Auctores seditionis trecentos domus conflagrat, reliqui ad Ferdinandum fuga dicit p. 198. Hist. C. W. elapsi sunt.

Rufum autem in tempestate pestis grassantem dicit, ut hoc casu aliquantum ordinum comitiis confundat.

Die 21. Martii circa horam 2. pomeridianam noctis notabile Cibinium diversis locis incendium, domus 296. cum tribus monasteriis conflagrant. Postridie gratas, Rufum vero s. mota per quosdam seditione, Joannes Rufus Feldea Regius ante suas aedes ictu bombardae

Cera festum Georgii Seykanus Daba obsidet, in arce Hova.

Eodem Anno 1. die Junij conventus agitur, Mittuntur legati ad reducendam Reginam, Franciscus Kendi cum aliquot Nobilibus, Item Augustinus Hedrig, Johannes Tartler, Petrus Rhener, Stephanus Siluester. qui 6. die July Colosvarinum egressi, veniunt ad Reginam 8va Augusti, commemoratis suis examinis et petita erati venia, orant, ut Regina in Transylvaniam redeat.

1556. – Moldaves per Rodnam, Transalpinus per Trajanum egressi castra ponunt ad Jak., mar nemethy et iter quod propter excursiones Bessarabenum supra Sibiu cum vagantem, periculosius erat, tutum reddunt, plus quam 300 pagos ferro et igne vastant.

Hac etiam Anno tandem ad petitionem proceres Transilvaniae 22. Septb. Regina Leopoli egreditur venit Colosvarinum d. 22. Octobris. Ubi jubilaeo anno mense cum filio coronata, Albam Juliam venit.

Stephanus

Stephanus Dobo pactus cum Laurentiensibus 1556.
28. Octobris ex arce egreditur, iturus in Germaniam
Sed per Gabrielem Perenny, pulsus Regina
retrahitur et quasi contra fidem aliquot
bombardas cum pulvere tormentario avexisset,
in arcem navem captivum mittitur. Idem
cum infante Devam. Ipse paulo post deceptis
custodibus evasit.

Prolixe has ita describit Miles p. 64 seq. Bethlen vero aucturius Dobonis fugam ad A. 1556 refert p. 215. Historiar. libr. VI, ubi ipsius gesta utrosque et liberos dimissos non esse dicit. In veteris bene convenient singuli quod ad facta ejus attinet Chronol.

Die 21ma Maji Turca castra ad Arcem Zigeth po-
nunt, auxilia et commeatus interclusunt. Ita fum
fossam ligneis repletas quatuor in oppidum ingressi
quater repulsi sunt. Quinta oppugnatione oppidanos
in arcem compellunt, vallum et fossam captas
unt, signa erigunt; Zigethini illam exumpentes
iterum eos oppido ejicunt, captoque quoque Aga
Capidaneo Janitscharorum. 29. July comitio
iterum proelio Turca profligantur virtute
Maxei Horvath. Ita Turca re infecta Quinque
Ecclesias revertuntur, sed pauci.

Ao 57. Stankarus cum impetrasset a Senatu Cibini, 1557.
ense et ibi haberet domicilium, et contra datam
fidem Jesum dogma spargeret, urbe ejicitur.
Ille Claudiopolim reversus, inde quoq pulsus
Debriciam, in de ad Antonium Kendi pro-
fectus est.

Martinus Kalmanschai, Pastor Debreicanensis
vocem Gringlii de coena Domini renovat. Adhe-
sus huic et complices Synodus celebrat Claudiopolitanam
D. 12. Junij. Quo cum plerique pastores Hunni
venissent, Martinus Kalmanschay non
venit, simulans non venisse, sed Ludovicum
Pegedinum collegam misit. Is cum disputa-
nem detrectaret, et sententiam suam defen-
dere

1557. defendere non posset, damnatus est haereseos. confessio de coena Dñi edita et publice decreta est.

Valentinus Vagnerus nr Dño obdormivit d. 2. Sept. Franciscus Debeck defuit ad Regnum a quâ Vaivoda tum et arcebat Pyalú petit, sed repulsam passus, confert se ad Solymannum, apud quem, cum fingeret se communibus suffragiis optimatum in Gubernatorem Transilvaniae electum esse, sequi confirmari petit, quod et impetrat. sed postea rei ordine per Isabellam demonstrato, captivus ad eandem mittitur, ei tamen tonga Moldavi intercessione reconciliatur.

Joannes Török conjugem suam Franciscam Szendi filiam in adulterio deprehensam d. 16. July capite plectit.

Petrus Petrovit d. 13. 8bris Claudiopoli moritur.

Petrus Vayvoda Transylvaniens. moritur d. 24. xbris. Nobiles cum intellexissent Myrzege priori domino praefecturam provinciae collatam esse, nil tranquillum futurum conjugunt.

Hic scribe Miles, dixit fuisse sororem Melchioris Balassae cum deceptam curasse Joannem Török, filium Valentini Török, sacerdotem vero de hoc Bethlemino ad humanum.

ad. 1558. Collegium Ministrorum Eccl. Colosvar. cum Stankaro de Mediatore. In quo cum concluderet, ut nulla scripta Fratrum Ecclesiarum Sadonicarum in Transylvania subjicerentur, Stankarus indigne ferens, abitum parat Vásárhelyinum. Inde dat literas ad Isabellam, quibus petit ut Casp. Heltus, Franciscus Davidis, Matthias Hebronius et religiosi, ut haeretici cogantur ad judicium synodale, et haereseos convicti quanta legis igni tradantur, et ipsorum bona fisco tradantur. Huic paulo post opponunt Apologiam Claudiopolitanae burgens. [illegible]

Clausenburgenses Ministri ex presentia totius Universitatis, quæ suum dogma confirmant, deinde ad calumnias Stahlianas respondent. 1558.

Post 1. Maji Synodus Pastorum Hungaricorum Tordæ convocata, statuit contra Blandratum de Mediatore, item contra Sacramentarios, et Diaphoram retinere jubet, et ut singulis annis fiat visitatio, mandat.

Eod. præterea Anno Comitia celebrantur Colosvarini, Reginæ petit, ut Tricesima solutio in regno exigatur, et pastoribus ¾ xr. annua referantur, quæque nobiles et Siculi consenserunt Saxones intercedunt.

Mileo comitia hæc ad d. 3 Febr. vocant, consentit Bethlenius p. 207. illic cauta[illegible] decimarum [illegible] ese dicit, hic vero Regina in quibus dam locis tres grossos in quibusdam unum fisci ad quinque scilicet, et quidem in pluribus se videretur in toto rejecisse suppliconem sacerdotum. Tu[illegible] plerumque convenerunt.

Eod. Tricesima Vadadrinum transfertur. Decretum de Decimis auferendis abolebitur.

Mense Junio conspectus est cometa inter Ursam. Minorem et Draconem. Eodem item d. 8. Augusti. Uterq; vidit significasse interitum trium nobilium Transilvanorum Kendi, Antonii fratris ejus et Francisci Bebek. Qui ad ultimam diem Augusti Albæ Juliæ vocatos, et lauto convivio excepti, postridie hora circ. prima noctis Regina per Melchiorem Balassam truncat. Transilvani Kendi aliquot vulneribus in capite acceptis, lanceâ trajectus est in suo cubiculo. Bebekius stans decollatus est, Antonius Kendi podagricus cum se cognitioni frustra peteret reservari, truncatur. Bona eorum, quæ secum habebant, militibus, reliqua Fisco cesserunt. Post 29. Xbris Regina in comitiis

A. 1558. Jeva motus loco. na factus est d. 20. 9bris

1558. Comitiis Albæ Iuliæ rationem reddidit Iuncti
supplicii. Causa fuit, quod Turcarum literis
et muneribus de suprema authoritate et Regni
gubernatione sollicitasse et in Reginam ac filium
conspirasse dicebantur, ut eos vel Regno ejicerent
vel veneno tollerent.

Addit autor hoc anno Paulum Eberum electum esse in passorem Viteb.

Producuntur e pixidibus Constantinopoli ad illos
missæ, sed intercepte, triplici veneno plenæ.
In prima quod homines fabe conficerent, in
altera, quod subito occiderent, in tertia, quod vesti-
mentis illitum corpus absumerent.

Myrrege denuo Valachiæ præficitur d. 25. Ianu.

A. 1559. Inducie cum Ferdinando facte sunt in annum.
Hoc etiam anno maxime queruntur tempestates,
ventorum flatus, tonitrua, fulgura, quæ tantum
annonæ caritas secuta est.

A. d. verbum omnia habet Miles. Ibenius autem Bethlen in ge-
sta hujus Anni refert p. 270. ad Sept. de Gabio nihil habet. Mi-
les negat de pace, quam apud Ferdinandum fuere debuerit, paulo altius de his loquitur. Bethlenius toto iterato. De Gabio plane silent, hoc in negotio, veruntamen Polonum Nuncium a Regina ad Ferdinandum et proditum et ea mortua ex, itinere refractum esse dicit. Epitaphium Isabellæ et Miles et Bethlen habent.

Eodem etiam anno Michaël Gabius de pace missus
ad Ferdinandum. Cum hæc conditiones inter cæ-
teras proponerentur, ut Joannes IIdus nomen
Regis Ungariæ deponeret, neve ullam monetam
auream vel argenteam sub nomine cuderet,
infecta pace discessit.

Isabella Regina hoc anno mortua est Albæ
Iuliæ, 19ta die Septembris ad meridiem circi, sepeli-
tur vero d. 8. Octobris.

Cætera in hac Chronica exscripta quædam
notabant ad A. usque.

A. 1560. Johannes IIdus Tartaros profligat prope Varadi-
num; item hoc anno Vineæ in tota Transsilvania
frigore et hyemis tempestate pereunt.

(Hic desinit Chronic. Msc.)

Matth.

Matthias Schiffoamerus vocatus a Pirkthalbenstbus 1600
d. 10. x bris praesentatus d. 9 Jan. 1601 d. 20. valedix. Medicis.
1584 d. 12. Febr. nuptiae Schiffb. cum Agnetha, filia Joh.
Rodneri pastoris Mesistranis.
1580. d. 18. Febr. vocatus fuit p. Schiff. J. ad Ministerium
Ecclesiae a Rev. viro D. Joanne Rodnero past. Mesistens
— — 27. ordinatus per Mg. Lucam Unglerum.
1578. d. 6. Marty suscepit iter in Germaniam.
1580. hac die, hac vice initiatus actica, primam habui
concionem et adhuc iste. coenam.
1594. d. 10. April. nata filia Anna ex Anna Hessiana
secunda conjuge, Riesschelbiana.
1596. d. 30. April nata Elisab. ibidem.
1587. d. 7 Junij, qui quarthus erat a contracta matrimonio
nata filia prim. ogenita Elis. ex charissima mea
Agnetha, Muschena in Mimisst. Dni.
1590. d. 27 Jan. obiit Simon Hermanni Medicus, pastor
quondam Ecclesiae.
1556. d. 1. April dolose interficitur ob defiagr. Civit. Cibin.
qui graui causam efficiens esse putabatur, Johannes
Roth, Judex Regius.
1599. d. 18 Jan. moritur Michael Thuranius, pastor
Hermannstadiensis.
1585. d. 2. Febr. prima nuptiae Petri Lupini cum Anna
nostra in Valdhütten celebratae (Schiffl.)
1598. Dan. Benkner sen. Cib. assidis meus (Schiffl.) obiit.
1592. d. 9. Febr. Petrus Rodnerus nuptias celebrat cum
Elisabetha nostra idem.
1598. d. 28. Febr. moritur conjux Dni Joannis Koch, Barbara
Braueriae, marito in Turcia captivitate degente.
1581. d. 29. Marty moritur Elisabetha Barth. conjux
Christoph. Bathori.
1597. d. 5. April. obiit Christianus Richartzi, pastor Schelkensis.
1658. d. 20. Maji Matth. Miles iter suscepit in Germaniam, ~~[illegible]~~
Coronam, quarto, ibidem sub Informatione Cl. Dni
M. Martini Albrichi Rectoris transacto anno.
1659

Matthias Miles auctor
des Wirtschaftsbuches.

1645. d. 2. Juny obiit Paulus Praffius, pastor Medien.
1594. d. 16. Maji moritz soror nostra Anna (Schiffl) con-
jux D. Petri Lupini
1638. d. 12. Jan. Matrimon. Matthiae Miles, patris
Matthiae auctoris hr. Diarii, frugi contracti cum Sophia Reiffelin.
1639. d. 21. Febr. nascitur filius illius primogenitus Mat-
thias.
1636. d. 6. Aug. mihi filia vere sancti in vitis Balthicis
Exspectatus pater primum Miles sen. Med. obiit
(Matth. Miles)
1645. 12 Maji vocatur Matth. ad Sabasium quod recusat.
— 27 Maji in conventu Nagy Szol. eligitur in
Decanum Capituli Bogatiensis.
1632. 6. Maji profectus in Germaniam.
1637. Rector fuit Mediensis.
1645. d. 12. Juny vocatus pro pastore Med. per Mich.
Metz. Matth. Teuffel, Andream Schuster,
Martin Schneider.
1673. 19. Juny pervenerat Regiomontum ubi per biennium
ferme commoratus, multa misericordia laedis
paucis cupiditer aemulis.
1645. d. 2. July Praesentatur Mediensi per Episcopi. Barth.
Pastorem Mesphen. Pro Decanum caristi.
1644. d. 4. July Bogatinum per Andr. Siffl. Mart.
Kukth. et Matthaeum Jekel.
1636. 12. July ex peregrinatione Balthica profi-
ciscitor cadutlatos labores, tum paedagogicos
tum academicos domum redit.
1662. d. 18. July obiit Sophia Reiffelin mater Matthiae
Miles.
1646. d. 26. July nata Semori Matth. Mil. filia Anna
Maria, Megyesiini, mortua 1662. d. 28. July
nesse.
1585. d. 29. July moritz Stephanus Schaseus poeta laur.
pass. Med.

1502

1602. d. 29. July. moritz Petrus Sarius, pass. Scherpo.
1590. d. 30. Aug. ingens tenue morbus, præsertim in Parcia.
1597. d. — — d. moritz Joh. Rodnecker, pass. Mayshw.
Lower Schiffaus.
1586. d. 21. Aug. Obiit Maria Sybilla (Schuss) Sibinii.
1602. d — — moritz Georg. Mai pass. Medy.
1595. d. 1. Jan. a moritur mater nostra Medienæ (Schiff.)
Anna Friedrichin.
1590. postquam hoc anno a Regnicolis ad postulatio-
nem Principis Sigismundi acceptatum est
Calendarium Gregorianum, in quod factum
coacti sunt postea consentire et pastores
d. 23. Xbr. primum cum Societate celebravi-
mus memoriam nativitatis Dni nostri Jesu Xti.
(Schiff.)
1588. comitia celebr. Mediæ, in quibus Regnicolæ
obtinuerunt.
1557. contra Principis conatus, Sigism. Batth.
ut Societ. regno excederent. Joh. Rej. Gubern.
officio resignt. et Sigism. absolutus Princeps
designatt.
1662. d. 26. Xbris. Mathesthina expeditus d. 2. Jan.
ab Illt. ppe Apafii legatione solemni salutavit
Magn. Dn. Alexandrum Jichi Vodæ, seu Vayvodam
Valachiæ, Gregorium Michaelem, a quo ho-
norifice donatus et dimissus redii ad suam
Celsitud. 1662. d. 15 Jan.
1587. d. 12. Xbris Matth. Schiffb. Vinæ stetensibus præ-
per Stanislaum Elysium Dec. Fratem, præsentibus
D. Hyacint. Lazaro Fabricio, Martino Straffio,
Duo Adriano, Duo Pudensi Martino Schin
et Duo parente.
1588. d. 11 Xbris moritur Elisab. filia illius primog.
Sepulta in Vinæsch, minus anni, mens. 11.

1600

1600. d. 9. Xbris vocatur in locum M. Lucae Unglari, Eph.

1646. d. 30 Novemb. (Anno fatali ob pestil.) obiit D. Freile, suus Gymn. 18. annor. mensib. 10.

1667. d. 16 July adjuti tanquam caduceatus legatus in aream Hustt ad Magn. Dominum Prussianam Bechlen, relictam Francisci Redei (Matth. Miles)

1667. d. 20 July Comitia celebrantur in Radnot, ubi audimus legati Turcici imperator. cum plenis mandatis, de restituendis omnibus bonis ablatis, aequam a patre suo Davide Zolyomi filio suo Nicolao Zolyomi Mense Martio ad Portam profugi et clementer susc. adepti.

d. 25. July capedit Matth. Miles ad duc. suae celsit. Magnif. Dn. Stefanum Csattarensem vulgo dictum Tartarisa Rectorem Superiorum Decem Cosarcan. pedestr. cui ante Honor Major concreditus.

1639. d. 29. Sept. moritur Catharina Veisbeck relicta Dni Franc. Reussneri Isenacens. Matthia Miles.

1637. d. 28. Sept. vocat ad ministerium Medicum (Matth. Miles Med.) a Paulino Praefecto passt. d 2. 8bris primum Sensal, vocat. Ecclesiastica 28. addict.

1636. d. 7. Xbris labore pro regimine Scholastico, laborantes fuere Mil. Ledorcer et Joannes Adelt Goldschmidt.

1637 d. 10. Xbris ordin. pro D. Freilesium.
d 14. Xbris addicit mihi Regimen Schola patr. et haec prima promotio.

1649. d. 20. Xbris moritur Matth. Miles pass. Med.

1600. d. 18. Sept. Michael Vayd prope Cuyedinum a Steph. Bathoreo et Basta profligatur.

1586. d. 2 Xbris moritur Steph. Bathori Princeps.

1586

1586. d. 4 Sept. obiit Joh. Weiss Consul Med. per 4 Septim.
1642. d. 19. Sept. moritz Martinus Kolosvari Consul Med.
per 4 annum.
1646. d. 23. Sept. obiit pastor Fabas. Joh. Sabinus.
1648. d. 11. Octobr. — P. Rakotzi dom. 18. p Trin. hor. 11 meridi.
1666. d. — — — obiit Gregorius Spaffi quinquennius
filius Petri Michl. Spaffi. VI. Kalend. Claudiopoli
solennibus humatus.
1669. 23. Kalend. Joh. Gebelius fratres defuncti Egri
pastorem Vomlocky. vix alias bonus sed morbis
calamitosus, a studiis Birthall. vestibus accepit
insignia, votis ceris et promisso redemptio ad
officium Consule Med. Michaele Rakoczi. Inter
venerit venter vero utriusq Universitatis
ea negligit et restituit.
d. 5. Kalend. eligit in Gymnasium Stephanus Adami
past. Med. deinceps.

A. 1562. d. 5. Nov. Jacobus Heraclides Despotes, Moldaviae
Princeps, vir expeditionum calamitatis, ac multis heroicis
virtutibus clarissimus, cum regnasset 3. Annos,
domestica proditione circumventus, post
trium Mensium obsidionem miserrime trucidatus
est Lozanica, postea Stephani quasi Socii ipsius
frumentarii, qui et ipse brevi Catarina funesta
honore, Alexandro per suos casu restituto, in Polonia
capite plexus est.
Despota 8 Vo nonas hostiles ob[illegible] caput Nobis Mbres.
P. L. P.
item addita d. 6. Nov. tribus mensibus arce Szumensi obsessa,
arx deditia est. Despota habitu elegantissimo equestri
stirpe oppidi egressus descendit, et pedes vel nulla
pastus phalerato vario modo sui illius tractus
et vestitus exutus ad Sultanum deductus est, qui
legationem non audivit sed sceptro aureo, quod
illi

dem illi Despotas exhibuerat, peremptis et Tartaro cuidam deorollandum exhibuit, cadaveri ridendo a militibus varie illuso.

Obiit etiam hoc A[nn]o Septbr. Solymannus 12. Turcar. Imp. in expedit. contra Persam. ad oppidum Zigetham Ao aetat. 66. Mal. Ebes. hab. 50.

Pamonta terræ La Cesar, 50 Ll Mann[i] et 6 Ebls Intecta e Coelo, febre ne[c]at[u]s obit.

S. S. P.

alii obitum Solymanni ad 16[tam] 8bris referunt, vixisq[ue] dicunt annos 66. menses 7. dies 20.

C[ra] Ia Calend. Ebris.

A. 1589. Cometa visus 6ta 9bris, arsit dies 14.

1620. d. 15. 9bris moritur Fabr. Pretblew princeps.

1630. d. 28. Jan. Sepultus Albæ, ubi et 9[us] mortem studuit Steph. Coatti.

1664. d. 2 Jan. Functus ego Matthias Miles legationem solemnem ab Illm. et Excl. Dno D. Michaële Apaffi Byt. in Hungaria, Prof. et Nobilitate Dn. D. Thomæ Getley, univers. praefectæ campestrium Capitaneo et Francisco Poezai de eadem, suæ Celsitudinis Notario Juratis, illo Siculo, hoc Hungaro, functus, præsenti et subsequentibus nomine Dnorum Regnicolarum Cæs. Rom. Majestt. Germaniæ Hungariæ, Bohemiæ, Debrecz in suæ Celsitudinis devotionem homagio et fidelitate præstito adjunximus.

1664 d. 8. Jan. in gratibus Dni Vicecomitis Cunctis communibus Dn. Nationum suffragiis ne unitio quidem reclamante, D. Joannes Henning de Dieső Monasterii electus in Dnum Transilvaniæ

– d. 14. Jan. Sebastianus Bartsai de Baroza in axe

Jörgeny

Georgius S. Demetrii capuginaty miserè trucidatus.
Cadaver in sepultum carnifex objectum.
1644. d. 26. Sept. in locum Georgii Kelesii eligitur
Septemb. Xtianus Rossel Pastor Muschaensis,
Synodo grali Abrudii celebrata
1629. d. 22. Jan. obiit Simon Hartmann pastor Muschy.
1642. d. 4. Marty S. dies Bethaus Georgius Rakotzi
filium sibi natu majorem in Regni successorem
eligaverat, quâ die sacris valavimus.
1664. d. 30. Jan. solemniter sacrato matrimonii
vinculo nubit Joh. Miles / junctis hymenæa
Helveciana, relicta Viri Rev. et Cl. Andreæ
Malbertii pastoris nuper Ecclesiæ S. Agathensis
1636. moritur Simon Miles Sen. Med. Doct. et
Balneis versante.
1666. d. 20. Marty moritur Cl. D. Lucas Hermanni Equus
Illustr. bene meritus de Eccl.
d. 22. Marty sigillum Bath. deponitur Gratum et
Andr. Cardinalis,
1587. d. 9. April. obiit in Transilvania Georgius Wilbert
Bibliopola Vitebergensis.
1667. d. 20. April. prof. Hab. Gekelius in past.
Med. ex Vormloch.
1594. d. 8. Maji mortuus Georgius Rhimerus Med. D.
et Reip. Abr. Physicus.
1587. d. 28. Maji obiit Sigism. Bath. Vayvoda.
1645. d. 29. Maji tota in Transilvania fuit dies precum
dies jejunii qui principe nostro S. Rakoczio cum
toto exercitu Cremnicio d. 27. profecto adgressi
urbem erant de potiuntur.
1667. d. 24. Marty Ecclesiæ hujus Decus Violarum
Colymni, hactenus variis caruerit ornatus, adfectus,
et omnibus bonis cultus, ad purpuram
Paradisi.

Vizadienses cum paucis comitibus, hinc ad
Jergatorem Turcarum planctum minicos au-
fugit, cujus proditionis consii Valent. Epi.
vasi et Comitianus Praet. Sletz Transilvaniæ
1667. d. 1. Juny Franc. Redaj de Kis Rede, electus q[uon]dam
princeps Transs. in arce Huszt ob. at. 49. cordolio
plerumque, ut ferunt et maerore, ob injustè ei
ingratam, et ablatam sub falso nomine Regnicolat.
arcem Huszt per Justo Capitaneum Gregorium
Bethlen, ob prosequend. s. ut Scandebat. filen.
sanguinem Nicolaum Jolyoni ad Turcam.
1667. d. 2. Juny Joh. Kemeny Medgesiensis ingreditur,
pro celebrandis Comitiis, qua oppositionem
Ali Bassa Turcarum Generali tractarunt.
1667. d. 11. Juny Spartam Trans. Med. deposituros
publicè ibidem saledixi ob coactam vocationis
meæ addictionem in politica.
— — d. 16. Juny fl. Pri Joh. Kemeny, Regni Potthy
de Szeacz, quod. Aulæ Magistes, et Supre-
mus Capitaneus omnium Regalicalium
fedium, et perpetuus Comes trium Sedium
mei Matth. Miller triplici Juramento pius
exactò, pro Secretariò Latinitatis et magi-
stro Cancellar. Scribâ ac juratò Notariò,
interprete Teutonico et Romano Legatò
Cæsareano publicè in possessione et arce
Regenda declarat. et solemniter confirmat.
1597. d. 5. April obiit Christianus Richardi Pastr. Schellenb.
1594. d. 10. April nata Anna Susb. ex Anna Cochiana
secundâ conjuge.
1596. d. 20. April Elisabetha ea cad. Nic. Selkini
1692. d. 28 Juny duxit Jeremias Schiffb. Annam filiam Joa.
Mimi Cochi, olim Cons. Julio Mediens.

1666

1666. d. 6. July Paulus Geleilius pastor hyp. dens. in locum Egidii Hegermanni pro pastore Birkenfeldensi vocatus, [illegible] 12 Maji praesentatus, solenni ritu in Eppum eligitur in Medgesch.

1598. d. 10. July. Matth. Schiffl. Kirselkinovocatur Mediam per Athanium Pellionem, Valentinum Seraphin, Georgium Ulrich, et Georg. Schüler, Consule Martino Veiß, Judicibus: Daniele Clausenburger et Franc. Che.

1602. 14. mensis filiola illius altera Elisabetha post Birthalb.

1592. d. 15. July vocatus ad pastor. Kirselky. (M. Kirsch.) ex Nimesch in locum Dni Petri Lupini per Petrum Emericii Judicem, Blasium Adami, et servatium Kirselkes.

d. 23. Aug. valedixit Nimeschensibus. 24. Aug. venit Kirselkinum. Johannes Germanus hic habet sermonem exacto sexennio 1598. hoc eodem die Kirselky. valedixit.

1602. d. 29. Aug. moritz filius Dni mieus Matthiae peste, natus fuerat 1594. d. 10. 8bris Birthalbinus,

1578. fuerat Schiffl. Vitebergae. Cleri Catharina filia obiit Medgesch. nata 1600.

1591. d. 26. Sept. obiit Magdalena conjux ejusd. sepulta in Nimesch.

1587. d. 7. Oct. vocor ad pastor. Nimesch. 22. valedixit Musnen.

1611. d. 20. Aug. moritz Matth. Schifflanerus Past. Birthalb.

1580. d. 20. Nov. obiit pater illius.

1661. d. 20. Aug. Mes. Matth. Mil. interjacentib. castra Franconum principe M. D. Vis. Kemeny, conjunctam castris Cas. Matth. in Hung. finibus possessionis Dassch Lothar Vacadiensis, per effectu Frali Franc. de Montecuculi, stag militibus 4000 et palatinatus exercitus Dnus Teuffenbach. Hominum nro 12000.

1668. d. 6. Sept. moritz. Paulus Geleilius Eppius tantum 4. Mens. in Päpa Kyd, quo se Khuenum percipiendi gratia

gratia contulerat, ibidemq. septebr die 3ia morbo
consumtus variolarum minorum. (Ruedlen.)
1592. Paulus Fratius Helvico Medicam vocatur d. 5.
Octobr. Gsenty per Simon Hartw. assistente
Georg. Theilesio.
1600. d. 22 Nov. moritur Lucas Anglorus.
1594. d. 17. Nov. secunda nuptia Petri Lupini past.
Alb. cum Catharina Milesia

1559. Conflagratio Pagi Rotibach in terra Barensi
d. 12. Marty. Primum incendium Coronae exoc-
tum d. 8. Maji. Terra motus sextis ibidem
d. 5. Maji. Secundum incendium ibidem, quo 60.
aedes nocte conflagrant. d. 8. Maji.
Visus et hoc anno Cometa.
1560. d. 27. Marty. Tertium incend. ortum in hebdo-
bia Coronens. d. 17. Marty. quantum.
1561. Despota Jacobus Alexandrum Vayvodam
Moldavia regno pellit sibiq. subjicit.
1562. Arculi contra Joh. II. R. insurgunt.
1565. moritur Joh. Benckenerus studens Coronensis. d. 17. July.
Quarta sexta hac VL | Clarus & Me nonas
Benckenero exVirgens. LUX Vita fata JUXTA.
1566. d. 17. Sing Joannes Duc cum nobilibus fuit Belgra-
di rediit inde fortes 9. July (Cal. Oct.)
— d. 22. Aug. obiit Hutterus forte frater Alberti
testis sex Thronos.
Altera Sextilces LUX et Vlces Ma planctus
Lugubris Huttere Venere et astra Flut.
1567. moritur Martinus Rolleke, Scriptor Urbis Cib. profes-
quam in sacerdotio fuisset annos 39. Anno enim
1528, ut perhibent literae testimoniales, in
sacerdotem ex captus est.
1570. d. 12. Aug. terra motus sensus est Coronae inter
6 et 7. mahut. item 9 cedente nocte inter 10 et
11.

1570.

vid in folio antecedenti

A. 1570. d. 7. Novembris inter horam 11 & 12. meridianam parte illa ad occidentem vergente, Cibinium cursu suo diu multumq; ambiens, fluvius Cibinius ab ortu ad occasum ingenti cum fragore, ac horrendo boatu, ripas ultra modum excrevit, ac ingenti cum damno, ac clade vicinorum, pontes, molendina, domos, hortos, agros, vineas, arbores, ac quicquid in ripis ejus fuit, secum rapuit, ac in Cibinium usque deportavit. Ibi ingenti cumulo congestum, ac ligna, ac saxa, ac quicquid secum rapuerat, ibi in unum congesta, ingenti cum fragore, ac horrendo boatu, pontem ligneum, qui ad Molendinum Ecclesiae ducit, ac ipsum Molendinum, ac domum Molendinatoris, ac quicquid circa Molendinum fuit, secum rapuit, ac in Cibinium usque deportavit. Ibi ingenti cumulo congestum, ac ligna, ac saxa, ac quicquid secum rapuerat, ibi in unum congesta, ingenti cum fragore, ac horrendo boatu, pontem ligneum, qui ad Molendinum Ecclesiae ducit, ac ipsum Molendinum, ac domum Molendinatoris, ac quicquid circa Molendinum fuit, secum rapuit, ac in Cibinium usque deportavit. Ibi ingenti cumulo congestum, ac ligna, ac saxa, ac quicquid secum rapuerat, ibi in unum congesta, ingenti cum fragore, ac horrendo boatu, pontem ligneum, qui ad Molendinum Ecclesiae ducit, ac ipsum Molendinum, ac domum Molendinatoris, ac quicquid circa Molendinum fuit, secum rapuit, ac in Cibinium usque deportavit.

Eod. anno d. 27. Martij aliquot horæ in circulo (quem volant) magno igne consumta fuerant.

7bris d. 22. Sept. vesperi inter 8 & 9. Michael Foetler a fratre Paulo quinque vulneribus, latere pulmone aperto interimebatur. Filii erant Johannis Foetler Coronensis, interventus quidam senior, occasio orta ea quæstione, num dual seelb ypsilon.

Fer. Calend. Ebertiano anno 1559.

adscripta omnia sexta.

A. 1577. Civius excessit Pnel. Primo Johannes II. electus Rex Hung. ad horam 2dam matutinam, postquam ea ipsa die prenunciatum fuisset, d. 14. Martij, Julius quandam nimio morbo comitiali convulsus esset.

— terra mota est hora 6. pomeridiana d. 7. Maji. Crebræ hoc anno conquassiones contigere in convallibus Barcensibus præcipue.

— d. 22. terra mandatus est Johannes IIdus El. R. H. cum vitæ diem finivisset, d. 14. Martij hora 2. ante meridiem.

— d. 16. Septembr. in agro quodam Ciculia trans Alutam, Exercitü, fluvius quidam pestranseuntes sanguine maculavit, id quod & antehac sæpius, neque d. 2 quod. Mens. et anni, et intermediis diebus, factum est. fluctuum

A. 1572 a Cibinio ingressus mortuus est. ibidem

1591. terræ motus inter h. 8-9. matutinam.

flavium quondam, quoque ante pugnam
ad Marcheburgum stillasse sanguinem.
Chronologia in eodem Cal. Eccl.
regnini libri inscripta sequioribus Annis
a margine ad notata D.
Obs. (omissa ea, a me, quae jam adfuerunt in
alio.)

1595 A. 1598 d. 13. Aug. celeb. nuptiae solennes inter
Sper. Princ. Sigism. Bathorium et Mariam
Christinam Caroli Archiducis Austriae
Styriae, Carn. filiam, per Paulo. pap. V.
hac foedera conjugii per turpe di-
vortium ruptus soluta. (Cal. Eccl. A. 79.)

1598. d. 9. July. vocati in pas. Med. Matth. Schiffer. pastor Kirchheil.

1566. Turcae numero 5 v. a rusticis quibusdam Mag.
Mariae vallensibus atque alii conjunctis
juxta Mariae vallem vulgo am Berg
Pann. cap. sunt et 17. Germani, quos
captivos duebant, erepti et e manibus
hostium liberati. Hos deinde cum hospi-
tio excepisset D. Matthias Calvinus comes
Fogaras ad regem citatus 1400 fl. amisit.
Judex Ruprechto et Paulus Ulfer coh.
anno decollati sunt. Russici Reich-
vinienses qui Turcas deduxerant, ali-
quandiu e Patria denso exulaverunt.
(Cibin. Mss.)

ad Scriptum in Fleckeiseri ista Juliani, qua Corona prodiit 1580.

1578. Franc. Davidis in Dexa magna cum
cynlatus intam in carcere finiit.

Ex Calend. Eccl. Mss. Oltardi
D. 5. Maji 1588. Blandeata Albae
a patre progno nesc. edat. 84 An.
huit ad consentem ex Sorore nepotem
in familiari convictu. Ab hoc

1588. Blandeata, Francisci Socinus Mensis Maji
Albae Juliae obiit, ibidemq. sepelitur, inte-
gestus ab aetate sua, qui ob thesaurum
Blandeatae ad lucra ab. Hic ergo asserva-
verters Blandeatam ingre detumbere,
aliquando

arena

arenā impleverit sacculum, et pugnos cor ste. machi comprimens suffocaverit Blandratam. Res manifestata sic est: Habuit hic adhuc Blandratae quendam socium, qui cum 50. aureos asportasset et fugeret insequitus cum Cibinii captivum detinet, Ubique confitetur delictum et asseverat, ita rem actam esse.

1607. d. 22. Aprilis nocte praeced. obiit Albertus P. R. Cibin. aet. 70. regim. 30.

1604. d. 3. Maji Pestra mirum in modum contremuit Cibinii, inter 4 et 5. matut. cum nocte praeced. inter 12 – 1. contremuisset.

1605. d 30. Iunij Gebel Moyses Turcarum Satrapa terrorum Ypsatur copijs ad fluvium penes Megyesch castra posuit.

1606. Grando ovi anserini magnit. contexit territor. Reispolki d. 2. Iuly.

1607 d. 2 Jul. S. Basta cadit exercitum hyem. Datbori ad Albam Iuliam, deprehensum iste ppem mittit ad Ingratorem Turcum.

1614. d. 15 Aprif. pluit sanguine in Helta inter 11 et 12 diurnum. Cujus ego P. Oltardus tunc pastor ejus loci spectator fui.

1642. d. 26. Aprif. nondum satur dierum et numerosi anno 81. diuturno morbi genere confunctus a spiritu suo P. ater an alter fuerit, nescio, ipse fecit, scripsitque, et ea singulis e Vicinis capitalibus avaritia, malitia et furoris incendiis, Simon Paulinus, pastor Schaesburgensis, cui Palatia p. annos 40. servat, et Calvini dogm. favente 38. pullos, e nido et familia propria progressos cautio et ejus uxor tunc pastoritia

aliquando interrogavera[t], quo modo quis netasti posset, ita, ut nulla addito vestigia adparerent. Respondit hispino cubanto et dormienti quis sacculum, arenā impletum, quanta vi fieri possit, infligat pectori ex loci, ubi fovea cordis adjacet. Notavit hoc adolescens, experimentum quae primum in ipso Magistro hujus secreti fuit, reconvasatique pretiosis illius rebus ex arg. et aureā confectis, fugā arrectae, nā evasit.

1647. d. 7. Aprif. Joh. Fuller Seu ab Med. moritj spectatae probitatis vir.

1585. nocte ad 9. Apr. obiit R. D. Mich. Zigler. Pastor Hetzeldorfiensis.

1587. d. 12 Aprif. mortis Cibinii R. D. Petrus Schirmer ex Coronens. Pastor Petelanus, apud quos nondum integrum biennium commoratus.

1588. d. 26. Aprif. Mart. Oltard vocat. in past. Wellenses.

1629. d. 26. Aprif. nascitur filius Andr. Oltard, primogenitus Dorotheae obiit 1640. d. 18 Sept.

620

1620. d. 9. Maji morit. Cl. D. Joh. Ollard, Frosdorffens. Pastor Albini, sesse adfe.

1646. d. 9. Maji nasciti mihi (Andr. Ollard) filius [illegible] qui natus in Baden. pagus Dettenseck.

1620. d. 11. Maji tumulati Joh. Ollard. Past. Cler. horis antemeridianis, atque propter adventum inopinatum Albae Brandenb. qua postridiem in Comitiis Cleb. Principalis remeniaret Togatas Albinum vesperi iter instituerat.

1620. d. 20. Maji nuptiae Georgii Fleischeri Med. qui fuit adfinis R. D. patruelis Michael Ollard. et Sarae, Stephani Pellionis filiae Medicis.

1640. d. 12. Juny. natisitate mihi: A. Ol. filius Simon tertius in ordine partus memoriae C. D. Socri sui Hartmann dicatus.

Hora Matutina 4ta Psalmus conscient Symbolum: foliatio omnium Fessis.

1748. d. 8. Maji privati Albinenses Monasteria d. 6. Juny primum in oratorio fori minoris comio. pastoritia dignitate conditionibus beaverat, ditaverat, Ao etat. suae 74. (S. H. Ollard)

1619. d. 12. Maji Sacerdium exercitum Albini in aedibus Valentini Bollag, incuria agazonum duo pecudum stabula ipsius di- delicti et Joh. Vaynoden vitrina rescissa ferreis cum ferramentis Burdungi Hospitis Pastil.

1616. d. 24. Maji mortis R. D. Petrus Brosdorff Past. Eccl. Albini. Huic tandem succedit d. 8. ejusd. Joannes Tuncius, qui vero horsatum Ao. d. 19. Dec. obiit.

1612. d. 23. Maji sanguinea pluit in Togaeas.

1619. d. 2. Juny h. 6. pom. bina, intra minutum fulmina de coelo lapsa, Albinii tetigere turrim majorem, quae remplo est contigua, tectum ipsum nonnum in modum deformavere, hinc quae recta templi testudinem descendentia, concesserunt, deo vocante, Anno Ch. Alb. Rutteri Jud. Regii, alterum Georgii Ulthers patricii ipsius, tandem ponebapistiterium texam fubeunt. Testudo de novo ea omni ipsa parte resarcari nequisse habuit.

1618. d. 4. Juny. fec. 2da pentecost. fecit coesse, horendam longam literam Bayrus Judex Districtus

hoc mense Junio magna vis scirorum ex Alpibus descendens ipsa moenia rubium pastoris per totam Svaundam transcendit. ita ut magna illor. copia etiam in ipsis urbibus caperetur, qua omnes devorassi coctus.

1620. d. 20. Juny fulmen tetigit turrem Basilicalem.

1602. Mich. Ollard vocat in Past. Frauendorff. die 27. Juny.

1614. Juny d. 24. grando magnis globis (Angel de Cotz)

Rhotis) vastat dias sedes Veinlandj.
1624. d. 24 Iuny hora 6. pomer. fulmen detegit
tuxum in aqua Abiit. abog domos fingit

1592 d. 2. Aprilis Legati Caesaris Rom. Albam veniunt
a quibus Iovika, Canelli, capti vatur et in vincula
conjiciuntur.
— 4to Aprilis Oratores Scanfelo Caesari Rom. Rudolpho
— 10 — Sigism. Bathi. Voiv. discedit ex Scalonia.
1592. d. 22. Aprilis moritur Petrus Lupinus Pastor Cibinij.
1550. d. 12. Maji Condemnatus quidam Illiteratus Aculeus
ob Xti confessionem, cujus nec vestes nec pili
igne consumpti sunt, uno genere excepto, quod
de genu Leccidit. Nec potuit tamen quia
ratione, emorbum tandem corpus laneis
et cuspidibus confossum est in pago Szent
Marton, praesidij in Aculia Nicolko Hornyek.
1577. d. 14. Maji Vera quassatio hora nona matut.
d. 19 — — hora 6ta vesperi.
1567 d. 28. Maji. Situs Amicinus pastor Cor. remo
vetur propter dogm. Sacramenti.
1598. d. 20. Maji obiit Mart. Crassius Pastor Requiem is
— d. 14. Iuny moritur Dr. Ivane. Valentinianus Pastor Med.
1602. d. 20. Iuny obiit R. D. Marcus Olardus Pastor Feliss.
1670. 9. July. Balthasar Hornyo decollat. Claudiopoli.
1606 accepitat parochiam Ruffimontis Sed. Olard.
d. 24. Aprilis. 7. Maji auspicatur numero.
1584. d. 24. — nascitur Marcus Olard. senior fra
ter Marc. Olardi, hic fundam. Thurio in
peregrinatione sua interceptus Hidaxeti
est nominatus vide Szlendrff.
1641. d. 2. Aprilis comedo S.S. Oliff. cum reuliis nec
Insulam Cyprianam sedes ibi fixurus, quam
Deus voluerit, pro confessione. Depositi
Rth. 18, item in Sagan Rth. 4. 50.
1590 die 22a Maji publice vitio confirmatus in

1576. d. 12 Maji Steph. Bath. coron.
in Regem Poloniae
1587. d. 27. Maji obiit Xtoph. S. Bud. et Alba
1579. d. 2. Iuny condemnatus Franciscus
David Xtaecles. Aria de adoratione, conjectus in carcerem,
in cruciatum prolapsus Deum
in divinam Matrem pietatis abiit.
1574. d. 10. Iuny Johannes Vayvoda Moldaviae qui hactenus duobus mensibus
Alexandro et Turcis restitetit, vitro tandem sede dedit Turcis quibus 2. camelis al.
Agathis et diffugitive.
1580. d. 10. Iuny obiit Dom. Nicolaus
Pastor Fustanus p. 27. Nov. ad 70.
1579. d. 18. Iun. nuptiae Antonii
Olardi
1580 nocte ad Diem 22. Iunij h. 10
tonante fulmen in horreum
tempestate tuxium superiorem
et quinque versus Albam Iulia
ferit, in quo ultra 350.
tonnas pulveris tormentarij
fuerunt incensae, et totus
tuxis molesi disjecta homines
jumenta, et domus omnes
vicis dannificat.
1584. d. 2. Aprilis inter 4-5. vesp. moritur
M. Marc. Prostaeus Austenburgius
concionator Tubing. Epitaphium Altaris
Breslae examinum jacet hoc sub marmore tumulo
Quem vehens ad Vindam Marchia genuit.
Tuic hoc Osiaeum pietati cognitione magna
Cura erat, Iovidque Fidei Christianus habet.
Ille ubi vir factus, divini dogmata verbi
Nostrati ad oram jam labore suis erat.
Omnibus abrupit curis quod sperque foveq
Optavit, hinc de, possidet inde Deum.
conjux obiit d. 2. Maji q. nat. anni.

Passerem

1585.

1543. d. 21. April. ob. Paulus Olhardi, filius Mart. Olh. Past. Held. in ædibus Patris ætat. 4 men. 5. d. 3. h. 22. natus fuerat d. 18. ejus 1580.

1601. mortis Da. Joane. Aehe Consul Med. d. 22. April.

1578. d. 22. April. præsentatus Helbe R.D. Mart. Olhard.

1591. d. 27. April. obiit Mart. Olh. Eccl. pastor Mediens.

1578. d. 2. Maji vocat. in Probstdorff R.D. Mart. Olhardi.

Pastorem Mediens. R.D. Mart. Olh. Albæ Juliæ per Magn. D. Volfg. Kovacsicium Camerar. Trans. nuncup. pro confirmat. Past. ejus pro Ecclesia 4.

1578. d. 6. Maji Mart. Olhardi venit Helbam una reullus.

1567. d. — — Mea grandior cecidit nec tamen nocuit.

1585. d. 2. Maji obiit Coron. Petrus Armicenus.

1580. celebrato Synodus Birthalf. in qua corpus Doctr. Past. Melanchth. damnata abjuratæ rejiciuntur.
add. Hæsi vocatus pastor satis subtiliter ad judicia.

1580. d. 20. Maji nascitur filia posthuma Agnes Antonio Olhardo.

1599 d. 25. Jany vocat. V. Ministr. accepit R.D. Mich. Olhardus ad Ill. D. Matth. Schifkammer.

Consignatio librorum in Transilvania impressorum

Alba Julia

Alstedii (Joh. Henr.)

Medulla prisca pureque latinitatis denuo impressa Alba Julia, Typis Celsissimi Principis. M.DC.XLVI. 12mo 1 A. 5 gl.

Platona (Sejh. Preconium Evangel.) Alba Julia 1638. Tomi II.

Rudimenta Rhetorica in usum Sch. Scholae Albensis sueinte tradita. Editio 3tia, Alba Julia, excudebat Andreas Gregorii Schemnic. censis. Anno M.DC.XL VII. 4to 4 gl.

Practica Arithmetica az az Hám vető tábla Fejer-Varasd. Legrádi. Gyurcz Istvánnál 1602. esztend. 12mo 3 3/4 Cl.

praemissa Oratio Vendelini (Marc. Fund) Gymn. Buhalt. Rect. et Prof. qui hanc medullam cum indice prodiit, cum vulgavit 1603. item praef. D. Herspel. & Joh. Henr. Prof. theol. et Phil. in Sch. Scholae Albensi, hanc editionem procurantis.

praemissa Oratio M. Phil. Ludovici Pistorius, Rhetoris hujus Scholae D. 3. Albae Juliae Transilvanorum, habita 22. Maji Anno 1625.

praemissa duo distycha Joh. Henr. Alstedii.

Dedicatio az Magyarságra Sis Bakmak Illustrissimi Rakoci György és Rakoci Sigmond Urainknak. 3/ Digitized by Google

Cibinii

Ex indice patet esse hanc partem primam, ita enim sonat: Ringstorffs des Griffischen Kinder Gespräche [illegible] Erster Theil dieses [illegible] Theils in sich begreifft 9 Stücke.

Ringstorffs Dorfmeyers Gespräche mit seinem Knaben Hansen, und anderen Personen. Erster Theil. Gedruckt zu Hermannstadt in Siebenbürgen durch Georg Gravenium. Im Jahr Christi 1645.

Exemplum Stabii Philologi aut Academiae Benjamin Fischeri 8vo 1665.

Epitome Praeceptorum Rhetoricae in usum Scholiorum inferiorum ex Festivis Exemplis Rhetoricis collecta a Conrado Dieterico Gelens. Mor. Prof. et Paedagogiarcha Cibinii exscribebat Marcus Pistorius Anno 1648. anno 2½ Lugnum.

Praecepta Logica Peripatetica ita perspicue atque breviter Scholiis Exemplisque illustrata, ut quivis latinae doctus ingenio et memoria caperepossit: olim collecta a Casparo Barthio Medino Malmogio – Dano, nunc vero denuo in usum juventutis edita.

Cibinii: Excudebat Marcus Pistorius 1648. 8vo 9½ Lugnum.

Ampressa Concia Mens. Octob. Promissa dedicatio ad Magistratum. Epigramata Joh. Oltardi Pastoris Cibinensis, Auctoris Tractatus, et Johannis Lengeri Hermannstadiae. pat. Ecclesiae Cibiniensis. Rejecta in fine Querela Scholasticum dominos. Capitularium super Concessis Cibiniensibus, et religionis negotio Archi Episcopo Strigoniensi Primati Hungariae transmissa A. 1650. et authentice desumpta. Promissa etiam Concionis quadam Decreta Regia.

Concio solennis et extraordinaria, complectens initia et progressum reformationis primae Ecclesiarum Saxonicarum in sede Cibinii in Transilvania constitutarum, elaborata et habita Abinii Anno 1650. ipsa Dominica Jubilate quae erat dies 8. Maji, dum ibidem Visitatio, nem Ecclesiarum Saxonicarum ordinarent et auspicarentur bono cum Deo Reverendus et Clarissimus Vir Dnus. Johannes Bartholomaeus Pastor Cibiniensis. Superintendens ecclesiarum ibidem ab Andrea Oltardo Pastore Cibiniensi nec non eiusdem Capituli Decano Cibin. Transylvanico Impressum erat Marcus Pistorius A. 1650. 4to 10 Lugnum.

Epitome.

Epitomes Praeceptorum Rhetorica a Conr. Dieter. Libnii Excudeb. Steph. Jungling.
Anno M.DC.LXXI.

Catonis Distycha Moralia cum Germanica et Hungarica versione nunc castigatius quam antea edita. Albinii
Apud Stephanum Jüngling.
Anno 1668.

Erasmi Roterod. ami Enchiridion Militis Christiani, de novo diligenter revisum, correctum et in honorem Dei atque emolumentum juventutis publicatum a Jacobo Schmidleo Phil. et Mag. ejusdem in Gymnasio Albinensi Professore ordinario.
Albinii. Anno salutis M.DC.LXVIII.
12mo 8 bog.

dedicatur est libellus Generosis et nobilissimis Juvenibus
D. Samueli Bethlen &
– Tobiæ Fleischero.
– Georgio Armonio.
– Ulerico Lázar,
– Lazaro Kun.
– Nicolao Kun.
Magnorum patrum hæredibus, in quibus haud minoribus, virtutum hæreditarum hæredibus.

Cujus ut ex dedic. patet, primus Abrah. Henei, dum aliquot pagellæ tantum imprimendæ essent, repentina morte decedebat.

Versus sententiales ad vexum pravitate ejus sententiarum fœcunditate referti, ex optimis, quæ veteribus, quæ recentioribus Poëtis consignati et in usum studiosæ juventutis typis mandati.
Albinii. Apud Abrahamum H. Henei.
Ao 1672 12mo 5 3/4 bog.

Carmina quædam proverbialia, loci communes in gratiam juventutis selecti
Albinii apud Abrah. H. Henei.
Ao 1672 12ma 7 bog.

Epistles (Georg.) Conciones Hungaricæ.
Albinii 1666. 4to

Coepta fuisse Comarinum ut videre est ex opusculo poëtico quod eodem auctore prodiit Varadinii 1665 8vo

Evangel. Prædikat. uber die Epistl. fürnehmsten Heuptfest durchs gantze Jahr. Von Herrn Georg Comarino Evangel. Prediger.

Gott und des Gemeinen Best zu befürderen
und Conscientz halb, wie in der gemeinen
Schreiberey in der Herren Cammeren,
gleich im jetzo stylo, 673. den 3. Sept. abgelo-
fen vber die 14 tr Pembery Finitis, genuel,
bino new M. Jacobo Schmidlero Eccle
Patrie Pastore Primario Anno 1580.
Gelesen vnd Oben jetzt bey der Gemeine Abrah.
Stephanus Jüngling.
4tr 6. Burg.

Praemissa epistola Gratulatoria 11 Cal. Decembr. anno
domini 1661. a P. K. v. Eyndii
Transylv. Archiv. Scripta. Tum pri-
mum mentio fit Grammatica prima
Molnarii et Melanchtonis hu-
manioribus grammaticis contracta
et typis Casp. Heltai Claudiopoli
1556. in lucem edita, iterum
emendatior illius per D. Petr. Al-
vinci et alios nunc tum posteriori
de Methodo recentiori
obs. fuit hic Abrahamus Kertesz
Szenciensis antea Vicedidascalus. Visa
enim mihi Elementa Grammatica
latina pro recta institutione, ibi
breve compendium contracta a Greg.
Molnaro. Quibus sub finem ad-
dita sunt necessaria quaedam Scholia
Johannis Bocatii
Varadiensis opera Abrahami Kertesz Szenci.
Cibinii anno M. Dc. LXIV.

Praemissa est Dedicatio nobilissimo
matis et summa cupidi Linguarum
Johanni Hetzelio.
Waldo.
Georgio Armbrusterio.
Paulo Waldhutio.
Josepho Fabricio.
et quidem Latina ad Auctore Joh. Dalkos.
Cibinii 2 Novembr. an. des Neuen Buches
Auctore

Elementa Grammatica latina pro recta Schola,
stine inventutis institutione, ex praecipuis
Grammaticorum praeceptis, a Gregorio Molnar
contracta. Nunc novissime methodo meliori
emissa: Regularum de Nominum generibus,
Verborum Praeteritis et Supinis, Quantita-
te Syllabarum metris comprehensa, notis
utilissimis illustrata.
Cibinii apud Abrahamum Hencii.
Anno 1610 8tr 12tr Burg.
Kurtz vnd wolfeyle Regeln Gramatica der Jugent
darinnen sie in einer Lateinischen Grammatica
Gemeiniglich vnterwiesen werden, Jetzo newlich
vnd an vielen Orten, wenn sie recht gebraucht
werden wollen, gebessert vnd gemehret, Auch
mit schönen Exempeln vnd Regeln der Poesy
vnd Rhetorica, Durch Gregorium Molnarium
Zu Hermannstadt.
Gedruckt, durch Stephanum Jüngling,
im Jahr E. 1672 12tr. 8 Burg 4to

XVI

XV, A Mennyei Ágyasságnak fris ed Oplopa [illegible]
Fosd Tabot Miklósi Wegedius Janos által.
Hebenben Nyomtatta Henci K. Abrahamt
M.D.C.LXV. 12mo 7 hajtg.

Praemissa 1.) Approbatio Roberti Voetii Theol. in Acad. Ultrai. Prof. fris literis ad Joh. Miklosi Hungarum, in quibus propositum hujus versionis libelli Anglicani a Cleandr. Vrosse cui titulus: Columna ignea veritatis, perbat d. d. x Cal. Maji: clɔ Ic xcviii
2.) vers. hasce literas Hungaricas.

XVI, Biblia Tanui; fordittak Miklós Wegedius János által. Hebenben Nyomtatta Henczk K. Abrahamt.
clɔ Ic LXV. 12mo 9. hajtg.
Praemissa 1. Sumaya. 2. praefatio hungs.

XVII, M. T. Ciceronis Epistolarum libri quatuor a Joanne Sturmio quibusdam educationi confecti: Cibinii, Typis nimbat Johannes Henricus Gatto Anno clɔ Ic xcIIII. 8vo 8 hajtg.
2e fine
defuncto Joh. Gattone epistolas; quae desiderabantur addidit Joh. Fabricius superior anno 1595.

XVIII, Bartholini (Caspr.) Praecepta Logica perspatt. Cibinii 1648. 8vo vid. supra.

XIX, Evangelia et Epistolae 12mo typis Abrahami Henci Cibinii 1665.

XX, Confessio theologica, Locos theologicos universos succincte pertractans ordine propositionum in usum Alumnorum Gymnasii Cibinii typis ex theologia positiva Abr. Calovii descripta. A. C. clɔ Ic XXC VIII. Cibinii. Expensis Burgundis. 12mo 7 plagg.

XXI, Drosse (Cleandr.) Observatio de coctura nervorum vulgarium in aqua simplici; cui postea adjecta Antihelmintica probata. 12mo Cibinii. 1734. ½ bogy.

Auctores quos subinde allegat Christina sunt Georgius Joh. Wagnerus, und Dr. Philander im 2 Buch des Willh. Aegidius apud Mart. Polebius x
Vocales. Theil Diphthongen, Consonanten. Mitlauter. Diphthongs d. gr. Mitlauter.

Virtus medici professa nomen suum offert. M.

Beylage

Nazar. Kolesenic. de Kies Ecc
expectito vndica historiam nati
qua Fras. Viennens. d. 22. April.
A. 1722. obit. add. ibi Sectionem
ultimo vers. loco Epitaphium
eodem A. in tumba demortui
quae apud RR. PP. Francisc. obs.
exs.

XXII) Proteus febilis nouissima Viennensiana
affligens. Cubinii Transilvaniae, excudit
Gasp. Bartsch. A. D. MDCXXII. 4to

XXIII) Sterii (Joh.) Compendium Methaphysica
Cubinii. 1649. 8vo ipso S. Rect. Oxhendio edid.

XXIV) Elementa graeca Grammatices in breve com-
pendium ex prolixioribus Grammaticorum
praeceptis contracta, a Petro Carolo
cum gratia et privilegio Rr. Prin-
cipis ad decennium. Cubinii apud Benja-
min Hebik. A. 1622.

XXV) Aesopi fabulae graece et latine Cubinii A.

Claudiopoli

praemissa est Oratio gratu. Auctr ad Studiosos suos. Explicatio Libelli in Calbelium paulo diffusa et connexio de gratuito J. Dei Stabilita est.

I) Primum Epistolae Exemplar, quod de Lucio Calbello gnarum, Iulius Caesar Gallus Claudiopolim misit. 1551. 8vo 9 bog.
a fine prodiit in Claudiopolitana in Transylvania Iulii Caesaris Gallii et Petri Perenyi Epistola 1551.

II) Confessio Fidei, quam Ecclesiae Unitae nuncupatae Pastores Magyarbaranthalienses, in nomine Domini Deo Optimo Maximo, Patri, Filio et Spiritui Sancto, ac Ecclesiae Catholicae, Apostolicae et Orthodoxae Fidei Professores, Claudiopoli Anno 1638. 8vo 8 bog.
Praemissa dedicatio operis ad Reverendum D. Georgium Enyedi Episcopum Fogarasiensem, Dominum suum Clementissimum, Patrem Ecclesiae.

III) Ministerii Partium Regni Hungariae Medaly Ab Colos. R. Ec. T. Colosvariensi. Kenyvel Midaly altal 1636. 12mo 2½ bog.

IV) Ad Genti Szekler Resolutio ja. Kolosvaratt 1683. 4to
praemissa dedicatio Auctr Szekler. Lectori suo Magyarorszagon Kivul nemi Kata Ab Szonyaki 1683 praef. ad Lectorem.

V) Ciceronis definitiones moralis 4to Claudiop. 1584.

VI) Ex Sacris Oratoriis Preces matutinae vespertinae Studiosae Juventuti Hungaricae Claudiopoli. A. 1682. 12mo

VII) Gyarmathi Concionis aliquot Hungaricae ibid. 1689.

VIII) Ritus explorandae veritatis, quo Hungari usi sunt in diversis controversiis ante annos circiter 700 et 400. usus est, in sacrario templi Varadiensis reperta. Claudiopoli 4to A. M. D. L.
liber rarissimus, quem Bel apparatus, suo inserit.

IX) S. Decii Baronii Huntag medicinae Institutionum Juris Civ. et Ordinarii 4to Claudiopoli, typis Heltanis 1593. ist dem Frey Herr Sigismund Decidirt und in Frey und Landwehr obrigkeit.

IOVI INVENTORI
DEAE PATRI TERRAE MATRI
DETECTIS DACIAE THESAURIS
CAES. AVG.
VOTVM SOLVIT.

Inscriptio Romae autographa Ill.
olim Sam. Kölleri, de Kerco-Cer Jr.

Inscriptio eadem autographa Cl.
Georgii Soterii, Passionis quondam
Celsiae Cruciensis.

IOVI INVENTORI DEAE PATRI
TERRAE MATRI
DETECTIS DACIAE THESAURIS
DIVVS NERVA TRAIANVS
VOTVM SOLVIT.

Inscriptio eadem Ill. Com. Josephi
Principi, Itali Inscr. ex Msc. Codice
Marmorum Rondano Dacicorum,
Carolo VI. dicatorum, et Viennan.
Austriae translatorum.

IOVI INVENTORI DEAE
PATRI TERRAE MATRI

DETE-

2.

DETECTVS DACIAE TRES

A. 95

fu in Sargetia hoggi Strigi vicino a Ulpia Nā Trajana.

CAESAR NERVAE TRAIANVS AVG. PONT. P.

Eandem tradit Trōster in Hist. Imp. Roman. Dacien. Lib. I. Cap. XIII. p. 67.

IOVI INVENTORI DEO PATRI TERRAE MATRI.

CAESAR NERVA TRAIANVS AVG. PONT. P.

Inscriptionem hanc occasione dete ctorum per Bicubum p. l. per Bibl cim, ut Xpsilinus habet in Trajana: Decebali thesaurorum positum esse, una cum hac relatione integra negat Kōlerius in Auxariā, et L. Veiden felder in Probland. Historicā Criticō in Inscript. hanc Ms. verum insp icientibus ut videtur argumentis. Tradit Pruterus dictam Inscriptio nem in novissimā editione Praevia nā ad Danubium, alii vero ad Várhely h. e. Ulpiam Trajanam fuisse, et hoc modo adserb.

IOVI INVENTORI

DEO

DITI PATRI TERRAE MATRI.

DETECTIS DACIAE THESAURIS
DIVVS NERVA TRAIANVS
CAES. AVG.
VOTVM SOLVIT.

Kölöseii argumenta, falsitatem relationis de inventis Decebali thesauris, quo evincere debent, haec sunt:

1, quia de thesauro Decebali nullum inter trophaea Trajani, aut alibi indicium reperiundum.

2, quia traditio haec non adfert probabilia,

a, ob vadositatem fluminis Targetia, sive Bryggü, cujus in fundo omnes lapillos numeres.

b, ob rapiditatem fluvii, in quo ad securitatem nullus oppositus obex, aut defossa fornia promittat.

c, quod melius gazam in montanis abdere caverniis potuisset Rex, Alpium quibus regio adjacet eam credere silentio.

3, Piscatorum Cassimacheorum A. 1544. nihil probat.

4, Similis haec fabula illa de Darii Thesaurio

Thesauris in Daciâ absconditis, item
de Trajani Thesauro in montibus ab
Hunyade dictis &c. &c. de crepidariô
Claudiopolitanô &c. ea talibus Thesauris
divite.

Si, quia latent Inscriptiones, quibus
como de hujus rei mentio adjici
potuisset. v. g.

IOVI STATORI
HERCVLI VICTORI
M. VLP. NERVAE TRA
IANVS CAESAR
VICTÔ DECEBALÔ
DOMITÔ DACIÆ
VOTVM SOLVIT

Addit Cl. Solerius ex Tröstero p. 63.

ASPICE ROMVLE PATER
GAVDETE QVIRITES
VESTRA EST GLORIA ISTA.

Cum hac lectione facit Ill. Comes Marsili.
P. P. Régáy &c. et reliqui Collectores
Inscriptionum, addit L. Veidenfeld.
der quod. cum Köleserio sententia.
sequi: l, ea Tröstero p. 62.

VICTORIAE AVGVSTI
NONNE TIBI DIXI DECEBALE
FVNESTVM EST HERCVLEM
LACESSERE NON RECTE

TECTOSTI

FECISTI TVA IPSE QVOD FORTES
MANV SED TE VTCVNQVE VICIT
CAESAR TTT. SEMPRON. AVGVR
AVGVSTALIS.

ub inferi putat potuisse MANV, et quod
mòlliter thesauros in amne Sargetia
occultasti: cantilena enim illa In-
scriptio militis Romani fuisse dici-
tur.

2) Vàrhelyianam illam ex Ramos. et Höffler
p. 460.

IMP. CAES. DIV. NERVAE
TRAIANO HADRIANO AVG.
PONT. MAX. Cos III. P. P.
CIVS VIRTVTE DACIA
IMPERIO ADDITA FELIX
EST M. ARRIVS Q. R. COL.
VLPIAE TRAI. SARMIZ
DEVOTVS NVMINI EIVS
Ex voto P.

Addi potuisse autumat. EST, THesau-
rus Decebali inventus. mihi non
videtur finis Inscriptionis nec hu-
jus nec illius additamentum hoc
esse conveniens.

3) quia Plinius junior coævo Trajani
Carmine Poëta de bellò Dacico scri-
pturo, thesauri hujus inventionem

non

6. non oblitus fuisset suggerere. Lib. VIII. Epist. IV.

7, Columna Trajani ex solis hic thesauris erigi potuisset, exacta vero ex manubiis Dacicis.

8, Thesauros tam molliter abscondere Regem nec tempus nec abhinc multa habuisse, quod evincere studet Dio Dacorum ad fletum, quòd foemina ita savierint in caesi, vos, ut eos denudatos vivos comburerent et vestem desperantes apportarent.

9, Videm S. Plutarchum Patrem subterra, nei metallicis thesauri Terram matrem.
Addit hic L. W. segg. rat.

1, Lapicid. facile potuisse loco Dacistae Decebalus Thesauros ascribere.

2, Thesaurus denotat locum ubi gazae reconduntur, hinc Inscriptio thesaurias Dacicas designat.

Xiphilini Historiarum sequentes et Dionis: cujus ille epitomator est: / tantum non omnes, nec rationes contrarias hoc evertere posse credam: Ob silentiū enim tali, quale hic allegatur via concludam. Primis aliquid gratiora nimium Graecis alio est dela-

tio

relatio Dionis quam ut eam falsam credere debeam. 4.

Inscriptio Maximi Arriosiani.

IOVI MONITORI
CONSERVATORIQVE

LES. AVG. LEG. XIII. GEM.
SOMNO MONITVS

Inscriptio Pontis Trajani super Danubium. Tröster p. 55.

PROVIDENTIA AVGVSTI
VERE PONTIFICIS
VIRTVS ROMANA QVID
NON DOMAT
SVB IVGVM ECCE RAPITVR
ET DANVBIVS

quo pl. quoddam Tröstri Inscriptio reperta Sarmizegethusa, sive in Várhely vid. Schel. p. 56.

M. PAPIRIO. M.F. COR.
PRAEF. COH. I. PAN. IN DACIA.
PRAEF. RIPAE. TIBISI. DANVVII.
CVRATORI. PONTIS. AVG. IN MOESIA.
IIVIRO. POP. PLEBSQ. VLPIA. TRAIA.
SAR. PATR. H.M.P.

Numos huc pertinentes Trajani vide apud eund. p. 57.

Sarmiz.

8.

Zarmizegethusa a Regibus Dacorum Zarmiz et Getico dicta erat, in ruderibus ejus vel potius ad Ulpia Trajana est Várhely quasi locus antiqua urbis. Coloniam hanc Ulpiam Trajanam probat etiam Inscriptio Schurzfleischii.

COLONIA VLPIA TRAIANA AVGVSTA DACICA ZARMIZ.

Item Lapis.

I. O. M.
ROMVLO PARENTI MARTI AVXILIA
TORI FELICIBVS AVSPICIIS CAESARIS
DIVI NERVAE TRAIANI AVGVSTI
CONDITA COLONIA DACICA
ZARMIZ PER M. SCAVRIANVM
EIVS PROPR.

postmodum ea urbs cœcervatis nominibus dicta est Ulpia Trajana Zarmigethusa

ex Schadio Hl. Andr. Schurzfleischii haec refert

Apud Tobiam Fleischer Nob. Sen. Cib. hae reperiuntur Inscripti.

I. O. M.
M. ROMAN
VS EN COL
PVS
EX VOTO.

Inscripsi.

Inscriptio, quam Martin Opitius
hoc tempore A. 1622. prope Albam
Juliam exstare testatur, hodie vero
extat in Ambulacro horti Ill. Dni.
Dni. B. L. ab Hartneck S. R. I. Eqv. et
Cons. Prov.

FORTVNAE
AVG.
SACRVM
P. AELIVS PEME
LIVS VIA LLA
RISSIMVS
PERFECTO ASOLO BALNEO
CONSECRAVIT.

Colonia Apulensis etiam a Trajano
deducta ad Albam Juliam, dicta
a fluvio Apulo hodie Ompay, vid.
Ulpianus historicus, hoc tempore
Romanorum Salina nuncupata. etiam
videtur fuisse colonia Trajani vel saltim
Rom. Trajanus porro Balathonam,
auriferodinis celebre oppidum, condidit,
quod epigrammata veteca insignivere,
inter cetera PRAEFECTO SLOTNAE.
Habuerunt nempe Romani in Dacia
praefectos fodinarum argentearum
et auxcarum, unde Aerarium R. P. R.
Dacia vocari consuevit, vide Inscriptio
Gruteri:

M.

10.

M. VLPIO AVG. LIB. HERMIAE
PRAEFECTO AVRARIARVM
Porta ferrea sub nomine portae
Trajanae; cui adjacet Praet. de Tra-
jan. p. Dial. Valach. / item viaque
dam, lapidibus strata, nomine
via Trajana p. quamvis haec in
Italia vetchius collocari numi testent,
eidem Imperatori Trajano tribuunt.
adde Inscriptt.

PLVRIO SATVRNINO LEG. AVG.
PR. P. PROCOS. COL. DAC. SARMIZ
PRAESIDI DIGNISSIMO
Tantum, ea dictis schadio.

Inscriptio Columnae Trajanae.
SENATVS POPVLVS QVE ROMA
NVS
IMP. CAESARI DIVI NERVAE F. NERVAE
TRAIANO AVG. GERM. DACICO PONTIF.
MAXIMO TRIB. POT. XVII. IMP. VI. COS. VI. P. P.
AD DECLARANDVM QVANTAE ALTITVDI
NIS
MONS ET LOCVS TANTIS OPERIBVS
SIT EGESTVS.
item numus apud Patin columnae &c.
vide f. ad cujus latus S. C. Inscriptio.
Senatus populusque Romanus.

Kölesed

Kolleserius in Pannonia Apulensi, I
Kolleserius in Arraria, Apulensi, II.
Ulpianeque coloniis addit tertiam
Zernetensem, a Zernech hodie loco ter-
minali Valachiae, ad Danubium infra
Orsovam proxime ad pontem Hadriani,
non vero inter Cibinium et Coronam
ubi Zernesch, uti visum Cellario in
Geogr. antiq.

D. M.

P. AELIO T. F. AVEST. R.
AVARI LVSTRALIS COACTORI
AC CIVITATVM VOLMERII ET
PETOVII CVRATORI
Q. LAELIVS AESOPVS B. M. M. P.

item

TI. SERRANVS EXACTOR
A. A. A. AVS. AESCVLAPIO
SVPER SALVTE CONIVGIS
CRISPINILLAE B. M.

H. S. F.

cui adjungitur Exactor Socius Felix
Archig. Lib. in alia Inscriptt. apud
Vedenz.

Inscriptio quondam Mullbachii in
aedibus Joh. Hellengre reperta, et
ab Arioosti asportata.

DEO
HERCVLI

IVLIA

12. IVLIA MAXIMINA
VOTI SVI
COMPOS.

In litteris Kölleseri ad Petrum Burmannum datis Albini: Anno 1720. 12a Jan. hanc Inscriptionem legi.

ΓΕΓΟΝΕ ΕΚΑΘΗΝΑΣ ΟΜΟΙΩΣ
ΒΛΕΠΤΙΣ ΤΑΥΤΑ

Sub hac Inscriptione f. inquit Vir Celeb. / alabastro incisâ decumbit ad latus sinistrum vir pede dextro nudo, cubitiq. innixus, In sinu paret stolata mulier, pomum manu sinistra tenens: ad latera lecti utrinque Delphini erecti caudis. Ponem et Venerem esse opinatus sum ex symbolis. Sed Venerem cur Hecathenam dicas? Curiosi, totum, vel dubium auxit nova Inscriptio Romana non longe ab hac eruta, sed lacunosa.

D. D. O.
HECATENI
PATRES EX DE
RAM POSIERVNT
C. CAST. PVLC. DVETRI

DVETRI VARRI
TITANE RVF
PROS. EVT. SV.
MILT. S. LEG. XII.

In Gruterian – Praevianis praeter Hecaten mulieris nomen, et Hecatae, tacitum nihil deprehendo, nec in aliis.

Ex eiusdem schedis Kölleri legi.

Γέγονε ἑκαδήνας ὁμοίως
βλέπως δεῦρα

Γέγονεν ἑκαδήνας ὁμοίως
βλέπεις δεῦρα.

N. Γέγονε per dialect. Ionic.
loco Γέγονα; ἑκαδήνας
positum loco ἑκαδήνης
βλέπις loco βλέπεις dorice.
prout enim quisq. loquebatur,
sic scribebat, maxime ubi inter
Romanos et barbaros graeci
habitarent. S. Köl.

Inscriptio graeca vetus in Bressaria nuper reperta et cum Ill. S. Kölleri ab Ex. Dño Constantino Comite Cantacuzeno communicata; cuius versio latina haec est:

Optimis auspiciis populus aedificavit templum conditori et triumpha-

tori

tori Achilli, cum fuerint praefi-
des operi circa Satyrum Artemi-
doris, tertia paxo Magistratus,
Epicrates Meaci, Achilles Dicti,
Sparsanus Mniaci, Nicaus
Pontici.

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ
ΟΔΗΜΟΣ ΑΝΕΚΗΣΕΝ
ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΤΩ ΚΤΙΣΤΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΝ
ΠΟΙΕΣΑΜΕΝΟΝ ΤΩΝ
ΠΕΡΙ ΣΑΤΥΡΟΝ ΑΡΤΕ
ΜΙΔΩΡΟΝ Γ ΑΡΧΟΝ
ΤΩΝ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣ ΜΑΙ
ΑΚΟΥ ΣΚΑΡΤΑΝΟΣ
ΑΖΙΑΙΟΥ ΝΕΙΚΙΑΣ ΠΟΝ
ΤΙΚΟΥ.

Observatio Köleferii in hanc descri-
ptionem scripta est. Sic Commodus,
Hercules Romanus Urbis Roma
conditor appellari voluit, et inau-
dari, ut Roma Commodiana voca-
retur, eique Exercitus Commodi-
anus, sic legere est in numismate
hibus: COLONIA LVCII ANTONINI
COMMODIANA ET HERCVLES
ROMA.

ROMANVS CONDITOR. Dum ad
Senatum scriberet, usus est his
fere titulis: Imperator Cæsar,
Lucius Helius Aurelius Commo-
dus Augustus, Pius, Felix, Sar-
maticus, Germanicus, Maximus,
Britannicus, Pacator Orbis, Gerarum
victor, Romanus Hercules, Pon-
tifex Maximus, Tribun. Pot. XVIII.
Imp. VIII. Cos. VII. P.P. Consulibus, Tribu-
nis Plebis, Senatuq; Commodiano
felici salutem!

Mihi potius ita verbenda videtur
Inscriptio illa.

Bono Auspicio
Populus ædificavit templum
Conditori & potius Curatori & fun-
damentum ponentibus &c.

Inscriptio Oxoniensis in Hacq egensi Distri-
ctu adulatione vetula, ut vult Analectorum
Auctor, sed religioso cultu posita, ut vult
Hölestius in pretreo febili jam jam citato
sic habet.

FEBRI DIVAE FEBRI SANCTAE FE-
BRI MASINAE CAMILLA AMATA
PRO FILIO MALE AFFECTO P.

N.

Bonifacius Papa petit et hortatur, ut Rex Albertus Promotor et Fautor fil Regis Karoli in Regno Ungaria. 1308. Bonifacius VIII.

Bonifacius Episcopus Servus Servorum Dei, charissimo in Christo, Alberto Regi Romanorum Illustri, salutem et Apostolicam benedictionem: Officii nostri debitum exigit, et institutus amabilis, Charitatis inducit, ut per opportuna medele remedia nostra provisionis Auctoritas oppressos relevet, fatigatos rehonoret, lesosq; reffaueret; ibique promptus ad hoc excitatur ab intimis, ubi cal-
cata justitia; cui prompti debitores assistimus, magnus imminet scandalum, et corruptis moribus, cum frage corporum formidatur gravius periculum animarum. Jane diebus longe preteritis, charissimus in Christo filius noster, Venceslaus Bohemie Rex Illustris, per eius nuncium et exquestas literas nobis supplicavit attente, ut negotium dilecti filii Nobilis Viri

Venceslai

quod
Vencslai Regio filii, quem in Regem
Ungariæ concorditer ac canonice pro-
ponebat electum, et eundem Regem
Bodemia ac tam suos, quam ejusdem
filii in hac parte sequaces in bene-
volam animam nostram reciperi-
mus; et gratiam, ac nos † ejus audi-
tores, Directores, benignos et favorabiles
in ipso negotio redderemus. Super qu-
jus sublicationis instantia, pia et
rationabili meditatione pensantes,
quod prefatum Regnum Ungariæ
tam Nobile, aeternus tam præclarum
in spiritualibus et temporalibus,
per collisiones varias est collapsum:
Quodq; charissima in Christo filia
nostra Maria, Regina Sicilie in eod.
Regno Ungariæ tanquam hæres
proximior, habere se jus asserebat,
et asserit, et dilectus filius Nobilis
Vir Carolus de Epos, ejus Regnum
ipsum in parte, non modica ex
persona jam dicta sua paterna
Avia possidebat, et possidet, de
quo etiam in Strigoniensi Ecclesia,
quota

† M. 3. eis

juxta ritum antiquum Ungarie per
sonam idoneam regale susceperat
Diadema, ut tolleremus etiam in
vicem peccandi materiam, et concer
tandi diserimen, exhiberemus justitie
debitum et viam reformacionis dicti
Regni accomodam inveremus, inter
contendentes eosdem tractatum pacis
et compositionis amabilis, more pa
trio similiter assumere cupientes, me
moratos Regem Bohemie ipsius fi
lium et supe dictum Carolum et eorum
sequaces, et alios, qui sua crederent
interesse per Venerabilem fratrem
nostrum Archiepiscopum Hostiensem Episco
pum tunc Hungarie prefati Regni
Legatum peremptorie citari manda
vimus, et infra determinati et con
venientis temporis spatium in ipsa
citatione prefixum cum omnibus
juribus actis et Munimentis constin
gentibus memoratum negotium coram
nobis legitime comparere deberent,
super his complementum recepturi
justitie, ac facere, que pro dicti

Regni

Regni statu prospero per nos essent
perinde ordinanda. Eodem vero le-
gato predictos Regem ac filium et
Carolum citante legitime, sicut per
ipsius certas literas et verbum postea
nobis evidenter innotuit, ac adveniente peremptorio termino, in ipsa citatione statuto, prefata Regina Sicilie,
intimato jam sibi ex nostra parte
per alium, quod ipsa etiam si sua
interesse putabat, in memorato
termino compareret, et jam dictos
Karolum per Procuratores idoneos
sufficienter instructos, tanquam de-
votionis et reverentie filii compa-
ruerint, cum debita obedientia coram
nobis Venerabilibus nostris (1) Z. Archi-
epo Colocensi (2) Zagrabiensi
(3) Taurinensi et (4) Vesprimien-
si Epis et dilectis filiis nonnullis
Archi Diaconis et Prepositis de
ipso Regno Hungarie excitationis
prefate vigore comparentibus, finis
liter cum eisdem. Jam dicte vero

Bohemie

(1) Z. Zacharia vel Stephano
(2) Michaele vel Martino
(3) Tronen
(4) N. Benedicto.

Bohemie Rex et nuncii vestri non comparuerunt per se, vel per alium in termino prefinito, nec postea. Set cuiusdam pallliationis assistia excusationes miserunt ad nostram presentiam dilectos filios Henricum Doctorem Decretorum, Johannem Cantorem Ecclesie de veteri Buda, Clericos, ac Johannem Juris peritum Laicum, excusantes eosdem, quod Procuratores ad nos non miserant sufficienter instructos, causas circa hoc minus rationabiles, immo inanes, et frivolas pretendentes, et in plusibus Consistoriis per nos ab ipsis serio sepetito, si alias causas rationabiles excusationis haberent, vel ampliori forent potestate suffulti, in excusationem culpe contumaciam geminantes dicerunt, implicite quod predictus Rex Bohemie, nullo in quam intendebat tempore de ipso Regno Hungarie litigare Procuratoribus ipsius, et nunciis eorundem Regine Sicilie, ac Nepotis instantibus, set contumaciam ipsorum Bohemie Regis, et filii ad declarationem et determinationem Juris Regine ac Nepotis cum petentis

presentia eisdem præcedere deberemus.
Nos vero habitâ super hoc cum fra-
tribus nostris examinatione solen-
ni profundâ maximæ meditatione
pensantes statum Regni Ungariæ
miserabilem et depressum flebili qui-
dem compassione condignam, quod re-
verâ ex præfactâ pluralitate contem-
tione regnandi in populo continuæ
habitæ, quod duces retinque contendi
inviolatâ dissidiâ animarum et cor-
porum pericula prodeunt et ipsius
civis et finale in illâ regnantibus
cum debitâ obedientiâ eum intendunt,
quodque sicuti facti notorium per-
manens evidentes ostendit, et licet non
in figurâ judicii nobis est notum præ-
dicta Regina Siciliæ sicut primoge-
nitura suo obtinens claræ memoriæ
Stephani Regis Hungariæ patris
sui in eodem Regno propinquior
et successor, et haeres quondam Ladi-
slao Regi Ungariæ fratri suo ex utro
parente per quod optimulatur eidem
communis fuerit præsumtio, qui tali
casu præstandi onere in adversatium
juste

juste transferat, quod etiam quondam
Carolus ipsius Regine primogenitus,
dicti Karoli genitor habitus est. Quod
communiter sed precipue per Romanam
Ecclesiam pro Ungarie Rege, dum vixit,
nec ex parte dictorum Bohemie Regis
et filii de jure competente ipsis in
Ungarie Regno predicto allegatum
est, aliquid, vel asertum, nisi electio
qua de ipso filio Regis facta proponit,
quæ procul dubio diversis de causis
prout rationem prima facies indi-
cat, minus legitima inveniri posset
inutilis esse videtur, eo maxime, quod
sicut scripti ea nominis series aperit
Regnum ipsum Ungarie successionis
sive per venit Electionis arbitrio
non defertur. Rationibus premissis
et causis aliisque motivis plurimis
que Religionem debent predicantis
instructe, in trutinium nostre deli-
berationis appensis expedientia com-
mixta licentia ac benigna humanitate
servata, de plenitudine potestatis
in apertam contumaciam eorundem

Bohemie

Bohemie Regis et filii in presentia
Prelatorum plurium. Capellanorum
familiarium nostrorum et aliorum
in consistorio vocatorum presentibus
eorum. Bohemie Regis et filii
nunciis ac excusatoribus supra scri-
ptis de fratrum nostrorum consilio,
decrevimus, definimus, declaravimus,
voluimus, quod predicta Maria in
toto Regno ipso Ungarie et pertinen-
tiis suis omnibus ac ubique terra-
rum Regina Ungarie et dictus
Carolus Neapolis Rex nuncupentur
apertis labiis scriptionibusque val-
gatis et in Documentis publicis titu-
lentur, quodque prelati Ecclesie cujus-
cunque dignitatis, gradus, aut con-
ditionis fuerint, et religiosi
alii cujuscunque sint ordinis, nec
non comites sive Barones, Barones
Milites, Cives, Incole, cujuscunq; pre-
eminentie, dignitatis, aut conditionis
existant, jam dicti Regni Ungarie,
omnium suorum, ac pertinentiarum
ejus et aliarum regionum annexa-
rum sibi, et eiusdem Regnorum titulum
habeant,

habeant, dictis Regine Ungarie et
Regi Neposti, tanquam eosdem Regi
Ungr. Regine et Regi legitimis pare-
re et intendere, ac de fructibus
redditibus, servitiis, juribus et obvencio-
nibus aliis consuetis, et Regi Ungarie
debitis devote respondere procurarent.
Prelatis, Clericis, Religiosis Comiti-
bus sive Banis, Baronibus, Militibus,
Civibus, fidelibusque prescriptis, sub
pena excommunicationis ingrungentes
expresse, quam eo ipso se fecerint
Deus inierant, ut eisdem Regine
ac Regi Ungarie circa recuperacionem
defensionem et conservacionem Regni
auxiliis, consiliis, ac favoribus oppor-
tunis assistant, et quod in premissis
eosdem efficaciter, obedienter et placide
se agere cupimus, ut a contrariis
prorsus abstineant, et desistant. Pre-
latis Ecclesiasticis, religiosis comitibus,
sive Banis, Baronibus, Militibus
Civibus fidelibus pfatis, sub simili
pena Excommunicationis, et eodem
modo precipimus, ne memoratos
Regem Bohemie vel ejus filium
Regem Ungarie nominare vel titu-
lare

lare absque nominatione vel descriptione presumat, neve ipsis, aut Ministris eorum de fructibus, redditibus proventibus ac juribus aliis dicti Regni ex prefatorum sibi adjacentium partibus, aut respondeant quoquomodo, vel ipsis circa occupationem, usurpationem, Detentionem, seu usurpationem memorati Regni Ungarie premissos, quo annobis sunt sibi occulte vel publice consilium vel auxilium afferant aliquos presidium favoris impendant. Hos enim Prelatos, Clericos, Religiosos Comites, sive Barones, Milites, Cives et Incolas memoratos ab omnibus Homagiis, Juramentis, fidelitatis, Colligationis, aut complexionis que prelibati Regis Ungarie aliquatenus inierunt, etiamsi ea fuerint Juramentorum Penarum adjectione, vel quovis alio vinculo roborata, que Juribus vacua et nulla fore censuimus et carere decrevimus, omni robore firmitatis absolvimus, et ad eorum observationem quomodocunque, aut quantumcunque se ad

stinxe

frinxerint pro observandis eisdem
ipsos deterrimus, non teneri, de Reforma-
tione prefati Regni collapsi disponere
cum ipsorum consilio, prout tempora
se apta prebuerint, previsis consiliis,
opportunisque remediis, auctore Domino
sollicite proponentes, ut etiam ipso gra-
tia disponente superna, tranquilla tempo-
ra redeant, inquieta recedant, sicque
illi Regni status reformet in perpetuum,
quod tota pax, et amenitas in brevi
tanta gravium advenia scandalorum.
Quocirca Regiam Excellentiam roga-
mus et hortamur affanter in filio Dei
Patris gratiarum, pter reverentiam Sa-
crolia sedis et nostram instantie defer-
dende justitie ex amore sanguinis,
quo idem Carolus Rex Ungarie tibi
obnoxius alligatus circa defensionem
recuperationem, manutentionem et con-
servationem Regni Ungarie memorati
dictis Regine ac Regi Ungarie favem
efficaciter, et presidiis opportunis assi-
stens dictis Regi Bodemie aut filio
circa occupationem, invasionem, usur-
pationem, seu defensionem, in occupatio-
ne prefata nullum prestes per

te, vel per alium auxilium, consilium, vel favorem. Quare tuâ potes Fraternitati
ctione compescere patriarcas, ut dicti
Regina et Rex Ungarie de tua poten-
tia bracchio eorum sure congaudeant
et erga te tibique complectos et
subditos ex intensiores amoris dulce-
dine ferventer exsurgant, Tuque pos-
sis exinde, in conspectu Dei ac homi-
num nostrorumque pariter tam de affectu
fusitia et caritatis, quam de Devotio-
nis promptitudine commendari.
Dat. Anagnia 3. Non. Junij Pontificia-
tus nostri Ao. 9o.

S.

1208. Forma susceptionis Regis Ungarie
per Nobilem suum.
Magister Henricus, filius Henrici
Bani ad perpetuam rei memoriam.
Fidei virtus est, qua et regnantis im-
perium dirigit, et obedientiam nobili-
tat subditorum, ut tanto quisque red-
datur clarior quanto in ipsius obse-
quii fidei studuerit perseverantes
exercere. Hoc igitur Bonum ex
animo assequi cupientes, Deo Excellentissimo
Deo

Dño nostro Dño Carolo Illustri Regi
Ungarie, quod a ipsius Regni Iura
cum universitate ejusdem Regni Episcopi
Baronum, atque Nobilium, in presentia
Venerabilis Patris Domini Gentilis,
Dei gratia Ecclesie Sti Martini in mon-
tibus Presbiteri Cardinalis Aptè sedis
legati, olim fonte suscepimus, fidelitatis
exhibuerimus Juramentorum, quod et
Deo adjore inviolabiliter observamus
ob solemnitatem tam votiva coronationis
prefati Domini nostri Regis idem fide-
litatis Elogium devoto animo innova-
tes, quod nobis nostrisque hæredibus, item
Nobilibus, quomodo libet sub nostro Re-
mine constitutis, nec non pro Magistro
Nicolao, filio Magistri Gregorii de Monte
nostro clenetico ad ipsum pertinentibus
in dictam Domini nostri coronationem
figendam auctoritate prefati Dñi
Legati cum corona, quam ipse nova-
benedixit facit, eo, quod antiqua Regni
corona haberi non potest, locoque si
forte ratione gravia, propter viarum
discrimina, vel aliam causam in Alban,
ubi ea more hujusmodi coronatio fieri
consuevit

consuevit accedere minime videretur, ac tempore; quibus ipse decreverit alacri animo consentimus, etiamsi propter causas aliquas non ad eius personalitatem non contingat, et eidem Dno nostro Regi promittimus, in omnibus, secundum Iuramentum Regni Ungarie fideliter obedire vocati ad ipsum accedere, quo miserint pergere, ac edomandos rebelles, prouba exhibitatis modo ad ipsius Imperium fideliter decertare, super quibus in manibus predicti Domini Legati in presentiam Venerabilium Patrum Domini Fratris Nicolai Episcopi Tusculani, et Vincentii Colocensis Archi Episcopi, Fratris Augustini Pagrabiensis, Gregorii Bosthensis Episcopi, et Nicolai Postulati Eccliæ Sauriensis, itemq frequentia multorum et nobilium, qui tunc nobiscum aderant, fuit prestitum. Vos nostros hæredes, ad nos pertinentibus, quam pro Magistro Nicolao Notario nostro, ac ad ipsum precantibus sicut superius est expressum Juramentum corporale prestamus obligantes et fronte suscipientes, ut

qui

qui predicta seruare non curauerit animo pertinaci reatum induxerit etiam
poenas omnes per prefatum Regnum
contra Rebelles huiusmodi promulgatas, hactenus vel in posterum promulgandas, et eas etiam, quas in
libere Leges Decreti pro Casa Maj.
statis eximine eleexerunt In quorum
omnium perpetuam firmitatem pre-
sentes Litteras nostro sigillo voluimus
insignire. Datum in Sede Vesprimiensis Dioecesis pridie Nonas
Junij. Ao. Dni. 1308.

Coronae

I, Vita Juliani Apostatae, ex Eccl. Scriptt. excerpta a Casp. Hechtneso Aven. Franc. Coronae in officina Joh. Nidei Colmar. 1580. 4to 2. Burg.

II, Rudimenta Linguae latinae in usum Scholae Altensis hoc modo elaborata, ut puer unius anni spatio ex illis legere decl. comp. conjugare rudicia deinq. syntax. et radices sylvae vocabulorum hac methodo addiscere possit. Editio postrema.

Coronae, typis Mich. Reßmanni 1588. 8vo 11. Burg.

III, Enchiridion, der kleinen Catechismus D. M. L. für die gemeinen Pfarrer Prediger und Prediger Anno M. D. XXIX außgangen. Erneuert und Preuß. Pfr. der Stadt Müller im Jahr 1709. zum praef. Marci Fronii, cujus a fine objecta introductio in catechismum cum D. canticum et catech. sen S. C. expulsat. 7 Burg. 8vo

IV, Der kleinen Frau Marien Lobgesang Mariae Christi selbst Matth. 22. Luc. 1. verdeutscht und für die Weiber zu einer Pfarr Predigt in 7. Pred. by Pfr. verfertigt von Martin Luthern. Marcum Fronium Anno Christi 1709. 8vo mit Titul Kupfer 6 Burg.

praeliso nunc Jubilaei Auctor ex Ecclesiastes Opuscula in lucem dedit.

V, Ejusd. 2ter Theil derer Predigten 1710. 1714. Predigten, worinn die Glaubens Artikel in 3 Predigten gezogen, und die Auslegung der 7. Bitte, sowie solche unter dem Namen der kleinen und Hauptmann Preuß. Cat. heraus gegeben, und selbige verdeutscht worden. Sammt Titul Kupfer. Schrift 1710. 8vo 4 Burg.

praeterea haec II. ad libri hujus Collect. Auctor in posteri.

VI,

VI, Corona catechetica Auctore Conrado Dieterico S.I. Theol. Doct. Editio nova renovata. Impr. in Inclyta Trannia Corona Typis Mich. Herr-mann, sumtibus vero Stephani Jüngling typogr. Cibinf. A. 1674. 12mo B. Leg.

VII, Ist Denn nun Ist. 2 Brüg betrübtem Fall nun Eigenmächtig abgehandelt Coron. 1712. am 17. Brach. Bericht von M. Fr. D. Evenstein & mit Paulum. Spitzly druckt Steph. Müller 1712. 8vo 2 Bog.

Pinacotheca

Transilvanorum et Atque et rebus
praeclare gestis, Illustrium.

additâ eorundem, quantum adseguì licuit
Genealogiâ

Ad R. S. de hac L. d. 1. Septembr.

Apafi

(Mich.) vetustissima Hungr. in Transylva-
nia prosapia exortus, occasione infelicis
Georgii Rakotzii in Polonos expeditionem
a Tartaris caprus, ab iisque magna
pecuniarum vi redemtus fuerat. Ubi
igitur Ali-Bassa, ad exuendum Prin-
cipatu per nefas ad regio Hemenyium
in Transilvaniam cum exercitu movis-
set, nemo vero Procerum patria, digni-
tatem a Turcâ oblatam accipere volu-
isset, quippe quam et Bethlenio Rhedei,
jam olim Principi, et filio ejusdem La-
dislao Rhedei, et Nicolao Polyomi filio
Davidis Polyomi obtulerat, tandem
suadentibus Saxonum ad castra illius
legatis, eandem Apafio contulit, quem
nihil tale praestolantem, et mala omnia
metuentem ad se accitum in castris, quae
prope Vásárhely posuerat, honorifice ha-
buit, ordinibusque et statibus eo convo-
catis de meliori comendavit. A. 1661.
A quibus etiam continuo in Principem
electus, demum Vis-Selkinii, indicto
eodem comitiis generalibus, in aede
Evangelica confirmatus est. Historici
plerique, et (ut ait Gittingerus in
Specim. Hungr. litter. p. 19) praeter

Summam

a natus A. 1632. Verum est, quod Huberus dicit eum anno aet. 58. decessisse.

b Joh. Bethlen rerum Transs. L. III. Cap. XVI. paulo talibus refert Anonymus auctor Memoriarum Comit. Nicol. Bethlen gallicarum; nempe Ali Bassam coriario cuidam Patrem in Vásárhely obtulisse, hunc vero eund. rationibus expositis detrectasse et Apafium nominasse. Ad conjecturam Lenzio per Unterredungen zweier Gelehrten sed autor dicitur, cum alias pacem venatui et eruditos amaverit. A. 1688. Sasarcanis armis subjugata, antea Turcarum castra secutus ex Baylie et Rie ou Histoire des troubles d'Hongrie.

c Bethl. l. c. cap. XX.

summam rerum strenue gestarum felicitatem et excellentes animi dotes, in hoc Principe observatas, magnopere quidem Iustitia amorem, doctrinæ ubertatem, misericordiæ exercitium, pietatis cultum et Calvinianæ fidei zelum deprædicarunt, quòtamen remissiore tandem facto, non sine omnium admiratione A. 1672. Calvinianæ curata Rom. Catholicam amplexus est religionem. De amore quod oppido falsum! quoque in bonas literas, et libros præsertim theologicos, testatur inter alia traducta Compendii Theologiæ D. M. F. Wendelini Theologi Palatini celeberrimi, in linguam vernaculam, quam propriis Marte concinnatam, in Transylvaniâ maximo numero typis publicis imprimi fecit. Res ejus præclare gestas exposuerunt Johannes Bethlen in Epist. rerum in Transylvania gestarum. Smonyi in Histoire d'Emerie Comte de Tekeli, Bayle in Dictionair Historiq. et Critique, Anon. in Memoires des Revolutions d'Hongrie, item in Memoires du Comte Bethlen Niklos, in Historia diplomatica Hungr. et Vita Leopoldi per Wagn. et Rinkh. deinde in Davidis Rotarii Chronologica de

de A. 1661 — 1674. hungarico idiomate conscripta et alii. Quaedam etiam colligi possunt ex Manifesto illius, in quo Christiano orbi causae patefactae sunt, ob quas Status Regni Hungariae in octavo saeculi prioris decennio, arma contra legitimum suum Regem direxerint, atque Portâ Ottomanicâ in subsidium implorata, tutela eius se commisserint, quod latino sermone exprostum in Joh. Chr. Ludwigii Sylloge publicorum negotiorum, germanica autem lingua redditum legi potest in s. l. Chron. Europäisch Staats-Cab. P. II. fol. 415 sq. Idem princeps obiit A. 1690. d. 13. aut secundum Gvilhelmum l. c. 15ta Aprilis vel in Sirmio et quidem Alba Julia, vel Pogarasini, quod tamen Bayle non admittit, postquam dicto defixus hasisset.

Parentes illius fuerunt

Georgius Apaffi, Consiliarius Statûs intimus, Fabricius Bethlen, Pius Transmic, et Barbara, filia Johannis Petky, Cancellarii

Patruus fuit

Nicolaus Apaffi, Vicecomes Cottus Kükülensis, avia Margaretha Orbai, Vidua Valentini Dorcsk.

Abavus fuit

Georgius Apaffi, primo Ephorus, tandem Aulae praefectus fuerat Johannis Sepusii R. Hung. et

Parentis frater Franciscus, Gabr. Bathorei hyperem. Cubicularius

a) Pseudo igitur fallunt, qui Apaffium Vitezem aut Judicis a Clinis filium dixerunt, quae refert Joh. Bethlen Lib. III. cap. XII. p. m. 288. Monarchiae Moreri mire et ex Chr. Mercure historique ad A. 1690. nunc plura sequentia Chr. filium dicentes.

b) Bethlen l. cit. Hist. Lib. V. p. 219. ad A. 1566. nominat eundem inter comites. Vol. II. p. 112. ubi sequen-

num Belgrad salutaret el Sixt. Gregorium Apostolice vetusto Hu-
Regio Hungar genere oriundum-
curia Regalis Marschalcum. Mi-
les in Rerum Hungar p. 108. nominat
cum Stephe Vergely.
item p. 259. dicit cum Stab. el Joh.
Sigismundi curia Marchalcum &
Consiliarium fuisse.

a) Obs. de fratribus et sororibus Apostoli diligenter. Hic adpositi prouterea adsert Lenzius ex Tabulis Lehardi et Huberi. illi hos liberos Francisco, hic vero Georgio tribuit. Ego utrumque adpositos autumem et omissos. Quittingerus enim tres tantum Apostoli Michaelis abtulit fratres. 1) Georg. 2) Steph. 3) Balth. ceteri natu majores esse dixit illo.

et Isabella Regina, cujus tres nume-
rant uxores 1) Elisabeth Jerisek.
2) Anna Despot. et
3) Elisabetha Perény.

a) Fratres et Sorores habuit complures obs.
1) Georgium, Supremum Cubicularium Georgii Rakoczi I. P. Transsilvaniæ
2) Balthasar, qui in Captivitate apud Tartaros vitam amisit, filio Francisco, ex uxore Eva, Sigismundi Barcsai filia, suscepto, qui tenellus obiit.
3) Nicolaus.
4) Franciscus.
5) Balthasarina uxor Francisci Kohdalagi ab Illo.
6) Anna, uxor Johannis Henter.
7) N. N. ina, uxor Stephani Kohdi.
8) Stephanus, Vicecomes Solnokiensis, uxore gavisus Balthasarina Lorandi, ex qua procreati liberi, Maria, Susanna, Georgius, et Nicolaus.
9) Margaretha uxor Johannis Tyerösi, mater autem Georgii a Tyerö Vásárhely.
10) Elisabeth uxor Georgii Lázar, ex qua natus
Emericus Lázar, qui ex uxore
Clara Nemes suscepit
Georgium Lazar. [illegible]

b) Longus illius erat.
Anna Pauli Bornemissa, militiæ
aulicæ Præfecti filia, quæ ab A.
1686. ex membrorum contractione
magnâ animi perturbatione labora-
vit, cum ejus mali causam sagæ
pulsarent, magnâm in illas sævitiâ
est grassata, ita, ut rogi per uni-
versam videantur Transsilvaniam. Ex
cadj. suspicione quorj Beldündua in
arce Deva captiva missæ vitam fu-
rire debuit. et quinonnes Anna mensal
pro Strygibus habebat, nullas nati
poterat, continuoq novis utebatur ute-
filiabus.

b) Liberos habuit
1) Mariam
2) Gregorium
3) Georgium
4) Mariam.
5) Susannam.
6) Franciscum
7) Michaelem
8) Gregorium
9) Evam.
Ex his notandus præsertim.

Michäel Apafii II^dus

Natus is fuerat A. 1676. excelsæ indolis Juvenis, commendatus jam a Patre Statibus Principatûs, solio principali solitis cerimoniis ad motus est A. 1684. impetratâ consensû Divi Leopoldi ad preces Hujus Exo, militia Cæsarea prætô interjacente facta, patreque ex vivis excedente, in principali confirmatus dignitate A. 1690. manens tamen ob defectum ætatis in potentissimâ Magni Imperatoris ac defuncti tutelâ, curâ, pro bus juratis Georgio Bánffi, Moderatore Juventutis, Georgio Bethlen, Militum Duce, & Nicolao Bethlen Cancellario Principis, Stephano Apor, Thesaurario, Gyulafi et Keresztesi, Consiliariis intimis. Anno 1694. invicto Imperatore, qui germanicam ei destinaverat uxorem duxit Catharinam, filiam, natu minimam Georgii Bethleni, ducis bellicosissimi, Religioni reformatæ addictam. Quo facto iram in se concitavit Leopoldi, qui cum A. 1696. Viennam evocaret, ubi ad mortem usque fuit commoratus est, una cum conjuge, quæ insequenta demum Anno 1712. d. 12 Febr. è conjuge abiit defunct. A. 1728. d. 4. Jan.) postquam Transylvania Principe se A. 1697. abdicasset, et ad Comitia Tergovicensia Diploma de confirmatione possessionis Principatûs, ejusdem retrò adhibuisset, pactâ solutione annuæ 12000 fl. titulaque sacri Rom. Imperii

Princ.

a) Longius cum A. 1681. d. 22 July gloriose natum, ipsemet denuo natum esse dicit Epist. A. 84. demum Leopoldi consensus abtentus forte est. Confirmationem quid in Principatu post mortem patris rectius referas ad A. 92. vid Coll. Mscta

b) Ita jam 94. Viennam invocat, ut rem mox redux inde factus, quod male in aula Cæsaris egerat excepturus, ob duellum Catharinæ Bethlen, cum quodam Szécz vellent Leopoldum ex filiis primam ei desponsare voluisse mothers Hallnerin dicitur in Religione reformata et alog perte

Principis et libertate in sua religione
ubicunque in ditionibus Imperatoriis, cum
praefixa tamen Aulae privatae agen-
di ritum. Conventio quidem haec adtem-
pus illud solummodo facta, quo pax
cum Turcis foret; verum ubi haec
Carlowitii tandem a. 1699. conderetur,
spretis Augustii votis, Transilvania Domui
Austriacae penitus est subjecta. conf.
Hamburg. Remarques ad a. 1701.
Historia diplomatica R. H. tractatuum Euro-
paeum. Wagner et Rinkle in Vita Leopoldi.
Simon idem in Imagg. et Quittingerus in
peculiare Hungariae libertate.

a tanquam Provincia bello
acquisita, sed cum iure ait. ed.
Stam. Remens. (1705.) diss.
de jure Domus Austr. in Transs.
Gubernium porro Nationem
institutum, ad cujus nutum
Regn. administrata est, et ad-
huc dum administr.

Chronicon Slavum. Anonymum Cassl. Raths
Historisch Genealogische Nachricht von Hünfter
in Teubenburg. III. Abschnitt. S. 1115.
in den Schr. der Naturforschenden Gesellschaft
in Halle p. 671.

Auctor hic consulebatur se plurima de bello
adum Hamb. Historicis Remarques ad
Annum 1701. Ein kl. Gebr. et Supplet. tabulae
Genealog. Gebhardi, Hubneri, Rittershusii.

Hr Hamb. Remarq. dicit. Marchardum fuisse con-
discorem Dethlen. Ex litteris quibus di-
tabat Regis adparuit, rotempore expeditionem
fuisse, Marchardum a Rege Aba desperatae
Marchardi Comitis teinzpolam fuisse Oppa Dethlen,
Regnis filium Nicolaum Oppae separatae a
domo Dethlen adsumsisse Insignia, scil.
nico pro Banner mit Dethlen Wappen und Krone
in rothem Felde, Dethl. andere aus Tibet gestickt und so auf
einem Pferde den Wappenschild, Helm, Fahne und darunter die Pferdeschwänze umschlungen
Ducem Nicolaum Dethlen Oppa Magyarica et exinde Genealogiae sequens Dethlen.

(Es soll Sie und Ihre Familie wegen
dem Autore von Ihnen Hand
communiciert zu sein.)

Marchardus Comes a 4to Rege Ungr. Aba descend.

Confusa et omissa hic quaedam R. in sep. tabl.

Aba Bethlen trinepos

Franciscus Apafi.

Nicolaus Apafi.

Franciscus Apafi.

Magdalena Apf.

Max. I. Blasius Mich. & Ob. Ostasa.

2) Blasius Bogaty.

Nicolaus Apafi

Anna cujus Marchus Johannes Vaiv. Petri filius.

Gregorius Apafi uxor 1) Elis. Seriak 2) Anna Dessew. 3) Elis. Berend.

Nicolaus uxor Margaretha Abai, vidua Val. Dorok.

Leonhardus ux. Anna Barsi.

Balthasar † in juventute.

Georgius uxor Barbara filia Joh. Pethy Cancellarii.

Franciscus Supr. Tubicularius Sabb. Balt. Baro Transm.

1) Georg. 2) Balthasar. 3) Nicol. 4) Franc. 5) Lad. 6) Anna. 7) Christina. 8) Joph. 9) Margar. 10) Elisab.

11) Michael Princeps facius A. 1661 † 1690 d. 12 l. 15. April. uxor Anna Pauli Bornemisza filia

1) Maria. 2) Gregor. 3) Georg. 4) Maria. 5) Susana. 6) Francis. 7) Michael II natus 1676. Praesens fuit 1690 obt. 1711 d. 2. Febr. uxor Catherina filia Georgii Bethlen, nupt. 1694. d. 15. Iun. † 1725 d. 4. Jan.

(Obs. Conjuges et liberos fratrum et sororum Mich. I. vid. supra.)

Correctio seq. Tabulae.

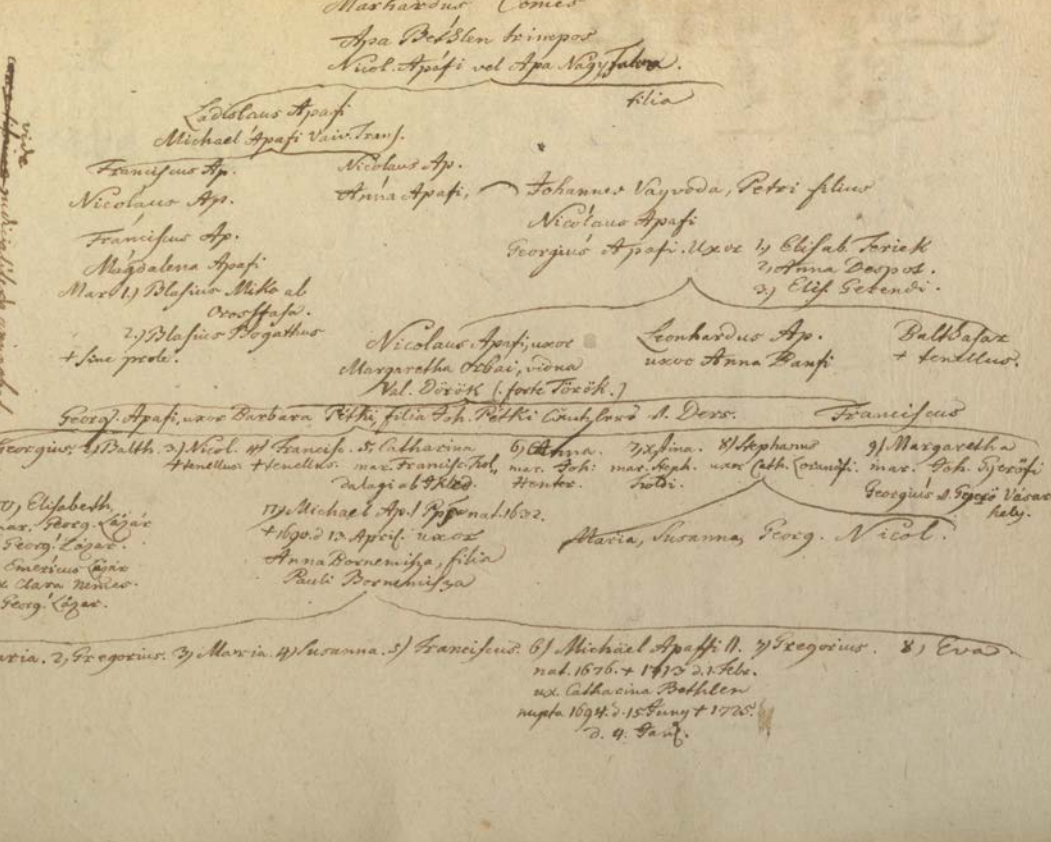
Marchardus Comes
Filia
Ladislaus Apaffi
Michael Apaffi Vaiv. Trans.
Franciscus Ap.
Nicolaus Ap.
Franciscus Ap.
Magdalena Apaffi
Nicolaus Ap.
Anna Apaffi,
Johannes Vayvoda, Petri filius
Nicolaus Apaffi
Georgius Apaffi. Uxor
Nicolaus Apaffi, uxor
Leonhardus Ap.
uxor Anna Banfi
Georg. Apaffi, uxor Barbara
Franciscus
Georgius
Elisabeth
Michael
Maria
Susanna
Georg. Nicol.
Maria. Gregorius. Maria. Susanna. Franciscus. Michael Apaffi II. Gregorius. Eva

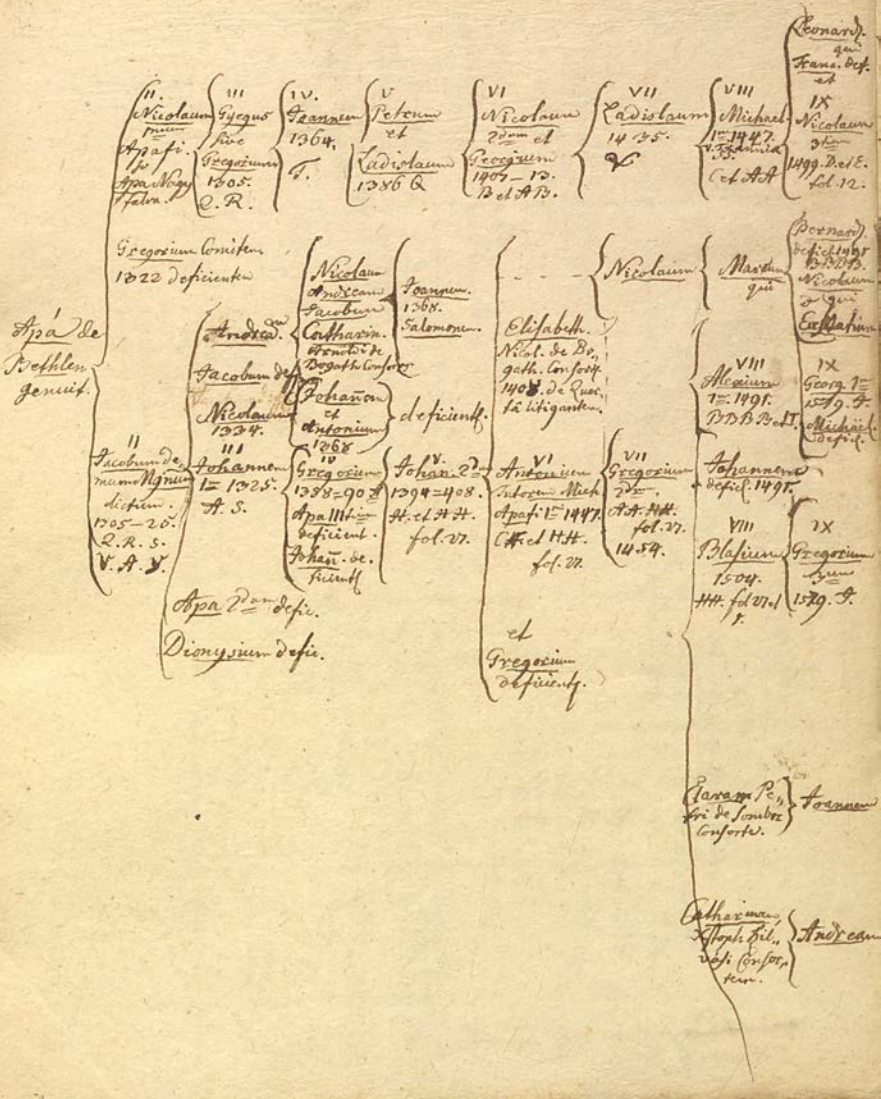
Apá de Bethlen genuit.
II. Nicolaum Apafi. Apa Nagy Fatva.
III Gyegus Rue
IV. Joannem 1364.
V Petrum et Ladislaum 1386 Q
VI Nicolaum 22um et
VII Ladislaum 1435.
VIII Michael
Bernard. qui Joan. def. et
IX Nicolaum
Gregorium Comitem 1322 deficiente
Nicolaum Andream Jacobum Catharin. Joannem 1368. Salomonem.
Andreas
Jacobum de
Johannem et Antonium
Nicolaum 1334.
Elisabeth. Nicol. de Bo, gath. Consort. 1408 de Quar. te litiganten.
Nicolaum
Maxim. qui
Bernard. decessit 1495 BBB. Nicolaum et qui
Exclusum
II Jacobum de nunc Nginu dictum. 1305–20. 2. R. S. V. A. V.
III Johannem I= 1325. A. S.
IV Gregorium 1388–90 Apa III= deficient. Johan. de. ficient.
V. Johan. 2= 1394–1408. H. et H. fol. 27.
VI Antonium Tuborum Mich. Apafi I= 1447. C. et H. fol. 27.
VII Gregorium 2um. A. H. fol. 27. 1454.
VIII Alexium 1= 1491. BBB. Bell.
IX Georg. 1= 1529. F. Michael. defic.
Johannem defic. 1495.
VIII Blasium 1504. HH. fol. 27. 1.
IX Gregorium Jun. 1579. F.
Apa Dan= defic.
Dionysium defic.
et Gregorium defic. fq.
Clara m. Pe, fr. de Sombor Consorte.
Joannem
Catharinam Stoph. fil., Bafi Consor, tem.
Andream

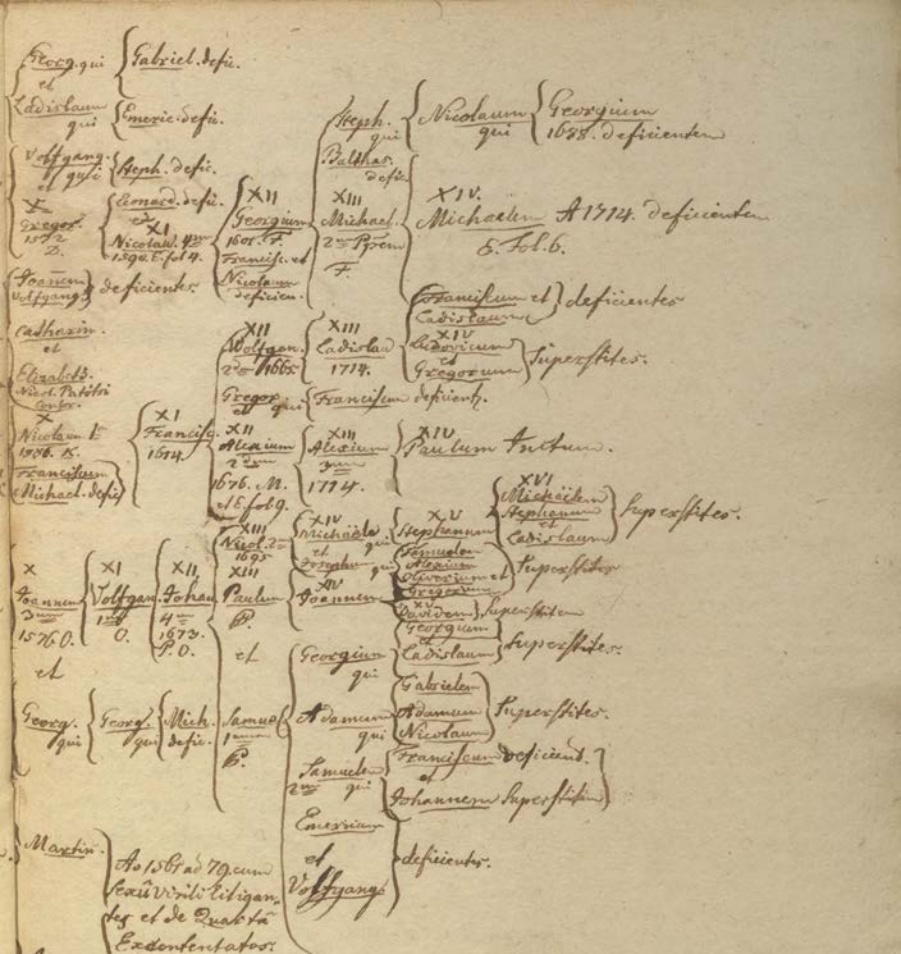

Hæc Tabula Genealogica Bethlenianæ rationi Professionis Ecclesdorff Litigantibus coram Tabulâ Judiciâ approbata.

Bathori

Familiam Bathoreorum ex alto repetit Wolfg. Bethlen Historiar. Lib. VI. p. 282. seqq. ubi &m. memorat, nonnullos veterum familiam illam a Batho Pannonia Rege deducere, familiam Babonum S. Balthazarum (Baltha enim gothice Bathor, hungar. audacem sign.) Ex hac fuit Halaricus Visegothorum Rex, et successores Ataulphus. Posteri illorum in Alemannia ex Ungaria migraverse; unde ea eadem familia genus trahens Vincellinus de Vatzenbuch sub Rege Stephano in Pannoniam rediit, Imperator exercitus contra Cupan Ducem Serbiginem Supremus factus. A pronepote illius Martino genitus Opos Bathor [b] triplici sub Salomone Reg. Hung. Monomachia clarus (vid. turcog.) ob quam obtinuit pro stemate natalitio vexillum tripartitum, quod hastarum apici ornamenti causa apponere usu est receptum. De nobile insigne Vidus de Bathor in tres dentes draconis, quos draco in circulum sepolvens et caudam suam ore propriae vorans cingit, inuitavit deos, quod in patribilis Exercitio draconem occidisse perhibetur. Hos posteriores alas lupinos dentes adpellavit. Hae familia Bathoreor. a quibus oppidum Bathor nomen traxit, [c] complures edidit Heroas. qui cum mexitis Andreae Hyeroselimi, tanus

b) Opos Bathor inclaruit A. 1070. apud R. Geysam in bello contra Henricum IV. et Bathoreonispatum Salomonem (vid. Bath. Sex) ibi Bonfin Dec. II. Lib. IV. fol. ver. 208.

c) Pontanus invertit Dec. I. Lib. I. f. 8. et haec familiam a progenitore, et Bathia civitate nominatam autumat.

tanus Rettung. cui in bello pro eliberandâ terrâ sanctâ gesto, fortiter assitere, contu, lit Possessionem in Hungaria, Boli dictam diplomate, in monte Crabor consecrate, confirmatam. Longo abinde tempore omnes Bathorei in subscriptionibus se nominarunt tantum: de Bathor, postea vero in varios abeuntes ramos alii de Somlyo, alii de Ecsed, denique successores Stanislai Bathorei, Stanislofi Bathorei, alii autem ab arce Hinéx Hinczei Bathorei dicti sunt. Excipiuntur ea illis fuere exceptio superioribus familiae hujus statoribus vero Principes Transilvaniae.

1) Bathori István. (Stephanus.)

Natus is fuerat A. 1533. d. 27. Septembr. (Ex gratulatione Joh. Oleschesti 8 Id. Nov. p. 66. d. IX.) Pervenit in aulam Ferdinandi Caesaris confessit, ubi ob indolis praestantiam, ingenii, elegantiae tanti a Caesare est habitus ut cum, cum Catharinam filiam Duci Mantuano in matrimonium daret, in comitatum deduendae Sponsae ea religionis ibidem degentibus nobilibus Transilvanis, legeret. Reversus ex Italia, patria tempestate urgente in Transilvaniam rediit, variisque hic fortunae casibus jactatus, a Johanne Secundo tandem praefecturâ ornatus Varadiensis. Quam quidem provinciam ea domi forisque obiit dexteritate, ut mortuo Johanne Secundo communi suffragio praesum in

(ex Cromeri Hist. vid. Dresser.)

2) Vidit ingenuus notat diem natalem Ss. Cosmae et Damiani. Ed. maturi, cum aetatem in bellis Hungaricis exsilibus transegisse dicitur, in quibus globos edendos, novum incendendorum genus, alios omnibus incendiis excitandis praestantius, primus ibi inveneit instituerit. A Johanne II. primo ad Ferdinandum et Maximilianum II. Imperatores, iterum ad Maximilianum solum Legatus missus dicitur, in qua secunda legatione, ob turbatas res asserte conditiones pacis captivis, ultroque bienatium in custodia detentus, tolerum ad tempus optimarum artium studiis antiquorum omnis generis operum lectionibus impendisse.

in Principem eligeretur. Transf. Praeter singulare pietatis studium, cui a pueris dedicatus fuerat, commendabat eum. Statura corporis eximia, decora et plena facile cognitum, eorumque ornamentum, praesertim autem egregia, quibus excellebat facta. Praelatus itaque Caspari Bekesio, quem Johannes sibi successorem denominaverat, invisis, ob fastum et innovatos erga errores Principe salutatus est Anno 1571 d. 27. Maji (Gotting. die notiz.) Annales Corom. et Tabula Rebhard. d. 25. Maji, Ritter. husius d. 27. ponit.) Annum aetatis agens 38tum (Bethl. p. 286.) non multo post confirmatus ab utroque occid. et orientali Imperatore. Electo postea Transilvaniae Casp. Bekesio, votisque in Ipsa re egregie sanctis, electus est in Regem Polonorum Anno 1575. conditionibus a legatis illius Varsoviae, die 14. M. Xbris subscriptis, in quibus una erat, ut duceret in matrimonium Annam, Sigismundi I. R. Poloniae filiam. Valedicens itaque Johannes suis Comitiis in Comitiis Medienſibus d. 28. Jan. A. 1576. commendato in successorem Christophoro fratre, Poloniam petiit Mense Febr. Anno post festum Paschatos die Cracovia introductus, ducta in matrimonium Annâ Jagellonide Kal. Maji coronatus Regno hoc feliciter administrato, et Transilvanis subinde

& Primo quidem vota Christophori fratris illius conjugis vexum hic podagrâ vexatus, omnia fratri Stephano obtulit, quo ipso alii tanto magis in eum inclinabant. Bethl. p. 282.

b) Bethler p. 294.

subinde consilio regue ipsa adstitit, Saxonibusque praecipue statutis municipalibus confirmatis, obiit Pradnae A. 1586. d. 12. Xbris. Successionem in regno Poloniae ad Austriacos traducere in Comitiis generalibus subsecuturis frustra meditatur. Cf. Beblen p. 385. ex Piasecio.

De ira ejus exposuere, Miles in Orat. funebr. Volfgang. Bebelius Historiar. Libr. VI. Sal. Rageuvenus dicit eum fuisse, corpore quadrato, statura mediam paullo excedente, facie dignitatis plenâ, capillo nigro, colore fusco simul et rubente, naso subsimo, praeterea excelso animo, prudicioque, praesertim ubi de pertinens liber erat, magno, aditu et colloquio facilis, lingua promtus, justitiae magnae, in victu et amictu moderatus &c. apud Beblen. p. 385. Maximi Cromeri laudes ejusd. id unum addit Beblenius ex historia illius. Frittingerus in specimine Hung. Liter. vitam ejus dedit ex Pastorio (Joach.) Hosio polonico. Literae Stephani conjunctim prodiere cum Epistolis Sigism. Hung. Polon. Regis. praefante Joh. Busbeckio. Menckenio, e museo H. de Huyssen.

Uxor Stephani fuit

Anna, Sigismundi I. filia, Sigismundi Augustor. neptis A. 1576. mortua A. 1596. absque prole.

Parentes fuerunt

Stephanus Bathori de Somlyo Regni Hung. Palatinus et Ruder Cumanorum sub Ludovico II. creatus A. 1477. in comitiis Posoniae,

quibus

quibus Rex ipse, itemque Johannes Regens Vaiv. Transilvaniæ intercesserat, qui posteriores eandem sanctam adspirabat dignitatem. Et quo tempore perpetua inter Vaivodam et Stephanum discordia flagrarunt, magno Hungariæ detrimento. Praelio ad Mohacs ab. 1526. infeliciter gesto, aegre evasit ac postea demum in horæ Devia S. Debeni Syrmiæ Posoniumque ad confluentes Danubium et Mosavam, quam ei Rex d. l. inhabitandam dederat, articulari morbo confectus obiit, A. 1529. Posonii in æde Divi Martini sepultus, relictis s. ea uxore Annâ illustri Thelegdiorum prosapiâ orta, filiis Stephano Andreæ, et Nicolao duabus secundum quosdam filiabus quarum prior, Ladislao Kendi Comiti, comend. in Egula a Turcis A. 1566. strangulato, altera Caspari Drakfi nupsit de qua dictum, hoc que demortuo Georgio Dalbor de Dalbor, dominium ab Regina, quo suscep. Stephanum Dalbori quinde cognomen duxere A. 1602. sine prole demortuum.

a) Bethlen p. 255. idem p. 259. asserit Rerecoenium sublimato intoxicato Belgradi interfectum a Turcis. Klimo ipse Chronographo non diu superviventem familiarem claussit.

Secundum Gvittingerum à n. 45 unicam tantum reliquit filiam nomine Clarandam abbatissam Regiæ Virginis maxima cura decantatam sanguine Cæsaris Ducis Mecklenburgensis in sponsatam sed nunquam autem

pronsi

Ivanovi et Regina nocentes patrem in morte
secutum. Licet huic quoque relate cri
mi obstet quod Caroli Uxor Anna de Sagan
ei fuisse dicatur ab A. 1488 – 1536 eigde
superviuisse. (cf. Ad. de Gruszczynski Hyst. Pol.
Vol. II. p. 626. 3. vol.)

Nr. Plurima horum ex Gryphiandro Ad Wolfg.
Dietrich. Hoffer. libat. Lib. 4. Conjectura no
stra emin. ille de Ludovico Johannis quoq.
sequutus, Vayvode Transsilvaniae, per Stephanum
principem Moldaviae (cf. supra filius quod
nominis, successor temporis per Polonos
ad Portam regiam erat evectus) ingres
sit, ut ex parallelo patet: accuvit praetera
non contemnenda Praelatorum Magna
tum ad Nobilium cum Palatino Hunga
riae Stephano Bathoreo seniore motus
hic in pugna Mohacsiana beneficio equi
servatus, Reginam Bonnam Sforciam
uxor deinde ibidem p. 73.

Confunditur igitur procul dubio Palati
nus cum patre Regis Poloniae, de quo
Bethlen p. 103. haec addit. Patriis Stepha
ni inclita dextre pro clio adparavit, quo
Johannes sequutus non aut Rea, illius
Regis clientelisq. adjutus, adgressum
funestissima dextra nobiles juncta re
pressit arma, et longe graviorem extinxit
incendium. Cujus interitorum passim
Johannis sequutus memor Reginae
Isabellae confestim Transsilvaniam
praefecerat, quam Provinciam tanta

innocentia

eadem dicit Istvanfi p. 80 qui Palatinum a Stepha no Bath. familiae Johan nis Absolu probe distin guit.

Cf. Bethlen p. 95. Istem Brodericks descriptio dadit Modacs in Bonf. Sambuc. App 762.

confundit certe et Stephanum Bathor. palatin. matthias Fl. A. 1535 ad. p. 135. et Istvanffi in acce Devenia et eligitur non est mirum Stephani Uxor fuit verum ut capresse Istvanfius habet ex Ignia Conradi, Ducis Mazovia Filia, nobilem filiam Alexii unicam.

innocentiâ, tantâ justitiâ cautionis
ac mansuetudine rexit, ut nullum vel
avaritiæ, vel luxuriæ vel contumeliæ
signum sit in ea auditum, nulli civi,
cum quidquam ademit, aliena abstinuit,
virtutem universam coluit.

Hinc ambigua de filiabus relatio
conciliandæ fortè erit, ut nemirum
Palatino Elisa, patri autem Regis
Poloniæ duæ alia anonyma tribuantur.

Arms fuit.

Andreas Batthori unus ex duumviris
Coronæ Hungaricæ custodiendæ a Vladislao
Regi Hungariæ primitus constitutis, quibus
Castrum Visegrad, ab antiquo conservan-
do Coronæ destinatum ad manus fidelis
et gravi juramento exacto una cum
Coronâ tradita. Cujus illius exul Stepha-
nus Crispus Episcopus Strigoniensis, An-
dreas Batthori interioscens aream Ecclesiæ
A. 1492 erexit, et ad portæ frontem Tabula
Lapidea Inscriptionem nominis sui
posuit quam habet Pray Annales p. 42.

Arii fratres erant 2.

1. Emericus Batthori senior de Somlyo Lud. Dec. III L. X. p. 529.
vior Regni sub Matthiâ Corvino R. H.
et Dux exercitus contra Bohemos,
ibique Emericum Quæstorem cum magna
potestate reliquit.

2. Stephanus Batthori fratris in bello
Bohemico collega, postliac Vayvoda
Transil-

Transiva, a Matthia constitutus. duas
ejus orationes vide apud Bonf. Dec. IV. L. IV.
fol. 588. 612. Dissuasoriam aliam ad Mat.
bellum contra Vaiv. IV. decertaturum:
hortatoriam aliam ad exercitum Regi
num, ante praelium contra Rebellem
consertum cum Collega Paulo Venisio,
Hemadiae praef. qui exercitum Turcar
ra 60000. millibus constantem fudit, dimicaque
fere in campis panensibus (vulgo Kenyer
Mezö) cecidit. Cattera ejus egregia facta
leguntur Dec. III et IV. Bonfinii, obiit A.
1494. Budae curia Regia (Jemnitz Gottin
gerum p. 42.) sepultus in oppido Vátor
duobus ab Budae milliaribus in claustro
quod ipse ex praeda panensi exaedarat.
Ubi vero id a Valachis demolitum esset
monumentum ejus in templum vicinius
aliud non longe ab illo sumtibus Andreae
Bathori extructum translatum dicitur
apud Gröttingk. qui etiam Epitaph. exhibet.

Erravus fuit
Stephanus Bath. de Ecsed Comes Regiae
curiae sive Palatinus Regni Hungariae
sub Vladislao I. cui regia gladij signa
commissa fuerant, ubi cum Rege suo in
acie pugnasset. ad Varnam A. 1444. in
terfuit, et inter congesta caesorum
hostium cadavera ibique extinctus est.

Andreas

3 utus aliquot valae
ribus selectis, ad cu
jus monumentum capella
ibi erecta hodie adhuc
conspicitur. Milites hunc
heroum nominant Stepa
Bathoreum de Nyir.

Fratres fuerunt.

† hic patet Balth. Andreæ nequit fuisse quod Andr. † 1599. fuit 28. annorum, veruntamen hic fuit olim graf. Transsilv. sub Cast.

= † 17. Jan. gösünd. Arch. Pest. d. 11. 1639.

a) quod exorem notat inexcusabilem. Elisabeth Erimi fuit Reg. 1439. et Ritter Ritterschuse mortua di. 18. Aug. A. 1575.

b) fuit hæc Margaretha Mayfeld. Bethlen p. 215. 296.

c) Ritterschuse A. patet ex illius stephano, mater Anna Nadasdi filia. addit filiam Elisabeth. c. fratribus. vid. Istvanf. p. 522.

†) Christophorus in Bratia cum sequentibus, de quo mox plurimis

2) Andreas Batthori, pater Stephani Balthasaris et Andreæ Cardinalis, dicitur fuisse Supremus Curiæ præf. apud Reginam Elisabeth. in Hung.a regis uxor Comitissa de Fagaras & apud Gvitting ex eum sub eodem nomine [illegible] existant hyperemus Comes Cathus Himegyiensis, Hathuaxiensis et Habolcsensis, Andreas Curiæ Reg. sub Ferd. I. et Maxim. II.do mortuus 1586. d. 4. Octob. sepultus in monasterio Hallensi A.R. Patrum Paulinorum supra Posonium.

Patres alius Balthasar Andreæ cohortor Ludovico Hungariæ diventi ante pugnam Mogatianam apud Bethl. p. 2. alius item Andr. Batthori de Ecsed a Ferdinando Vayvoda Transsilvaniæ post Fr. Georgium occlatratus est A. 1552. (vide diplomata apud Bel Not. p. 181.)

d. Miles p. 152. dicit Stephanum Batthori, Balthasaris fratrem, de fürsten Pipis minus Rectore Bz. Prof. Pest. E. Andreas fuit frater Stephani Vayvodæ et Christophori hoc sensu avis frater patruelis.

Inter hæc incerta, id certum quod legitur apud Bethlen p. 296, Margaretha Mayfeldia it. 195. Balthasaris consortem fuisse primarum nuptiarum Andreæ Batthorei ipsius Vayvodæ Stephani Batthori, deinceps Pol. Regis fratris patruelis s. e. patris fratris filii & ea quæ succedebat dicta Margaretæa

rebus Comitibus de Togara filios, Stephanum, Balthasarem, Andream et Fabianum nepotes eorum patruorum nuncupatos &c. dilectos Johannis filios, quosque sororem Reginam Gabrielis Maylath, eorum de prefata possessionem Togara con- cessisse,

Sequitur inde Stephanum Bathori Vaivodam Transs. a Johanne Szeczy factum patrem regio Polonie nunquam habuisse fratrem, neque filium fuisse Andree, qui in Tabulis bulgaribus frater Stephani et Stephori adponit. Num is frater fuerit Stephanus Bathor. senior Palatinus non dubium,

Sic igitur emendanda Tabula Genealogica.

Stephanus pal. † ad Varnam 1444.

Andreas Castor Soror	Emericus Questor R. H.	Steph. Vaiv. Transs. victor in hemyczem.
filius cujus nomen adhuc ignotum.		Stephanus Palatinus sine Vaiv. Tr. sub Podiebrad.

Andreas uxor Marg. Maylath. | Steph. V. postea Rex Polon. | Stephorius sine.

Steph. Andr. Balth. Fabian.
Jun. †.

Quittingenus commemorat ex Bonfinio Dec. I. L. 1. fol. 21. Nicolaum Bathori de Sibilyo, temporibus Bonfinii Antistitem Varia Orat. Primum Italicis motibus et disciplinis ornatum, qui suis impensis regnante Matthia I. Rege Hungr. castrui huraverat Castalbinum illud munitissimum ad Neograd. &c. nova arcis sustinens appellationem. vid. Petr.

de

contradicit sibi Bath. lem. p. 762. ubi dicit Andream Cardinalem habuisse patrem Andr. Bath. acum Stephanum Vaiv. Transs. Joh. Reg. patruum Chr. Steph. et Steph. Regem Polon. ✠ probabile tamen non est D. Fabium idem nomen habuisse.

de Reva de Mon. et S. Coc. Regni Hungf.
fol. 100. Hunc certe Schmitzelius falso
in Tab. Geneal. fratrem adoptiuum Regis
mendo. Verisimilis frater fuerit An-
drea, Emerici et Stephanides.

2) Christophorus

Stephanides Regis Poloniae frater, Praef.
tus Varadiensis perfulmetas, quo ad
Polonos abeunte eligitur in successorem
unanimi ordinum et Statuum consen-
su. A. 1576. Mense Febr. in Comitiis Me-
diens. finitis d. 8. Febr. symbolum equo
erat Victus unita valet. Ex A. 1577.
per Stephanum Balthasarum, Baltha-
ris et Andreae fratrem gessit Praef.
Succanum Johannem Palatinum Mol-
daviae ejecit Petrumq. introduxit, fra-
tri contra Moscorum aliquot 500. equi-
tibus auxilio fuit. A. 1587. natorem
amisit Elisabet Sam. Bocskai, Stephani
Bocskai sororem, quae Albae Iuliae
mortua, cui, simul et filia natum ni-
hil Bethl. p. 378. meminit
Mense Aprili in domitio
Colosvarf. etiam numis
mata arg. et aur. sub
nomine illius cusorum
ex una parte Insignia
famil. Bocskai cum
insc. Elisabeta Bocskai
consors. Ill. Princ
ra alterâ parte: victa ca
castra Judeo

Bethl. p. 355.

more funus ibidem celebratum. Eidem
huius filia ipsius Sigismundo in Vayvo-
dam creato, Johanne Dalfio et Abraam
Mendi negotiis, fortuna celebrante
Gregorio Apafi, decessit A. aetat. St. d. 24.
Maji ut habet Miles p. 197. Sed rectius
habet d. 27. ut ex Mon. apud Bethl.
p. 369. patet. relicta genima prole
Sigismundo successore et Priveldi, quae
postea Joannis Zamoscio Regni Pol. Can-
cellario

Conclavio nuptiis data est mortua Lubicz
rana 1590. d. 15. Febr. (Stat. Pol.)

Ill. Dionysius Baltius defuncti Zbigneorii
et ex sorore nepos apud Bielenium.
p. 367.

corpus quod demum A. 1582. Dominica Pal.
marum in templo, quod est in meditullio
urbis Albensis, ea instructione Steph. R.
Pol. conditum est, monumentoq. ex
Polonia transmisso, inscriptis inuisa
quam habet Bielsken p. 369.

Hinc falluntur igitur et Cromerus et Orichou. Salicz etiam Zbigneum
qui duas Zbigneos fratres nuptas habuisse ait, qui mortem Zbigneorii
nam vera illa Boccacii sororem ad A. 1585. notis, quem
alteram Zbigneum Radzivil quem Ritters- secutus est Stadnic. et
hus. adhuc Nadi filiam nominat. Cum Bielsk.
aperte apud Bielsk. dicat cum Ab. endrekai
St. Elisabeth. Boczkai uxorem amisisse,
hanc ipsa contemporanea mortis literas exstitisse.

Sigismundus

Otilius Zbigneorii natus A. 1572. in gremium (Bielsk. p. 296.)
similis manus sanguine repletas semper
educend. sueuisset patre adhuc vivo in
Principem electus, regnavit initio sub
tutoribus Volfg. Kordecco &c., Alex. Kendi
et Ladisl. Sokolczic postea unico sub Segio
(Joh.) Regni deinde habenae capessandae
ingenio educatae valens fuerit, repugnan-
tibus proceribus, praecipue hominib.

vor

usque etiam Balthasarem Batthoreum
cognatum e medio tolli pussit. A. 1595.
Duxit uxorem Mariam Hyeronymi Zerioli Comitis Austriae et Carinthiae
filiam, postea aliquoties derelictam Caesarea, et demum Andreae Cardinali
traditam, ex qua repetita Transylvaniam
demum etiam dimissa conjuge Prayo
obiit 1711. d. 27. Martij, ut habet
Otthelius, alii 20. alii 28. promunt. Haec
ejus demortua Bathoreae praev. in Instituti
A. 1621. d. 6. Aprilis. (vid. vitam P. Ivo
Grisbrunden Germ. 629.)

6 Andreas.

filius Andreae, nepos Stephani, Vayvod.
Transs. sub Tokainae educatus cum ante
Stephano Poloniae Rege a quodam
Balthasare fab. A. 1582. evocatus fuit
in Pultoviensi Societatis Jesu collegio,
ab eodem ornatus praepositura Mielc-
viensi expedit usq honorifica legatione
ad Greg. XIII. A. 1582. Protonotarius ibi
factus Apostol. demum Cardinalis Ioan-
nem titulo S. Viviani creatus A. 1589.
Revertens in Poloniam d. 29. Maji
(ita habet Ioh. Pet. Mag.) Episcopatu decoratus
est Varmiensi. A. 1599 factus Epus
Transs. eodem anno a Michaele Vayvod
prope Cibinium fusus d. 28. Oct. necatusq
a suis. vid. Miles. Otthel. qui annum
ætat.

ætatis ejus nonum. 28. posterior quæ habitum ejus describit externum. ex Hamaxtöjio p. 765.

Fratres ejus fuerunt

1) Stephanus Bathori natu major, quem Stephanus Petrum Wayuodam Mold. A. 1550 restituit, ejecto Tolsuino, qui vel Balthasare ejus abstracto Andrea in Poloniam abeunte, in Transilvania remisit a Sigismundo postea supremo Capitaneatu Varadiensi &c. natus A. 1589 quem deponit A. 1592. p. 408 Bethl. p. 400.

2) Balthasar frater in Polonia postea profugus, unde revocatus est ab Andrea Cardinali A. 1599. vid. Bethl. ad hos Annos p. 362. 769.

Uxor ejus filiæ dicitur Boithino Catharina Mayladi atque filius Gabriel Bathori postea princeps.

3) Balthasar, cui Stephanus patruus terram Fogaras testamento reliquerat. Hic de- niam pro sagratis regionibus exoticis cum fratre Card. Robam in Poloniam et hinc derelicto fratre Andrea in Transilvaniam regrediturus, ubi a fratre supremus Praefectus constitutus. Cultio interea simultatibus inter eundem et Principem, ductas Alexandri Kendi primi procerum filiæ, sororis ux. Ka- spari Boit interfectus est A. 1594. Lugduni in Hamaxtyido d. 9. 10. Sept. Bethlen p. 384.

5. Gabriel Bathori.

Stephani Bathorei Scholasticii, qui tempori- bus Sigismundi in Poloniam confugerat ex Catharina Mayladi filius. Jeandum Boitinum Bethlen p. 380.

Boit Eminus, successit in locum Sigism. Bathoreji spante Patre se abdicante A. 1608. intersectus est A. 1673. d. 28. Octob. una cum tota Varadiensium arcem ultimo recreandi causa carpento vectus eheret. (Quirinus) v. Bethlenii relatio Mstr.

Ex reliquis Batthoriis notent

1) Stephl. Batthori, Palatinus A. 1514. factus
Hungariae Ferdinandi † 1535. in arce
Deteria Istvanf. p. 135. dicit hic Stephani Batthori Vayvod Subethatthia
ea fratre Andreae Nepos, a Stephl.
Graduerit in descriptione cladis Mohacs.

2) Stephl. Batthorius † in Ecsed 1605. cujus
Istvanffius accuratius fuisse dicit
palatinum p. 534. mentio etiam ejus
fit apud Bethlenium p. 521.

in Bethlenio mortuus
anno dicit A. 1532. ejus
successus Bianffi.

3) Nicolaus Batthorius praetoriae praefectus
† 1585. quem Jesuit
4) in dignitate patruus Stephanum Jovius
adhuc Georgii filium apud Istv. p. 364.
5) Andreas Batthori ab Ecsed ab. 1562. a
Ferd. Vajvod. Transs. declaratus. vid
supra.
6) Andreas Comes Szamar. Stephani Palatini patruus dictus apud Istvanffi. p. 61.
7) And. Somlianus Claro Stephanii R. Polon
patruus dictus apud Bethlen. p. 169.

1451. Amurathes iterum terram Dareensem ferro et igne vastat.
1452. Rustici[?] tumultus in Pannonia ducibus Antonio et Martino.
1453. Amurathes Imperator cum dedecore solvens obsidionem 7 mensium Belogradi amissis 10000 hominum in fossis, in breditum jubet Mezithem druem Europe circa Pannonias impressionem facere in Pannoniam. hic Sabessum diripit et ingentem hominum multitudinem per provinciam Brassoriensem abduxit, villis et suburbiis igne consumptis.
1440 Joh. Hunyades Banus Severiensis Vayvoda Pannonis a Vladislao constituitur.
1444 Clades ad Varnam, in qua Vladislaus rex et Julianus Cesarius Cardinalis auctor rupti foederis interficiuntur. Hunyades vix fuga elabitur 10 quemb.
1448. Joh. Vayvoda conflictus cum Turcis in Kenyérmező alias Rigómező.
1453 Constantinopolis capitur per Mahomedem 29 Maji.
1454. Lues pestis, quam vulgo magna appellatur, omnia pene climata mundi pervasit.
1456 Alba Græca per Mahomedem 150000 hominum obsessa virtute Joh. Hunyadis et Capistrani defenditur. Mahometa fugida peruersus est, 22 July. Joh. Hunyades 10 September moritur. Similiter Johannes Capistranus.
1458 Matthias Corvinus in regem Hungariæ eligitur. A. 1459 coronatur. 1460. Dracula Vayvoda Wyzidum Transylvanum Olmas dirigit in festo Bartholomæi. Mich. Szilagyi capitur a Turcis.
1462 Matthias rex Draculam Vayvodam capit.
1467. Matthias R. proficiscitur in Moldaviam post festum Mar

14 Martij Hora 2 ante Meridiem
1571. e vivis excessit fuit Princeps Joh. [illegible]
electus Rex Hungariæ ad horam 8 matutinam post
quam ea ipsa Die tristicos plurimos morbo comitiali concussus
esset Anno 1571.

1570 Albinii ig nig exortus est
1556 combusta est fere media pars celeberrimæ Albæ Albinæ
cuius inter 1. 2. 3 horam vespertinam.
1571 Frebr admodum concussiones in Varpin contigerunt
1566 Joh. Semdrus Dei Grã electus Rex Hungariæ fuit in
Turcia una cum suis nobilibus et aliis
1565 Moritz Joh. Bentnerus Judex Coronensis.
Varta secta Vas Vigil Claudii Me nonas
Bentnero ex Vrgens Vr sua fata Vr 28.
1526 20 Octobr egredit Ludovicus Rex Ungariæ ex Buda ad conflictum
dum cum Turcis quo tandem miserè interiit
1570 Terræmotus Coronæ sensus inter horam 6 et 7.
matutt. sertz et præcedente nocte inter 12 et 1 horam
eodem modo terram concussam et quassatam esse.
Altera sexta 6 Vr et Vr cessa Ma jan Vs.
Vigiles Vr fuere et atra Vr 24. 1566 D. S. P.
1557 moritz Valentinus Vagnerus.

Martini atq eam Hungaris subjicit.

1473. Desolas Varadinu per Turcas.

1475. Steph. Vayrod. Moldavis Turcas cedit et duos et 36 signa militaria capit.

1479 Steph. Bathor Vayvoda Transilis 65000 Turcarum in campo Kenyer prostravit, in festo Colomani.

1480 Pestis vigens grassatr per totam terram Barciensem

Steph. Bathori ad obsidendam Nicopolim Transalpinam ingredit.

1483 Vienna expugnatio per Matthiam Regem Hungaries

1484. Valachia Turcis subigitur

1490 Mathias Rex moritr. Wladislaus Casimiri regis Polonie filius succedit.

1491 Alba Regalis per Maximilianum Imp. occupata.

1493. Turci prope rubram Turrim per proditores prostrati.

1495. Pestis Coronae et in provincia Barbarensi grassatur.

1506 Ludovicus rex natus.

1508. Mag. Joza de Bovon Comes Temesiensis ad fluvium Darda castra metatus est vigens

1510 Vigens terremotus aliquot domos demolitus corona facta est. 24 Novemb.

1514 Ludovicus natus annos 10 eligit in regem, regnat annos 10.

1525 Cruli contra Johannem Vayvodam insurgunt.

1523. Magni terremotus facti sunt Moritz Rex Vladislaus.

1529 d. 27 Sept. Solimannus cum 140000 Turcarum viennam obsidet

1531. Terremotus factus est vicibus duabus Coronae.

1541 Buda civitas per fratrem Georgium Turcis tradit.
Mag. Stephanus Maylath a duobus Vayvodis vicinis
captus in Turciam captivitatem abductus moritur
Gelath 1551. Eodem Anno Ff Transsilvania in potestatem Ff. Austriae
bellis devenit cui [illegible] est cum filio anno 8.
1542 Locus Turcis inglens copiis per totam Transsilvaniam molitur
1550 Elias Vayvoda Moldaviae cum Turcis erumpit in Liculiam
tritici atq pecoris magnam abducit predam multi trucidantur, abiguntur a Turcis ad quinque millia hominum
Sabinitium Brumed.
1553 7 Regina Isabella cum filio ex Transsilvania in Poloniam
demittitur Joh. Baptistae, Castaldus, Lanuginosi, Hispanos,
Italos &c.
1553 Obsidio Castri Belthelem in Transsilvania.
1554. Pestis per totam Transsilvaniam grassatur.
1570 ad vesperam Dei misere inter horam 8 et 9 postmeridianam
frater a fratre, latera pugione aperto interemtus est. Filii
erant Joh. Sartler Coronens. Junior interfecit seniorem cum
ambo bene gnati fuissent. Occasio discordiae erat orta, ex quaestione
alicuius litis Turbo gravissimus, accepit interfectus Michaël
nomine ab interfectore Paulo vulnera 5.
1549. Joh. Honterus vir eruditione et scientia mortuus Coronae.
1600 Cibinii magnus conflictus fuit ad editionem edicti cum Jacobi
dolose interfecisset Michaelem Vayvodam atq 7 Vayvodis in-
terfecti sunt cum multis aliis.

6. Calendario Eberi quod ex legato Andr. Oltardi ad scholam nostram B. Virginem pervenit, stipendia monit. ~~[illegible]~~ ejusdem mutata.

Jan.

22. Jan. 1570. Ad vesperam dei missa inter horam

29. Jan. 1579. Joannes Hontenius Vir eruditione eximia mortuus Coronæ

28. Jan. 1576. Legatio Polonica cui præerat M. Joannes Carlo Palatinus Cubliensis venit Medgyes offerens Regnum Poloniæ Vayvodæ Stephano Bathori.

25. Jan. 1605. Synodus ~~est~~ celebrata est Medgyesini in ædibus parochialibus a R. et Cl. Viro Matthia Schiffbaumero Pastore Dicth.

25. Jan. 1579. ~~Sacerdos exspiravit R. ac~~ M. Valentinus Vagnerus creatus in Pastorem Coronæ.

30. Jan. 1570. Scribit Oltardus hæc: Publice ritu confirmatus sum in Pastorem Ritus Præpositi a M. Dno Martino Berzovitio Medgyesiensi Ministro Ecclesiæ Dei fer. 7. Qua die et M. D. Christophorus Bathori apud me hospitatus est.

31. Jan. Ego Martinus Oltard natus sum A. 1546 horâ 12 meridiana.

8. Feb. 1576 hac die publice proclamatus est Illustr. Princeps Steph. Bathori, Rex Poloniæ, Medgyesini A. 76 accessit ad officia fratris Senior Christophorus Bathori et in Capitaneum electus est Christ. Haggimasi.

Feb.

10 Feb. 1607. Hac die communi suffragio electus est in Superintendentem Transsilvaniæ Claudiopoli M. Sigismundus Kakasius.

12. 1579 Moritur Lucas Miles inter horam 5 et 6. Vespertinam.

17. 1614 Eligitur in Superintendentem ab Alma Universitate R. et Clarissimo Viro D. Barbarias Veyrauch Pastor Birthalbensis Medgesinus.

18. 1614 Restituitur Chronicum Saxonicum per Illustrem Principem Gabrielem Bethlen

et malo magno [illegible]

28 Feb. 1602 Confirmatus sum in pastorem Kisselk a Mgfco Dno Pancratio Szekei Cancellario Almi Georgij Bassa Medesini.

Martius

2. 1592 Anniversarius gradus doctrinae Christianae mihi Vir. D. Georgius Melas Pastor Cibiniensis, hora 2. pomeridiana. Ætatis suae 55.

4. 1612 Brucedati Mediesini Intersectus Gabrielis Bathori.

6. — Ligia mundus Bakoczi Princeps Transilvaniae valedicens Regnicolis Hungariam reliquit, ac successit Gabriel Bathori.

12. 1510. Hac die Cibinij magnus conflictus fuit ad Sedtrunen cedes cum Bakssi interfectus Moldaelem Vayvodam, atqui eadem Jupiter Vayvoda interfecti sunt cum multis aliis

13. 1601. Synodus habita Mediesini, in qua electus est D. et Clarissimus Vir. D. Matthias Schiffbaum Pastor Birthalbi in Cyrum. hor. 12 pr.

14. Mart. 1577. Hac die e vivis excessit Inclytus Princeps Joannes II. Electus Rex Hungriae. Ad horam 3tiam natus nam postquam ea ipsa die plus quam tricies morbo comitiali conflictatus est.

16. 1598. Hac die Ego M. C. C. [illegible] Mysnam Doctoratus officio fungebar.

20. 1590. Vocatus sum in Pastorem Ecclae Mediensis.

Hac die mortuus Rdus Vir D. Laurentius Kisch Pastor Segniensis. 1602.

31. 1556. Combusta est fere media pars Civitatis Albiensis inter 1. 283. horam vesperiam

Aprilis.

1. Hoc die dolose nite fectus est ab deflagratione Civitas, qui quasi Causa efficiens putabatur Illustris Vir Johannes Roth. Judex Regius hujus Civitis Cibiniensis. 1556.

2. M. Martinus Breslacus, Furstenbergius, Coronator Cibiniensis placide in Dño obdormit. Anno 1588. horam p.m. 8. 1587.

Presentatus est Olahrdus in templo orientali ad suscipiendū ministerium Dñi in eadem ecclia. 1589.

9. Media nocte precedente hanc diem moritur. D. Michael Siglerus Pastor Insulanus. 1585.

12. 1587. Moritur Cibinij Petrus Celinmeus Coron. Pastor Insulanus apud quos nondum biennium complevera.

13. 1578.

22. Aprilis. 1607. Hoc die expiravit Nobilis et Amplissimus Judex Regius Cibin. Albertus Hutterus, postquam fuisset in officio Judicis Regni Cibiniensis annos 30. etatis ae. 70.

23 Moritur R.ac Clar. Vir. D. Petrus Lupinus Pastor Cibiniensis. 1597.

Majus.

9. Moritur ac in vera Dei agnitione placidissime expirat. D.V.D. Joh. Oltardus Pastor Libinsc. hujus Ecclesiæ 11. Majj horis antemeridianis 1630 Andreas Oltardus filius major tristissimus scribebat 1630 29 Junij.

19. 1601. Georgius Katz ex parte Cæsaris ad Mediesinum cum suis copijs perfistens, nocte precedente clam contra Hungaros Scultetj repetitos hora 2 antelucana versus discipat et tormenta bellica abduxit.

21. 1616. In Dno placido expiravit, Cl. et Doctr. Vir Petrus Besoldus Pastor Libinensis. A. 1616.

22. 1553 Inchoata est ordinatio Ministrorum Eccle in Ecclesia Libinensi Superintendente Paulo Wiener. Pastoris ibidem vigilantissimi.

23. 1571. Terræ mandatus est Johannes Pastor

30. 1594. Moritur. J. Martinus Praetorius Pastor Requinensis.

Iunius

8. 1580 Moritur Nicolaus Pastor Insulanus, cui Cecla successit ad annum 375 aetatis suae 70.

1566. 17. Hac die Joannes II. venit in Turciam una cum suis nobilibus et aliis

29. 1566. Hora decima noctis precedente hunc diem horrenda tempestas cum continuis coruscationibus suis, atque ad tactum horae pulsum turrim superiorem aquam versus Albe Iulie percussit, in qua ultra 350 thoma pulveris tormentarii fuerunt, qui precessum molem hanc dissipavit dejecit, multos homines equos et alia animalia interfecit. nec ulla domus in tota urbe fuit quae non hujus mali damnum sentiret.

30. Iunij. 1600. Hac die Sekel Moyses stipatus Turcarum Tartarumq; copijs 18 ad flumen prope Medgies castra posuit.

Julius.

2. 1602. Venit Excell. D. Georgius Basta Albam, cum pacificè regnum capessere nequeat, necessitate coactus versus Ungaros proficiscitur, in quibus casus cum Sigismundo aliisque proceribus de regni comodis omittat.

4. 1610. Decolatio Balthasar Kornis. Claudiopoli.

1598. Vocatus in pastorem a Nedeschensibus D. Matthias Schiffbaumerus Pastor Kisfolk. A. 1598.

9. 1611. Finis conflictus Vaywoda Transalpini, stipati polonis cum S.P. Gabriele Bathoreo, qui

10. 1617 Celebrata est generalis Visitatio Kisfolkini Capituli Folk. a D. et Clarissimo D. Zacharia Hausmanno Superatore Provinciali Saxonum.

11. 1605. Moritur Joannes Benknerus Judex Coronensis.

14. 1596. Legatio Turcica solitis splendida advehunt vexillum M.D. Christophoro Bathori Vaivoda Transilvaniae

17. 1602 Jekel Moyses Primipilus Transilvanicus sed postea vocatus, in Barcia cum copiis Principis Transalpini Raydut Vaivoda belligerans, confossus casusque occubuit.

20. 1526. Hac die egressus est Ludovicus Rex Ungariae ex Buda, ad conflictandum cum Turcis, qui tandem miser interiit.

Augustus.

1. 1632. Moritur Mis. Lutheri Consul Sabinensis, postquam summa omnium sui cum laude consulatum præfuisset. A. 12. set. 62.

3. 1691. Conflictus Sigetmundi cum Germanis penes Semlin, fugato Principe ipsi Germanis imperium cepisse.

9. Synodus habita Medieschini A. 1620.

12. 1612. Interfectus Andr. Nagy Albe

19. 1603 Interfectus Mis. Vaivoda, magnus latro, tyrannus, penes Rodam

30. 1611. Hic duo vitæ periodum absolvit R. et Cl. Vir. D. Matthias Schiffbum. nensis Pastor Birthalben. et Superintend. A. 1611.

30 1603 Moritur Leonhard. Batilier.

Septembr.

4. 1602. Venit una cum exercitu in gentis Mediesinum Serenis. Princeps Stephanus Botskay, uti de regni comodis consultaret Comitia & subscriptor dies celebrandi.

6. 1566. Obiit Solymannus 12 Turcar Imperator in ea peditione contra Germanos, ad oppidum Sigethum, anno ætatis eor. 66.

P. S. P.

Pannonia terror, La Cede, Sol Mantus et orbis

In Delta Colo febre recubus obit.

9. 1526. Vrbs Buda a Turcis bestiis capta est.

15. 1559. Isabella Segismundi Regis Poloniæ filia, ex qua genuit Joannis Regis Hungariæ, superstite relicto filio, [illegible] Albæ Iuliæ hoc die moritur. Ad meridiem diei sepelitur. Vera Miscellan. 8.

Ort.
Non potuit grā virtus præstantior addi
Nec dotis quibus hæc Diva Isabella nitet.
Edidit infantem. Dani de sanguine Regū
Quo duce Panonij secula tuta gerant.

18. 1600. Hoc die per literas Michaelis Vayvodæ a nostratibus quibusdam Ex. Dd. scripsis Bassa cum germanis in auxilium venerat victus ad plenum Scodr in fugam se se conjecerat.

Octobr.

2. 1582. Occidente sole hac die e vivis evocatus M. Joannes Aurifex Pastor Abrij, cui vita fuit p annos 11 varia fortuna functus.

8. 1605 Hajdones hac die sub Capitaneo Stephano Tököl in pristinos Stolzvarinos Kisfaludinum venientes plurquam 200 H. damnum intulerunt.

16. 1566. Tetrus obijt Solimannus Turcis Imperator 12 in ordine postqm vixisset annos 66. menses 7 dies 20. Iste obitus Solimanni perscriptus ad 6. Septembris.

16. 1479 Hac die l. Adrianus ante, vs feliciter regnet nemini, ne cuique regnis casa sunt Grove Turcis a M. Duo Stephano Bathori ~~de~~ occupati Dñs

16. Pestini die pugnatur Cronensis
gravissime Michael Albinus Dux Cronens. A. 1612.

17. 1551. Ex insidijs Hispanis, qui missi erant a rege Ferdinando ad separationem Hungariæ contra mentem Turcicam, confossus est R. Dnus Thesaurarius Frater Georgij Cardinalis, Episcopus Varadien in castro Alvinitz. + Georgius martius de Dalmata.

28. 1619. Turpissime interfectus est Gabriel Bathori per Joannem Hillari Gregarium Cadany et octavos Hajdones Varadini intra 24 pomeridianam.

26. 1599. Fuit conflictus principum Andreae Bathorei cum Michaele Vayvoda Transalp. penes Cibinium, victor Andreas fuga sibi consulere coactus a Scuto intersfectus.

November.

5. 1560. Jacobus Heraclides Despotes, Moldaviae Princeps, Vir eruditione admirus, ac multis heroicis virtutibus clarissimus, cum regnasset duos annos, domestica proditione circumventus, post 3 mensium obsidionem, miserrime trucidatus est. Johanne, Josepho Stephani quondam ejusdem fratre, gener et ejus haeres belatus funesto honore, Alexandro per Turcos restituto in Polonia capite plectitur est.

Despota fuit VI annos hostil. 21 obiit anno Novembri. J. S. P.

7. 1570. Hac die inter horam 11. & 12 meridianam pars illa ad occidentem vergens urbis Cibinij, dum de Feltheu Gasse &, Schmiede Gasse und unter dem Berg die und Burger Thor, igne consumta est. aliquot turres et parte muriid. et una cum aede anno 21 Martij aliquot horrea in circuitu, ut vocant, magna, consumta igne sunt.

11. Novemb. 1603. Valachos genus astutissimum Kryptolithium urbi reverens

10. 1619. Synodus Medisiensis habita a R. D. Cl. Nic. S. Superintendente Zacharia Fabricio.

15. 1617. Visitatio specialis instituta in Capitulo Selk.

17. 1583. Cometa nova stetit Cibinij in circulo minori occidentali ad horam XII meridiei. cum quo simul decidit David pictor nec non urbis vicarius cum Domino decid.

22. 1602. Mortuus R. atq; Clarissimus Vir M. Lucas Vogberus Pastor Birthalbensis, cum 23 annos Episcopatum egisset, satur dierum, cujus resurrectio sit exspectanda. hor. de R. ponderibus.

1602. 28. Obiit naturae debitum Vir spectatae eruditionis Georgius Mylbrota. Rector Scholae Cibin.

Decembr.

28. 1609 Hac die sub pretextu Tutelæ Principum Gabriel Bathor ingressus armata manu, factus perjurii, occupavit urbem, qua re ipse et origo calamitatis

Pastore Christiano Lupino, Consule Gallo Lutsio, Judicibus Regio Daniele Liberato Petro Georgio Hungaro &c.

29. 1605 Hac die Illustrissimus Princeps Stephanus Bathori et Georgius Mako Arx Segesvar vel Albaejuliam a Kosacis Lutheranis capta conservata direptaque est.

30. Hunc diem refert Sleidanus Cedem fratris Georgii Marcinensis Dalmatæ Cardinalis et Episcopi Varadiensis Lib. 23 fol. 431.

Moritur Dr. Nicolaus Hamerus Pastor Cib. 1616.

28. 1606. Moritur Casovia Deutschius exhinctus a Stephano Katay Cancellario &c. missis Stephanus Botskay, et 1607 die 22 Febr magna cum pompa Albæ Juliæ sepultus.

1560 obiit Solymanus Imp. in expeditione contra
Germanos, ad oppidum Sigetum. cum vixisset annos 66.
R.I.P.
Pannonia terror Lachera, Solymanus et orbis.
Infecta e Cadaveribus ne Cadus obstat.
1526 Urbs Buda a Turcis capta est.
1567 Moritz Mart. Söllner Senior Urbis Libinensis.
postquam in sacerdotio fuisset Annos 59. Anno enim 1508
ordinem perhibent literae testimoniales in sacerdotem creatus est.
1557. Equites Hispanos qui missi erant a Rege Ferdinando, ad defensionem Hungariae contra incursiones Turcicas perfossus est R. Dnus Restaurarius Fr. Georgius Episcopus Varadiensis in Castro Alvinz.
1563 Jacobus Heraclides Despotes Moldaviae Princeps
Vir eruditione excimia, ac multis Heroicis virtutibus clarissimus, cum regnasset duos annos, domestica proditione circumventus, post 3 Menses obsidionem miserrime
fraudatus est Cyzanici, jussu Stephani quaestoris ipsius
frumentarii quibus ipse, brevi laetatus funesto Hungore,
Alexandro per Turcos restituto in Moldavia capite plexus
est. R.I.P.
Despota Vir Nomen hostibus Gothis erat Novo Mbris.
Novembris inter horam 11am et 12am Meridiana pars illa ad occidentem vergens
urbis Libinensis a platea Aldana, Lanienum item usq; ad portam Cibinum
igne consumpta. 1569 obiit Paulus Eberus paulo ante horam 10 matutinam.

1655.

Georgius Carsoris A. 1655 Vitebergæ ~~obiit~~. d. 20 Aug. obiit. Patre ejus
Jebrio Carsoris Pastore Vis ~~Corrector~~. Studijs Cibinij; posea in Gymnasio
Albensi ac Demum Vitebergæ operam dedit. 2do Ved: Sermon. & in Synaxi
ejusd ab Abrahamo Calovio celebratum et Andrea Ottavio Pastori Cibinij
Capli ejusdem decano ac Gymnasij Inspectori. dedicatum

& Matre Margaretha Budegeriana
& ubi Philosophiæ et artium liberalium studijs incubuit.
Versus funebrales eum posuerunt ibidem degentes.
Georgius Lintzing. Christ: Gartner Cibin: Petrus Fignius Cibin. Johannes Mallen
dorff. Cibiniensis et Johannes Hunyadi Cibin. Transilvani.

Der Unrath
Druck { Ungrischer / Siebenbürgischer } Lernt nicht.

Der
Uhrsachen
der unruhen Ungarischen Chronic, darinne von David Frölichio Ann. Cibin.
Mayr, Rect. der Cibinischen Vatter
Mathematicus rühmlichen gelebet u. zu
Rect. Cibinischen, darinnen zu diesem
zu diesen, und andere Druckereyen Ungern, wie ausführlich in Siebenbürgischer Historien
zu Vorschein gekommen ist.

Jedoch ist zu Leutschau in Ober Ungern bey Georgen Brewern 1641.
Chronicon Hunnicum Ungrische Bücher die in diesem Traktat proponiret u. explicirt werden.
Ungrische Bücher so in Ungern gedruckt worden.
Ungrische Bücher so in Siebenbürgen gedruckt worden.
Ungrische Bücher so in Ungern und Siebenbürgen gedruckt worden.

In Bibliotheca Cibin. exstant Tabulæ Chronologicæ; quibus inscriptum
est nomen Bartholomæi Fabritii adjecto Ao. 1679. qua manu totum
libram notulæ, multæque ad Hunnicas res pertinentes adjectæ sunt,
et cum Chronologia A.C. 1600 finiat. Idem addit Continuationem ad 1671
annum usque.

Foelix Connubium Illmi Celsissimi Principis Georgii Rakoczi junr. D. G. Principis Transilv. Partium Regni Hungr. Dominique et Siculor. Comitis cum Illmâ. Sophia Bathori filiâ unica Andreae Bathori. Albae Iuliae celebratum. Ao. 1643 3 Febr.

Cosmographia Sebastiani Munsteri. A 1540. Lusel. Ved. cum mapp. Ved. pag 573. Turmairus lib. Ungaricus Virtemb. 557.

Georgius Klotzner 1615. Sigismundus / Iste liber est conventus Albiensis ad sanctam crucem ordinis fratrum Predicatorum ex libris Dñi Sigismundi Plebani Appoldiani, in libro Sermonum Leonhardi Deutsch. Dominus a petens Plebanus in Pulg monte hunc librum cum aliis libris contulit fratribus ordinis predicatorum ad conventum d. &c. in Cibinio pro memoria. 1531.

1743 Geysa II Duc avus Andreae Regis Lascones evocavit in Transilvaniam
1233 Tartari primo vastarunt Hungariam. 1336. Tartari denuo Hungariam vastarunt et in Transylvania septennium morati sunt. 1387 Sigismundus eligitur in Regem Hungariae, in Caesarem Anno 1410 regnat annos 27. sepelitur Waradini. Eodem anno templi Coronensis structura urgetur. 1396 Sigismundus infeliciter pugnat a Turcolum contra Bajazetem 28 Septemb. 1397. Valachia, Transia, Moldavia Duce Stephano Vaivoda tumultuantur contra Sigismundum. Ao 1409. Mahomed 6. imperator Turcarum Serviam, Valachiam et partem Sclavoniae occupat.
1421. Amurathes II Imp. Turcar / vulgo Murathbeck / Seerarum Barcziam invasit, Senatum Coronensium abduxit, vesano populo in arce montis conservato.
1427. Sigismundus Coronae existens Transis mandat structuram sacri aedis in Kesty. hinc profectus ad Episcopatum Strigoniensem castruendum
1430 Sig. mortuo Dan Vaivoda ingreditur cum Transis Transalpinam pugnaturus cum hostibus.

Martini Zigleri Coron. Littera ad
Clariss. M. Martinum Kelpium exa-
rata A. 1684. Dresdæ

vid. Huyud. diss. de
Natalibus Sap. Cap. II.
§. XXIX.

Qua de origine Saxonum in Transilvania, in disceptationem vocari solent, ad duo potissimum capita referri possunt, quæritur enim: Unde Saxones illi originem habeant? et quando, quave occasione, ad illa, quæ nunc habitant loca pervenerint? De quibus ut ordinate sed paucis agam, præmitto tres potissimum circa has quæstiones reperiri opiniones: quarum una ridicula et culpabilis altera speciosa et probabilis, tertia tutissima et probabilissima videtur. Singulas stricto calamo percurram. Ridiculam dicit primam: fabula siquidem, quam historia similior est, si examinetur, adeoque tædet fere eam recitare. Navant sulicet quidam, Saxones Transilvanos ortum suum debere Saxonibus Germanis et in specie Hamburgensibus, sedes suas ultra Albim et Visurgim tra-
hentibus, quorum liberos ferunt
numero

numero non exiguo ab internali
Tubicine s. negatam, pro locatâ in
educendis muribus operâ, mercede
ultro: circa Annum Christi 1284.
in festis Johannis et Pauli, dum
parentes sacris vacarent, fraudu-
lenter evocatos, et in proximam
vallem deductos esse, insitis Hamlen-
sibus, ubinam locorum liberi ipso-
rum maneant, cum reversi amplius
non sint. Tandem lapsu temporis
innotuisse, quod eodem plane ex hu-
nō et die pueri tales in Patriâ
nostra, quibus una cum Hamlensibus
lingua, reperti fuerint, unde col-
ligunt, illos per ipsa terræ viscera,
ope Dæmonis traductos, et in his
locis depositos esse. Cui fabulæ fi-
dem ex annalibus tam Transmon-
tanis quam Hamlensium facere conantur.
Primus figmenti hujus fabor, cui
suffragatur, dicitur Erichius Fenen-
sis, nisi fallor, et ab his tota fere
Germania s. si vulgus intelligas:
delusa, ut fabulam pro historiâ vera
acceptaret. Sed miror quibus ratio-
nibus

bus

bus indutus Hirchevus, solida alias
et multa eruditionis, non modo assen-
xerit huic sententiæ, sed suam etiam
fabulam et divulgare non dubitaverit.
Ego quidem illa, quo anilis solent
fabulæ loco habere nullus dubito,
cum nullâ prorsus ratione probabili,
nullâque authoritate nitatur. De eo
autem nunc non disquiram, utrum
revera et quando exitus ille puerorum
Hamelensium contigerit, quando quidem
multi, magni nominis historici, de
eo valde dubitent, pauciores nonnul-
morent: Schoekius certo pro comperto
venditet, ipsum Exitium, remittet
in medio relinquentem, salvo hoc
nomine credatur; illud solum examina-
bo, quâ veritatis specie Hirchevus asse-
rere potuerit, pueros illos per terræ motum
cuniculos in loca illa, quæ nunc nomi-
ne Transylvaniæ veniunt, devenisse,
ibi consedisse, et nobis Saxonibus or-
tum dedisse? In Chronicis Transmon-
tanis id legisse dicit, sed nec verba Chro-
nici hoc allegat. Unde istud accepit?
cur locum, cur authorem ejus non com-
memoravit? Fundamento falso, fal-
sum est quod superstruitur. Quod
si communem vulgi opinionem in
subo-

est, quam ideo historici et multi
non contemnende defendunt, inter
quos Goerfner ad Cant. pag. 324.
Klamut. et in descriptione Franniæ
Pontan. Epist. IV. Verum Turcarum.
Abr. Ortelius Tab. Geogr. XLIII. Bonfin.
Dec. I. Rerum Hungaricarum Lib. IX.
Ritsaimerus & Chronicum S. nisi fallor.
Freybergense 15. Tedhis omnibus oppo.
ni posset, quod alii historici de istiusmodi
Saxonum in Daciam transportatione
non modo sileant, sed quidam disertis
verbis asserunt: adhuc ante Carolum
M. gentem illam ibi coluisse, uti scri.
bit Magnus in Geographia sua
Franniæ, Blondus, & alii que. Quidam
vero translocationem illam in fabu.
lis habeant, de quo vide Carion Lib.
IV. Chron. et Cluver. Libr. III. Germ. antiq.
Istas translocationes Saxonum a
Carolo factas: at eos non Franniam,
sed Belgium, multis ab inde terris ab illâ
divisum transportatos esse, dicit,
subscribente ipsi et Aemil. de rebus
gestis Francor. Nec dissitendum
est, ipsos etiam Franncos hac te.
nere opinione, quod Germanos ha.
beant majores: quorum etiam
lingua

lingvâ utuntur. Et meminisse, cum domi adhuc essem, in Chronico quodam Sprenneri, de Saxonum in Britanniam adventu quidpiam legisse, sed quo anno recontigerit, interclusus fumus. Est heuti nostratium opinio, sola fama suffulta, pravis tenax, quale mendacium vetustate juncta Maronem vel eo amarescio linguæ quæ ad rei tam incertæ demonstrationem non sufficit, mutilum; ita etiam Chronographis temere credendum non est, nisi auctoritate historicorum fide dignorum assertiones suas fulciant. Ad hanc opinionem et ista reduci potest, quod aliqui Saxones putent, non quidem a Carolo M. in Daciam missos, sed Romanorum eremi temporales tunc temporis nihil curis in istam habeant, ubi loquitur Cluv. citat. unde nec Colonias eo mittere potuerant: sed sua sponte, vel ex belli aviditate, et melioris sedium desiderio, ubi putat Cels. Mercat. Tab. Geograph. p. xx. vel in auxilium vocatos, vel solicitatos a Regibus Daciorum, eo migrasse. Ad quod quasi vulgatam sententiam confugisse dicitur, tempore adhuc Feyæ

Regis

Regis Hungariæ, cum Tartari Daci,
ab nostram non tenerent tantum,
et vastarent, sed Hungariam insuper
incursionibus crebris vexarent. Quæ
cum Saxones distinctis proeliis inel-
sent, et loca illa ab hostibus capta
gassent, Regia remunerationem locabi
auxilii Transniam esse voluit, eamq;
Saxonibus cum solennibus immunitatibus donavit, quam isti etiam loci
fertilitate incitati cupide acceperunt,
urbesque illas septem, a quibus septem
castrenses dicimus, condiderunt. Illa
censet cum Bonfinio Iuanus Lib. II.
Historiar. Sed præterquam, quod Bonfinius hic sibi contrarius est, et
Iuanus cum ea conjecturâ sequitur,
ipsum etiam congelandum venit, præ-
dictam Tartarorum irruptionem in
Daciam, non sub Geysa, sed sub Bela
IVto. Stephano IV. et Ladislao III. Regi-
bus Hungariæ, adeoque anno 1270-80.
contigisse, ut ante seculum XII. jam
fuit, imo tempore Caroli M. Saxones
in Transsilvaniâ fuisse dictum est, et
Geysam anno 1000. Regem factum con-
stat. Unde dubia valde est hæc opi-
nio. Si vel maxime detur vexatos

esse

veram esse eam; tamen dubium illud adhuc remanet, quod Saxones auxiliatrices illuc profecti, non potuerint sibi consi-
dexare, tum liber populus non amplius
essent, sed Imperio Romano subjectus.
et quis Principes copias suas de supple-
tas alteri missas in terra peregrina
sedem figere paterentur, praesertim
si jura in eam nullum habeat. Et quis
credat incolas primos advenientibus illis
leges meliores esposse, cum eas colere
ipsi potuerint? Quandoquidem igitur
opinio haec, caeteroquin favorabilis,
gravibus adhuc difficultatibus premi-
tur, nec sufficientibus autoritatibus
nititur. Plane veritatem eamque
fulcissimam sequi, qua verum est,
qui Saxonum originem a veteribus
Daciis, horum autem a Getis arcessunt.
Fuerunt autem Getae vel Gothi, ut alii
scribunt, gens bellicosissima, rebusq
gestis celebratissima; quorum primam
Patriam in Borealibus olim fuisse:
Procop. de bello Vandal. Jornandes de
Goth. orig. cap. 2. Crith. Lib. 1. Annal.
Pub. Cagnus lib. X. de migrationibus
gentium, Andr. Puscus in Ab- - -

aliique.

alique veterum complures testantur. Ipsi populi eum et aevi nimis habita-
rent, et meliores sedes affectarent, ut
erant ferissimi et inquietissimi, loco
sui egressi, ad Pontum Euxinum deve-
nerunt, ipsis Getis mixti, in Thraciam,
Mysiam, Pannoniam ipsamque Daciam
effusi, crebris incursionibus eas ter-
ras tantis per vexarunt, dum rerum
ibi potiti, sui generis eas fecerunt.
Unde sunt qui Getas et Getos pro
populis iisd. habeant, eosque confun-
dant, quod Gaul in primis Prascius
in Chron. suo gestorum in Europa sin-
gul. auctoritate Ab. Spartiani, Crosii
et Procopii nixus, vocabulorumque af-
finitate motus. Sed diversam Getarum
a Gothis gentem fuisse, Cluv. Lib. III.
Germ. antiqu. Cap. 34. Rhenanus prof.
ad Procopium evidisse demonstrat, con-
sentiente in Historia Chron. XX. pagi-
na. 193. Ab his ergo Gothis, qui post
modum et Getæ, et Daci, et multis
aliis nominibus promiscue apud hi-
storicos insignirebantur, Saxones
in Francia sum ducere et duxisse
originem probari potest, sequentibus
rationibus: quia tum vetustores gra-
vissimi id sentiunt, inter quos
primo

prima nominandus Petrus Bertius
Lib. com. rer. germ. Cap. 2. dissertis verbis
asserit: Germanos nobilissimum Europæ
populum a Dacis originem habere, at
Germaniam nomen a Dacia venisse, nun-
quam scio. Quodsi igitur Germani ipsi
sunt Gothi gente, uti Samoscius de gra
certissimo habet, in Origg. cur non multo
magis Incolæ Daciæ præ reliquis Gothorum
nam haberentur. Bertio subscribit Sario
in Chron. Lib. III. de rebus gestis Caroli M.
qui Francorum veterum Dacorum et
Gothorum reliquias esse non dubitat.
Insuper fabulosum esse dicit, eo illos per
Colonias deductos. Conf. Magnum in
Geograph. sub Francia. Philipp. Melanchth.
Liberum relat. var. Ep. aliique. quia
secundo: Franciam veterum Dacorum
fidem fuisse apud eruditos in confesso
est, jam ergo trium illarum Nationum,
quibus nunc habitatur, unam
illorum posteritatem esse, necesse est.
Non autem sunt Hungari, quippe qui
Hunnorum populi sunt, tardius
ea Pannonias in Daciam pervenerunt,
Neque Vallachi; ipsi enim devicto
primum Decebalo, illuc venerunt, ibiq
permanserunt; ergo Saxones pro
Posteris

Posteris Dacorum habendi sunt. Id quod
tum ex ipsâ etiam vocis Dacorum ra-
tione colligi potest, Saxones nostri ve-
nacula suâ sese Dessehen, Dassehen,
Dessehen vulgo appellant, Germani ipsos
per contemptum Mucker, Mucker, Mosse
audiunt, quod non facerent, si pro majo-
ribus suis nos olim agnovissent. Dein-
de ex et illud omittendum non esse,
Germanos et Dacos pro distinctis popu-
lis, a quo immoderare illi coeperunt, sem-
per fuisse habitos, uti ex Tacito con-
cludit Cluverius. Nec admodum impe-
tinenter ex hac quia a diversitate cultus
corporis, morumque, uti etiam innata
quadam ἀντιπάθεια, quam Tranni
in Germanos fovent, unde omnibus
etiam modis eos exagitant, deridunt,
spernunt, et contemptui habent, ad di-
stinctionem originis argumentari
posset, cum illa multa faciant ad
origines gentium indagandas. Haec
sunt fundamenta, quibus ultimo
roborari posset haec opinio. Sed duo im-
primis ei solent opponi: et lingvae
et nominis commutatio: sive quod
Saxones Tranni eadem cum Germanis
lingvâ? subinde? utantur, idemqz.
nomen

nomen habeant, quod frustra sane
non sit factum, sed pro certo fun-
damento et Documento, illos ab his
ortos esse agnoscendum; verum uti
haud inficior, linguam nostram ab
inferiorum Saxonum lingua in pau-
cis abludere; ita tamen negarim, eam
de foeminiter crinei posse, gentem nostram
illorum posteros esse. Quid enim vetat
si invertamur argumentum, et illos
a nobis oriundos concludamus, impri-
mis si vera Bertii sententia, qui Ger-
manos a Dacis deduxit, et Samosii
qui veteres Polos germaniae locutos
habet pro certissimo. Id quod valde
est probabile, cum et alii auctores
germanicam linguam referant ad Polo-
cam. De quo vide Abulfed. Hist. Chron.
XXVII. pag. m. 274. Unde vide eruere
si ipsam voluerim Polos a Germanis qui
dexerim: cum prima Polorum
patria Scandia, ea quae velut officina
quadam et vagina gentium illi egressi
sunt, uti Cornandes Cap. 3. de Orig.
Polorum. Cum et nonnullis Polonis
germanice Gott vel Guttland sit ap-
pellata. Quid quod non nemo lingua
Dacorum ex Italica corruptione a
Gothis et Longobardis introducta
emersisse

emerserint conjiciat. Quod autem nostri
Saxones missos avitos Bolbasenos et Da-
corum nomine, hodie Saxones fere
dicant, ejus meo quidem judicio duae
dari possunt causae, una, quod post-
quam imperante Pannonio Geysa,
ejusque filio Stephano cognomine san-
cto, Dei, hujusce institutionibus ethnicis
nonnihil misissent, religionemque
Christianam amplexi quasi cum
Religione novâ novum etiam nomen
assumsisse deprehenderint, ut non fere
cer amplius Bolbos, aut immanes Da-
cos, sed inter Christianos fere sectatores
immixerent. Et quod adeo insolens non
est, assumtâ novâ Religione, novum
etiam nomen assumsere. Turcae, sicut
nomen ipsum infame abominantur ex ita
ex quo blasphemam Mahumetis reli-
gionem amplexi fuerint Mahumedani
vel Mahumetani quam Turcae dici
malunt. Majores ipsorum Arabes
spretâ ista Pagarenî, mox mutatâ
religione Sarraceni audire volebant.
Talem nominis commutationem et
apud Dacos nostros contigisse, quis
pertinaciter negabit? Et quia pro-
pagatores Christianae religionis du-
bio procul Saxones Teutonici, quibus
cum

cum Dacis unum eand idioma, fuerunt, hi cum illis non fidei tantum, sed et nominis communitatem susceperunt. Nec absurdum esse dicere, Germanos superioris Pannoniæ colonos, ab Hunnis et Avaris sedibus ejectos, diuturnas alias sedes quæsivisse, Dacis conterminos se immiscuisse; adeoque in unam cum istis gentem, sub eodem Saxonum nomine coaluisse, uti censet Carion. Chron. Lib. IV. De ipso vocabulo Saxo nihil dicam, cum ad institutum nostrum parum facere videatur. Conferri de eo potest Faber in Thes. de hac voce. Atque hoc de materiâ istâ obiter proluisse sufficiat. Quæ quanquam et levia et in vulgus nota sint, eo tamen gratiosa tibi Clar. Helpi fore spero, quod ab amico et cœlibe proficiscantur. Utere iis pro arbitrio tuo judicio, et ubi limam tuam addideris, correctiora remittas; ita tamen, ut iis Exemplar unicum Disputationis adjungas. Scripserim tibi in honorem aliquos versiculos, claudicantes, Disputationi subjungendos: sed cum tu istud a me non desideraveris, nolo esse temerarius. Vale.

Vos.

Obs. 1 de Auctore huius Epistolae: A. 1694. Rector Gymn. Coron. factus est, post M. Valentin. Freyschmium. Hoc munere functus usq ad A. 1705. Obiit, interturbidis quo Athenae, qua Pastor Brandenburgensis. post. quam varia conscripsisset opuscula historica nemini E. Historiam Transs. Catalogum Familiarum Hungaricae gentis maxime illustrium Saeculi XV. XVI, reperate Amico Georg. Matthia Pastore Brennbergensi.

Vtinam certe quod adhuc ad Epistolam plagii literarii crimine absolvi vix potest, quod per Toppeltinum in orig. Transs. Cap. III. p. 24. legit. imprudenter conscripsit suppresso nomine, cui omnia debebat, Auctoris, Epistolam hanc ex adversaria quo publica, vit P. Lucas Veidenfelder, Pastor quond. Mich. Montanus A. 1755. sub titulo: Litera Historico-Latina s. qua combinatio olim perscripta ad Clar. ac Eruditiss. Virum M. Martinum Felpium ab Historiophilo Transno Nomine Auctore in et Annô incerto. sm prolegô praemisso Veidenfelderus hanc legitur. Vel Oedipum, Lector doctissime, consulas oportet, si scire aveas Literarum harum Auctorem, quas mecum communicavit Ill.me Magn. Dn. de Eckershausen.

Epistola Johannis Lecusiensis ad Papam:

Beatissime Pater;

Post filialem commendationem assiduumq; prosperitatis huiusmodi
tuique de gregi dominico et Ecclesia Christi, qui se redem-
ptorem pro omnibus dedit, sentiendi voluntatem p Perlatum
est ad aures meas, fido referente testimonio, Sanctitatem vestram
in gratia Ferdinandi Boemie Regis, hostis & emuli regni nostri
manifesti bullam quandam, Christo & Vicario eius prosperandi,
quam, probris, convitiis, scandalis & maledicentia undiq; latentem
et refertam, ministerio Nuncii pii Apostolici, quem apud nos
habet, contra formulam a Christo Salvatore nostro
nobis & omnibus Orthodoxis prescriptam, in me & regna mea
circumsaeva, illorum, veram & priscam Christi fidem, non sine
multo sanguinis nostri effusione hactenus professos in publicum
edi, divulgariq; fecisse; meq; & vicinos meos Dominos etiam per cen-
suras Ecclesiasticas devinxisse & a capite nostro Deo Christo &c.
Sectos & extorres prosus declarasse. Quod factum quantum mihi
et omnibus regnicolis meis attulerit admirationis, non facile di-
xerim. Miramur nanq; Pater Sanctissime, quod cum Rectitudo
vestra asserat se a supremo coli terraq; moderatore, in sede ju-
stitie collocatum esse, ita justitiam sibi bene notam, concludendo,
in contemptum illius, cujus vices fatetur se in terra agere,
tyrannidi adversariorum meorum injustissime subjecisse. Etenim
Sanctitas vestra partes agit adversariorum, jam sedem justitie ob-
tinere ignoscetur, justitia prosus vacuam, si autem in illa sede
justitia creditur se esse collocatum, ut pater communis omnium
precipue Regum non declinans neq; ad dextram neq; ad sini-
stram, neq; personarum acceptor, neq; probis neq; convitiis & con-
tumeliis, quemquam preferens Principes, quorum corda in nem-
dei sunt, inficetari & onerare deberet. Cum enim capiat Sancti-
tudo Vestra, ab omnibus pie ac religiose coli ac venerari profecto
et honorare ipsa quoq; alios et religiose tractare ac mantenere
deberet. Audio nanq; me per Sanctitatem vestram, filium iniqui-
tatis (tam effi) falso et injuriose) palam appellatum esse omissoq;
per contemptum vero titulo meo Regali, Scimus mihi a Sanctitate
vestra inscripto. Natus enim ego honestissimis, teste toto Septentrione,
parentibus ex legitimo matrimonio, nig; Regem abs q; legitione assum-

C. pro

plus Christianissime & innocenter, quantum humana patiar fragilitas, vivendo, nescio cur iniquitatis filius merear appellari; iniquitatem enim non aspexi in corde meo. Unde providendum est Sanctitati Vestre ne ille justus Moderator omnium Beatitudinem Vestram in terribili suo judicio Villicum injustum appellare & condemnare possit. Nam quod in me agit Sanctitas Vestra non est hoc judicare orbem, dispensere Bona dominici sui, potestate ut Pontificia, que in edificationem non destructionem data est, sed cum furore in ruinam aliquorum, hominem Christianum et innocentem non vocatum, non citatum, non monitum, inauditum, incognita causa et non quemvis hominem (quod ubique grave est) sed Regem in Regno de Christiana religione bene merito, ab Ecclesie Communione separare; nec is est modus corripiendi fratres peccantes a Christo institutus. Non possum profecto a regimiscere, cum Salvatoris precepto, Pastor debeat tot oves in deserto relinquere ut unam perditam recuperet, Vicarius autem ejus tam facile tot regna a tot jam annis Christo et fanibus diaboli recuperata, quantum in ipso est perdere velle. Qualis obsecro Vicarius est, qui oribus dominici sui contrarias Annon Petrus Princeps Apostolorum Sanctitatis Vre Predecessor, multa laboravit ut Cornelium Centurionem Christo lucrifaceret, charitate Christi ad hoc instigante? Quantum S. Vra video nonnam centuriis sed pene infinitas, quantum in ipse est, a Christo separare contendit videat ne Spargatur in orbe V. S. pluris facere Romane urbis imperium, quam oves Christi sue cure credita. Quod Pastoris officium obsecro est hoc, quod S. V. mihi hanc inauditam a multis seculis inferat injuriam? Arcarum unius Principem potentissimum ad Hungeriæ detruncionem, multis verbis, astutiis et sollicitis, nihil forte tale cogitantem eduxisse. Pater Beatissime, quam longe videar S. Vre veritatis tramite (bona venia ejusdem dixerim) deflexisse. Si eam perpendere velles, ut deberes, sedens in illa sede, quam asserit justitie, qui sunt hi, qui me accusent, profecto inveniret ista conficta esse ab adversariis meis, ut mille alias calumnias, que omnia tamen condono ei, qui dixit, mihi vindictam et ego retribuam, qui salvos faciet ubi spero, filios pauperum & humiliabit calumniatores. Non ego Pater Beatissime provocari Principem potentissimum, sed provocarunt eum stulte Ferdinandi Regis Bohemie, adversarii mei manes: quibus jactitabat se Belgradum et omnes finitimas arces ab eo brevi recepturum. Provocavit eum insana ejus legatio, qua petebat a sua Majestate, Sanandrinum et alia quedam loca, quasi redderet nollet, bellum ei denunciabat. Hec sunt que provocarunt Imperatorem Potentissimum cupidum glorie, non ego, qui tunc cum hac ege

Cautu

pantur exulabam regno legitime adepto & patrimonio injustissime spo-
liatus in regno agebam alieno. Melius profecto facerent Adversa-
rii mei, si ingenue fatererentur, ut res se habet, Rebuisse Scil. se summam
cupiditatem spoliandi me armis per fas & nefas, regno legitime adepto,
avito patrimonio exemplo progenitorum suorum, qui multis Principibus
similes nitulere injurias; verum cum id non audeant dicere, nunc ea-
mis spiritualibus nituntur id facere, quod telis corporalibus nequi-
verunt. Nec miror si ipsi omnem lapidem movent, ut eorum ambitioni
satisfiat, miror tamen satis non posse S.V. quod se tot calamitatibus
a Deo sibi inflictis scituno 1527 Roma ab Hispanis & Germanis direpta,
Pontifex Clemens VII captus cives omnis generis clade vexati sunt; non
dicerit Deum magis quam homines verere, ac metuere. Meminisse
S.V. potest quoties ego, postquam ad regale fastigium D.O.M. gratia asum-
ptus sum S.V. tam per literas, tam per nuntios & omnibus Christianis
Principibus congratulatus fuerim, de injuriis per Ferdinandum mihi il-
latis, rogans & obtestans tam S.V. quam omnes alios, ne sinant me regno
avito adepto ac patrimonio, multo meorum sanguine mercato adeo injuste
spoliari: offerens me judicio cujusvis Principis Christiani mihi etsi re-
verissimi Caroli Cæsaris Fratris Germani Adversarii mei, tamen duris
hostis meus. Superior esset viribus, nullus locus daretur justæ meæ
querelæ, nec tum alienæ censuras a S.V. contra me postulabat. Nunc
vero cum ex D.O.M. misericordia, gladio corporali inferior est, justi-
tiam optat, quam ego jam pridem etiam lachrymis ab universis Chri-
stianis Principibus, ad quos propter Adversarii mei tyrannidem mit-
tere licuit, et potissimum a S.V. postulabam, illam quam Adversa-
rius meus tunc et superbe & crudeliter respuebat, jus regni dicitans in
armis et nudum regnum, verum etiam sanguinem nostrum sitiens
omnia mala, quæ potuit, fecit: cujus crudelitati si restitti, quid mali
feci? si vero nihil eorum feci, quibus isti me accusant, nemo potest me
condemnare. Existimaßem S.V. mihi accepturum referre, quod hoc regnum
optime de Christiana Republica meritum, multis precibus a potentissimo
Turcarum Cæsare obtinuerim & Christianæ Rei publicæ libere conser-
verim, quod hostis meus cum gravi onere tributi, quod literis & nun-
tiis sero tandem offerebat, a potentissimo Cæsare impetrare non potuit
potius quam S.V. illis faveret, qui non sunt veriti S.V. coram qua alii
Christiani Principes non dedignantur adorabundi procumbere indigni-
simis vinculis devinciri, nullam aliam forte ob causam, nisi quod S.V.
velit, ut ego eis, de proprio non cedere. Rogo igitur S.V. velit aliam
viam reperire et animvenire, qua Pax inter Christianos Principes stabiliat-
ur. Nam ista concordia perniciosa est et multum Sedi Apostolicæ nociva.
Redibis enim hic juste et raro vibrandus est, stratum in cali esse debet

quod in terra fit. Nam si rite hoc quoq; tempore excommunicationis vi
braretur gladius, non minus potestati Ecclesiastice subjicerentur ex-
communicati quam Apostolorum tempore contigebat. Nunc autem neg
agitari a maligno spiritu regi expirantes aliquos videmus post excō
municationem ob errorem manifestum, & onera intolerabilia, q
excommunicatis imponuntur, unde contigit ut auctoritas Ecclesiastica
in abominationem et contemptum omnium venerit. Et pars major
Germanie sub Leone X patrule S.V. defuerit ab obedientia R. Pontificis,
Velit S.V. tempore suo regiminis ut de residuo grege Christiano idem non
contingat prospicere. Lapis enim angularis, quem debemus imitari, ad
conjungendos, non disjungendos parietes missus est. Nolit me S.V. homi-
rem innocentem hac infamia notare, nolit regna mea et Subditos meos
Sathana improvide tradere, quamvis excommunicatio ista tanquam
nulla, neminem coram Deo, de jure ligare potest; ab ea itaq; aliisq;
gravaminibus proscriptis appellavi. Nihil autem S.V. excusare potest,
quod hanc excommunicationem in me et regnum et subditos meos ca-
pere ut credo intulerit, nullus enim metus debebat S.V. compellere,
et rem Summo Pontificii indignam faceret, et tam nobile membrum
Christianitatis absq; causa a religuo abscinderet corpore Christiano.
Licet ergo mihi dunquam contra S.V. delinquenti hanc nullam ex-
communicationem, non timere, si licuit meis adversariis S.V. et Colle-
gium Rom. Cardinalium post direptionem omnium bonorum Eccle-
sie ipsem vilipendere. Quam tamen ego tametsi nullam, uti veg
fidei Christiane et Sancte Sedis Apostolice cultor, contemnere nolo,
sed ab ea una cum regno et subditis meis omnibus ad emulorum meo
rum obloquia diluenda, absolutum per S.V. me declarari velim, et
ut semper fui, ita et nunc protestor coram Deo ac Sanctitate V.
ab; toto orbe Christiano, me contentum sorte mea, nec regna aut
provincias ambire cujusquam vel damnum et exitium alicujus,
redum querere sed nec optare quidem dum modo sinant me in
loco lacero et aliquin labi afflicto regno meo in pace vivere,
ac Deo et Christianitati servire. Quod si fata mea obtinere non potest,
certo sciat Sanctitudo V. me omnibus modis et viis, meipsum, regnum
et subditos meos jurag; et libertates regnorum eorundem defensurum.
Nec tamen ob hoc intendo discedere e gremio Sancte matris Ecclesie,
cui semper obedivi & filius fui et modo quog; esse volo. Caveat interim
S.V. ne si voluerit me injuste in favorem aliquorum, sede mea regi
li deturbare spoliatur S.V. justo Dei judicio, sede sua Apostolica, per
eum qui intelligit super ejenum et pauperem. Si quid autem S.V.
contra morem meum acerbius Schismam in literis meis visa reperi-
erit, id mihi vitio S.V. non vertat, qui jus meum tutari vellem.
Sed asscribat illis, qui S.V. induxerunt ad hanc injuriam mihi infe-
rendam et maledictis me incessendum. At Sanctitate V. citissimum

responsum

responsum expecto. Nam si eandem in isto huo proposito per
severare videro (quod non credo) non omittam, quin mihi et
meis de opportunis remediis prospiciam. In reliquo ut Deus
Omnipotens Sanctitatem V. conservet pro quieto & tranquillo
statu Sanctæ Matris Eccle et totius Cetæ Christianæ exopto.
cui me commendo. Datum ex Alba Regali Anno 1529 die 15
Septembr.

Credibile est Pulmer istud Pontificium et inde resultans con-
tentio, inter Saxones in Transilvania, alioquin sibi contrarios
effecisse ut in persequendis Lutheranæ religionis cultoribus
remissior sit factus.

Johannes Rex circa finem Anni 1531 ad diluendam invidiam
qua adhuc apud Principes Imperii laborare credebatur Schas-
burgo literas exarabat, easq; Philippo Hassiæ Landtgravio in-
scripsit, in quibus exposuit causas ob quas Transilvania tan-
ea sit facta tributaria. Sed autem illæ sonant.

Johannes D. G. Rex Hung. Dalmatiæ, Croatiæ, Marchio Moraviæ,
et Lusatiæ Silesiæq. Dux, Illustrissimo Principi Dño Philippo
Hassiæ & Thuringiæ Landtgravio Comiti in Catzenelenbogen,
Amico nro Charissimo Salutem et prosperos ad vota successus.
Etsi persæpe non solum literis ad privatas personas nec non inclytos
Romani Imperii Principes nostros, abunde declarasimus, nec am-
bitionem nostri, quod cum Rege Ferdinando habuimus & habe-
mus, verum insuper hoc declarandum et V. D. manifestandum
non multo post coronam Regni Dei benignitate per nos suscepturi,
delegaverimus in publico Regni nostri conventu & miseramus ora-
tores nostros ad V. Dnãoes, quod alter nunc prima hujus
regni nostri dignitate fungitur, et nunc Buda in sede nostra Regali
vices nostras sustinet, qui iter suum continuare, per præfatum
nostrum Adversarium non fuerat permissi. Tamen nunc etiam
iterum voluimus his literis nostris, de his V. D. facere certiores,
non tamen adversarii nostri calumniandi, quod ipse de nobis assi-
due facere solet, sed veritatis comperiendæ gratia Sdy Vestris
potissimum Dnãoibus, cum quibus semper ab initio desiderarimus,
ita nunc quoq; vehementissime exoptamus bonam, firmam et
fraternam amicitiam ac intelligentiam, in bonum totius Rei-
publicæ Christianæ. Res igitur breviter et vere sese habet. Exti-
cto in illo sanctissimo bello, quod toti terrarum orbi notum esse
debet, Serenissimo Rege Ludovico divæ memoriæ Prædecessore
nostro colendissimo, ubi et nos fratrem Germanum, qui nobis
unicus erat amissimus et regno hoc herede et successore legiti-
mo carente, suimus liberis suffragiis Dominor et populor in

publico

publicis Regni conventibus in Regem creati et coronati. Et cum adversarius noster Rex Ferdinandus eam ob causam commoveri cepisset, ac celum et maria miscere pararet, Regni jus et successionem sese concernere asserens, fuimus parati teste Serenissimo Rege Polonie, ubique, nostrum affinie & amico ac testibus primariis ejus consiliariis, in dicta olomucensi ejusdem Regis authoritate indicta, vel concordare cum ipso bonis conditionibus, vel jus nostrum submittere prefato Regi Polonie, et Pontifici Romano vel Principibus Sacri Romani Imperii et cuivis Principi Christiano non excludendo, imo nominatim et iam admittendo Serenissimum Carolum Imperatorem fratrem ejus Germanum parati pro quiete publica, & ita judicatum fuisset, privatam etiam nostram sortem, ex quo ad regnum vocati fueramus, repetere. Ad quod cum ille nullo pacto induci posset, diffidens fortasse cause sue, sed jus in armis esse clamaret, ad arma est ventum, quibus quid tandem ille consequi licet nos proditione magis nostri quam viribus suis simul et regno nunc et patrimonio turbarit ac infinitis preterea aliis inauditis injuriis, damnis, probris & calumniis lacessierit, totus mundus videt. Arma enim ultore & vindice deo, quæ in nos injuste conscrat in eum sunt retorta, vel nobis ipsis quos tam dure et crudeliter vexaverat, calamitatem ejus et suorum miserantibus. Nam quod nos culpa authorem facit, quam sit veritati consonum, vel ex hoc apparet. Ipse prior ad amicitiam Imperatoris Turcarum confugit, scuti literas ipsius subscriptas, per nos intercepte et ad nos delate testantur, sue quid nunc de aliis literis, manum similiter ejus habentibus, tribuendum. Cæsari pollicentibus, loquamur) quas utrasque in manibus habemus. Qui quidem Imperator, quod postea cum illo suo immenso & innumeroso exercitu in Austriam venerit, et eam stragem, que ibidem facta est, intulerit, quis alius existimandus est esse in culpa, si quis rem recte judicare voluerit, nisi illi, qui eum ad hec tot literis suis multis convitiis & atrocissimarum minarum plenis, quibus miseris Hungaris credulis, tantum non Constantinopolitani Imperii totius eversionem pollicebatur, ad id faciendum provocaverat. Nos certe nihil aliud quæsivimus, nisi regni nostri, in quo injuste vexabamur, justam recuperationem, dedimusq; operam omni, ne tanti Imperatoris gladius ulterius progrederetur, nec ea damna, quæ inimicis nostris inferebantur, sæcis oculis spectare potuimus. Quid autem postea sit secutum et quod rursus ad concordiam, jam facti ea, auxiliante Domino, et fortuna superiores, parati fuerimus V. Illustrissimas DD. latere non potest, quo etiam tempore ita se rebus gessit, ut eodem tempore, ex una parte con-

parte concordiam nobiscum tractaret, et ad quærendum caput
nostrum, ubi expugnandam sedem nostram regiam exercitus mitte-
retur, quia etiam in re justa Dominus injustos etiam conatus co-
fregit ex sua misericordia et dispersit, quæ tamen omnia licet
talia sint, quæ vel mollissimum cor indurare perire potuissent,
nos tamen a proposito pacis cum eo pro bono publico faciendæ non
averterunt, cujus rei gratia nos ipsi primo trimestres postea an-
nuas induciis ordinavimus; et ejus etiam rei gratia, postquam
peractum fuit ad nos de conventu Sirensi, statim designavimus
ad eum Conventum plures ex primoribus nostris Legatos, Consiliarios
expedit & pacis ubi adversus nostro, pro bono publico faciendo,
& ponendo ante oculos VV. VV. pericula, nisi eadem primum, de
opportuno remedio providerentur, de quo per eosdem oratores nostros
cum VV. VV. agere voluimus. Quæ quidem remedia per Nos ordi-
nata si VV. VV. amplecti voluerint, gaudebimus de bono omnium
communi fuisse, nos quidem de salute regni nostri curam cum
Dei auxilio geremus, de aliorum autem ruina, quæ nobis nipu-
tari non poterit, non poterimus non vehementer ingemiscere. Nihil
ligimus etiam esse aliquos, qui nostram causam eo nomine facere
conentur apud Principes Sacri Romani Imperii graviorem, Quod
dicant nos tributum tendere Cæsari. Quod si faceremus, nemini
deberet mirum videri, quippe cum omnibus constare debeat, in
quas miserias & desolationes hoc regnum devenerit tempore Præ-
decessorum nostrorum, ea tamen fuit Clementia Dei erga hanc
afflictam Patriam et nationem, ac etiam benignitas magni Impe-
ratoris erga Nos & subditos nostros, ut nihil tale a nobis optarit,
sed passus sit, cum id in manu ejus esset nos regnare pure & simpli-
citer eo modo & ita libere, sicut & Prædecessores Nostri divi Re-
ges Hungariæ regnarunt, sicut vestræ Magnificæ Dnationes id possunt,
si volunt, reipsa experiri, et manibus, ut vulgo dicitur, palpare.
Imo ut toti mundo notum esset Nos & Principem Christianum
et amatorem Pacis ac Dnationum Vestrarum curam agere, illud
quoq; egimus cum potentissimo Imperatore, ut Principibus Chri-
stianis nostri ritutu pacem impertiretur, de quo etiam causa
nostræ intercessionis contentus fuit et est, Quod etiam literis
suis ad nos lingua Turcica pariter & Italica scriptis, ac utriusq;
signo suo Imperatorio testatur signatis, eos quos vel Principes
vel Nationes vel cujuscunq; Status Homines fuerint, velle in
amicitiam recipere, quicunq; nobis sint vel velint amici esse,

querum literarum Exemplum W. Dnāoriby per Oratores nostros mittimus. Quæ cum revera ita se habeant, rogamus Celsitudinem Dnām, ne velint adversariorum nostrorum falsis testimoniis et calumniis locum dare, talis contra Nos & honorem nostrum inter Dnāos Vrās Hungarium; Rogamus etiam tanquam Principes Christianos, qui videat in eo Statu terminos Christianorum constitutos ut Sevuris ad vadiem positis sit DD. VV. sincere adhortantes, ut si viderint adversarium nostrum ita obstinatum, quod suam pertinaciam bono et quieti publicæ, quod etiam ejus hostis annuit, præferre velit, de acquiescant voluntate & propositionibus ejus, sed eam viam pacis amplectantur, quæ quidem nomini Christiano et vobis salutem parere possit. Quod si non sequetur et res Christiana aliquid detrimenti patiatur, testis erit nobis omnipotens Deus cum omnibus sanctis ejus et Illmæ DD. VV. nos omnis boni & quietis & nullius mali occasionem præbere velle testis. Se. Illmas Vras DD feliciter valere cupimus. Datæ in Civitate nostra Regia Segesvar Transilvaniæ die 25 Novembr. Anno Dñi 1531. Regnorum vero nostrorum Sexto.

Transactio inter Regem Johannem et Civitatem Cibiniensem tempore deditionis Urbis facta Anno 1534.

Nos Capitulum Ecclæ Varadiensis memoriæ commendamus per præsentes, quod veniens nostri personalem in præsentiam Egregius Stephanus de Matthiban Secretarius & Conservator Majestatis Cancellariæ Serenissimi Principis D. D. Johannis Dei Gratiâ Regis Hungariæ Dalmatiæ Croatiæ &c. Dñi nostri Clementissimi nomine & in persona Ejusdem Dñi nostri Regis exhibuit & præsentavit quandam literas, Prudentum et Circumspectorum Magistri Civium, Judicium Juratorum, ac Seniorum Civitatis Cibiniensis, super quadam Concordia hinc inde constituta et ejusdem observatione in simplici pagyro confectas et emanatas, sigillo majori Civitatis ejusdem, ut apparebat in fine ab intra consignatas, tenoris infra descripti, petens nos debita cum instantia, ut eas dem de verbo ad verbum in literis nostris patentibus transferi bi & transsumi, tenoremq; earundem, Dubertorem Juris Ipsis Dñi Dñi Regis Gratiosissimi cautelam dare & concedere dignaremur, quarum quidem literarum tenor talis erat: Nos Magistri Civium, Judices Juratiq. ac Seniores Civitatis Cibiniensis tenore præsentium significamus universis præsentes literas nostras visuris, qualiter inter Regiam Majestatem et eius Johannem Statilium Episcopum Transilvaniensem ac Emericum Balettæ Comitem Comitatus Hontoniensis Consiliarios ac nuntios Serenissimi Principis & Dñi, Dñi Johannis Dei gratiâ Regis

Ergo plures unus fuere Magistri Civium Rich. Consul et Decurs. Cibiniensis hodie vocatur.

Regis Hungarid, Dalmatiæ, Croatiæ, cum plena potestate Re-
giæ Majestatis ad infra Scripta peragenda Specialiter deputatos
de voluntate & consensu magnifici Dni Nicolai Tomori Castella-
ni Castri Budensis, nec non Gregiol. Dni Johannis Lazar et Mi-
chaelis Hegyesh, nuntiorum Regni Transilvaniensis præsentib3
et inter Prudentes et Circumspectos Matthiam Armprustter Cæsa-
rem, Michaelem Knoll Judicem Regium et Petrum Haller & Georgiu
Mayr Juratos Cives & nuntios nostros, cum plena potestate ad
id medio nostri destinatos, facta, conclusa & determinata est
concordia & compositio tenore infra Scripti: Inprimis & ante
omnia ut Regia Majestas ex sua gratia recipi, ac in gratia apud
Regiam Civitatem Cibiniensem & Cives ipsius, nec non villarum
oppidorum concessis cum restitutione bonorum. Item ut Regia
majestas ex eadem gratia suscipiat in gratiam suam omnes illos
qui sunt in Civitate, vel qui ex iis militaverint, nobiles & ignobi-
les cum restitutione bonorum, ita tamen ut maneant sub domi-
nio sua Majestatis & serviant Coronæ & Regno, fruti ceteri fi-
deles sua Majestatis. Item ut Regia Majestas det potestatem
ipsi Civitati mittendi ad Regem Ferdinandum oratores suos & dein-
ceps, qualiter Civitas ipsa est omnino unita & incorporata regno Tran-
silvaniæ, et vult deinceps una cum eodem regno Johannem Regem &
Eidem una cum toto Regno deinceps tanquam Principi naturali, prout
jam declaravit, decrevit et constituit, neq; postea ab illo die, neq; nunc
Ipse Rex Ferdinandus aliquem earum gentium de ipsa civitate, aly, ex-
pectet aliquam obedientiam ab ea, vel civibus ejus, ad quos oratores
mittendos constitutus est terminus quatuordecim Septimanarum, cæ-
conditione, ut vel nuncii venerint, vel non venerint, vel Rex Ferdinandus
voluerit, vel non voluerit, nihilominus ipsa Civitas cum Civibus suis
observabit unionem Regni ad fidelitatem erga Serenissimum Dominum
Johannem Regem, et neq; interim, neq; postea admittet in Civitatem ali-
quam exercitum, gentes, aut Copias Ferdinandi Regis, sed neq; ullo mo-
do jurabit, nec neq; nuntios neq; oratores illius admittet, post quatuor-
decim prædictas Septimanas finitas Regiæ Majestatis, vel Voyvoda
Regni hujus. Interim etiam Regia Majestas, nullas gentes exercitales
in Civitatem immittet. Item Regia Majestas de sua gratia respectu pau-
pertatis & oppressionis, quam passa est ipsa Civitas, concessit ipsi Civi-
tati vigesimam, ipsius Civitatis ad annos decem, ita tamen ut quandocun-
que Regia Majestas voluerit, restituere ipsis Civibus Cibiniensibus octo millia flore-
norum, tunc ipsi Cives, debeant eximere manus de ipsa vigesima. Item ut
Regia Majestas committat Saxonibus, ut concordent cum Dnis Judæis & Circum-
specto Matthia Armprustter de solutione viginti millium florenor in re-
miuum competunt ita tamen ut interim donec ipsa Pecuniæ summa fuerit
reddita toti Sedes Szeredahely remaneat in manibus ipsius Dni Matthiæ

cum proventibus ordinariis & cum pertinentiis & ad id pertinentibus loco lignorum. Extraordinarii vero proventus, si quis fuerit usq; ad tempus redemptionis, cedant ipsi Dño Matthiæ in sortem Summæ capitalis, ita tamen, ut in termino quinque annorum Regia Majestas debeat redimere ab ipso Dño Matthia ipsam Sedem Szeredahely vel medio Saxonum, vel aliter; si autem in termino quinq; annorum Regia Majestas, vel Saxones ipsam Sedem Szeredahely non redimerent, tunc & eo casu etiam proventus extraordinarii sint liberi ipsius Dñi Matthiæ post annos quinque usq; ad tempus redemptionis. Idem ut Szent Marton & Egerbegy maneant in manibus ipsius Dñi Matthiæ pro illa summa, quam impignoravit ipse Nicolaus Serendi. Item pertinentiæ Civitatis cum Villis, Oppidis & Castellis videlicet Nyrsidem & Kerekfeye = Sziget & Abbatia & Kerer cum suis pertinentiis reddantur eidem Civitati Satum. Item ut Conventus transferatur in Civitatem more aliarum conventum futurum, quod erit in Civitate Colosvariensi. Item Regia Majestas concessit ipsis Cibinienſibus, ut ipsi, ipses quatuordecim hebdomadas, exercitus Regis Ferdinandi in Bederes Regni Transmiæ, ipsum Corpus Civitatis sit exemptum ab omni contributione & subsidio dando, ita tamen, ut pertinentiæ ipsius Civitatis omnino debeant contribuere, prout ceteri Saxones. Præterea concessit sua Majestas, ut Saxones Devinceps teneant ipsam Civitatem pro loco ipsorum Principali pleno fidelitatem Suæ Majestatis, eo modo quo tenuerunt ante hæc discrimina bellorum. Super qua quidem concordia observanda tam Ipsi Consiliarii & nuncii Regiæ Majestis in persona Suæ Majestis, quam nos medio præscriptos nuncios nostros præstitimus firmissimum juramentum promittentes sub eodem juramento, ad fidem, honorem & humanitatem nostram, ut omnia & singula in hoc contracta conclusa & determinata firmiter observari volumus, imo promittimus asseveramus q; literis nostris præsentibus sigillo nostro majori et authentico roborati. Datum Cibinii in Crastino Festi omnium Sanctorum Anno Dñi Millesimo Quingentesimo tricesimo quarto. Unde nos petitionibus ejusdem Stephani Mattichnai tanquam justis & legitimis annuere consonis, ut par erat inclinati, præscriptas literas dictorum Magistri Civium Judicum & Juratorum Civium Civitatis Cibiniensis, non abrasas, non Cancellatas, neq; in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio & suspicione carentes de verbo ad verbum, sine diminutione & augmento aliquali cum præsentibus literis nostris patentibus transscribi fecimus, et transsumi facientes. Eidem Dño Dño Nro Regi, adhibitorem hui dunis cautelam communi Justitiæ bene dente duximus concedendas. Datum in præfesto Depositionis Beati Regis Ladislai. Anno Dñi Millesimo Quingentesimo tricesimo Quinto. Ex Runcschio.

Nagy szeretnék hiteles legendum arbitror. loco de legatur.

qui legat

Anno 1603 Claudiopolim ex Comitiis Albensibus deputati Paneratius Semmyei, Benedictus Mindszenti, Joannes Királyfalvi, Nicolaus Bogathi, Joannes Kenpati Melchior Bogathi, Balthasar Ilvasi, Bogathi Andreas, Ladislaus Toroskai David Veresgatay, Stephanus Kendi, Matthias Toroskai, Illik Farkas, Joannes Verfalvi Gaspar Alard, Joannes Thordai, Joannes Arjules Benedictus Simonius Cibiniensis Juratj Civis, Georgij Chek Medicus. Caterij conveniunt 8 Decembris Mensis Martij 1603 Benedictus Mindszenti Magistrum, Joannem Királyfalvi Protonotarium, Sigismundum Sarmasagi, Joannem Petki, Gallum Lutsch et Georgium Enyedi de Cibinio delegatos ad Majestatem Cesaream deputant & constituunt

Litera Lutheri ad Matthiam Ramaschi Plebanum Cibiniensem. Salutem et pacem in Domino. Obtulit mihi Tabellarius tuus, libellum de Reformatione Coronensis Ecclesiæ et totius Provinciæ Barcensis typis Coronæ excusum, quem volui ad te remittere, sed tabellarius dixit abundare istic apud vos exemplaria, voluitq; penes me retineri. Omnia enim quæ tu a me petis, in isto libro offendes melius quam ego scribere possum, placuit enim mihi vehementer, qui tam docte pure et fideliter scriptus est. Igitur hunc libellum lege, et cum Coronensis Ecclesiæ Ministris communica, illi tibi erunt utilissimi cooperarij pro Ecclesiæ Tuæ Reformatione. Nam nostræ Ecclesiæ formam diligenter secuti sunt, in isto libello ad quem & ad quos te remisi. Sum volo. Itis in Domino felicissime vale et prospere age. Amen Sabbatho Egidij Anno 1543.

Tuus Martinus Lutherus D.

Litera Philippi Melanthonis ad Eundem Ramaschium. S. D. Præcipua consolatio est in magnis calamitatibus tantum portum prospicere, videlicet intelligere Deo homines curæ esse, et recte cum invocare. Hac consolatione nos jam in his Turcicis vastationibus atq; aliis ærumnis, utemur

autem legendo arbitror

profit legat et loco cond ejus.

- Ardet Orbis terrarum communi incendio, in quo tamen
- Deus non finit penitus deleri Ecclesias, et mitigabit mala
- publica. Si enim rursus invocare discemus et idola abjicia-
- mus. De ritibus Ecclæ nostræ, audite eos, qui istos viderunt
- magis enim perspicue narrari quam describi possunt, Et
- ipsum autem sit cura, ut populo tradatur doctrina incorru-
- pta et salutaris, et quidem puerilia ad Catechesin. Sæpe
- faciendæ est. Majores enim natu, qui privatis admonitio-
- nibus indigent (sunt enim multi rudes) examinentur de
- doctrina et erudiantur in colloquio privato, quod confes-
- sionem vocant. Utrig. vero Senes et Juvenes planis et per-
- spicuis concionibus de Summa doctrinæ Christianæ doce-
- antur. Ubi prudenter eligendæ sunt materiæ, quæ prosint
- populi mentibus, ut loci de pœnitentia, de fide de Invoca-
- tione, de Cruce, de operibus a Deo præscriptis de diseri-
- mine veræ pietatis et superstitionum. Copiosius arbitror
- tibi Pastorem Ecclæ nostræ D. Bugenhagium intelligit) re-
- spondisse. Mihi et Coronensis ordinatio placet et oro ater-
- num Patrem Domini nostri Jesu Christi, ut religuias Eccle-
- siæ suæ servet, nec finat in Pannonijs et Germania dele-
- ri nomen Christi. Spero etiam illuxisse flammam Evangeli-
- ut alii pij in tantis miseriis, consolationem habeant et ut
- profit eorum doctrina, ad religionis veræ conservationem
- in hac vastatione, donec Deus iterum excitet ex his regi-
- nibus Turcas. Non enim diu grassabuntur in Pannonia
- et reliqua Europa. Bene et feliciter vale et rescribe.
- Vic 3. Septembl. Anno 1543.

Ad Eundem Bugenhagii Literæ.

- Legi tuas Literas Matthia Charissime. Vidi vestrarum Eccle-
- siarum Reformationem et Reformationem. Deus novit,
- quem gavisus sum et gratias egerim Patri misericordiarum,
- qui non desinit suos dilatare regnum Christi filijsui per Evan-
- gelium æternum, etiam istic apud vos, ubi omnia turbata sunt,
- per Turcam. Subit mihi in mentem illus Prophetiæ: Domine
- in ira tua misericordiæ memor eris: Gratia Deo pro inenarra-
- bili dono gratiæ ipsius, Amen. Formam quemadmodum ordina-
- vimus Ministros, mitto ad Te, ordinem autem sanæ & observa-
- tionis in vestris Ecclesijs non possumus majorem præscribere,
- quam vos misistis ad nos Coronæ excusum. Miror Dei bonitatem,
- quod tam sinceram doctrinam et observationem statim initio
- dedit istis Ecclesijs, et obsecro Christum Filium Dei, qui factus
- est pro nobis victima ut in hac puritate vestras Ecclesias pro-

moveat

moveat et conservet, ut instructa catechismo divinitus dato, crescant perpetuo in cognitione D.N.J.C. in quo sumus completi et habemus omnia, usq; ad perfectum diem, quando Christus abolitis omnibus, regnum tradet Deo & Patri, ut sit Deus omnia in omnibus in eternum. Reformatio Coronensis per omnia consentit nostre, atq; adeo eadem plane est, quam certo scimus esse veteris Ecclesiæ doctrinam et observationem ac consensum, de quo in veteri Ecclesia canimus ex Symbolo Niceno: Credo Unum. Ut autem confirmetis vestra et confutetis ea quæ sunt Antichristianorum, non opus est ut nunc vobis scribamus, liquidem quod fatemini, et vos in vestra reformatione habetis sanctissima Scripta post S. Scripturam Patris nostri Lutheri, Melanthonis et nostros. Breviq; quoq; ut spero post hasce nundinas accipietis integros nostros Commentarios in totam Epistolam ad Corinthios. Si quid possumus nos cooperari vobis ad regnum Christi, quod nunc versus divisatur ex ore lactentium, jubete & factum putate. Vitebergæ 3. Septemb. 1543. Hæc a Geneschio accepta.

Jacobi Pagi Helvicensis Pastaldus Marchio hoc Protectionale dedit.

Nos Johannes Baptista Pastaldus Marchio de Cusmo, Comes Palat. Secret. Regiæ Romanæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ Majestat. Supremus Consiliarius, Tesaurq; Belliarq; Hungaricarq; Supremus Generalis, memoriæ commendamus tenore præsentium, significantes quibus expedit universis. Quod nos miserti & compatientes paupertati Colonorum possessionis Kelnek, in quam eidem ex incendio proxime inter eos commisso, descendere prohibentur, tum vero ut ædificationi domorum coloni illi magis incumbere possint, eosdem intra spatium trium annorum a die datarum præsentium computandorum, ab omni solutione censuum, taxarum et contributionum, tam ordinariarum quam extraordinariarum subsidiij, et Lucri Cameræ Regiæ, authoritate nostra eximendos duximus & supportandos, prout eximimus & supportamus præsentium per vigorem. Quocirca vobis, Egregijs & Nobilibus Dicatoribus & Exactoribus, quorumcunq; censuum præmissorum, nec non Prudenti & Circumspecto Judici Regio Sedis Saar Sebes modernis & futuris præsentium notitiam habituris, præmissa authoritate nostra mandamus firmiter, et dictos Colonos præfatæ possessionis Kelnek, tempore intra præmissa, ad aliquam solutionem dictorum censuum cogere & compellere; aut eos propterea in personis, rebus q, & bonis coram quibuscunq; impedire turbare aut domificare minime quam & nequaq

præsumatis. Secus non faciuri. Præsentibus perlectis exhibentes restituetis. Cibinij Sabbathi ante proximam ante Dñicam Judica Anno 1552. Ex Guneschis.

Gregorius Jung vocatus est et versus &c. dicte diuisse Greg. præsit Pastor ecclesiæ.

Cum Gregorius Pastor Schesburgensis cum Uxore & Liberis Vienbergam transiret et diuulsionem Ecclesiarum Transylvanicarum hic est: Reverendis viris pietate eruditione ac virtute Præstantibus Dn Pastoribus Scripto Dottori Paulo Ebero recusaret, simulq; eundem rogaret, ut eadem ne ac virtute Præstantibus Dn Pastoribus ad concordiam hortaretur, id obtinuit, ut D. Eberus die 4 Titulus literarum apud Pancratium p. 1118 et superiori Eccles Saxonicæ in Transsylvania Decembris in hunc modum Pastoribus nostris scriberet.

va ula, suis dominis et Fratribus S. D. Salutem virtutis titulis Reuerendi Viri, pietate ac virtute præstantes, Fratres Charissimi!

Magna commiseratione Ecclesiarum vestrarum Pancratius jam dudum affectus sum, cum audivi, eas dissidijs docentium de S. Sancta Cœna hebescere, quibus equidem libenter aliquid opis attulissem, si quid consilii ad sananda illa vulnera inuenire potuissem; et erant tunc alii in vivis, qui & auctoritate sua & eruditione nos juvare potuissent et voluissent, nisi immatura morte, vobis & nobis præreepti fuissent. Cum autem Reverendus Dn Gregorius Pastor Ecclæ Schesburgensis, hac cum honesta conjuge et duleissimis liberis suis transiret, a me obnixe petiit, ut meam vobis de Cœna Dominica sententiam perscriberem, quod cum recusarem initio, quod nec auctoritatis quicquam mea fortasse habitura esset apud vos asserebat, et quod periculosum esset, ita exulceratis utrinq; animis, aliquid in hac controversia in utramvis partem pronuntiare. Ille nihilominus instans, urgebat, ut saltem illam formam, qua ego in Explicatione doctrinæ de Salutari Cœna uti consuessem pro concione paucis annotarem, obsequutus igitur sum hominis pie petitioni, Vos, Reverendos Viros, ut æqui & candidi sitis Judices, candideq; accipiatis, quod fuit vobiscum communicatur, oro. Tutissimum est nos vos sequi formas loquendi usitatas nostris Ecclesijs, non confirmantes Papisticam Transsubstantiationem, ac uti definitione cœnæ, quæ in Examine & locis communibus posita est, ut dicamus in cœna juxta institutionem Christi usitatam, sumpto pane & vino, rebus visibilibus, exhiberi & donari, nobis verissimum corpus, quod in cruce pro nobis suscepsit λύτρον fuit, pro peccatis totius generis humani verissimum Sanguinem, qui in cruce effusus est, ut nos eo abluerentur a peccatis. Quas res cœlestes, quia nec oculi cernere possunt, nec manus palpare, nec gustus sentire, dicimus adhiberi ore fidem ἔλεγχον rerum non apparentium, sicut dicit Epistola ad Hebræos. Quæ certe statuimus, nos in cœna sumptis illis elementis, non amittentibus suam substantiam & qualitates, verissime participes fieri veri et naturalis et substantialis siue essentialis corporis et sanguinis, illius quidem corporis & sanguinis, qui omnino penetrat ipsum panem

nitus ὁ λόγος unigenitus filius Dei, inseparabili foedere in unione hypostatica, propter quam evidentiam et certitudinem participationis, Christus panem visibilem corpus suum nuncupat, et calicem, h. e. vinum in calice sanguinem suum, ut nihil differamus, nos sumptis illi visibilibus rebus, efficacia verbi Christi veracis & omnipotentis dicentis: accipite comedite, hoc est corpus meum, simul accipere verum corpus & sanguinem Dñi nostri J. C. propter quam causam Paulus Apostolus, panem quem frangimus in Coena sacrificium corporis Dñi nominat. Nec tamen dicimus ullam fieri vel substantiarum conversionem aut unionem realem, vel localem, naturalem aut durabilem extra usum ordinationis vel alligationem corporis & sanguinis ad elementa. Neq; rursus etiam Coenam inanem & vanam illis caelestibus cibis fatemur, nec dicimus nuda & sola elementa sumi, nec signorum significatum, aut allegoriam aut imaginarium corpus, sed unicum illud et verissimum corpus quod filius Dei λόγος de Abrahe & Davidis semine, imprimis de Matris Virginis Sanctificata carne assumsit et verissimum cruorem, qui ex vulneribus effluxit et lanceam, qua acerbum latus Christi est, transivit, assimamus, nobis dato ac sumpto pane & vino, modo invisibili atq; rationi imperscrutabili exhiberi & donari. Hac forma explicandi verba Coenae ego utor & usus sum in autumno, cum pro more hujus Ecclesiae partes catechismi explicarem publice. De modo praesentiae corporis in Coena ad vulgus nihil disputo nec opus esse puto, cum Paulus et revera sit imperscrutabilis, sed admodo postea alia de pio & reverente usu hujus Sacro Sancta Coenae, reverendo forsitan legendo percipiendae, cum ipsius, nam seria conversione ad Deum hoc est cum deplorratione propria immundiciae cum fide applicante sibi beneficia morte parta & sanguine Christi, seq; erigente & confirmante de remissione peccatorum hoc ipso Sacro Sancto pignore corporis & sanguinis exhibiti. Cum pane & vino & cum ostensione fructus dignorum poenitentia. Magis ego in hoc labore ut et auditores mei ipse quoq; veram consolationem in luctu cum sensu irae Dei ad versus peccata ex hac Sanctissima coena accipiamus, quam ut mysterii hujus inexplicabilia arcana, plenius scrutemur.

Est boni Grammatici Laus aliqua fateri se ignorare ut inquit Quintilianus, quanto magis decet nos agnoscere & fateri infirmitatem in his tantis rebus investigandis, quae omnis rationis captum excedunt. Quare acquiescamus in hac simplici ac pia sententia, qua

neq; abusus horrendos Pontificij Stabilit ortos ex figmento
Consubstantiationis, aut inclusionis durabilis, neq; illum coelest
ibum ac potum vivificum ac Salutarem animabus nostris
ex cœna Dominica removet. Deus æternus Pater Dom
nostri Jesu Christi, placatus nobis morte & effusione Sangu
ſtij ſui & Filius Dei Deus noſter Jeſus Chriſtus, autor hujus
teris cœna et Spūs S. officax per verbum et Sacramenta, unicus
veriſtimus Deus, piam et Salutarem concordiam Eccleſiæ Hun
garicæ & Tranſſilvanicæ in hoc articulo reſtituat, et efficiat,
ut ſicut in Cœna Sacroſancta una eademq; veriſtima corpore
pro nobis in mortem tradito et Sanguine effuſo ad peccata
noſtra abluenda, vere fruamur omnes, qui juxta inſtitutionem
Chriſti cœnam uſurpamus, ita etiam ipſi in unum corpus
concors & conſentiens, de omnibus partibus doctrinæ cœleſtis
coaleſcamus & coagmentemur et reprimat omnes qui novas
divulſiones prioribus lacerationibus miſere & ſenescenti Eccle
ſiæ addere moliuntur. Amen. Vittebergæ Anno 1562
4 Decembſ. Paulus Eberus Doctor.

† Litera Stephani Bathori de non minuendis decimis.

Stephanus Bathori de Somlyo Universo Regni Tranſſilvaniæ et Siculo Comes
Fidelibus noſtris univerſis et ſingulis, Nobilibus Prudentibus Circumſpectis Di
vidis ac alijs cujuſcunq; ſtatus conditionis hominibus, ubilibet in hoc reg
Tranſſilvania et præſertim inter Saxones Exiſtent. et commorantibus præſentes
ſuis vel lecturis ſalutem et favorem. Expoſitum eſt nobis in perſonis fidelium
noſtrorum Rendi Magiſtri Lucæ Ungleri Paſtoris Ecclæ Birthalbensis ac ſuper
Eccleſiarum Paſtorum Saxonicalium, et honorabilis Riſſii Decani Generalis Præpo
ti Universor Paſtorum Saxonicor. qualiter reſtent plerique ex vobis, Ruhanter
xo peditos noſtri pixidarii recens in militiam noſtram ex conſtitutione Dñi
Regnicolarū conſcripti, qui privato quodd auſu et temeritate inducti, decim
reditibus et juribus Paſtorum Eccleſiarū Saxonicalium minuere et adimi
re conarentur, volentes, quod de jure debent eisdem Paſtoribus perſolvere
Supplicantes nobis humillime ut Eosdem in ſuis antiquis juribus reditib
contra quoſvis violentos et illegitimos impeditores et impetitores conſe
vare dignaremur. Cum autem nos pro muneris et dignitatis noſtræ ratio
unumquemq; hoditorum noſtrorum in ſuis juribus hedū conſervare, vere
etiam contra quoſvis violentos impeditores tueri velimus, imprimis aut
Perſonas Eccleſiaſticas, quas ob divinum miniſterium, ſuis antiquis juribus
et reditibus defraudari nequaquam convenit. Decog; eorum ſupplicatio
nibus gratioſe exauditis et Admiſtris committimus et mandamus vo
ſtrumq; harum ſerie, ut nullus veſtrū Paſtorū Præſcriptor Decimas, jura
et reditus diminuere, attingere, et violare audeat, quin contra de jure
et antiqua conſuetudine quisq; veſtrum pendat et perſolvat, ſub pœna
indignationis noſtræ. Seruo non facturi. Præſentibus perlectis, ex libera
reſtitutis. Datū in Civitate noſtra Alta Julia 18 Octobr. Anno 1575
Stephanus Bathori

Martinus Berzeviczy
Cancellr.

Transactio inter Ferdinandum I. et Joannem I.

In Nomine Sacrosancte et individue Trinitatis Amen.

Nos Joannes Dei Gratia Rex Hungarie, Dalmatie, Croatie &c. memorie commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis: quod cum hoc Regnum nostrum Hungarie per ea bella que post interitum Divi memorie Serenissimi Regis Ludovici Domini Predecessoris nostri, inter nos et Serenissimum Principem Dnum Ferdinandum Divina favente Clementia Romanorum, Hungarie, Bohemie etc. Regem fuerunt variis Calamitatibus et erumnis afflictum, ita laboraret, ut paene admodum spes superesset videndi ejus conservandi, vel in aliquam pristinam formam redigendi, Belgrado primum prædito tum Reipublice Christiane propugnaculo ademto, paulo post Ipso Ludovico Rege cum universo fere Juventutis et militie Hungarice flore extincto, Buda Metropoli in hostium potestatem redacta, Regno fere toto ferro et igne hostili pervastato, intestinis etiam odiis rapinis cædibus ita afflicto ut hostibus etiam ipsis miserandum videri posset. Cum inquam res Hungarie ita se haberent, inter has tamen tantas calamitates nunquam cessavimus medio amicorum nostrorum diversorum Principum Christianorum agere et laborare pro pace et bona amicitia inter nos et prefatum Serenissimum Romanor. Regem componenda, Serenissimo Rege Polonie utriusq. nostro et amico et affine in hoc potissimum operam adhibente, donec Dei optimi nutu et clementia Serenior illuxerint dies rebus Hungaricis, et tota hec res sit in presentiam et dispositionem Sacratissimi et Excellentissimi Principis, Divina similiter favente clementia Romanor. Imperatoris deducta, qui medio Reverendissimi in Christo Patris Dni Johannis Archiepiscopi Lundeñ et nunc etiam erga Principes Reipublice Christiane pietatem, erga hujus regni salutem et liberationem caram et sollicitudinem ostendit, ut primum Dei Opt. Max. clementia, deinde in Ejusd. Cæsaree Majestatis virtute simul etiam potentia et inter Principes Christianos summa authoritate confisi, non dubitaverimus ad Ejus Cæsar. et Catholice Majest. Amicos benevolos et vero Christiano dignos exhortationes et oblationes, medio etiam Oratol. et Consiliarior. Nostror. Reverendissimor. Dnorum Francisci de Tran-

gepa-

forsan Lugdunens. licet etiam Isthvanfius Lundenſem scribat, nisi ex Scandia fuerit Lundenſis Ste Archiepiscopus, quem vero Scandia vocant.

panibus, et Stephani Brodericz &c fidelium nostrorum nobis sincere dilectorum, Regnum hoc in tantis calamitatibus et externis periculis constitutum, Ejus post Deum curae et tutelae et defensioni submittere, Sperantes in Dño Deo ejus Caesaream Majestatem fore illam cujus virtute & virtutibus hoc ipsum Regnum nostrum, non solum e faucibus hostium eripiat, sed et in pristinum statum et florem brevi restituet. His igitur rationibus moti ac spe inducti nos praesentes et personales ex cetera nostra Scientia animo deliberato maturo Consilio Principalium Consiliariorum nostrorum habito, de plenitudine nostrae Regiae potestatis ad laudem et gloriam Dei Omnipotentis, pro consolatione ac quiete tot afflictorum et oppressorum, pro Salute ac defensione, pro exaltatione universae Reipublicae Christianae, cum Praefato Dño Archiepiscopo Oratore & Commissario in hac parte, utrisq; tam Caesar et Catholicae quam Regiae Romanor Majestatis vigore pleni mandati utrinsq; Principis in Spem nobis exhibiti et per nos perlecti, aliisq; literis Universalibus Ejusdem Dñi Oratoris nobis per eum datis de verbo ad verbum inserti, Pacem, amicitiam, Fraternitatem et confoederationem tam diu exoptatas fecimus, firmavimus, concluximus, et stabilimus in hunc qui sequitur modum.

In primis quoniam Caesarea & Catholica Majestas praefata sua sponte, et de singulari sua erga nos benevolentia et charitate, simul cum fratre suo praedicto Serenissimo Dño Romanor Rege nos in Fratrem adoptivum accepit, Ideo nos etiam utrumq; Majestatem in fratres adoptivos et confoederatos nostros accepimus; Ita ut inter Majestates eorum et nos sit firma stabilisq; et perpetua Dño Deo favente Pax et confoederatio, amicitia et vera ac sincera fraternitas pro conservatione Regnor Dominationumq; et Provinciarum communi pro Salute et liberatione hujus afflicti Regni nostri Hungarici ac totius Reipublicae Christianae contra quoslibet hostes et inimicos communes tam exteros quam intestinos.

II. Item quod Caesarea Majestas simul cum Fratre suo Serenissimo Romanor Rege literis eor mediantibus & aliis modis quibus poterunt fidemoribus, Nos et Regnum nostrum

Coro erat in ex exemplari unde descripsi quae vox videbat Communio scribenda Domino - Ex habet Wolffg. Bethlen p. 81.

nostrum Hungaß assecurent curam et diligentiam quanto majorem poterunt gerere et adhibere de Regni hujus nostri Hungariæ Partium, ei subjectarum tutela et defensione, et inter alia ut sua Cæsarea Majestas juxta hanc oblationem Oratoribus nostris proxime Neapolii facta de recuperatione Belgradii cum Dei auxilio singularem curam gerant.

III. Quod nos ob eam causam renunciamus ex tunc omnibus confederationibus et amicitiis, quas cum quibusvis Regibus et Principibus et aliis, quorum nomina hic pro expressis habere volumus contra Cæsarem et Romanorum Regiam Majtem hucusq; habuimus, nec in posterum habebimus aliquas confœderationes contra eos Majestates, et hoc idem facient hæ Majestates erga nos. Sed quia nos cupimus satisfacere honori nostro cum nostris confœderatis & amicis quos hucusq; habuimus et ut Regnum hoc nostrum Hungariæ et Respublica Christiana communibus viribus et auxiliis melius defendatur, licet nobis admonere ipsos confœderatos et amicos nostros de hac pace & confœderatione cum Cæsarea & Romanor. Regia Majestatibus juxta et hortari eos, ut et Ipsi hanc confœderationem Christianam Reipublicæ defendendo cum eisdem Majestatibus amplectantur cum consensu præfator. Cæsareæ et Romanor. Regiæ Majestatum.

IV. Item, quod a modo Sr. Princeps Cæsar. Romanorum, Regia Mattes in literis eorum et aliorum ubiq, nos Fratrem Hungariæ Dalmatiæ, Croatiæq, etc. Regem scribant et nominent, et hoc nos quoq; faciemus vega utrumq. Majestatem et eorum filios et hæredes.

V. Item quia Oratores nostri dicunt Cæsaream Majestatem, medio Dñi de Granulis Primi Consiliarii sui Nobis se adhoc obtulisse, Franckellis Volfg. Bethlen. p. 82. et si nos ex Dei munere filium habuerimus una ex filiabus Sereniss. Regis Romanorum ei desponderi debeat, Deus nos propter Libr. II. majorem firmitatem et stabilitatem amoris & benevolentiæ mutuæ inter Cæsaream et Romanorum Regiam Majestates et nos hanc oblationem Sua Cæsar. Majestas benevole acceptamus et hoc ita fieri exoptamus.

VI. Item quod Cæsar. Majestas illam quam nos in Uxorem et consortem accepimus, in filiam adoptivam et filios ex ea nascituros similiter in filios et filias adoptivas propter majorem et stabiliorem inter Prefatas Cæs. Romanorum Regiam Majtes et nos mutuam conjunctionem acciviant.

VII. Item quantum ad Regni Hungariæ statum et ejus administrationem attinet, Ita inter nos ordinatum et conclusum est ut quilibet nostrum eam partem Regni & Provinciarum ei subjectarum, quam nunc de facto tenet libere & cum omni Regiæ Majestatis plenitudine teneat et possideat. Sub limitibus per octo homines

Hungarica nationis, qui situm ac terminos et conditiones comitatuum Regni, per utrumq; nostrum eligendos, prouidos, Sclauonia cum Croatia et Dalmatia in manibus Serenissimi Romanor. Franckfurtum vero sub ditione potestateq; nostra firmarentur et hac vita nostra durante.

VIII. Ex quo autem nunc et uxore et liberis careamus, posteaquam Dei vocatione ex hac luce decesserimus etiam si filium hinc habuerimus ob respectum tamen salutis huius Regni et Reipublicæ Christianæ, quam ex hac pace et confœderatione auxiliante Deo certo speramus, et ut per hoc tot malis quæ hoc Regnum per hos annos superiores jam undecim et amplius pressum est, finis jam tandem imponatur, volentes hac in parte Deum nostrum et familiæ nostræ posterorumq; nostrorum saluti publicæ prospicere ad hoc condescendimus, ut post mortem nostram, etiamsi, ut supra dictum est filium habuerimus universum Hungariæ Regnum, cum omnibus Regnis, Prouinciis ac partibus eidem subjectis et cum omni plenitudine Iuris Regii administrationeq; Regni et Prouinciarum ipsarum in præfatum Dnum Romanorum Regem, vel eo interim præmortuo in filium suum, quem Regnum hoc communi consensu in Regem eligere tenebitur, et illo quoq; defuncto in ejus legitimos hæredes devolvantur ac successores ex filiis ac hæredibus eorum legitime descendentes, et illis quoq; e medio sublatis et deficientibus in Cæsaream Majestatem et ipsius filios et legitimos hæredes devolvantur et condescendant devolutumq; et condescensum habeatur eo facto.

IX. Item ad roborandum hujusmodi successionem, ut de ea Dnus ipse Rex Romanorum filiiq; sui simul cum Cæsarea majestate eorumq; legitimi hæredes certiores et securi reddantur, universi Dni Prælati et Barones Magistratusq; et officiales quorumq; nomine censeantur: Imo et notiores nobiles Insuper Magistri Civium Judices Juratiq; Seniores Cives Liberarum Civitatum totius Regni et Prouinciarum ei Subjectarum teneantur tempore publicationis hujus confœderationis et pacis homagium Fidelitatis Juramentum in casu præmisso observando præfato Dno Regi Romanor. filiiq; et hæredibus suis ac Cæs. Majestatis sub conditione de Duabl Segusiensi inferius declarata coram ipso vel suis oratoribus præstare et literas etiam sub hoc dare, Dominiquidem Seculares pro se et suis hæredibus, Civitates pro se & suorum successoribus.

X. Quotiesq; Prælatum aliquem decedere aut Prælatum vel Magistratum seu Officialem quempiam mutari quovis modo contigerit, totus novus Prælatus sive Magistratus vel officialis ante Dignitatis vel magistratus aut officii apprehensionem similes juramentum fidelitatis præstare et inde etiam similes literas dare

tenebitur

tenebitur: Et litera hujusmodi per nos dabuntur vel mittentur ad manus erapati Serenissimi Regis Romanor. vel orator. ejus Oratoris Cesaris, dum tunc in Regno fuerit et hoc infra duos menses a tempore prestiti Juramenti.

XI. Civitates autem libera teneantur dare literas per nos prefato Dño Regi Romanor. mittendas vel ejus oratori dandas de quinquennio in quinquennium si ita Cas. Matti et Regi Romanor. videbitur.

XII. Filii autem Baronum et Principalium Nobilium arcesshentium, quando mortuo Patre in hereditatem Paternam et Dominium Successerint in etate legitima existentes prestabunt Simile Juramentum et dabunt similes literas, que etiam intra spatium Sex mensium per nos mittentur ad manus Serenissimi Regis Romanorum vel ejus oratoribus dabuntur.

XIII. Item si nos Dei benignitate filium habuerimus, extunc ex eo casu totum patrimonium nostrum universa videlicet castra, Castella, Civitates, oppida, ville, possessiones, predia ac Jura possessionaria ubilibet intra ambitum hujus Regni nostri Hungarie partium et provinciarum ei subjectarum habitar. et existen. quocunq. nomine vocitata tam paterna & hereditaria, quam etiam per nos acquisita et legitime acquirenda, alia etiam omnia, quod loco pignoris a Serenissimis Dnis Hungarie Regibus usq; ad tempora diversa post mortem et interitum Serenissimi Dñi Ludovici Regis legitime pacifice possiden. usq; ad tempus redemptionis in Ipsum filium nostrum devolvi et condescendi debeant, devolutaq; et condescensa habeantur ipso facto. Ex quo quidem patrimonio Cas. Majestas novum ducatum Sub Titulo Sepusien. quo nos antequid ad hoc Regnum Dei munere assumpti fuimus cum Jurisdictione comitatus Sepusien. pro Ipso filio nostro erigere, instituere, debeat et teneatur.

XIV. Patrimonium vero totum tam videlicet sub nostra, quam ipsius Romanorum Regis potestate existen. et habitum communi hujus Regni et Partium ei subjectarum contributione prout in Seculi Dieta publicanda pacis nobis et eidem Regi Romanor. ac Regno Hungarie bisum fuerit de manibus illorum, apud quorum manus nunc existit redimi debeat, hujusmodi autem redemptio intra spatium duorum annorum fieri debeat effective a tempore publicationis pacis.

XV. Item quod Pars illa Patrimonii que nunc est Sub potestate et ditione Regis Romanorum, sit in manibus Cesar. Majestatis nomine sequestri tanquam apud manus communes usq; ad tempus successionis predotate.

XVI. Item quod Dominus Rex Ipse Romanor. vel filius suus aut hæredes predicte Regie Majestatis Regnicen et possessionem Regni intextim

dura Eclipsis s. eliapsis. gavisi vel sumus hic sub intelligendo. usi sumus juxta Volffg. Bethlen d. p. 85 le. gendum esset.

Volffg. Bethlen p. 85. refert Bathori asserere se ab Hungaris illius seculi audivisse, quod Ferdinandus ad Pacta bona Transilvanis quondam dixerit, quod legitimi Joannis Heredes possiderent.

terim requetat Ipse vendicare, nec Dñi Prelati et Barones Nobiles, et Civitates ac alii Superscripti ad obedientiam eis exhibendam teneantur, donec ducatus ipse Neapolitanus una cum Jurisdictione predicti Comitatus Sezzinensis et aliis bonis prenarratis in manus et potestatem Ducis ipsius filii Scilicet nostri fuerit assignatus et pro majori securitate consequendi hujusmodi ducatus tempore Juramenti, quod Serenissimo Romanorum Regi in eodem Generali Dieta publicanda pacis prestabunt, teneantur etiam nobis super hoc jurare, quod non aliter observabunt Juramentum ipsi Dño Regi Romanorum, vel filio ejus prestitum: nec aliter obedientias eis exhibebunt, nisi prius ducatu ipso ad manus filii nostri assignato cum primum tamen ducatus ipse cum ceteris bonis prenarratis filio nostro restitutus fuerit: Eo ipso Prelati, Barones, nobiles & alii Superscripti teneantur ad omnia premissa fideliter observanda et hoc eo modo intelligendo et interpretando, quod uno & eodem tempore consignatio Ducatus in manibus filii nostri et consignatio Regni cum omnibus arcibus & attinentiis suis in manus Romanorum Regis aut heredum predictorum fieri debeat.

XVII. Item depost hujus quog. filio hoc idem quod premissum est, intelligatur, quo tandem Ducatu consignato et restituto Cas. Majestas et ipse Dñs Romanorum Rex ac eorum hæredes in Dominio et possessione predicti Ducatus ac Patrimonii Civitatum, Oppidorum et possessionum predictarum, contra quoslibet legitimos turbatores et impetitores Successionis Semper temporibus defendere atq. conservare.

XVIII. Item quod si nos prole virili destituti fuerimus, ob hoc ut Cas. Majestas majorem habeat, ad hoc regnum tutandum et defendendum affectionem et propensitatem Integra meditas totius Patrimonii Sue Cas. Majestati Sub conditionibus tamen infrascriptis cedat, alia integra meditate ad dispositionem nostram, sibe in vita, in mortis articulo libera nobis remanente.

XIX. Item quod remanente post mortem nostram Regina consorte nostra, Superstite abq. liberis ec tunc directa meditas Patrimonii nostri, ec videlicet, que in sortem Cesaree Majestatis cedere debebit, consecta eidem Dñe Regine ita obligata & inscripta esse ut quousq. ipsa ad secunda vota non transiderit possideat eandem meditatem cum omni fructuum ac utilitatum perceptione teneatq. Majestes sua Cesarea in eo casu manibus suis, illam meditatem assignare: Dña quidem Regina ubi ad secundas nuptias se contulerit, deposito soluto q. ei dotalitio suo centum Scilicet millibus Florenorum Hungaricalibus in auro teneatur Cesar. Majestati vel filiis & heredibus suis Regina ipsa meditatem ipsam pacifice remittere atq. resignare.

XX.

XX. Item ubi super hujusmodi dote & dotalitio hac ipsa vivente, satisfactio impensa non fuerit, extunc in residuo quod fuerit liberam in eo habeat prout voluerit, disponendi auctoritatem.

XXI. Si nos filius habuerimus Regia Majestas Romanor. vel filius nostr. successor fidelis et ejus et heredes ipsorum teneantur post mortem nostram, si interim casu matrimonio non fuerimus decenter et honeste, tanquam filiis Regis Hungariæ nuptui dare.

XXII. Item ubi de successione eorundem ventum fuerit antequam Serenissimus Dominus Romanor. Rex vel filius aut heredes predicti Regimen et possessionem Regni Provinciarumq. et partium ei subjectarum, non prejudicat sint observandis libertatibus decretis legibusq. et consuetudinibus Regis more, Dominorum Hungariæ Regum tenebitur Juramentum reale solemniter præstare: et quia Serenissimus Romanorum Rex alio tempore hoc in Regem Hungariæ electionis præmisit jura et libertates Regni habere observare, et super hoc literas etiam Regno et illis qui Hungaria Wolfg. Bethl. l.c. hunc ei adhærebant, dedit, Deo similes literas etiam illis qui post obitum nostrum et secuta successione in ejus obedientiam sunt venturi tempore publicationis hujus Pacis et Juramenti ipsorum Regnicolarum dare teneatur, et si utriq. nostrum visum fuerit aliqua alia in dicta publicanda pacis addere, hoc in arbitrio utriusq. nostrum erit.

XXIII. Item quod in eadem Dieta tractare debebit de quinq. castris videlicet Vuvilonstan hoc est frakno, Serrea Civitate, Kis Martonvasar dicta Vesting Keanzegh appellata, Kabols Kevrt Kabol nominata, et Resheinez hoc est Rohonez.

XXIV. Item quod secuta successione Serenissimus Rex Romanor. aut filius vel heredes predicti metas Regni Hungariæ a parte Austriæ et Moraviæ, Regnorum vero Croatiæ et Sclavoniæ a parte Carniolæ Carinthiæ et Stiriæ rectificabitur.

XXV. Quod omnes injuriæ & universa damna inter nos & Serenissimum Romanorum Regem tempore horum bellorum secuta penitus aboleantq. et abeant in oblivionem similiter illa, qua subditi alterius nostrum vel alterum nostrum iisdem temporibus bellorum commisissent, ea etiam, quæ subditi nostri vel subditos Dñi Romanor. Regis et e converso subditi sui in nostros in iisdem temporibus hostiliter intulerint similiter aboleantur et ultio super eis nulla sequatur.

XXVI. Item quod omnium subditorum utriusq. nostrum nemine privilegio exempto etiam externo cujuscunq. dignitatis fuerit, omnia bona, tam Ecclesiastica quam secularia post obitum Serenissimi Principis quondam Dñi Ludovici Regis dicti usq. tempora propter hostilitatem inter nos et ipsum Dominum Romanorum Regem habitam violenter occupata donationibus seu venditionibus utriusq. nostr. super eisdem bonis hactenus quibuscunq. datis vel factis, non obstante publicata pace, de facto illis, quorum fuerunt, pacifice possidenda remittantur.

XXVII.

percipiendas. Voffg Beth

XXVII. Item omnia etiam bona et omnes proventus omnium rerum aliarum per hac eadem disturbiorum tempora qualitercunq; et quocunq; ab eisdem et aliis hactenus violenter occupata et adempta fuerunt, eisdem et aliis, quorum ab antiquo sunt & fuerunt, tempore publicationis dicte pacis de facto pacifice possidenda percipiendi, remittantur, et quod bona Ecclesiastica de manibus secularium excipiantur.

diffidatores. Bethlen.

XXVIII. Item quod nullus nostrum in sua ditione permittat fieri diffidiatores, si qui vero temerarie insurgerent, teneamur ambo mutuis auxiliis illos confestim exterminare.

XXIX. Item quod subditi utriusq; nostrum nequant deficere, seq; conferre cum bonis suis in unam vel alteram partem et nec pro alterum nrum acceptentur, quin potius mutuis nostris sive Principes sive Barones cum Arcibus sive civitatibus vel alii quicunq; existant, quos id facere attentarent, illi cui ex nobis antea pacebant ruptis subjicii cogantur.

XXX. Item quod omnes Captivi per hostilitatem ultro citroq; capti ex tunc libere dimittantur, Item quod omnia Castella et fortalitia aliae munitiones inter hac disturbia per subditos utriusq; nostrum quocunq; libet, et ubicunq; erecta et construcia penitus diffrahantur et publicata pace demolianter.

destruantur Bethlen.

XXXI. Item quod Donationes et Privilegia utriusq; nostr. sub Jurisdictione cujuslibet nostrorum vite legitime confecta et emanata ac in futurum quoq; conficienda et emananda rata semper maneat atq; firma.

XXXII. Item quod universe litere & literalia quelibet Instrumenta seu Privilegia Patrimonium nostrum et alia quecunq; Bona nostra predicta narrata aliond etiam quorumcunq; subditorum utriusq; nostrorum infra ambitum hujus Regni existent. tangent et concernent per hac disturbia nunc patrata, tempora in castris, vel ubicunq; locorum violenter ablata et detenta, statim publicata pace illis quorum fuerunt effective reddantur.

XXXIII. Item quod illi qui tenentur dare rationem uni vel alteri nostrorum administrationis officiorum aut proventuum cujuscunq; status et conditionis existunt, et apud Quemcunq; nostrorum sint, adredendam rationem debeant esse obligati et adhoc compelli possint juxta regni consuetudinem.

XXXIV. Item quod eos qui huic paci et mutue confederationi nostre ordinationiq; consentire et obedire nollent domandos atq; castigandos deputentur ab utroq; nostrum statim facta pace: mille equites et totidem pedites peritiores vel qui videbunt necessari et Capitanei utriusq; nostrum cum hujusmodi gentibus cogant illos et per omnia remedia compellant, ea qua per nos mutuo ordinata statutaq; sunt rebelles ipsos inviolabiliter observare.

XXXV. Item quod quandocunq; Exercitus aliquis generalis vel particularis

ticularis navigio aut super terram in Hungariam de partibus Bohemie descendent atq; venerit, nobis & huic Regno Hungarie damnum violentiamq; non inferant, sed absq; omni dolo fraudeq; et damno pro-cedant.

XXXVI. Item ordinatum et concluſum eſt, quod civitates montanas cum Ipſis montanis & numeris, Item Caſtra antiqua Zolnuum vor, mineris. Bethlen. Ab. Holum, Munkath et Huſzt: tum Camera ſalium & alia bona univerſa ſub Ovar, cura Sereniſſimi Principis Domi Marie Regine Hungarie &c. tempo-ribus Sereniſſimorum quondam Dnor Wladiſlai & Ludovici Regum inſcripta ſunt, juxta formam inſcriptionis vita ejus durante. Illa maneant illeſa, et ſi que eſſent ablata tempore publicationis pacis reſtituantur: Ita tamen quod de Caſtro Dyoſgeuke modernis poſſeſ. Dioszgyör. Bethle-for vel via juris vel concordie per Ipſam dominam Reginam con-tenebar et tunc Caſtrum illud reſtituere teneat et ea mortua Bo-na preſcripta ad Sereniſſimum Dominum Romanor. Regem et ejus hæredes in Regno ſucceſſores predictos devolvantur.

XXXVII. Item quod Sal Tranſilvanum non niſi in dominio et ſub ditione noſtra vendatur et diſpenſetur, e converſo autem Sal Mara-moroſiense ſub ditione ſolummodo predicti domini Regis Roma-norum venditioni exponatur, et in uſus neceſſarios convertatur, ſub pena perditionis ſalis.

XXXVIII. Item quod facta pace nemo noſtr. vectigalia hoc eſt tri-ceſimas aut thelonia in ditione ſua in prejudicium ditionis alteri noſtrum inſtituat.

XXXIX. Item ſi hoſtis communis contra nos ambos vel alterum noſtrum Intexerit quo pax ipſa publicabitur expeditionem genera-lem vel particularem faceret, ex tunc temporis exigent tanquam fra-tres et amici mutuo nos juvabimus.

XL. Item quod neminem ſubditorum utriusq; noſtror. cujuscunq; ſtatus et conditionis exiſtat, ſub pena in generali decreto hujus Regni Hun-garie expreſſa, ullam monetam cudere vel cudifacere permitti-mus, de moneta autem ſub nomine utriusq; noſtro cudenda mutuo nos concordabimus.

XL. Item quod medietas caſtri Tokai ex quo alia medietas nunc eſt in manibus noſtris et Caſtrum Regecz nobis reſtituantur tempore publi-cationis pacis: Ipſis tamen Rubris et inſcriptionibus, quod de dicta caſtra facta eſſe dignoſcuntur penitus perſolutis, ita quod nos non te-neamur perſolvere niſi pro media parte inſcriptionis Caſtri Tokai: Ipſum autem Caſtrum Tokai quotusq; nobis integrum eliberetur, maneat & integrum in eodem ſtatu in quo nunc exiſtit.

XLI. Item quia tota intentio noſtra tendit ad hoc quomodo hoc regnum conſervetur et liberetur, et ſimul cum Republica Chriſtiana ſalvum

permaneat.

permaneat, et quia habemus eam fidem et spem in Cesarea Majestate, quod ipsa Majestas Cesarea nihil in tali hoc negotio decernet, nisi quod Majestati cognoverit esse ad salutem hujus Regni et Reipublica Christiane, nec tale aliquid nos facere vellet, per quod sequeretur ruina et excidium hujus regni. Ideo nos tam publicationem ipsam pacis, quam publicam hostis declarationem et nominationem hostis communis rejicimus & remittimus ad declarationem sue Cesar. Majestatis, cujus etiam declarationem propter premissa stare publicemus simul et nostros ad Roditorem nostrorum vires prorogare et defensionem et deliberationem hujus Regni extendere. Ita ut Serenissimus etiam Rex Romanor id faciat quo communibus viribus Regnum istud ab hostium infestatione salvetur et liberetur, et si opus esse videbitur, rursus hinc presentes litera renovabuntur, cum expressione nominis ipsius hostis communis.

XLIII. Item quod in casu quo Cesar. Majestate ac ipsum Dominum Romanorum Regem in femine masculino deficere contingeret, extunc successio regni prenarrata devolvatur in filios et heredes nostros, si qui deo favente superstiterint: Illis vero non existentibus libera Regum electio rursum apud gentem Hungaricam juxta ejus pristinam legem atq; libertatem maneat.

XLIV. Item quod si per amicitiam Cesar. Majestatis et Serenissimi Romanor Regis de hoc regno nostro exhrebabimus, quod Deus prohavertat, tunc in eo casu et Romanor. Regia Majestas tenebitur nobis in statu honesto et condecenti et tali quidem, ut tam nos honeste vitam agere, quam etiam Duis Servitor. nostri, qui nos sequuti fuerint commode providere queamus.

XLV. Item quod unus per totum Regnum communi voto Palatinus juxta vetustam legem et Libertatem Regni in Dieta seu conventu generali publicanda pacis eligatur: Aliis autem honores seu magistratus puta Cancellar. Judicior, Magistri Thavernicor cæterorq; Judices ordinarios ac protthonotarios quilibet nostr prose habebit, quos eadem tater nos inveniemus. De aliis ad bonum et quietem statum Regni pertinen in ipsa Dieta generali tractare debebit:

Nos igitur Johannes Rex prefatos omnes Articulos prescriptos, et omnia eorum contenta acceptamus, approbamus ratificamus et confirmamus ac rata grata & firma pro nobis & hæredibus nostris habemus promittentes in verbo nostro Regio et in fide nostra Christiana, quemadmodum super hoc reale etiam et corporale Juramentum coram prefato Orathre Cesareo et Commissario in hac parte ubiusq; Majestatis & coram Consiliariis nostris prestitimus omnia et singula premissa fideliter et inviolabiliter observare omni dolo et fraude sinistraq; machinatione remotis,

In cujus

In cujus rei memoriam firmitatemq; perpetuam praesentes literas
nostras sigillo nostro, quo ut Rex Hungariae utimur impendenti
et subscriptione manus nostrae communiri duximus concedeq.
Datum Varadini in Festo Beati Matthiae Apostoli. Anno domini
Millesimo, Quingentesimo Tricesimo octavo, regnor vero nostror.
Duodecimo etc. Ex Mbt. Trauiano, quod erat Schönbergeri.

Litera Johannis II. De non innovandis Ceremoniis in Ecclesiis Saxonicis.

Johannes II. Dei gratia Electus Rex Hungariae, Dalmatiae Croatiae
etc. Reverendis ac Honorabilibus Matthia Heblero superintendenti
Item decanis ac universis Cretarum Saxonicarum Plebanis, Cle-
rum D. Dominicam Adventus convocatis, fidelibus nobis dilec-
tis. Reverendi et honorabiles nobis sincere dilecti. Salutem
et gratiam! Non deesse quoddam ex vobis intelligimus, qui ve-
ram illuminate religionis doctrinam et ritum ab Ecclesia Praesen-
tissima Wittebergens. et aliis quam plurimarū regionum prudo
china evnatarū Ecclesiis Germanicis & Italicis acceptam in Saxo-
nicis quoq; Ecclesiis hujus regni nostri Transilvan. hactenus ci-
tra scandalum custoditam parvi pendant, temerario quodam sane
rum novis eam ceremoniarum ritibus a recepta consuetudine alie-
nis inquinare, et hoc pacto unitatē religionis et charitatis Chri-
stiane vinculum discindere non verentur, ex hoc ad diversita-
tem quandam et dissensionum seminaria tendentes, quas quidem
innovandarum ceremoniarū inutiles rationes, cum videamus
scandalo Universa Ecclesia Saxonica futuras, nostri muneris
esse duximus, ausus eorum, ne in Ecclesiis etiam Saxonicis, fiat
in plenisq; alias scandala parerent, mature praecidere, vos, et
quemlibet vestrum ab ejusmodi innovandarum ceremoniarum
meditationibus deducti, accedente ad tam salubres consilia
nostri rationes etiam Supplicatione fidelium subditorum no-
strorum Universitatis Saxonum. Proinde fidelitates vestras
clementer hortamur et mandamus quoq; strictissime, ut cum
natus & schidia vestra adea, qua utilitatem et tranquilitatē
Ecclesiarum, non ad tumultus movendos, spectare judicabuntur,
dirigere, et ab innovandis in Ecclesiis Saxonicis ceremoniis
et cultibus hactenus citra offensam observatis animum vestrū
avertere, et omnino ab ea intentione cessare, ritumq; hactenus
observatum et approbatum observare debeatis, ita scis ut non solum
non scandalum, verū commodo maximo Ecte Christi fabri judica-
mini. Alioquin contumaces ac spretis mandatis nostris pena com-
merita emendandos Scias non fecturi. Datae Albae Julie 22 Novembr.
1563.

Johannes Electus Rex.

Sine dubio vero dir Clarissimus M. Georgius Haner Lodiae Generali Decanus Copiam illarum
fecerat, ejus ergo fide Wittitz addita ebrechio

Ita litera inserta sunt der Sammlung
von Alten und Neuen Anno 1720
in quadro Brijtung S. 8 Alt6
uro. IV. p. 227. Titulus est:
Litera Johannis Sacrosanctis prohi-
bentes omnem innovationem in Eccle-
siis Saxonum Transylvanor.
Hebleri vocabul. hic est omissus
Christiana in certis omissis et alti-
bus Ecclesiasticis observandis

legitur et contrario

Saxonica vocabul. est omissum quod hic
aufus legit. eorum recte additū
paterent. mihi prius verbum placet
et fortasse est error typographi-
cus in impresso exemplari

severissime legitur. Schedia et cometa
vestros

Sciant se loco ac pro mandatis
legitur monitis

Datum in civitate nostra Abaf

60

Litere Gabrielis Bathori de Confiscatione Decimarum Pastorum Saxonicor.

Nos Christophorus Bathori de Somlyo Vayvoda Transilvanie ac Siculor Comes S. memoria commendamus tenore presentium quod Honorabilis Mi. dach Figlerius Decanus et Joannes Rumens Pastor Ecclie Cibin. nostrum venientes in Presentiam in suis propriis ac Reverendorum honorabilium, M. Lucæ Ungeri Pastoris Ecclie Birthalbens. ac Superintendent. et Lazari Kyssei Decani Generalis Ecclie Saxonicalium ceterorumq; universorum Pastorum Saxonicor in hac regno Transilvanie Ecclesias administrantium nominibus & in personis, humiliume nobis exposuerunt, qualiter nonnulli essent

X Nos Gabriel Dei Gratia Transilvanie Transalpinarq; Partium Regni Hungarie Dominus & Siculor Comes S. memoria commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis, Quod nos divorum quondam Regum hujus nostri Transilvanie Principum Predecessor videlicet nostrorum felicis recordationis vestigiis inhærentes, fideles nostros & virtutis cultores, justo Principalis munificentie nostre testimonio prosequi, infideles autem & contrarios a fidelibus discernere meritorum qualitate pensitata digna eorundem pœna confovimus afficere. Cum Magistratus, Judices, Regii & ceteri Judices, ceteriq; status et ordines civitatum nostrarum et Sedium Brassoviens. Segesvarien. Mediens. et Sebesiens. item oppidor. partis Sedium Saxonicalium Szeredahely, Szekesvarien. Illieghazien. et Nagyschenkens. ac tota universitas Saxonum Transilvanien. excepta civitate nostra et districtu Bistricien. ac oppido ac sede Kohalom, neseiter unde nota, quove consilio freta, fidei et fidelitatis sue, qua nobis tanquam legitimo suo Principi fidelissimo juramenti vinculo obstricta tenebatur, immemor partibus et factioni Sorbani Vayvode manifestissime Regni nostri hostis et emuli adhæsisset, ob hoc, in notam perpetue infidelitatis incurrendo, omnia totius Saxonice Universitatis bona & jura ad nos, consequenter, collationem et dispositionem nostram vite & legitime devoluta esse perhibebatur et extracta, totales & integras illas tres quartas Universar. decimar. quarumlibet rerum, antea a Pastoribus Saxonica Nationis percepitas, ubivis & in quibuscunq; Sedibus Saxonicalibus excepto Districtu Bistriciens. et sede Kohalom confiscandas, ac illam quartam partem decimarum, quam antea in rationem fisci nostri accumulabant, singulis in sedibus, civitatibus, Oppidis et Possessionibus, in usus Ecclesiastici ordinis, percipiendo tandem et convertendam duximus, exceptis tribus prædictis quartis decimar. annotatar. Civitatis ac districtus Bistriciensis ac oppidi ac Sedis Kohalom quorum Privilegia in vigore reliquimus, in rationem fisci nostri confiscamus, præsentium per vigorem. Quocirca universis vobis et singulis Venerabilibus, Reddis, Superintend. Senioribus, Decanis, Pastoribus, Ministris Capellanis quarumlibet Ecclesiarum Præsiparum Civitatis nostrarum Brassovien. Segesvarien. Mediens. et Sebesien. Item Oppidorum partiter et Sedium Saxonicalium Szeredahelyens. Illieghazien. Nagy-

Schenkens.

Sheutlens. ac totius universitatis Saxonum in Transilua hac[ra]rij serie committimus et mandamus firmiter, quatenus vos quoq; a modo in posterum prefinitas tres quartas dictarum universarum decimar[um] antea a vobis percepitas, in rationem filii nostri accumulari et libere percipi facere permittere modis omnibus debeatis et teneamini: cessantes non facturi. Presentes perlectis, Exhibent[i] restituatis. Datum in Civitate nostra Cibinien[si]. 1. die Mensis Octob. 1611.

Gabriel Princeps.

Privilegium Illustrissimi D. Gabrielis, quo Pastoribus ablatas Decimas X iterum confert.

Nos Gabriel Dei Gratia Transylv. Valachiæ Transalpinæq; Princeps, partium Regni Hungar. Dnus et Siculor. Comes. Memoriæ Commendamus tenore Præsentium significantes quibus expedit universis. Quod cum a prima origine mundana istius et visibilis Machinæ ab immenso increato et invisibili creatore divinitus formatæ, nihil in rerum universitate, præsertim sub sole ac sublunaribus magis obvium clarum et palpabile reperiatur, quam ista peccatis mortalium exigentibus, plerisq; variatio, vicissitudo; status atq; sortis humanæ fragilitatis, in nos pro modulo rerum nostrarum, sedulo sedulo; invigilantes, etsi jam ab incunte ætate semper quam etiam a lubrico felicis nostræ inauguracionis, nihil majori studio, diligentia atq; industria, in isto quo a Deo locati sumus principatus fastigio, præstiterimus, quam ut non modo fidelium subjectorum nostrorum, sed omnium fere mortalium quorumcunq; vel memoria vel præstandi cujusvis officii nostri ratio attingere posset, amorem benevolentiamq; erga nos archiori quodq; vinculo conciliaremus, neq; tamen nos, quantumvis summa summilitate, comitate, clementia, affabilitate, largitione etiam profusione adeo defendere potuimus, quin invidor horridq; rebus studentium amulatione atq; malevolentia facto sit, ut primum perniciosissimus, vitæ atq; capiti nostri insidiæ calumniatesq; varia, postea bellorum procellæ, diversi prælior[um] eventus, ac tristes Regni hujus nostri circumquaq; ruinæ irrepserint. Quæ cum ex officio compescere studemus, a toto triennio adhuc fumigare nondum desiit. Cum autem inter tot bellorum fortunarum, nostrarumq; perinde tempestates sterni non potuerit, quin varia atq; multabilia hominum ingenia partim fragilitate, partim industria sæpenumero diversum iverint: Ordo etiam Ecclesiasticus Saxonicæ Nationis in istis disturbiis, rerumq; mutationibus præsertim vero, cum superiori anno ex una parte Fogarasiensis ex altera Schorbanicus castris premeremur, parum abfuit, quin non nullis hostilibus nostris conniventia fuerit insimulatus, adeo quidem ut in tam turbulento rerum statu ingruentibus subinde variis & inevitabilibus regni necessitatibus tres illas quartas (ut vocant) decimarum, quas ex integris decimis suæ quærta jam dudum, anno videlicet 1580 redemptibili precio Fisco regni publico applicata, per liberalitatem divorum quondam Hungariæ & Transylvaniæ

vania Regum ac Principum pro te huius successoribus, per singula ipsorum Capitula et Parochias colligi, usq; liberaeuti fuis solitas ex Publico Diuorum regnicolarum fidelium videlicet nostrorū voto et suffragio in comitiis ipsorum generalibus Claudiopoli Anno 1611 die 10 May ex mandato nostro indictis et celebratis excepta Parochia in Sede Saxonicali Kőhalmiensi et Bistriciensi. Fisco nostro applicari et attribui fecerannus intervenientē jam pregnia in persona ipsorum Dnor. Pastorū quam etiam predictorum quorundam fidelium nostrorum diligenti hac de re nominanter autem Generosi Simonis Decsy fidelis nobis dilecti intercessione totales et integras 3 partes Decimarū illarum, quas annuatim per singula capitula Ecclesiastica Parochiales in omnibus Civitatibus, Villis regis Saxonicalibus, fundo Regio sive fiscali terminalis et locatis, sub suis veris metis et limitibus antiquis a quibusvis Status & conditionis hominibus, nobilibus pariter et ignobilibus, sctis et sexendis, decimas, utputa frumenti, omni, aveina, hordei, siliginis, milii, lini, canabis, spelta, bladorum, aliarum rerum decimari solitarum e terra nascentium ipsi Reverendi Universitati Saxonicarū Ecclesiarū, singulisq; in eadem comprehensis ac habitis, juxta morem antiquitus observatum, atq; piis collationibus Diuorum quorundam Regum Hungariæ et Transmontanorum Principum Predecessorum dilectæ nostrorū aliquotiens confirmatā literisq; privilegialibus roboratam, vicissim restituendas, dandas, donandas et conferendas, his tamen interjectis conditionibus ut ipsi Reverendi Domini Pastores, consuetū ipsorum censum, quem vocant Cathedraticum pro redemptione præscriptarum trium quærarum in moneta pecuniaria, vel quorum interest aurea, annuatim suis diebus et terminis, nobis et successoribus nostris per manus Supremi Arendatoris Regni, absq; ullo defectu administrandi et solvendi teneantur.

Deinde si quando usus aut necessitas postulaverit, tempore belli curruum expeditio pro vectura Bombardarum aliorumq; impedimentorum bellicorum equos & currus, velut antiqua eorum consuetudo fert dare et exhibere debeant, excepto anno 1613 proxime venturo, quo ipsi in immunitate ab eo onere conservabuntur.

Tertio Confirmationes, quas vocant Parochiales, legatarias testamentarias pro veteri ipsorum consuetudine diligenter observandas, certos ex iisdem ad solitos fisci proventus per Generales ipsorum Dominum administrare debeant sintq; adstricti.

Pastoribus vero Capituli Regy Schelkensi ex consueto antiquitus ipsorum jure, totalem et integram dimidietatē decimarum huiusmodi alterā dimidietatē pro nobis ac fisco publico Silva remanente, solutisq; pro earum redemptione, de jure solvendis, pro sese usurpare licitum esto.

Porro quartam illam ex decimis unam, jam dudum ut præmissum est, Fisco Regni publico applicatam unanimi consensu et suffragio

gio Rectori Dñor Pastorum, abrogato penitus atq; sublato illo Decimarum
prædio, quo ab initio, dicti prædecessores nostri, ipsum Ecclesiam
fuit. Conventi et peractum est inter nos atq; primores totius Natio-
nis Saxonicæ, utriusq; status, ut a modo in posterum Successoribus
semper temporibus, nos et successores nostri legitimi videlicet Transil-
vanici Principes præscriptam unam quartam Decimarum absq; alla
arenda sive Taxa solutione in omnibus Civitatibus, exceptis tem-
toriis nonnullis, quibus antea integre remanserunt pagis, villis Sa-
xonicalibus in fundo Regio fiscali terminatis et locatis, prosse
colligere ac cumulare, usq; more jam dudum in usum recepto
uti, frui valeamus, successores q; nostri valeant atq; possint. Imo
conditionibus sub præmissis Actum atq; conditionem R.D. Univer-
sitatis Dñor Pastorum Saxonica Nationis, singulorum; in eadem
habitorum et comprehensorum, non solum pristino vigori, robori
et firmitati restituimus, sed omnia ipsorum a Divis quondam
Hungar ac Transilv Regibus et Principibus concessa privilegia,
immunitates, libertates ex mera & Principali nostra gratia, potesta-
tisq; plenitudine, approbamus, ratificamus et confirmamus tenore
Quocirca fidelibus nostris, Magnificis, Generosis, Egregiis, Nobilibus,
Comitibus, Vice Comitibus, et Judicialium quorumcunq; Comitatu-
um proventuum, nostrorum Fiscalium Administratoribus et thesau-
rariis. Item decimatoribus, Decatoribus, Commercatoribus, Capi-
taneis, Præfectis et Provisoribus ac Exactoribus quarumlibet Col-
lectionum nostrarum, eorumq; vices gerentibus modernis ac
futuris et aliis quorum interest, seu interit, præsentium notitiam
habituris. Harum serie committimus et mandamus firmiter, qua-
tenus in libera & absoluta perceptione trium quartarum Superio-
rum prædeclaratarum; earumq; antiquis usibus et emolumentis
(una quarta in nostri atq; Fisci Regni ratione salva permanente)
R. Saxonicæ Nationis universitatem, singulosq; in ea inclusos
et habitos, turbare, molestare aut quovis sub colore impedire ne,
quaquam præsumatis, vel sitis ausi modo aliquali; sed prosessis
successoribus universis futuris ac successivis temporibus libere pa-
cifice, ac citra quodlibet impedimentum colligi, accumulari, fisq;
pro arbitrio ipsorum uti, frui et gaudere permittere modis
omnibus debeatis et teneamini. Ad quorum quidem omnia
et singulorum in eisdem contentorum observationem, successores etiã
nostros legitimos videlicet Regni Transylvanici Principes adstrictos
et obligatos esse volumus. In cujus rei memoriam firmitatemq; per-
petuam memoratæ R. Universitati Dñor Pastorum Saxonicæ Natio-
nis singulis in gremio almæ ipsorum Communitatis comprehensis
et habitis, præsentes literas nostras privilegiales, pendentis & authen-
tic

tici sigilli nostri munimine roboratas, dandas et concedendas duxi-
mus, jure perpetuo et irrevocabiliter, prout, damus, donamus et
confirmus approbamus, et ratificamus aliq confirmamus. Se-
non facturi. Presentes perlectis exhibentibus restituis. Actum in
Civitate nostra Cibinien. die 28 Novembr. Anno 1612.

Gabriel Princeps.

x Litera Georgii Basta, quibus mandat, ut Pastores in Privi-
legiis et immunitatibus conservent.

Nos Georgius Basta Comes in Hust et Liber Baro, Dominus in Sult,
Eques Auratus, Sacre Cæsarea Regiaq; Majestatis, ac Catholici Regis
Hispaniarum Consiliarius Bellicus, ejusdem, Sacre Cæsarea Regiaq;
Majestatis exercitus et Regni Hungar Generalis Capitaneus q. memorie
commendans tenore præsentium significantes quibus expedit universis.
Quod Matthias Schiffarmerus Superintend. ac Parochi se Pastores Ecc
siar Saxonicalium in iis dem sedibus Saxonicalibus existent. et comm
rans nostrum venientes in præsentia significari curaverunt in hunc mo
dum: Quoniq plerig non deessent, qui eordem in antiquis illorum liber
tatibus, ritibus seu consuetudinibus Ecclesiasticis ac religione turbare
ac molestarent, iisdem gaudere et frui non permitterent in præmiss
eorum manifestum. Supplicantes nobis humillime, ut circa promissa
eisdem de oportuno remedio ac conservatione immunitatis et pri
vilegiorum benigne providere dignaremur. Cum propter hoc ambas
saepe suas fidelitates S. Cæsar. Regiaq. Majestatis exhibuissent, nos
vero, quod per creberrimas hostiles eruptiones, ac cæteras exacer
nes devastati et penitus desolati permitterent uti fuis et gaudere
authoritate nostra plenipotentiali a S. Cæsarea Regiaq. Majes
bis attributa permittere et concedendum duximus, prout permittimus
et concedimus præsentib per vigorem. Quocirca vobis universis
et singulis. Magnificis et Generosis, Egregiis, Nobilibus, Comi
bus, Vicecomitibus et judicialibus quacumcung Comitatuu
Capitaneis signanter vero Georgio Racz de Zalonkemeny Ju
Ductoribus, Campiductoribus, Castrorum et excubiarum Magistris,
modernis videlicet et futuris quoq; pro tempore constitutis ex
rumq; vices gerentibus, eorum serie committimus et mandam
authoritate præfata firmiter, quatenus annotatos Parochos se
Pastores Ecclesiar Saxonicalium in antedictis immunitatibus, ritibus
Ecclesiasticis eisdē et præmissis et concessis modis omnibus co
servare et per alios conservari facere debeatis, neq; ipsos ac Subdi
tos in personis rebus, his turbare, molestare, aut quovis modo
rationepræmia damnificare præsumatis, nec aliquatenus modo alio
li. Secus non facturi. Perlectis Presentibus exhibent. restituis.
Datū in Civitate Medgyes 2. Martij. 1604.

Georgius Basta

Limitatio

Loco Hungerie MSch3 Hecrmanni Frantzii vanid legit

F Reverendis Fceteri

pro quoniā, quomodo scribit Herrmann.

pro autē legit Herrm. quod.
suas fidelitates.

pro exactiones exactiones Herrm.
pro perhibentur legit, esseud.

pro judicialib legit Herrm. Judicibus qua
tuor civitatū

Et religione inferiq ab Herrmanno.

Limitation Dar Vrsachen, Wie zuhandlen
gesatz und regulen, nach Welchen sich die
Müller auff dem Barnman zu Bern halten.

Hierauf verhalten allen, so von der Herrn
Rath Anno 1591 sind gesetzt, und
abermahl Anno Christi, 1631. renovirt worden.

1. Es soll ein jeder sein rechter Zahl sein
Mahl Lauren, und kein eigener
Person die halbe Laibig vor gan seine
Brod. Lon.

2. Der Mäßer soll nimer allein gelassen
werden under an dem die Mahl-
stell soll stohn, sein, damit kein
Unglück, sonderlich bey der Nacht
aus gieng von Feuer, einer allein sein
Fleiß und Unverhofften angst, Nüt
Wüste Wasser angrieffen solle, wider
zu Feuer, noch zu Wasser. Als dan der
Müller Ehrenwort. Des versichert.
Bour Lon.

3. Wenn jeder an dem die Wacht ist, soll sich
auch der Brunnen gutlich, wann die Stund
schlagt, Nemen zu sein dann stunden, ob
es mit dem Feuer sey dran Gefahr,

E Wird aber jemand

Wird aber jemandt [illegible] Wacht vorkommen,
oder Alles [illegible] vorschlagen, dann soll der=
selbe eine Pfund Wachs nehmen, frogua da
hora d 3.

4. Es soll auch ein jeder, andem die Wacht ist,
haben dann Wächter die aus Waltziga sorgen,
das Ehr eines Raths abgehe, in allen
Nothen, das der, über einen Wächter, vorschla
vorschlag, sechsmal eine Pfund d 25.

5. Es soll auch ein jeder Zur Kirchen gehen, da
Zahl an den Thüren finden da sein, wer ab=
wesend, ist straft Wardt wenig d 15.

6. Ein jeder nachbar Freitag morgens umb 8. Uhr
das glocken, nach mittag umb 2 Uhrt die
Musicam Zu üben auf dem Thürn, finden

7. Deus, d 8.
Ohne einige andere soll keiner an dem die Wag
ist von dem Thürn herunter gehen, aus=
genommen die Zahl wann er Zum essen gehet
Pfund. Deus d 25.

8. Es soll auch keiner, weder kleiner, noch grosse
macht haben junge Bürger, oder sonst ge Kinder
auf dem Thürn Zu lassen, weilches dem Wag
Zuwiderhandlen am selben soll bestraft sein, dann
nicht zeichen oder anderes, auf andere Kurtzweil
heil, und Kegel, alda getrieben und geübet
möge, welcher dieses übertreten wird, soll der
Obrigkeit Strafe geben – &c

9 wann me

9. Wann man auff dem Thürn mit der Trompet-
ten bläst, oder wie obstehende wernet, soll ein jeder
verpflichtig sein hinauss zu lauffen oder kummen,
bey einer straff, er hette sich dann dem Maister
angezeigt undt billiger weiss entschuldiget
Secus d 20.

10. Es soll auch keiner ohne wissen undt des
Maisters auff Hochzeiten, undt andere Convivia
gehen, undt unter dessen des Maisters dienst ver-
säumen — Secus d 12.

11. Wann geschwinde oder grosse winde gehen,
Wann ungestümmes wetter kommt mit donner
undt blitzen, so soll sich ein ieder auch der maister
selbst auff dem Thürn finden lassen. Secus
d 25.

12. Letzlich soll ein ieder auff dem Thürn
friedsam sein, nicht zanck oder hadder
zwischen der geselschafft anrichten, Wird
aber einer gefunden der das thun würde, der
unnötig zanck oder hadder anrichten der
soll gestrafft werden von der Obrigkeit
umb — fl. 5.

Wird einer den anderen auff dem Thürn
verwunden soll gestrafft werden — fl 20

13. kein Musicalisch instrument, entwenden, oder
muthwillig verderben Secus fl. 5 et amotione
ignominiosa ab officio.

Folget

Volget die verzeichnüs der Instrumente
so auf dem Rhein im brauch sein.

I. Zwen Segan, sampt einem Mantzlet und einem Krumpsegan.
II. Item 2. Mülh Zindan.
III. Item 2. Item acht Cain sechs Can darzu.
IV. Item 2. Schalmey, Cain büchs Can darzu.
V. Item 2. Trumpfan,
VI. Item 2. Dulciana,
VII. Item 2. Bassgeigen.
VIII. Item 1. Tenor geigen.
IX. Item 1. Discantan, Zimban.
X. Item 1. Regal, klein sampt einem Schlos.
XI. Item 2. Exxo de flute Calban auch Item Krumsegan.
XII. Item 1. Trumpet mit dem fuß segan.
XIII. Item 1. Bass de Bas Calban sampt dem krumsegan,
XIV. Item 2 Faccan
XV. Item 2. Exxo de Discant Calban mit flöten.
XVI. Item 3. Exxo Calban auch dem krumb segen.

A 662.

Ad hunc Annum vide p. 684 in Francia. &
Item ibidem p. 955.

Marck Richters Instruction.

Vermög ist der marckhtar in der Barmanstadt, Inhalten von Ao 1662. Rath der Burgh-Herrschaft Barmanstadt Anno 1662 aufgerichtet woran zu sehen.

Wie ist der Marck Richtar allen Calban vorhalten soll, auf dem Marck mit aus Märckan allerley Proviant Holz, gebrecht, Eben Mass vertheilen und: Jahrbüchen. Item vorkauf außer der Stadt aufgan 1 Malter bey 1 Malter Haberhaus Waagen Maas Eich und Langhalten, als der Burmeister Stadt, Heimbaum und Lachter gebrauchen.

Item die Marck

Gollan die Marck Richter ame Galle oder Hauß
Zeit nächst bey Ihr Churfürstlichen varendt
haben, darin soll allerley gattungk Clain Werck
oder Fleisch etwas kauffen da er vandlich ist
sey es zu gemain gelegen, soll alda recht sieden,
werden, wer jemandt begriffen, soll umb die
Waaren gestrafft werden, und zwar die gatt-
ung gemandelt ist worden, das gattung aber
so bey jedermann gebraucht wirdt auff dem
Marck als bey bey kauffmanschaft Clain haben,
er sey wer er wolle, solle zugelassen werden
soll gemainet sein, das es jedermann kommen mag
was es zu gattung sey, etc.

Es soll der Marck Richter auch mit Visi-
tirung, haben auf das Fleisch, das der Marck mit
gutten, reinen verkaufft werde, mangelte Waag
sollen, als bald dem Fleischer zu anfangen, ist
er aber trotzig so mag das ins Gefängnus, oder
Thurn dem zugewarten oder Pfarrer zu geben
und dazu gestraft werden, es soll auch bey
verlierung der gutten Fleisch, kein Laub auff
dem Marck oder Straßen nicht kauffen, Laub
zu handlen auch bey verlierung der Fleischen,
kein weyhal thun zu geben, dann umb 7 6.

3.

Die Wal dann.

Die wal dan dise stadt, mit der kaufhantirung
der Niderlag begabet ist, so gleubig nach-
kumlichen, wanden, von allerley anfahenden kaufen,

Burgermeister Zwen Richter Kamer-
Marckmeister. Das die Niderlag gleubig gehal-
ten werden. Da sunder dan Frembden Ungewan,
oder sonst Frembden, es sein Wein, oder wollan-
de kamen hie weiter zu fuhren nicht beschwe-
rung, verhinderung der kaufleut. es soll auch kein
Gericht, mit der glocken, mit dem Galgen, stock
oder pranger nicht ewig sein, sie verbun-
den mit der strafen darumben, soll auch nie-
mandt keine waaren, oder sey, welche sie waaren
were oder ist, wie die stadt Recht haben, fürzu-
kaufen, vor dem Jahrmarckt auch nach dem Jahr-
marckt ein kauffen inmassen Wenig verkaufen,
als Essen, Wat, kein, glaser oder Dircke Krämer
und der Gleichen, mit der strafe wie oben gemel-
det, allein mit Gelt werung, Doch der Rath soll auch
auch dem Marck, vor frembden unter seinen
viertheil verkaufet werden, Wo die verbes-
serung anbelangen, mag E. W. Rath, es vor-
deliberieren. auch E. W. Rath zuhalten, Das
das das ermelte Gebreuen. auch nicht zu umbge-
gangen werde.

Wann das liebe korn

Wann das Liecht vorn, sincke, und Gebawen
und Dorfschaften, darinnen die Taufe geschehen ist,
sich im verkaufen selber, wann nur der Taufe
und Leibige verkaufft ist nicht darein mangelt.
Dan allen die verhütten, soll der Marck Küster
grossen Fleiss und acht haben, darumb soll
er alle Montag nach mittag, und zum Dienstag
vor mittag das Sandlein aus seinen zusamen
thun hüten, die da nicht aus der arbeit kom-
men beyseits nehmen, den Kirchkäufern zuwissen
nach ordnung des Sandlein aus stehen, und
dasselbe gesondert, wirdt jemandt begraben,
der soll es mit dem Marck Küster verr-
stehen, einen aber dasselbe Leiche, die alsso
mutwilliger weise thun, ohne sonderliche
noth. die selbe klagen umb. die warnen gestraft
werden die, so geschändet haben, Kleider gestalt.
Alsdan auf mit der Kirchen und auch
Kirchen gefallen werden, dass man dergleichen
vor ausgehenden Aufsatz Mercken und der Herr
nicht auf der Kirchen auf gefallen, unter,
barachtt, oder gebauet worden werden
von dasselbe Leuthen, oder von andern Leuthen,

Das nicht.

Dz nüst kegan dar Baltau gasüfart wardaw. auf
nüst in die Igastan Zenain garükt odr gasla[illegible]
Dar in allam obgiptan Wirdt[illegible] nachuly. - Hausbau
Zimb d[illegible]darfa kegan bauwdal rüzgan, Walich-
traubau odg Rainzgarw. und zandarr [illegible] wastaw,
Da salbga all niemandt kaufsan, danach Zu-hand
thorzung odg rachterung darzukaw, [illegible] ay dan das
Kesta Wahran dag Marktdaga ofnül [illegible] galtzgan.
H. dar Stadt mag auf Rämar Dag fail gaiedan.
mag, und nüst allas von dan Bürgarmaw, ad.
Fudigan Handlazn, [illegible] d. H. Stadt kaufsan mügan
und [illegible] was dag da ofne anbalangat allanzalla
mass das Zeugnül, [illegible] die Standaw für Gmgan-
ainr gring mergabun, als dar Stadt man.

Es soll auf dar $\frac{5}{\text{Mark}}$-Rüstar Januar Waisbä-
kan, und sal bakarman. argklüg bafsan. das
in alla Tag fein waisbrot und Kolano brodt.
faill allan. haban. das kain abbrüch. als zain und
nach dar Taxsal in dar ongal taigte, allan nach die
Waisbräbo Rüstan. kain daxtan galtnüst da faill
bäkaman abar allan auf das brodt nüst Zu klain
Maßan. und, so wie obgan gabotsan nüst nach komman,
und ist das brodt ad. damal nüst tüchtig Zum
Markt. ad Zu klain, so Zahl dar Marktrüstar. -

Wail wou,

Fest mit Spatium der Länge gestrafft
streicht, steht aber im Grunde nicht
als Randnotiz, und von der Hand
des Hauptschreibers

Wall von altars her macht das brot ob
dannal weg zu nehmen und in das spitthal oder in
die stuben zu geben, und darnebon dan wasch
back. soll bäckanin zu trybung.

Der Marktrichter soll auch einen Vorsitzer zu
sich nehmen und zu schauen auf das falsch das
einem oder dem andern billig gestolen oder dan
verkaufter oder kaufer, sich auch die bretter
und die torgelte ringen, allen ab gefasst
sein, wordan es dem Marktrichter nicht
sagt nicht folgen, so sol er von altars herr
macht und gewalt, sie das falsch zu nehmen
und zu richten oder dem armen leuthen
ins spitthal zu geben, das ist auch ein vorarbung
und verachtung des Marckts wan sie lauft sie
gesten hinaus, und wir das thor kaufen
was ihnen verboten auf kaufen und thauren
alles am Marck, solch soll der Marck richter
auch wahren treu und ordnung halten das
gelt auf den Marck kumen, und unbillig
waldt verkauft werden, solcher nicht brauch ge-
richt ob auch mit dem falsch und mit dem korn
in thurer zeit und theur nicht recht soll aufge-
worfen und gestraft werden.

Mach gewogen.

Was galtzgal anbalangat, und das Kellerambt, soll aufgehebt Werden, ainer ungarischa ganss und 8. d. ainer ganssa ungarischa Kuckla. d. 10. das gekrös von 4. ainer Kapaun von 5 xr. ain turtaltaubn ganssa. gansskuckla. d. 33. ainer ungarischa. d. 4. ainer Kapaun, laigt d. 5. ain alten Hannen. d. 2. ainer grosse junge Henne d. 3. ainer unthalmässige d. 2. das erst Klainodian, Ayer, krebs, Fischen zu der glacian gehörigt, mag der Marck Rustar achtermay einem Wolgefallen und der Herr Kauf allerley zuerhalte wissen, es sey was es wolle. mag er auf krafften dessen das zeugal ist, was die Klainodi ist anbalangat. die grundbain, das achtal. d. 20. Henning xro. d. 30. Hilban xro. d. 16. die Wallachen, oder sonst Raundan, so da Leit sich haben, es seyen Kam oder Wasserley, sich die selben gewötigt werden, auf vor, d. 1. als 2. zu verbauen, das die Arme und krancke auf nach ihrer Notturft und begaben können mögen, klain mögen. meine der von Rath. ambt der obrigkeiten gemainden und Limitiren. wie es Wollen nach ihrem Gefallen handen und der Zeit und Gelegenheit einrichten soll.

Fürgehaltene Freiheit.

Wollen auf dem Rath

8.

Es. 8. soll auf dem Stadt Lauthan verbotten sein,
bey straffe 8. ß. 3 d. Wo die Bürgern zur Herberg-
gen, das sie den Bürgern nichts schaden. Item
sie verkaufften mit dem Pfund oder halben, mit
dem auf mit der Ellen. auf all der gestrafft werden.
der es weis und verschweigt es, und Jagat wüste,
es, es sey dem Rü: dem Bannen oder dem
Marckrichter;

9

Wer auf dem Marck aus kaufft, und etzet da,
selbs, und das verfelt auf kaufft, all von dem.
Marck richt er gestrafft werden, und d. 4. auf.
wo es brüchen were. so es möglich ist, alle
gatenher der Marck Richter gebotten werden,
auf die da ebens dem einkommen kaufft in de.
Wasser, dass sie den, so all der Marck Richter.
straffen, und der straff solle, nun, den andern.
solle der Burgerschaft.

10.

Was die Krämer, Barchan, Tuch, wollig kam-
gest, tallen anbelangat, mag der Marck Richter,
nach seinem Willen und Gutbedunken ordnen und
anstellen, also dass die unbillichen, am tag=

Zu sin der..

auch in dar wacht Ruhan mögen, Wer aber nicht
folgen will, dan soll der Mark Rustar
straffen darmit das Crimal ist 4 l 6 ß.

Has literas Generosi ad Georgium Bythi scriptas Anno 1601 Die 22 Augusti et Patrone. nobis gratiosissime, Salutem et obsequior. nostrorum semper paratam humillimam comendationem.

Illustris. Spectabilis et Magnifice Domine, domine.

Mein dan gnädigar Herr und patron, wir armo. dienen alhie in Siebenbürgen unter dan Hungrischen Regiment Wallachischer Nation unter Gubernatio. mer... Zeit lang gar schaden, aber nicht underthan. darbey auch sehr unkosten untergang erlitten. habe. Ewer dan Privilegium, gutdunken und Freiheit, mit hie vor Unserer Herrschaft Satzungen Ordnung, nutzen worden und Brauch gehalten, und Wallachen Pfarrern und Pfarrherrn als der Ursprung Recht der Herr magen, das nun eine gemeine Christenheit verhanden in Walachei mir nit haben können, es sey dan das Römische heyl. Mahomet Gott seligen gesinnet und darumb halten. augen aller gnädigste. auch uns armen gehorsamben und verderbten volck gnedig und mit sonderlichen ergetzungen und compensa. nibus. ad respirationem, glaich wie unter dan. Hungarischen Nation auch thun, Fortun. Casa. Fahne und Labung allergnädigst verord. nung.

Walchs allain

Wolfes allain dass Ihnen E.W. commendatio, und
vätterliche intercession, darauf mir E.W. die
Rebellische in Ihrem Land vor mier übergeben
und zugeeignet hat gutlich, Ihrer Mats genadig,
und die wir bestendig und in der Teuffurth
befunden haben, kan ein Zeitwerd und bey Ihrer
Mats erhalte werden.

Dorumb wir E.W. zum Fleissen ersu-
chen wollen auf allen gemeigte unsere unterthe-
nige volgender weis wie allen verlibet geschehen,
Ihrer Mats Volck kein einfur tragen, vor zu under
tadenley und bey Ihrer Mats gutten willen
Volkes wie und wie E.W. wie ich gebeten, im-
terhalten gehalten und gebürath, und allerley,
damit Volck, kein zu beschedigung.

Und zum allererstin sollen ja vir allen dyen,
so Ihrer und unser Volkes zu schaden ist, Volck
und schaden vir auf allen seinigen und Ihr-
ramet Ihrer Mats wegen der Religion Aus-
gestand Confessions, welche auf der Key tobligster
gutschuss Keyser Carolo quinto in Imperio Romano
gemeinlich Keyser Carolo quinto in Imperio Romano
gerichtet oder ab gebrauch und statuten, gelassen
und der kamie auf Ihrer Key dasselbe durch
und alles vir und sonst gefallen worden kamund,

Darumb auch wir Ihr Mayt. ab gedachte Augustana
Confessionem Unsere eigene Nation gantz frey und unge-
gehindert. Wollen Ihnen Glauben Lehr und Sitten
Ihrer Pfarren, Ihr Leuten in Ihren Pfarren Zehent
ordentlichen und der gleichen. Item das die
Priester haben Superintendens, decani und alle
Pfarrherrn cum domibus ipsorum pastoralibus antiquis
suis et pertinentijs gantz und gar Ihnen et
Ihren Nachkommen Priestern in ihren officijs et
Ambten ungehindert seyn.

Dessgleichen Ihnen allen Privilegia vor allen
gnedigen Kayserlichen Königen und Fürsten gegeben zum
Landherrn vor Fürstlichen gebraucht. Ferdinando und Maximiliano Ihren Mayt.
Herrn Vattern und Herrn, Ihren Mayt. und
allen Ihren Land und Landsassen nit
Schutz, sondern Landtlich und nutzlich gehalten.
Darumb das alle Statt und ortinies extra suos
limites ein Glauben und Glauben mit sein und
Einer sage andern wieder sein Gewissen
das Christen gestatt thun, das alle Leyt
pace et tranquilitate quantum
unterthanen Leben Gott und gebühren, das wir Ihnen Landsassen
tempore necessitatis Hilfen offen und trachten thun
den gebührlichen treibs auf Ihr Ja vor gebühr gebi-
mögen vor Ihren Mayt. und Ihrer Vorfahren,
Herrschaften standen und sie nimmer bitten wir

Ihre Mayt.

Ihre Mayt. müsse allen dienstlichst. und unterthänigst.
Fleissig auf vor allem sein die Sach stan in dem
Land als ein volk zu Gott zu nehmen immer zu
gehalten, gemeinwoll in gutem so viel uns d. Kay.
May. Ihr Erbkönigreich und ab gelegten ein volk
alhier in der Hauptstadt gesessen haben langem
Zeit Saxonica gentis und zu gottlichen termino zu
kommen auf das Burgfriedens taxe abel,
langsam primat civitatis und also ein Collegium
verwahrt bis auf diesen tag ist genommen worden,
damit dem Landt recht ist gedacht gewesen, mit
handlungen, über das Kirchen wesen Religionis
so Ihren Mayt. gnedigsten unterthänigst Ihre Mayt wollte
solche verfalte Collegia Universitet das das nicht
lassen fortkommen werden, sonder es lassen bleiben
Catalogus zu einem Glauben lassen, auf die abtrinig
verminus dass sie nun auch oris darzu gedrungen
damit die partheyen gutwillig und gestillt werden.
Der dass sie nicht mögen ab kommen und ame
Barterus draus gemacht mögen.
Damit aber verhaltet dass Ihr Mayt. Ihre
Reich die ihnen zu nichte die ist, dass sie dass
für einmahl habe mit fremden Nationen,
dass sie verwissen Bitten wir Ihre Mayt. wollen
auf ein fort Ihnen fremden Nationen abtrüberen
damit die einig Gott Glauben die dasse.

Die Seelle auf

Demnach auf ein ehrs. Landtagen nunmehr das Gesatz
Wagen dann Meine Stephani Batory zu Polen dann
, etzum ec. gestatt, das nit Quarta weder die alte Lieb
ec. frey der Ehrbarkeit abgeraiten und dann Adel Gü
gessam Pfleg[illegible] zu gelegen und dann Armen
vnd Landig gehalten, dann der gemain ec. dann volk beg
und nach auf dem Land gelegen, dessfalls gesetzt, gesetzt
die Ehrl. der armen Leut mit Fründen
zu bringen, Wagen zu stellen, opportunum importunis temperi,
also das vil das Ihr Gut abgetrieben Wurden nun Bitt
die armen dasselbig, das Ihre Mayt. solchen abstum
und entragliche Handlung zu aller gemeiner Wollen steigen
und zu gestatten, damit der Gutz wiederumb an die Ehr
Eigenthum komme die armen Leuth auf müsse haben, dann
beyde Briefen und Siegeln in Ihren gelten, freyheiten
von Königlichen Majestät königen und Fürsten gegeben
mögen Ihre Mayt. eben und Ihren Mayt. in andere Wege dar

Neben denen ist auf ein Ehrsam Landschaft auf Comm
von allen Pfleg[illegible] in Weg Reisung das armen Bauer
volk, Ihnen allen Gutz in Dienungen Dorffer das gleich
auf der Herrschaft abgetrieben, in Verlust Pfleg[illegible] und
der Reisung mit allem Roß und Wagen abgetrieben und
verderbet, Instandem ohnnoth auf gar auf Gutz, Zins
und Eigen Ihnen angezogen, Wurde Volk Dorfgut
dem Ihre Mayt. solches auf allen gnädigst ab zu schaffen

Zu diesem Gut

9 Nachdem auf die daselbsten [illegible] jahr verbrennung
vnd ein grosse [illegible]rung allen halben vorhanden
vnd die gastenschafft lang still gestanden, Kan
sie Marck in langer zeit gefallen worden, darüber
dann das volck allenthalben verarmbt, Bitte
wir Ihre Mats. wollen die Zins diesen alle jar
erlassen, bis das arme volck wiederumb sich
laben, mög, vnd dannach Ihrer Mats. desto baser
dienen mögen.

10. Wir haben Ihrer Mats. auch allen vnderthenigst a
malen vnsern Balthasar familia im jarlohn gese
nacht, welcher sich zu Ihrer Mats. gethan, vnd
an die kirchen gehört, Regnet sich gedenckt hab, als
wir Ihnen haben das alles hin und wieder ver
schaben worden und darüber das darmit die da
an die Lauw Lorenzo sein dienstgesinde gebürend
worden, und alles was man y tagen sich gebürt
hab und zu vor auch gemelten Fürsten Polnischen
Printzen ist genommen worden, Zu
bringen haben wir und zu thun nit lang
Bitten Ihre Mats. wollen solches wiederumb zu
kommen, nehmen, und dahin ordnen da es von nöten
dienstlich ist verordnet gebessert.

Es ist auch ein gesser

[illegible] ist auch ein grosser misbrauch bissanhero
Sigismundo ein gewissen Zol die Schiffe zu Brau auf
Zabal und Roman die armen Passore damit sie
Zabar dest. Von dan die Knapp. Kapp. der Zabal, auf
ein Zentnermal, aber dannoch von mehr gedachten
Sigismundo Fuhren die Zoll Forster abgefordert
und Georg. Wallachen vorsamelt, das also die arme
Passor im ganzen offt auf dem Fünfzig Zabaraen
grossen Verlust leyden an Zubrau und Georg. Rosen
haben erbitten Ihre Mats. wollen das aufhebe
allen gnädigst in die alte ordnung verfügen und
bringen lassen. 20:

Litera Reginæ Isabellæ de Decimis & Bonis Pastorum. X

Isabella Dei Grâ Regina omnibus Fidelibus nostris universis,
& singulis, honorabilibus et discretis Ecclesiar. Parochia-
lium Plebanis, præsentium notitiam habituris Salutem. omnibus Fet ministris. in Nigro libro legit.
Ex humillima Supplicatione Fidelium nostrorum honorabilium Magistrorum in scriis in Nigro.
Decanorum et Ministror Ecclesiarum Saxonicalium, non sine
gravi animi nostri molestia accepimus, qualiter essent pleriq.
ex Fidelibus nostris Magistris Civium, Regis Judicibus ac
Scabinis, villicis, juratis Civibus et inhabitator Civitatum,
Oppidor & possessionum nostrar Saxonicalium qui Fhæredibus dictis Fin. inscriis in Nigro expro intermitt.
nem Saxonicar Ecclesiarum de intermitten, bona, hereditates, legitis. intromitt.
decimas, emolumenta reditus, & proventus Ecclesiar. ad eas-
dem Ecclesias in usum ministror jam olim collata diver-
sis colonis

sis coloribus exquisitis occupassent, et in proprios usus convertissent, quin etiam de presenti occupare niterentur, in detrimentum et contemptum Juris Ecclesiastici et ministrorum valde magnum. Unde supplicatum est Magestati nostre, pro parte & in personis prefatorum Decanor. F. et ministror. in Nigro &c. pro eorum, legi: eor. F. esse. ut nos Ecclesiis earum circa premissa de oportuno Juris remedio providere dignaremur. Cum autem nos in primis et ante omnia cultus divinos et Ecclesiam Christi, inscribitur Clementer. in Nigro ministros, earum pro nostra functione teneri & defendere debeamus, nec liceat cuiquam res deo dicatas in privatum usum et commodum convertere. Proinde fidelitati vestre harum serie firmissime mandamus, ut acceptis presentibus Statim sub onere sedecim Marcar. final vel divisim, eo quo necessum fuerit accedere, Ibiq; universis qui sese in Jurisdictionem Ecclesiasticam miniserint, vel intromittere vellent in Nigro legi. universos bona, et occupassent, vel occupare & in proprium usum convertere niterentur, admonetis eosdem et committatis eisdem verbo nostro et filii nostri serenissimi Regis, ut ipsi prefata universa bona, hereditates, decimas, emolumenta, redditus et proventus Ecclesiarum, modo premisso per ipsos occupata in usum proprium conversa, sub onere ducentor. florenor. Episcopalium eisdem Ecclesiis et eorum ministris, Statim F. de facto remittere, et in posterum ab ejusmodi occupatione earundem bonorum, hereditatum, decimarum et. Sese abstinere debeant et teneantur. Quod si fecerint, bene quidem, alioquin evocatis hujusmodi inobedientes et mandato nostro parere recusantes ad decimam quintam diem a die evocationis vestre computandum; nostrarum in prefatam, rationem super redditibus, certificantium eosdem ibidem, ut sive ipsi in termino predicto eorum nobis comparerent. sive non. Nos ad partes comparentes instant. id facerem in premissis

F. hinc inseritur dicatis. loco vero verbo ponitur nomine et Regio est omissum.

pro Ecard ponitur coram & inseritur et. in Nigro.

F. in libro nigro loco etc. ponit: et aliorum pro venerum.

pro nostrar legi. nostrarum.

pro eorum legi. coram

in Nigro legi. nos ad partis comparentis in Anglicam.

in premissis quod debitis erit ordinem. Et posthac servare et ju-
moderi admonitionibus & certificationeis bestre, ut fuerit expe-
dientiū, nobis terminū conscientiose præscribere debeatis,
Secus ne feceritis. Presenti perlecti, exhibenti restitutis. Datū
Albe Julie 12 Martis Anno 1559.

in libro Nigro legit: hac vos scriem suas admonitionis

ii Nigro legit: rescribere pro præscribere.

X Johannes Electus Rex.

Privilegium de non captivandis ministris Ecclesiarum.

X In Vaidano hic est Titulus Privilegium Johannis II. Pastoribus Saxonicis datum.

Johannes Secundus Dei gratia electus Rex Hungarie Dalmatie, Croatie &c. Fidelibus nostris universis, F Magnificis Egregiis, Nobilibus, Comitibus, Vice-Comitibus, omnium Comitatuum Capitaneis, Præfectis, Belli ductoribus, Castellanis, Provisoribus, Officialibus Aerium, Castrorū Penitum, viariumq. castrēnsibus. Item prudentibus Civium Magistris Civium, Judicibus & juratis Civibus, quarumcunq. Civitatum, Oppidorum, Villarum, Possessionum, aucthis, Venig. aliis cujuscunq. præfecture et eminentie hominibus ac dominis cunq. servitoribus, ubivis in ditione nostra existentibus præsentes visuris Salutem et gratiam. Ex querelis Fidelium nostrorū Venerabilium Superattendentis & Decanorū, Universitatis Pastorū Ecclesiarū Saxonicalium Transilvanicarū intelleximus, quod licet ipsi super antiquis et libertationes et Jurisdictione Ecclesiastica D. D. olim Regum Hungarie predecessorum nostrorum literas, per nos et Serenissimam olim Reginalem Majestatem, Dominam Matrem nostram observandam felicis memorie, approbatas & rectificatas pro se emmeratas haberent, tamen essent nonnulli, qui ipsos contra formam premisserum literarum in libertatibus ejusdem dictione eorum Ecclesiastica molesterent, et inquietarent, presertim vero Fideles nostri Egregii Stephanus Kemeneyi et Franciscus Balasfi Comites Comitatus Sex Byrsis quorū, Plebanis et Ministris Saxonicis captivassent, ad nonnullos male colorum verba & obloquutiones, qui hujusdan etiammodi Exemplum ministrarentur. Supplicantes nobis humillime, ut nos Kemeneyi et Balasfi legendum ut et Petrq. Hermanno Kt. qui et Comiti Rikellensi et Petro Saffaritis ad Segg adhita refert

In Nigro omittitur vox Egregii & pro Kemeneyi Scribitur Kemeny pro Balasfi legit Balassi. Hinc inscribitur: de Kükölló ac potius Schaffaricz Aulæ nostræ familiares proximis diebus ad inquirendum et punendum malefactores specialiter emissi nonnullos

P. hinc inscribitur: quoq. M. Petri Herm. quoq

†in Frantziano Nigro inscribi, eorum ipsos in præmissis Iuribus, antiquis Libertatibus et Iurisdictione Ecclesiastica diversus quorumlibet violentias et injurias, conservare, manutenere et protegere dignaremur. Cum autem nos una cum Sacra Majestate Reginali Dña Matre nostra observand. primo statim ingressu nostro in hoc Regnd Transa ipsos Ecclesiard Ministris per Superintendentem Decanos et Personas Capitulares, certas causas, utpote bonorum Ecclesiæ, decimarum, Domorum Episcopalium, et vivationes earum, viduarum, pupillorum, &c. Testamentorum, et matrimoniales, etiam Iurisdictione comm Ecclesiastica judicandi potestatem dederimus, nollumusq; eosdem ulla de causa, ratione vel prætextu, per quempiam turbari. Ob hoc fidelitati Vræ Tenore harum serie mandamus firmissime, quatenus visis præsentibus, vos ipsos Pastores Ecclesiarum Saxonicalium, nulla omnino ratione vel prætextu, in Iuribus eorum et Libertatibus Ecclesiasticis turbare, molestare et damnificare, multo minus violentas manus ipsis injicere vel domos Episcopales invadere aut Iurisdictionem eorum aliqua ex parte violare & refringere, ullo modo præsumatis vel sitis ausi. Si qui vero aliquid actionis contra Personas Ecclesiasticas habere prætendunt, id legitimo ordine fori coram Iudicibus Ecclesiasticis Decanis et Superintendente prosequatur, qui cognita causa pro ratione debiti, sive uter sontes animadvertere, vel si causa capitalis fuerit Ex hinc post latam Sententiam Magistratui civili puniendi relinquere debebunt. Secus sub gravissima indignationis nostræ pœna non facturi. Præsentibus perlecti exhibenti restitutis. Datæ Albæ Julie in Civitate nostra 10 die Mensis Decembr. Anno 1570.

†Litera Serenissimi Johannis Secundi in Synodum Enyedinsi Missa, cum de Cœna Dominii habenda esset disputatio, qua docent, quomodo factum sit, ut in diversis nationibus Ungaricis nimirum et Saxonibus Superintendens sit electus.

Johannes II. Dei Gratia electus Rex Hungariæ &c. Fidelibus nostris Reverendis Honorabilibus Superintendentibus, Decanis, Pastoribus et uni-

pro matrimoniales legi: matrimonialia; in pro ehem, ita et M. Petr. Herrm.

pro refrigere legi. infrigere ita et M. Petr. Herrm.

pro prætendunt legi. præsumunt

pro ordine fori legi in Vaidano juris or dine. ordine Julis. M. Petr. Herrm.

pro debiti legitur delicti. ita et M. Petr. Herrm.

Severiter additur in Vaidano in

†inscribi: illorum ita et M. Petr. Herr.

†inscribi: in Civitate nostra: Alba Julia pro Genitivo casu. Ita et Petr. Herrm.

†Subscriptio hæc est. Rex

Pro hoc annotato Anno est in Vaidano Libro Millesimo, quingentesimo, quinquagesimo. quo videz fallebat, celeriq dum Frantzianus venit in variandibus lectionibus.

et universis ministris Ecclesiarum Hungaricalium in
Praesenti Synodo Envedienti constituti Salutem et favorem
nostrum &c Delegavimus ad praesentem Synodum cum
pleno mandato et authoritate nostra hunc fidelem nostrum
Georgium Blandratam Doctorem nostrum Physicum, virum
gravem, eruditum, et in Sacris mediocriter versatum, ut col-
loquiis & differentiis de Coena Domini conciliandis, interfit, et
universas rixas inciviles tumultus et dissensiones in ipsa
Synodo pro viribus sedare, et compescere studeat, atq; hac occa-
sione odia, injurias, contentiones inter eos, qui veterum pio-
rum Patrum assertionem et verum Judicium pro manifesto
Dei verbo sequuti, praesentiam corporis Christi affirmant, ac
eos qui diversam intelligentiam ex verbis Coenae Domini elici-
unt, sopiat & subsidat, ut in Ecclesia Dei floreat vera pax
et concordia. Statuimus autem magis e re futurum si scri-
pto utraq; pars Suam assertionem proponat. Ita enim fore
arbitramur ut citra jurgia et convitia, quaenung; ex inca-
lescentibus hominum affectibus subnasci consueverunt ac prae-
ter offensionem & scandalum infirmos veritas elucellat:
quod quidem in usum & dilucidationem piorum omnium fie-
ri vellemus. Si autem id quod postulamus Segui non poterit
Saltem Sanctae ordinationes pie in Tranquillitatem Ecclesiae
ut Ecclesiae Saxonicae, et quicunq; praesentiam corporis in Coena
asserunt, habere possint unum certum Superintendentem,
virum gravem, pium, eruditum, gregi Domini sedulo vi-
vigilantem, qui in unitate doctrinae & ceremoniarum con-
formitate ac disciplina Evangelica Ecclesias regat ac guber-
net, et rebelles & inobedientes digna poena animadvertat.
Rursus qui diversam assertionem absentis videlicet corpo-
ris Christi in Coena contendunt Suum habeant Superintenden-
tem cujus cura & vigilii, solitis ritibus et ceremoniis Eccle-
siae eorum in disciplina Evangelica gubernentur, atq; ita di-
strictis limitibus & functionibus quisq; ovibus suis praesi-
ciat, et controversiae & contentiones pacis inter utrumq;

partem

parten grassandes vel hoc modo sedentur. Mandamus igitur Fidelitatibus vestris, ut ipsum Georgium Blandratum honorifice in colloquium excipere et pro persona in hac functione a nobis deputata, habere, recognoscere et accipere debeatis. Simul etiam hortamur benevole ut collatis mutuis Sententiis verum et optatum unionem & pacem in hac cena Dñi contrivestris complecti debeatis. Bene valete. Datum in Civitate nostra Alba Julia Dñica Quasimodogeniti Anno ~~1~~ 1570. Johannes Electus Rex.

+ Litera Regia de Currubus et Equis ab Universitate Curandis.

Johannes II. Dei gratia Electus Rex &c. Honorabilibus Decano Generali ceterisq. universitatis Ecclesia Plebanis, Saxonicalibus fidelibus nobis sincere dilectis favorem &c. Honorandi &c. Non fugit vos omnis vehendarum Bombardarum Falianearum, globor. pulver. Lampad. igitorumq. Instrumentor & aliarum quarumlibet bellicor. ad expeditionem nostram bellicam necessarior. juxta constitutionem publicam fidelium nostror. Regnicolar. in comitiis Proximis Torden. ad Dominicd Reminiscere celebratis editam vobis incumbere, ad quæ omnia vehenda, juxta constitutionem cum Instrumentis tormentor bellicorum facta, currus quinquaginta quinq. equi vero quingenti requiruntur. Cum autem jam potentissimus Imperator Turcarum bellu moverit, et nos brevi movere oporteat, mandamus fidelitatibus vestris firmiter ut currus & equos integro numero præscriptos, bono modo cum aurigis, frenis & omnibus illis instrumentis et attinentiis aliis etiam expensis necessariis, citra moram & defectum apparare & ita apparatos habere debeatis, ut ad alias literas nostras postitias ad nos mittere, quibus nos certis vel idoneis hominem præficiemus. Aliquin si quis defectus per moram aut negligentiam vestram in hac re contigerit vobis non sine

signa animadversione imputatione. Decimis nullo modo
faciatis. Data Albæ Julie 19 Aprilis Anno 1566.

Johannes Electus Rex.

Litera Magnifici Dñi Sigismundi Rakoczi pro Confirmatione et Solutione Arendæ. X

Idem Fabricius privilegia in Transilvania p. 583

Nos Sigismundus Rakoci Dei gratia Princeps Transilvaniæ Regni Hungariæ Dominus et Siculor Comes &c memoriæ commendamus tenore præsentium significantes quibus expedit universis, quod cum venerabiles Ecclesiæ Saxonicarum Pastores Prædates item et Circumspecti Consules Judices, Septem et Duorum sedium Saxonicalium nostræ Arendæ solutione sollicitarent juxta contentum Privilegiorum ipsis a Divis Regibus et Principibus et a nobis ipsis concessor. Nos vero summa illor paupertatem contemplantes, quod ipsitatas confirmationes, contributiones, Pastorum Taxas Legata seu Testamenta Sylvanis ribus annis contracta in fiscum nostrum administrare plenarie non possint, hinc iisdemus rationem utcunque ista debita, gloriis nomine appellata et in hunc usq diem dilata, illis pro Arendæ solutione hujus præsentis millesimi Sexcentesimi Septimi anni relaxentur, neq ab ullo exactore in re minima posthac molestentur et infestentur, prout relaxamus harum vigore et testimonialitatum mediante. Datum Albæ Julie 24 die Julij Anno 1607.

hæc in nigro Frankiano invertuntur.

Inscribitur in Nigro: nostrarum.

Stephanus Kallay Secretarius mpp.

Transumptum Confirmationis Bathoriana X

Idem in Transilvania p. 582 Fabricius.

Gabriel Dei Gratia Princeps Transilvaniæ, partium Regni Hungariæ Dñus et Siculor Comes &c Quoniam nos volentes fideles nostros Reverendos ac Honorabiles Viros D. Superintendentes Decanos, Seniores et Universos ac Singulos Religiosos verbi Divini ministros et Pastores Universarum Ecclesiarum et Parochiarum Saxonicalium partium in hoc regno nostro existentes constitutos in libertatibus Immunitatibus Indultis et prærogativis nominatim autem in veteri eorundem ipsis a Divis quondam Hungariæ Regni et Transilvaniæ Principibus de et super solutione arendalis pecuniæ ipsis quotannis fiendæ

et persolvende concesso privilegio illese conservare loco
hujusmodi Arendali secundi, exceptis Vino et tritici de-
cimis Universas et quaslibet decimas nostras minores ex
Parochiis agris item alodiis propriis iisdem laboribus
factis et cultis, quorumlibet item seminad decimari
solitorum nobis cedere debent benigne eisdem ea conditione
dand. donand et conferend duximus, ut ubiris et in qui-
buris parochiis hujusmodi decime minores dictam bbe.
relam pecuniam ingerarent, superflua residuitas hujusmo-
di Minorum decimar in rationem Fisci nostri cumulent.
Ubi autem vina desiderarentur, ibi actualis totalis et
integra decimatio loco vini nobis administrent. Sed haec
omnia in Arend. Advend. Aliis vero in locis antigua
exactionis decimar consuetudo observetur prout da-
mus et deputamus et deferimus praesentium per vigord.
Quocirca vobis generosis Egregiis et nobilibus Balthazaro
Cheichelichki de Silvas Consiliario et universis De-
cimarum nostrar Franciso. Arendatoribus et decimator.
quarumcunq; Sedium Saxonicalium et locor. eorund. vices
gerent. Cohortis et aliis quor interest seu interesse, pra-
sent. notitiam habituris, Serum serie committimus et
mandamus firmiter, quatenus vos quos; annotatis Dnis
Superintendent. Decanis Senioribus et reliquis verbi divini
Ministris ac Pastoribus Dictar Dalesiar Saxonicalib. Uni-
versas et praetactas decimas minor ex dictis Parochiis et
etiam Alodiis et agris seminatis; propriis ipsorum labori-
bus factis et seminatis prae se percipere et pacifice acu-
mulare et in usum privatu convertere permittere nobis
omnibus debetis et teneamini. Vos etiam decimatores
praemissa gratiam nostram ac indulta, immunitates li-
bertates, et privilegia omn quoris modo sub gravi in-
dignationis nostre poena in toto et in parte infringere
neq; quam praesumatis. Seus non fuerit. Praesentes per-
lectis exhibent. restitut. Datu in Civitate nostra Colba
Julia Die 10 Mensis July Anno 1608

Gabriel Princeps

Stephanus Szendi
Cancell.

Erasmus Addi Secret.

In Franciano Nigro darii donari & conferri

avenalis in Franciano habetur

administretur ut in Franciano Nigro

in Franciano Nigro Gecrelichki

universal. in Frank nigro Arendatori

In Franciana Nigro Colej Anny 1609

Tenor literarum Michaelis Chaaki Cancellarij R. M.

Michael Chyaky Cancellarius Consiliarius et in Absentia Regia Majestatis Hungarie etc in Transmia locum tenens Honorabilibus Plebanis in quinq; Capitulis Zaz seber, Bogaes, inter fluvios Kikelö, Regin et Bachna commorantibus amicis nobis sincere dilectis S. Ex Significatione honorabilis Francisci Salvidi Plebani Birthalbens. ac Decani Generalis Ecclesiarum Saxonicalium accepimus contributionem presentem ob circumvehenda tumultua bellica in hac generali expeditione pro deliberatione dnor Regnicolarum in Articulis expressa Universitati Plebanor Saxonum et Ecclesiis illis adjunctis ex mandato sue Regie Majestatis Dni nostri Clementissimi, nipositam, nondum plene administratam esse, id quod majestas sua displicentissime accepit animo. Cum autem restantem contributionis illius naturam administrationem, res ipsa, regni necessitas ac Serenissimi Dni nri mandatum iterum atq; iterum urgent requirimus amicitias vestras benevole, et nihilominus authoritate, qua fungimur serio committimus, quatenus acceptis presentibus, sine mora statim, sine dilatione, cunctatione aliquali in tissimis Restantia prescripta contributionis pro rata quisq; portione sua manibus Decani sui assignare debeatis et teneamini. Alioquin damus facultatem Decano vestro hanc restantiam etiam de bonis vestris plene exigendi. Secus sub gravissima indignatione S. R. M. ac privationis pena non facturi. Presentes perlectis Exhibenti restituitis. Datum in Civitate nostra Colosvar Feria 3. Octobr. 1567.

Michael Chaki Cancell. et Locumtenens.

Cursive Decani Generalis de Curandis Famulis.

Honorandi Domini Fratres, non vos fugit quibus conditionibus noster conventus sit dimissus, nempe ut Decani singulis Decanat. conjunctim se Albam conferant, hac explicatum R. Mgtis pro mitigatione ejus oneris quod a Regnicolis nostre universitati nipositum est, ac interea tempore quodlibet capitulum de equitibus, curribus et famulis curandis et ordinandis sit sollicitum. Hac conditione Cossitus noster est sollicitus. Qua porro relatione Albe redierit,

mus, brevibus V. R. significabo. Preces nostras devotas, fi-
delia ac debita nostra obsequia et munus ipsum nomi-
ne Pastorum Ecclae oblatum Sua Majestas clementer et
animo grato accepit, ac nos eo favore, quo hactenus
complectitur. Quod vero ad supplicationem nostram atti-
net hoc Majestati videtur nos gravari, nec tamen hac
gravi causa S.M. decere, ut id, quod a Regnicolis est de-
cretum, irritum faciat, sed hoc totum negotium velle com-
municare Regnicolis, ut nobis tantum imponant, quantum
ferendo sumus pares. Hanc mitigationem, si mitigatio
dicenda est, audituri sumus in Comitiis proximis cele-
brandis. Nobilissimus tamen Magnificus D. Cancellarius
serio nobis committit, ut juxta proximas literas R.M.
ad universitatem datas equos et currus bene dispositos
in promptu habeamus, ne subito imperati obtinamur.
De tumulis curandis et ordinandis S.M. erit sollicita ad
rationem nostre stipendiarie solutionis, quod nobis ma-
gnum est futurum levamen. Cum itaq; ad comitia re-
legati simus (Procul dubio de scopis dissolutis audituri
clamores) committo vobis, ut omnia ex vestra gravi-
mine ad eos fratres, qui hactenus contulerunt et con-
tribuere volunt, ac illos qui recusarunt et adhuc perti-
naciter resistunt, vel quod ob inopiam nihil habeant,
quod contribuant, diligenter charte assignetis et ad
me transmittatis. Deus non faciat, D. V. serio hortor
quasq; rectissime valere cupio Datae Musnae 16 May
Anno 15 66 Frater vester
Christianus Costinus Decanus
Generalis Indign. Pastor Ecclae
Munsteriensis.

Ex libro Russo Frankiano.

De Decimis Literae Sigismundi Rakoczi.

Sigismundus Rakoczi Dei Gratia Princeps Transilvaniae &c.
Generose ac Fidelis noster, Sincere dilecte. Salutem et
gratiam nostram! Az Szasz Praedicatorok közönséges
ajánlják értesítésre reá Privilegiumok continentiája sze-
rint az Dezmanak Quartájának Szabad Valasztásokat illet-

Sigismundi literis proponenda est Hungarica
lingua translatio ad Illustrissimum Celsitudinem.
Regedelmes Urunk vagy Karom dologrol. Articulusokkal
Kötelességünkben jára szeretnénk emlekezni ez dolgot nem tsak
1 Ször az Quartatskan Valasztásunk,
2. Ször az Folnagyoknak Dezmajok az Dez-
mesek Quartajában computaltassék.
3. Ször az magunk sajat Vetesünkből az
régi modi szerint Dezmat ne vegyenek
Egyednek Azert mint Kegyelmes Urunk-
nak könyörögnünk ezen, az régi törvény
szerint Szabad Jaras Szabadsagunkban es szoke-
sünkben tartsan meg.
Vi. K. V.V.

Resolutio
Tartsak mindakat az régi modi szerint. In Misc. Joannis Vayde ubi Dei ceps legit. Die Arendator nobis
favorem. In Szasz Fejek. Olyak.

volna, és hogy az Folnagyoktk. dezmajok ~~az Folnagyoktk~~
az dezmajoktk quartajak computaltatnek. Harmadik
hogy az önnön sajat magok vetemenyektöl dezmat
nem adtak könyörgven azon, ezen mód szerint regi Konyorgenek Vajda legit
Privilegiumoktj megh tartanok. Jay leven ezert az dolgh
intvike kegyelmedet szerrel, az felül megh irt szaz szra
dicatorokat Privilegiumok continentiaja szerint eljedo
logh szaresa megh. Seins non factis. Alba Julie 25. Julij
1607. Benevolentiis. Sigismundus Ratorzi.

Arendatoris Subscriptio.

Anno Dñi 1607 25. Julij presentata.
Kgtmetek azert Dézmas Uraim megh rumineltvan
az eö Nagysaga emlitetis levelet continentiajat, ahozis
tarcza magat, megh tartven mindenekben az eö
Nagysaga mistileset. Boldisar Szylvasi Arendator.

Privilegium Catharine de Collatione Decimar Nagy Ekenezö +

Cibinienſibus

Nos Catharina Dei Gratia nata Marchioniſſa Brandeburgica
S.R. Imperii & Transᵉ Principis, partiq. Regni Hungar. Dna et filia
rum Comes, ac Borussiæ, Juliæ, Cliviæ, montium, Ducissa, me
moriæ commendamus tenore presentium. Significantes quibus expedit
universis. Quod nos cum ad nonnullos Dnorum Consiliariorum no
strorum nostrorumq. Consiliariorum, nec non Colonarum Fotzmeister Consili
arii nostri et Civitatis Cibiniensis Judicis Regii intercessionem,
ac consideratis fidelibus obsequiis Septem Judicij universitatis
Nationis Saxonicæ, quos ipsi populus quod et gentem in officio
fidelitatis Principibus et Patriæ debito continentes, constanter ha
etenus exhibuisse et impendisse perhibentur, nec ni posterum de
pari eorum observantia diffisi, Totales integras & quasliber de
mas in totalibus & integris possessionibus Nagy et tis Ekenezö
omnino in Comitatu de tükülli existentes habitas, antiquitus
quoq. ut perhibetur ab eisdem in parte abalienatas, rursus tol
liser et integre, puta vini, tritici, Rhigini, hordei, avenæ, milii
lini, canabis, piſorum, lentium, faborum, et id genus aliorum
fladorum, seu leguminum e terra nascentium; Agnorum item
et Agnellorum, porcorum, nec non Agnum, ac aliorum quorum

hue inscribi in Vaidano: scilicet
Judicibus nescimi solitas, quem
rum tandem dominij decimas ab
eisdem

libet, rerum decimari solitarum. Eisdem septem Judicijs Universitatis Saxonica Nationis et Posteritatibus ipsol universiste nigne remittendas, dare, donare et conferre duximus, prout damus, donamus conferimus & remittimus praesentibus per vigorem, deposita tamen quotannis Arenda solutione. Quocirca vobis fidelibus nostris universis & singulis, Magnificis, Generosis, Egregijs et Nobilibus, Comitibus, Vice Comitibus et Judicium, item Decimatoribus, nonatoribus et Arendatoribus universis decimarum, straruum in dicto comitatu de Kükülló, signanter autem Matthiae Parasi bonae nostri Tranmen Praefecto & Decimarum Arendatori Moderno, et suis quoq; pro tempore constituend. eorum, vices gerentibus, cunctis etiam aliis, quorum interest, seu interesse poterit praesentium notitiam habitur. hard serie committ. et mandamus firmiter, quatenus vos quoq; a modo in posterum praescriptas universas Decimes praelibatarum possessionum Nagy Ekemezö et kis Ekemezö in dicto Comitatu de Kükülló existent. habites Eisdem septem Judicijs ipsorum; haeredibus et posteritatibus universis professe recipere, colligere, accumulare, percipi & accumulare facere ac in usus proprios per eadd converteke praemissa modo rerumittere modis omnibus debeatis & teneamini. Secus non facturi. Praesent perlectis Exhibent restitut. In cujus rei memoriam, firmitatem; perpetuam praesentes literas nostres authentici sigilli nostri munimine roboratas, memoratis septem Judicijs Universitatis Saxonica Nationis ipsorum, haeredibus et Posteritatibus Universis dandas duximus & concedendas.

Datum in Civitate nostra Colosvar. die 19 April. An. Dñi 1633

Die Urkunde dat. den 2. October zu Kaschau ist ausgefertiget über das Privilegium Ferdinandi II. de dato Wien 1625. vide ad hunc finem Bonfin. p. 587.

Literae Serenissimi Principis Gabrielis Bethlen Anno 1615 Die 27. Junij Superintendenti Saxonico Zacharia Veyrauch missae ob controversias cum Capitularibus Segesvarien. in nonnullis religionis articulis diversis sentientibus.

Gabriel Bethlen Reverende ac Venerabilis Dñe nobis sincere dilecte salutem & favorem nostrum. Ex relatione nonnullorum fidelium nostrorum intimatum notis, qualiter praeteritis diebus juxta morem et consuetudinem vestram antiquitus observari solitum in quadam Synodo & congregatione vestra celebrata ibidem in praejudicium ordinis Politici ipsi Decani & seniores una cum nonnullis Pastoribus in eodem conventu tunc forum existentibus quosdam articulos constituissent, quos tandem modis omnibus cetera vide in Tranmicis p. 391. seq.

etiam

Ex Literis Johannis II. Tordae emanatis 4. Mensis Martij 1567. †

De vectione bombardarum.

Præmissis præmittendis, Cum autem onus vehendarum bombardarum et tormentorum bellicorum juxta publicos Articulos Dnor. Regnicolar. vobis Pastoribus incumbat et rei magnitudo moram non patiatur; fidelibus nostris sub pœna subinde in Articulis expressa; committimus & mandamus firmissime, quatenus statim in hanc expeditionem præsentem bellicam Currus et Equos citra defectum aliqualem Claudiopolim mittere et expedire debeatis. Ut autem ad hanc expeditionem facilius aurigas habere possitis, commisimus per alias literas Fidelibus nostris Magistro Civium, Judici Regio et Juratis Senatoribus Civitatis nostræ Cibiniensis ut vobis in hanc rationem expeditionis bellicæ Aurigas ex plebe Saxonica sicuti anno elapso ita nunc quoque dare debent, quibus vos ad singulos menses de solutione necessaria providebitis. Secus non facturi. Johannes Electus Rex ∰.

Ex Literis Christophori Bathorij ex Arce Nova vel Dromos Ilivar emanatis 30 Augusti 1576. De eadem Materia.

Universis & singulis Egregiis Prudent. ac Circumspectis Magistris Civium, Villicis, Judicibus, ceterisque Juratis Civibus quorumcunque civitatum, Oppidor., villarum et Possessionum Saxonicalium, ubivis intra ambitum Regni Transilvaniæ existent. et commorant. Salutem et favorem. Quia de Germanorum bellico adversus nos apparatu rumor in dies increbrescit, publica regni necessitate ferente, Ordinibus & Regni statibus commisimus ut ad festum beatæ Nativitatis Virginis Colosvarinum veniant. Quia autem etiam bellicis ad hanc rem indigemus, quorum advehendorum causa Pastoribus Saxonicis injunximus. Proinde Dominationibus vestris harum serie committimus et mandamus firmiter, ut juxta morem alias etiam observatum Vectores & Auriges idoneos sufficientesque et quidem tales, quibus tuto negotium tanti momenti committi possit, ne fugitivos, aut propter quos damnum aliquod vel nobis, vel dictis Pastoribus inferatur, sed fidos & integræ fidei ex communitatibus vestris, pro stipendio ternorum florenor. nunc per nos limitato dare debeatis et teneamini. Secus non factur. præsent. perlectis. Exhibent. restitutis.

Christophorus Bathori Princeps ∰.

In aliis Sigismundi Bathorij 1593. 28 9bris emanatis tenor prorsus talis est. Itemque in literis Anno 1594. 4 Novembr. quæ ambæ Albæ Juliæ datæ fuerunt.

vide Artic. Regni 1564.

Als Anno 1653 die 18 April. Georg Rakoci der II. dem Moldauer fürsten feindlich sub specie amicitiæ überzoge wurde dem Herrmanstädter Herr Burgermeister Joanni Alisnaei solche commission überreicht, dass die Universitat bey Verlust des Privilegii Saxonicæ nationis die satelites pleno numero schicken. H. Renner hat dieses dem Bischoff zu wissen dass sie solle mit den Vorigen selber Agazones schicken wie der Vorstellen solche aus der 1500 Sabadassen genommen worden, solte nun über die 500 auch 56 aus der Nation genommen werden, so würde ein schweres onus der Nation und grosse Verbitterung verursachen. die H. Plebani ersuchen die fürsten extrahiren Commissiones und Protestiren dass die H. Politici verpflichtet seyen pro salario menstruo ihnen Agazones zu verschaffen. Da sich aber die H. Politici noch sperren werden sie von der H. Ecclesiasticis nehml. H. Andrea Oltard lib. Regie Fabricio [illegible] Joan. Oltard und Uno & Joanne Leonhardi besucht, und wie die Privilegia wollen sehen wurden ihnen Gabrielis und Stephani Bethlen mandatoria gezeiget welche diese clausul halten: Vala-mennyi kocsist kivannak szekeseknek adgyon nélkül kaladék nélkül. Da nun dem die H. Politici resolvirten Agazones selber zu geben aber die H. Ecclesiastici solten solches conveniren, endlich würde die sache so geschlichtet dass die H. Ecclesiastici monatlich fl. 5 nebst genugsamen Proviant, brodt, fleisch, fett, speck, käs, gebratene Peltz, und ein Wehr, Stock oder gewehr wort vermittelst zu geben. Anno 1655 die 2 Junij in Senatu Cibin. Ex Joannis Varda Mst.

F. In Vaidano hic inscribitur [Mariæ] L Vaidamus hic habet. non.

Literæ Cl. Dñi Episcopi Officialibus Cibinij missæ: Amplis, humis, Spectabilibus, Prudent. ac Circumspectis Viris Dñis Regio, Dñô Comiti, ceterisq; Senatoribus et Assessoribus Inclyti Reipubl. Cibinij dignissimis Dnis Amicis suis mihi Deo faciendis Amandis, plurimùm Honorandis.

Ob amplitudinem, Prudent. rerumq; usu consultissimis Viris, Dñis Regio Judici, Dñô Comiti, ceterisq; Senatoribus et Assessoribus Reipubl. Cibinielyt. utriusq; Salutem Corporis & animæ, mente devotè precabor ac sua officiosa defert et commendat. Ceterùm Amplissimi & Spectabiles Viri, Amici mihi singulariter plurimumq; honorandi. Ita, etenim multi tum Politici, tum etiam Ecclesiastici Viri visitationem Ecclesiæ nostræ Saxonicæ universalem inferunt ac tandem quid ne suis rationibus et argumentis obtinuerint, quo nomine hoc absolutam potestatem ubique locorum per Transilvaniam nostram perlustrandi Ecclesias à Celsissimo Principe extradato Diplomate acceperim, cujus exemplare etiam sive extractum Amplissimis ac Spectabilitatibus Vestris transmitto ac amicè omnibus modis contendo, ut suis consultationibus consilijsq; materiis sanctas meas meditationes juvent, augeant ac salubriter pro gloria Dei et Ecclesiæ salute communi promoveant perpendent. quid olim in V. T. et in N. pariter pii Magistratus, Reges & Principes legerint, recta sunt Exempla Davidis et Salomonis, Josaphati. 2 Par. 19. 11. Josiæ 2 Reg. 22 & 23. Capp. Item Constantini & Theodosii et Justiniani. Ac in specie vos Amplissimos Viros Dnos, ut quid de modo sive forma futuræ Visitationis sentiant, mihi detegant, ac tandem etiam de vicis ubivis locorum apud subditos suos sint sollicita, juxta effatum illius divini: Bobus trituranti os non obligabis. Deut. 25. 4. non requiro Persicè apparatum sed victui duntaxat necessarium, ibi enim quicquid luxui indulgetur. Peto autem nos discrete facturos et processuros. si actus nostri fuerint initium ab urbe Vestra, quæ caput & Metropolis est reliquarum urbium nostræ gentis fecerimus. Quæ propter deum dent mihi A. D. V. quid statuant? quidve sentiant? Æterno Deus sua gratia nos præveniat, ut ipsi grata et gloriosa, digna autem vocatione nostra et Politici & Ecclesiastici præstemus. De cæteris eadem Protectioni divinæ commendo. Datum Birthalbini Anno 1654. 9. Jd. 18 Maji. A. V. D. in Chro Jesu Incolumis et favens Amicus.

Christianus Barth
Saxonicæ Eccl in Transilvania Episcopus mpp.

Salvo cujuscunq; libet Judicio et opinione disquiritur.

Quid concipista, 7mi Repraesentationis Dominorum Reformatorum Transilvanorum Puncti, ad Augustanae Confessionis, et Ulritarios (ab ipsso ita nominatos:) Fratres, facta, dicere voluerit, et qua Conclusio e Premissis, ab Eodem Concipista allegatis, naturaliter fluat?

Puncti 7mi Textus ad verbum est Sequens.

Kiert azert a Reformata Religio a Lutheranus Attyafiakat, ö Kegyelmeket, hogy a Praemissakat, és mind Unionat, mind Diplomat, Homagiumat, jol megh olvassák, és minden circumstantiakat jol ponderálván adgyatokzését: Quid in hoc puncto sit faciendum, ut reddi possit Deo quod Dei, Caesari quod Caesaris et Patriae: Denig, Posteritati quod illius est. Mely régy dologra minden Religio, minden Haza fia kötelez: Rogat itaq; Reformata Religio Dnos Fratres Lutheranos ut praemissa, et tam unionem quam Diploma, et Homagium diligenter legant, et omnes circumstantias bene ponderando dent suam opinionem: Quid in hoc puncto sit faciendum, ut reddi possit Deo quod Dei, Caesari quod Caesaris et Patriae quod Patriae: Denig, posteritati quod illi est. Quibus quatuor rebus omnis Religio, et omnis Patriota est obligatus.

In hoc puncto videtur disquirendum, quid sibi velint termini: Praemissa, Unio, Diploma, Homagium et omnes Circumstantiae quae informatura sint Unumquemq; de omnibus quae reddenda Deo, Caesari, Patriae, et Posteritati: Praemissa sunt: Textus illi; qui Remonstrationi Dominorum Reformatorum sunt praemissi, et nominanter quidem Diplo-

Ad litera scripsant ad Litera Nicolai Bethlen, qui sub titulo Recognitionis mutuae Literae ad Hemmel Dnum missae, Philosophicam admodum Distinctionem inter Orientem et Occidentem facere et Deos Vienna evocatos multis scribit tandem in Arresto detineri.

Doctissimus

matis Articulus 1. ſ. ubi introductis Epiſcopi Catholici, et Jeſuitarum, item Poſtulatis templi cujusvis, libet cavetur: ſ. et 2dus in quo collationes confirmantur. Inserenta textus illi omnes ut legantur de verbo ad verbum.

Unio: ſi vocem conſideremus, videtur nihil aliud eſſe, quam mutua quatuor Religionum receptarum Harmonia et Studium, quatenus nulla alteram evertere, ſed ſeſe ad invicem conſervare laborent; ſi vero rem voce Unionis deſignatam ſpectemus: Eſt unio illa formula Juramenti in approbatarum Conſtitutionum Part. 3tia Tit. 1. Obſt. 1 pag. 76. ubi circa finem Dictæ formulæ ſequentia leguntur. Cum autem et Principes jureto Regnicolas aſſecurent, ſe Statibus & Conſilio Intimo detecturos, ſi quis adverſus bonum Publicum proditorie agere tentaverit: Idcirco & ego memet obligo, nunc memoratæ fidei tam diu ſervandæ, quamdiu Principes eandem illibatam ſervaverint, cumq; Fidei interpoſitione factis promiſſis ſteterint, Conditionesq; ſibi propoſitas obſervaverint, aliter item alteri noſtrum, tam diu obſtrictus eſto, quamdiu proximus meo tollendi unionem cauſas non ſuppeditaverit.

Apparet itaq; in Formula Unionis non tantum Religiones 4. inter ſeipſas, ſed etiam Principem cum Statibus unitas: Apparet etiam quibusmodis Vaſallus Principi ſpondeat Fidem, et quando vinculum ejusdem Fidei tollatur: id eſt: dum Princeps Conſilio & Statibus Proditores non detegit, verbum ſuum non ſervat, Promiſſis cum Fidei interpoſitione factis non ſtat, Conditiones non obſervat, et tollendi unionem cauſam ſuppeditat.

Diploma illud nempe verbo & fide regia firmatum, quid ſit conſtat.

Homagium eſt Juramentum fidelitatis ſuæ Majeſtati compromiſſa, cum ſequenti clauſula: in rebus ad ſervitia ſuæ Majeſtatis et Salutem Patriæ ſecundum Diſpo-

ma

Diplomata et Leges pertinentibus, obsequiosus &. exo-
Inter Leges cum intelligantur, Approbatæ etiam, ut
vocantur: Constitutiones, et in illis prædicta Unionis for-
mula contineatur, videbitur Homagium perinde ac in
unionis Formula, fidem Principi jurato stipulatam, ee
conditionatum. Accedit quod Diplomatis Cæsarei Arti-
culus 3. Approbatas Constitutiones, sine ulla exceptione
ratificet.
Ista vero omnia, diligenter legenda monet. Nec ab re,
Nisi enim diligenter legantur, quicunq; ille sit, qui audit
fieri mentionem Unionis Homagij &. prima fronte, imo
etiam post copiosas meditationes, putabit se audire men-
tionem Harmoniæ Religionum inter se, et fidelitatis sue
Majestati jurato promissæ. Nec enim in oculos inci-
dunt illæ restrictiones, et conditionata fidelitas, nisi
quis diligenter, et Formulam Unionis, et Homagium,
diligenter, inquam, legat, et N. omnes Circumstantias
bene ponderet.
Veniunt igitur bene considerandæ: inter alias: sequentes
Circumstantiæ 1mo. Quod in formula Juramenti Consilia-
riorum Unionis mentio non facta, sed non ita pridem
ut relatum est publice: ex mandato Sua Majtis sa-
cra addita fuerit, quamobrem Dominus Comes Aspor, qui
in Unionem jurare detrectaverat non ita pridem cum
addito, jurare coactus est.
Circumstia (2) Quod informatione Instructionis Guberna-
toris Sua Majtis propositum fuerit: Ut Gubernator Unio-
nem in omnibus punctis observet, quibus verbis, adtol-
lendas Speculationes, quasi pro explicatione immediate
Subnexa leguntur: Universos, sine personarum respectu
in antiquis receptis Religionibus et earum libero exer-
citio manutenebit & quam utramq; Periodum, an non

unusquisq; arbitrabitur esse identicam? et quis in stylo unionem observet, putabit subesse obligationem fidelitatis conditionatam et reciprocam? Hinc praesumi potest, tali modo absq; difficultate formatum fuisse, tertium illud institutionis Gubernatoris punctum, in quo observatio Unionis inculcatur ab Augusta aula, sed inadequate per solum Nicolaum de Bethlen informata.

Circumstantia (3) Quod in Scripto Consistorii Reformati Proemium 7. Punctorum ita sonet; Quamvis Reformata Religio non dubitet, imo certo sciat, quod Clarissimi Dni Fratres Lutherani omnia bene norint quae hic Matas Sacrae f. Fide nempe & verbo Regio / proposuerit tamen pro exigentia hodierni rerum status, tam ad unionem in Approbat. Part. 3. Tit. 1. descriptam et N. omnium Nostri juramento roboratam, Sanctum Diploma & Hungaricum N. Diplomati inaedificatum & L. leganter textus; f. Haec et haec communicet. Hodierno vero rerum status ejusq; exigentia bene ponderata, quid innuere, et annon conjecturas Hispanicas aut alias a Concipista explicandas, significare voluerint, trutinandum in medio relinquitur. Licebit tamen Speculanti, reflectere ad tempus, Locum, Personam, per Hungariam propere Viennae ire volentem, ut et mirabilia erumpentium rerum effecta & L.

Circumstantia (4) Quod in (1) et Sequentibus Dnis Reformatorum Repraesentationis punctis Supponantur Sequentia, omnes religiosas controversias, Suam Matem Sacrum perpetuae sanctionis pragmaticae et fundamentalis Sanctimoniam inviolabiliter observandam ni aeternum Sopivisse, et Gubernium Judicem controversiarum Religiosarum posuisse: Catholicos proinde nihil amplius pretendere, nec itaq; Suam Majtem dare potuisse. Hos etiam si quum voluissent pretendere, Gubernium requirere debuisse.

Ita verò: cum Domini Catholici post et ultra præfatas Cæsareas Determinationes, sive meræ Religiosa, sive religioso-Politicæ. Sed NN. ad aliarum Religionum et Fraternæ Charitatis NN. Politicæ, tranquillitatis turbationem tendentia sollicitarint et NN. impetrarint, illa omnia tanquam per unius partis scilicet Catholicæ informationes et sollicitationes impetrata. J. S. legantur quæso Textus S. Diploma, Sancto Regio verbo et fide inviolabili confirmatum quidè at per Resolutiones subsequentes et decreta violatum, quod salva majestate violari aut mutari non potuisset, propter Dei & totius mundi jus, excepto, si forte NN. partes ebrias sisset. Et præmissa quidem taliter esse acta, per Catholicos prætendentes et Regem conferentem; alia vero egisse Catholicos suo ductu, contra Unionem, Diploma, Homagium Approbatas Leges, utpote Reformatam Scholam Albensem admere voluisse, Jesuitas in Copia adduxisse, et Episcopum ingressum fuisse.

Non hic oblivioni dandæ illæ in projecto Gravaminum Politicorum expressæ tot Tristitiæ eversiones Jurium Familiæ, Legum confusiones totius Politiæ Tranicæ, Promotiones extraneorum Indignor. Juvenum Impossessionator. et Legaliter inadmissibilium, tristia item illa exempla &.

Quibus omnibus diligenter ponderatis et cum puncto illo, in initio ad verbum descripto collatis, quid evidentius esse videtur, quam quod Conclusio inmat, et ut responsi loco detur, tanta quadam argumentatione prætendebit, quatenus nempe Lutherani, et cum iis Unitarii, dicerent & declararent? Quod si quidem sua Majtis Diploma et in eo Fidem illibatam non servaverit, promissis illis supra in Textibus allegatis non steterit, proinde tollendi Unionem quodammodo causam suppeditaverit, ideirco nec Calviniani diutius ad servandam fidem sint obstricti.

Prædescriptum vero et vix alium scripturæ totius dictæ, sopum esse, non arbitror quanquam diligenter ponderantem dubitare posse, Qui tamen aliter sentire potest, videriit.

Libellus Supplex oblatus Illustrissimo Principi et Magnificis Dominis Senatoribus Regni Transsilvaniæ et a Patribus Societatis Jesu lectus 4. Decembr. Ann. 1588.

Illustrissime Princeps, Dñe et Dñe Clementissime. Ut in mansione hac nostra in Transsilvania non quærimus quæ nostra sunt, sed quæ Domini nostri Jesu Christi et quæ ad salutem hominum, utilitatem cum Celsitudinis tuæ tum Regni hujus maxime faciunt. Nam si hic non essemus, majori forsitan cum fructu et commoditate et minore cum labore & molestia valetudinis, et vitæ nostrorum dispendio alibi versari possemus, cum præter alia loca in Polonia, plurima etiam in Hungaria nostris parentur ampliissima. Tamen Societas nostra, sicut non temere admittit et suscipit collegia, ita semel suscepta non facile deserit, et quia legitime huc vocati et missi sumus, ideo stationem a Deo nobis per Supremos Magistratus commendatam, neq; deserere volumus neq; possumus, nisi vel a Reverendo Dño nostro Præposito Generali revocati, vel legitime et juste dimissi, aut cedere coacti.

Primum enim constat Societatem anno 1579 a Parente Celsitudinis Tuæ Illustriss. Principe (cujus sancta memoria) huc evocatam, et a Serenissimo Rege Poloniæ Stephano, felicis recordationis, in hoc Regnum missam fuisse, ac deinde ab universo Regno et Comitiis Generalibus admissam et receptam fuisse et possessionem Monostor cum adjunctorum pagorum Monasteriis et Scholarum in civitate fundationis loca legitime et nullo prorsus contradicente, accepisse, atq; ita in locum et reditus nobis a Regia Majestate donatos, jure accepisse. Nam de Rege & Principe, qui dari illa bona Societati potuerint, nemo ambigit. Unde iniquum est, ut ea quæ nobis legitime a legitimo Rege ac Principe donatum atq; attributum est, despoliemur? præsertim nulla nostra culpa aut crimine, quod ne inimici quidem nobis objecere. Nam si religionem nobis objiciunt, id quidem locum habere non potest, scient enim omnes, cum nos primum in Regnum admitterent, Catholicam Religionem profiteri, et nihilominus nos admi-

sexunt

Serunt: Cum igitur eadem una profitemur, nec ullam facia-
mus religionis innovationem, non possunt juste nos religionis
causa rejicere. Deinde cum tot diversæ sectæ, Lutheranorum,
Calvinistarum, Anabaptistarum, Arrianorum, Samosatinorum sive
Photinianorum atq; adeo Novorum Judæorum s. addo et Russia-
norum sive Valachorum, qui et missas celebrant et Sanctos invo-
cant sicut et nos: si regno tollerentur, cogitet quæso Celsitudo
Vestra, an æquum sit, non habere ibi locum religionem catholicæ
Imperatoribus Comitiis omnibus approbatam, quam totam Sexcenti
annis, jam inde a Sancto Rege Stephano primo Hungariæ, am-
toto orbe religno Christianorum complexi sunt et constantissime
coluerunt. Omnia in Transylvania regna est omnium religionis
libertas, quare Catholica quidem non eadem est libertas? Aut
si aciamus. Nobili licitum est, tenere sua religionis ministros,
quid Causæ est, cur et Celsitudini hoc non liceat? Et certe iniqui-
num videtur, Cum et apud Turcas libera & pacifica reliquatur
Catholicæ fidei sua professio, quod apud infideles et infestissimos
Christiani nominis hostes licet: fidem unquam suam libere profiteri:
id inter Christianos, Christianis non licere: Quod si C. T. unum
quemq; debet tueri ac defendere in suis privilegiis, in sua religione,
multo magis certe suos Præceptores, Concionatores, quibus post
Parentes plus quam ceteris debetur. Huc accedit et C.T. convenit,
imprimis Parentis patriq; sui honorem et placita defendere.

Cum igitur Sciat C. T. quam illi confiderit nostrorum in Tran-
sylvaniam introductio et quanta voluntate atq; constantia nos
semper ibi alueris, defenderit atq; promoverit, quale denique
stamentum fecerit, et qualem: antequam moreretur: Serenissimus
Rex obtestationem C.T. reliquerit: debes profecto Illustrissime
Princeps: nisi impius & esse & haberi velis tam constan-
tem ipsorum voluntatem tueri ac promovere. Jam vero ne Ipsi
quidem C.T. excedit, ut quæ ab uno Principe decreta & constituta
sunt, eo mortuo statim reformentur. Quia si hæc: consuetudo
introducatur: licentia inducatur, præsertim in re tanta, et tam
firma atq; fundata, multo magis & reliqua omnia mutabuntur.
Denig: si violari incipiant Privilegia nostra tam rata & solida,
apertum erit ostium, ad violanda etiam quorumcunq; privilegia.
Caveant igitur, qui hoc urgent, ne et ipsi incidant in foveam
quam faciunt.

Quod vero Societatem nostram attinet, ita se illa gessit, per Dei gratiam per novem jam annos in hoc regno, ut cum nemini nec laeserit, tum omnibus prodesse studuerit. Nam et C. Tua, ea mente atque animo, cum in pietate ac timore Dei, tum in honestis artibus, pro sua virili instituit. Et juventutem Transilvanicam ad omnem humanitatem informare conata est, et Catholicorum religionis causa, laudis, ac verbo instituendis et Sacramentorum administratione semper praesto fuit et redditibus sibi legitime datis, non ad luxum abusa, sed ad sustentationem doctorum virorum et ad aedificationem Templorum et Scholarum usa est.

Denique nulla adferri potest justa causa, ar Societas hac domo, vestibus et suis ruribus ac privilegiis spoliranda sit, quod si quid causae habent nostri adversarii, id adferant, ac nobis vicissim detur locus defendendi nos et respondendi ad objecta, ne contra jus & fas condemnati inaudita causa aut per Tyrannidem ejecti esse videamur. Nam quod nos quidem atque Catholicos omnes falso accusant Idololatriae, parati sumus sive concionibus sive disputationibus, sive Scriptis editis demonstrare omnibus non nos Idolatras, sed adversarium partium Ministros, haereticos impios et Atheos esse.

Praeterea consideret quaeso Illustrissime Princeps prosua prudentia quanto ornamento & utilitati sit Societas huic Regno, ad nomen, cum C. Tua, tum Patriae suae apud Summum Pontificem et alios Europae Principes cum apud Aethiopes et Indos & ipsos Antizodas illustrandum: Deinde sit Societati Transylvanicae propter Societatem cum aliis Regnis communicatio, quanta tollatur ab hoc regno barbaries, recta juventutis institutione, quam prope sit ut novus Judaismus sive Ebionismus per Societatem hinc depellatur, quam denique omnes Regni hujus proceres merito oderunt, cum profecto verendum sit ac tot tantos horrendae in Sanctissimam Trinitatem et Domini Nostri Jesu Christi blasphemiae extremam huic regno afferant perniciem. Sed illud non omittendum cum tabulis jam famosis facti sint in aedificia tam nostra quam templorum et Scholarum, in libros, vestes et reliquam suppellectilem tam Sacram quam domesticam, in viatica quoque Sociorum nostrorum ex Hispania, Germania et Polonia hinc ad doctorum, ut Academia, qualis nusquam fuit in Regno Hungariae, constitueretur, et post acceptam nuper ex peste cladem, denuo restauraretur.

Videndo

Videndum [illegible] Sapientissimo Patrico, suæ amantissimo Regi Stephano atq; adeo toti Regno fiet injuria si tot tantiq; conatus et sumptus frustra impensi fuisse videantur; Nos quidem et nostro officio et fundatoris optimæ voluntati deesse nolumus.

Ad remota hac societate, seminarium quoq; perire necesse est, quod a Serenissimo Rege et Summo Pontifice fundatum et magnificentissimis auctum est, quod Deo favente) lucentissimum erit et huic Regno non modo honorificum verum etiam opportunis salutare. Alentur enim in eo impensis Summi Pontificis et Illustrissimi Principis Nobiles hujus regni minus divites, et alibi bonæ spei Adolescentes in perpetuum et informabuntur ad omnem humanitatem liberalibus disciplinis, quod quanti faciendum sit, illi judicent, qui filios suos magnis impensis, magnaq; bonorum morum jactura hactenus ad exteras regiones et nationes studiorum causa mittere solebant, unde fere pejores redibant.

Denique si societas hinc cedere cogetur, ipsi quidem nihil perirent, ut qui non bona temporalia, sed utilitatem proximorum et animarum salutem consectentur; Verum C. T. et Transylvania universa apud Christianos Principes, qui et pietatem Regis Stephani et Societatem penitus habent perspectam, ut brevissime dicam, non bene audiret, et impietatis, inconstantiæ, crudelitatis extremæq; barbariei notam non effugeret.

Ad extremum solenniter protestamur coram C. Tua Magnificis, Dominis Consiliariis Regni, universo C. T. nobiq; parente (sanctæ memoriæ) Principe Christophoro et Patruo Serenissimo olim Poloniæ Rege, etiam ni extrema vitæ suæ actu mihi commendatam in hac præsertim lubrica ætate nullo modo velle deserere, sed ejus totius salutem, honorem, dignitatem, modis omnibus, quibus possemus paratos esse defendere, nec vero ex Transylvania ullo modo discedere sat scientia nisi cadamus pro Christo et fide Catholica, ut nostri in Anglia, vel nisi ostendamur legitimæ pulsionis causæ, ne quid per tyrannidem fiat, et ne ipsi videamur C. Tuam ad vim et tyrannidem invitasse.

Illustrissimæ C. T. Servi in
Christo Patres Societatis Jesu.

Extracto.

Extractum ex Testamento Regio fidelissime.

Ad Te redeo Charissime nepos Princeps Transylvania Sigismunde Bathore ubig; imprimis Collegia Claudiopolitana et Albensia lego, quæ Pater tuus et Ego fundavimus, propriis ex facultatibus nostris sine cujusvis injuria, quæ ita defendas et tutaris, quatenus anima tua Patri, ac tui præs salus tibi chara est. Non decrunt puto Arianizati, imprimis Colosvarienses, qui ea eversa velint, favebunt his Senatores tui omnes aut Calvinista aut Lutherani, nec decrunt importunitati Juvenes aut antica Persona tua pariter hæretici, qui tibi adulantes præcurrentur, ut ea invehentes, ut animum tuum in diversum rapiant, sed si vir es, facile omnibus resistes sola constantia, fervore zelo, pietatis, magis magisq; Deo et hominibus contestata. O utinam potuissem, vel in hoc solum mea erga Te pietati satisfacere, ut si non omnes, saltem paucos tibi intimos consiliarios Catholicos et pios dare potuissem tibi ornamento, mihi securitati fuissent. Sed ea est ibi temporis & morum perversitas, ut omnes delinaverint, variis hæresibus imbuti Athleum plerig; spirent. Quo difficilior igitur tibi instat concertatio, eo magis tibi præmium et laus sempiterna non finietur.

Pasquillus in Jesuitas Generalis Synodi consensu in exilium pulsos.

Dæmonas haud pellunt, inquit Romana cateruæ
Quorum tu non es Papa Celeste caput.
Sed tacent stulti, Suitas Cacodæmonat ecce
Pellimus nig; suum cognimus ire locum.
Ite cito Sathanæ; tu Transylvania gaude:
Et tibi sit cura religiosa fides.

Instrumentum Testamenti

Nos Capitulum Cibiniens. Strigoniens. Jurisdictionis omnibus Christi fidelibus, tam præsentibus quam futuris, hoc præsens nostrum Vidimus hic idem quod Transumptd. Dominus seu Transumptum inspecturis inspersis seu legi audituris salutem ac pacem in Domino precamur esse. Ad universorum notitiam harum serie deducimus pervenire, Qui coram nobis et nostri approbati publici Notarii Testium infra scriptorum præsentia Nobilis ac Circumspectus vir Jacobus, moderamus Magister Civium Civitatis Cibiniensis executor nomine infra scriptorum nobis quodam Testamenti Instrumentum per infrascriptum nostrum approbatum Publicum Notarium videlicet in dustriosum virum Magistrum Ulrcanum ad hoc requisitum, nam sua propria confectum et confrictum exhibuit et præsentavit, petens nos debita cum instantia

stantia et requirens, ut tenorem dicti Instrumenti de verbo
ad verbum in Transumpto literarum nostrarum una cum
subscriptione infra scripti nostri Approbati sibi ac illis quorum
interesse, interierit, aut interesse poterit dare dignaretur,
infrascripta Testamentaria dispositionem uberiorem de cu-
jusdam, Cujus quidem Instrumenti Tenor sequitur et est is: In
nomine Domini amen. Anno nativitatis ejusdem Millesimo
Quadringentesimo, Quinquagesimo Nono Indictione Septima,
die vero solis ultima Mensis Septembris hora Vespertina, vel
quasi Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris et Dni nostri,
Dni Dei Divina providentia Papae Secundi, anno ejusdem sui
Pontificatus Secundo Circumspectus Andreas Lokedel dictus Ospidi
Cibinii Strigoniens. Jurisdictionis Inhabitator et Civis in domo
sua habitationis in majori Circulo ejusdem Cibinii sita et ha-
bita in lecto aegritudinis graviter decumbens, licet aeger cor-
pore, compos tamen per omnia sui rationis, considerans illud
dictum Evangelicum, vigilate, quia nescitis diem neq; horam
animadvertens etiam illud dictum Prophetae dicentis: Disponе
domui Tuae quia morieris, in mei Notarii Publici testimonii
fra Scriptorum ad infra scripta vocatorum et rogatorum pre-
sentia, Idem Andreas Lokedell suam ultimam voluntatem notanter non superius Lokedel. est
condidit et ordinavit et expresse in modum infrascriptum
disposuit, mihiq; hujusmodi voluntatem suam ultimam seu
testamentariam dispositionem per alium fidelem in charta
Papyracea conscriptam propria manu tradens, me diligen-
ter et debita cum instantia requisivit, ut meo requisito
Tabellionis officio sibi super eo instrumentum Publicum seu
si placeret plura publica instrumenta conficerem, promit-
teret se hujusmodi testamentariam et ultimam suam volun-
tatem, ratam gratam et firmam irrevocabiliter habiturum,
Cujus quidem charta papyracea hujusmodi ultimam vo-
luntatem et testamentariam dispositionem in se continet
tenor per omnia talis est: Ego Andreas Lokitell Civis hu. Idem cum superioribus nomen-
just Civitatis Cibiniensis, quamvis debilis maxime corpore
ratione tamen sanus, tale meum facio et constituo testamentum,
ut si me Divino Precepto mori contigerit Corpus meum in
Ecclesia Beatae Mariae Virginis ejusdem Civitatis in Paterno
Sepulchro meo Sepeliatur, et ex post testamentalibus exec-
toribus meis infrascriptis committo, ut ipsum testamentum

meum, quod modo in Scripto sequitur conscientiose et fide-
liter exequantur. Item primo Quia domus prope domum
Johannis Bradeu dicti videm Inrakti Civis Civitatis
Prefate Cibinij in tres partes equales, vel valor ejusdem divi-
datur et in refrigerium anime mee & Parentū meorum una
tertia Ecclesie beate Marie Virginis ipsius Civitatis Cibinij
cuius pro structura, alia autem tertia pro edificatione ejusdem
Civitatis, tertia vero terbilites hospitali pauperum Cibinij
ac Claustris Sancte Crucis et Elizabeth et Domui leprosor.
loci ejusdem juxta voluntatem Subscriptorum meorum exe-
cutorum et fidei commissariorum fide defectu extradetur et
distribuatur. Item pro exequiis et missis celebrandis septem
per tricesim vigilias et requiem, Item missas defunctorum
post decessum meum ad sex menses decantentur. Item pro vi-
sitatione ad limina beatorum Petri et Pauli Apostolorum
idoneo Sacerdoti, quem ipsum et executores deputaverint
florenos auri viginti quinq; Item uni Sacerdoti discreto
et honesto cui servicndi non suffert facultas Sexaginta anis
unum vestimentum in valore flor. auri sex et unum pallium
valoris florenj auri quatuor et mensa larga eidem tri-
buatur, qui singulis diebus quando est dispositus, excusatione
non procurata super quo conscientia sua oneretur, unanimis
sam legat cum commemoratione animarum mea et Paren-
tum meorum quorum; idem Sacerdos ad estimationem bono-
rum virorum Centum florenj auri expendisse considerabit:
si autem eundem post impletionem predicti temporis ser-
vare voluerint, hoc eorum relinquatur arbitrio Ista tamen
adjecto, quod si predictus Sacerdos se reprehensibilem quo-
cunq; tempore monstraverit, eundem licentiandi et alium lo-
ejusdem substituendi infra Scripti mei executores liberam
habeant facultatem. Item Stephano Cibiniēn moderno et sic
Successoribus canonice intrantibus futuris temporibus
unum picarium pro mensa & usu ipsorum ad valorem
unius Marce argenti: Cetera omnia bona mea mobilia et
immobilia quovis nomine vocitata et ubiq; in orbe terra-
rum existen nec non et Ladulam Sygillatam cum rebus
Cingulis picariis Cochlearibus et mobilibus de Patre et ma-
tre meis carnalibus videli et Johanne Lokedell Patre et
Catharina matre pure hereditario ad me devolutis, qua bona
quorum

quondam Johannes Lemmel Comes Cibiniens[is] d[e] fidelesma-
nus suas receptas d[e] Civitate Viennen[si] deportavit, quae qui-
dem bona Judicio in eadem Civitate obtinui coram Magi-
stro Civium et Consulatu ejusdem Civitatis Viennen[sis] et ad
fideles manus Petri Tamperger mihi dedi conservanda in la-
dula meo sigillo consignata, cujus sigilli par per impres-
sionem cerae eidem Petro Tamperger dimisi sub tali con-
secretaria conditione, ut qui par sigilli ipsius apportaret,
huic vel mihi soli aut Johanni Zytrer ipsam Ladulam essi-
gnaret: Conthorali meae Elizabeth lego et dono contradi-
chonibus quorumcunq; non obstantibus consanguineor[um] et alio-
rum meorum amicorum; ita tamen ut eadem uxor mea
omnibus debitoribus meis, quibus ego & Pater meus Johannes
ibi Lokdell per probabilia documenta obligamur de pra-
dictis Clenodiis argenteis satisfacere teneatur. Item domo
habitationis meae pradictam cum suis pertinentiis et utilitati-
bus eidem meae conthorali lego; Item de supradictis Clenodiis
supradictae Missae defunctorum et pradictis Sacerdos debeat cele-
vari et pro visitatione limina beatorum Petri et Pauli Apostolorum
praemissi viginti quinq; Floreni auri modo praenarrato debeant ex-
tradari per meos Executores infra Scriptos, quos ego constitui
et de praesenti constituo videlicet Pudeat Virum Jacobum Ma-
gistrum Civium Socerum meum et Socrum meam ejusdem uxo-
rem ac Elyzabeth conthoralem meam in exequendis singulis
praemissis praefatibus ibidem honorif[icis] ac Circumspectis viris et
Dominis Venceslao de Dresdem pradicti Andreae Confessoris
et Matthiae de Lankendorff Capellanis dotis Parochialis Eccle-
siae Cibiniens[is] praefatae Sfueldo Venerabil viden Magistro Civium et Petro
Mülner Juratis Consilii ejusdem Cibinii nec non Conrado Medico
Severo et Erasmo de Valle Agnetis comamsoribus ejusdem Cibinii
ac Leonhardo Tamperger testibus d[e] praemissa vocatis pariter et
rogatis. Et Ego Urbanus Petri de Aynaria Clericus Vratisla-
vien[sis] Diöcesis Publicus Papali ac Imperiali auctoritatibus Nota-
rius Juxta praescripta testamentaria Dispositioni ac ultimae voluntati
ejus praemissae ordinationi nec non Executor[i] et fidei Commissario[i] constitutioni
aliisq; omnibus & singulis praemissis dum sicut praemittitur fierent
et agerentur una cum praescriptis testibus praesens fui, eaq; sic
fieri vidi & audivi, Ideo praesens publicum instrumentum mea

propria manu Scriptum eque de confecti et publicari et in hanc
formam publicam redegi signoq; et nomine meis solitis et
consuetis roborando consignari rogatus et requisitus in fidem
et testimonium omnium premissorum. Nos igitur petitio-
nibus antefati Jacobi Magistri Civium velut rationi consen-
sevorabiliter annuen praescripti Instrumentum Publicum fa-
ctum integrum illesum, omni vitio et suspicione carens
inveniendum vidimus et palpavimus de verbo ad verbum sine di-
minutione seu augmento aliquali quod facti materiam aliqua-
tenus possit variare seu immutare transscribi publicari ac
transumi faciendum Transumptum nostrum hujusmodi eidem
duximus concedendum. Ita et taliter quod presenti Transumpto
tam in Judicio quam extra ubilibet locorum Sicuti originali in-
strumento fides plenaria merito valeat adhiberi. In cujus rei evi-
dentiam et firmitatem Sigillum nostri Capituli cum subscripto
ne nostri infra Scripti approbati publici Notarii et consignatio
ne presentium sub appensione communi. Data et acta sunt
hec in Cibinio Anno Domini Millesimo Quadringentesimo
Sexagesimo Indictione octava die vero Veneris secunda
mensis May hora vespertina, vel quasi Pontificatus in Chri-
sto Patris Dni nostri Dni Pii divina providentia Pape Se-
cundi anno ejus Secundo, presentibus ibidem honorabili-
bus viris Dnis Antonio Magistro et Provisori Domus Ordi-
nis Sancti Spiritus hospitalis in Cibinio, Michaele de Ruso-
monte Paulo de Novalvilla in hospitali jam dicto Capellanis
et Gregorio Arcium Bachl. de Meyerpoth Presbyteris
Strigonien. Jurisdictionis ad premissa Testibus
rogatis.

Cortiali ab Universitate Saxonum circa Festum Catha-
rina Crabinij Anno M. D LXIX concluſi.

I. Quicunq; improbus et temerarius litigator, sine probabili
et legitima causa adversarium in judicium et quidem ma-
litiose injuste protraxerit innocentem Scilicet, Is eidem
viatica, litisq; Sumptus reddere debet.

II. Quisquis injuste probrosis & contumeliosis verbis alte-
dictis proximum suum proscinderit, honoremq; detraxerit,
nec cur fecerit hoc probabiles advexerit evictiones, per
juris cognitionem tenebr non solum veniam petere pro il-
la injuria, sed etiam mulcta pecuniaria plectendus erit,

de qua muleta duæ partes judicio, tertia injuriam passo cedent.

III. In causis, quæ per viam appellationis in præsentiam universitatis trahuntur deinceps una series, ac idem ordo observabitur, in dijudicatione, ita nempe ut partes litigantes quæcunq; illarum et quoties contigerit, et quando cum ad nos huc venerit sese Magistro Curium ostendere ac in seriem litigantium assignari petere debeat, at si adversarius præsentis partis intra quartam diem non apparuerit nec adfuerit et tunc is qui sese indicaverit non diutius quam dies quatuor expectare partem adversam debebit.

Decreta Dominorum Provincialium.

Anno 1557 Mense Decembri Regnicolarium Nationum Transilvaniens. in conventu Tordensi congregati subscriptos articulos pro bono publico, Regni conservatione et concordia vera fraternitatis fecerunt.

I. Inprimis Quoniam ex simulata concordia multa mala superioribus diebus lenta sunt clades, incendia depopulationes Regni exactiones indigne ab hostibus illata, ne deinceps majora mala, quæ ultimam perniciem prima afferre possunt, in hac omnes unanimi consensu longa prohibita dilatione paribus sententiis convenerunt: ut in futurum, deposito omni odio, simultatibus ac mutuis diffidiis veram fraternam amicitiam servent. Et si aliqua vis hostium Regno inimineret, paribus animis et voluntatibus ad tuendum Regnum convenient, juxta ordinatum mandatum ordinarii judicii, quod Princeps una cum Regno constituit, vel constituet seq; mutuo protegant et defendant.

II. Decretum est, si qui hostes Regnum invaderent, tunc singuli cives civitatis et Duo Castellani familiis omnium ceterorum Regnicolarum hujus nostri Regni intra muros & mœnia recipiant, recepti vero, quicunq; essent vel fuerint, suis utentur expensis, et nullum damnum, nec ullam violentiam inferant, neq; dolum aut fraudem aliquam committant, sed mutua amicitia et defensione ipsos de-

fendant et tueantur. Si autem aliquis receptus in Civitates et castra aliquid deliquerit, contra Cives & inhabitatores, vel contra receptos ejus loci, Judex justitiam et judicium faciat et quod justum fuerit exequatur, si per bonam concordiam convenire non possunt.

III. Si cum hoste pugnandum fuerit et aliquid infelicitatis quod Deus avertat: accidat aut quibuspiam contigerit, tunc hi ob seipsos servent et recipiant in eas munitiones, quos casus & fortuna obtulerit

IIII. Statutum est ut nemo unquam in Patria pernitiem consilia et conspirationes in eas atq; factiones exsuscitet, quoniam si deprehensus et legitimo teste victus fuerit, coram Judicio ordinario Regni, privetur (forsan puniatur) ultimo supplicio et amittat bona, salvis tamen aliis bonis uxorem et filios concernentibus. Bona vero hujusmodi Transgressorum Judex Regni ordinarius, ut possit conservari juxta consuetudinem aliquam Varadiensium, reliqua bona, si qua superfuerint Princeps regni conservet.

V. Ut ob malorum privatorum et diversis studiis et cupiditatibus Statutum est, ut nullus cujuspiam conditionis existat, audeat in perniciem primo aliquod commodum seu utilitatem privatam quærere ut præmissorum pœna dicta est.

VI. Decretum est ut quicunq; Transgressores primo eorum Articulorum et concordiæ finem intellexerit, talis tenetur Judicij ordinario Regni, Judex vero ordinarius Principi et Consilio ejus patefaciat.

VII. Statutum est ut Principem et Judicem Ordinarium Regni una cum sua comitiva omnes Civitates intromittere faciant.

VIII. Denno Statutum est ut super hac Literæ confici, unius Nomen trium Nationum Regni Transylvaniensis continentes sub sigillo Authentico Capituli ejusdem.

Contractus Venditæ. Domus Lilliane

Pro Lilliana quidam scribendi Lilliana.

Nos Magister Civium Z. memorie commendamus per præsentes quibus expedit universis significantes, quod cum domum illam minorem Leidnim quæ fuerat Egregii cujusdam Joannis Lullay Judicis Regii istius Civitatis Cibiniensis, tanquam decente & Senatoria nobis pro Consistorio emissemus, tunc ob necessitatem solutionis ejusdem alteram domum nostram Consistorium in vicinitatibus ab orientali platea parva ad Ecclesiam parochialem ducente, a Septentrionali plaga vero Cœmeterio prædicte Ecclesie & Sacello ad latus ejus prospectum dicti Cœmeterii constructo, Situatam & existentem sive cepta fornice, Zwll dicta, ubi Domini Consules hic tempore pro audiendis causis confidere consueverunt & turre, que circa Sacellum dicti eo ad angulu prædicte domus constructa visitur; cum cunctis suis utilitatibus, emolumentis & pertinentiis quibuslibet, sub veris suis & antiquis terminis ac metis de jure & ab antiquo ad eandem spectant. et decent. una cum curia parva versus dictam Plateam habita, que olim fuerat Proscenium balistariorum ad locum sagittantium, usq; ad terminos ejusdem domus pertingen. Ipsi Circumspecto Gallo Aunerr & Cementario, heredibusq; suis pro f. 800 nostre monete, eisdem ab eodem integre acceptis & plenarie levatis, vendidimus, dedimus & inperpetuum cum agi alicujus contradictione jure irrevocabili in filios filiorum heredum, heredes tueri, habeni & possideri contulimus nobis Deuceps nullum jus & Dominii proprietatem in eadem conservan. assumen. Nichilominus memoratum Circumspectum Gallum Aunerr Cementarium fuit in Aula Regia Suecie.

pro Lullay legat. Lullay.

Gallg iste Auner obiit. do 1550 die 9 Julii. filius ejg M. Johannes Auner fuit Pastor Cibiniensis Anno 1571. ex ujg mss hæc promptsi, unde patet domum illam non Ao 1608 sed Ao. 1508 divenditam esse.

H.

-lum Aunex, heredes suos item et posteritates univer-
-sas in pacifico dominio predicte domus contra quos-
-vis legitimos vel illegitimos impetitores & turbatores
-modis omnibus in proprijs nostris fabijis & expen-
-sis, juxta Civitatis nostre jura protecturi & defen-
-suri. In cujus rei signum firmitatemq; perpetuam
-Eidem Civi Spect° Fallo Aunex heredibusq; suis
-hasce literas nostras sigillo Civitatis nostre majori
-Authentico roboratas duximus concedend. Datum
-Cibinij 5. July Anno 1608. Hor ex MSto
Simonianus antiquiori.

Annus hic 1547. reponendus est.

Anno Dominj MCCCC 20 vel 70 non enim bene legi potest,
Providus Thomas natus olim Civis Spectabilis Simonis Gulden
insignis Civitatis Cibiniensis Concivis cujus Spiritus sit
in luce, hanc domum testamentaliter pro republica hu-
jus insignis Civitatis Cibiniensis legavit, et demum se-
quentibus annis per Spectabiles & prudentes viros M. Tho-
mam Altenberger — Benedictum Taxnificem Judices Do-
minum Hunger.
Hæc vetus inscriptio legitur in Æde Sacerdotali penes tur-
rim Sup. portam, unde ab hoc tempore videtur domus
ista prætorium fuisse, usq; ad annum 1547. ubi Fallo Au-
ner caden vendita est. Deficiente autem celebri illa Lulliana
vel Lullajana familia hic contractus Scriptus est Subscripserunt
autem Martinus Vejs Consul, Johannes Roth Judex Regius,
Johannes Franke Judex Consistorialis (qui nunc Sedis Judex)
Petrus Hatter, Andreas Birkner, Martinus Pylanuth, Caspa-
rus Sartor, Magr Lucas Trapoldinus, Christophorus Lysth,
Thomas Scherfaber, Paulus Byldner, Georgius Byldner, Valentinus
Gross, Augustinus Pellio, Georgius Knoll Jurati Cives et Petrus
Nürenberger Villicus. Hæc Gunesch ex authentico. Cur autem
Villicus hic ultimum locum obtineat non fine causa videtur esse
positum, Videtur q; olim Jurati Cives præcessisse Villicum, ex
quod illi post collectum Jus Civitatis videntur constituti, Villicus
vero officium ex Vico adhuc originem trahere. Hæc Petrus inve-
nerat Gunesch adeoq; propria ejus superius in margine adje-
cta manus fallit chirothica addita.

Anno 1694 Die 26 Febr. Verkünden wir
Endtgeschriebener hiemit, daß nach absterben der Manij
Palcka annor. 80 Von Rosinar Zu obem Hof
Ehe N. S. SSS. SSS. Hl: Valentino Franck
von Franckenstein Hochmeriterlichen hl Königs
Richter Zu Jerusalem Ritter (cum relig. honor.
Tit.) gnedigen, und Hochgebiethenden Hof Ehe N. S.
SSS. SSS. Hl anlaß genommen auf seine Diesenige
Zu weiter gebommen so zeigte der offtgedachter Hof
Ehe N. S. SSS. SSS. Hl Er hätte obe gedachten
Manij Palcka, schaffer bey ihrem Leben gesehen,
und ihnen Zustandt gut gewist. Manij Palcka
hat drey bey seinen guten gesunden Leibs
allen Allamanij Gallija an 60 und Alla-
manij Muzo an 48 als Zuda und Sinde bey-
der von Rosinar auf Zugegen stehen, und ihnen
auf gut Deutsch dann, das seine Diener Maria
in 9. Jahren nicht gesehen, und gebrunken hätte
und stäne auf in gedachten Jahren nicht von ihr ge-
gangen hätte auf in der Zeit nicht gewust.
Anno 1698 in der ersten Oster Pfinst, hätten Sonte 1658.
Die die ains Glas gebrunge geschlagt, und sein

ge

[illegible] die Obrigkeiten in die Stein Klüfften oder gebürgen einst Fätten mit nehmen dörffen, Fätten die Dörffer unter einen Berg oder stein gebürge gelassen, und etwann etwas die Fürüb dannen wären, die die Cabanditz funden, und mit sich nacher Hauß genommen ausgesinne Fätten sie nach etwz Jahr gelabet, und wären sonnacher die etwann nachgemelte Post geworben oder etwas, die abgemahlt wer und organisirt, solliges beschreiben sammt, zu nachforer übersenden haben wir etwas dingsfertig zu beschreiben und mit unserm gewöhnlichen Petschafft bestetigen Confirmiren wollen. Geb Anno &c. Die Syger notabr.

Matthias Fischerberger Jurs Secret
Cibinij. L.S.

Non sint inter Saxones violentiæ

—— Sigismundus Dei Gratia Romanor[um] Rex Semper Augustus, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ &. Rex Fidelibus nostris universis et Singulis Nobilibus, et allerius cujusvis Status, et conditionis

Et populis omnibus notatis, ut qui leges ferunt, quo plus habeant ponderis, vilgarem hanc clausulam subjiciant, EDICTO PERPETVO ET IRREVOCABILI SANCIMVS etc. tum etiam illud Principis cujusq; RIS. Bodinus de Republ. Cap. VIII. p. m 96. fur, ne lex a quoquam infirmari possit. Et Gallorum moribus leges hujusmodi quæ habent ad peritatem, cerâ viridi ac sericeis vinculis, purpurei ac viridis coloris muniuntur: ad edicta tamen temporaria

legis, VNIVERSIS PRAESENTIBVS ac FVTI- verba ad sempiterna posteritatis memoriam inserum-

temporaria nec fericei funiculi, nec cera viridis sed flava adhiberetur. Non magis tamen ulla perpetua lex esse apud nos Saxones quam apud Graecos et Romanos, qui in legibus ferendis hanc clausulam derogare consueverunt. VT NEC PER SENATVM, NEC PER POPVLVM, LEX INFIRMARI POSSIT. 117.

tionis partium nostrarum Transligerarum hominibus Item SIT. quae verba tamen non perpetuam causam habent, cum populus eodem tempore Saxonum Sedem sedium earundem partium Transligerarum

Saxones homines et familiares eorum aut alterum eorum

hujusmodi

huiusmodi malefactores, furtes, et latrones prae-
scriptis vestris termꝰ professionibus et officiolatibus
ac vꝝ. in medio reperiri potuerint vosque superinde re-
quisiti fueritis, ex tunc mox, et incontinenti ampliori
meo mandato superinde nullatenus expectato, eisdem au-
xilio et subsidio vestris assistere, captivareꝫ captosque secun-
dum eorum legitimas comprobationes quomodolibet et erigen-
tibus suis demeꝫ licita poena punire et condemnari
facere debeatis contradictione Vajvoda vel vice Vajvodae
nec non comitatu vestrorum Parochialium constitutorum,
et juro tempore constituendorum penitus non obstante sub
auctoritate et potestate nostre Majestatis praesentibus vobis
in hac parte attributa aliud facere non ausuri sub
servitus perpetuis exhibere jugiter restituꝫ Datum Cas-
sovia in festo Katae Elene Reginae Anno Domini 1479
Regnorum nostrorum Anno Hungarie 33 Romanorum
vero nono

Martinus de Basaq

Ad eundem Annum vide p. 713 in Francia
Hoc Anno iterum Sigismundus cum Turcarum
Imperatore Amurathe ad Salvatach congressus
victus est. Sigismundus a Dirker Spiegel. Lib. V.
Cap. VI. p. 434.

Teraulorum vini et Avenae Sublatio

Nos Johannes Dei Gratia Dalmatiae
Croatiae &c Memoriae commendamus tenore praesentium
significantes quibus expedit universis quod fideles nostri
Prudeꝫ et Circumspecti Petrus Haller Judex Albi-
ensis Lucas Kris Judex Brassoviensꝫ Michael Heggyes
Magister civium Segesvariensꝫ Martinus Pylgerem jura-
tus Civis Cibiniensꝫ Johannes Fux juratus Brassoviensꝫ in

ipsorum

ipsorum ac universor[um] Saxonum nostrorum Transsilvanien[sium]
nominibus et Personis contulerint vobis et praesentaver-
runt quasdam literas Serenissimi Principis quondam Dni
Ludovici Regis, foelicis recordationis praedecessoris vide-
licet nostri immediati in pergameno sakenter confectas Sigillo-
que eisdem impendenti communitas super certis libertat-
ibus et praerogativis eorundem Saxonum emanatas prout
eaedem in tenore earundem literarum clarius continentur
Transsilvanes Majestati nostre iidem pro parte praefatorum Saxo-
num nostror[um] ut eaedem literas Privilegiales ac omnia et sin-
gula in eis contenta, rata, grata et accepta habere, literis-
que nostris Privilegialibus ad verbum de verbum sine
diminutione et augmento aliquali inseri et inscribi faciens
pro eisdem Saxonibus eorundemque Haeredibus et Posteritatibus
universis innovare gratiosius valituras confirmare dignarentur
quarum quidem literar[um] tenor talis est. Nos Ludovicus
Dei gratia Rex Hungariae, et Bohemiae &. Memoria
commendamus tenore praesentium, significantes quibus expe-
dit universis quod nos moti indigna vexatione aliqua gravami-
ne fidelium Saxonum nostror[um] Transsilvanien[sium] quibus exer-
cituantes et Jenkes in medio ipsorum conhesidentes, in civitatibus
et villis nostris, passim suos hospites, in eorum domibus
recipientes exactione gastaldiana unius libelli aurei, duarum
siphatarum vini et trogum bovelorum ex quadam abusione
Hungros gravesserunt et damnificaverunt, cujusdem eosdem

huccus, legendi ubi legit in Francken Lexico.

Saxones

Saxones nostros Transsilvanienses satis alioqui tum Bellis tum Solutionibus continuis exhaustos et gravatos, hoc onere impositorum levare, et ab hujusmodi vexationibus liberare maxime cum non videamus, nec ulla sit ratio cur Saxones nostri soli sic gravari, vexari, desolari, et damnificari debeant cum nemo Dnor. aliorum nobilium talia suis Colonis a quibusvis exercituantibus et gentibus inferri patiatur et alias Nobiles ipsi ubique inter socios, et inter eos pro quorum defensione conscribuntur tam Divino quam Humano jure sint Stipendijs ali, et ab omni damnor. illatione absteneant. Statuimus igitur, et decernimus hanc abusionem prorsus abrogare, et tollere, utpote iniquam et intollerabilem, ac non nisi ad manifestam Saxonum nostrorum desolationem, atque oppressionem introductam et inventam, imo ex nunc authoritate nostra Regia, et de potestatis nostræ plenitudine pro justitia etiam id exigente. Eosdem Saxones nostros in perpetuum levamus ac abusionem ipsam indebitæ exactionis penitus abrogamus tollimus et annichilamus præsentium per vigorem, decernentes ut ipsi prout Saxones nostri instar Saxonum, et Colonor. aliis Dris. et nobilibus in partibus nostris Transylv. subjector. ab hujusmodi avenæ vini et Tributorum contributione seu exactione liberi semper sint, et habeantur. Quocirca nobis fidelibus nostris spectabili ac magnifico Johanni de Zapolya Comiti perpetuo terre Zepusiens. Vajevode nostro Transylv. et Siculor. nostrorum Comiti ejusque vice Vajevodas suos futuris etiam Vajevodis nostris et vice Vajevo-

Poterea

Preterea universis et singulis Cepitaneis Gentium
tam eorundem quam aliorum quorumcumque in par-
tibus nostris Transiiguine constitutis et in futurum con-
stituendis nec non Nobilibus et Siculis earundem par-
cium ducibusque ac prefectis Gentium eorundem post
hac levandis ac mutandis harum serie firmiter precipiendo
mandamus quatenus a modo deinceps predictos Saxones
nostros prenotatis gravaminibus et dampnis afficere ac
ab eisdem vel eorum aliquo avenam vinum et tributa
aut quodvis aliud nullo unquam tempore et loco sine
competenti precio et condigna solutione audeatis exigere nec
permittatis. Ut aliquid talium rerum ab eis per vestros
familiares ac vobis subditos nullis posthac exigatur quin
potius eos ubique et semper contra vos turbatores et infesta- pro eos legi omnes in Frankreno
tores ac damnificatores tueamini et defendatis. Cavetes
hiis omnibus et committentes sub gravi pena Gentibus
et Militibus vobis et cuique vestrum superius nominatis
que serie presentium sub pena indignationis nostre man-
damus ut impositum predictos Saxones nostros Transilv.
et eorum successores ac posteritatem universam hujusmodi
exactionis avena et vini ac tributorum aliarumque rerum
gravamine molestare vexareque nullo pacto audeant et ab
eisdem nichil unquam rerum sine justo pretio asportent nec
aliquos in oppressores ipsorum Saxonum nostrorum severitas anima-
advertemus et damnificatores et violentos exactores ad
restitutionem onere et contra hanc libertatem ipsis Saxo-
nibus nostris redditam ablatorem compelli modis cunctis faciemus

Secus itaque

Regis Hispani ad rogationes populi responsa eadem formula, quae apud Gallos concepta sunt, his verbis, VOLUMVS, DECERNIMVS, STATVIMVS. Bodinus de Republ. lib. I. Cap. VIII. p. m. 90.

... Seruus itaque grae nrae sub obtentu facere non pertimatis praesentes vero gras Secreto nostro Sigillo quo ut Rex Hungiae vltimus communiri fecimus, post earum lectarum reddi sempter volumus et mandamus praesentanti, Datum Budae in festo beatae Mariae Magdalenae Anno Dni: a 523 Regnor nostror Hungariae et Bohemiae praedictor 8 Anno octavo nos igitur praemissa supplicationis memorat Petri Haller Judicis Cibiniens Lucae Kis Judicis Brassoviens Michaelis Hegyes Magistri Civium Segesvariens Martini Pyscheren jurati Cibiniens et Johannis Enx jurati Brassoviens pro parte ipsorum et universor Saxonum, nobis modo praemisso porrecta, Regia benignitate exaudita, et clementer admissa praefatas literas Privilegiales, memorati quondam Dni: Ludovici Regis non abrasas non cancellatas nec in aliqua sui parte suspectas praesentibus in literis nostris Privilegialibus sine diminutione, et augmento aliquali inseribi fecimus quoad omnes earundem continentias, clausulas, et articulos ac omnia et singula in eisdem literis declarata et expressa acceptamus, et approbamus ac easdem literas Privilegiales innovari perpetuo valituras ratificamus et confirmamus praesentis literis nostri Patrocinio mediante. In cujus rei memoriam, firmitatemque perpetuam praesentes nostras literas Privilegiales Secreto Sigillo nostro impendenti communitas, praefatis Saxonibus ducimus gratiose concedendas. Datum in civitate nra Segesvar in festo beatae Magarethae Virginis Anno Dni: 1553 Regnor vero nostrorum duodecimo

Johannes Rex. m.p.

Nos Ferdinandus Divina Favente Clemen=
tia Romanor[um] Hungaria, Bohemia, Dalmatiæ Croatiæ,
Sclavoniæ, Ramæ, Servia, Galliæ, Lodomeriæ Comaniæ
Bulgariæque [&] Rex Semper Augustus Infans Hispaniar[um],
Archi Dux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Sti=
riæ Charinthiæ, Carniolæ, Marchio Moraviæ Dux Luem=
burgiæ ac Superioris et inferioris Silesiæ, Wirtenbergæ et
Teccka, Princeps Sveviæ, Comes Habspurgi, Tyrolis Ferretis &c.=
Burgi, Goritiæ, Langravius Alsatiæ, Marchio sacri Romani
Imperii Superioris Austriæ, Burgoviæ, ac Superioris et inferioris
Lusatiæ, Dnus Marchiæ, Sclavonicæ, Portus Naonis et la=
guaruum [&] Memoriæ Commendamus tenore præsentium
significamus quibus expedit universis Quod fidelis noster Chri=
stoferus et Circumspectus Andreas Bürckner Iudex Sedis Civi=
talis nostræ Cibiniens[is] nostræ Majestatis veniens in Conspectum
Nostræ ac universor[um] Saxonum nostror[um] Sedem Sedium Saxonica=
rum nominibus et personis produxit et exhibuit coram
nobis quasdam Literas adjudicatorias Serenissimi Principis
Dni Uladislai Regis Hungariæ Prædecessoris et Soceri
nostri charissimi bonæ memoriæ in pergameno patenter con=
fectas sigillorumque ejus nitus in margine inferiori impressive
insignatas, Quibus mediante iidem olim Uladislai [&] Rex lau=
dabiliter decrevisse Segui universebatur ne in causis illis quas Nobilis
et agilis vir Trium Generum Sicuti simul vel seorsim
et divisim contra Saxones, vel aliquem eorum pro
quacunque causa habuerint et apellatio Segui debe=
at talis appellatio in præsentiam Vayvodæ Transsil=
vani

Transilvanã pro tempore constituti. Sed in suam
præsentium ac successorum suor Regum Hungar
semper fieri debeat tenoris infra script
plicans nobis humillim ut easdem literas ac o
nia et singula in eisdem contenta rata grata
accepta habentes literisque nostris inseri et inser
facien approbare roborareque et ratificare ac pro eisdem
universis Saxonibus nostris Septem Sedium Saxonicalium
eorumque posteris et successoribus universis innova
perpetuo valituras confirmare dignarentur. Quarum
quidem literar tenor talis est. Nos Vladislaus
Dei gratia Rex Hungariæ et Bohemiæ &c. Memorie
commendamus tenore præsentium significanks quibus
expedit universis quod cum his diebus inter fideles
nostros Egregios et Nobiles nec non agiles viros Priam
Generum Scanlos ab una ac prudentes et circumspectos
Magistros Civium, ac Judices et juratos Seniores univer
sitatemque Saxonum nostror Septem et duarum Sedium
Saxonicalium ac Brassovien et Bistricien et terre
Barsa partium Regni nostri Transilvan ab alia partib
esset judicij et appellationis ac Judex ordinario certa
lis et controversia orta fuisset. Nobilis namque Si
culi nostri gerebant ut dum aliquis Nobilium vel
Siculos contra Saxones nostros aut alterum ipsor race
cujuscunque negotij aliquam causam seu literis ha
beret, Judex quidem ordinarius eorundem Saxonum
causam ipsam adjudicaret Sed si idem Nobilis

aut

Siculus de ejusmodi judici talis judicij ordina=
Saxonum contentari nollet talem causam non in nostri
sentiam, pro ut hactenus observatum fuit sed in
sentiam Vajvode ut tempore constituti quo videlicet
am alia causa quas laxones contra Nobiles aut scabi
ere solent per viam appellationis deducuntur provocari
appellari deberent contra vero iidem laxones nostri respo=
bant quod ipsi semper et ab antiquo in hujusmodi liber=
se per divos quondam Reges Hungr nostros scilicet
predecessores felicis memorie sed et Majestatem nostram con=
vati et illa uti fuissent. ut dum in aliqua causa pernio=
es aut scabinos coram judicibus ordinarys Saxonum habita
ina appellatio facta fuisset ea non ad presentiam
jvode eandem partium sed in nostri presentiam
eri deberet prout hactenus observatum esset et super
ac etiam efficacissima et antiquissima Privilegia
derent qua etiam coram nobis et universo consilio
certeta produxerunt supplicantes nobis in persona
lios universos Saxonum nostros humiliter ut eosdem
in ejusmodi ipsos antiquis libertatibus et consuetu=
inibus gratiose conservare ac manutenere dignaremur.
Nos igitur hanc ipsam causam et controversiam
inter dictas partes premissis ex causis motam in
plenu consilio nostro cum Dominis prelatis et Ba=
ronibus, ac Comitibus, ceterisque assessoribus coram
nobis assumentes eandem diligenter secundum
Deum et Justitiam discutientes et per tractantes

matura

matura super inde cum eisdem Dominis prælatis
et Baronibus, ac Proceribus Absessoribusque habita
deliberatione conferimus. Quod prædictos Saxones
nostros ex quo Superinde Privilegia et libertates a
Viris quondam Regibus Hungaræ nostris Scilicet
prædecessoribus concessas, per nostra confirmatas ha
bent et in eisdem hucusque semper illesi conser
ti illisque usi sunt et eius amati libertatibus prædic
re atque per nos ac Successores nostros Reges Hungariæ co
servari et manuteneri debent. In eaustque illis quis
aut Nobilis aut Siculi simul vel seorsim sigillatim
contra eosdem Saxones nostros vel ipsor alterum mo
haberent aut deinceps quocunque tempore moverent
et in quibus appellatio fieret talis appellatio non in p
sentiam Vaivode pro tempore constituti sed nostram
in præsentiam fieri debet. Quapropter nos de consilio
quidem Dnor prælator et Baronum, ac Procerum et
Absessor præfatos Saxones nostros in prædicta ipsor libe
tate duximus relinquendos, decernentes ut a modo de
ceps futuris perpetuis temporibus in his causis qua
prædicti Nobiles et Siculi simul vel seorsim et divi
sim contra eosdem Saxones nostros vel alterum ipsor
quacumque causa habuerint et appellatio fieri debe
talis appellatio non in præsentiam ipsius Vaivode
pro tempore constituti sed in nostram præsentiam
Successor nostror Regum Hungaræ semper fieri debeat
Quocirca vobis fideli nostro Spectabili ac magnifi
Johanni de Zapolia comiti perpetuo Sacri Imperii nos
no Vaivoda dictar partium nostrar Transsylvanar

et

et comitiis Siculor[um] nostror[um] futuris etiam
Vaivodis et Siculor[um] nostror[um] eorundem partium
nostror[um] Transsilvanien[sium] Comitibus harum serie firmis-
mandamus Quatenus accitis praesentibus praefatos
Saxones nostros aut eorum alterum ad aut instantiam
eorumcumque Nobilium et Siculor[um] nostror[um] eorundem
partium et nostrar[um] in quibus cumque causis contra
eumdem Saxonum nostror[um] jura et Privile-
gia ac libertates adstandum juri et judicio coram
vobis compellere et astringere nullo unquam tempore
praesumatis neque eorundem ratione praevia in per-
sonis et rebus ipsor[um] impediatis sed si quicquam No-
bilium vel Siculor[um] contra eosdem Saxones nostros qui-
quam actionis haberent vel habuerint prosequantur
et legitime coram dictis Judicibus eor[um] ordinarijs ju-
dicibus Saxones nostros injuriis et tandem quousque non
querelenta causam suam non in vra et Successor vror
Vaivodar Sed in Majestatis nostrae praesentiam
praemissum est ac Successor nostror[um] Regum Hun-
gariae provocare debeat Secus nulla ratione facere pre-
sumatis praesentibus pertechis exhibend[is] restitutis.
Datum Buda in Festo Sanctae et individuae Tri-
nitatis. Ao Dni 15 22 Regnor nostror[um] Hunga
rici Anno vigesimo Secundo. Nos itaque aucta

† Bohemiae vero Quadragesimo Secundo

humilima supplicatione praenominati Andreae
Teutschner suo ac alior[um] quor[um] supra nominibus et
personis nra modo quo supra correcta Majestati

Regia

Regia benignitate exaudita et clementer ad
sa majestatis litens annotati quondam Dni
distati Regis non abrasas non cancellatas neque
aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus
carentes majestatibus quas literis nostris Privilegia
de verbo ad verbum sine diminutione et augmento
aliquali inserias et inscriptas quo ad omnes
tias, clausulas et articulos eatenus quatenus eade
ritate et legitime existunt emanate viribusque ea
tas suffragetur ratas, gratas et accepta habentes
bavimus roborarimusque et ratificamus ac
prænominatis universis Saxonibus nostris
lem Sedium Saxonicalium ipsorumque posteris
Successoribus universis innovando pariterque
gratiose confirmamus imo accettamus approba
roboramus ratificamusque et confirmamus
jure alieno harum nostrarum quibus secretum sigillum
nostrum quo ut Rex Hungæ utimur est appensum
vigore et testimonio literarum. Datum per manum
Reverendissimi in Christo Patris Domini Nicolai
Olahi Episcopi Agrien. comitatus et consiliarii
in dicto Regno nostro Hungæ Cancellarii nostri fidelis
nobis sincere dilecti in Arce nostra Posoniensi Mensis
Martij Anno Domini 1 6 5 2 Regnorum nostrorum
Romani 22 alior vero vigesimo sexto.

Nicolaus Olahus
Episcopus Agrien. m.p.

Olahi Archi Episcopi Strigonien. vide etiam Lobkowitzium Bohemiæ Historiæ Danielem Kelbelium Adolescens adhuc.

VNIONES

REBELLIONS vnd Tüff

Miles inserit. rebibl

Hab es wir auch vertrag vnd verbündnüs
sc: Jahren, so in den Türcken NATION
besonderlich vmb die Tyrannische Leichen des
BATHORI GABORS vnd kürtz hernach
sich zugetriben haben.
loco hujus Miles zugetragen.

Als GABRIEL BATHORI der Türckischen loco hujus Miles der Türcken.
Freyheit, vnd Blutsch den Todt vnd gewissen
Vntergang, gesehworen vnd durch einhelligung der
Haupt stadt Hermanstadt seinen Anfang zu
continuiren begunte, vnd die gantze Türcke Nation Miles gemainch, ist die gantze
zu seinen, vnd verbfante sich durch ihre Botten zustimung gebrochen vnd sich durch
der Politische Jnnocentz auch folgende Vorbunden.
weise auch die weise ihrer Nationum. folgende
Hac apud Milites sunt omissa.

Wir Burger-Meister

Königer Richter sampt Rath geschworner vnd
eingesessener der Sachsischen Städt Hermanstadt,
Leberburg, Cronen, Rosen, Kidrisch, Müllenbach
und der andern Sachsischen Stühl in Vbrabürgen,
Fügen hiemit zu wissen allen denen es von nöthen
ist, dass wir angesehen den grossen unwiderbringlichen schaden, so der Sachsischen Nation

durch dem Ring und abalienation der Hoer
maystadt von dem andern stätten der Gralt-
und Zeartrauung der Kayser [illegible]
der Langsten Burger Zeit und [illegible]
die Legam union Eydt [illegible]
Urälten Teils [illegible]
und Verpflichtet [illegible] Libertates [illegible]

Privilegia Sacrorum concernen ich auch
Nöte Gäben wollen renoviren und bestätigen
knafft dieser Brieffe und allen ja wie [illegible]
und allen unsern nachkomlingen, Potentat zum
frommen und bleiben auch Folgends wie: das wir
nehmlich den Brief Dato [illegible]
risaren Vorfahren Privilegien gnädiglichen ver-
quaenedg homine vocitetur Gäben und bestätigen
bedünken bestätigung den [illegible]
von Ehren die Papistische Nation wegen der Papisse
ehrt, Ritterlichen thaten, [illegible]
begabet, den Hochheiligen, [illegible]
des Heiligen und hochlöblichen Römischen Reichs
reich und Land gutt und bluth daran zu wagen
in omnibus necessitatis Casibus [illegible]
Ja wir geloben und versprechen bey [illegible]
auch der Augsp burgischen Confession in den zu
gestellten und Apostolischen symbolischen Verfassen
richten und Christlichen Bleibung bey dem Catholi
schen nehmen zur defension, [illegible]
Hochheiligen gebräuch und den obangeführten Privile
gien Freyheiten bestätigungen den orthen der ganzen Universität
und Richtigung der ungrischen bestätigungen

nahmen.

Miles ungerischen.

so der Sax:ischen geblüt freÿheiten, prerogativen, alten
Pätte und Sächsischen Pünte allerdings gehalten, so auch
sive Separatim sive conjunctim antworten mögen, sollen
unsern viedersachern und Turbatoren unsern fürs
stehen werden, so auch sÿe mögen, heimlich und Miles minor.
offentlich den feinden feind, den freunden freund zu
sein, alles in allen Vatterlandern, oder auch Separatim
sive Conjunctim zu thun zu tractiren, zu pflichten
zu pflichten zu Pacificiren oder auch zu opponiren
darinnen auch die expensen ppt. ejus modi impe-
titiones & publicas & privatas mit einander zu
tragen, zu administrÿren eine jegliche Vand und
Theil pro sua possibilitate, nach ihrem Vermögen
zu glück oder Unglück.

FORMA IVRAMENTI

Juxta quam Saxones omnes & singuli, ad unionem iam præmissam Se Se obstringebant.

Ich N. N. schwere auff Gott unter vater
Sohn u. H. Geist die heilige Dreyfaltigkeit und
einen einigen ewigen Gott, daß ich den
Ihnen klärlich angedeuteten einigkeit, Union zu meiste und
der löbl. Sächsischen Universität den ganzen Säch-
sischen Nation, in allen ihren puncten Artickeln
so bestätten will halten und derselbigen befördern
nach allen meinen Vermögen den freunden lieb-

haben

pro mir Miles nir rechj.
pro ir und

derselbiger will ich mir freund den leuthen ein freund freimlich und offentlich, in der nachbarschafft freundlich lieb dienstbarkeit unter und allen ein nachbarn und bürgern dieser unserer hauptmarstadt will ich allezeit mit einen nachbarn und nicht falschen weidischen burgen sollen und halten und bleiben, als von leüte von recht will ich alles gnad noth und fahr, welches ich über meinen nechsten getragen hab oder auch nach trage, gantz und gar niederlegen und ihn also lieben, als meinen nechsten, und nechsten mit brüder, so nachr helffe mir Gott.

FORMA IVRAMENTI

Civitatis Cibiniensis ob acceptam maximam cladem proteritis annis ab universitate Saxonica inventa et posita inter magistratum et populum Cibiniensem.

Anno Dñi 1614 die vigesima Aprilis.

Sequuntur postulata populi Cibiniensis ab Amplissimo Senatu ejusdem Civitatis, ad universitatem facta et ab ea recognita atq; Determinata ab utraq; parte

ad beene placitum universitatis delata
& concessa.

Pro 1mo

Begehret die gemein daß sie E. V. Xaht
dieser kön̄iglichen Stadt Verhauung thun von
allem dem jenigen so nach der occupation dieser
Stadt von Bathoreo expendiret erogieret
und bis auff den Dritzigen tag ausgegeben
ist worden, mit täglich er assignation von
wem sie jeder ding empfangen hie Rhatz
hierauff offtere nachung freundlich befolt.
so weiten sie ihnen zu gelaysen daß dasselbig
überrechnet werden.

miles inserit Rhatsliesser und

Pro 2do

Begehrt die gemeine zu wissen, was der
100 Virorum ihre officia sein und was derselb
zu aller Zeiten zu exercieren haben &c. da
sein die 100 Männer in extractum corpus
Reipub: vel Civitatis alicuius wie da in-
specieren, damit raht und gerichtigkeit gehalt
und wo vielleicht etwas ein gebrechlichen

ihrt

miles ponit Rauff.

Zu gemeiner Stadten gemeinen nutz, für die 100 Manner zu stehen, das sie cum debito honore solcher verordnung pariren sollen, damit keiner seiner authoritat zu nasse den Ungelehrten mißbrauchen.

Pro 3tio

Begehrt die gemein das 3 gröste Rath, und 100 Manner Zahl mit unbescholtenen Leüthen von meherer Burger Nation sollen besetzt und erwehlet werden. R. dieses ist billig und soll dem also gelebt werden, die weil es auch unser Puza Municipalia, solches ein halten.

Pro 4to

Begehrt die gemein, das sie einen freyen vollmacht haben, den Burger Meister Meier Riechter und Banneret zu setzen, entweder aus den ersamen Rath Hundert Manner, und auch den 1000 wen sie wollen R. antiquus usus ne violentes Privilegia, dann wir sie gebrauchlich gewesen, darumb wind man sie auch unsern nechsten haben zu richten.

Miles: observetur antiquum ne violenter

Pro Quinto

Begehrt die gemein den König Richter zu erwehlen, ohne vermittelen des ersamen Raths Richter Stand. R. Rechtsgelehrte Dagen wind die löbliche Universitat, wenden zusammen kohmen und davon Deliberiezen.

Pro 6to

Begehrt die gemein, daß dasselbig eine veränderung, und verwechslung, solle gehalten werden, Re Observetur antiquus usus omnes enim mutationes periculosæ sunt.

Pro 7mo

Begehrt die gemein, weil dergenigst jenigher ein ampt verwaltet ist, soll auch nicht mehr als ein ampt tragen, ihrem soll er mit dem eide eingeschrieben werden, nun daß kein Procurator von gemeist soll gebraucht werden, Re dieses ist recht und billig, sine præjudicio tã peregrinorũ ut pote Hungarorum Valachorum &c.

Pro 8vo

Begehrt die gemein, daß kein Edelmann der Jobagyen hat in den Stadt verkaufen noch in einen offen dingt gebrauchen soll werden, ihren wenn ein Kast Baur zu Roß gesicht wurdt gemeine Bauren zu Solicitieren, so soll er ihm nicht solchen auß befehlen, viell weniger hauß mannschafft treiben - Re.

Dieses werden auch auf die nechste Zusammenkunfft der löblichen Universitet differiret.

Miles ꝛc.

Pro Nono

Begehrt die gemeine, daß sie ein sonnder ängster haben, als Kirchen väter, Müssl Hennen, Almoß Hennen und dergleichen etc: Zu gewissen gewohnlichen Zeit an früchten ohne entgeltnus geben sollen; R. Dieses ist billig damit die Stadt in nichts defraudiert nichts verender

Pro 10mo

Begehrt die gemeine, daß ein aufsehen soll gehalten werden, auf die Bader und arme Häuser, R. weßen einer jeden ding gehört, daßin soll es gelaßen und verwahrt werden, und in keinen Nutzbrauch, viel weniger in eigenen nutz angewendet werden

Pro 11mo

Begehrt die gemein, daß ein Rhsam wohl versehe wahr, aus der Bürger handel und gelosaten leüten, so ein nicht sonnderliche gerabschi Dienste haben und dienen können sollen eine gelegen eingenommen und gebraucht werden R. dieses ist auch billig, sowohl diese Mündel durch aus nicht können gefreiet sein, und einer der andern nicht können entbehren.

inserit Miles „Natura.

Pro 12mo

Begehrt die gemein, daß die Zechen in ihren zu alten nichts von der obrigkeit voll kömlich besitzung sollen haben, R. es ist billig und daß die Zechen ihren obrigkeit nicht Mißbrauchen Zum Zum verwahrt und sonst etc:

Miles Zum unterst.

Pro 13

Begehrt die gemeine, daß der reuisch
kauf aller in der Stadt Recht aufs soll
abgeschafft und nicht zugelassen werden,
R. war dem gemeinen, sonder hinderlich
und schädlich ist, soll abgeschafft werden,
da zu den die Obrigkeit nit in specie
ist.

Pro XIV:

Begehrt die gemein, daß einkommen der
den gemeinen aber Recht zugehörig, zu nutz
R. zur zeit gemeiner Rechnung hört keine
weitzhaft der Contribution geben und nie
mehmen, darumb es nicht recht schuldig
ist.

Pro XV:

Begehrt die gemeine, daß der Ehrsame Rath
Rast jährlich, wo nöthig, setzen soll,
und auch daß der 100 Männer vorhanden
der gemein gefreyen sollen, R. war ein
recht gewohnt hat dem gedenkt einmahl
zu verändern, aber solcher für der gemein
vorhaben soll, ist in keiner Weis gebräuchlich,
denn es auch andere Statuta nicht anfallen,
Es genügt ob V. weitzhaft daß ein jeder an Miles Langemann
Februar Bots in seinem amt sein gewissen
zum schaden schöpf. Aber fürbracht man vorhanden F. Miles das aber

notata ab fried 2 jüd mile omitte
medio vocabulo et sequentibz finis
post billig

ist es billig, dass es aber gemein mit dem Brief vor-
zubringen sey.

Pro XVI

Begehrt die gemain, dass wenn Fremde
güter in die Statt bringen die der die
Waaren angehen, und etwas Fürkauf
es sey, sollen von den Kaufleuten
angehalten bleiben, und nicht für Kaufer
Es sollen Fremden aber waaren, in die
Statt bringen den Waaren zugehörig, es
sollen für 42 Tag selbige verfallen den Tag
lauben nach beschaid, und unangehalt
von den Kaufleuten verbleiben. damit
aber den Fremden kein nicht schaden ein
kaufe, so mögen alle den die Kaufleute
auch alle Waaren kaufen und sie kaufen

Pro XIIIIVIII.

Begehrt die gemain, dass kein Statt
man mit einem Fremdlen handlen soll
noch gelt auf halben geben geben
Es dieses ist billig wie es den gemainen
rechten nicht abgetragen.

Pro XVIII

Begehrt die gemain, dass den alte ge-
bräuch, in der resignation den angehen und
verwechslung den Fürkauf männiglich

Studieret Cölle werden. R. Zu welchen Cölln
alte gebräuch observiert werden, were der
andere theil concerniert, da wird die Löb-
liche Universität, wenn sie were h Kaft
gerechtet wird davon Rechenschaft

Pro xiix:
were die gemein begehrt, wird auch
zum nächsten Zusammenkunft determinirt
werden.

Pro xx:
Betrachtet eine Löbliche Universität, ange-
sehen, daß bleiben der viell Bürgerlichen
Rath kann ihm einen fürnehmen Rath
Buch zu gantzen Kaft und gemein Nutz ist. Dass
für der Löblichen Universität verwaltet,
x die Belaidigungen am theil den andern
abbitten und alles were der Vergessen
sein, was die Rath bewogen worden bis
anhero Haitzen tag, in Zukunft
werden, und nebenungen gesetzen in
ein perpetuum Silentium oder stell schweigen
gelobet soll werden, auch thut monirt
er sey von rath oder gemein in genere
et in specie zum nutz oder beschädigung
oder aber Entsetzung auch anzeigung
wieder die Burgerhaid zugleich wo zu
unterlassung der gemein oder der Bürgerhaid
und Bürgerschaft wird Zuschwerden,

Miles iuvenit † durchstrichen

Forma Iuramenti ipsi Unioni transmissa
extat, qua huic referenda. &c.

Limitatio vnd Ordnung vber Baugentrager
auch Kunigen bergmeist vnd vber bogue-
burden vom L. L. 555. 555. Rath gestifft

Anno a 637 Die 15 Aprilis.

1 Zu die hinfuro ein graab zu machen soll
man geben vor sey klein oder groß ohne
wein 2 ß.

2 Von Klaftern pro clafft stein außhaben
und legen 2 ß. ohne wein.

3 Auff dem Rebberg oder dieselbe
ein graab zu machen vnd die baugen
trägern soll man geben von einem graab

Jarzahn ℔. 80 von einem klainen ℔. 60
Jahnen vnnd albaw.

4 Von general puls. fl 2 Von Jpecial ℔ 16
zu läuten.

5 Von general zu singen fl 2 von Jpecial
℔ 35

6 Rebleuten vom haus zu singen, soll abge-
pflagen sein Er sey klain oder grossen
Jarsts mitel. Zu den Robern neben vn
einen Motet ℔ 25 Zu klain hinhan zu
gemelegen fl 2 auss klain Jpital Hoffstet
7 klan Maurern und Zimerleuten soll
klan vnnd abgepflagen sein.

8 Auss klan Holzreiben soll man vnnder
klan knabenten Lauchenbrugnen schwarzen
vnnd geben allein klan Blöckner Zagstol
und schwarz ystan.

9 Nach offnung klan grabes klan ver-
storbnen leibes gliedern sollen singes
gesindlat vnnder keine gantze barla
Jarhauen vorgehabene klenodien mit klan
berlen zu umbwinden.

10 kein zugehörig nehmen, sollen zu
zu 3 singen beruffen.

EXEMPTION.

Durch gemeine Stadt Verleihung

Wann dann den Stadt Pferden, sonst frey
den Curieren allen wie man für andern
Marktmüllern gabe wann man für einige
verspierten den Stadt Knechten sind nun
[illegible] Hungt dem Harburgij verordnet worden
einigen einen mehr andre zahl dann
auch nach verfliessung gemeine Recht dan
wannehmt verstanden.

Ein jeder Sack darüber — fl. 40

Sind folgende folgende Articel in acht
nehmen: Besunt. wann für überspierten
wurden so bedeuten sie.

Antiquitus ab anno 1593 et
Recenter ab Anno 1648

Lowstorf	fl. 2. antiq.
Togorff	fl. 1. ß. 40 antiquitus
Kirch	fl. ß. 50.
Altzen	ß. 50.
Dessinck	fl. 1.
Reppes	fl. 1. ß. 40.
Doberburg	fl. 1. ß. 40.
Riedierff	fl. 1.
Brogs	fl. 1. ß. 40.
Müllerbach	ß. 40.
Weissenburg	fl. 1. ß. 40
Reysmarck	fl. 1

liegen

Clausenburg — — fl. 2.
Torenburg — — fl. 60.
Koʺsên — — fl. 2.
Gerend — — fl. 2
Waltzburg — — fl. fl. 25.
Czik — — — fl. 4.
Carasebes — fl. 4.
Enjeten — — fl. 2.
Ragnethen — fl. 2. Radnoth.
Keöresdt — fl. 2. fl. 40

Balaßalva — — fl. 1.
Jeneö — — fl. 8.
Eczed — — fl. 10
Georgényj - fl. 3.

Ju vlio vralichoj Zum vsajtba. fl. 2.
Duszf vino jarka mailtadga fl. 10.

Replicatio Principis Gabrielis Bathori de Modalitate Unionis et Concordiæ perpetuæ Trium Nationum Nobilium Siculorum ac Saxonum Regni Transilu. X

Ennyri Sok Romlassok és veszedelmek utan, miert hogy minket Szegény hazánkban nem más nyomonfug, hanem magunkon ehet nyavallyak tanithatnak, kivantuk volna kegtek közüben küldöt Propositiok szerent, hogy minden artalmas es idegen gondolkodassakat magok közzul kiftek ki ojonlabbatvan, az eggességhre és szent Szeretetnek dicsireks keovetesről hazafiusson vegezzet volna, azkezestol minekünk

irasában be is atta volna, maga szeme ellőt viselvé-
sőt meg tartván, az országnak közönséges meltosagot,
kellet mü tisztunk szerent csak proponalni tartozzuk
Elsőben az jo végezettek kegtekt, mü tisztunk viselt
tzig azokban kiket meltok és illendők üsmerünk,
approbalására és confirmalására. Hollot mos kegtek
lattatik inverso ordine cselekedni, hogy veluntkis vég-
gesztett az unioról, maga hozzá nem szolvan, és confir-
maltatis az uram. Az dicsőzetes jott és edgyességet
diesirleti es okaytallya kegtkt fejenként, es minden
igaz haza fiatkt aztis tel cselekedni, de hogy mod-
hoz nem szol hazajahoz valo szeretettihöz képest,
azt csudalyuk. Mü emlegetjük altal meg akarvan
mutatni nem szoval, és nyelvel valo vallasal,
chez az közönséges nagy dohoz, szivtől valo affectus
kuktat: Mü az mü tezezesünket kegtek eleiben ki
izattuk. Melyik modyaruk kevanyuk kegtek ugy
gondolkodgyek, ebben semi privata persona és kü-
lömb, külömb kepen meg bantodott személyek
be foglaltatnak, hanem csak in genere az haromn nem
zetseg, publice ha

HISTORIA

Melyben Az Ezer hat Száz 87 Esztendöben Szulimán Vezernek Parancsolatyabul más, sodszor Török Országban ment Erdélyi három Natiokbol valo Követektöl, Magyar Országh veszedelmében az Dunáig es azon tul Szinoen Nándor Fejérvárrol fogva Rasciaba, Szerviaba, Macedoniaba, Thráciaba egesz Constantinapolyig, es vissza az Noach Havasaig, azon innen az Dunáig alsó es felsö Misiaben, az Dunan innen Horvát alföldében, Erdély Országig valo Szalasztott mivoltok, emlitett Szulimán Vezer es egy éb fö Pasaval valo változtatasa, megöletese, Szultan Mehmet Császar pedig örökös Fogsagra valo ítéletese, es Szultan Szulimann Csa, szarsagra solennis pompaval valo maradasa, regoseree az fö fö, es kivalokeppen valo várostol mivoltok iratatik le.

BOEK MARTON Alcal

Ezer hat Száz 87 Esztendöben Szent Mihaly havaval tizen egyedik napjan kezdven az Duna mellett, 1088dik esztendönek, elsö havak elsö napjan vegezte el.

TORST VRATBAX

HISTORIA

Gentium Diversitates

Omnipotens Genitor quamvis qui regnat in Alto
Fecit cuncta, quiens nata legibus ipsis
Altera sed varios dominandi innata perversas
Affectus generat multos Cultoribus orbis

Ovid. hinc

Bella gerunt Gentes summo discrimine vivunt
Gentes, nonq; vitam servant legesq; morales
Unum sed cuncta vides diversa Segnanter.
Ex his premissis sic certo intelligat omnis
Rex numen posse Mundus vere Venerari
Unum, sed variis pergunt ad Aethera Phanis.

Marcinus Boer

ELŐL JÁRÓ BESZÉD

Igen helyesen mondotta Nagy Sándor, egy Fő
Kapitánya, hogy egy magos Kő Szikla valoga
tot Vitézekkel ők Szegekből megh hágott volt.
Experiencia Cós ingenij esse Fundamentum an
dacia. Az Elmének kőszörű köve az Sok Ossa
golban, sok Nemzeteh közöttt valo látás, hallás
es az bacsorsagh Szerző oka. hivalo leggen azokk
kik nagy ezenben valok, es ha azonis olyanok, kiket az
Isten, az természet éles es Szeremy elmevel ajandekho
tak meg, mert művel az Föld mindennű csak egy ter
meszetű (Terra dimensione) de az nap melege külömb
külömb minemüségekbe szeres ő benne, az melyből is
vagyon ez, hogy az minemnű az Föld egyfiu teremé
maga tolyatt nem hoz, mint Macedoniaban az Ri
kassa, Citrom, Fuge, mellyek termésseh bőséggel
vadnak, es mint ez Erdelyben az közönseges
gyümölcsök gyümölcsöznek. Igy az emberi Nem
zetis, mindegy természetű (Physice) de az nyelvek
külömbsegh, Szerént, minden Orszagbeli Nemzetek
az ő szokasokban, (mely masodik természet) ha
bitusokban es törvenyekben igen külömbözne
Az okos Peregrinusokk pedig az Orszagokk
minemüségekre helyekk erossegekre, es azok
ban valo külömb külömb Nemzetekk habitus
sakra, szokasokra es törvenyekre igen szükségh
vigyazni

vigyázni, melyet amaz minden Világi bölcsesség
ger egy aczélban tartó Cartesiusis tselekedet,
det, abszolválván az Philosophiát közönséges
sak országokban Parnassusokban s Városokban
mind annyi fele Nemzetek közöt járt es experiálta
azzal tanúl, minthogy nem illik az kelömb,
hülömb Nemzeteket az ő Szokásokat, szenvedés
vetésekat Culpálni: Mely munkájából bolyan
tökélletes lit adássara eö tem gúbát volna
~~nem meg tretik~~, ha az elmejet külömb külömb
helyekben való látással hallással nem exercál
ta volna, mint meg tretik az havasokban
levö regi honnak elö hozásából melyet pella
ul hoß elö azdörgesnek magyarázásába.
Szép dologß az Országokban való látás, hallás
azokat kivalokeppen az kik strany es Ezmö
Szarmyakon járhattyák meg; mivel pedig
nekem semmi semmiben kivál lött el menetelem
hoszúlehetnis leven arra mint az hystoriát
co, u, es uzdi versaibul hi tetzik, mint lehetne
el mennem, es mindenekben Magyar Országi nemely
részeiben Rasaiában, Szerviában, Thraciában Ma
cedoniában, also Misiában Felsö Bonis, valamel
lyekre erlezem s el nem feledem, mindenek
kel Fel

hec fel jedzedtem. Igye lezzem pedigh azon
hogy nemely dolgokat alatsonyabul vihassak le
mint magokban vadnak. Cum omnis sit in dosse,
tu peccare gvdm excessu. Ha ki pedigh va-
lamely dolog az Istenben hitelt nem adna
addig ellene ne mondgyan, hanem valahol ollyat
latnak, hallatnak, azokat jarja el, es ha ugy ne
talalya mint irtam, az vtan ugy mondgyon el,
lenne. Kegyes olvasso vedd jo neven ez kis
edgyugyv munkacskamat, melyet menio jo
vo akaraban, nem leve's varacsaggal irtam
legy jo egesseg ten

Bocz Marcon

Ad Dnum Authorem

Quod tua Chioneos descripsit cura labores
En bene nec poterq̃ nom memor esse tui
His multos Castroꝝ aestus duplicesq; dolores
Passus, parta quies dulcior esse potest.
Exundant precio quantis mens Carmina vatis
Eanndae qverae, Later & hora dabit
Apollinj Mariand vellunt ad limina versus
Boerum, Pallas, nec puto sig; negas.
Quis sese non credas? perge atq; peregrina tellus
Eruditi cuius temporis hora suos.

Franciscus Dalbrali cangvod Amico & benevolo suo apposuit.

Chioneꝝ Regnum tractant hi Saracenoꝝ
Versus hyscoria, memorant et candida Sarca
Urbes Fraciacas addunt & splendida Plana
His casus duros jungunt hic hospiciꝝ
Nomina declarant clandunt hae Moenia Turris vix
Auchor hyscoriꝝ

ELSŐ RESZ

Nota: Szeren vue dologh volt bünnel meghraladni

Ez szeles vilagh dolga ha fel vizgalodoik
Szellyel az orszagokon ez egy talalkozik
Hogy ki hol hatalmassob az ott uralkodik
Az erötlen pedigh len csak nyomagatodik

Igy vagyon möscan dolga Erdely Orszaganak
Mert ab Turuk es Nemet szerzyn idoinak
Nem viselhetec sullyát o nagy igainak
Es külömb külömb fele sarzolatásinak

Az Eger hat haz felet hiszen nyolczvan hörte
Im Fövezer Erdelyre egy Bassajat küldte
Az ki nagy sietseggel mi hazankba jöve
Es es altal Erdelyröl eros megh hogy nie lésse

Had es éles lelecik nehie azt mondgja.
Az megh gyözte s ehezec Eger varosaba
Mindgjarasc azt hogy vgyek Hönyen Parancsollya
Halgas ide en Homra s megh öltöz van kára

Ez felet Követec hése az országnak
Hasson tolegyen pedigh az országh Vraival
Az Magyarral Szekellyel es Szász Nacziobol
Hogy nemnyenek hozzája Erdely Orszagabol

Követec azorszagh mindgjarasc valaszra,
Az Nemes es Nemzetes lee Sárospatakra
Szálla követsegh dolga v. Josika Jánosra
Szász Vátho rejtsiöl az Marcus Brancsra

Urak az.

Urak aʒ dolgot eröven utra képzülenek
Mindgyart bocsátt Lovakot Szappolhoʒ küldenek
Aʒ Urak Szolgák kinek es aʒ Tár Selenek
Erös vass kapa fele utnak eredenek

Nekem Kedig elmenben aʒ nem ensegʒ vala
Hogy aʒ orszagʒ Sellétöl en megʒ tetzek vissza
Melyet aʒ Uris engem gyakorta biztata
De aʒ üdö magával làm külömbet hoza.

Mert aʒ Ur hogy Zarkánba essenek be jutott
Ottan egy ik Legenyet nagy nyavalya Sʒ állott,
Melyhüs képes aʒ uchoʒ öll nem bizhatott,
Azért konyelsegere ikhoni maradott.

Nekem aʒ Ur mindgyárast azt Parancsolta,
Hogy hellyette készülyek s indulyak aʒ utra
En Kedig keszülletben higyed valèk azra
Megsir hogy meg virrada fel ülèk aʒ Lora

Mire aʒ Felagló sin ugy nem készülhettem
Karmimet kèt iʒákolással kèntsec fem vihettem
Könyen jaró pej Lora hidgyed hogy nem ültem
Csak egy rosʒ Kejer Loval aʒ nagy bátortalan

Nekem nèi kötelesegè àm csak harminʒ Forintok
Sènki egy fokr mentetik hatamon nem látott
Aʒ Bizmanj is felett semmi ned jó volt
De aʒ Ur ajandekba egy Kaar Csizmàt adott

Aʒ Utra mi Zarkàn cel jó reggel indulánk
Es erös Vass kapaga csak hamar el jutánk
Aʒ nagy hàgón nehezen ott ki voncat haránk
Es aʒ nagy Lovek mia Sokaʒ bajt adánk

Második Rész

AZ márga vize melle esvére megh Hallank
Második ejre Kedvig Ubrin vízhez jüsenk
Kárán Sebesbe onnan azután indulank
Innah az Hoscáttyába egy házhoz le Hálánk

Kárán Sebesigh menvénk Szörnyü nagy erdöben
Es rettenetes nagy rut mély Seppedekekben
AZ estvö ejel nappal mind esett Szünetelen
Ugy hogy azölrözőnk voltak tatyig vízben

Kárán Sebesbe Hálván ott sokat mulattunk
Mert igen Ládar vala ebol kudöc Ivasanak
Hogy mikor heller volna nem erkezek hozzánk
AZert onnan idejében el nem indulhattánk

Nincs oly Szeny el hidgyed mikor az Hászor
De reggelenként kedves nálla az éjet bor
Parnás ágyra Hállassán rá Szegaz mindenhon
Hajnali álom miat indulo csak viaskor

Mely gyors az beszédben nehéz az nyelvre
Hasonlo mindenekben ahoz az mezeje
Maga nadgáti vagyon nehi kec Hibbe
Gyakron megh dagad terka nec nagy alsó épjse

Nemis szép Kedvig lan látom igen haza
Mert igen büdös ochon Szegény az Bája
Tuross hidgyed nehi kec Szára bordája
AZert az Gazdasszonyok hagyatik csak balra.

De hogy hozzank erkezzek onnan el indulank
Es magunk sorsa Lebol sokat gondolkozánk
Mert Szörnyen Labonzaktol s Tolvajoktol tartánk
AZ Félemes helyeken csak alig Maradank.

Esove egy.

Csere egy falu melle ejszakara szállánk
Mas nap pedig Bokszahoz csere jelé jövénk
Egesz nap essö mia szer Pelleris állánk
Nagy nyomorusagosson azon ejel hálánk

Bokszáról hogy varoszunk jövénk hatarara
Velelenek minekünk homor gyüre kür
Hogy jött egy breg Labontz az erdöben volna
Mindenek elmenjében nagy Pelelem vala

A Turokis hincolóda ulnie nem mernek
Hogy jobban haladgjanak Parizsára ülnek
Mint Rácz az mezöben minden Pelé nézek
Helyeket alig lelnek oly szörnyen rettegnek

Az erdöböl csuvere onnan hogy ki jövénk
Varoszhoz csak nem mentünk egy mezöben hálánk
Az nagy Pelelem mia otis nem nyughatánk
Hanem azon ejszaka Varoszba be szállánk

De hogy ismet a 3 dik más napra virradá
Mindgjart reggel az nora minden el indula
Torök s Magjar Labongal szörnyen rettegvala
Minden honfinc ala Pelelem ott vala

Varoszrol hogy az Bassa veluenk el nem jöve
Dárdan tebbetti Belis ut melle le ülé
Mivelazo dadával el nemmi jöv mert
Vegre ismet Varoszra ugjan vissza tere

Mis onnan mi tovab mindgjarest nem tevénk
Az Palánk melle küllel mindnyajan telepedénk

De nagy

De nagy Sélek mia ott halni nem nerénk
Hanc be as Palankba ejszakára menenk
Reggel Bessa as az Bél t. mis el indulánk
Es az Arapo vrakra egj berekbe pihénk
De mind rendele Seregbe berek Szekbe állánk
Mert ezörnjen Labonza bontak az berekbe tarnák
Estvere Palankára mindnyajon érkezenk
Es hituz Palánk mellet ott le telepedénk
De Labonzak kiegjaent el anyira fellenk
Hogj mind ejon éjfélre alunni sem nerenk
AZ Dó Vezer Ezekrol Taborral el Szálék
Es ott as Duna Vizen eö le ereg kedék
Palankat Strázák nekunk hiré tevék
AZ hi. Govereket leve onnan el tavozzek
Reggel Sedig hólnjénk as Duna Partjara
De ottis elég hajo nekünk nem vala
Hogj mind altal tölthessünk ed volt nodunk abba
Mert csak ott hellyek alhoron halnia
Más nap sédig ker hajok hogj reggel jövenek
Itis ok de sok Seleyek bele ereszének
Hallkal as Thalij mind által kellenek
De egj nehany Lejenek belle ne ferenek
Egj Kátz házasz jinen halnia menenek
De ok ket hozzánk jol meg kerülenek
Mert nyelig Sallet ô rölle el melegjzen ek
Ureimen lelé helyec reggel az Jenzenek
Harmad nap mindnyajon mis altal kellenek
De mindgjart az Szüvünk bánattal el eleek
Mert mi gjamolunk Szörjen ott meg betegedek
Abnagj nylavalya mia Jelunnie ennek
Mert az

Mert az Ventricului Ő nagy Dorrosága
Es abbúl az Sereg Constantiopoja
Nagy veszedelmünkre Halla Fejövel Urunkra,
Es elösszen gyözödte illy Szörnyü nagy alya.

HOLOFERNES KEZ RUL CSAT SZERVET

Bocsáss Urunk Keramba ott mi rágjuk gyökerünk
Es nyavalyája miatt egy hetig lakhatnak
Nagy nyabalyája ínségben mindenek benlódcak
Hogy eleb nem tehettek Izmos bussáltak
AZ Ur nyavalyáját megyö az ő volga,
Meg fordula ad allata az Fejedelmére
Minnyájunk eleb menének mint más Szalaspa
AZ egy nagy mez Vaross neve Potzintza.

Szörnyü nagy börzeg Fe Van hidgye ott az bordó
Hol az Fellségében az borus kadalt
Jol fel akhattam volna sajok oly magossak
Hogy eleb voltak rajok Fejer hajokban hajoznak

Reggel oman mindenek el kezdet Urunkra
Es csak hamar el jutanak az nagy Muravára
Tár szelenel ülnek karon Imadajaba
Kinek el mert vala es alig mondhatá

Ott valami nehezen 5 Lesson által kelenek
Es veg Kendöze ejjel Fejébe ér kezenek
AZ Szallassra Fellyel mind le telepedenek
Jsmet az ej el telvén az utra készülnek

Ej Fellöl az oldalac Kendö Az Duna
Motta es más Fellöl az Jáz viz jö vejája
Sár Fedö Fen kürül annak az Vasa ja
Ez Fellett mazsol pek es enö kö Falak

Kendöröl

Szerdrõl virrat tan esmec el jõ vlánk
Es Lukra Pharosiba vak hamar el jutank
Egy hánda ott Kalmia mindnyajon megh szallank
De az Török Taborra ott mi ia tallalank

Kemenczénk fedigleu mindnyajon az vala
Hogy Szandor Fejer varhoz az Török taborba
Es ha ott nè elalhyák Ellyek vàjek ebra
Megjünk es onnan vissza Estendeh Orszagba

De az idõ magával lan kulönbõzõ fogatt
Mert fõ Vezer minõ mondà onnan deb allott
Ab ki hövetelec levè az Taborra nè volt
Szians Vezer hogy Tabor Adatot.

Szians ő magatul valaszt nè ad Sata
Mas fedigh o hüvölle ott Kovetb nem vala
Ezec kellecek nemünk Conzeanom agalyba
Esmàs nap Pharosibol tabor el indula.

Kovesak voltak lezrõl az ö rukaval
Tzobbre nincs voltak nè hiuak rongyassak
Egy egy Szall nagy kopja volt nincs ö nalluk
Ab melybe villogott Kelecze homlokuk

Szalay Kevole õ lözök nem Lovat el adott
Ab kik lö es ab Teve Szama nelkal fel volt
Hogy mas vegyenek abban nem talaltak modot
Hatom ezzenbõn mondtak hogy nè adcak fel volt

Vettek ed gyutt indulank mint oman nagy
Hatsan Pasa Palankra jutank ejtz akara
Es az Kompaynagy mia nagy nyomorusagba
Hatalank mert ott az helybe csak egy Teremre vala

Ab Hedig el vala Kompu Janczsarsagal
Szünyen lezettek mindkolaz ö kandsiaikkal
Megh ütteek hatunkat nagy nàd dorda jvkkal
Szakrol megh Sij Szidcanak ök Domokos Pappal

Lovat

Lovakat vendégtegyük vala Sovány Szalon
Ab's Lédigh csak leves negy falkon az arra
Kjandelok az Sátrij az Hanok rem adta
Hand az mnek lehet az arat csak megh vonta
Reggel ismet az nova mindgyart el indulank
Es Bal[illegible]zsina mellet csak Szaladozank
Senkj elek mi abban penzunkon nè kapank
Hanem onnan ki jövén csak uressen gyanank
Reggeltul fogva estigh csak mind egy ebrenè
Csak vizet Jedigh s'hultig nè lelenk
Ab nagj Kompaság mia nagjan el estedènk
Eshnek az Rubnyan Szalahoz érlezènk
Ab Szalat mellet hálván az kövecs vallanak
Mivel az Lovak közzül megh is zabálottak
Ab Son ejel az Lovakban kettőt el lopán ak
Kik megh zabálottak megh nem maradanak
Mas napon fel kezdvén ismet ebed nezenk
Murava vize mellé eshvere érlezènk
Mindnajon az vaz Szaron ott megh telepedènk
Hajnalba hálo helyrol ismet fel kezdènk
Mikor Szinten az udo vala mar ejfelhez
Ab hidra ment vala alunon már az Tábor
Olyan sok volt hogj nekünk az nagj Tiz miatt
Ab hidon által menni ott addig ek az Sor
Mikor Jedigh maron el indulnunk volna
Fo vezer Ali Bassa mi mellenk megh állna
Mert az Tábor az hidon alol megj en vala
Hogj által ne kezdjünk vezer is azt várta
Fo vezer Istenben mindgyart mink által menenk
Alexinacz Szalahoz eshvere érlezènk
Ejel Jedigh ott haloan reggel fel kezdènk
Ejfelig udo mellet eshvere megj le telepedènk

4 Rész

NEGYEDIK RESZ TÖRÖK halála

AZ Kis Dobo vizéhez jutank más Szálásra
Onnan Kis Varosában be jutank más napra
AZ Tó Vezér Laborra város mellett vala
Tanyáracol Tó vezér Calon Perseo gyula
Akkoron az Tó vezérie mindgyárt Consiliumálák
Es sok Tó Törökök más napra hozzá hivák
Tagyobat izzolyre mind Seregel vagdallák
Lincen sacra elött ölök Sel homzallak
AZ Bulyuk es az kucsuk kic Tó Tsphledarok
Kik voltak az Országba Követ Komornyikok
AZ földen hevere sok hover kinyt vagyok
Mikent Serrej markalt lött Bornyu halálok
Az Tó Pegherocial kik vezérnek vezérnek
Tanacsossi valák ki onlék az vérek
Tex veremini Bassát vilegbol ki üzek
Janosárga Sihajác akkoron cuj zokek
Janosárgác Sedyglen akkor Sánk ki vetek
Minden jovat ö ebbe elvobben el vötek
Kec Tó Barbadsálat akkoron megh ölek
Rez effendi Tabernl idejen el hölék.
Janosárga hellyibe mindgyart mast keresek
Es hellyette akkoron egy ven ébet vöttek
Szakállat Sállai voltak mind Seperek
Mert az Szama ugy hozza az ö idejének
Negyed napyglan mulatánk ott Kis varossaba
Es estve Sele akkor indulank az útra
De estvére megh Sállánk Kis Kacsárába
Ott azon ejel hálánk nagy nyomorusagba

Ez az

Es az Kereszteenyteg Az ki fő Polmátra
Vellunk hàla de Szomjen megè ejedet vala
El annyera hogy semmi nem ment a hasna
De az Istenanemàjolyt gyakron chaytotta.

Zolgaicis Sedig Ellen minde tabòrba hagjà
Menekvèra az Duna ezakla gondola
Ruhajàt mas ruhaival elis valtoztotta.
Kec càrsait megè ejtel az vitra indva
Mùs Reggel mondank mindgyàn az Nora.

Es gyiczak szeretetes gyerekek hàgatra
Ettec Sedigè wtz kopàr Szivetlen Szalàsra
Muszka Passa Faluk Sedigè gyicznak katzàràba
Ismet vizatra jàkvan vonulva mèdenk
Sàr Kòsòz kozel ejtve egy Patakhoz Sàllunk
Kjellre Sel viradvan megè az uccu Jogànk
Es az Szivos utokat Sokaig bajlodank.

Az nezlaz mègis Selbe Sokàig Szenvedenk
Ejtve Sedigè egy Volgybe ismet telepedenk
Lovak ejtem Sedigè reggel hogy Sel kelènk
AB Lovak hòzzà hozot Szènàig nem lelènk

Engemis az tobbi hòzè ot gyalog hagjànak
Hogy gyalog Szolga engè Semmi Sèle ne tartozzak
De poverò dolgaimat semmi òt nè tudnak
Abmassodik ejtzaka ölni Szmè gyogy jàrtak

Mert hogy az Druguràny Ellè Patakràba jicznk
Ismet ab ejtzakara egy hòg mellè Szàllunk
AB nagy Lanyan Selben annyera el nyugvank
Hogy òllo Lovat ismet ben akkor el alvank

Vèlem az

Velem azert az előtt kiis mulatsagaimrol
Abban az helyben ollyi mint gyakor maradtak
Sok Tractak ekszeggel s. kideggel megh hoztak
Mellyekre az Földe szinen az tobbi is hadtak

Az hegy mellől viracher uramhoz indultanak
Es tve fele az nagy Szoffiaba jutanak
Ott az Tiszt Taborral hazra el maradanak
Mert az Taborral jarvan hazra elisz ne hagyhatanak

Ez Felett az Volgahoz ott Haza keszultenk
Mikelo az Fő Vezerral Germano szerez hettenk
Szoffiabul Volgahoz Erdelybe erestenk
Igaz kevesebb magunkkal ismet deb menenk

Szoffiabul ottod nagy esmet el indultanak
Semi hamba ebrore halnia el jutanak
Az Hallaswlra Feltyel minonyajon megh hallanak
Boro es Sinac Jerzunkon ott elegec kaptanak

Ott egy igen jeles ham az Piatzon vala
Huszon ott ol Fedigh annak az ő hossza
Ez Felett vizenek ol Fellessege vala
De minth Fejer orbul volt annak hegyzatza

Vltimanba erkezenk mas napon estvere
Minden Emberek vala Szalas el rendelve
De semmi ne adanak Jenz pellul edelre
Mindenvol megh Fizetek Fillenkel Fillenre

Ekkoranbol is nechen egyed eltek nemenk
Sokac kenyerolan havas kozott ekergenk
Kenyer Fok lovek nia nagy kinalis nemenk
Ottan egy Fő Forrasra as havas kozt erenk

Ez nagy Forras el hidgyed ollyan Forro vala
Hogy mikor egy Zulmonyat bele eresenk abba.

Az Zulmony

Az Tzitmony hazarúzzal oly jol megh Jött vala
Hogy az Szemunk látatlan Sellyel hassadozza
Eszveszi abor mi ezt Szinen közdervendre
Mely Bolgárok Tabuja havas közepibe
Polvajrólul Jelentkbe halánk rezegesbe
Urak egyvre gyülvén halánk nagy Jelve.

CZOTZDIK RESZ MACEDONIA

Reggel onnan Jalgunba esmet elebmenenk
Szár hándely Da du mellet mi esak el leßtenenk
Es Tatár Bogarczikra eszvesz érlelgenk
Hogy az Tábor haladgan ött naplyók ott lévénk
Azz a3 varosz az elött az Tatárok laknak
Es Tatar Bogarczikk mais azzal kijak
Tirólók es Görögök Bolgárok mozz lakjak
Mivessekkel s bolcsokkal selivadk vagnak
Ott egy igen jeles Han Piatz mellet valla
Harminz hat ól jo rendi volt annak az hossza
Tizenczöt nagy lépésnyi az hámott czaczta
Es nek minden Fejér ón az ó héjázatja
Annak az közepe volt egy étes Szerese
Mivány kóbol vágja egetzen kövülle
Az Boglos mint egy kás levelben elfüve
Otveu Lóip ihatott egy Szer minden Felöle.
Hogy Tatár Bogárczikról el mennenk az uta
Ugyan bo golo mindennt Sellyel az Ris lapa
Alehul halonyjájaba[illegible] labánis ál vala
Mint ott az halyosok katainak az Buza.
Ott az holl ha nyomattak valasbe calalonk
Az Lovak Sedyllöy árnya hellyet attunk
De az hol meglo hajolcsak az küllnczis lattunk
Küllnöz az vizz halyotta s mi megh mentünk
Az Vilok

Az Lublót egész ló vala az Zaffya
Mikoron az varos kámor & lövés esni alva
Lubós házba megh hajalo nagy rakás Rézlábja
Ugyan sok megh mocskos & fekete nyoltvan vala
Ötöd kéf mulva fedigles menének Belgrádba
Hol ország Sándor Attya volt Regia el temetve
Mely Mikoth Király adá hi nagy Sándor nevezet
Király Philippi mostoha Atyának neve
Philippból el menének Esmeretlen dolgunkra
És ejtzakára jutánk Popovgyio Faluba
Ott vala mintegy éjfélt nyomon Szállassa
De csak egy Teller házi sincs adandó hozza
Onnan reggel fel kelven menénk Kajánlaka
Mely vész hóvan alatson Bolgárok Szállya
Hadnak & minden fedigles Sokadalja
Ez Teller alatt helyen Kéményi az ablaka
Más nap onnan fel kelven ismet elé menénk
És mi Uzsundsovára estve fele ereénk
Az Szállásokra Szélyel ott le Telepedénk
Hajnalt adó rájba ismet fel kelénk
Uzsundsován fedigles egy fényes han vala
Melyet Szultan Szulimán regenten szakatta
Más fel Száz ezer haddal ki Bécs Várossára
Kogy megh vegyé az vegre regen fel nem vala
Ismetlen ő hajnalban az uton készülénk
Az nap estve Keleke Határnakiba érénk
És mi nemét Kaffa ainé Szállástz keresnénk
Reggel onnan dolgunkra mi megh elé menénk
Estve Kelly erdőnek egy Tsúrl városra
Az melly vártz & neve vagyon Muszka Kasa
Ott Menés Kolyo vizen egy nagy hó hid vala
Fáragott Kőből allot Száz ág szélességben.

Muszka Kasaiul

Mikor kadarul más nagy mennek kenálla
Egy ökrej Bolgár néhó aló ment be hálla
Annak fedelen vala negy faran jó borra
Melybül esbve sok legeny kidgyed megó kajdula

AZTODIK RESZ TRECZET

Reggel orman indulvan gitank Dinapolyba
AZ várig vegin menenk egy igen nagy hidra
Melly nek Gerály melyföld volt jo vendi aló hozza
Minó kalagyót kiczue volt az hid ki ósnak hiva

AZ vára Dinapoly ó Felszik ám nagy helybe
De negy Annyi az Horuát vagjon körülette
Mindén felé nyil lakik sokig kidgyed benne
Tündla es Menis vizek folynak el mellette

AZ aló város Ores jeg vegia elfiacske
Mely ering oreshia volt regen aló neve
Adnanus Horuáttal megó dey bötte
Ennol vagjon Dinapoly a város neve

Mind kolosvar egiszen minden hoszabbat
Nagjob helyben helyezik es ám megó hac any vast
Semmie nejádzom ebben el kidgyed en Romat
Nintsen legien fedigis megó ahoz semmával

AZ vár ó kerittesse most házak falai
Lövö Lyuk ak gedig an házak aßlak is
Le nyilódozak nehu ó ke helyen házjai
Es fedet vadk hiven es tellely kazjai

Szorossak sürüel ennek megó minden utzai
Boltozdal vadk nitsak azoknis mind teli
Magossabig tóbbie minden kalotaj
AZ utzákban sok kellen aranyos keresnej

AZ piatzon többi közt ott lee nagy bolo vala
Gerály mely föld jo vendi vagjon hozza

Em le lezek

En lelkezere Ah Bassa azt ralotta
Minden drága Szeressegel azok vadnak ijalva
Az egyik bolßa vala Noah fiul tsismaja
Tsismaval fel akaszta egyik fiul Jaffutsa
Az tsismaba el fèrne jnd lèt nèka buzza
Jaffutsaba neme jo rezdn egy veka
Reggen Bolyawak vole az Noah kiallya
Egy nagy haval lèjte neki vole azo lakaissa
Noak kavassak azt mais minden hija
Mivel ott vala neki az kiraly vàra
Az Török Tsaszàr egy kor gèbe el fogatta
Egy nagy kerèk bastyàra varok olde laba
Kèt negyedra az bastya rabsàgba tartotta
Eleg6 rabak valanak mostis lakàn abba
Az Caszàrk egy lowa erlezet jo kedve
Es egy nagy vendegsegre allot fel leszùle
Vendegsgbe az jutà neki ebbe
Baj nokokat vok fel ölöl allot fel gyùlesse
Sok Bajnokok csak hamar ada erlezek
Minden oszrigbol kelljèl allot fel gyùlenek
Egy Tschvitez6 massat lòtzòt neka lelenek
Tsaszàrk az Noakrol ott erlelezek
Tsaszàr allot Noakat Tòn tòtzbol hivatta
Egy rekany nagok alatt ètet jol tartotta
Az vran Tschvitez6 megk vini botsatta
Igèrè ha megk hirna meg ajandekoznà
Mihor Noak màr èle hemeaz vadakra
Egy hòsa kral elotte ott àlat egy bika
Az Bikak labait hamar megk ragadta
Es lò fa lon mindjarast azt altal hajtotta

Mihor a6

Mikor az Zech vitezhez Noah el erkezek
Az Zech vitezzel mindgyart erossen megh küzdek
Zech vitez az Noahtul nagy Kölöbet veresek
Hogy minden Teste nekj mindgyart össze gyülek

Az Ciathon patronban menek egy Mezsebe
Hogy minemü Testtonek azt megh Szemlelnie
ott vala Mathusalech nagy Albumban könyve
Melybe viatok vala minden eö Törvenye

Az Könyvnek hosszasaga harmad fel Stad vala
Ket Singy Kedvglen amaz az eö Szikes vitza
Fenevadassege nekj hüdgyed egy Sing vala
egeszen vkj vala vele egy Cathedra

Onnan az vtan menek egy masik Templomba
Az Vulcan Salamon Czaszar ö maga vala ott
Es Czaszárno most az legh Szebb Temploma
Templom ilyen formaju minden leppa vala.

Annak az bolt hajasa mind egeszen Kettös
Az Nyilas vnnd Kelig Szep Czifra Feste koj
Patrinecona Marhany es Carlat Szönöges
Az ezza lara Kedig gyonyaruly böltö

Templom nak Szerenjü nagy nagy Tolthajanitol
Sziü Lanzok le fügh Ebegeszen minö vasbol
Ugy hogy Kadmenden tol en Kebenen azt jol
Ket vagy hanlak fügnek lalà az Lanzoknak

Nagy hanlak Kaczvadnak Sziü aszo Lanzok
Az Kanlak be fogtak az ten Plomat oly nagyok
De az Lanzatok fügnek Kolt üvegh Palaczkok
Uvegh Palaczkok Kolbözött voltak Szinü Kojaßok

Megh Kosolod en egy dest hogy mi vagyon benne
Es azok Kalaczkat voltanak Kellenek
Arra valok ezt Kek hogy Templomba menjenek
Azokba vilagos Kanyargos Kerzsek

Fol Plom

Templom közepibe van egy igen szép kerek
Fellyne felett rendiglen Superbit építve
Superbiton koronà formàra kis öntve
Vala ebesen leve Szép aranyos veszve
Szebek csak hizlalkodon az Templomba voltak
Kicsinyek es tabori ferman csin àl tattak
Tizek hat ekes könyvek azokon allanak
Zöld koszoval az könyvel be takarottanak
Az templomb ajtaja fölsö kabemen fa
Kèt felè nyilo magos az fedelle vala
Ebel formàra öntve sàrga rèz az ser ka
Szep Zöld mallengàvel az vala be vonva
Cincerne kerek körül egeszen mindenfos
Es annak az farmaiza czifra bolt hajtàsos
Marvany kövel czincerne minden kerekre rakva
Ha meglà latna akar ki ra kadnà hogy csinos
Az Tornàtt Zolt tizen hat oszlok kön ül tartja
Mindenik egesz marvan kö de regi ol az kiszja
Kèt öl terömöde kösege mindenikre vala
Oszlokra kèt kèt vegen öntve rèz kerika.
De az Cincernè kö Zekbe helsne
Marvany köböl razèsra czifran fel epitve
Tizen nyolcz ölyes üdje sàrga rezböl öntve
Marvany kö ül csàszàrna egesszen körülle
Az Templom negy Zegibe negy mecsed epitve
Török országba màsutt sohsem lèt nem lèt ne
Constantinapoly banis nints olyan epitve
Magossak tèglàt et vagion az Torony Negyesbe
Hàrom hàrom folyos Mesecellen vala
Miker forokàt monnyàkar Templomba
Fizenket Hodsàk kel fel hagni a Zokra
Hajnalba delbe Lestve et ertetenek

Templom

Penelopenak Ulissesnek minden kèjazattya
Fejer ongyal vala mind ezekben kit olvasunk
Isaszar illyen hellyek nagyò magassàga
Az Pedigleu kùtt belùl szèp aranyos vala
Oly szòlò ùn dulàj vala allat Diriapolyba
Mivel hogy az hazak Azò kèjazattya
Ocseszte ebòl allattak az szòlò ugy megò inga
Sok helyen le mellattak az szòlò ugy megò inga
Egy kèt eleit regi napok Diriapolyban lakanak
Onnan az Tabor ncàn mùtt el vallaganak
Havasza nevù Szalubà estvèle megò szàllànak
Azon egèl ott Sàlvàn megò reggelre jutanak
Reggel ismèt volgyintera onnanis el mennek
Baba mezò Varosba estve Szele èrènk
Jo hajnalban mindnyajon onnan Szel leszù Kènk
Es az napon estvere Barkàzra èrkezènk
Onnan megò Szel leszù ben el merènk volgynak
Es ebèdre erkezènk mi Karish aba
Sètèt estvere Sedigò Karaszùn Szaluba
Ott lovak vendegsegè vala Sovany Szalma
Karaszinol èrkezènk masnapon Torlàra
Ottas gazdak vala edes csalòs borra
Borjoz vigjazo Sedigò vala es Szùkèg vala
Mert az Legenyek-i esse Szàs Szalra
Ha kenzelego Gazdaval vagy kèt kupat ittak
De negy annyit kerdobul òk el kuhinottak
Bò Czirokbol az borba elegeo Szalasztak
Mind Szellel dòledezek el Szangia ittak
Onnan es mertek mennèk az Tenger Partjàra
Hol Menalaus lakott Szèp Czirkenaba
Ott Szel neveledet volto az Ireg Helèna
Es onnet vitte òtet az Szarv Trojàba
Miòta azt

Miolta azt az Fiúk Gyözedelmet el vötte
Az Athul fogva azt ö nèd el hozte
Romlott Palát borostyan Szeg Zöldben fel nötte
Kö Palai S Bástyai vadnak töredözve.
Az Városbul is mecken reggel elé nennek
Es Angyal ese Ellédzie eshere erlézenk
Angyal ese E Nédtu hátrán ezeret fel lészulènk
Constantinapoly Fele onnan megs el nem enk

HESEDIK RESZ Cap: LE IRASA

Del után lec crater Constantinapolyba
Be jutank az nagy hires Czászár Városba
Megs mondom kevés szóval mi rémü az Vára
Ha ki fejig nem tudja halgasson en Szómra
Ezzaltra S Naz Nyugatra Kimas az Kö Pala
Mert onnan sem vizi nincs vagyon Szárny árka
Gántással es Vetessel nehezt ki vala
Sok helyen az árkába vala Szeg Zöld tuska
Delre az Fejer Fenger vagyon az Vízbe
Nagy lehet Feléül lenger Za ladek mellette
Nas Fél mély Földig az hossza ezzaltra es délre
Az lenger Feléül nehi coak egy lépésnyire
Hee hegec S hee völgec Foglal be magaba
De három Szegletü Szab anthal az Vára
Egyik Szeg vagyon delre S Mainé az ezzaltra
Harmadik Fedig S mutat nyár nek nyugotra
Es negyen eszer utzai vadk ott az Városban
Kec lét emberi ettzaltra örüz az utzákban
Nyoltz van ezeret lessen az ár lerek Házakban
Hadd vigyék emberi nints az erre Szágban
Egy nagy intétt rézk liggio a Vottas Kiatzon
Az rés liggio Fedig S haron Fejer vagyon
Háron Fejet liggionak Bástyákkal oh módon
Hogy Vár háromszegire az liggio mutassuk
Az Theodosius

AZ Theodosius Császnak egy oszlopa
Mely hat lépés nyéz vagion kipadoz Piramida
Két részben van az oszlop magassa formába
Harmad fél ol Kőlve Piruse az Fundamentoma

Ennek Fundamentomnak Kőböl Piramidak
De mind Márvany Kőből azokat Faragták
Külömb külömb Képekel Képek negy Historiakat
Egy Szegen Feddigien Piruse az Fel valoak

Fundamentum negy Szegü negy Darab Kő teve
Az negy darab Kő vagion negy Szegnek öntve
Azoknak van az oszlop Kessen helyheztetve
Oszlop Kis formaja vagion Kek negy Kegbe

Hat öl oszlopnak kidgyed az ö magasztaga
Az egesz egy Kőből vagion ki csak Alva
Kürüle mánvány az oszlop negy oldala Izzira
Fundamentum Allyára ezek vadnak irva

Difficilis quondam Dominis parere Serenis
Jussus, & exhibui Palmam Hortare Tyrannis
Omnia Theodosio cedunt Sub Olig. Jerem.
Per dems hic victus ego Dominus q. diebus.

Az mely Kalznak ezek vadnak Kőbe Irva
Semmi Epület azon az Kalzon nintsen
Hanem csak Jaszodoznak és Disdőzsek esen
Mert es az Kialz vagion gionom Kep terében

Vannak minden Utzája Kek Kárméconos
Akar melly Nagi essuben Kosa az nem Sáros
Minden Felé az Vános nagi Terjos es Hágos
Sivár minden Utzája de Nestere es Szoros

Es Justus Ingolts Kastra Constantinapoly
Minden Arus Utczai be Hejazva vadnak
Az melegen Vásaglok ott nem igen Járnak
Mint nagi Sokadalomban minden Kaft nagi vadrak

Az Bászár

AZ Cziszár & del felöl vagion kiülön vára
Mind marvany köböl allo annak az haſuja
Aznak fele viraros es aranyos vala
Surüen Kagad Jantsár kapu közit allja

Hólom oroszlán vala ottegy sötet helyhez
De verhenyos es lyga azo ek az Szüe
Negi vala mindenikb az negi lada kürme
Mindenikb zenedek es Szines az Szüge

Hatulsso kis kibánis vchonyaz derekra
Kraza Fedeg es Sima mindenikb az Farka
Olhan mint az Medvéé fejek koponyaja
De mindenikt vagion Kaj legyetlen Szája

Pardusz es Leo Karduz kuzis ott vala
Onnan mennek az Nya Syphia Templomba
De csudalatos annak az ezüſta kö valàsa
Belöl mind kiros Gyal marvany oszlok valva

Kec rendbe vadnak kenne szép Aranyos lavak
Sumas Kanlattan sok üveg palatk lak
De kürnyülöttc vadnak gyönyön kinaſok
Marvany köbül allanak egeszer mind azok

AZ Cziszár Vára mellet nagy kellet fellüre
Mely vagion közell vagyion Tenger & mellette
Sok algyuk valattatnak majd fel mely Silvanire
Sereg forcalis volcak s Tüzes lak közötte

Kereszt ennyül mene algyuk közöl Bolan volcak
Erdekbe nyelt a gyujtuz közöl ki ratak
Ba fillonnak kallai kivül megh nyugattak
Azo ez dezlö Szin allatt Isak egyedul tavonak

AZ Tenger közepin van egy Biróhz delre
Ott gradicsnak magassa vagion fel epitve
Egy kis kö Szin kiemelkedik fellyül a helyhez et ve
De nagy kellessen kenyi vár annak az ö neve

Tizenegy

Pizenegy allyak vadnak helyheszretve abba
Hogy az Tengert ovizzek eszakfelek arra
Az Feketе Tengernek ott van be folyàsa
Mas felöl Teszer tenger nèz az bashàtzlàra
Az Feketе tenger ez oly tèbej folyasa
Az tyàr varnal hogy malmot ott vel hayzona
Vàr Szegi felöl debre nem lèpzik folyàsa
Mert az Teszer tengerbe ott van szakadàsa
Az tengeren ott vadnak iszonyu nagy galliak
De az kik Francziabol galyonak ki jàrnak
Sok alyjnyi lat abbe karkolnèk karlyàk
Hogy ès azokat orak az kik ovàk galyak
Hatvan egy alyjnyi lattam Francia galyonba
De tòbbeby lattanak nagyok ugy hogy màshoz
Ott conty natziokba voltak es màtottva
Pen pilonak s hàzok voltak kerezsony gallyak
Az tèrtia vagyon az Vawn kùl debre
Es az Teszer tenger ez ekben elfitve
Az kèt szàzatta vagyon szeltben cserelfesve
Nagyok galatàbol àllaz egy nehany nèpe
Kaf kelesre esikbre vagyon az Galata
Annak nagy es ewes kegy oldalba vàra
Tenger szàladekon ott nagy mènden hostattya
Van Constancinapolynak tengernellet ra kva
Menyi ember èrdekbe s havassal fedvedte
Ezel fel batar legyen Moldova tèrre
De Constantinapolynak vagyon annyi nèpe
Az Hostalyàvak egy ütt mènden ember èrte.

NYOLCZADIK RESZ TÖRÖKRÖL DOLGA

Megis mondàs leves szoval az vawsmi volta
Immar elö szamlàlom az Törökök dolgat. Es sok

Es sok fő tiszttől Szerecsen hasonlót
Az ily Császárok végre ekes Szegfűjét
Fő vezéri mely Tábornál Ezektől el szoktak
Annak legh elsőben itt az Fejeket el vivék
Az Tábor elegyen Philippiszt kiloch
De aval Szultán Mehmeth Országnál mereledek
Szultan Mehmeth Császárt miert lett Fogsága
Megh mondom de ez kiczi nyilvánvaló más oka
Szerzy sok vadaszszásban az üdött mulatta
Es kiertben helyekben az nepet mintotta
Sok agarat s kopokat s aggastokat tartott
Kikre szamlalhatatlan kinseczi költ zsold
Az szarajokban szalgál csak ottan mulatott
Hadak fizetessére vitelt kevel gondott
Hogy ha mi kevés kintsec az hadak számára
Az Tizzedek kiadott nem volt gondja arra
Jare megh az Tizzedtől hadainak ő soldja
Azis az Tizt magának el kaparintotta
Tizjait es Juttsait sokat zugolyzak
Es hogy siobot nem vötek szigornak voltak
Nagh városnál sok Tisztet okis fel kompolyak
Szultan Mehmeth Országra ezért haragutak
Mivel Fedegh szaust ezek valattyotak
Kharatha ellen is es ak pia dobolnaik
Hogy Constantinapolyba be menyen kevannyak
Szultan Mehmethnek hirtin nyakabul kevonyak
Hogy szaus Fő vezér az városba jusa
Akkor az Caszar vala egy szelt Szarajaba
Hirden fegyveres nelkül magát mulatnia
De Fergen Kaladonban az Szaraj el vala
Fő vezer és Kuprili hozza jöru lenak
Es illyen sententiat nekie mondanak, Hogy rege

Hogy vege Szakad minnar ő birodalmának
Hasznak Conferáltatot justa határmának
Akkorón ötet mind gyárt Arestomba tevék
És Corsoanagyoknak omlet vitza viveh
Fizen hawn gradusi Dő lőzbe be vetek
Hogy fogsagba elette nehi végezödjek
Minden ágjatis alatt udvarbol ki hajtak
Sok agàni s legyic vàrosra ki szaporak
És sok fő Keresztyen Szellel minden adak
Világ dicsősségről ellleppem megh fosztak
Abeő Eötsen Jedigleh allat ele hozak
Mely az Szultan Szultanin s Caisar t választak
De az Conservalasban ezt az rendet tartják
Hogy hadat megh tizet es ugy confirmàlyak
Ab mely von Jancsàr agat Mis Vasoval vittek
Sot azt az ő Kezebol ismet ki vettek
Sok ertzen Kinzo ő rajta erőszakkal vöttek
És helly vala egy ittan jo Sàl Legeny Jöttek
Hatvan ha fő Urakat allat megh valoztak
Szerny leresse s to tok Tarhàzba kinő ottak
Mellyek az hadakat Szellel ki ozztottak
Mert az regi kintsellel Szabadok nè voltak
KILENCZEDIK RESZ CSÁSZÁRI POMPÁJÁRÓL
Hogy az hadakat Jozel almegh elegittek
Szultan Szulimàn Csaszàr egy hajoba nevek
Egy fő Szultanba ötet tengeren fel vivek
Hogy pedig az Orszagon haraton ad essek
Egy fő Szultan egy Hostat eszak felol vagyon
És minden ellsőben Tenger Galàdzon
Varnak egyik Kezihez azen Kozzel vagyon
Ugy osz alatt hogy vizben laton fel hàz allyon
Ebben az Hostatba van egy Templom epitve
Mely Gorög Templom s vele az eletes Helye

Arany Sz

Arany szájú Szent János ott volt el rendelve
Gerézd kiólis az hely carcatolt Szent testébe
Abban az Templomba van János lesartója
Három ezüst kapoccal van által foglalva
Szép feketeséllel az koporsó vala
Pedmenczára tettek nagy három ötzalra
Templom mellett ezzalról egy tornáz épüve
Marvány kövekből minden egészen kövé
Szép rezés es arany os tornáz kálsó fele
Templomnak es tornáznak fejérsen fedele.
Ahhor Constantin apolya Török Kenzer vitta
Mahumet Vízlojának allan harcza
Ott esett el az tornáz hol épülve vala
Azért az Török mindet Szent helynek tartja
Tornáz közepin feltül egy élés koporsó
Abban fedik az az vízlo harcz
Es kosorgo fellett függ egy nagy ezüst karcz
Az kosorgo fedelen gyönyörüsséges
Vala wolt egy kosorgo egészen áll vala
Az wolt ely fantzellal volt molálval be vonva
Sok üveg falczok sürün körülle agak vala
Allyal minden ellyessek gyertyázni ottz ala
Nagy nyugot felöl vala wegybe tornáz &
Vagyon az koporsója az vízlo harcznak
Nagy nyugot az fejénél van az koporsonak
Az fejénél kövel hangát az Tatzárok
Mas koporsóba feltül vannek hosszlan ágya
Nagy Velencei hornacba van az koporsója
Kit haragába Tatzári vegyen megölt fejétotta
Marvany kövel ki vagyon faragva az Hantja
Templom es tornáz között egy Feleseria
Az alatt egy szép Petsnye jó izü bor vala
Volt az nilla fantzellal egészen borulva
Kinz Marvány oszlop fogos egészen azt tartja
Ahhor

Mikor vagj az Templomba vagj Tornátzba menni
Elsőben az Istenneel hiszi vagjon a hiszneki
Az után az kit hellybe mennyen lenyegj &
Ejel nappal Tornátzba Gyúcselen örizneki

Veres Tessétkel hagjo vala megh az Gyúzva
Es amaik hátvan Lassat az kit oldalába
Hátvan Gosztanókaik az aliker vonjak vala
Sok hagjo & egesz Tengeri el lepték utána

Az Császár az Tornátzba akiker bemenyek
Es az kardot ott pedi oldalára kötek
Az Dinasztia kastun varosba be vivék
Es az Ordzári Jomfitt ellessen rendelék

Baltzár vala kastuhz vala egj mely Tolcse
Minden Tavenyel az utza vala be tenive
Es kastul Janosar a Nagy utza kit Tehéne
Angliai honczóte volnak minden sobrie

Egj mely Tolduijigj kit zenében alta az Janosar
Minden Gyászak ó Ihozták volt külön Gyakatsa
Gyakatsok kezében egj egj alabándok
Tzengoztyuvel megh Gyúzó nagj-hotzu mhajok

Szólaltak meg annyi kimene az Janosar Gyá
Az Gedjelen ittim & kezek abrazatta
Vellony hoszu es Gyoke nek az kapitza
Nyeregs Tobe aranyos Tollas Dmzo gyarja

Száz nyolczvan Barbadtiak Gyalogh arany men
Tollok mint Keső Tessin nagjon es Gyeyerek
Hatvan nyolcza Gedjelen Gyalog Tollas ezek
Az Gyad Tüzes kezüjo lovakon ülnek

Es ezeket követik Száz hatvan Ohrzok
Smak nelkül az kantzol mikor vagjas kapo
Tüz ejel vagj belejek Gyors volna oly nagjok
Oldalokan villogok Kez aranyos kardgjok

Száz

Száz ezerből kadjak ezeröcön menek
Mind tolverenyes kalitsa az hongek nelek
Hanzal kotogánál ezek fen küssebbek
Ele is pátra Szegen kongiot alat fejek
Ezer után 10 vezer kafrák Kiával
Monconcz ejen éles aranyas szeszámmal
10 vezer Pedyis remek Un átrazattal
valanikaz Pompába király zuhákkal
10 vezer után masok hatzon negy emiek
Magyarok Kenzecből valok ezer Szentek
Balfelöl á bal kötve volt hongek nelek
Kongot kottje Pedyis Szofium Serének
Hamminz kec legyil Szaz ezer után menek
Szivegs tölcz formája volt nagos Szivegek
Ayok Pedyis egesz ezüsből öntettek
Talpig Selyé ruhákba voltanak mind ezek
Es kilenez vezerben ezek között voltak
Aranyas Szöt viragos czafragal villagtak
Sima fejü es ollas bazoganyok voltak
Draga kötöl Stranyból ugya nagyokat anak
Szultan Szuimán Ugazar ezek után vala
Hozzá s halovany nelk az o atrazotta
Kittiny vala az Szalatta mezraze Járo hatta
Elejes, mert o nelk az üdö hozta ug
Hatzán Selyes Szüge Szinte Sanfaja
Aranyas Szöt viragos Szép köny czafragai
Ker Sele Szemeivel az uttzán nez vala
Azt o közinetik az volt az Szivnaja
Ej Szuszabenki nelk kanyiat fel Gyötte
Jobb kéz felöl Hatzát mono Szoron mellette
Az Ejnek Szultanis Bal felöl kezeve
Nino kettö az fel kezü Napernyája vötte

Jobb kéz

Jobb kéz felől bal kéz az Datzár konyak
Keo balor Feleze co ll. medalyokon vala
Jedzenek Nagy Ker Tiszteet hitt Europaban
Azert viseli Datzár az o hat kalattyaba
De az Mott az Galzár harom tollat viselo
Mivel Europaban bir o harom Fitzcet
Harmadik az Czarzár pedigh moszko illet
Mint Budai vezerfeo o tolle el cseggent
Datzar elott jarnek cserdek Kese nezek
De gyalogh az Szarvas kutanna Zergetek
Datzár az o várában elkeszen kiérnek
Az Datzár Jomakaban volnak kilyen rendek
Egy kor az Ki Lattzi Sarok Jarossal
Es az Felett Fejdelem Josika Gaborral
El menvenk Galczaon es tobb Deakokkal
Megh ejelzek Utakat de negy ores Sallal
Mert ott egy reszegh Janitsar az uttan jar val
Gyorsagtol nyakra valott az Janitsar el rohna
Egyegh Jankinak kivan amazt lesz vánta
Sarott Jarost kuta be allot egy bolba
Josika Gabor pedigh akkoh másuc volt
Tyak hamar bolt ajtora öt oda jutott
De Sarosi az tudta hogy Janchar zörget ott
Es ersetes tartotak bellól az bolt ajtot
Az bolthoz Ke ki jövén elkezdi bossziló
Mennyek el nec vnker haszna Jeni ide kivanto
Le vnhik ezzer haja mi bossu Mezünkel
Ha hatunkron Jo Janitsarok megh maradnanek
Es az utan hogy kardok kötik fuhmanok
Fö Vezerök egyiket mondgak hovanak
Es válaszul vnnekünk allyon adanak
Egyik arannyas Szep kutyk Udvarba valak
Mint az

Mint az Ismeretl[en] vagyon Lic[en]c[ia]t Erdelybe
Azzo[n] kuttyaban[n] vagyon chiove
Es az Udvarbol menand[ó] vetemenyes kenyebe
Az Szegyis ollyan formaban volt Pel[y]hesitve
Kek s feyer is gombelyese apro hiveteskel
Meg is padmenenagya virag ossan szerdel
Es le vetemenyes kenyes es nyen bötiggyel
Tellyes volt minden fele szep vraja Juvekkel
Onnan mi Haza menenk az Erdely Szep Szer
Mas nap mindgyart kezdenk az nagy hoszu vthoz
Ladank az Lovak is fel lovadasahoz
Akkor lön semersegünk mi edes hazank hoz

[redacted]DIK RESZ KI IXDULTUNK

Szeptemb[er] nagy del napan az vton megallank
Es halokat ja lubu es tyuk fele vettenk
Nagy mondhatsagossan azon legel hallank
Akkel Hazen sem kaptunk sut czukrot sem volt Jank
Onnan estve Szabadnak mas napon az vton
Sudtuz nevü falubu jutank ettzakara
Ettzakat egy Magyar mellett az vton nagy vala
Az Szalatrol es mer el jövenk Szalgunkra
Harom mely fulbenyugo Szep Szalmakat nyuga
Meg is volnak Sikeny gyarak Szeptemb[er] napolya
Tobbe minden nagy vagyon ott Tornak Oszlopa
Es ott hellyen talallunk ezzel ko hasakra
Kek aleron Jegyben ezt el Jalyatni
Hogy abban az ürtzig bölyen tovi Szalad
Dobor nevü Duna abat legyen abba
De ott kelle abrak minket Szakadna
Mind Szegyen napolyig Du napolyt Jogyen
Egesz addig hol nagyon az Kovacs Kavaggya
Ollyan tobbet mikor mind az nagyo ra lova
Hogy mikor az nyil hozze Jutt börit le vonya

Meg az

Mejjb az Lovakis közre jarni mozdanak
Hirre az csüccse künsnek az Szalàni annak
Az Szàrai Pediben nek vetnyabbak
Es az Szuros Szalàni Sollalyi à Portbak
Indeznek azonnal el jutnak Szaraiva
Az tornyok közt grenyak nagyobat Szalada
Azon ejel kellenek nekünk ott halmia
Szàsnak Szàrait lovallal nem mondanak nema
Azert mondaz lovasok egy nagyot nagyatak
Mert az hopon nttmia lovak ell à lettak
Mivel kepin Jndetsrol Szarapa jn tottak
Harmadik nap Pedigen azutan mondtak
Jami nehò Jaroton adnore jnto tunk
Külön közön Szalapa mindnyajon Szà Mottunk
Lovainkt Magunkt Jenzen [redacted] tunk
Ejel haton orakor az vora mondtak
Az varos közt kicsi Szaras elyigen bè vala
Hogy haton kovàn alnok ott jol el fèr vala
Az Szaràsnak fejebe sok halak lakòsa
Szep hizta es jo hzù az vize etalna
Reggel ontan mondtank mindnyajon az vora
Es ftl tajsa el jutank nagy viza vàràra
Egy magas hegjek az vàr tetejebe vala
Ott vetzettek el egykor Magyarok tabora
Erikere az nepen eshnek erkezenk
De Szallàst az Szalaban ott nehezen lelènk
Mivel az Szepsalnal kettòbben erkezenk
Hogy orakor ottyatka megèt az vora kellènk
Onnan Szàrba halan jutank ettzakàra
De nyomorusagosson erkezkelenk oda
Mert m kallanzsank fejetegè volt agja
Nem tudta hogy mene dan ordeg igaz uttja
Mert az ottzagos uttakol mk el tevelyedtunk
Nyit uta vetzet dabrak egy mas közt jòttunk
Hegjeket es Völgyeket egyk lemgottunk
Az mely nea Szàlibk Szurkulcolor ertènk

Ott az

Ott az Székely Vaho egy lovast el lova
Es az vrros Lovakra hamar vgrve ozta
Az vtra el vrnek Sereg ÿ ika dagva
Hogy az Bolgar meg s ndra vtanok indula

Bolgar Lovassi Zerrja vtannok hiaba
Hogy azok meg s adjak ben nalok szorgatta
Nehez Székely Vaho rovas nem tarthatta
Szeki Seregjebol az bolorba hagyta

Sokan az mi kozzunkbe kilovoltak nem tudta
Akkor de Kiz Jenzi az Ur az Bolgar ada
Hogy jarjon ellen azert egy Sajnalotta
Hogy meg s oltak az Bolgar egy hadotta

Beleire mi Zaibol gyorsan erlezenk
Ott egy Bolgar hazahoz meg s le reflexenk
Hamar orakor ez hirnek het hely alunk
Kominan az nap estere erlezunk

TIZENEGYEDIK RESZ NOAK HAVASSA: &c. Miska

Az Noak havassan Komarom nem megye
Onnan Belilovara el jutnak egyenes
Hely noak havassa Magyon közel fekue
Lyg elojzor az hires ormokat ott lelte

Azon ezzala abba az Zaluba hallyak
De egy mara Zenaro fejlett nem Lattyak
Hanem ejak jovany Zalmat az Lovak adnak
Minden ojcsen Lyg s kit kit Jenzi Zeinlelnek

Zerrja pedig nyomorusag az uttan konyre
Mikor Bolgar hirnaja Zenekkel fel vole
Az Terde Kalattanj meg s sohase nelul
Zolden verossel lattak Legenyrel az Szome

Ez fellet ne hez utton fel lyunk el allott
Nyre ki Lobakat borjutt az igen Lizai volt
Sok orszagokba latni es hallani nem volt
Se Magyche Szüzekre itthon vittek gondot

Ha ki oly nikre Lovakat borjutni
Akar nem kell am annak csak Lyuk eszel birni
Sem pedig ajandekrol hijs agyat tenni
Ekkeszen az orszagot Lovaccal ratni

Finis Laus

Feleköszöröl ismet jövènk Drágyhoz
Az Bolyarokhoz vala ott hagyt rendeyéjbe
Volt lakadalmat nekik nyitja közepibe
Pirót Szőrös es Dobos volt vendegségekbe

Drágyhoról más napon Strizod közé jövènk
Es az nehez uttyniqi sokaty vesztödènk
Ott egy Görögh házához megyök le szállásonk
Ismeröm negyvenöt negyven az nova helyènk

Az nagy Szegh erlelèsènk mi Kristusnak ünnepe
Mely az Duràn nul vagyon csak kettö nélkül fölönjön
De Lovaink aszerel voltak csak be fedve
Azert az hó ötzakba csak nem oda lettünk

Onnan más napon jövènk Szmeon orosz földre
Melleröl annak el az nagy Szeles Duna
Ott mindnyájon be ültènk egy nehez hajóba
Estvere hajókázánk Selevc Gergyóba

IDEZEK KEDVÖSEK RÉSZ HÁBORÚ ALÓL.

Ismet más nap èrkezènk egy kis hidacskára
Mely havasi alföldünek vala határába
Kalugyeresthez jutánk azon ötzakára
Olahok föld a latt hálánk mi házakba

Kalugyeresthöl jövènk más nap Bukuresthi
Ott elestis az vajda mielènk rendele
Es az Urhoz az vajda lettünkért be küldè
Azert el jövetelünk halat mas napi délre

Mely ö felelèm Bukuresthöl szèpen az ötvenik
Mert hozzánkben vagyon sereg u bolyos helynek
Paltza vagyni olahok kamar el nehezének
Mikor nekik közel van az ö ellenségek

Delután Bukuresthöl ismet el indulánk
Egy Korcsomára Szmeon estve jutánk
Mindnyájon azon ejel mint lehete hálánk
Reggel onnan az nova ismet el indulánk

Más Korcsm

Más hartomára az nap esmerkèn erkezènk
Egy ház vala az helybe ott le telepedènk
Ejel három ozaker ismet el kèszülènk
Ott ora hybor reggel az útra ereèdènk

Targovistyára az nap mindnyajon erkezènk
Egy olahnak házához esmet le telepedènk
Az Vajdának egy Hauzt ádott vólt mi mellènk
Ott ihlven el ettzakra onnan elèb jövènk

Targovistyáról ismet reggel el indulánk
Egy mezöben kúthoz ettzakára szállánk
Akkor posta lovakat hozának mi hozzánk
Sok el állott lovakat ott el változtatánk

Az mezöből indulánk ismet ken az úra
Es ettzakára jutánk mindnyajon Rukaiba
Azon ejel ott kúttánk az olah faluba
Mely szinten az havasnak tulvan oldalába

Az Ezer hat száz kettöt szinten nyolczvan hirben
Es Sz: Mikaly havának szinten közepiben
Kezdem az Historiát az Duna mentiben
Mindenekröl meg emlèkezem miket láttam ebben

Nyolczban nyolcz Ezrendönél kezdvehbe
Az ezer hat száz kettö felett jutánk be Erdelybe
Torzs várára be szállánk allyon ebbe
Azért ez Historiát ennél hagyjam abba.

Vege Martinus Boer Mpr.

Litera D. Martini Lutheri ad Hunterum ex ipso Autographo in Bibliotheca Hunteri reperta.

S. et pacem

Scribis mi Hunteree, dedisse te ad me literas, sed nescire an istis periculosis temporibus redditae sint, scias autem esse redditas simul incluso nummo aureo, effigiem Theodosii habenti quem scripsisti mihi donatum a Praefecto seu Judice Vestrate in memoriam sui, cui vicem meam gratias agas oro. Ceterum de statu Ecclesiae et Religionis apud vos paullatim reficiente, laudo Deum Patrem luminum a quo omne bonum procedit et precor ut augeat vos et benedicat omni benedictione spirituali. Amen! Non deerit vobis morsus serpentis, quia sic Scriptum est, sic factum ab initio, sic faciendum est ad finem, ut inimicitiae inter semen serpentis et semen mulieris statuantur. Aliter non habet nec habere potest Ecclesia vera Dei, sed latium est autem nostrum quod victoria semper est penes eos, qui vulnerantem contra mordentem, sicut Scriptum est: Ipse conteret caput tuum. Recte igitur facis, recte sentis vigilandum vobis contra hostes externos et lupos vicinos et domesticos, hi sunt duces Amalechitarum et quidem molares ut Propheta ait Psalm. 58. 7. Sed occupatissimus sum jam senex et effoetus, qui requiem quidem optio meritus sum (ut ita dicam) sed parum faciet votum. Ideo vix brevius scribo, aut si quid respondi curabo, cognoscas velim. Dominus sit tecum et cum omnibus vobis, Amen. Dominica Cantate 1544.

Dñi M. Philippus obst in Thuringia

Martinus Lutherus Doctor

Inscriptio.

Venerabili in Christo Viro, Dño Johanni Hunterio Coronensi in Hungaria Evangelistae, Dño Fratri suo in Dño Charissimo.

Georgius Racocius in Poloniam quadraginta millia dedit exercitus, quinque millia selectissimorum hominum per Polonos amisit, Bellicus apparatus ejus captus una ad impedimenta, vexilla triginta et septem adempta, insuper ad indecoram pacem a Polonis redactus, his conditionibus foedus iit, ut Legati ad Proceres Poloniae mitterentur, qui gravitate sua eos reconciliarent: arma deinceps Polonis nunquam opponeret, se contra

Sarmatarum hostes opem et auxilium omni loco et tempore ferat, Loca per vim ablata, restitueret. Regis militibus decies centena florenorum millia, numeraret, Tartarorum Ducii, centum quinquaginta aureorum millia deponeret omnes thesauros e templis ablatos sine mora restitueret. Hoc modo vix Polonorum manus evasit, quando ingenti Tartarorum colluvie circumfunditur, ubi multa millia suorum evasit, ipse cum lectissimis pancis, hostium manibus elapsus item vix a Polonis vitam et libertatem precibus obtinuit. Polonia rama ruinae fuere Comitatus partes, Muncacziensis circumjacentes, igne atq; ferro vastarunt. Turci Lusigni apparatu ate. octoginta millibus Tartarorum Anno 1658. qui per Valachiam in Transilvaniam irrupe runt, et quadraginta millia Transilvanorum in servitute abegerunt, Arcem Boros Jenéo obsidione cinctam, dedentibq; ea praesidiariis, expugnarunt. Christophorus Pa[illegible]chitz.

Sub Michaele Apafio paulo post sublatis Kemenium Seditionis novae auctores non multi cum duodecim Complicibus, gladio percutiuntur, eorumq; capita ludibrio exponuntur. Idem.

Franciscus Nadasdi Judex Curiae Regiae inflammatus assentatorum caterva in Superiori Ungaria cis et trans Danubium Evangelicos Pastores contra Diploma Regium plures quam 40 ejecit et eorum templa occupavit quem multi erroneae Catholici secuti sunt cum Patribus Jesuitis, qui templa Evangelicorum plurima, cum insigni persecutione ministrorum intercepere[illegible]. Virum invitata foemina, zelo quodam impio ardentis res, non solum aedes sacras subditis suis vi et potentia extorserunt, sed eosdem carceribus tandem macerarunt, donec religionem suam jurarent. Milites quoq; et eorum Officiales Regius in Transilvanos moventes, instigati per factiosos, libertati Ungarorum insidiati exercitio Religionis Evangelicae incommodarunt. Haec omnia in Comitiis Posonienses Anno 1662 Status et Ordines Regni Evangelici in Gravaminibus suis copiosissime declararunt. Liber Baro ab Heister Chiliarcha Caesareus versus Szatmarum cum Turcis et Tartaris feliciter pugnavit. Pridie Kalendas Junii Caesar cum Statibus et Ordinibus regni

magna

magna in frequentia Posonij convenere ubi dissidia inter Status occ. Cath. Catholicis id urgentibus, ut a Proposito Caesaris, de subministranda contra Turcam auxilio fieret initium, praetermissa religionis cura Evangelicis, et gravamina eorum audirentur ne doctrina eorum penitus exterminaretur, persequentibus, quod in partibus recepta olim consuetudo habet. Quare hac in causa V Kalendas Junij secretarius Orationis per Georgium Draskouy et alios deputatos libellus supplex Protestantes dederunt: Sed post multas altercationes, de restituenda eorum religione, de reducendis libertatibus, militi extraneo educendo et de Executorum insolentia compescenda, ipsis Calendas Septembres Conventus regni re infecta solutus est. Christoph. Parschitius.

hoc et sequenti Anno Comes a Serini vibratus fuit. Eodem Parschitio teste.

Anno 1664. Ladislaus Racoci Varadinum majus intercipere tentat, sed cautius rem gerens a Turcis in porta extinctus est. Idem.

Ao 1669 Conventus Generalis ad Complanandas Regni negotia indictus, Legatis Caesaris cum Proceribus regni frequenter adfuit, sed quum post multas tubas et altercationes Statibus Regni non fuisset satisfactum, comitia dissoluta sunt, non sine urgenti damno Ungariae. Idem.

Anno 1674 Transilvania nova conspiratione jactata Dionysio Banco caput abstulit. Idem. Cui par. Pegesianus in Rerum Hungaricarum p. 9.

Anno 1675 Exercitu generali Caesarensi Spankau Stralsoldus praefectus, ut Hungri aliquod vectigal militare in Malcontentos Ungaros exigeret, ubi exploratorum opera cognovit, eos in Debrecenensi Oppido suas deposuisse facultates, convocato Germanorum et Ungaro milite eo inexpectatus venit, et quicquid exacto jurejurando a Civibus male contentum esse comperit, Stathmarium et inde Caschovia retulit. Contra Malecontenti partim ad Onodium partim alibi Caesareos aggressi trucidarunt, aream tendentes Balogkianam Visnaius Tribunus cum Ducentis peditibus ex insidiis captam subeundit trucidato Germanorum praesidio, quos vicere Szenderoviani Germani viso fumo subducta Schönigh, non procul hinc in locis silvosis adorti, una cum Filakienses Ungaris, qui Germanis suas commode conjungebant viribus, numero non virtute superarunt, ipso tamen Schönigh in primo congressu, glande sclopeti transverberato, prius summa virtutis praedito. Idem.

In fol. 182. Saxonum Concordia.

Anno 1676 et 1677. Postquam Malecontenti oblatam respuerent abominationem, Generalis Cobb saevitia in eos nimium usus magis exasperavit eorum animos, adeoque Nobilissimi multi viri ex utroque parte occiderunt Idem.

Conditur

Conditiones Conventiones Svecico-Cæsareæ
Promittitur a parte S.C. Majestatis
Art. 1.

Liberum religionis Exercitium Principibus Silesiæ Comitibus, Baronibus, Nobilibus eorumq; subditis, nec non Civitatibus suburbiis et Pagis Aug.ae Confess. addictis Quatenus Ces. Majestas non modo salvum ac inviolatum fore sed etiam quæ contra eiusmodi ejus Pacifi-cationis sensum innovata reperiuntur correcturam in-
§ 1. Quæ templa et Scholæ in Principatibus Lignitio Brega Monsterberga Oelsna et Urbe Vratislaviæ ceterisq; civitatibus suburbiis et pagis post pacem Vest-phalicam ademptæ cum omnibus juribus & bonis ad summum intra semestre spatium aut citius restituent.
§ 2. Ecclesiæ quæ templa habent exstructa ad mœnia Civitatum Svidnicæ, Jaueriæ & Glogoviæ, non tantum li-berum esto tot alios Sacerdotes qui sacris administran-dis sufficiunt, verum et Scholas pro Educatione libero-rum prope templa habere ac instaurare.
§ 3 In locis ubi publicus Augustanæ Religionis usus interdictus est nemo prohibebitur cultum divinum in ædibus suis tranquille peragere pro suis inquilinis, libe-rosq; suos exteris sue religionis Scholis, aut privatis Domi Præceptoribus instituendos tradere, nemo Augustæ Relig.is in Silesia cogetur Catholicorum Sacris interesse, Scholas frequentare, Religionem amplecti aut Parochos Catholicos ad actus ministeriales velut Copulationes, Baptizationes, Funerales, Communiones Sacræ aliosq; Generis adhibere; sed integrum erit talium causa ad alia loca vicina intra vel extra Silesiam ubi Augustæ Religio viget se conferre solutis Parocho loci ex vetere usu debitis. Porro non impedientur Evangelici Sacerdotes Evangelicos ~~Sacerdotes~~ ægrotos sub Catholicorum Juris-dictione degentes invisere et Captivos et condemnatis ad mortem communicando et consolando adesse.
§ 4. Nobiles aliiq; Catholici qui in Parochiis Augustæ Confessionis degunt aut fundos habent Parocho Ecclesiæ Evangelicæ Decimas et alia Stolæ nomine venientia solvere tenentur.

§ 5.

N.

§. 5. Pupillis Evangelicorum cujuscunq; sexus et Cond
nis diversæ Religionis Tutores vel Curatores non obtru
hac multo minus fas erit hisce Pupillos in Monasteria
abdere sua Religionis Principiis imbuere. Matribus licit
esse, si Tutores Legitimi vel ex Testamento non adsint
alios sua Religionis sibi jungere expetere.
§ 6. Causa religiosa ab diversi Judice executioni non ma
dabitur antequam is in ejus interdictum ad Supremum Tribu
Regimen aut Cæsarem negotium deferre possit, ibique just
perim: proinde licitum erit Statibus Augl. Religionis hinc in
nem mandatarios suos ad Aulam Cæs. propriis sumptibus p
tentare.
§. 7. Causa matrimoniales aliæq; religiosæ consistorio Cath
lico non subjicientur aut secundum Canones Evangelicor
judicabuntur. In quibus Principatibus tempore Pacis Vestph
phalicæ Consistoria fuerunt Augustanæ Confessionis ibi eadem
restaurentur, quæ ejusmodi causas examinabunt decidentq
salva appellatione ubig. ad Summum Principem.
§ 8. Retta amplius Ecclesiæ ac Scholæ per universam Silesi
sive a Collatione Cæsarea sive aliorum Patronorum Cathol. def
deant Pastoribus et Colle
conservabuntur et protegentur: Patronis Ecclesiasticis qu
jus salvum esto vocandi Sacerdotes et ministros ad mini
in Ecclesiis et Scholis ab eundem. nec illis impedimento
erunt contradictiones aliorum Catholicorum Jus Patronatus simi
taneum habentium, quod si hi tergiversentur nec intra te
pus consuetum se declarent universitati facultas esto sal
dotes ac Magistros idoneos Scholarum vocandi sine tamen
diminutione Juris Patroni hac in causa competentis.
§ 9. Nobiles, Vasalli ac subditi Augustanæ Confessionis Religionis Boni ad
officiis publicis non arcebuntur, neq; retrahentur bona
vendere, et extra territorium cum libitum fuerit commi
uti pace Vestphalica fusius est expositum
§ 10. S. C. Majestas amicis S.R. Imperii Socia Principum
Statuum ejusdem Religionis intercessionibus pro majori ex
citii libertate iisdem Statibus obtinenda locum relinq
non recusabit et mentem pacis Vestphalicæ.
§ 11. Mandabit pariter ut hæc acta et transacta non tan
ad dictum tempus executioni tradantur sed etiam omnia
comprehensa bona fide serventur et impleantur, iis tri
pedibus vim legis nullis contrariis rescriptis infring
dam, promittit denig, ut Minister Sedicus executio
adsistat

adjutat, ac in hoc negotio Actorum communicationem accepit.

Pacis conditiones in Alt Ranstedt Anno 1707 die 1 Septembr per Wenceslaum Comitem a Wratislaw Cancellarium Bohemiæ subscriptæ sunt, ut ab ipso Cæsare et Imperatore Electo Josepho intra spatium duarum septimanarum ratificerentur, quod tamen pacis hujus ex effectu postmodum liquidum constitit.

Anno 1678. Emericus Teokeolius et Christophorus Bohemus Francicard Copiarum Præfectus ex universo quasi mundo, non Ungariam, sed inter Ungaros et Transilvanos discidium suborti eorum vires fregit. Perstitit tamen Thekelius una cum Gallo in proposito et trajecto Tibisco, Parosti, quod Szegedinensem, Csongradiensem, Arvensem, Thurocziensem Trenchiniensem et Nitriensem Comitatus pertransiens igne consumpti oppidi Pestorzona et Privetia, ut oras Budensis Zolnensis et Hontensis Comitatum penetravit, urbes montanas suis præsidiis firmavit, sed ad vicum Nagy-Hen in Comitatu Barsiensi, Generales Veyen, Bunevald et Carolus Palffi Sparsas eorum vires profligaverunt, unde cum Gallo et Emerico Thekelio lento gradu reductis ex montanis urbibus præsidiis ad partes superiores Ungariæ sese recepit, tum itemum in desertos Hæriti, Cassovia per Tribunum Bevenald directa. Christophorus Parschitius.

Anno 1679 Pestilentia hac afflicta Ungaria et Germania Cæsar rediens per Monachium Viennam in Bohemiam abiit. Artikuli Cassiparos. vid in Artikuli. 55. Ibid. 69.

Compulsus est Idem.

Anno 1682 Teokeolius cum Turcis itemum in comitatum Trenchiniensem impetum fecit, atque illic de militibus Caesareis quosdam cæsis, quosdam captivos abduxit. Mense Decembri visus Cometa: qui in dextro pede Ganymedis ex opposito sagittarii exortus, per Æquatorem, Eclipticam, Solerat Aquilæ et Cygni protensus cauda suæ sphæræ caput Cephei attigit. Idem.

Anno 1681. ad Brem 28 Mensis Aprilis Somproniæ Regni civitates comitia sunt, in quibus Eleonora Magdalena Theresia Neoburgici Electoris Palatini filia, et Leopoldi Cæsaris Conjux Regina Ungariæ Coronata est. Palatinus Regni Paulus Esterhazi electus, Libertates religionis Exercitium, salvo tamen Jure Dominæ Terrestrium permissum. Pastoribus Scholarumque Rectoribus præscriptis et propter Reversales munia sua, non obire valentibus,

reditus et libera Professio concessa, Loca pro templis, Parochiis et Scholis extruendis in singulis Comitatibus duo designata, templis ademptis pleraque Catholicorum reservatis et alia plura. Christophorus Paschingius Anno 1682 Cum Statu Evangelico in Ungaria exacte satisfacto minime fuisset, omnia spectabant ad bellum. Et Comes Teokelius protectioni Turcarum non solum se submiserat, sed et quotannis tributi loco certam summam se soluturum pollicitus fuerat. Conjuncti ergo Turcarum auxiliis ad Castovidum ictum est, ubi nocte nivosa tempestiva, munimentis non ita pridem a Caesareis exstructis capta est et 29 augusti urbs ipsa interceptus, quare tota superior Ungaria, ut auxilia ei mitteret permotus fuit. Hinc versus Tekkinum, arcem naturaliter et arte munitissimam in Neogradiensi Provincia, et quam Stephanus Kohari defendebat vir fortissimus, promotae sunt castra, eaq; expugnata Kohari a Turcis captus tandem ab ipso Teokelio ingenti auri pondere liberatus est. Praefidiarii et alii Nobiles capti, non sine multo aere Barbarorum servitute abacti propulsaverè. Tulmen hoc belli Polonici usq; detonuit, sed Victoris ripenses hic in obsidione arcis haesit, moneta praeterea cusa, in altero latere inscriptione: Emericus Teokeoli, in altero vero descripta manus acinacem tenens cum verbis: Pro Patria et Libertate. Teokeolio itaq; victore, Pastores et Scholarum Rectores Evangelici ex Exules, revocantur, atq; in pristina officia restituuntur. Imperator pacis in Diaetis transigere cum Teokelio constituit, sed is fretus Turcarum amicitia, neutiquam ab icto nuper foedere discedere voluit, vel reconciliate amicitia fidem facere. Idem

Anno 1683 Rejecta a Vienna Turcis, Teokeolio victo et recepti multis urbibus, quas prius occuparat, precibus Poloni Regis et Electoris Saxonis commotus Imperator, omnibus Malecontentis veniam, bonorumq; Restitutionem applicatorum promisit. Idem.

Flux Hungarorum:

obiit Mar

Wir Martinus Melzer Königl. und
Marinus Schmabel Stuhls Richter des
Königlichen marcks und Stuhls gros
Kuenk, unsre entbietung seiner lieb
gemeldes allen ungelen so mit gegen=
wertigen offenen brieff ersuchet werdt
in sonderheit aber denen so gebuss
und zuerkennen von Rotten thun und
wie dass die diebischen sind erfunden wor=
den von dem obgemelten H. Melchior Stud=
gardt, dass sye schuldig der Königlichen Ma=
ey marck in Nahmen und Beyseyn eines
Stuhl Schöffens darselbs Klenck, diebischen an=
fahrende, seines gebuerts linien halben alda
genom nauszusetzen, welche so von seiner
nehesten freundschaft, denen vaderseits, selbe
gebuhren sagen aus unsers Stuhls gemein
Kuenberg, welche sein diebisch empfinden wie
ihme nicht

[illegible] nicht haben erbeßern können noch
sollen, die Verbesserung und Erbauung haben die
Legitimo modo [illegible] aus einem Lasten Erbey
Herrnberger [illegible] Hofbetrachte Ehrnvester [illegible]
ehrig[illegible] Georgium Lorenz von 75 Jahr
alters Liebe mediante Betrunk, Erbs Ehe-
wirthin H. Daniels Klein Bauers Zue gros-
dene, in Gottmannstorfer Flur gelegen, Groß Vater
aus Voitenlesten linien [illegible] geborne Valerium
Klein, die Groß Mutter Agnetha unsere mütter-
seits Leibliche Schwester Marien und Geschlechts, welche
einbohrner Zu Hebenberg welche aus einer ein
Lebend tin bohne, als Mariennm, Andream Ho-
dam welcher anitzo die Leiben Kinder Jesum
Zu Monsterberg gebohren, und als geliebt gestorben
Michaelen und Hans Krüger, Agnetham Baeta-
rinam, Barbaram Amiam, und Lystiam, mit einem
gezeuget, als Sie anfalle geschehen H. Daniel
Klein Bauer Zue Dene, aber jetzo Ehrn selber

Zum Großvatter mit

zum Geschlecht nicht allein Knaben als
sein nicht Knabe auferzogen, und zu klug
gehalten werden, bis sie aus den Knaben Jahren
herausstehen und in die Schulen begeben, und die=
ser die Schulen absolviret zu haben gezeuget hat=
den, zu studiren, als hat er mit seinem ande=
ren Sohn, der Valerium Klein schon zu ge=
setzt worden, den er nicht gelernet hatte, denn als
er noch unmündig, H. Danielen Hatten kommen
nen, Hatten zu einer Vetter, und Mutter gehabt,
und Mariannam Klein von 68 Jahren, welche
alles was des ersten Ehegemahl gewesen, excepto hoc, de=
ren eben Valerianum Klein, seinen Stiefbruder
und die Kinder allesamt nicht allein seinen, da=
mit viele Jahre stoll gehandt, und eben deswe=
gen den Valerium Klein, den ersten grossvatter
gebohren, den H. Daniels Kleins, aber von seiner
Verhaltung nicht genau studiret aber nicht so
viel, sintemahl er noch jung gewesen, und auch

solches nicht=

solches nicht gewußt. welches alles wir auch begehrten ihnen aufzusagen noch Leben schrift-lichen verfassen, und fide nostra mediante sub sigillo nostro sedis usuali et authentico ausgeben wollen. Actum in oppido Nagy Sinck, die 1. Martij

Anno 1663.

(L.S.) Laurentz Gutthelbaren
Stuhls zur Notar sst.

In nuptiis Joh. Kirtscheri et Agnethae Haasin dum in honorem neogamorum Dominus Daniel Nera Poeta Laureatus Epitalamium praesentaret, Sponsamque vitem, sponsum ulmum vocaret, antea vero saepe de vinolenta conjuge conquestus fuisset, ego illi hoc par versuum in disco transmitto:

Est vitis Agnes Kirtscheri, hic fructifer ulmus
O utinam vitis vestra puella foret.
Replicat ex tempore ille:
Est Agnes vitis, Joannes fructifera ulmus
Hoc ego sincera mente Poeta reor.
At mea de poculis permultum vite sopora est.
Si fuerit gnatus credite Bacchus erit.

Haec ex Frankii MSct.

Wir Michael
Kugler Burgermeister
und Rathsverwandte Rath des Königlichen
freyen Reichs in Niderlendingen entbieten
allen und jeden, so dieses gegenwärtig Con-
dition, oder dignitet, dem wir unsere un-
sere freundliche gruss und dienst zuvor thun
jedermann mänglichen kundt und zuwissen das
wir uns nunmehr gehandelt Rath gegenwärtiger brief sei-
ner Herr Valentinus Franck sambt seiner freundschaft
gewesen ist, anmeldendt wie er sich in frembde orter
begeben und sich alda under galaspan in willens
in glaubwürdiges Zeugnis seiner Ehrlichen Zuruck
der herkommen haben wolle bittendt freundtlich ihme
solches nicht zuverzagen sondern günstig mitzutheilen
demnach derowegen ihme nicht solle sein billiges versagen
ein solliges genugsam thun, als haben wir zu erbahrn
und glaubhafften manner Thomas Bolz Cristianus
Seebel, beyde mitburger unsers marckts Rehnen fur-
nehm nichts pflichtigst recognoscirt wollen nach vermogen
dero gesetzen für uns bekandt wie das sie unserer-
halbaben weitleuffigkeit haben, das gegenwärtiger H.
Valentinus Franck von H. Leonhardt Francken

cognatus Sorum Frankorum prope ad debio
finit Blasius Franck Regulisis sed qui Cibi
ni eusis evasit Civis Et annis natus fuit
Petri Henningi Pastoris Stolpraciens.

Zum Ersten gewesen Dess Selben Frawen / seiner
nächsten vetter, und Agnetha / seiner Leiblichen
mutter gewesen tochter Thomæ Krakzowsky
ehlichen Leibes und frommen Ehelichen, die
sich nach ordnung Gottes und der Christlichen ge-
setzung mit gewonlichem Solennitet in unser
mayrk Ratzen Zur Trauen und stands gesetzt
Zum bauschen Gebette gebraucht Folgends aber
aus erlangter bewilligung des Heiligen Pastor
des auch nach vollbrachter verrichtung der
Zeit aus seinem Ratzen Gebette gelaub empfan
gen gnädigst und nach solchem Zu rein ver-
leibung der Christlichen gemeinschafft Zum H.
Sacrament der Tauff durch Zeugen der selben
nehmlich H. Hannes Schneider und Paul
Binder und Agnetha Franz Schmids tochter
Zum Ratzen getragen ist worden mutter Ka-
tzen und nicht wendischen walachischen Ratzen
oder anderer straubter Nation weiber auf
nichts sonst andres dann dass sie ihren Eltern die
Zeit ihres Lebens, und auf H. Valentinus
F. sich selbst von neuem auffs ehrlich und zucht
mit verhalten hat Belangt demnach an
alle und jede ehrn ihres standes Condition

Datum Regnia die 9 Novembr
Anno Millesimo Sexcentesimo Octavo

Margr. Civium Senatus Consulto

Conventio inter Ungleum & ejus Affines Gallum Lubsk Saxonicalis Regen.

Ich Lucas Ungleus Bürger und Kaufherr des Innern
Rathes, bekenne mehrmahl hiermit Magdalena meine liebe Haus-
garetha, des ehrsamen Benedikti Simonis ehelige Haustochter,
meinen freundl. öffentlich, und nach abtrag meiner lieben Eltern,
meiner Schwester Catharina seeliger, des ehrsamen und weisen H. Hans Gall
ster Catharina seeliger, des ehrsamen und weisen H. Hans Gall
Lubsky gewesenen Hausknechten, zu Lübeck mir und meinem lieben H.
Bruder Gallo Lubsky zu Verfang gesetzte und gemachte väterl.
den, Regen meines Antheil, welches der meine liebe ex Bruder
Catharina rechtlicher weise auf mich gebracht hat, als daß mein
der obbemeldte Gallus Lubsky meiner liebe H. Bruder Hans gelo

jhol erlegt fl. 1800 und für Hundert gulden gefreidt, als
hat der fl. ch. Herr fl. Fallas Lutes auf freilicht sich und auf
grund an die obrichkeyt hemma erlegt sich, als hat gold ist
kommen zu unser hünder rosch und ungarn Herr, auf Ver-
thun aller fulmischkeit und Hinderniss Herrlich zugen, als
hat ohne Schreiben Vertrag & Fallas, ihr gedachtem Herr
Fallo Latiss unserm lieben fl. Eydgnoss Herr, sonnen sich
und nachkommen Hundert für dein Herrn, ihrem Herrn
fl. Benedicto Edmichelaber und fl. Daniel di Soriano Legat
Nahgreifferen und ermelde Heilherren, nicht allein gut
und Herz sagen, sondern auch gelobt und Ehrenreich Herrn
nimmermehr in den Hall, nicht aber den Herrn nach
gaben ohne Jugedacht oder zu Herren, sondern Hand und
nicht Herr zu Hulf und unterschneidel zu lassen, die sie nicht
treu glauben und eigentlich habe, ihr die gemeldte Herren
robetten, das sie zu unsere Herrschaft auf ihre Pflicht
Herr unter neben die unterthanen haben zugehandelt,
das ihnen und ihren Herr ohne Hauptsache und Herrn. Actum
Anno 1598. Ex MSC. Schönbergeo.

Das gemeine Reichs Collegium besteht unter Leopoldo Herr
in 130 Theilen, ist aber den Anno 1670 Dotsche bis auf den
8ten Theil verringert, und folgende Herren derselben
nicht abwesend: der durchlauchtigste Fürst und Herr, Herr Carol
Ludwig Otto, des heyl. Röm. Reichs Fürst zu Salm, Wild-Grave
zu Dhun und Hyrburg, Rheingrafen zu Stein, Herr
zu Kirburg, Anholt, Alpen und Lahnen, Herr zu Fulnier
oder Fulenci, Pajon, Ranville oder Dunstetter, Agiville
oder Dunstetter und Ardenay, Ritter des güldenen
Vliess, des Hannoverischen des Heerschaftlichen Ordens
und der Hauptstadt Hessen, Marschall, Rheinfall, Obrister Feldzeichmeister, Obrister Hofmeister, Obrister gemeiner
Reichs Pfleger. der Prinz von Hannover, der Prinz Eugenius
von Savoyen, der Prinz von Ottingen, der Fürst Moritz
Palatinus Hungariæ, der Fürst Lubli, der Fürst Adam von
Lichtenstein, der Prinz Pinski, der Fürst Lobkowitz der
Prinz Adam von Martinitz, der Prinz Otto von Traun, der
Prinz Carol von Thurn, der Prinz Buccellini, der Cardinal
Collonitz, der Prinz Philipp von Dietrichstein, der Prinz Leo-
pold von Trautson, der Fürst Leopold von Dietrichstein, der Prinz
Carol von Waldstein, der Duca di Moles, der Prinz Rudolph
von Holstenburg, der Prinz Carol Ludwig von Wratislaw, der Prinz
Carol Friderich von Wurtzlisch Brüh, der Baron von Sellitten, der Prinz Philipp von Sulzbach, der Prinz
Carol Ferdinand von Wrtlo, der Cardinal Grimani und der Prinz Leopold von Dietrichstein. Die
übrigen Reichs Collegia, nebst den Cammer-Gerichten und Reichs-Hofrath, haben ihre Voten
[illegible] Sachen, und der Churfürst zu Bayern ist Director, da Zweene Churfürsten, Mayntz und Trier
[illegible]

die ungrische Crohn tractiert der Fürst Esterhazy und Grossherr von Leyden.

Anno 1608 [illegible] Sexvatius Weidner, Antonij
[illegible] und Lucas Klain unter andern dürftig
[illegible] des Ehrsamen Hartzer in Hermannstadt
[illegible] und hat der letzte unter diesen
mit Fatium Christ Barbara, weil sie ihm hinder
[illegible]bat, also contrahirt, das derjenige den
den Zum ersten straffe möchte, sollte dem andern
ein Zehel der Fatin gutten Gutthaben, das
[illegible]ringe sollte, die Hochzeit auf der Herrigh ohne Hilf.
Datum de hac re testimonium Anno dicto Kalendarij
in Formulario Franciani Simonis Orenth. Marid.
[illegible]

1608
Fo
534

De Donatione Veiszkirch ad Templum Szeredahely.

Nos Requisitores Literarum et Literalium instrumentorum
in Sacristia Sive Conservatoris Capituli Albensis Trans-
silvanie repositorum et locatorum, ac aliarum quarum-
libet Judiciariarum deliberationum, legitimorumque man-
datorum Principalium Executores etc. memoriae commen-
damus tenore presentium Significantes quibus expedit
universis. Quod nos literas Celsissimi Domini Regni
Transylvanie Principis, Domini nostri Clementissimi re-
quisitorias pro parte et in personis Prudentum et Circum-
spectorum Bartholomei Ruffini Regij Andree Sutoris Se-
dis Judicum, Henrici Eyeni Juratj Notarij et Bartho-
lomei Hanes Juratj Civis Oppidi ac Sedis Saxonicalis
Szeredahely confectas et emanatas, nobisq; praesentatas
nantes et directas honore & obedientia mongerag; cum ob-
servantia quibus decuit recepimus in haec verba: Achatius
Barczai Dei Gratia Princeps Transilvaniae partium Regni Hun-
garie Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris No-
bilibus Requisitionibus literarum et Literalium instrumentor.
in Sacristia sive Conservatorio Capituli Albensis Transyl-
vanie repositorum et locatorum ac aliarum quarumlibet
Judiciarium deliberationum, legitimorumq. mandatorum
nostrorum Executionibus nobis gratis: Salutem cum favore.
Exponitur Nobis in Personis Prudentum et Circumspector.
Bartholomei Ruffini Regii, Andreae Sutoris Sedis Judicum
et Bartholomei

et Bartholomæi Kanez Juratj Civis Oppidi et Sedis Saxonicalis Szeredahely. Dualiter ipsi pariter quarundem Literarum Originalium, puta Donationalium Statutoriarum et Superinde Relatoriarum factum totalis et integri Territorii seu Prædii desolati Fejer Szentegyház vulgo tholnice Veiskirch vocati tangentibus et concernentibus Præsens pro Jurium suorum tuitione et defensione plurimum diligerent, essentiq; summe necessarii: Quæ quidem in Protocollo Sive Conservatorio Capituli vestri more solito reposita esse et habere dicuntur. Proinde vobis harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus acceptis præsentibus Statim vos præscriptas literas Donationales, Statutorias ac Superinde Relatorias factum annotati Prædii Szentegyház Sive Veiskirch vocati tangentes et concernentes, in annotata Sede Saxonicali Szeredahely et Comitatu Albensi Transmissa existentes habiti in Protocollo Sive Conservatorio Capituli vestri diligenter requirere et reinvenire facere modis omnibus debeatis et teneamini. Caveatis tamen ne fraus & dolus hac in parte eveniat aliqualis. Datum Seus Factum. Datd in Civitate nostra Cibiniensi, die 20 Mensis decembr. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo nono :/: unde nos hujusmodi mandatis subditi Principalis Celsitudinis, in omnibus ut par est, debito complacendi studio obedire et satisfacere cupientes, universa Protocolla et repositoria Capituli hujus Albensis Transmissa investigantes et expendentes, post diligentem nihilominus requisitionem reinvenimus Literas eadem Donationales Super prædis Fejer Szentegyház tali tenore emanatas ac expeditas: Nos Fabiet etc memoriæ etc Quod nos etc tum vero attentis et consideratis fidelitate fidelibusq; obsequiis fidelium nostrorum universorum Prudentum ac Circumspectorum Civium et inhabitatorum Oppidi Saxonicalis Szeredahely, in sede Saxonicali ejusdem nominis Szeredahely, quæ ipsi Nobis et huic Regno nostro Transilvanico in his vicissitudinibus et mutationibus exhibuerunt et impenderunt, ac in futurum quoq; pari fidelitate erga Nos exhibituros et impensuros confidimus. Totale et integrum territorium nostrum nunc desolatum et incultum Fejer Szentegyház, alias theutonice Veiskirch vulgo vocitatum antea decima ejus in rationem taxmam cantarii nostri Albensis colligere et percipere debeatis, in dicta sede Saxonicali

cali

gali Szeredahely existent habitd. Totum item et omne
tus nostrum Regium, si quod in eodem Territorio etiam
eliter qualitercunq; existeret et haberetur, antea
dem, aut eadem nostram et quibuscunq; cautis viis,
modis et rationibus concerneret collationem, simul
cum cunctis suis utilitatibus esse sub suis veris meis
et antiquis limitibus existentibus, nec non universis de
cimis illius, nobis et successoribus provenire debitis, ne
morati Civibus et Inhabitatoribus dicti Oppidi Szeredahely
ipsorumq; haeredibus et posteritatibus universis ea condito
ne ut ejus emolumentum in usum et edificationem Tem
pli ejusdem loci singulis annis convertatur territoriumq;
in aliquibus situm, nobis vid duris hinc omni remittere de
beant et teneantur, dandum, donandum et conferendum
duximus, prout damus, donamus et conferimus super per
petuo et irrevocabiliter conditionibus sub praeinsertis
tenendum, possidendum pariter et habendum salvo jure
alieno. Harum nostrarum vigore et Testimonio Litera
rum mediante. Quas Nos in formam Privilegii nostri
rediqi faciemus dum Nobis in Specie fuerint reportata.
Datum in Civitate nostra Alba Julia die decima nona
Junij Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nono etc
Nos itaq; hoc pacto requisitarum et reinventarum
Literarum Cursum, sive parte non abrasarum, non can
cellatarum, nec in aliqua sui parte suspectarum, sed omni
prorsus vitio ac suspicione carentes, sine diminutione
et augmento vel additione, aliquali, de verbo ad verbum
praesentibus inserendum sub sigillo Capituli hujus ple
denses et authentico jurium praelibatorum Civium et In
habitatorum Oppidi Szeredahely, ipsorum Successorum,
ac posteritatum universorum uberiorem futuram ad cau
telam, necessario fideliter et conscienciose exarandam du
ximus pariter et concedendam. Communi Justitiae et aequi
tate suadente, legeq; Regni permittente. Datum feria Se
cunda proxima post octavam Dominicam Trinitatis Sacra
tissimae. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo

L. S. Capituli Ecclesiae Transilvanensis

Anno 1684. Multi Procerer et Comites Hungari
Thekeolianis castris et Partibus Imperatoris
se receperunt gratiam. Imperatoris Copiis Schultz et
Bezekesius praefuerunt, qui multos ex Rebellibus
trajecerunt, sed hoc Anno ultra Eperiesh progredi
nime valuerunt. Christophorus Parschitius

Anno 1685. Zohnokam per Heiszlerum et Ung
Turcis Agriam sese reciperantibus, nullo negotio
occupabo. ad Fred Ivo castra hostili profligat
qui multis millibus amissis et arcem, qui inhia
bant, perdiderunt. Aradum per Heiszlerum pr
positum, Octingenti hostis profligati, trecenti in
captivitatem abducti. Interea Thekkelius de spe
tis rebus, et ob male gestu bellu, a Turcis Va
guorsu ad convivium invitatus erat, in vinculo
conjectus, hinc Belgrad atq; Constantinopolin
abductus fuit, ubi objecta diluit et strenue se de
fendit. Schultzius Eperiesh aggreditur undecimo
Septembris, capressq; urbem, cujus deditionem Cives
aequis conditionibus peregerunt, de Capite Seditionis
inquirit, et captos tormentis subjecit quosdam in
ethnos secari, partes jubet, alios inaudito morbi ge
re publice in foro spectaculis militibus et civibus
assistere justit. Castovia, capti Thekkeoli fama ter
rita Caprara 19 Augusti sese dedit, in cujus oppugna
ne Georgius Friderius Dux Wirtembergensis octavum
Caprara Evangelicis templa ademit, magistratu sese
abdicare justit, quod et in ceteris liberis ato. Regni
Civitatibus est factu. Idem Caprara Ungvarinu dim
obsessu, et propugnatoribus deturbatis, recepit. Patakium
simile sese dedit, audita Thekkeoli captivitate, quod ex
Tokaini fecit, qua bina Schultzius recepit. Sohl Mun
cinoi defendere vidua Thekkeliana per tres annos
obsidionem tulit, nec prius sese dedit, quam Status Regni
hoc literis suis postularent, et miles sesus arma ul
terius se moturum recusaret. Primo anno Schultzius
magnis sacris expeditionibus removit. Itera Caprara se
res gessit militemq; ejus ex castris ejecit. Denig; in ma
cujus Dracis data est arx Sebacta, Franckvalia et Ber
Carta. Idem.

Litera Michaëlis Sigleri Pastoris Ecclæ Borrei Majoris ad G. A. ac Circumspectum D. Albertum Buelt R. F. C.

S. P. D. Non video, quid Te causæ Buttere impulit cur tantopere affectibus indulgeas, et quare in Caput ejus hominis qui te et tuos coluit, et tui honoris atq; existimationis assertor, defensorq; fuit acerrimus, præter meritu, tot diteria, tot dirias, tot denig; fulminia, et tanto quidem impetu contorqueas. Sed (nisi fallor) tibi idem sæpe numero usu venisse credo, quod multis magnis et Præstantibus Viris accidisse legimus, qui partim humanæ fragilitati victi, partim vero præcipiti quodam affectu, impulsi, in præpulsandis, aut perlegendis injuriis, eram ō atrocibq; multa a pristina Heroica sua Virtute et generositate, aliena perpetraverunt. Quicquid tandem sit, ego vituperia tua: pertia maledicta maledictis et acerbiores infamias Virulentis Opprobrijs et Sarcasmis regerere nec volo neq; possum. In silentio et spe erit fortitudo nostra et hæc regula tuis

O.

verse vitæ utilissima mihi semper ob oculos
est manebit, posita: Sustine et abstine. Et jam
antea in hac mea militia, leues injurias, con-
vitia inficiæ, ignobilitibus, paupertibus et ejus-
modi, quibus abs te, cum Ephesione, tum etc pr
verbiis Salamonis non obscure persecuimur,
aut dissimulare, et contemnere, vel prorsus
condonare didici, imo tolerare, et condemnar
possum communes nævos hominū, et præs
tim amicorum de quibus dicitur: Amici n
res noueris, non oderis. Hoc aut facio, p
tim ob mandatum Dei, Remittite &c. cui p
cepto severissima comminatio est, adjuncta: S
ne & Pater vester cœlestis remittet &c. Par
vero ad eam mansuetudinem, ducor et anim
Exemplo Dei, qui imensa misericordia no
singulæ atrocissima peccata, quibus ipsum off
dimus, remittit, poenaq, mitigat. Certissim au
vero est, quò naturæ sunt præstantiores
generosiores, Deiq, similiores, eo mitiores
et placabiliores esse. Et è contra quo na
turæ sunt ignobiliores et deteriores, eo cup
diores esse Vindictæ, et tenaciores offen
num. Sicut autem in Deo ita præcipue in p
cipibus, et gubernatoribus tanquam Dei
Vicarijs clementia, bonitas et mansuetudo
eminere debebat. Volo libenter in
rum esse numero (ait scribis) qui non
sunt Sapientes, cum ille aperta voce ejecla

O nemine vero felicem &c. Novisti etiam
neminem posse, et debere dici beatum, ante obi-
tum supremaque funera. Fortuna enim vitrea
est cum splendet frangitur, et quia homines
sumus, nihil humani à nobis alienum esse
putamus. Iniuriam vero mihi satis dupli-
citer: Primum quia affirmas me sacra testi-
monia instar cerei nasi flectere, et proprio
arbitrio violenter detorquere, scis ipse cere-
os nasos, venales inveniri non apud miseros
sacerdotes, qui sunt custodes et assertores utriusque
foederis, sed aut plurimum apud eos, qui versi-
ferantur: Sic volo sic jubeo &c. Alterum quo
mihi iniurius es, istud est, quod me praesumptio-
nis, et nescio fere, cujus stultam et vanam
potentiam insimulas. Manifestum autem est,
copiam signi meis tertium ad te literis col-
liniavi nullum esse alium, quam quod innocen-
tiam meam tot suspitionibus et calumnijs
apud te praegravatam, asserere, et integrum
restituere volui. Quod et honeste et modeste feci,
citra acerbitatem nulloque conviciandi et offen-
dendi studio, Nihil unquam molitus sum, con-
tra jus, et quicquid, contra ordinis Dei dignitatem,
amicorumque meorum existimationem. Nullam
etiam potentiam mihi arrogo, utpote meae fra-
gilitatis atque imbecillitatis mihi peroptime con-
scius; Et cur quaeso majestatis et potestatis ali-
cujus essemus cupidi, cum etiam nos pro pediculosis
sacerdotibus, pro sterquilinijs, pro maledictis in hoc mun-
do reputari, notoque eo elogio ornari, quia nos sumus ela-
mantes qui conturbent Israel. Sed
Deo vindictam, et ipse retribuet.

Possem, (ut scripsi) imo et adhuc volo me a tam foedis sus-
picionibus et ingenio et aliis justitiæ æquitatisq; adminicu-
lis semper cum apud Te, tum apud omnes bonos honeste pu-
gare et tueri. Bona conscientia est ille cuneus, quo nodo-
sum illum Gordium h. e. tam perplexam et intricatam varia-
rum suspicionum et calumniarum vim et molem findere
atq; dissipare, et innocentia mea gladius ille est, quo dua
hydræ Lernææ caput amputare, atq; hoc genuino sensu
meam epistolam accipi et intelligi volo. Non obscure
autem animadverto, te ex mea defensione pia et modes-
vitiosas nectere consequentias, quod ego Tibi pro meo erga
Te amore facile condono. Quæ vero de exclusione ab ad-
entia Dei, item de potestate papali infers, ea talia sunt, q
nulla reputatione indigeant. Agamus Deo gratias nos e
tenebris, fœibus, vinculis & tormentis illis Pontificalibus
divinitus esse liberatos et cum nobis nunc in tam manifes
Evangelij luce, fores Regni cœlorum stent adapertæ, toti
viribus annitamur, ne eas propria nostra vel ignavia vel
insolentia, vel aliis punctis fidei bonæq; conscientiæ repu
gnantibus imprudenter, cum perpetuo animarum nostra
dispendio præcludamus. Ego (ut ingenue fatear) neminem
condemno, quem Dominus Deus et propria conscientiæ tes
monium justificat. Neq; vel ea sum ambitione vel naba
monstrositate, ut ob quamcunq; causam de rebus levibus e
non necessariis lites et dissidia serere, neminiq; mortalium
cedere velim. Nam enim maxima mala fere non aliter
quam ex studio contentionis suboriri. Et quemadmodum
ista lues, florentissimas omnium gentium atq; nationum
Respublicas pessumdedit, ita ut patriæ nostræ charissimæ
quidem, sed ter infelicissimæ, tragicas propemodum calami
tates arcessiet. Rides quidem et me tale quid ominantem
naso suspendis adunco, sed tempus et eventus docebit. De
meo judicio apud Simonem Militem habito, quid suspicio
nis foveas, ne per somnium quidem videre possum. Ipse
sunt ænigmata, quæ non Davo sed Oedipo indigent. Ego
vero mihi bene conscius sum, et in Domino confido, nec mi
hi quid faciat mihi homo; sed dices, unde hoc? E verbo
Dei, unico meo promptuario, quod inquit: Nolite confidere
in Principi-

ni Principibus vsi. At iterum prorumpes et dices: Ecce Hominis insolentiam, alicorum; contemptum? Non ita mi Hussere. Nolo enim esse extra numerum mortalium neq; abs; hominum et bonorum praesertim Societate et convictu vivere vel volo vel possum. Cur enim essem invisus omnib. Sed gaudeo et gratulor me bona conscientiæ testimonio posse talem et Milesianas & Placzkianas et Revelianas et alias undecunq; tandem contractas de me suspiciones facile posse discutere. Sero quoq; experientia jam edoctus hoc seculum tale esse, in quo obsequium amicos veritas autem odium parit. Ego vero omnem cujusunq; amicitiam (sicut D. Basilius) remota pietate perniciosam esse: conjunctam vero cum pietate, magnifaciendam, amplectandam et sancte colendam esse stabo abq; affirmo. Quod autem mihi captionum fugiendarum studium et alios nervos exprobras, id te ex summa animi impotentia fecisse non dubito. Ego enim in Scholis Sophistarum nunquam vixi, Sophistice non didici, fucum et simulationem odi, amicitiam abq; inimicitiâ in fronte semper gero, et bonas horas, quibus nihil habeo pretiosius, non ut Tu quidem scribis, in nugas, sed in res et Patriæ & Posteritati profuturas colloco abq; converto. Cujus quidem mei studii partem aliquam etiamnunc Tibi communicare potuissem, si scirem illam animi impotentiam hactenus aliquantisper deferbuisse. Impedit ira animum ne possit cernere verum, ideo in aliud tempus meæ istius erga te sincerissimæ erga te voluntatis testificatio est differenda. De liberanda mea fide etiam non parum jam sollicitus. Efficiam quoq; Deo auxiliante, ut ipsi ulcus sanem et hasciam quoq; abstergam; neq; patiar ut vel ipse mei causa lachrymas absterga; neq; patiar ut vel ipse mei causa damnum fortunarum tuarum sentias, velut ipsa aut alia beneficii præstiti commemoratione odiosa, quæ inter bonos viros summa exprobrationis vitio laudamq; obtinet, me unquam ita extimules atq; percellas, ut quid virtute & officiis meo alienum vel veteri amore & conjunctione nostra indignum per imprudentiam animi commotionem fecisse videar. Post pluvias veniet una serena dies. Bene vale et candide ac liberaliter de amicis judica.

Ejusdem ad Eundem

Renerianas scriptas legendi est, quæ vox Renerii scilicet Eliæ in Alberti Scip. seq. loco habere potest, nam alia ratio ei cum Renero Joanne fuit controversiæ

Eiusdem ad Eundem.

S. Accepi hodie tuam mi amantissime Domine Compater Epistolam quam cum et affectibus et stomacho plenam esse non obscure animadverterem, sine fastidio et indignatione, semel iterum atq; tertium perlegere et memetipsum utpote tam sinistra ap Te suspicione pregravatum continere non potui, quin tibi ad singula tuarum literarum capita non altercandi et convicia sed mei contra injustas extimationes defendendi causa breviter responderem. Ex proximis aut tuis ad me literis intelligo, te pro ea qua polles summa dignitate et prudentia libertatem meam in Scribendo et conferendo ingenuam et a bona indole animo rerum rerum experientia non omnino alieno profectam non male accipere atq; interpretari. Quo tuo candore quid mihi jucundius atq; optatius in hac vita contingere possit non facile invenio. Tam vero animi generosi virum et admirabilitatem ut nunc eo deinceps quoq; in omnibus, quæ mihi tecum sunt negotiis retinere fidem, et constantiam tuam etiam hostibus tuis manifestis et occultis testatam conspicuamq; facere velim primis abs te et quidem vehementer oro, in me nil fucati, nihil fraudulenti invenies, omnia mea candida, sincera, honesta, et ad conciliandam suffulciendam confirmandamq; veram amicitiam, properata et conservata sunto. Meam vero interceptionem tibi fisse pernoleftam tam hinc vidi ut nihil certius atq; manifestius quid me esse possit. Tria vero sunt quæ apud Te in dubium vocantur, unum an liceat mihi pro cognatorum meorum aliquo in periculo vitæ, aut fortunarum discrimine constituto precario agere: Sed hoc neq; divino neq; humano jure cautum esse video, etsiamsi omnium utriusq; jurisperitorum sanctiones Constitutiones ac scripta quis studiose percurrat atq; examinet. Alterum est, cur in hac causa (ut scribis) valere et abstinere debeam, quod minimum cognatæ nostræ de summa multæ numeratæ de compromiserit, pactum non esse violandum, rationem habendam clementiæ et dilationis vestræ, quod contra omnium in culminibus Reipublicæ vestræ constitutorum primatum. Centumviralis Magistratus voluntatem vos Dei auxilio, eam a tam tristi mortis genere eripueritis, foveritis, restitueritis: Tertium est me ab ipso secatrice nil commodi sperare posse, per eam et maritum facultates alias dilapidari, me Camaxiam monere non debere meo consilio eam omnia facere, Vos per transennam intellexisse, quod et Rhedam et profectionem illi condixerim. Postremum hoc

mum hoc cum tale sit, quod a viro bono, utpote, quem et a culpa et omni suspicione culpae immunem esse decet, dissimulari, silentio praeteriri neq; possit neq; debeat, et ne videar tanti criminis esse reus, illud inprimis apud Te modeste dicam.

Tandem ultimo loco ad alterum tui Epistolii membrum breviter responsurus. Pro peccatrice misera cognata, et in extremo vitae periculo constituta, rogatus rogavi, idq; ex Christianae Charitatis officio et mandato divino. Ex tota autem mea ad vos in hac causa et Scriptione et hominum cognatorum, meorum nostratione, si quid praeter molestias, et vexationes easq; multas ac magnas lucrifeci, Deus est testis, cujus nomen in vanum et fraudem non assumo. Secuti vere et hactenus ita ne nunc quidem ex Consulis, jam antea, nescio quo fato, turpiter exhaustis, aliquid emolumenti sperare possum: Nam q; it ad amissas nullius amicas opes. Quod si autem res familiares, quam magna ex parte ad pupillos spectare intelligimus hac tempestate male ditari, datur, id nullo meo fit vitio nulla dehinc mea culpa; Existimabat in urbe esse Judices Viduarum atq; Orphanorum et officii vestri dignitatem, in quam a Domino Deo collocati estis, hanc sanctam ac reg; paternam a vobis curam exigere, ut invigilaretis, ne vel innata atq; insita, vel adventitia pupillorum bona per vitricos lucriones, et curatores inscitiales resumirentur. Quod etiam a vobis strenue diligenterq; fieri non diffido. Sed quis ubiq; satis oculatus esse potest? Luxui et commessationibus quotidianis, tam in urbe, quam extra urbem (meo quidem judicio) non ita quidem per omnia connivendum esset, praesertim cum haec sola lues atq; pestis non solum extremae paupertatis, sed et aliorum scelerum atq; malorum sit mater et nutrix indubitatissima. Quod ad meum consilium attinet (si quidem mihi credis) non est quod quisq; Sycophantarum et blateronum mihi organiat et me in suspicionem vocet; ipsi semper ex auctor fui ut honestis et bonis mediis tecum transigerent, neq; vel hos vel illos contra Te unquam animavi. Verum est, quod Scribis, esse mihi Rhedam, sed hoc meo carpento, in via (ut dicitur) publica non ambulavero, etiamsi neq; ingenium, neq; solertia, neq; alia pro justitia, aequitatis defensione adminicula defuissent, et non ita sim hebes, quin duro nodo durum cuneum sine magna difficultate invenire possim. Ego autem hoc Eridis ponto non delector, sed a natura, ut scis, ita sum comparatus, qui publicae pacis, concordiae et honestatis studio, si quisquam alius, ego certe inprimis vere

et toto pectore

et toto pectore afficior. Non video etiam, mi Domine Hutter
cur tot de Compatre Tuo Siglero Suspicionibus labores. Rene
tui illius adversarii, Jt. Dni Domelij, Placzkii et omnium
xe mortalium, qui Te exasperant Consiliarium me esse et pute
et Scribis, ac in me Sapenumero, nescio fere quae te qualia fa
mina jacis et contorques, Scient ista me non latere; sed jurene
vel injuria id fiat, tu pro tua prudentia id videris. Ego inte
bonâ conscientia testimonio me consolabor, utpote, qui certus su
si quisquam alius in Transilvania, me certe et tui amantissimum
et tuae virtutis atq; dignitatis defensorem fuisse acerrimum
Veritas est temporis filia, quae; Sepulta jacent in lucem pro
feret aetas, virtus in tempestate quieta est et lucet in tenebris
et pulsa loco manet tamen splendeta; per se semper: neq; ab
enis unquam Sordibus obsolescit. Haec sola Duce atq; Comite,
praesidio divini numinis munitus, in hac mea contempta et
emerita Senecta, omnia ad Dei gloriam publicam, tranqu
litatem inter homines conservandam, pro viribus consulere e
facere conabor et orabo Dominum, ut hoc meum Studium
cum recti et veri constantia atq; integritate conjunctum, u
me Spiritu Suo Sancto usq; ad extremum vitae halitum cl
mentèr obsignet Amen. De meo erga te animo, tibi Sepe
suadeas, quod Tibi Tuisq; bene voluit. Tu si eadem erga me es
affectione, proculdubio tot Susurronibus fidem non adhibere
neq; me unquam in Suspicionem apud Te venire patereris.
Quod me et omnes arbitros semotos esse et Sepositos vis, be
habet. Ego talibus quisitationibus, curiositationibus et salveg
diis (ut vocant) non magnopere delector; Scio tamen ex verbo
Dei certo et infallibili, obturantem aures a clamore pauper
et ipsum clamaturum, Sed non audientiam habiturum. Haec
quae mihi justissimus dolor excussit, pro mei defensione Suffic
iant. Jam ad literarum tuarum caput venio: Pacta
non esse violandum et ipse concedo et affirmo, modo illud
Sit honestum et non metu, qui in constantem quoq; virum
dere potest, factum et extortum. Cum enim ea, quae metus
et supplicii causa facta et gesta sunt, in actionem jure gen
tium veniant, et plexumq; rescindantur, non video, quid hic ob
staculi sit, quominus, si quis vellet, de hoc pacto disputare
possit: Scimus enim et de vi compulsiva et de ablativa, et de
vi expulsiva atq; inquietiva actionem dari. Sed quid iste ad
me? si pepigit, si promisit, praestet, satisfaciat, mea certe nihil

interest; non enim de meo corio aut carido agitur, pessu-
Sum tamen mihi est, mi domine Hutlere, te qui clementer ha-
etenus juxta gratiam Illustrissimi Principis cum misera egis-
deinceps quoq; nil committurum, quod vel virtute tua indigna
vel a clementia et misericordia Christiana sit futurum alie-
num, ob oculos proculdubio habiturus memorabile illud Ovi-
dii. Quo quisq; est major magis est placabilis ira. De
hoc tamen cuperem melius doceri, itane apud vos plane
constitutum esse, ut deinceps pro nemine mortalium oremus.
Quod si ita fuerit, ego facile cum Harpago ad tempora dixero,
mihi vero eadem, quæ Regi placent? Bene valeat. Ex
Manuscripto Simoniano.

De Castro Talmacsensi.

Lodovicus dei gratia Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ,
Ramæ, Servieæ, Galliciæ, Lodomeriæ, Comaniæ, Bulgariæq;
Rex, Princeps Sallernitanus et honoris, montis Sancti Angeli
Dominus, Omnibus Christi fidelibus, tam præsentibus, quam futuris
præsentium notitiam habituris, Salutem in omnium Salvatore,
gloria et honore coronatos, in terra Principes, celestis altitudo
consilii, tenens imperium in excelsis, secundo ad Regni gu-
bernacula provexit et eorum solium sublimavit, ut votis
suorum fidelium Subditorum, quibus signanter confinia
et finitimæ partes, regni velut sublimibus columnis fulci-
untur, et quorum fidelitatis constantiam, experimento didi-
cit, et diuturna operum, efficacia, feliciter comprobavit,
aures suæ excellentiæ, et apices suæ pietatis inclinet,
proinde ad universorum notitiam harum serie volumus
pervenire, Quod quia venerabilis in Christo Pater, Domi-
nus Vilhelmus Episcopus Quinque ecclesiensis, Comes Capelle
et Secretarius Cancellarius noster, fidelis, dilectus, et devo-
tus noster Serenitatis adeundo conspectum, præsentibus et
adhærentibus discreto viro, Martino Decano Cibiniens[i]
Comitibus Laurentio de Rufomonte, Johanne de Cibinio, An-
drea de Sebus, Hennigo de Seng. Nicolao de Rusaz
Henrico de Alizna, de Jacobo de Segusvar, nunciis et
Ambasiatoribus fidelium Juxonl nostrorum Septem sedi-
um partium Transilvanarum, ad nostram directis per eosdem

Majestatem

Laurentio

Majestatem, detexit et lucide declaravit, quod iidem fidi
Saxones nostri in constructione et edificatione castri nostr
Lanchbrom vocati, quod nos in confinibus dictarum par
tium, pro eo, ut populus sive grex nostro regimini divinitus
commissus, præcisis radicitus, dissidentiis verbibus et disso
orum anfractibus subductis, in pulchritudine pacis sedat
in fiducia tabernaculis habitet, et in requie opulenta
conquiescat, humanitate, consilio, et industriosa virtute
ejusdem domini Episcopi, fidelis nostri, fieri fecimus, præs
dio Christi invocato, sollicitatorem operis ejusdem castr
nostri ipsum Dominum Episcopum, fidelem nostrum, de cas
fidelitatis constantia indubie confidimus in persona nost
majestatis constituendo, continuatis laboribus, virtute ex
mia non parcentes, rebus ipsorum et personis adeo fideli
sincere et devote, ego: solerter quo ferventer, laudabil
oportuna, ymo magis grabita et necessaria exhibuissent
obsequia, quod jam modica ejusdem castri nostri pars fu
ret imperfecta. Ideo nos hujusmodi ipsorum fidelium Sa
xonum nostrorum, fidelitates et servitia, quas et qua ydo
ad nos et ad Sacrum nostrum djadema semper habuerunt
et habent de presenti, gratas habentes de presenti a
accepta, in particularem ipsorum præclarissimorum fi
vitorum et laudedignorum meritorum eorum recogni
pensationem, intercessibili etiam supplicatione ejusdem do
mini Episcopi fidelis nostri, pro ipsis, erga liberalitatem
nostri culminis, accedente hujusmodi spiritualis gratiæ pre
rogativa, eisdem fidelibus Saxonibus fecimus, quod ipsi a mo
in antea, ad ampliores labores, dicti castri nostri, et servitii
impendenda, si aliqua castro nostro in eodem forent imperfe
cta, non coartentur, nec per aliquem astringantur. Item
quia dictum castrum nostrum non ad ipsorum fidelium
Saxonum nostrorum onus et gravamen, sed magis ad
ipsorum conservationem, uberiorem et tuitionem salutif
rem construi fecimus, ea propter promittimus et pollicemur
ut ipsos contra eorum antiquam libertatem a prædecess
ribus nostris eis datam et per nos confirmatam, cui pro
judicium generari nolumus, in hac parte ad aliqua di

cto castro

cto castro servitia exhibenda, non extabimus aut compel-
lemus, temporis in processu, In cujus rei memoriam fir-
mitatemq. perpetuam presentes concessimus litteras nostras,
privilegiales, pendentis et auttentici sigilli nostri duplicis
munimine, roboratas, datum per manus venerabilis in Chri-
sto Patris, Domini Ladislai Episcopi Vesprimiens. Regialis
Cancellar. et aule nostre Vicecancellari, dilecti et fidelis
nostri, Anno Domini M° CCC° LXX° Quarto nonas Septem-
bris, Regni autem nostri Anno Vigesimo nono Venerabilibus
in Christo Patribus et Dominis Thoma Strigoniens. Stepha-
no Colocens. Ugulyno Spalatens. Nicolao Jadrens. et Elya
Ragusien. Archiepiscopis, Demetrio Varadien. Romano
Jaurien. Michaele Agrien. Vilhelmo Quinque eccles. pre-
memorato, Stephano Zagrabien. Demetrio Transilvan.
Johanne Vacien. Dominico Chanadien. Petro Bozneñ.
Ladislao Nitrien. Stephano Syrmyen. Nicolao Temyen.
Demetrio Nonien. Nicolao Tragurien. Stephano Pharen.
Valentino Macarien. Matheo Sibinicien. Michaele Scardo-
et Porcina Semyen. ecclesiarum Episcopis, ecclesias Dei fe-
liciter gubernantibus, Carbavien. sede vacante, Magnificis
Viris Domino Ladislao Duce Opulye, Regni nostri Palatino,
Emerico Voyvoda Transilvano, Nicolao de Zech Judice
curie nostre, Johanne Magistro Tavernicorum nostrorum,
Sypone Dalmatie & Croatie, Petro Judar totius Sclavonie
et Nicolao de Mathou, banis, Georgio Princevarn. Paulo
Dapiferorum, Johanne Janitorum et Stephano Agazonum
nostrorum magistris, ac eodem Domino Ladislao Duce, Co-
mite Posoniens. aliisq. quam pluribus Comitatus regni no-
stri tenentibus et honores.

Vilhelmus Episcopus Quinqueeccles. perlecta coram

Dorso inscripti erat: Ad servitia Castrorum Thalmesth &c.
non tenentur Saxones et qua ad tuitionem eorum sunt
constructa.

Hoc ex authentico Exemplari desumpsi in quo vero loco
Diphthongorum a ubig. simplex e positum erat sigillum
duplex in cera expressum Sequentes dabat formas:

LODOVICVS DEI GRACIA HVNGARIE DALMACIE CROACIE RAME SERVIE GALLICIE LODOMERIE COMANIE BVLG
PRINCEPS SALERNITANVS ET HONORIS MONTIS SANCTI ANGELI DOMINVS ARIEQ REX

S SECVNDVM LODOVICI DEI GRE REGIS HVNGARIE ET TALIORVM REGNVM
S EXPRESSORVM
SIGILLI EXPRESSORVM

Oratio Alberti Schueg Regij Judicis Cibinienſis in Schola Cibiniana Anno 1602 Menſis Martij die 29 habita et ipſomet Recitata.

Antiquitus vulgatum tritumq; extare Proverbium in propatulo eſt: Dis queri Sores. Quod quidem ipſum proverbium haud immerito me quoq; rebarguere videtur, quinque qui jam olim relicta Schola cum Cibinienſi, tum Aulaica Aulicæ vitæ (magnatibus ita bonis adhæſerim, neq; unde extricare me potuerim donec quatuor Imperatorum Aulas familiariter ex officio frequenterim, quorum I Carolus V. Romanorum Cæſar, cujus exequiarum Pompæ seu celebrationi interfui, et Fratri ejus tunc Regi Romanorum Ferdinando: Deinde Filio ejus Maximiliano, ultimo tandem Præſenti Regi Dolycho Maximiliani primogeniti filio, ſedulam gratamq; locavi operam diplomatibus teſtatam. Sed illinc quoq; ut emeritus miles atq; rude donatus in patriam reverſus exercitiam exercere placuit, ex qua ad Politica translatus officia, literarum ſtudia non poſthabui modo; verum etiam ob curarum molem, Legationes, militiam, oblivioni quaſi tradere ſum coactus. Ideirco ludibrio potius, quam laudi memetipſum exponere videor, dum cathedram Oratoriam non juſſus, nec rogatus conſcenderim, atq; præclaros, diſertos, facundos hoc ex loco olim declamantes Simia in modum imitari conor. Verum enimvero, quid me urgeat, ſtimulet, quid omnia evincat obſtacula, brevibus aperiam. Dici non poteſt, quanto fervor amore, zelo, qualiter animus flagret, ſpiritus exultet erga artes Liberales adeoq; totam Philoſophiam. Quid vero dicam de Sacra Scriptura? quam a Puericia Abcdarius per Catecheſin hauſi firmiſſimeq; ſum complexus. Hæ ſunt quæ evincunt, et huc in publicum pertrahunt, atq; officinam hanc mordicus me defendere, colere, frequentare jubent. Dicturus itaq; ſum pro hac hora de Schola, quæ in valvis ædium inſcribitur: Seminarium Reipublicæ! de quo quid ſentiendum, quid utilitatis genere humano afferat, quanti ſit facienda, æſtimanda, in quantum colenda paulo finis declarabo. Quapropter me, licet ſenem, ut benignis audiatis auribus, peto.

Schola

Schola est conventus et cœtus studiosorum, puerorum, juvenum. Artes liberales fontes q. Philosophia seu humanarum divinarum, literarum cum exercitatione disciplinæ, tractatium. Vocatus autem seminarium metaphorice, ut quemadmodum semen cujusvis plantæ, herbæ aut floris in terram competentem seminatur ad incrementum divinum pro fructu in tempore proferendo: Sic semina Philosophiæ ac Theologiæ aliarumq; scientiarum in pueros et adolescentes seruntur ad fructus uberrimos proferendos, juxta encomium artis primæ: Grammatica est arbor alta, cujus radices sunt amaræ, fructus vero eorum dulcissimi. Sed age videamus quanti et quales hinc promanant fructus. Tot, herde, quot in mundo ubiq; terrarum et locorum conficiuntur artes nimirum liberales, Grammatica, Dialectica, Rhetorica, Geometria, Arithmetica, Musica, Astronomia atq; integra scientiarum omnium Encyclopedia. Quæ quidem artes nobiscum vivunt, nobiscum dormiunt, nobiscum peregrinantur. Imo quotiescunq; penitius intueor seminarium hoc, toties similitudines quædam mihi obrepunt, quæ partim a poetis efficte traduntur, partim autem ex historiis deceptæ sunt, utpote; Campus Elysius, item terra Chanaan lacte fluens et melle, Hortus item Alexandri Magni in Regione Oasi sæt, ubi duo arbores inventæ Solis nimirum et Lunæ insignia miracula sermonemq; proferentes, item nemus Opobalsamum dons suavissimi producitus ex ramis, de corticibus autem Nectar et Ambrosia. Sed omnium celeberrimus Paradisus terrestris videtur esse assimilandus, in quo omnis generis fructus, mala aurea, pomagranata, citria, castaneæ molles et presti coctia lacte. Maxime vero notabilia sunt flumina affluentia quatuor: Pison, Gihon, Hiddekel, Euphrates: quibus haud inconvenienter assimilemus Philosophiam, Medicinam, Jurisprudentiam et Theologiam: Quibus quatuor facultatibus quid in mundo pretiosius, quid præstantius, quid utilius & suavius haberi et reperiri potest? Nonne per has consistunt et in officio servantur homines? regnantur regna & imperia? consultur conscientiæ et animabus hominum? placatur Deus & Angeli? adhuc aliquid amplius? Hinc promanant virtutes Theologicæ Fides, Spes, Charitas, Item virtutes cardinales, Justitia, Prudentia, Temperantia, Fortitudo. Et aliæ plures infinitæ quasi rivuli scaturigine defluentes. Quid autem vero Seminarium cum Heidelber-

deß produkti legendum:

gente

gente Gymnasium tantum fovens adolescentes, gaudet titulo
bonus sapientiæ, reditus habens decem millium florenorum.
Sed objiciat quis? Ad quid usq; adeo laudibus et encomiis se-
minarium hoc evehis? Ex quo non minus malum quam bo-
num exoritur. Et quemadmodum exemplum non graditur qua-
more pedibus, videlicet Paradisus continet in se Lignum scientiæ
boni et mali per quos mores: ita et seminarium perfectos et
imperfectos, bonos et flagitiosos parit viros. Nec desunt testi-
monia et exempla. Affectus carnis est inimicitia apud Deum: Medea: — video meliora proboq;
Corrumpunt bonos mores colloquia prava. Natura prona est Deteriora sequor.
ad malum ab adolescentia. Plures perecunt crapula quam
gladio. Quicquid est in mundo, est concupiscentia carnis,
concupiscentia oculorum et superbia vitæ. Sic volo, sic jubeo,
stat pro ratione voluntas. Quin imo et ratio ipsa impingit
in multis, et maxime in Theologicis fideique articulis. Hinc
fit quod Divus Paulus eam vocat inanem Philosophiam.
Si itaq; hæc diametro pugnant Spiritui landatumq; semina-
rium, mortemq; accelerant, cur non magis literam Pithago-
ricam bifurcatam gulose sequendo salvamur? Dicit namq; Spi-
ritus in malevolam animam non intrabit sapientia. Respondet
e converso per Scripturam: Dabit Deus Spiritum bonum petentibus
se: dilata ostium et implebo illud. Paulus: Castigo corpus me-
um et in servitutem redigo, affectus subjacent rationi, ratio
autem Deo, omnia possum in eo qui me corfortat. Sic ergo
haud desunt regulæ, metæ, termini, sepes, quibus mala quæq;
evitari possunt. Est modus in rebus sunt certi denique fines.
Quos ultra citraq; nequit consistere rectum.

Inter spinas calceatus
Botrum cape spinam cave.

Aelde, quid ingenuas didicisse fideliter artes
Emollit mores, nec sinit esse feros
Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est.
Pectora mollescunt asperitas, fugit.

Nec desunt præterea contradictores obganientes, exoltan-
tor de vanitate scientiarum, item Antonij Fabij oratio
contraria, sed nego abusus varij et progenodum infiniti
sicco hoc in loco pede sunt transeundi, per Superbiam, ar-
rogantiam, fraudem, avaritiam, corruptelas, Philosophiam,
ureten-

prætendunt quog; rixas, altercationes, disputationes, scommata, famosos libellos, sophismata, heroes poëticos, virulentas invectivas, obscena scripta, usq; ad arma interdum homines stimulantia. Item mendacia, figmenta, fabulas. Cæterum alii experientia ducti, haud requiri seminarium publicum docent: Quandoquidem et sine scholis multa fiunt vel naturæ vel industria in rerum natura, prout nuper et in hujus Ludi literarii exercitiis declamatum est. Quod mercatores extra omnem scholam non aliter negotiari, juxta illud: Laudat venales, qui vult extrudere merces. Sic et bonus dux belli, hapte naturæ, novit locare exercitus castra, excubias, tormenta, et id genus armamentorum. Et quod Philosophus in pariete pictus: Totum magis est hoc ostium, vel Rusticus dicere affirmarec, ausit. Respondetur ad hæc: Natura habet semina quædam et potentiam sed non actum ipsum, ideo vel in scholis vel usu quotidiano addiscitur actus. Et usu quidem imperfecte, sæpe; mendaciis, interdum offensis. Sexcentumero præsumptiosis perditissime autem juramentis. Quod ad secundum, Bella exerceri extra seminarii regulas conceditur, attamen fiunt illa imperfecte sæpe infelicissime sin autem Philosophus præsit exercitui, perfectius feliciusq; exercet. Nec vero militem conscribere aut numerare, solutionem commeatusve distribuere absq; literis et arithmetica. Multi considerant quatuor anni tempora, Planetas, hinc tempestates, multi quatuor mundi plagas solis ortus vel occasum in collocanda acie: exempli gratia, difficillimum est pugnare versus radios solares, facilius post radios. Secundum illud physicum: Majus lumen obscurat minus. De Jurisprudentiam spectes, ejus usus qualis sit, remittimus Integatorem ad colloquia mensæ Reverendi et Clarissimi D. Martini Lutheri, qui perbelle Juristas delinitat. et ad oculum usq; depingit. Cæterum non desunt multi advocati et procuratores, literarum prorsus ignari, qui tantum abest ut scholam frequentarint, ut ne alphabetum quidem didicerint, et nihilominus victum et amictum sibi acquirunt rabulæ fatigantes judices, et emungentes clientes. Solet narrari dicti: Inventa lege inventa est fraus legis. Quid de

medicina

sin exemplari erat pmliosis

Medicina facultate adfezamus? cum illa plus extra
Scholam et disputatur et in usu perpetuo versetur, uituere
Frigas, Fonsores, vetulas incantrices, valachicas herbarum
vidagatrices etc Sed etiam de promotis et professis me-
dicis loquendo, nec in illis est perfectio: Quoniam Ars
longa, vita brevis. Novus Medicus, novum cæmiterium.
clamor vulgi, Medicus me perdidit, et: Medicinam com-
mittatur in fidia familiarum ob defunctos sanguine suretos,
vituperia, convitia, calumnia, Pare in ægrotis oleum et
opera perditur, juxta illud: Non est in medico semper relevetur ægro,
Quamvis econtra nelebris non destituantur ipsi quogen-
conjis sicut et Juris prudentes prout illud:
Dat Galenus opes, dat Justinianus honores.
Fulvum dat Bartolus aurum.
Item. Egregius Medicus mendicus non erit unquam.
Magis tamen evincunt commendationes sacrarum Litera-
rum, antiquorum Patrum et ordinarii Magistratus. Honora
Medicum propter necessitatem, creavit enim Dominus.
Altissimus de terra creavit medicinam, et vir Prudens
non abhorrebit eam. Nonne proxime accedunt ad Poto
plasten Adamum, qui herbarum, fructuum et radicum
nomina, naturas, operationes ad unguem noverat.
Et hæc omnia post lapsum reiterare coguntur tum magnis
sumptibus tum laboribus: et ob hanc profundam scientiã
Archidii appellari merentur, prout alias dictum sonat
Homo hominis Deus.
Vide rem mixam, ad majorem pedis digitum appendis
materia, quæ penetrare debet totum corpus, transeundo ca-
put ipsum: ubi dolor persentiscit vim et efficaciam rei ap-
plicate. Doctoris Pauli Medici Coronensis.

Optas curari, nec das nec pharmaca potas
Quæ gula vult laudas, illa venena vocas.
Hinc mors certa venit, veniunt paralytica membra.
Hinc medici Sanctum nomen honoris perit.
Hinc clamas, Medicus me perdidit et Medicina
Donas: blasphemo voluris ore Dei
Ægrotas? Medico tria dicere verba memento:
Da, capiam, solvam: cetera lingue Deo.
Justitiæ autem vox sic sonat versibus
Reddo cuiq; suum sanctis et legibus omne
Consilio Rosenmüller.

Paulus Kiephius hic videtur fuisse
Medicus illis temporibus celebratus,
Simus. D. Mülleri parens?
nostrorum temporibus dictum: Habet
Hic Arzt, quod in ejus nomen degu-
neravit. Simili ratione fere
Doctor Faustrant hodie apud Co-
ronenses, ex vetusta Crambe nimo-
rum. Et hinc Germani: Hier hilft
gott, Sie der Medicus: Der Doctor
nimmt alles Arzt, Arzt gibt alle
Besserung.

Conciliis mortale genus ne crimine vivat.
D. Augustinus. Regna violenta et sine legibus sunt latrocinia. Domus Austriaca:
Aut fiant leges, aut fractus corruat orbis.
Magistratus Custos est utriusq; Tabula. Ii demum Theologiam penitius consideramus, Deum immortalem, ubi exordiar mala hinc obulientia? Quis dabit mihi lachrymas ad defendam instar Heraclitii incredulitatis haereses, sectas, errores, sortinaciam, Nigromantiam, et id genus mala, quae saepenumero materiam, fomitem et praetextum praebent magnorum tumultuum, maximorum bellorum, Regnorum aliq; Imperiorum translationem aut eversionem, Principum item, Regumq; interitum deplorandum. Qui quidem religionis praetextus et pallium, adhuc hodie in Romano viget grassaturq; imperio, ne non in aliis plurimis regnis et provinciis. Adde Alcoranum Turcici Tyranni asylum, adjicias et Thalmut Judaeorum Sacrarium, nec non Cabalam eorundem lapidem Lydium, item Valachorum Liturgiam, Patro Stöss Frata Evangelia. Sed redeamus ad Speciatiora et reperiemus non modo religionis depravationem, verum eniinvero ejusdem etiam amissionem. Dictum antea ex amore verbi Dei Susceptam a me orandi provinciam, quae quidem nobis pietatem promissionemq; vitae praesentis et futurae praebet. Verbum videlicet Dei digito Scriptum per illuminationem Spiritus Sancti in cordibus hominum: Lucerna pedibus meis verbum tuum et lumen semitis meis. Discingvens verum a falso, revelans arcana imperscrutabilia, fidem firmam donans qua est rerum sperandarum argumentum, non apparentium. Utpote de S. Trinitate, in Baptismate, Sancta absolutione, et Evangelio sacramento, ut res ipsa oculis invisibilis datur, nimirum corpus Christi crucifixi pro nobis et Sangvis ejus, non aliter, sed praesenter, non figurate sed vere, non cruente sed sacramentaliter. Unde autem haec? ex auditu nimirum per verbum Dei, unde verbum ex Schola Sacrosancto ministerio, Sic et in aliis fidei articulis, humiliter, sobrie candide et simpliciter est procedendum, non curiose nec superciliose

Superciliose, Sacra enim Scriptura simplex est, et suavi veritas semper sibi similis est, non nasus cereus torquens, non arrogans, non superba prout Pictorum et Philosophorum.

Arma virumq; cano Troiæ qui primus ab oris.
Fortunam Priami cantabo et nobile bellum.
Dic mihi Musa virum capta post tempora Troiæ.
Summus Aristoteles rutilando cacumina rerum,
In duo dixit, quicquid in orbe fuit.

Sed Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

Sane materia ipsa Sacra scriptura per se habet utilitatem et dulcedinem, prout illud: Accedite filii timorem Domini docebo vos. Accedentem ad Deum credere oportet, quia est. Credidit Abraham Deo et reputatum est ei ad justitiam, non vox sed votum non cordula musica sed cor, non clamans sed amans cantat in aure Dei. Paulus ad Corinthios II. Et ego non venissem ad vos scatzer, veni non in sublimitate sermonis aut Sapientia annuians vobis testimonium. Item animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei, Christi. Captivantes intellectum in obsequium fidei, non abre appellantur tria hæc Fides, Spes, Charitas, Virtutes Theologicæ, sunt namq; quasi instrumenta vel Scalæ ad cœlestia dona ipsum, cœlum Empyrium. His itaq; instrumentis contenti fuerimus, nec alibunde signa vel miracula petierimus neq; eorum quæ in cœlis sunt, neq; eorum quæ in terris, nec tentaverimus Dominum, juxta illud: Scrutator Majestatis opprimetur a gloria. Coronam ne carpito. Fides non habet meritum ubi humana ratio præbet experimentum, optime etiam jure posset Deus uberare carmen humanis in rebus consuetum. Non mihi sit! Servus, Medicus, Propheta, Sacerdos. Facili negotio omnes nodos sacrarum literarum fideigiaritalos in Symbolo Apostolico eleganti ordine comprehensos cordibus enodatos applicare et infigere potenimus. Et primum quidem de Sancta Trinitate, multi Scandalizantur ex ipso vocabulo Trinitas, quandoquidem nusquam in Sacra Scriptura reperiatur. Igitur non sunt tres personæ. E. Basilius in angulo. Tres sunt, qui testimonium perhibent in cœlo et in terra, Pater, Verbum et Spiritus Sanctus. Item Apostolis data instructio: Ite baptizantes in nomine Patris et Filii & Spiritus Sancti, et sic de ceteris ejusmodi locis in Sacris. De Trinitate autem certitudo talis experitur.

Primo quia

Primo, quia primitiva Ecclesia utriusq; testamenti, V. et Nov
tradidit hanc de tribus personis doctrinam. Secundo, quia
Orientalis quæ Græca, Occidentalis, quæ Latina, hanc reti
mere confessionem similiter. Tertio, quia repurgata per D
Doctorem Maximum Lutherum Ecclesia constanter servat
Doctrinam. Relinquenda igitur et abominanda incredulitat
illorum, qui tres personas in uno vero Deo non agnoscun
non acceptant, non venerantur. Quales sunt primum Ge
tiles Philosophi, qui motorem quidem aliquem agnoverunt,
de quo Plato inquit: Ens enim misterere, Aristoteles in M
taphysicis concludit: Unum esse Principem. Judæi Jehovam
fine consumato opere Messiæ filii Dei, colunt. Turcæ Bix a
clamitant, id est, Unus Deus. Nihil præterea nisi quod ma
gnum Prophetam Christum dicunt, Arrianum Patrem et Ch
stum quidem attamen non Deum sed Deificatum. His omnibu
Jesus Christus Salvator generis humani vel Scandalum vel
stultitia est. Nobis vero credentibus Dei virtus et Sapienti
Symbolum Apostolicum concludit: remissio peccatorum, car
nis resurrectio, vitæ æterna, de quibus aliquid dicemus,
quæ tamen pie aures exhorrescunt, Epicurei enim passim
Patria vagantur, qui nec Deum curant nec media venerant
tur, imo brutis animantibus similes effici volunt: Secundum
illud: Dixit insipiens in corde suo non est Deus, audenter pr
ferre: Occidatur bos et moriatur homo de anima utriusq;
perinde est. Prob dolor, quanta cæcitas, quæ hos dementia
cepit. Tales sunt miserabiliores omnibus hominibus mundi,
pugnantes contra Spiritum Sanctum, contra æternitatem, contra
Deum infinitum, contra creaturas, quæ ingemiscunt expectan
tes redemptionem. Nullam isti exoptant perfectiorem vi
tam, se ipsos assimilantes brutis et bestiis rationis experti
bus. Cum tamen Deus os homini sublime dedit, cœlumq; tue
eri jussit, et conditus sit homo anima immortali, cui certi
Angelorum chori ad famulatum sunt ordinati. Equid est
aliud sinus Abrahæ quam æterna beatitudo? Christus induit
Naturam humanam, qua nobiscum participat, Deoq; fecit
quam magnes ferrum trahit, cœlum versus, volentem tamen
unde ait Christus: Dabo aquam salientem in vitam æternam.
Item: In Domo Patris mei mansiones multæ sunt, et vocantur
æterna tabernacula. Illic restitutio omnium. Regnum cœ
lorum vim patitur et violenti rapiunt illud.

Symbolum

Symbolum Apostolicum fidei cum videlicet sequitur tractabit de
Justificatione et Articulos de Praedestinatione, qui essi pecuniarem
et longiorem requirit cursum, quam ut hoc tempore et fine tedio
explicare possemus, attamen aliquid saltem monendum et ex
pressis Dei verbis confirmandum duximus. Justificationem
esse applicationem meriti Christi rec fidem vivam non histori
cam nec fictam, neve mortuam sed eam, qua per charitatem
operatur, hoc vult Divus Paulus dicens: Fide justificamur per Chri
stum. Johan. 3. Cap. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum
unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat sed
habeat vitam aeternam. Item: Venite ad me omnes qui labora
tis et onerati estis, et ego reficiam vos. Ex hac universali
omnes derivatur jam illustrissima Praedestinationis assertio. Vivo
Ego dicit Dominus nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur
et vivat. Tota die expandi manus meas. Ego sto ad ostium
et pulso. Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda
vestra. Quoties ingemuerit Peccator non recedam transgressi
nem ejus. Divus Augustinus. Si non es Praedestinatus, fac ut
praedestineris adhuc: Salus tua ex te Israel. Deus trahit vo
lentem, qui autem non vult non culpet Deum, Deus enim inducat
non inferendo malum, sed non inferendo gratiam, igitur
vigilandum et orandum ne in tentationem intremus: Recipe tra
hamur in reprobum sensum. Deus pusillanimes reddat fideles
illud Pauli de figulo & vase in honorem et contumeliam.
Nam illa verba respiciunt obedientiam hominis erga Deum,
ne quum temere exprobremus in operibus Divinis, quae nobis
arcana sunt, ac proinde exclamat Paulus: O altitudinem
divitiarum Sapientiae et Scientiae Dei, quam imperscrutabilia
sunt judicia ejus & investigabiles viae ejus. Quis Consilia
rius ejus fuit? omnes itaq; cogitationes nostrae, scrupuli,
objectiones aliorum, dubia, affectus carnis Sathan, mun
dus ditigantur relegentur; ad antidota & praeservativas
in Paradiso existentes. Paradisus autem est in Pentateucho
Mosis, sic Decalogus, qui est Pedagogus & coercens contra
affectus naturâ depravatae in eodem praesto est Paradiso:
Juxta illud: Peccatum nescirem nisi Lex mihi diceret; Non
concupisces. Item contra mortem rigorem, Decalogi & iam
Dei, promissum semen Abrahae i. semen Mulieris conteret caput
Serpentis. Paulus inquit: Si praeoccupati fuerimus ha
bemus advocatum ipse sic optime evitari potent Desperatio,
habitq; Salus animae & corporis, qua est summum bonum

Theologicum

Theologicum, præstantius Aristotelis achore virtutis in vita perfecta, esto, probatissimus Bezoartes, recte dicitur de ipso. Si Christum dilexis, satis est si cetera negas. Strabo namq; bibli seu λόγος, per passionem et resurrectionem Christi in cassatum esse exacta sanguinis sui rubri & pretiosissimi liquoris Christus attinet aureum transverso calamo signum.

Quandoquidem autem Divina majestas infinite potentie & omnem humanum excedens intellectum, miserie fragilis naturæ humanæ quam optime consultum voluit, humana accommodavit media, quibus Divini nobis applicari queant thesauri, in Sancta Catholica sua Ecclesia, Sanctorum, communione, constituendo Prophetas, Apostolos, Evangelistas, Piscatores hominum ex hominibus homines assumptis ad docendum, arguendum, corrigendum &c: Speculatores qui vocem suam tubæ instar exalent, vorent, evangelizent, annuntient bona: Denarios duos veteris novum, testamentum rite dispensando: concreditis ipsis cœlorum clavibus usurpantes facultatem solvendi ligandi, seu peccata relaxandi, retinendi, legem a lege discernendi, ait namq; Scriptura: Ex ore sacerdotis legem requiras. Item: Sic nos existimet homo, tanquam dispensatores mysteriorum Dei, et alibi. Qui tangit vos tangit pupillam oculi mei: censentur, duplici honore digni. Paulus inquit: Filioli, quos de novo parturio, postea quam mutuo Dei regenerati, per ministerium absoluti, novam induimus vitam. Satagere oportet, ut luceat lux nostra coram hominibus et glorificetur Deus, nec abscondamus lumen sub modio: Faciamus amicos ex mammona iniquitatis, induamur veste nuptiali, habeamus exactam villicationis rationem, Eventremur Domino ex fluxis et caducis commodo pauperibus, Ædificemus supra fundamentum aurum, argentum, lapides, pretiosos, Sic transeamus per temporalia, ut non amittamus æterna. Vanitas vanitatum et omnia vanitas. Talenta trium generum bona videlicet animi, corporis & fortunæ in usuram exponamus, oleum non desit, at in lampadibus nostris, ne lumen extinguatur et cœlestis claudatur janua. Labores in vinea Domini grossum lucrentur per fidem in patientia, nec simus filii prodigi in hereditate paterna. Octo beatitudines ex eadem fide per charitatem operante consequamur Coronam ipsam immarcescibilem vitam æternam, dicaturq; nobis omnium jucundissima vox: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum regnum a

constitutio

constitutione mundi, esurivi enim et cibastis me, sitivi et po-
tastis esse ut sequuntur opera misericordiæ.
Nova jam oritur quæstio: Postquam Christus Dominus ascendit
ad Cœlos, maxima est distantia, magnum quoq; intervallum
ad tempus restitutionis, quibus interea modis sobolem nostram
fragilem, genus humanum? R. Etsi Christus ascendit in cœlum
sedet q; ad dexteram Dei Patris, et merito sui corporis nostra
quoq; coepertrahit mentes et corpora, unde post multa tam-
dem tempora venturus est judicare vivos et mortuos, tamen
multis modis nobiscum est vt terris enim usq; ad consuma-
tionem seculi. Primo nutu suo divino, qui est Patris et Filii
et Spiritus Sancti. Facit namq; oriri solem et Lunam sideraq;
et planetas, et per ea dans pluviam sicut cinerem & nivem
sicut lanam, idq; super bonos & malos. Hinc Aristoteles:
Homo generat hominem et sol. Secundo in omnibus creaturis,
plantis & herbis per animam rationalem sensitivam et ve-
getativam, In ipso movemur, vivimus et sumus. Et levis esse
denotat esse Deum. Tertio in bonis Christianis, filiis adopti-
vis, a peccato originali redemptis, in Libro vitæ existentibus
verbo salvifico missione Spiritus Sancti. Asserit namq; secunda
divinitatis Persona, si quis sermonem meum servabit, ad eum
veniemus & mansionem apud eum faciemus. Quarto in sacra-
mentis a se ipso Jesu Christo ordinatis, ac semper in Ecclesia
pariore conservatis. Potissimum autem in Eucharistia probatis-
cramento, de quo Ecclesia cum admiratione orat, dicens, Deus
qui sub Sacramento mirabili passionis tuæ memoriam nobis
reliquisti etc. Divus quoq; Doctor Lutherus cum felici auspicio
tractatum de hoc Sacramento conaretur describere Exordii
his instituit verbis. Nu grz vii nouos vvetter an. Oportet
autem circa hoc Sacramentum literas quatuor 2. considerare.
quid, quando, quomodo, quo fine. Et quod ad primum Sacra-
mentum est visibile signum invisibilis gratiæ. Accedat verbum
ad elementum et fit Sacramentum. Quando illud sumitur?
Cum institutio Christi usurpatur. Quomodo sumitur? Ore sumitur
Sacramentaliter. Quo fine sumitur? R. Ad vitam æternam.
Et quemadmodum Sancti Patres triplex posuere baptisma, Fla-
minis, Fluminis & Sanguinis, ita triplex fit sumptio Christi:
Spiritualis qua venit ex verbo Dei per imaginationem, item vivo
latione per preces: ubi duo vel tres fuerint congregati: Corporalis
non exterita, et oralis Sacramentaliter. Hic oriuntur ogi-
niones, concertationes, collisiones, abusus & absurda. Multi
enim sunt impetitores, Calumniatores, Irrisores, et fere quot ca-
pita, totidem sententiæ. Primo veniunt Propositæ ex V. et N. Testa-
mento

mento, obtrudentes exempla figurarum et troporum, sanguinis, hircorum et aliarum de Christo figurarum. Item illud: Ego sum vitis vera & similia. Deinde veniunt translatistae, corpus non de pane dictum fuisse, sed de vino in coena sedente Christi corpore. Tertio veniunt Transubstantistae et Divisibilistae & consubstantistae & mutilatores, qui unam in alteram transire substantiam asserunt, et panis vinig. species tantum restare, Item Laicis sufficere unam speciem, Panis nimirum et quod mereatur effusio, et quod calo habeat in se sanguinem quoq; ideo non opus esse calice. Hoc in loco notandum restitutio Calicis per Ferdinandum. Quarto veniunt Capernaitae obmurmurantes, dicendo, durus est iste sermo. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum. Remanent demum obstinati Judei, item Turca vii circumcisionis lege Mosaica, de quibus suo loco. Illis omnibus aliquid ordine respondere non inconveniens esse videtur. Et quidem Primis, qui figuratam locutionem Christi fuisse dicunt: Hoc est corpus meum &c. Significat, vel digito ostendens pectus suum dixerit esse corpus, quod quam diversum sit a sensu vero constat ex collatione Veteris & Novi Testamenti, illic nang; transfiguratum, hic autem figuratum, illic umbra, hic corpus, ibi typus hic veritas. Hanc autem loquendi formam ex ipsa habemus Scriptura. Inspiciamus verba coenae: Accipite et comedite: Hoc est corpus meum, item: Bibite ex hoc omnes hic calix novum Testamentum est in meo sanguine, qui pro vobis et pro multis effunditur, hoc facite in mei commemorationem. Secundo inspiciamus Testamentum, quod Paulus tam reverenter observat, dicens: Ego enim accepi a Domino &c et hic ordine repetit institutionem. Item assimilamus assimilationem Pauli: tamen etiam hominis testamentum per mortem confirmatur, per consequens et hoc confirmatum esse vult. Porro elegantissime illustrat, dum utentes hac coena attentos reddit: Probet autem seipsum homo, et hic accedat, qui enim indigne sumit, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini. Is indigne et judicium sumit, peccat in rem praesentem, et antithetice, non absentem, alias non peccaret, nisi praesens esset. Dicunt aliqui absurdum est, manducare corpus Christi, nam non sufficeret omnibus &c. Imo absurdum est non credere Magistro, qui est Filius Dei, ἀνυπόβλητος. Dixit et facta sunt. Ideo Sanctus ille Pater rythmice non

minus

minus, quam elegantes, quam recte asserit: Sumunt usus
sumunt mille, quantum ille, tantum et ille, nec sumptus
consumitur ille. Sumunt boni sumunt mali, sorte tamen
inaequali, vita vel interitus. Ego certo sumitur ore non
tamen cruente. Si queratur adhuc: Quomodo id fieri queat?
Ego te quaero, quomodo illud fiat, quod virgo Maria sine
virili semine concepit? et verbum caro factum sit. Maria
quoq; admirans dixit: quomodo? virtus autem Altissimi
obumbravit, et Maria credidit addidit q; Angelus: Apud
Deum non est impossibile omne verbum. Abraham quoq; cre-
didit et reputatum est illi ad justitiam, dixit Salvator
Thomæ, quia vidisti credidisti, Beati qui non vident et cre-
dunt. Ut autem exactius quid habeamus de præsentia cor-
poris Christi, percurramus omnes sensus humanos, quorum
quinq; sunt: Visus, auditus, gustus, tactus & olfactus.
Quorum secundum Philosophos, visus habetur præstantissi-
mus, Deus autem secundum Theologos in hoc examine, nam
auditus comprehendit rem ipsam, hoc est corpus meum:
ceteri autem quatuor decipiuntur non sentientes carnem
juxta illud: verba audimus modum nescimus, præsentiam
credimus. Ergo procul abeant Capernaitæ, absint quoq; Sym-
bolistæ et Tropistæ nec admittantur Transubstantiationistæ.
Sed vel cum divo Luthero, In, sub vel cum pane, quod qui-
dem a Sanctis traditum Patribus, vel magis cum divo Paulo:
Nonne panis quem frangimus communicatio Christi corporis
est? vel maxime et tutissime cum ipso Salvatore Domino no-
stro Jesu Christo. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradi-
tur. Nonne pii sumentes & credentes afficientur verecundia et
magna quadam reverentia accedunt sacram hanc synaxin,
volentes sincere sumere, ut quasi ardeat cor sumentis jux-
ta illos duos discipulos Euntes in Emaus colloquentes cum Christo
Etenim talis præsentia & observantia facit probationem sui
ipsius, et abjicere scelera et assumere zelum ad novam atq;
strenuam cum pietate conjunctam vitam.
Obtrudunt præterea aliqui conclusionem illam: Hoc facite
in mei commemorationem. Romanistæ dicunt: In memoriam
duntaxat cœnam et cæremonias celebrari debere. Quod
si ita esset simplex et solas memoria jocus foret puerilis
Ludere par, impar, equitare in arundine longa.
Sed Paulus ait: Non dijudicans corpus domini. Datur autem
res ad refectionem animæ simul etiam memoriam sui.

Exempli

Exempli gratia: Do alicui ducatum dono sive annulum meo ob memoriam, tum et rem ipsam tenendam do, & meimemoriam celebrare volo. Si Philosophis credenda est illa thesis: Anima est tota in toto et in qualibet parte corporis, maxime credendum est, Corpus Christi in pane esse, et a toto fit denominatio verbis Christi: hoc est corpus meum. Praeterea magna pietas reperitur in quibusdam Scriptoribus Theologis qui credunt esse manducationem ore animi simul et corporis vino dentibus premere. O insignem fidem, qualis nec in Israel inventa. Pius Johannes Benknexus Judex olim Coronensis dicere solebat: Si est error, malo cum Christo errare, quam sine Christo vereri. Notandum praeterea transubstantiationi absurda multa sequi, quae ipsimet ponunt in suis lucubrationibus et commentis: utpote, si corpus esum transeat per hominem qualiter sit investigandum et quid cum eo instituendum, si mus comedat, aut corrodat, et cetera. Eodem modo alia dari possunt sequela. Transubstantiatione facta, cur non ipsum Christum in bellis, in navibus maritimis assumunt mortales pro victoria obtinenda et ad evitanda naufragia. Nulla autem sequela bona aut usui Scitur tamen: Agnum Dei cereum consecratum gestari in thorace pro remedio praestantissimo adversitatis et periculorum si credere fas est. Docebat olim pie memoriae Georgius Melas Sacrilegii accusabat pro concione Romanistas et Calvinistas, illos quidem in hoc, quod panem, hos vero quod corpus Christi subsistere rent. Nos autem primitivae Ecclesiae sequaces utrosque subsistere conjunctim in verum restituere Sacramentum altaris asseverabat.
Ultimo & quasi Colophonis loco notandum: Christus in quem nullum cadit malum, corpus suum edendum nobis largitus est, quod est perfectissimum bonum, sed bonum est diffusivum sui. Ergo necessario indignus etiam salvari deberet. Hoc autem non sequetur juxta mentem Pauli, Judicium sibi manducando. Respondetur, hoc fieri per retentionem effectus virtutis Christi. Cur apes ex floribus mel, aranea vero venenum sugunt, sol autumn inducat, ceram vero liquefaciat dic videmus malum non ex Deo sed ex homine. Ita ergo curramus, ut comprehendamus brabeum. Usus porro sacri ex institutionis Authore ex Divo Paulo traditus et acceptus retineatur. Negi in monstrantiis cupreis vel argenteis deferatur, ex edicto Papae Urbani, qui factum corporis Christi per omnem suam instituit Jurisdictionem, alioquin

L 2 illud

si illud fuisset institutum Salvatoris tunc etiam in ornatu et veneratione plurimum erant carpendi et reprehendendi Domini Catholici Romani. Quandoquidem illi Principes, Pontifices, Reges, Imperatores, Duces et similes plus honoris sibimet ipsis tribuunt, dum capita ipsorum Diadematibus aureis gemmis pretiosissimis refertis ornant, muris item atq; infulis margaritarum plenis Pontificum manus & Chirotheas Robinis, Adamantibus, Saphiris, Smaragdis et id genus lapidibus pretiosis coruscare faciunt. Pectora item et fallia fulgentia reddunt. Sceptra baculosq; pastorales similiter lapidibus refertos gestant, et quidem magni valoris et ponderis. Vidi ego coronas quatuor regales, lapidibus pretiosis conspicuas: Ungaricam, Bohemicam, Cesaream et Regnalem. Bohemica in fronte componebatur Robinum magnitudinis pollicis, septuaginta millibus Ducatorum estimatum. Alia Corona adamantes tenebant majoris adhuc pretii, prout de confectudine tales extollunt omnes alios lapides, Hos sequuntur Saphiri, ultimo ordine Smaragdi collocantur, ceteri omnes minoris fiunt. Extat adhuc unus in abusu levis cultus hujus Sacramenti, videlicet velum, sub quo gestat Sacrificans monstrantiam, quod velum non ex laminibus aureis vel argenteis confectum, sed tela serica a vento hinc illuc agitata et interdum ad terram usq; prostrata ac gestantium capita involuta. Vidi Dominum olim meum Ferdinandum Imperatorem non sub velo sed post velum a tergo Episcopi nudo et calvo capite procedere, & manu dextra facem quatuor librarum per quatuor potiores urbis Viennensis plateas bajulare, ubi sol caput boni Imperatoris radiis suis calidioribus mense Junio adurebat patientissimum: Carolo filio comitante; Corpus autem Christi aeri albo vel cupreo inditum corona rosacea adornabatur, absolutis ceremoniis equis Furcicis insidere, uti Reges multis stipati servitoribus frequentare solent Antistites. Potestas illorum est, qua brisa fuit in cervice Friderici Barbarossæ, cujus historia notæ est ex applicatione Sacræ Sententiæ: Super aspidem et Basiliscum ambulabis, Leonem et Draconem conculcabis. Regi illud silentio pretereundum: Papam quendam olim Romæ Coronas conflari mandasse, quarum alteram Hungariæ Regi Stephano primo. Alteram Poloniæ Regi destinatas, ambas per ordinatos Legatos itineride mandasse, de quibus orta fuit quæstio, quæ Ungaro et quæ Polono sit offerenda, dicitur in somno angelum Dei apparuisse cum certa

cum certa demonstratione distinctionis, atq. hinc ortam esse apud Ungaros persuasionem, Coronam illam cœlitus per Angelos deportatam esse. De Circumcisione haud opus esse arbitramur verba facere cum olim abolita sit Lex illa, et frustra cum adversarius certetur, juxta illud, malitia licet coopertur saepe convincitur tamen, nunquam stultitia quam in Christo arguebant gentes, redundat in ipsos et Scandalum in fidem quia Christus adimpleverit Legem. Illi suo tempore vilebant, qui transfixerunt. Paulus ad Galat. V. Nam in Christo Jesu neq. Circumcisio aliquid valet, nec praeputium, sed fides, quae per charitatem operatur. De his itaq. et aliis obstinatis tenendum est illud: omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus, eradicabitur. Sinite crescere zizaniam usq. ad messem ne tradiderit in reprobum sensum. oportet ut Scandala fiant sed ve per quem omnis autem atheismus Zizania, et id genus malorum oritur ex incredulitate, abusu, excessu, defectu, sinistra interpretatione et contemptu, contra quae extat regula in Deut. XII. Quod praecipio tibi, hoc tantum facito, de tuo nec addas quicquam nec minues.

Concludimus itaq. in Seminario Reipublicae et Ecclesiae invenire omnium sententiarum thesauros et tanquam in volumen totum Christum, S. Trinitatem, unum Deum, Doctrinam denique illorum quae in cœlis sunt coronorum, quatuor item elementa et ex iis conflata, quae in aere, quae in terra, quae in aqua sunt, et centrum ipsum, foldam mortis horam et extremi judicii Diem non reperimus, eo quod Deus non revelavit. Nulla vero est officina vel vocatio servitutis substantior haec, quia Deo servire regnare est. Merces porro pretiosa est in cœlis, ut habetur Daniel. Cap. XII. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Quas omnibus nobis concedat Deus! Amen.

Fratia sit praesens nobis divina necesse est
Qua sint conatus nostri vanis erit.

Ex corrupto quodam exemplari
Ἀπογράφω.

Anno 1708 Mense Julio convenere Decani & Seniores illos Capitulorum qui censum Cathedraticum uti dicitur solent administrare cumq. ab aliquot inde annis hic census hoc nomine peteretur, ipsi vero solvendo non essent Hunc Supplicem Libellum ad Suam Augustissimam Majestatem adornarunt

Augustissime

Augustissime Imperator,
Domine Dne nobis Clementissime,

Decantata Augustissima Vestra Majestatis per universum orbem pietas atq; imprimis in Servos Dei propensis animavit nos ut praesens memoriale in certo gravamine nobis incumbente concinnatum ad pedes vestra Caesarea Majestatis humillima cum devotione deponere audeamus certa spe freti, gemibus nostros clementem Vram Augm Maj. vultum et desideratam benignissimam resolutionem experturos. Consistit autem rei meritum in hoc: Est quidam census parti Cleri Saxo-Evangelici non dimidia incumbens, quem Cathedraticum vocamus constans aureis 930 Imperialibus 257 et Marcis argenti fini 23. Hunc post Secularizatum Episcopatum Albensem ad Fiscum Regum et Principum devolutum, inde a Reformatione Ecclesiarum ad dicti Episcopatus Dioecesin pertinentium quotannis ad praememoratum fiscum fideliter semper administravimus usq; ad praesentes Rebellium motus. Quibus 1704. in nostram quoq; Patriam irruentibus aequali confusione Summa inimis infligentibus factum est ut census praefati administratio cessaret, eademq; ex causa subsequentis etiam annis 1705. & 1706 impediretur. Anno autem 1707. vi plusquam brutali et dira Haydonum ferocissimorum exsequutione ferme ex toto a Rebellibus nobis extorqueretur, usq; dum hoc anno 1708 sub protectione perduratum adhuc nobiscum Augustissimae Vrae Majestatis copiarum saepe dictum censum pari atq; antea fidelitate quantumvis sum, ma cum difficultate ad manus Generalis omnium proventuum Fiscalium Perceptoris Generosi Domini Joh. Kaspro inde, nuo completum administraremus. Quoniam vero qui restat, quatuor annorum [enumerato nempe et illo, quo interveniens hostium atrocitas majorem partem nobis eripuit: census ante nominatus Dnus Perceptor Vestra Aug. Majestti vi offi, cii suti ait:] severissime pratendit. Id circo hanc rem, ut mese impossibilem sentientes, eam Vestra Augm Majtis progenissimae in nos Clementia devote commendandam duximus ex sequentibus potissimum rationibus illam quam pratendimus impossibilitatem gratiose ponderatura:

Imo

1mo. Xang. annis illis de quibus census restat vix unus et
altor aliquam decimarum partem consequutus est hostibus fru-
ges passim nunc in agris demetentibus aut devastantibus,
nunc in horreis comburentibus, nunc denig. e granariis etiam
vi abripientibus suum. in usum convertentibus.
2do. Extra paucos totius ferme ordo noster tenuitate decima-
rum adactus, proprio labore agricultura incumbere cogitur
ita sublatis hostium rapacitate jumentis universis, quam qui-
dem fortem nos pra reliquis incolis damnosius tulimus.
dictis illis annis Stiva etiam nobis fuit fusflaminata, ut adeo
ne proprie quidem alenda familia, tantum abest decretiorum
Domini compotes fuerimus. Quibus si obvertas præcedentium
forsan annorum reconditos proventus aut patrimonia
3tio Quis nescit quam omnis parata Supellex hostilibus rapti-
tiis actibus nos depradantibus in spolia cesserit, non vestimen-
tis, ne sacris quidem, non utensilibus domesticis, non pecuniis
tanto minus ari aut argenteriis si si paucis forsan nostrum
aliquid hujus reconditum fuit. non denig. ulli rei parcentibus
illis, adeo ut damnum duorum saltem annorum nec ~~ab~~
omnibus Capitulis collectum, mediocriter saltem æstimatum
exurrat ad fl. 75900. accessit.
4to. Taxarum pragrandium nunc in naturalibus, nunc in
ære ab istis tortoribus nobis impositarum multitudo et varie-
tas, quarum exactio ut plurimum cum sumptuosa exsequutione
ne conjuncta vix plerisq. micam panis reliquit.
5to. Exilium quoq. multis nostratium cum suis Auditoribus
indictum ac plerisq. continuum impedimento fuit, ut neq. ipsi
Oeconomiam curare, neq. ex Auditorum suorum laboribus
solitos proventus levare potuerint.
6to Pecunia si quibusdam undecunq. obvenit cuprea fuit
et illa postea evilescens neq. idonea ad reconderendum, ut
alicui usui jam hodie esse possit, cum interim nonsemel
justi fuerimus Taxas inflictas in argentea et quidem justa
valorem pristinum æstimata proburare.
7mo. Si adigamur ad exsolvendos illos restantes census quo-
niam divina gratia omnis generis frumenta et vinum in
summa sunt ~~ut~~ vilitate, multis omnes sui et decimales exper-
pris studio acquisiti proventus vix exiguam restantium census
um particulam conficerent.

fvo.

8vo. Adhaec quum omnes præteritorum annorum restan„
tias quarum exsolutionem intervenientes turbæ interci„
derunt Vra Aug. Majestas, toti provinciæ clementissime
condonavit, idcirco nos quoq. parili cum aliis incolis vestræ
Aug. Majttis gratia nixos parem in hoc passu consolatio„
nem expectare jubet Solitum Vræ Majttis Aug. impunitate in paritatem: erat
libertatum inter omnes patriæ status rite colendam serium
clementissimumq. studium.

9no. Neq. indignum Vra Aug. Cæsarea Maj. æstimaverit, gra„
tiose reputare, quod nos præter istum Censum peculiarem
quoq. quotannis Taxam Rhenens. flor. 3000. in subleva„
men portionum militarium Saxonicæ Nationi incumbenti„
um in nos susceptam omni cum alacritate etiamnum fe„
ramus.

10mo. Atq. præter istam quotannis etiam non contemnen„
dam tritici summam in Magazinum Vræ Aug. Majttis intu„
lerimus spe quidem exsolutionis, quæ vero inde ab Anno
1693. inclusive suspensa manet restantibus ad solvendum
Cubbl. Tritici 25145.

Ad extremum quantum decursu proximorum viginti anno„
rum Ordo noster Saxo-Ecclesiasticus cum in Naturalibus tum
quoq. pecunia ad intertenendum Vræ Aug. Majttis militem con„
tribuerit reliquarum religionum Sacerdotibus immunibus reli„
ctis, non facile quis computum assequi poterit cujus respectu ille
residuus census facile obliterari possit, provoluti itaq. ad pedes
V. Aug. Majttis eandem ut unicam post Deum anchoram per
viscera divinæ Misericordiæ humili pectore rogamus. Primo qui„
dem ut intuitu ærumnarum et miseriarum, quibus præteritis
annis subjecti fuimus, consideratione etiam impossibilitatis
præcedentibus punctis satis dilucidatæ nos a restantibus superio„
rum annorum Censibus clementissime absolvat. Deinde ut
quamdiu publicæ istæ calamitates durabunt censum istum
priscis quondam felicibus temporibus proportionatum hodiernis
multo tenuioribus proventibus nostris adjustari gratiose faciat,
ne supra vires pressi Stationes nostras deserere cogamur cum
Ecclesiarum nostrarum totali exitio. Pollicemur A. Vræ Maj. pro
impetrata nobis gratia precum nostrarum sedulitatem assidue
ferendar.

serenderum, ut dies vitæ innumeros, beatum tranquillum regimen, trophæa contra hostes continua, tandem eliquando marcescibilem cœli coronam V. A. Majori largiatur is qui potis est dare. Sera quæ cupimus Deus!

Hoc anno Scherfenbergorus cum aliis quot millibus in Transsilvaniam movet ad Cibinium Julianum cadit, hinc Mediam et Schæssburgum usq. progressus Imperialium copias a Transilvanis extorquet et hic ad obsidionem Budæ revertitur. Eratvero in Castris ejus Craguius ad levibus temporum Equitibus, reliqui copiæ erant Equitibus Germanis et Peditibus ejusdem generis constabant.

De legatione vide in Folio p. 104.

Anno 1686 Emericus Tekelius libertati restitutus, Constantinopoli per Belgradum Varadinum reductus Ungaros omni studio in suas partes pertrahere studuit, sed desertus a fortuna etiam ab ipsis desertus est. Adscitis ergo Varadinensibus Turcis Muftiacino Lapidis Sacurrere voluit, ut conjugem ac Thesauros suos in Turcian transvocaret, sed repulsam semper cum insigni damno perpessus est. Transilvania Legatio Cæsarem pro indendo foedere adiit, hic Turcam expugnata Buda venit. Segedinum in Comitatu Bodrogiensi ad confluentes Tibisci et Marusii, vallo fossaq. munitâ et insigni arce condecorato sub Duce Veli Bassa occupato est Turcis deditionem 22 Octobris facientibus qui deposito armis Temesvarum concesserunt. Prius tamen eodem Duce ad Zentham multa turcarum millia cæsa, impedimentaq. capta. Inde Chonadinum 23 Octobris vi captum ejectis Turcis, incredibilis hic præda facta. Hoc et hoc sequenti anno Judicium delegatum in Pannonia, a quo plurimi perduellionis crimine accusati, in foro Ecclesiæ extructo theatro publice minani supplicium genere quod hactenus auditum, puniti sunt, inter quos precipui erant Comes Nicolaus Zrinius, Cæsareus Kanizsai, Andreas Lisnyai filius, Franciscus Baranyai, Martinus Jaroki, Georgius Berek, vice Comes Zoliensis, Georgius Radvanszki et alii plures. Christophorus Paschitsch.

Tractatus cum Transilvania vide in Folio p. 105. p. 107. Hoc deputatus Constantinopolim.

Anno 1687. Carolus Lotharingus vicit ad Mohacz hostes ac in Transilvaniam movit, cum Principe ejus Michaele ad partes Cæsaris pertraxit. Dedit autem præsidia Civitatibus Cibiniensi, Claudiopoli, Bistricæ, Albæ Juliæ, Saccæ, Szaszvarosiæ, Udvarhelyio, Devæ, Fogaras, Szamos Ujvaro, Somlyo. 18 Octobris Comitia Posonium indicta, ubi Josephus a Decano in Templo S. Martini per Georgium Szelepcheny coronatus sacro Transilvaniæ Diademate. Lex Andreana sublata, sic existentibus Regni Proceribus, Oblivio præteritorum publicata singulisq. præterquam Tekelianis et ejus studiosis oblata. Judicia Generalia sublata, Jura restituti et alia plura. Eodem.

Eodem

Eodem adhuc Anno Constantinopoli Imperator Mahometes
a suis depositus, in ejusq; loco Frater, qui privatam hactenus
egerat vitam collocatus est. Christophorus Parschitius.
Anno 1688 Dux Carafa una cum Copijs ex Transilvania vide in Folio p. 110 seq.
progressus Lippam vi armata intercepit, Turcis plus quam
duobus millibus interceptis, Caranzebesium ad Temesd
flumen, quod versus Hostis erigit, Lugasium vero et cetera
Temesvariensis Districtus oppida militibus in prædam dedit.
Ex altera parte Christianus Exercitus liberato Petrovaradino
22 July Ponte super Danubium strato ex Castro Syrl Turres
fugavit, ideq; direpto a militibus, qui 28 July Ducem omni-
um copiarum Bavariæ Electorem acceperunt. Hujus Ducis
Pridie Calendas Augusti Castra Salankeminum prope
Urbem arce munitam, situ loci prænobilem, diuturnis vel-
litis inter ruderа ruinosa et ubi Turcum in altera ri-
parte Danubius visurus recipit. Fuga sibi hostis consulit
qui ab Anno 1521 huc Solimanno potito, hic rerum potiri
Satagerat. Pridie Nonas Augusti ad Felinum Bavariæ Semlyn. Scribendi erat Parschitius
castrametatus in conspectu Belgradi venit, nam ex hoc op-
pido ~~quod~~ medio inter Danubium et Savum sito est loco, com-
modissime urbs hæc conspici potest. Sexto Idus Augusti
unico supra Belgradum milliari ponte Savus superato, decu-
manæ Legiones seu Regimina militum in hostium præmisit, qui
Hostes in adjacentibus Belgrado campis et vicis mira veloci-
tate et summo cum impetu fuderunt. Nona Augusti totus
~~tumultu~~ subsequutus est exercitus, et Alba Græca pridie Idus
Augusti obsidione gravi circumdata est. Turcis compressi
igitur tectis munitionis et arreptis armis, uxoribus, liberis et fa-
cultatibus in arcem sese recipiunt, quam Maximilianus referta-
multis facultatibus deprehendit. Mox literas ad Vezirem dedit
in quibus abitu suadet, secus facienti extrema minatur; verum
hic tumidius devorare nuntio literas jussit. Tandem vi expugnata 6 Septembr.
urbs est hostis octo millia suæ malitiæ et pueris cæsa; Christia-
norum duo millia octingenti et octoginta novem desiderati.
Præda ingens divisa est. Urbi Guido de Starrenberg cum Præsidio
relicto Dux octava Septembris ingressus est. Idem.

Post

post Capko Belgradum Ludovicus Badensis recta cum manu
multa millia Turcarum in superiori Mysia in fugam conji-
cit, ubi perierunt Turcarum 4000. 2000 in trecepta. Dux
Caprara haud pro Belgradensibus reddidit, sabbatio et
omnibus fere locis inter haud Drand et Dambio occupatis
amg. ad petendam pacem Oratores Turcarum Potendorffium
accesserant, quod rumor de bello Gallico irritam hanc pacem
redderet.

Anno 1689 Tibiscus Camros, prata, oppida et vicos plurimos
inundavit, multosq; accolarum submersit. Adversus Turcas
Ludovicus Badensis, Princeps Croy, Veterani et Heisler sunt
missi. Badensis primo Colmarium Civitatem Servia et duo
dierum itinere a Belgrado distantem profectus hinc Calenda-
rum Augusti die Sithiram movit, trajectoq; hujus nominis flu-
vio Nissam properat. In Festo Decollationis Johannis atrox
cum Turcis praelium committitur tandem turci fusi, quos Christia-
ni ad Palancam usq; prosequuti sunt, qui locus infra Nissa
6 milliaribus situs est. Itic castra valio et fossa muniverant
sed neutiquam parere Germanis, multa eorum millia, et in
castris et in fuga reliquerunt, quare multa potiti praeda
23 Septembris ad Nissam occupandam redivit Badensis sita
est hic locus ad Nissovam fluvium, inter Constantinopolim
et Viennam medio fere itinere, quinq; castrorum hic Tur-
cicorum in acclivi montis jugo positorum stili animadvertentes
hinc ulla mora huic impedi faciunt, in fugam ergo statim
dati Turci, qua quisq; poterat, evadere festinat, quos verso
quanti Christiani passim interfecerunt, aut in flumina
conjecerunt et nisi nox ardorem militis sedasset totus
eorum exercitus facile interceptus foret. Caesorum decem re-
perta sunt millia praeter eos qui sese praecipites ex praer-
uptis rupibus dederunt, vel fugientibus ab ipsis tasi aut conci-
cati hostibus sunt aut denig, a fluminibus mersi. Praemium
victoriae Nissa fuit, Picolomineo demandata. Hinc No-
vibazariam Civitatem arce Nobile et Despotorum olim sedem
Christiani sunt aggressi, quam fugientibus Turcis, praesidio
firmarunt. Nova Scopia, Servia amplissima et populo-
sissima

fissima, vltra montes, qua iter est in Albaniam, ad fluvium Arsium petita, in solo amaro et frugifero. In hac 60000 Iannichariorum, 40000 Christianorum bello aptorum et Pedestrium familia 400 numerata sunt. Quarto hic praelio accepto, marte commisso est, qua ex re propter magnitudinem timeri non potuerit, devastata est et multis in locis succensa. Item est portus ad Procopium a Procopio quodam appellatum, qui eam celesti doctrina imbuit, et Episcopum illis dedit. Dam fuerat, elegantissima fervida civitas et amplissima ad fluvium Torlicza ad montes Albaniae in frugifero solo monti superimposita. Admirabilis hic Dux Veterani insolarum Graecorum et Pasianorum humanitate, ut aditu eos ex eis praecluderet, praesidium imposuit. Priotium arcem pulcherrimam et Civitatem splendidam medio fere loco inter Nissam et Sophiam positam in solo jucundissimo Veteranimense octobri occupavit et praesidio adversus Barbaros munivit, cui etiam Pelankam Castellum adjecit. Badenchi ex altera parte Bodon ad Danubium vltra pontem Trajani in Moesia superiori sitam urbem et arcem nitidam decima quarta octobris aggressus quinto postea die occupavit, ubi vero acerrime pugnatum et quinto ad Turcis debellatum est Turcis, multa quorum millia amiserunt, ex urbe multi fessi in naves receperunt, quos ubi persequerer miles hinc ex finitimis fluviis abstinuit, alii cum mulieribus et liberis arcem petiere, unde pacti abitu incolumes dimissi sunt. Hic praesidio munita fuit. Postea Vidino admovit exercitum quod est Emporium loci naturae munitum et pertinet, Istro, partim Moravo fluvio partim denique paludibus impervium ab Amurate anno 1438 expugnatum fuerat. In Octobri expugnatum id est Turcis, dimissis praesidio firmatum. Sed et Novigradia arx et urbs vltra Vidinum et Scaderonia ad Istrum sitas in monte acclivi locata non diu restitit, per eundem anno Amurate 1438 capta fuerat. Sidero via vel Strendre Ungaris, Sanct S. Andrea, Turcis Semender Servia quondam Metropolis, florentissima et populosissima dein

storia

porind ad Istrum et fluvium Jazeniß ſitum, ad quod ſigit„
mundus olim vidit. Anno 1400 victus a Turcis urbs era„
ſit, et quod Amurates Anno 1439 occupaverat, in Au„
gusto magna vi expugnata et ad deditionem compulſa fuit.
13. Augusti Turcarum Praefectus denuo hanc urbem ſuccendit
et ad Sophia campos fuga ſeſe recepérat, Christiani vero
viſo fumo ſuperveniunt, extinctos, igne opulentos ade„
rti ſunt prædam. Badenſis imposuit præſidium loco. De„
inde Simandriam ſeu Semendriam, et Sinediam præcla„
ram Civitatem ad fluvium Laſeniß inter Belgradum et
Sudorovian commodo ſitam loco, qua via Constantinopo„
lim ducit a Turcarum manibus eripuit, quam fortunam
etiam Kalitſchum, Galbaczum ſeu Columbaczum, Ramum
et alia caſtra ſequuta ſunt, nec fuit locus Turcis inter Da„
nubium, et ſilvas Sophiæ verſus relictus. Cis Danubium
tandem Veterani miſſus a Badenſi, qui Orſovam ex op„
poſito Vidini ad ripas Istri collocavit, caſis omnibus Tur„
cis menſe octobri occupat, magna potitur præda et Ra„
ſcianorum præſidio firmat. Poltea Haran Civitatem ad Istrum
mercatura nobilem, hoſtibus profligatis interiit, ac Ra„
ſcianis pariter commiſit, cetera circumjacentia oppida, vi„
cos et caſtella, diripit, accendit et ſolo æquat. Turcis
undiq; fugatis et interemptis. Nullus fuit tam periculoſus
tractus Turcis, ubi tantum damni perpeſſi fuerunt, tot virös
et Provincias amiſerunt, ipſis Turcis fatentibus. Chriſtophorus
Parſenitius.

Anno 1690. Corona Tranſilvaniæ urbs una cum ſuburbio
ſuperiori, miſerandum in modum una cum templo et inſigni
Bibliotheca aquilonaribus ventis impulſi et tanta ſævitia
ſpirantibus, ut nulla extinguendæ flammæ remedia in„
veniri potuerint, conflagravit. Conſtantinopoli Legatis
nuper vienna reversis expeditis, novus adfert nuntius
mandata Sultani de pace ad Cæſareanis vienda, ſed
Chriſtiani tot victoriis ſuperbi, nihil de pace cum Tur„
cis faciendo cogitantes novas victorias ſomniabant, Moſchi vero
Populi tot diregionibus pene aſſueti, nec iis ſanguibus
quibus

sustentari Cæsareus miles solet innutriti, Turcarum auxilia tam anxie imperabant, ut se mori malle, quam extraneos hos hospites ulterius sustentare, eisdemq; parere omnes concorditer clamarent. Decimo tertio Aprilis die Princeps Transilvaniæ Michael Apafius Fogarasini moriatur et Ducatus sui una cum filio Leopoldo Cæsari commendavit. Interea vere Magnus Vezirius collectas undiquevias in Campis ad Sophiam lustrat, easdemq; in tres partes divisas, partim Thekeolia qui Transilvaniam aggressus erat, partim Duci Serasckier tradit, ut occupata Danubii ripa, aditu ad residias Ungaricas eisdemq; Turcicas urbes patefaceret, reliquos sibi parere jussit. Nissa primo et haud recepta Belgradum repetere statuit. Victor Thekeolia precibus Heisteri commotus Marchionem de Oria Viennam admisit ut pro redimendis captivis oraret, et ad diem servitus differret, sed sic Vienna sibi cognitus perit. Magnus Vezirius VIII Idus Augusti castra Nissam versus movit, et in itinere Pirotum, post quadriduanam obsidionem expugnavit. Toscoriam Antonius Præfectus Radicanorum fugiens cum suis igne deleverit. Nissam deinde ceperimus irruptionibus sexto Idus Septembris recepit Vezirius et stabre ubique ex pacto dimisit. Semendriam, mille præsidiariis oppressis expugnavit. Kalitschium post tridui oppugnationem obtinuit. Belbazarum, Ramnum et alia castra, Christiani supposito pulvere diserentes in ruina reliquere, unde Vezirius parens continuis itineribus ad Belgradum properavit et decima octava vigentes illuc copias adduxit. Interea Serasckier, Vidinum, Bodon, Novigradum, Szenderovianam magna vi deditione accepit et omnes Præsidiarios gladio ferentes justit, cæteris quoq; locis tantum ubique terroris, ut Christiani sponte oppida et arces deserrent, fuga salutem quærerent, multis millibus in montibus et viis angustiis ab incolis oppressis. Belgradum quando Vezirius quadrilatitio aggrederetur exercitu adeo tormentis noctu dieq; pulsat, ut Asperrimi Præfectus ipsos ex urbe tandem in arcem, micensis tectis, revocare decreverit.

Ad Sam-

ad hanc cum reuniter hostis, cumq; forte in pulverem vitarid, qui erat in Turri quadam, globus igneus incidisset, adeo, non solum hanc Turrim sed et vicina moenia concussit, multosq; ruina sua oppressit, ut hosti adiens, nos his vero interitus, quicquid etiam Praefectos moveret, hoc ipso Turrim paratam. Nam magna vi fit impetus in nostros semianimos, qui facile dejecissent, adeo ut vix praefecti per subterraneos cuniculos evadere et lacera, alii inutili navi per Danubii gurgites tranare potuerit. Octava Octobris die, post 20 expugnationis diem. Deinde Turci trajecto Savo usq; ad Sysekum omnia ferro et flamma consumunt, et tandem Sysekia ipsa tentant, unde tamen mizo Principis Croy strategemate cruenti reiecti fuere. Sic item in Hyberna et Verbinis reparatis moenibus Belgradiensibus, locos praesidio munito et annona procurata victor Constantinopolim redit. Christophorus Perchithes. Anno 1601. Caesar de hostium apparatu certior factus, Danubium, Sysekum, Padam et alia loca Savo et Dravo vicina, munire praesidiisq; firmare justit Conscriptoq; denuo exercitu, Brandeburgio Electore simul comitante cum Ungaris et Rascianis sub Duce Monasterolo, adjecit hisq; summum Ducem Ludovicum Badensem rursus dedit. Interea tamen, quum Turcarum Oratores, quos adhuc secum habebat minus a pace alienos animadverteret, hujus rei negotium Wilhelmo Austriaco Oratori Angliae Regis apud Ottomanicam Portam, commisit, ut de Pace vicissim cum Turcis incunda illic ageret. Sed Sultanus propter detentos tam diu Legatos, tot victoriis elatus, et Theokeolis, propter dimissum nuper Heuszlerum non parum iratus, rem Busellarius hujus Oratoribus satis superbe nuntiat: Validissimum sibi foedus iisse, victoria praeterito anno suarum fuisse partium, Germaniam diffidia laborare, nihil ergo de pace cum Germano pacisci sibi. Illi Oratus Hajji Veziris Mezimo, Semendriam et Belgradum versus copias ex Bulgaria, Servia et Albani castrametari jussit. Theokeolius sumptibus Regis Galliae adjutus, auget suum exercitum et quadru-

quadringentis spahis ad Tömösvarum contendit. III Nonas Junij de Petri Varadinū Exercitus Christianus castra locat. Calendis Julij moritur Constantinopoli Imperator Turcarum, quorū celeratus Vezirius a Belgrado hūc subito profectus, quibus ut potest ad trepidandū haesit, mandavit, festinavit pro creando alio Sultano. In fratrem Imperatoris summa redit, secreto priorie filio. Redit Vezirius 10 July. 9 Augusti pugnatū est ancipiti marte, tamq; ad Turcas victoriae inclinare victoria, cum circumventi per Ungaros Turci, turpi fese fuga dederunt. Ceciderant Christianorum 3000 exceptis ducibus. Turcarū 25000 desiderata. Christophorus Perschitius.

Anno 1692 Heisslers consilio Varadinū majus post dictarum vide Fol. 179. 199.
obsidionem mense Junio tandem capit et mille Praesidiarii Articuli. 80.
milites, totidemq; cives non numerato minuti sexus hinc di-
missi sunt ad suos. Heisslerus duas illic Legiones munivit.
Sub obsidione ejus urbis Comes Auersbergius, qualem inter
captivos erat factus, fama de oppugnando Jeneo ex nuper
viso cum aliquot militibus, tormentis, scalis atq; aliis bellicis
instrumentis huc convectis est, atq; sub dimidio statim tria
exteriora munimenta expugnavit, cumq; refugis simulatam
occupassent, ni miles praedā intentus ordines turbasset. Hostis
300 strenui milites cāsi, multi captivi abducti, et insigne praeda
capta est. Theokolius autē quasi clam cum Germanis dimisso
Heisslero colluderet in fugitione a Turcas attractus per fau-
tores capitur et Albam Graecam ductus iterū fortiter fese tue-
tur et in libertatē asserit, qua adepta Tömösvarum fame
gravatū amonam una ad Turcas et Tartaros reduxit.
III. Calend. Mar. Caesaris exercitus 32 millibus praeter auxi-
lia Polandica et Hungaros ad Valkovard castra metatur,
quibus mox etiam veterani Transilvanae Caesaris copiae se
junxit. Cumq; paulo post et Principes Croyae et Ludovicus de
Hessis arguissent ad Petro Varadinū castra vallo circum-
data sunt, illic et Turcarū obsidionē, et graves casi mi-
seros, cum Ungarica hinc repressi nihil aliud perficere,
quam ut strenue fese adversus Turcas defenderent, qui tan-
dem ad suos redierunt. Idem.

Anno 1693 Heusslerus ad Exercitorem arcis Jeneo in vide in folio p. 173. 159. 214.
Resolutio Leopoldi Transilvanis data Lichae in Fol. 161. Comitatu
Contractus hujus Anni vide 1180 in Tractatu.

in Comitatu Zarandiensi, qua muro crasso et ex alto nec non fossa, quam Chersius amnis interluit, munita erat movet. Dieg. de Principio Maji superatis paludibus copias Germanorum urbi admovet, Hungari cimbis curruum ministerio allatis fluvium trajiciunt, hostibus in urbem regressis suburbia succendere capiunt. Duibus cum Heisslerus instaret, animi fracti, signo illi edito de deditione pacisciuntur, traditis portis Foro Boarino discesserunt Christiani adesto nullius armamentario loco praesidio firmarunt. Postmodo Heisslerus ad Illoa castra metatur. In Transilvania Ruberinus Regis per Dulcem Veterani constitutus est, ut quo Gubernator nimium cum duodecim consiliariis Regiis, ex transilvanis, data a Caesare potestate administraret. Ceteri Principes Corona discedunt Germani. Dux Turcorum motibus acceptis XVIII Calend Junij ad Belgradum recuperandi festinat factoq. super Savum ponte 17. Augusti ad instituendam obsidionem festinat. 20 Augusti Brandenburgici eodem deferuntur, et quamvis ipse Corona vulneratus in manu foret mistili gloto, tamen oppugnatio acrita nullum hausit, nisi Christi Magni pridie ~~idus~~ cum Calendarum Septembris, profligato Belgradensibus accessisset. 2 Septembr. ergo soluta est obsidio, nihilq. praeterea memorabile dignum perpetratum. Locusta hoc Anno delata in Hungaria multa intulerunt provincialibus damna. Christophorus Paschius.

Anno 1604. Pax inter Christianos et Turcas Rege Galli interveniente. Turcarum copiae ex Asia, Africa et Europa versus Belgradum congruunt, quotidie etiam ex Ponto Euxino Naves transmittuntur. Tartari vero crebris excursionibus Siculos Transilvanos fatigant. Mense Augusto Ducibus Caprara, Eugenio Sabaudo, Friderico Staremberg, Heisslero, Hungaris et Rasciis conjunctis ad Petro-Varadinum Germani castrametati sunt, castrum circumscripserunt fossa et vallo et ponte circumscripserunt superjecto ponte Danubio. Hos VI Idum Septembr. Turcarum et Tartarorum copiae adortae, totosq. octo et duos dies oppugnationi, instant, tandem cum Christianis et virtute Christiana rejecti 7. Octobris unde solverunt amissis, ut refert est

virgini

viginti quinq; militibus filicq. Magni Chami Tartarorum. Vezirio propter infelicem hanc expeditionem reste donatus perit. Ex Christianis Comes a Salmes cum multis lectissimis militibus simul perit. Christophorus Parschitius.

Anno 1695. Nona Januarii Gyula his conditionibus dedita Fol. 200.
ut Turci armati, quicquid dorso vel propriis etiam jumentis ferre valerent huic salvi Temösvarum dimitterentur. Periere durante obsidione 2000 hostium fame. 70 saltem superstites remanserunt. Hoc Anno Caprara Cæsareorum Dux Turci sub Vezirio magno armatorum 150000 ad Belgradum cõgressus. 2. Augusti Saxonia Elector Fridericus Augustus in Castra venit. Calendis Septembr. ad Segedinum castra posita. Sultanus Lippam intercepit, Titul dedition accepit, sed violata fide præsidiarios Belgradum transmisit. 19 Septembr. Saxo ad Germanis fidissimi traiecit et ad Zenkonem castra metatus est prope Mazuzium. Commissum acerrimum cum Turcis prælium. Duce Veterani Turcarum duodecim millia cum aliquot Bassis periere, ex Christianis una cum Duce multis vulneribus confosso, aliisq; ordinum Ductoribus 1200 desiderati. Idem.

Anno 1696. Temösvarum aggressi sunt Christiani Duecen-
xone, ida. viginti dierum spatio frustra oppugnarunt. Ad
olaschinum cum Sultano decertatum est toto die, hostium
selectissimorum xmillia, Christianorum tria millia una ad
Heusslero et Poland, Ducibus et tormentis 23 minoribus a-
missa sunt. Idem.

Anno 1697 13 July per Franciscum Tolcai ejusq; socios seditio- Resolutio Aulæ huius a Leopoldo
citata, in qua Saros-Petakinum, Kalo et Tolcai arces subito Francus missa videas Fol. 161.
intercepta sunt, sed ut subito orta erat incendium hoc sic per
Cæsarianos Duces extinctum est. Capitis Rebellibus
supplicium inflictum. 27. Augusti ad Zentam ex ripa Danu-
bii oppidum Duce Eugenio Sabaudo Principe Turcicus victus
est exercitus. 20000 Turcorum hic periere cum supremo Vezirio,
Janicsariorum Aga et Bassis 27. multa præterea millia dum
in fluvium dum augustos pons minime fugientes caperet.
Christianorum non amplius quam bis mille periere. Præda Castra,
160 tormenta, 7. Caduca equorum et armorum innumera, 600 Carros

8000

8000 equorum, 10000 borum, quingq; millia vexillorum, auri
& argenti copia infinita. Sultani territorium 500000 fl. aestimatum. Christophorus Barschitius.

Folio p. 207.

Anno 1698. Christiani ad Petri Varadinum, Turci ad Salonichi, mini consederunt inter utrasq; partes mense Maio in induciis pacis paulogi post ad Carolovicium, viam Caroli dixeris, circa finem Mensis Anni 28 Novembr. in Pacis rei causa in Caesaris patentis prato tumultuario constructa opere concordia Carpa et ad finem bono cum Deo Anno sequenti 1699 deducta, cujus vigore Podolia et Valachiae fines fluvius Marusinus & Tibiscus mihi termini constituti sunt cis Danubium, Decretum, ut liti de finibus amice componerentur, commerciis inter gentes exercendis ejus denegandis, Oratores Legatis mutuis novo cuique audientiae amicitia, Caesari jus foret, agere de Sepulchro Hierosolymitano. Foedus, in duas ad 25 Annos pactae 20 Articulis constitere. Item.

De hoc Anno Religionis Causa vide in Fol. p. 161. 208.

Territoriales Concessiones ex archivo Cellae

cum Exemplo Joh. Reisneri

Nos Magister Civium, Judices Caeteriq; jurati Cives et Incolae Civitatis Cibiniensis et reliquarum Civitatum, Sedium et Districtuum Sedium Saxonicalium partium Transylvanicarum memoriae commendamus tenore praesentium, quibus expedit universis et singulis, Quod Nobis prisca consuetudine et more alias laudabiliter introducto et observato, de rebus publicis consultandi gratia, simul circa festum Beati Georgii Anni 1500 proxime praeteriti, congregatis; comparuerunt coram Nobis Honesti Villicus et Caeteri jurati Seniores Possessionis Zazkerezthur in ipsorum et universorum hospitum et inhabitatorum ejusdem Possessionis Zazkerezthur nominibus et personis, ad una, Parte vero ab altera, Villicus et Caeteri Jurati Seniores Possessionis Miklosselke ejusdem in Commitatu Solnock Existent. etiam in ipsorum et universorum hospitum et inhabitatorum ejusdem Possessionis Miklosselke nominibus et in personis, et Nobis exposuerunt qualiter ipsi per nonnullos jam exactos annos, quotidiana fere contentione mutuis odiis et rixis, ratione limitum et metarum territorialium, contra se invicem altercati essent, ac in hoc casu, absq; nostra, moderatione et complanatione, convenire et concordare non possent nos, debita cum instantia

Ultramg. Exemplar sic habet

tia

tia rogaret. Vt certas aliquod graves et fidedignas personas ex Scabinis et Senioribus tam Senatus Civitatis quam ac„ carum Civitatum, Septem et Duarum Sedium Saxonicalium, certo aliquo et loco termino ad faciem dictarum possessionum, et consequenter ad distinctionem et sequestrationem territoriorum nostrorum mitteremus et singulas differentias ac litium materias, partes inter prefatas sonizi et concordi faceremus. Nos itaq; pacis et quieti ipsarum Partium consulere; et omnes ulteriores rixarum et odiorum anfas tollere volentes, pro ipsius controversie causa cognoscenda ac materiarum distinctione et rectificatione, omnium litium et differentiarum complanatione ad utriusq; partis humiles instantiam et petitionem terminum et locum ad premissum: Ex Civitate Civinien, Prudentes et Circumspectos Georgium Hecht et Servatium Veidner, juratos Cives, ex Civitate Segesvar Petrum Pinnigi et Jacobum Buser juratos Cives, Ex Civitate Meggies Georgium Gerez et Georgium Eibesdorfer juratos cives. Ex civitate Eperies Adamum Hutorem juratum Civem, Ex Sede Schenk Laurentium Henczman, et Emericum Reiner juratos Cives, Ex Sede Reimer legitimi Aliis Litteris Petri Keobalom Jodmeni Jurium Magrum Civium Ex Sede Reimer dictus distinctissime Rymer Zeredaszky Joannem Wolfgang juratum, Ex Sede Zeredaszky vero in Attentio huius et Reimer in illo advertitio. varos Valentinum Haller juratum Seniorem ad eam rem vocandos deligendos, distinctionem specialiter delectos remissimus, Qui quidem Prudentes et Circumspecti Georgius Hecht et servatius Veidner jurati Cives Civitatis Civinien. et ceteri causa predicte Judices ad nos specialiter delecti exinde ad nos reverti unanimiter nobis die data rum presentium retulerunt; Quomodo ipsi feria tertia post festum Sancte et individue Trinitatis proxime jam erraverat hic Reimer - qui in dividia scripserat. ta commissionem nostram ad Villas et possessiones predictas et consequenter ad territoria Villas inter prefatas adjacentes pertinentes atq; partitos et rationate confinis provid. Thoma Poldyar Judice et Antonio Falbert, Villico Valentino Falbert, Alexio Victore, Bartholomeo Schwarz et Francisco Schwarz juratis Senioribus pro parte et in presentia dicti sui quamtotius communitatis et pronominatae Possessionis Barkereszta. Item provid. Petro Fabro, Judice, Michaele Kretsch Villico, Martino Fabro, Matthia Vutsch, Christiano Mayer juratis Senioribus pro parte et in presentia dicti

liter

liter tam suis, quam etiam totius communitatis premissa
Villae et possessionis Miklosselke ac aliis, [illegible]arum et
commetaneorum villae quam plurimis fide dignis ex[illegible]
ibidem similiter existentibus, situm et habitudinem territo[illegible]
praefatarum Possessionum diligenter et fideliter pertractas
sent ac receptis et plene intellectis ambarum partium testi-
bus ac universis probabilibus documentis, datum ejusd[illegible]
tam Justitiam pro oculis habens territoria dictarum pos-
sessionum Zarkerezthor et Miklosselke per nas veras
metas et signorum metalium exercitorem reambulassent
ac modo et ordine infra scripto signassent et distin-
xissent. Prima inicipiens a territorio Possessionis Zarkerezthor
et versus meridiem, in superiore parte den dorf montis
Elsbrosser Deut vocato juxta semitam comendiari-
am, qua ex Possessione Zarkerezthor in Villam Miklos-
selke tendit prima meta. Ab hac ulterius recta supra
dorsum praedicti montis Elsbrosser Deut procedens versus
eandem plagam meridionalem retro vineta possessionis
Zarkerezthor. Secunda meta. Inde recta in eodem dorso
montis Elsbrosser Deut progredien in loco vo. anst Stein
fbentt vocato supra veterem metam, tertia meta nova
erecta jaceret. Hinc procedendo ulterius in loca quae
miklosselker coloni vo. Im obern Busch Zarkerezthal
vers vo. hinder dem Milbusch nominant, quarta meta fixa
ta et ab hac in superiore parte praedicta silva progredi
endo supra montem Buchholz appellatum, modicum a
plaga meridionali versus occidentem flectens penes anti-
quam metam nova meta et in ordine quinta esset. Inde
versus occidentalem plagam eundo in loco vo. anst Deutsch
Eschreck nuncupato sextam metam et ab hac pergendo sue-
rius in locum Im Deutschen Loch unter dem Aech vocatum
juxta viam regiam septimam metam, a qua directe in sil-
vam intrando donec veniatur ad locum qui a tylius nomen
habet Ao in dem Linden juxta semitam comendiariam
octavam metam. Inde ulterius in dorso montis Deiffenrech
nonam metam renovam exexistens. Inde trans fossatum
praedictum montem Deiffenrech ascendendo in loco passen-
fortium nominato decima meta renovata. Abhinc per
montem Deiffenrech ejusd. latus transversum in locum pro-
pinquum vo. aust neccst Caychem penes fossatum

Deiffengra-

Territorii undecimam metam posuissent. Aqua in
[illegible]to descendendo et tandem in eodem rato
[illegible]g; ad Summitatem vrs ruff Creutzer Kopf
[illegible]sent, vbi duodecima et ultima meta jaceret nerve,
nisi essent territoria villarum, Miklostelke, Dellendorff et Jar.
Kerezter. Atq; hi erectis et renovatis præmissis metalibus
signis omnibus reambulatio dictorum Territoriorum rem,
facerent. Quas quidem metas ex commemoratorum Dnorum
et Fratrum nostrorum deliberationibus renovatas et erectas
per omnia approbamus ac partes istas pretactas respectu
[illegible]o Cabiliter observari commissas. Nos quoq; hm,
[illegible]revocabiliter observari et duraturas relinquimus.
[illegible]um omnium premissor fidem et testimonium certes
[illegible] literas nras autenticas privilegiales sigillo nro rotundali
munitas parti petenti duximus concedendas. Datum in Civ.
tate Cibinien in congregatione nostra generali ipso die
Festo Beator Philippi et Jacobi Apostolor Anno Domini
Millesimo quingentesimo septuagesimo.

Prima Universitate saxonica enumerate Rubo Conf.
Michaele Heutthaetzen et Judice Regio Valentino
Zerghio rem tractante Joannes Reissner jurator

Eodem Anno etiam Territorium inter Cruczburg et Meschendorffenses reambulatum est cujus rei litera nihil prorsus in antecedentibus et consequentibus variant ab his descriptis nisi quod loco Miklos Telkensium ponunter Meschendorffenses: Martinus Veidner Judex. Bartholomeus Stephani Villicus Item Benedictus Vedtl, Georgius Knoll et Petrus Bayer. Præterea serie quinta instituta est reambulatio, adeoq; Feria sexta priorem die et hac quidem ratione: primo vicinam
do in promontorio Kirczarum Munchtal Semgart vocato
in parte superiori seu dorso ejus promontorii sub Silva, ubi
via publica procedit versus meridiem, prima meta erecta
et hinc descendendo per vineta in vallem seu angustam seu
appendicem dicti promontorii Munchtal Semgarten versus
tandem plagam meridionalem secunda meta jaceret. Indeq;
eta procedendo usq; ad fossatum vetus sub promontorio Munch
tal Semgarten tertiam metam. A quo fossato tendendo et
per descensum fossati prædicti servando plagam orientalem sub
monte Creutzberg vocato, quartam metam exexistere. Unde di
ctum fossatum transeundo in loco quem ipsi Meschendorffenses nomi
nant

rant, lapidem pro signo metali reperiissent, hora quem
quintam metam collocassent. Ab hinc [illegible] pro[illegible]
prosecti juxta arbores populneas ad Leg[illegible]
senes viam regiam, sextam metam, et ab hac [illegible]
elendo ut loco Wo Spreznou vocatum hora ad m[illegible]
juxta pisinam colonorum possessionis meste versus me[illegible]
diem declinant, 7ma meta renovata est. Inde ascendendo
in prærupturn montem quem Wo. Sibriger ruet nominant
versus orientem octavam metam. Abhinc ulterius partem
montis Sibriger ruet superiore ascendendo versus eandem
plagam orientalem ultima meta posita est. Inde Territo-
tum in summitate seu dorso montis Sibriger ru[illegible] ad
alium montem bis aut den Sangleberg ad met[illegible]
antiquam protenderetur, qua meta Possessiones Za[illegible]
torrissesse et Zazoda territoria distinguit et segnestrat.
Acta hic erecta p.s.
renovavit Reisner junior 1634 die 7 Novembr. di[illegible]
dem ut supra notabb Officialibus.

Viris maxime Venerabilibus, Clarissimis, Præclaris et Pru-
dentissimis Dnis Favitoribus et Fratribus in Christo dile-
ctissimis, æstimatissimis,

Salutem plurimam, Spiritusq; Sancti assistentiam,
feliceq; Jesus in actionibus nostris peragendis
præ.

Bonum et jucundum esse Fratres habitare in unum Psalm. 133
Psalm, id ipsum si ipsis in memoriam revocassent Viri
Ven. Cl. Prud. R. Præstantissimi nostri Contuberrii D. Fres
rii bona unitate, charitate et tranquilitate confluxissent,
dum pax sit optima rerum, tantiq; tumultus non fuissent
excitati in Conventu nupero celebrato Bodendorfini, qui
Veris admodum Ven. omnibus constant, jurgiis et contume-
meliosq; scissos insectarint in tantum donec utraq; pars liti-
gantium se lasam esse putaret, ob eamq; causam utraq;
pars alteram injuste trahere præsumsit, requisiverunt hum-
me Ven C. Dnum superattendentem, protulerunt querelas
suas in auditas autem eas decidere noluit, verum ad
primam Instantiam Ven. Capitulo remisit, dum autem illi
Fract. Dni litigantes benivoles fuit, Luminag V. C. sessioneq;
publice interesse non possunt. Summe Venered C. D. Super-

attend

[illegible] pro Actibus in hoc negotio determinandis Decretal[illegible]
[illegible] meam in Supplicationem ita tamen [illegible] adscito
[illegible] convocandi in Notarium agendor causam
[illegible] eamus eundemq; in Timore Dei secundum Jura
[illegible] et Humana citra omne partium studium via dijudi-
cemus, ut coram Deo et Alma Universitate fidem de-
teritatem comprobare possimus. Quid faciendum, debebi-
mus obedientiam praestare mandato Cl. Viri publicamq;
evocationem escribere et convocare Cl. Praet. R. P. et Stra-
[illegible]n? Capituli non quidem propria authoritate ver-
[illegible] haerattendentis, attamen et ex praescitu et per-
[illegible] Cl. Dñi Decani, assurgant itaq; Viri admod?
V. C. Pr. R. P. Dñi Fratres et quidem omnes qui evocantq;
sine ullo excusationis schemate ita quidem ut secund?
mandat? Cl. D. Decani quibis propriis sumptibus vivere
debeat. Evocantur autem ex inferiori plaga.

P. Dñus Regens? P. Dñs Closdorp.
Cl. Dñus Schaesberg R. Dñus Frapold.
P. D. Kisdens? et R. Dñs Dodendorpensis.

Locus autem confluxus nostri nobis est determinatus Kill
ob brevitatem temporis terminum dilatare debui, qui Dñi
Litigantes eo melius se possint accommodare atq; praepa-
rare, tum ob vicinam Festum Ascensionis determinatur
autem dies congressus nostri 26 Mens? id est dies Veneris
post Festum et quidem hora 8 matutina quo tandem re-
actis peragendis in tempore solvere in designa Dño
concessas remeare possimus. His maxime Ven. Cl. Praed.
R. Praestantissimos P. Protectori Divine Commendo di-
ng, bene valere cordicitus voveo

Datae Schwischerino d. 16 Mens: Summe Ven. Cl. Pr. R. P. D. miserat Majd ubi et superi
Anni currint 1713. Fautor? officios? in termino Data?
Johan: Matthelius
Past Schetischwisch.

Datoria Illustrissimi Dñi Stephani Bethlen de Decima Petri?
et Principis post solitam portionem primi et penes mirantes et cumu-
lenter inspectare Ao 1620.

Stephanus Bethlen de Bethlen mpria Sklar utriusq; Siculi Comes
nissimi Dñi Dñi Gabrielis Dei Gra Regnor Hungar Transilvan Dñi
ipis Partium Regni Consiliarius ac Comitatuum Maramorosiens et Szatmarien
Perpetuus

48
6

HISTORIA SOCINIANO-RUM et DE EORUM HAERESI

§. 1. Quoties cunqꝫ veterum monumenta Hæreseologor. volvimus ac revolvimus totiesq ea ii discimus nullum tam pestilentem fuisse errorem qui non subinde Patronos et Sectatores bene multos nactus fuerit item quando hominum hodierno. genium et ingenia considerauimus Supra modum semper nova præsertim in religione adpetentia reperimus.

§ 2 Porro ubi naturam Theologiæ Socinianæ scrutamur eam unice adplacitum rationi atqꝫ ad hominum politiori plausum bene compositam deprehendimus placet enim vehementer hominibus nostris quoqꝫ his temporibus naturalissima Jure religio naturalis. paucissimis ijsqꝫ ex generalibus constans axiomatis

2 quo ita secundum ietum Pelagii unu
quisq; hominum sua in Religione
salvari potest quæ est doctrina Soci
nianor.

§. 3 Denique quod ipsorum Libri jam in
cipiunt copiosius prostare et quasi eh
am vulgari lingua minium innotesc
re atq; in Polonia nostra per Soci
nianos / qui plurimi sunt / atq; sub
speciosa Unitariorum titulo latitan
quum ramen nos simus veri Unitarii
illi vero potius Duitarii quia credun
unum æternum DEUM quoad per
sonam alterum vero in tempore De
ficatum divulgantur et disseminar
ntur.

§. 4 Quamobrem ob has et his simi
les rationes maxima a nobis cura
requiritur et Deus in Communi
cedis animis tum nostris tum alios
adversus horrendum dicta vim atq; a
renum neq; enim licuisse hic

agitur negotium ubi de religionis po-
nis Christiana fundamento summa pro
ra ac puppis disceptatur. Ergo contra
hanc imprimis vigillandum tuendumq;
nobis est tam in Ecclesia quam in Schola
Studium ergo Anti Socinianis tam La
icis in Patria nostra fidelibus quam
futuris verbi Divini Ministris adpri
me est necessarium huicq; in Cursu
Scholastico praecipue incumbendum
controversiis enim quae cum Socinianis
intercedunt sive numero sive
momento sive adversariorum sive
re argutiar subtilitate in gravis-
simis merito censentur. Insuper
quod si quis recte norint Socini
anos refutare iisdem argumen
tis cl[ar]or Pontificior. plurima
dogmata refutare et refellere pote
rit ut pote qui plerumq; in
cacessu Socinian- in defectu

pacant, quin etiam Unitarios, Anabaptistas, et Remonstrantes profligare etiam facile poterit. hi enim cum Socinianis paria faciunt.

§. 5 Hoc ergo negotii mihi quoque ex incumbentia officii mei tum Pastoralis tum Professoralis datum esse puto, ut Socinianorum rem paulo distinctius et plenius exponam historiam tum Sectae eorum tum Haereseos in primis in dogmate de Mysterio Sacro Sanctae et adorandae Trinitatis deinde generationis Filii Dei. et Personalitatis Spiritus Sancti primo loco persequar. ad rem igitur ad propositum defluemus

§. 6. Inter veteres Haeresiologos plu

rimi reperiuntur qui hunc er-
rorem circa nominata mia Myste-
ria repetunt ab Ebione quodam
circa Annum Christi Dcxxi
44 vivente qui Christum tan-
tum hominem esse dixisset cum
que nobis tanquam monstrum
aliquod horrendum depingunt qui
placita sua conflarunt ex Sa-
maritanismo, Judaismo, Gentili-
smo, Christianismo. Verum enim-
vero eruditissimus Jacobus Rem-
feldius in operibus suis Phi-
lologicis Trajecti ad Rhenum
A° Seculi nostri 22. do. in quar-
to editis ibidemq; in Disserta-
tione quinta quae inscribitur
De Sectis Judaeorum et Juda-
orum Hoeribus Ebionitas

Ebc Catalogo Hæreticorum capu
xit et Orthodoxis restituit demonstra
do Solide hominem nomine Ebio
nem nunquam exstisse. Ebionitas
vero non alios fuisse quam Chri
stianos ex Judæis conversos Ortho
doxos qui habitabant Hyerosolimæ
et in locis circumjacentibus ac Vici
nis qui quem ad modum notum est
ex Actis Apostolorum omnes Su
as dividebant possessiones et cor
pretium ad pedes deponebant pro
usu publico Apostolorum Sed
deficiente illa pecunia paulatim
et pedetentim atque etiam jam
suis possessionibus privati Sum
ma cum paupertate colluctabatur.

ut adeo necessum fuerit. Apostolos ni ratiocher pauperum eorum collectam in Ecclesiis. Dictionibus facere et Elemosynam eam aut transmittere aut Hyerosolyma secum adportare id quod ipse Apostolus Gentium in Asia inde celebratum est ex iisdem Actis Apostolor. unde aut Judaei contumacy et in scripsim Christianorum hosty aut Gentiles per contemptum hos cetera Orthodoxos homines lingua Hebraica nominarunt Ebionii inde fluxit nomen Ebionis et Ebionitarum. et quanquam multi ex Veteribus Christiani hos homines Hereticis adnumerarunt

ii tamen alios Christianos Patres qui hoc pro Orthodoxis habuerunt obposuit laudatus Jacobus Remseldius.

§ 7 Potuit interim fieri quod ex his Orthodoxis Ebionis sive pauperibus post decessum Apostolorum per Pseudo Apostolos seducti in gravem inciderint et pestilentissimos errores, et propterea illi jure meritoque si fuerint Heretici censeri debeant.

Expuncti itaq; e Catalogo Hæreticor Ebionitis Primam constituimus erroris capitalis Sociniano rum auctorem Cerynthum sive Merynthum, qui fuit natione Judæus et circumcisus, qui propterea Omnes Cæsaros circumcidendos putabat Ille in Ægypto Philosophiam didicit sed valde impie vixit autem temporibus Johannis Evangelistæ imo cum fuisse unum ex Pseudo Apostolis illis, qui Actor. 15.5. Commaculationibus turbas moverunt in Ecclesia viri docti perhibent Refert ejus data ex Nicephoro Lib. 3. Cap. 14 ad Imperium Domitiani et videtur maxime Circa Annum a Cæso passo 62 Hæresin suam evulgasse Tradens Jesum esse merum hominem Unde Jesum a Cæso tanquam duas personas dividebat in quo probavit error Nestorii si fuerit Nestorii Nestorium enim vir eruditissimus Paulus Ernestus Jablonskius Professor Francofurti ad Viadrum ab hoc errore liberavit in Dissertationibus de Nestorianismo conscriptis Cerynthus ergo affirmavit Christum e Joseph & Maria Jesum Spreti Columba

8 cum a Johanne baptizaretur et Jesu
quidem passum esse et resurexisse Cæterum
autem non quia a Jesu devolaverat.

De Cerynthio vero sequentia notand.

1 Quod Johannes suum Evangelium com
blasphemiam Cerynthi scripserit ejusq
errores videtur perstringere etiam in Epis
sua primo Cap 2do Comm. 19 et 22
et Cap 4to Com. 2do

2 Quod librum Apocalypseos nonnulli
Cæranos repudiarunt putantes non
Johannis sed Cerynthi esse. Cerynthus
enim docebat Vitam aeternam esse in
hac terra et in Urbe Hyeros Hymos. cum
autem conflictum in Omni Cornis vol
ptatum fruitione

3 Quod Cerynthus male perierit: referu
re enim Eusebio Lib. 4to Cap 14ta
Noluit Joh. Evangelista cum Cerynt
tho in eodem moerari balneo quin suos
quoque fratres hortatus ut inde discede
rent. Postquam autem discessisset bal
neum obruit Cerynthum de quo hi ex
tant versiculi

Impia Cerynthus Sancto convicia Cæsi
Dum facit et stulta gerrulitate furit
Concidit et rapido blasphemum contudit ictu
Collapsa subito facta ruina domus

Errorem Cerynthi sovit et propagavit
Artemo vel Artemas Hæreticus Aº Cæsi
150 unde nomen sortiti sunt Artemonitæ
Discipulus Artemonis Theodotus quidam
Byzantinus arte Coriarius eundem errorem
effovit Aº a Cæso passo 196 qui postea
quam Cæsum in persecutione abnegasset
hoc pacto peccatum suum exprobrantibus
aliis extenuavit quod non Deum sed hominem
abnegasset ab eo dicti sunt hæretici
Theodotiani, qui ex Cæsi confessoribus
unum aliquem nomine Natalem pecunia
corrumpentes in suam protraxerunt hæresim
qui tamen mox flagro Angeli
percussus docente Nicephoro iterum resipuit

Hos sequutus est Paulus Samosatenus
ab urbe Samosata sic dictus est autem
Samosata Metropolis Comagenes regionis

Sita prope Euphratem qua parte Syriam et Mesopotamiam spectat. Vixit autem circa Annum a Xto passo 272. Occasio erroris ejus huc referebat quod illa Zenobiam Arabiæ Syriæ et Phœnices Reginam potentissimam. Sed Judæos omnibus fautentem sibi conciliare et deceri vellet, homo ambitiosus et fastuosus, sed jam Ecclesiæ Antiochenæ Episcopum dam dixit Zenobiæ. Sic de Xto ea sentiens quæ Judæi et Zenobia cum Judæis sentiebat. quare sæpius admonitus ut resipisceret rerum frustra quin magis inflatus, loco Psalmos Davidis de Christi laudibus Compositos hymnos in Ecclesia publice cantare perhibuit quamobrem de Sede Episcopali per Synodum Antiochenam dejectus est. Cui decreto cum obtemperare nollet interpellatus a Synodo. Imperator Aurelianus cætera Gentilis; cum pro pace Ecclesiæ loco suo caputi

Circa eadem tempora vixit Sabellius
Afer sive Africanus a ea Africa regione.
Notandum quod Lybia Cyrenaica proprie
dicta est, in qua est Pentapolis Cyrenai-
ca ita dicta. Pentapolis autem Graeci
dicebatur a quinque civitatibus quae erant ha.
l. Beronice 2 Arsione. 3 Ptolemais olim
Barce nominata Patria Sabellii 4 Apollo
nia, 5 Cyrene hodie Corena unde ortus
erat Simon Cyrenaeus Math: 27 Com 22
Error ejus erat qd non tantum confudcit
sed eham abnegavit Personas divinas ade.
qs Patrem Filium et S. Spum pro una
persona habebat quae Persona in Coelis Pater
in Terris Filius in Creaturis autem S. Spus nomi
natur. quod ipsum hausit ex Hermete qui
dixit. P. F. et S. Spum esse unam Personam
quod Solis Sulphurii et Mercurii simi-
litudine declarare volebat Haec vero haeresis
propagata est in Africa et Asia Sabellius
nonnatus est Lybius. Sabelliani[illegible] vero
Pentapolitana Haeresis quae refutata et re
jecta est in Canone 6to in Articulis ma
joribus ejus Fidei casus Scriptis in Hungaria
verbi Divini Ministris

Successor horum errantium fuit Arius
qui sic satis notus est vel ex dicto
Vetus Patr. hocce
Abi Ariane ad Iordanem et vide bis Trinis
Hic quoque fuit Patria Africanus Pam
Ammonio vel secundum alios Armodio
Presbyter in Dioecesi Ecclia, Sive Diocesi
quae intra Maenia Civitatis Alexandri
na comprehendebatur erat in Studiis
Philosophicis versatissimus Unde illi
Trium Litter. interpretatio demandata
erat, qui temporis progressu damnatus
Cerynthi Artemonii Theodoti Dyso
ni Pauli Samosateni et Sabelli erro
res ab inferis revocavit errorem ejus Sub
licii Severus qui paulo post eadem
vixit tempora in Historia Sne Lib 2
Cap 49 his verbis descripsit. Patrem
Dominum h. e. Jesum instituendi h. e. Ca
nendi Orbis causa genuisse h. e. creasse
filium pro potestate sua ex nihilo
h. e. ex non existentibus in substantiam
novam, atque alaram. factum Dominum
alterumque fuisse ante tempus quo filius
non fuisset

fuisset. Unde Ariani dicti sunt Q2
quia Arius dicebat Filium ex non
existentibus creatum esse et hanc phrasin
sapissime frequentabat. Erat aliquando
quando non erat Filius quare merito in
Synodo Sardicensi nominatus est Exomachos
id est cum Deo vel contra Deum pugnans.
Ab Hilario vero Anti Dei, et alij Ma
chamediste principium nominatus est.
Dignus est Sulpicius cujus legantur reliqua
etiam capita, qui ex Professo Socrate Or
phedoxo et aliis Arianos ex Professo pro
lixe descripsit. Occasio Historiae hac fuit
Teste Socrate Hist. Eccla Lib 1. Cap 10mo
quod praeter ambitionem et pervaricandi pru
ritum invidebat Alexandro Episcopatum
Alexandrinum, quam data opera quaerebat
ansam Alexandrum carpendi, ac paucem
Eccla turbandi cum mox nacetus fuit dum
Alexander Episcopus in publico de S.S.
Trinitate curiosius disseruit. Arius igitur
primo clam opiniones de Deo suas creato
postmodo palam et acriter sparsit tamen
renitentibus Alexandro et Athanasio se
mihi acerbatus est. Quapropter Alexander
cum

cum ranym Arcticum a Stationi Suo repellit Arius autem Nicomediam profectus ad Eusebium Episcop. quo cum Antiochia olim diu litteris operam dedit cumq circumvenien in Suam opinionem pertraxit Arius rediit ad Conubium Nicenum in Bythinia coactu ibiq ipsius et damnatis quare aliquando jussu Constantini M. Imperatoris exulant sed ponitentia Simulatione et arbitrio Eusebii Nicomodeani Episcopi ab eodem restituntur Athanasio interim Viro Orthodoxo Treviri Galliæ Urbem relegato Dum ergo in Ecclesiam Constantinopolitanam irrito et renitente Alexandro Episcopo admittendus esset ex jussu Imperatoris pœna illi gravissima Divinitus inflicta fuisse traditur quasi alvum exoneraturus in publicas latrinas sessurus et quasi viscera sua miscere sed ergo interiora ejecit Dicimus autem vulgo quia recentiores Historici de his carminis Arii vehementer dubitant et.

et putant hoc inde manasse quoniam
veteres Patres in ea versabantur opinio
ne quasi nemo Haereticorum ordinarium
potuisset obire mortem. In qua opinio
ne de suis Principibus olim versaban
tur Gentiles juxta illud Poetae.
Ad generum Cereris sine caede et sanguine
Descendunt Reges et sicca morte Tyranni

Post Arium insurrexit Photinus Ao
Chti 322 qui fuit Marcelli Discipu
lus. Sed praeceptore longe acerbior et obsti
natior Hic ex minori Galatia ortus est
primo Ancyranae Ecclae fuit Presbyter
postea autem Syrmii, fuit autem Sirmi
um oppidum Pannoniae Illyrico contermi
num ad Savum amnem Haeresis ejus
haec erat Christum Dominum nunc et
subsistentiae sua initium habere coepis
se dum ex Maria conceptus est adeoque
Christum merum esse hominem. Incepit
haec Haeresis Photiniana nomine mela
tacere ante Concilium Nycaenum quod
in eo

ri eo fit mentio hoc. Sed tamen quia
nondum invaluerat, collocatur prima ejus
origo Sub Constantino Imperatore Et Li
berio Episcopo Romano Socrates Scribit
Hist. Eccla Libro 2do Cap. 29 30
quod hujus Hæreseos fautor Paru Ortho
doxæ civitati Sirmium convenerunt
ubi Photinus damnatus est et a Basilio
Anegrea Episcopo errori convictus, ad Im
peratorem provocavit apud quem neq; cau
sam suam probare neq; obtinere potuit
Itaq; in Sardicensi Synodo iterum dam
natus et ut blasphemus explosus atq; ej
ectus

Ario coævus fuit Macedonius ambi plu
manica mihi ordine deinde Presbyter
Eccla Constantinopolitanæ tandem facti
one Ariano, qui Sub constantino multa
poterant ejusdem Eccla creatus est Epis
copus, qui cum Semi Arianis sanctum
negavit S. Sanctum esse Deum et Perso
nam Divinam Sed tantum Dei Minis
trum

strum tanquam Creaturam, quæ essentiæ
Divinæ singulis rebus creatis sint adeo
ut ex ejus sensu singula creatura essentia
& sesi partem intra se habeant quod
Servetus Hæreticus post eum retinuit. Hæc
Hæresis est damnata est in Concilio Secun
do Oecumenico, quod Constantinopoli per
Theodosium M. Imperatorem erat convo
catum Macedonius autem malis artibus Epi
scopatum adeptus, immissis militibus magnam
persecutionem excitabit et multos interfecit
quare et suis et aliis invisus maxime per
Commotum ab eo in Paphlagonia Sectio
nem referente Solomeno Lib: 4to Cap 26
ab ipso Imperatore crudelis judicatus, rursus
deposito et in exilium acto ubi circa
locum qui Pila dicitur consenuit et cu
ani ubi exulabat tandem strangulatus est.

Desluimus a primis illis seculis famosis
apud veteres hæreticis, ad tempora nostra
propiora scilicet ad Anti Chri 1540 quo
tempore in Gallia celebris fuit Petrus
Abaylandus Doctor et Professor Parisiensis

18 Qui ingenio suo nimidus et nimium fidens quod proprium est omnibus Hæreticis Omnia etiam altissima fidei Mysteria a ratione sua metiri et dijudicari optavit

De Trinitate librum scripserat in quo ponit in Trinitate gradus in Majestate modos, in æternitate numeros, constituit deinde Deum Patrem plenam esse potentia, Filium quandam potentiam Spiritum autem Sanctum nullam potentiam. Sed præterea in Doctrinam de Dei Cti Redemptione et satisfactione gravissime impedit. cum negans et mortem Cti haud aliter explicans, quam ea compleri fuisse constantia et argumentis.

Revocatio errorum

5. Ab Ecclia autem Reformatione ordiamur atq; præcipue consideremus Servetum qui fuit Saragocensis Hispanus. Professione Imo Medicus inde ad Theologiam verso studio pessimam adversus SSam Trinitatem hæresin renovavit nihilq; deposuit. qua voce, qua scriptis convenit rem multis iisq; durissimis blasphemiis

lacessere

lausperc, fidem multorum sollicitan
tibus in Ecclia et Reipublicæ gravis mo
vere quousq; veritas scelenibus pœnas dedit
Genevæ Aº xti. 1553 publice combustus
est Valentinus Gentilis ex Italia Campanus
Consentinus mox cum suis ad pristinos
errores reuertere capit neq; dum a Magistra
tu Genevens. ob perfidiam atq; Hæresticam
blasphemiam et turbas Ecclia atq; Reipublicæ
data Carcere conclusus Palinodiam e Carce
re retulit est pœnam et pœnitentiam ex
Sententia Judicum sustinuit impetrata
a Senatu e carcere venia hac conditione
ne Urbe Genevæ sine venia Senatus ex
iuam egredi, sed spreto suo juramento
aufugit et evasit. In Poloniam venit po
stea quam Italiam et Galliam pastore suo
reperisset in quam Poloniam a Georgio
Blandrata et Alciato evocatus erat ut
junctis studiis et laboribus Ecclias Polonicas
suis hæresibus infecerent. Plus quam Cicn
nio hæsit Polonia sed tantum his intersc
dissen.

20 dissentientibus Blandrata palam ad Ari-
nismum Alciato autem ad Mahamedanos
prolapsus, Valentinus Gentilis in Moravi-
am se contulit. In hoc homine justum
Dei providentiam observamus ille enim
ad unum reunit totum ubi aliquot
annis antea sub Demensi dirione in car-
cere conjectus a Palycensi proscato fuera
Bernam ergo deductus coram Senatu ab-
juravit, auditus et objectus est ipse ne sanctae
horum blasphemiae pertinaciter turbarus
ep rus, ad ultimum capitis supplicio
damnatus est
S. Mathaeus Gribaldus apud quem Valen-
tinus Gentilis. Genera confugium 10 diversorum
fuit Iure Consultus Patavinus, nulla ei
fuit religio, nisi religio Medici juxta
illud Sapientum Medici sunt Atheo
Quem ob causam a Grybaldo Calvinus
ad se vocatus desiderat porro ejus reunitus
nisi prius de SS. Trinitate et Deitate
Xti inter eos convenisset. Tubinga postea
docuit

docuit et iterum prudentia Hyeronymi 21
Gerhardi detectus fuit et inde se proripuit.
Deinde postea captus, superveniente peste cor-
reptus est et paratum sibi supplicium
sta praevertit
In Poloniam aufugerant Georgius Blandrata
et Paulus Alciatus, erat Blandrata Sala-
ciensis professione Medicus disputavit ali-
quoties cum Johanne Calvino, in cujus opi-
nibus legitur reponsum ad questiones Blan-
drata et Blandrata sibi satisfactum a
Calvino in publica disputatione et consci-
tisse cum Calvino sepe rejtatus fuit, nun-
quam autem tenuit. Ita ut tandem ei Cal-
vinus palam in facie diceret vultus tuus
detestabile monstrum mihi ostendit quod in
corde occultat suum. Hic tandem Blandra-
ta postaquam in Hungaria et Transylva-
nia, audax Principis et Procerum cum suis
sociis corripuit a fratris sui filio in
lecto jacens suffocatus est. Scripsit autem
ille cum Francisco Davidij superintenden-
te in Transylvania Unitarior. Theses contra
S.S. Trinitatem quas Theses legi possunt.

22 Sic Sabi blasphema in Hysp. Regnor. Hung. et Transylvania edita curante pie memoria Friderico A. Lampe Projecto ad Rhenum in Vto Paulus Alciatus Mediolanensis miles fuit intimus Blandrate Socius quem Calvinus refert dixisse. nos a nobis diabolos adorari pejore omnibus idolis Papatus. quia Scilicet tres in Deo colimus Personas proh! ingens Scelus et inauditam hactenus blasphemiam. Sed digna Sceleribus Suis dedit poenas quando relicta Suis cohortibus ad Muhamedanos prolapsus est

Jisdem temporibus pirbaverat Ecclesiam Polonicam Franciscus Stancarus qui fuit Arabicus Manhuanus primo Pontificius Sed rando deserto Papismo venit in Borussiam et Regiomonti professionem Linguae Hebraicae cepit. Vivebat eo tempore Osiander et Andreas, qui contendebat justificationem peccatoris ad solam Xti Divinam naturam pertinere adeoque Xtum esse mediatorem tantum Secundum naturam Divinam

nam

Francaru autem Osiandrum Collegam
suam refutaturus in alterum extremum de
lapsus est quare voce Scripti adversus
Xtum Mediatorem ipse tantum secundum
naturam humanam Unde impetum Sophi
stam se fuisse ipse Johan. Calvino opprobrat
quod sua doctrina Trin. Trinitatem
velliendi ansam praebuerit Socinianis
qui ex ejus dogmate haec deducebant Corolla
ria Ergo Solus Pater est Deus. Quin
ultra dicitur Francaru processisse atq;
veram Personar. Trinitatem Sustulisse
unum Deum confusa mixtate aquod quor
Xtus homo mediatorem agent pronomin
cum Sabellio imaginan. reliquas Ecclas
et Arianas reduxit. Francaro restiterunt
Theologi plurimi v: Philippus Melanch
thon. Calvinus et alii quibus Francarus
per discipulos suos cum primis Andre
ae Fricium Moravium Regia
Mattij in Polonia certatum resprende
re quidem conatus est verum tandem suc
cubuit et Bonnicia expulsus discessit in
Poloniam ubi vitam in arce consumsit

Georgius Paulus Pastor Sociniano-
Racoviensis Sequitur cujus opera multum
utebatur Blandrata hic primus Scrip-
rat nomine ecclesiæ Sui Racoviensis de
Magistratu Politico pater Georgii
illum erat quidam Thoncillanus Petr
Tratorius Theodori Bezæ olim discip
lus qui dum a Bezæ ad Blandrat
partes defecisset multum ei navabat ope
ram in componendis et explicandis
Blandratæ Scriptis.

Coætaneus huic fuit Franciscus Dav
dis Superintendens Unitariorum vel pot
us Sociniano- nunc in Transylvania
plus quam Socinianus qui circa Anni
Exti 1062 cum cæteris Sui Sum
mistis Transylvanicis Cenynthii et
Pauli Samosateni Hæresin docuit
quem ad modum legitur ex disputationibus
Albæ Juliæ habitis unde principa
ejus errores hi sunt. 1mo Solum
Deum Patrem esse verum Deum

2do Filium et S.Sum esse virtute Dei
3tio. Cæsum esse virum hominem, nominare vero Verbum Dei quia Verbum Dei annunciavit, quamvis autem conveniret cum reliquis Socinianis in negandâ et oppugnandâ S.Stâ Trinitate tamen dissentiebat super XTi adoratione et invocatione quare dicebat XTum. quia non est verus Deus nullo modo esse adorandum Neq; in ejus nomine concipiendas esse preces hinc multa ei semper lis fuit cum Fausto Socino nominatim. Dum autem Socinus et Blandrata partes suas, adversus Franciscum Davidis similesq; ex propriis suis hypothesibus defendere non poterunt. Davidem ergo et Davidistas adeo exacerbantur ut nec pro Fratribus neq; pro XTis agnoscerent Inter Socini antesignanos et percursores fuit Bernardus Ochinus Italus Senensis. imo Monachus Pontificius tandem Reformator Italiæ Genevæ et Tigurini

&c.

Se contulit ubi ministerio sciam sro admovs est sed tandem et Ministerio et Urbe turpiter fuit ejectus dum scilicet deprehenderetur hunc hominem Arianismo favere et Polygamiam defendere et cum sta sen religionis Capitoli dubia revocare quare ad Arianos et semi Arianos semet contulit Stejerberga Pastor erat Ecclae Ref. Adam Neuseus et inspector Lavenbergensis Joan Sylvanus qui quod Arianismum clam fovebant et ad Turcas abitum parabant in Vincula a Principe Friderico III^tio Palatino Electore cum aliis duobus Sociis conjecti fuerunt. Neuseus autem clam e carcere se proripuit Constantinopolim abiit ubi ad Turcas palam defecit et circumcisus mori Turcico fuit atq^s postremo missus obiit ubi ad Turcas venit inter horrendos clamores atq^s mugitus adeo ut ipsa Turcae dicebant Nullius se unqm vidisse magis magicum et abominabilem

miabilem exitum quem proinde hinc Turcico Tatam Ogli hoc est Filium Tatara appellarunt

Ex illa mundi regione quae plurimos semper protulit et fovit haereticos orus est etiam Socinus nam Laelius vel potius Laelius et Faustus vel potius ni faustus Itali Semeny de quibus recte observavit Georg Hornius in Hist Eccla quod Religionem Sociniano pra caeteris maxime Servetus fundavit Valentinus Gentilis illustravit Laelius Socinus propagavit Faustus Socinus ultimam modum admovit. Imus Ergo Laelius Socinus is fuit qui damnatas Cerynthianos Sabellianos Samosatenianos Photinianos et Pelagianos haereses suscitans clam fovit et novis argumentis illustravit, natus est in oppido Senis Petro Mariano Socino Jure consulto Matre Camilla Salutata et via duxit Ephelis cypriam novam caput Theologiae Smolini

28

prima India Genua dicitur habuis
se Sub Calvino vel Salten familiariter cum Calvino utebatur qui
Sectarium Socini animum persentiscens
eum Sape monuit ut ab ambitiosa
desisteret et Simplici Sacra Scriptura decisioni acquiesceret nihil tamen efficere potuit extat epistola
Calvini ad eum missa Anno 1555
homo petulantis ac libidinosi ingenii
quia prima religionis illius fundamenta jecit quam Fausto Sandem promovit vellicabat enim gravissimos et
maxime fundamentales Christianae religionis fidei articulos. De Christi
satione Justificatione Peccatorum
De fide, abiit brevi ad Italos Germanos ac Polonos multosque clam
Seduxit cum primis nobilis in Dania
et Polonia Viros in suam Secam pertraxit atque per Fratres suos Celsum
Comelium et Camillum pestilentes
suos

Suas opiniones voce et Scriptis 22
Seminavit, contulit se etiam Tigurum
ubi Scripsit tractatum sub nobilissimo Mor
rini Bellii in quo ostendere conabatur
Servetum injusto supplicio fuisse ad
fectum, edidit etiam commentarium in
1. Cap. Joannis Evangelista quo ipso
fundamentum totius Socinianismi jecit
ejusq; interpretationem quamvis sit confu
sum Chaos! Sequuntur tamen Omnes
Socinian. Dogmata ejus et Faustj
Johannes Hornbeck in Summa contro
versiorum numerat. 44 Sed Samuel
Marsius in Theologia Elenchtica
numerat 126 qua inter Orthodoxos
et Socinianos agitantur Lelius vixit
obiit Tiguri Ao aetatis suae 37

Faustus Socinus Senis fuit natus in Ita
lia Ao 1539 Patruo sub Lelio non mul
tis annis minor, qui Lelius hunc Fau
stum reliquit opinionum suarum erroneas
um haeredem et discipulum Faustus
vero

vero postaquam primam etatem Studio Literar et juris dedisset ri
Patriam reversus dum in Aula Flo
ciae Magni Ducis Hetruriae vixit
ubi etiam librum De Sua Sua auct
ritate Seripsit inde revolendis Lcis
Patriae Suae Scriptis et Sententiis
incumbens Italia discessit ac venit
Basilcam Ao 1574 dum annum ag
ret etatis Suae 35 Basilea autem
non Doctoris audiret Sed unica Patri
Suae Lcis monumenta perreptare illis
sibi Se illis imprimendis imbuendis q
roden dictata illa Seu Oracula consul
re quae de Spe videbantur perficere et
expolire Sic mensium consumpsit
jam sibi satis idoneus videbatur qui
Doctorem ageret unam docendi provin
ciam sibi datam arbitratus hanc so
lam arrogabat mox Tigurum excur
rit atque capit librum de XTo Servato
re et adversus Xti satisfactionem

Scribed

Scriben ibidem commorates conseit
alium disputationem cum Francisco
Puccio Florentino de statu primi
hominis qui Puccius tandem Apostata
a Fausto ad vomitum suum rediit
Et ita scilicet Romana ejuratam priu
communionem atq; plures tales notam
possunt qui a nostra Ecclia ad Sumo
Satanæ, cetus diagati tandem vel ad
Pontificio vel Apostatica pessimo
ad Judæos aut Turcos nunquam pro
lapsi fuerunt ni tantum ipsi veritatis
veritatem illos abjiciente Spiritu illo
qui ipsis cunctis præest ac dominatur
Helvetiam Ocn Faustus Socinus perfec
cavit editis libri adversus Jacobum Cor
num Volanum Pucium Franciscum
Davidis, Paleologum et Collegium
Posnaniense ita 24 rum dtahi Tue
amum agens novam Theologiam
Ecclie Socini, cujus titulo aravit
Summa cum animi pertinacia adver
sus laboravit dictitans Lutherum

Crimyleum Acolampadium Calvinum
Papistarum tantum persecutores Reformatores credenda quam hactenus dictum est, unde gloriantur Socinianis hoc suo refor-
matore hoc pacto.
Alta ruit Babylon deprexit vera Lutherum Calvinum, sed fundamenta nec Socinus
atq; in hujus reformationis promotionem operam suam mensis per Europam epistolis obtulit et sic factores plerumq; in Polonia et Transylvania repent
adro ut via 70 annis elapsis a morte Lelii Socini aliquot centum circiter Arianorum Socinianor et Photinianorum ibidem numerata fuerunt quorum vero multitudo latius scat Faustus Davidis mox publice Socinianismum promulgavit inter Faustum et Franciscum Davidij Ao Xti 1564 controversia nata fuit de adoratione Xti nam Franc. Davidij adscribat Christum nullo modo adorandum esse nec in mysterio reconciliationis concipiendam contrarium defendente Socino
igitur

igitur Synodo Gresnensi in Smibus Lithuaniae indicta Gauskij Suffulsit dispensum atq; pacta cum Francisco Davidij fraternitate illum a se dimisit mox venim Lublinensem Synodum celebrando ubi Petr. Stratorium Licinium Duhovicium et Gabrielem Richterum primarios in Polonica pastores sibi adjunxit. Rex vero Polonia veneinter Socinium in regiam metropolim Cracoviam exilio mulctavit expulit igit Gauskij in agrum Luclaviensem secessit ubi privatus apud Petrum Stratorium vixit, multa scripsit et varia edidit opera nam in Oa fere religionis Capita copiosius scripsit atq; plurimam partem concilgit quemadmodum liquet ex praefationibus ejus scripsit de Justificatione, Satisfactione Libero arbitrio, Coena Dominica Baptismo Deo uno et trino, Religione brevi ario et Parenesi ad Christum Evangelicos. Sane valde et sapiose et amoene in his Orbus Scriptis quae ppria olim Heretico ac Turbonum nota est ac forma. Interdibi autem Tumefactionem Suam propagavit ab extremo

94 Sylesia ora ac intimam Litvaniam
et tandem Ano etatis 65to in aegro an
no dicto animam miseram exhalavit
Discipuli ejus praecipui hi fuerunt ostro
rodius Simalius, Gittichius, Morco
nius, Volachius, Gravatius, Costalius, And.
Griphius, Dudichius, Vejdovius, Crellius,
Freymannus, Scheffer, Slippingius,
Kommerus, Sinapius, Dossius et alii
quorum blasphema scripta edita Raco
viae Claudiopolim, Gerapolim et Ire
lunthropolim in publicum extant

Andreas Dudichius natione hungarus
quinque Ecclesiensis Episcopus Pontifi
cius Vir caetera doctus et Celebri laudatus
Arduano, Lipsio, Cratone, Monanio, Mu
reto, Thuod. Besa, et Romundo.
Concilio etiam Tridentino hungarorum
natione Episcopus primus atque Sym
mistis interfuit ubi duas elegantes rei
tulit orationes, de Communione Sub
utraq, et de Sacerdotum conjugio
relicto tandem Papatu in religione

Quae

quid fugiendum sibi cet mihiq videat
quid sectandum non videri diu fluctu
atiq est neqs Ecclia R.ca addicta est
a Fausto Socino interim et Socino ejus
artificiose illecta et speciosa vana in
sanaeqs rationis lenocinio abducta est in
teterrimam cor abnegate S.S. Trinita
tis haeresin Iam Marcejus vir suo
tempore celebris Professor Groningan
qui Synodo qqs Dordrecana interfuit in
Dissertatione sua de S.S. Trinitate
contra Dudithium hunc ita loquitur
Nam ut magneti juxta adamantem posi
to nulla sunt vires sic adamantina
veritas retundit Dei vim magneticam
qua his haereticor spiritus sceptrum con
deratis in esse conducit ipsa veri
tas perquisitor Antiperistasin ex hosti
li praesentia et vicinia robustior evadit
atqs sicut fragrantior est odor lilior et
candidior juxta cupas alia et et porror
in horti ita nescio quid amoenit suave
olentia bona et vera causa ex Anthi
thesi

thesi mendacii et opposita juxta Te positi
magis dilucescunt Stanislaus vero Lubieni
ckius Eques Polonus Socinianus in hysto
ria Reformationis Polonicae Lib: 3tio
Gricsbd edita Ao 1685 Cap. 9no
memorat Dudithium hujus aleys caus
sam motivam cur Dudithius in corum
m Cultorum veritate in Synodo Cracu
viensi Ao 1565 celebrato stare au
tem de Dudithio Dudithius
dehinc parte amplexus melioris Ecclae
quidem nomen non dedit cujus tum Ecclae
fautor et Smigla major Poloniae
oppido Patronus, imo fundator fuit
Me enim ob maxima merita inter re
gni indigenas Ao 1565 in comitiis
per Ostrorienses Cooptatus affinita
te quoque praeclara nitebatur duxit pote
qui Secundis nuptiis Elisabetham
Splendidis natalibus ortam Szboro
viam, cujus Senatus Poloniae prin
ceps

ceps fuit quatuor ejus fratres regni Senatores, my reliqui illustribus domi officiis suum domum duxit vitam ut vide bur privatam egit Vratislaviæ ubi omnia fatis concessit

Si quis plura adhuc desiderat de Dudithio consulat oportet Historicos Reformationis Eccles Hungaricæ et Transylvanicæ per Snider A. Lampe Trajecti ad Rhenum in forma 4 edita pag. 124 nec non David Cringerum in Specim me Hungaria Litterata in forma 4 edita p. 125 ubi citat. An adsint Dudithium ante mortem ad Evangeli cum migrasse hoc ergo Quod ille Vratislaviæ in templo Cathedrali Evgelicor. quod S. Elisabetha est dicatum Sepultus fuerit et ibidem cyr gium cum Inscriptione Monumen tum erectum fuit.

Post Socinum plures Sepe ex cor grege cadere inter alios Valentinus

Imalius. Gotthamus Turingus Cathe
Kratheriensis Minister Slurmia
Scripsit Illi edidit Fausti Socini
Praelectiones et Chatheeym majorem Ra
kovianam, ex iisdem praelectionibus ex
Scripsit
Christophorus Ostrodius 1598
Cathe Swidlensis etiam Minister
Christoph: Ostrodius Polislaviensis
qui propter quem adversus Praedi
um Scripsit etiam Institutiones
de Praecipuis Religionis Capitibus
Capitibus Germanice ad Socini do
trinam conformis et Fratris Iten
cum Voldovio Apologiam adversus
edictum Ordinum Polonii Foede
rati Ao 1598 Quo ipso Pol
gio excudere jubebantur, Quemadmo
dum etiam Germania Te ejectum
fuisse ob eandem doctrinam Suis cae
quibrahus in Institutionum Suarum Pa
fatione

Georgius Enyedinus propter quem
Oppidum nostrum Enyed hodie quo
suspectum et apud exteros male auditum
quasi Socinianisans fuit Eccles. in Transsa
Socinianor Superintendens. Propendebat
ille in Sententiam Francisci Davidij
De Cro non invocando Scripsit explica
tionem locor S. Scra V. et N. Tri; In primu
initii Egli Secund. S. Johan. Quibus
pro Scra Trinitate adserenda acti Solemus
Quem proinde Eccl. Tri. A. Lampe in
Commentario Suo in initium Evgli Jan
dati aeriter et Solide perstringet ac refutat
Monumentum Georgii Enyedini possi
det Bibl. ntra Publica. Lamella aurea
bene de aureate impressum. Pro quo
tanquam pro aris et focis pugnant et
pro eo recuperando Cum moriri cupiebat
quo ipso prodidit se esse Unitarium
cum vero recuperare non posset hominem
Unitarium Qui illud Monumentum
in Coemeterio Claudiopolitano reperiret.

excommunicare voluit; Sed quum Unitarius ille ex Consilio Dni fabri Homilii, Petri Nadudvari diligenter legeret, non ad castra Reformatorum manavit. in gremium Unitariorum itenum recepit Michaël à Abrahami; qui ut vulgo circumfertur editus a Parentibus Subditis Stenisianis nomine Juo mutato Fuit ejus diu in Ecclâ cor Claudiopolitana dotre nra et Professor et Superintendens Qui a Suis etiam Unitariis de aspera morositate nimiâ severitate et in exigendis muneribus nimiâ dirtate et avaritia atro Carbone notatus fuit Opinionum Vra Juarum et quam immerito ut referebat et Officiosa Hospitalitate reliquit Viros Clarissimos Dnos. Michaelem Agh Dn Palffi et Pastorem Ordinarium Claudiopolitanum. De quibus Spes concepta non fallat bene omnia amur quod relicti Blandrata

Francij: Davidij Georgii Enyedini et
Mich: Sz: Abrahami vestigijs mitiores
sunt futuri h: e: Remonstrantes, quos
Amstelodami in Belgio audiverunt
Limburgii et Cattenburgii Remon
strantibus Systemata exponentes
et Remonstrantium beneficio ibidem
Ao 40 Joannes Volkelius Grünenensis
Missam Libros edidit de Vera Re
ligione, sed potius scribere debuisset
de Religione Socinijana sed quem
hij Libri decesse videbatur Articulus
De Deo Joannes Krellius Librum
hunc addidit et primum fecit De
Deo ac ejus attributis ita ut illius
opera sex jam existant Libri
Amstelodami nuperus fuit Liber
sed a Magistratu prohibitus combusti
quo reperiri potuerunt omnibus
exemplaribus

§ 41 Theophilus Nicolaides refutabundit de Ecclo Adamum Dorlanium a Dchullio adversus Kulmannum Gijs Systema Theologicum ubi de Jesu unitate Libnum edidit A. 1613 Sed Crellius Franeus Catus Krallovicius Minister inter quos emittit Libros De Uno Deo Patre quem diligenter ventilavit et Solide refutavit Johannes Henrici Dijenfeldius Profess olim Illustr. hujus Collegii Johan Henri. Alstedii a Serenissimo Jure dator Gabriele Brinerijs Dcctum S. Julich dum resideret sub hoc numine De Uno Deo Patre filio et S. Sto.

§ 42 Joachimus Stellmannus Tempsit anti Dorsachum de Reformatione Judicii et norma Controversiar

§ 43 Jonas Slictingius est redemptus

inter illos qui pro Socino aliquoto 42
Libris ex Disputationibus Frehit no
mine Cutoi Suoi A. 1642 condidit
confessionem fidei Sociniane ad Sym
bolum Apostolicum adoptatam
1644 A 1654 in Anglia Ac Ioannes
Divello artium Liberalium Magistro
ΠΥΘΥΝΓΟΡΑΣ, qui Scripserat adver
sus Deitatem Sp Sancti Prodiit duplex
Catheches Scripturis Anglico Idiomate
typis evulgata; qua Sub nomine Reli
gionis Christianæ purum putum Socinia
nismum Orbi Christiano obtruder Sabagit
Qui quanquam non videatur velle Soci
nianus haberi attamen Sub finem Li
belli prodidit animum Suum dum
commendat libum cujus Titulus est
Theriaphe officios Incomparabilem
Fraustus Socinus Senensis quod Signi
ficat Charissimum incomparabilem
Pharaey Sive Divelly hui ad Dogma
ta nova Sociniana ita detorsit

yy ut nemo ante eum tam fraudulen
ter hæresin illam instillaverit Cui Jar
rum Jc. detractarum Nicol Arnold
Professor Franequer omittat
§ yy Andreas Vissarius Jovinianus
A 1665 Scripsit Epistam ad Daronem
Beimburgium quæ extat in apparatu
Litterario Societatis Colligentium collec
tione prima pagina 216 et Seq.
Quam allegat et refutat Capponius
in Relato § Stá Trinitati
Mysterio Methodo Demonstrationa
Proposito p 114 De qua Epla
hoc est Leibnitii Judicium
Quod in illa Epsta omne fere robur
Sophismatum contra Mysterium
§ Sanctæ Trinitatis corrigetur.
§ 46 Cristophorus Samuelis Scripsit
nucleum Histor. Ecclesiasticæ edita
in forma 4 A 1676.

§. 47 Stanislaus Lubnitius, Eques Polonus Socinianus Scripsit Historiam Reformationis Polonicæ Cultâ dictam in forma 8. Anno 1685

In genere quoad Scripta Socinianorum hoc sunt notanda

1. Quod prolixo nimis Studeant verborum Sermone, rhetoricationibus operosis, atque digressionibus causam suam non breviter, nec punctatim agunt sed garriunt magis, quam disputant. Id qd observavit David Pareus in Commentario suo in Epistolam S. Pauli ad Rom. ubi frequenter dicit Socinum talionem et blateratorem; quod Smalcius Farcastius experbravit in Dedicatione Praelectionum Fausti Socini Theolog. Academiis Heidelbergensi facta.

2. Alterum est dictum est. Quod in Disputationibus semper malunt Opponentes esse, objicere, oppugnare et refellere quam Sua Dogmata defendere et stabilire

46
2 Haud adeo magna ni Socinianis est
Eruditio vel Doctrina plus audaciæ
arrogantiæ minium et multæ loquacitatis
Judæis non pro dignitate et ne
cessitate excolunt Lectionem multorum
Auctor. cum fastu illi pendunt quo
ita impudentiores sunt in subsannan
dis et exprobrandis aliorum sententiis
et Doctrinis, prout ea suo genio et
sibi soli sapiunt. alios vero so
phisticantes pronunciant
4 Valde ambitiosi sunt, quemadmodum li
quet ex Dedicationibus Scriptorum suorum.
Smalcius enim Librum suum de vera
Divinitate Christi Scriptum Regi Po
lonorum Sigismundo obtulit
§ 48 Hieronymus Moscorovius Catechesin Ra
kovianam inscripsit Idem Moscorovius
Libros contra Pedobaptismum Petri
Fitzneri Kralovicensis Episcopum
§ 49 Smalcius praelectiones exhibuit
Fausti Socini Academiæ Heidelber
gensi Jurcaistica Tabis Praefationem
fecit Idem Smalcius Catechesin Ra

vianam in Lingvam Germanicam 47
versam Academia Vittebergensi obmisit
5 Inconstantes sunt in Suis dictis ex
Propositionibus, et dum constringuntur.
facile abnegant, nisi omnino deprehendantur
6 Sacram Scripturam ore corrupunt. Sed
pro norma Religionis habent rationem
Imaginis enim dicit Epicurus S. Scri
Caenum plures discipuli quam dixit de
Deum, Sc id tamen non credidurum quia
ratio ipsi dictat illud omne. Quod ratio
assequi non potest pro absurdo et habendum
6 Articulos Suos fundamentales ad Sa
lutis necessarios solum modo ad hos sex
referunt. 1. Deum esse, 2. Illum uni
cum esse. 3. Eundem aeternum esse,
4. Perfecte justum 5. Perfecte Sapien
tem 6. Perfecte potentem Id quod
liquet ex Chatechesi Racoviana
1659 edita pag. 24
§ 50 Quod ad Doctrinam Socinianorum
adtinet illa Sui Sahi vehiculata cogni
ta refutata rejecta et damnata fuerunt
per beatum Joan. Calvinum in Institutio
ne.

ne rum per Paremi. in Comm. in Epla
ad Romanos et alios omnes ferme no
stros Systematographos; Sed ea profes
id factum est a Joh. Henrico Alstedio
ni Tum. Dabel Sorinianos et a Joa
Hennio Dijkefeldio in libro contra
Crellium Scripto. De Uno Deo, Pa
filio et Spir. Sancto. Qui primi fuer
Professores Illustr. Collegij nim. per
Serenissimum Principem Fundatorem
GVILIELMVM DE DEILE
ex Germania evocati ad fundandum
A. Julia illustre hoc Gymnasium
Idem praestitit Nicolaus Arnoldus
in refutatione Chatheseos Rakoviana
nos. Idem etiam ex professo pra
rit Joh. Hoornbeek in Socinianismo
confutato cujus compendium exhibe
David Knibbe Stuci operis incubu
etiam Klopenburgius in Compen
dio Socinianismi; Sed maxime ex
stinctus est Clario Joh. Frid. Stapfer
Illustr. Helvetiae in Ingolstadiensi

Theologæ Polemicæ Tom: 2 in forma 4to
& Giessæ edita Ao 1745. ordine Scientifico proposito. Hoc etiam factum est in Synodis, quæ auctoritate Joh. Regis II. Hungariæ in Hungaria et Transylvania sunt convocatæ. In Hungaria Gonbasmo Szikszoiæ, Cassoviæ Varadini Patakini et Debrecinæ. In Transilvania in Oppido Mro N. Enyed Ao 1564 In cujus Synodi actis, nihil quidem asseritur de hac Hæresi, sed quia Isaac Rca in Epsto sua commendat Georgium Blandrata tanquam Virum, gravem eruditum, et in Sacris Literis non mediocriter versatum, cumq; impetrasset plena auctoritate quoad controversiæ in Cœna Domini dicendæ dubitationis quæ Blandrata occasione accepta errori suo et de Cœna Dñi et de aliis articulis proponendis Jo Sacrum clonium in Synodo Tordensi, N. Vasarhelyensi et imprimis S. Juliæ ubi disputationi Præside Camerario Regio Isaac per decem integros dies semper continuata quas Disputationes collegit et publici Juris fecit Gaspar Heltayus in forma 4to Ao 1568. hæc autem omnia protixius descripta habemus in Hist Ecclica Ref. Hung. et Germa edita Fra. ad Rhe. per.

§ 50 Frider. A Lampe a pagg 122 usqs ad 300 et Sequen.

§ 51 Q. 1. An discipuli Socini et Sectarii ejus Sociniani sint nominandi. R. Quidem ob. sinet enim id ab olim, ut ab Autoribus Secta appelletur, hæresisq; ; potissimum vero hac in Cãa id licet. atq; justum; quia Fraschius Socinus non se ipsum non Patruum Suum Lelium Socinum plus vice Simplici primos Doctrinæ hujus Magistros sese celebrat

Q. 2. Num Sociniani pro Unitariis sint habendi R. Neutiquam illi enim duos Deos profitentur credunt aut colunt Unum in Creatur et Creatorem Unum Patrem; alterum Deum creatum et factum J. Cãum Nos vero potius juxta Sumus Unitarii non Sabelliani neq; Photini; quia unum Deum ita profitemur. credimus et colimus quemadmodum ipse Deus, se in Verbo suo nobis patefecit. Quod Pater. Filius et S. Spiritus ha Distincta Personæ, sint unus ille verus et æternus Deus quemadmodum habetur in Libro nostro Symbolico in Chatheseji Ursiniana & in Responsione ad Quæst. 25.

Q. 2. Num Sociniani pro Hæreticis sint habendi.

Hæreticus ille est qui errore aliquo capitali et fundamentali in Doctrina Fidei cum superbia et pertinacia h. e. cum rejectione Ecclesiæ vera conjuncto imbutus est. Jam vero Socinus et Sociniani id fecerunt ut cuivis detur fundamentalis in Doctrina Fidei cum superbia aliquam religionis Christianæ articulum, quem convellere conati non fuerint in primis vero Doctrinam de Mysterio S. Trinitatis abnegantes Imo quo negotium Gratiæ clare et distincte cognoscere nequit, Quomodo Filius Dei, Salvatoris sui dignitate velit et possit redire in gratiam cum homine peccatore ejusq; fieri Redemptor Justificator et Sanctificator.

2. Si videre erroneus quod vitulo aureo et quod reliquis inspirit Socinus, videlicet Cerynthius, Artemo, Theodotus, Diosanus Photinus suus, Macedonius Servetus Val. Gentilis pro Hæreticis ab Ecclesia Orthodoxa semper sunt habiti, et legitur. Sequitur Consequentiam

52; nullam super esse rationem, qua Sociniani possint de eximere Catalogo Hæreticor

7. Habetur dictum Imperatorum, Gratiani Valentiniani et Theodosii de eo qui non sunt habendi vel Catolici vel Hæretici in Codice Imperatoris Justiniani et Tripartite Hist. l. 9. c. 4. ubi jubentur omnes pro Hæreticis esse habendos. Qui secundum Aptam Disciplinam Evangelicamq. Doctrinam Patris Filii et Sp. Sancti, unam Deitatem sub pari Majestate et sub pia Trinitate credunt, Atqui id Sociniani non credunt Ergo sunt Hæretici.

Q. 4 Num Sociniani pro Cæsianis mere haberi; sive an Sociniani nomine Cæsano digni sunt. Hanc quæstionem resolvere res est majoris momenti cum sub pinulo dubitandi in Patria quos nunc sunt recepti. Certum tamen est. Eatam aut quam multos Hæreticos ne nomine quidem Cæsano dignatam fuisse etiamsi Certum quod antiqui docent præcipua Arianici

Itaq; enim perpetuo opponebat Cãia
nis et Atheos vel non Cxianos passim
designabant. Vestigia veteris Eccle
quumhuc, qui illos qui cum Ananiis
hodie conveniunt in tollenda Cxõ
vera cademq; cum Patre Deitate pro
Cxianis habere abnuunt, dum Cx. Sabi
factionum impugnant. Potissimum offi
cii Cali caput et Arghum quam plurim
Cati apud eo remanent, n.p. qui sic in
ejus naturam alios officia incurrunt li
quet.

Hæc est rão quare apud Cxãos quan
numq; diversa in religionibus Sententia
et Secta Socinian vulgo prædicabantur
neq; Cxãi audiant, sic adversus eos
Reformati, Lutherani, Pontificii dispu
tant. Illustrissimi denegs ac Praepoten
tes Delgii Jadenati ordines in edicto
suo adversus Ostodorum et Majoran
um A. 1598 ex judicio Theologor
Lugdunensium Reformator. Dolgi
nam Socinianos cum Turcica cauden
idcoq; cum Auctoribus suis longe extremi
nandam

54 pronunciabant. Proscato si perpendimus negata impugnata ab iis prima et praecipua religionis Xiana et ipso Xianismi convulsa fundamenta illa ratione nihil minus, quam se Xianos ostendere qui ergo sua doctrina a Xiana recedunt lata tamen significatione si eos Xianos appellemus manifesto utemur Cataechesi

De Anabaptistis

§. 52 Multam arrem Anabaptista et Remonstrantes conveniunt cum Socinianis atque eodem eadem erant vitula cum hac tamen differentia; Quod Anabaptista nidcant esse modeti Socinian Socinieni vero et Remonstrantes docti Anabaptista de quibus sequentia notamus

§ 53 Anabaptismus exortus est seculo XVI ō circa tempora Reformationis quod ipso ongr. Suppeditavit Pontifices ut Reformatores nostros Anabaptistas nuncupent. Gerbout seilicet Anabaptismus accrimes plurimas Regiones v. l. Germaniam. Belgium Reg

et Helvetiam; turbulenti enim
tumultuarii homines armis ac
ceptis alias occuparunt Urbes Sile-
Monasterium deputo Episcopo; Mil
husium in Turingia et Coniolia
Monachos plerosque. Homines hujus
Sectæ denegabant infantibus baptis
mum, eumque in adultis jam dudum
baptisatis inprimis ad castra col alle
dentibus repetebant atque ab hoc institu
to nomen Anabaptistæ acceperunt
§ 54 Præterea jactabant passim Revela
tiones Enthusiasticas, unde Phanati
ci dicti; ad hæc artes Liberales rejici
ebant Libros pptes Scram oēs abolebant.
Statum Paradisiacum et Aptā in com
munione bonor. conjugium urgebant.
Magistratus denique oēs proinde Sublato
volebant, quibus cæteris, tanquam im-
is ut loquebantur regnum Sionis se con
ditoras affirmabant quia 28. Aptor
ni 4 Mundi plagas, ad disseminan
dam Doctrinam suam venisse.

56 et quanquam Sectionibus Suis non complerent interim tamen ante Ann. 1525 non leguntur Supplicio illis intentato. Ceteros tamen unitos Sunt propter Simplicem Anabaptismum Sed quia fidem datam et juramento firmandam violarunt et inquietas excitarunt rixas quibus Universa prope Germania gravem in cubibant metum Cæter. quod non nulli jactant de Ulrico Zwinglio quasi Sua Scelestia, ultimo Supplicio illos adficiendos decreverit cum tum ob eam, quod essent Anabaptistæ atque dixisset: Qui iterum mergitur h: e: baptismum repetit, ille atque quod ipse parum habet verisimilitudinis ipse enim Minus Celsus si ve Sebastianus Castellio, cui in his rebus fides habenda est Juan Sentian de Hochstetij capitali Supplicio non afficiendis publice quod propositam

Zwingli etiam auctoritate nitatur §. 1
Et contra Anabaptistas, quos tempo
ris non tanquam Hæreticos, sed tanquam
perjuros, sed etiam seditiosos dicturum
fuisse peream affirmet.
§. 55 Hi tamen Anabaptistæ nullas
metuentes penas eo vesaniæ et impu
dentiæ processerunt ut Aº. 1535
Mense Februario Amstelodami, in Del
gio VII. viri cum quinque Feminis obje
cto omni plane ornatu et vestimento
etiam intimo, ceu in ignem vimisse
Duce Theodorico Smideni qui prophe
tam se agebat. per totam Urbem nudi
concurrerint per vicos manentes, Va et Vin
dicta Dei! Captivitas et in Cunam de
ducta, at se vestire jussi sunt quod no
luerint clamantes: Nudam se veritatem
et nudum fuisse Statum Paradisi. cum
ob quam Pervicaciam Supplicium tandem
Subierunt.

De Thoma Munsero et Joan. Leydensi

§. 56 Principium Anabaptistarum compha
ni fuit Thomas Munzerus, conci
onator.

§ 57 onator in Urbe Saxoniæ Alstetenhomo admodum seditiosus, adeo ut huic similis inter Anabaptistas vix reperiri queat fuit. Hic cum Phanatico suo Socio Nicolao Storchio in Germania plurimos excitavit mysticos, qui detracta parent obedientiam Magistratui debitam et pleno libertatis Christianæ enormitatem simulabantur adeo, ut si credere nefas est unica epistola Anno Dñi 1525to ad 50 Sedhosor: millia ociosa fuerunt prater alios hic errores in Superioribus necessitas asserebat Verbum non esse Verbum Dei Sed illud esse Verbum Dei, quod occulte hominibus quotidie suggerebat Principium autem Dogma ejus cui nota nitebatur Sedtio hoc fuit Oes Magistratus tanquam impios esse interficiendos, Hic Mulhusium in Turingia occupant, Victi tamen a Principibus Abidem cum aliis capitis primum errore Capite plexus est illudq; pertis adstantium in Campo medio ad terrorem aliorum relictum est

Joannes Leydenses

§ 57 Primarius hujus Sectator scribitur fuit Joan Leydensis Sartor Phanaticus qui Polygamiam instituit atq; primus ipse ex-

xit Uxores, postea mimis fraudibus Regem orbis terrar. se proclamari atq; coronari curavit atq; ita repente ex Sartore Rex factus est. ex Rege autem carnifex qui ipse primum hominem deiolabat, atq; sua quoq; Uxori Anna dicta cervicem in publico loco percussit. Quum vero Monasterium ab his occupatum expugnari fuisset, atq; Socii ejus debitam luissent poenam, Rex hic cod. spectaculi ergo huc illuc circumducebat. et in locum idoneum producebat, per carnifices forcipibus ignitis lacerabat, atq; supra Socios suos ad Tumulatum Tumq; exponebat penitus.

§ 58 Anabaptista tempore Hierarchiae Anglicanae in duo rerum dispescebantur. quidam dicti, in Heroticos, qui errores superius nominatos defendebant alii vero Sobr. Rebaptismum negabant, in cetum sectae Orthodoxae, doctrinam cum Scripto in Dogmatibus atq; S. Sta Primitiva conscribunt, tandem in varios abierunt Sectas.

De Sectis variis Anabaptistarum

§ 59 Prima Secta est Abecedonor. quae omnium bonor. Libertatem damnabant. Secunda Secta Adamitor, qui nuditatem et promiscuos concubitus probabant, Tertia Secta est

60 Adiophoristorum qui multos fidei Articulos fundamentales inter adiaphora referebant. V. g. Sacramentos usum, Politicos officios administratoriem, Pedobaptismum, Juramentum. Quarta Apostolicos qui sine peculia propria vivebant non tam sed Liberos, Uxores et opes habebant communes. Sed etiam sibi adultos addictos tales ea docebant. Sexto Catharos qui non in fantes tam immunes a peccato ita Sexto Communistos. Qui Seculo XVIo orti sunt in Moravia Crahnolo Auctore, qui docebant ita esse communia in mundo et nudi inducebant pedibus. Imo Sexta Denchystos Qui credebant Deum esse damnatorem ipsorum Diabolos, post multos Annos emendatores iandem salvandos ea. Octava Sexto, Enthusiastarum et Extatici. Quia vana somnio et revelationes sibi factas dictitabant, Verbum Scripturam repudiabant, atque in V. tamen Testo Deum Patrem altum fuisse adserebant. Imo Sexto Euchitas Qui Deum vim a veruendi mala et bona in se derivandi transcribebant. precibus suis et illis solis ea quidem contendebant, Catenus media ad salutem acquirendam necessaria ea negabant.

10 Secta Fraticellorum. Qui Sacram Li
Scripturam obscuram et Contradictionis in
cupant imaginem ad quam Deus condidit ho
minem, dicunt fuisse naam Cordi humanam
fidelis V. Testi nullas Promissiones Spiri
tuales accepisse atqs Ecclam non posse
constare nisi ex perfecte Sanctis. 11ma Secta
Flamandiorum et Borboritar. Qui hoc no
mine adpellati sunt quod Scissione facta
a Mennonitis propter Anathemata et morum
Severitatem ab eis Sectis excommunicatos
in suam recipiebant communionem atqs ita
quoviis homines Profanos convocabant.
12mo Secta Hoffmannorum Qui 1. negant
Christum veram Carnem resumpsisse 2. Unam
tantum naam admittunt. 3. Salutem in
bonis operibus ponunt.
13 Secta. Waltrar. Qui se posteros Israelis
ac gloriabantur et a se discrepantes horren
ter afficiebant odiis
14 Secta. Libertinor. Qui Libertatem
Christianam in licentiam convertebant nullosqs
Magistratus sive Politicos sive Sacros
ferre volebant
15 Secta Mennonistar. a Simone Menno
nita dicta. Qui praecipue Pedobapti
smum impugnabant.

62 16 Monasterienses Qui regnum Sibi in omnibus quorumbant Polygamiam exercebant Revelationes extraordinarias simulabant. Raptus et Patrocinia frequentabant.

17 Secta Octonariorum Qui Sibi invicem pedes lavabant ad Imitationem Dñi J. Chri

18 Secta Silentiariorum Qui non tantum mutiloquium prohibebant verum etiam omnem de Religione conventiones et publicas de iis Conciones prohibebant: ideo quod malas istius temporis, et mundus indignus facta est ut ei prodicaretur Evangelium

19 Secta Spiritualium Qui Conversationem mundanam nuptias et Convivia Deo chiam Justissima damnabant. atque sine peccato homines in his rebus posse vivere credebant.

20 Secta Anoresiorum. Qui nullum regimen prorsus admittunt. neque ullam auctoritatem Pastorum agnoscunt.

§. 60 Historiam Anabaptistarum dedit eorumque eorum recensuit Joannes Hoornbeekius in Sum Controversiarum l. 5 ubi hujus quoque meminit errorum.

de quo in Parte Elenctica capitis VIti agitur. Quod non tam regent Mysterium S.tae Trinitatis, sed neque nota Trinitatis et Personalitatis in Divinitate volunt agno

§. 61 Articuli Anabaptistar. fidei scr. xa oppositi in Univers. Th. sunt. quos Marcius in Jure Syst. Sui Theolo gici enumerant et in eodem Systemate passim refutant

§. 62 Jacobus Personius Historicus Celeber. in Commentariis Suis Historicis de rebus per Europam gestis ab incunte Sæculo XVIo usq ad mortem Caroli VIti Historiam Phanaticor. hor. Anabaptistar. ab ovo ad malum elegantur contexuit Compulchram hanc in rem cum fructu potuerunt. Cæsar. Eberhardi Veijman nec non: Fried. A. Lampe. Hist. N. Test. Ecclesiasticam

§. 63 Errores autem eor. Capitales Pro ropsende h. e. principia error. scopum et objectiones in lucem protraxit denuda vit et solide refutavit Johan. Fried. Stapp fens Theolog. Professus in Georgia Augustana Theologiæ Polemicæ Tom. I. Cap. 18 integro

De Remonstrantibus

Origo § 64 Controversiæ Theologor. de Prædestinatione atq; annexis huic Capitibus non in Eccla Græca majores fuerunt Periodi. Prima, tempore Augustini. Is enim vivo adversus Pelagianos atq; Semi Pelagianos in Gallia ab Aº circiter Dñi 400 to Periodus Eccla Sæculo 9no ab Aº. Dñi 801 to cum Gottescalko Monacho Abbat. S. Augustini Sententiam sequente et impugnato Voneb Hincmaro deinde Rhabano Mauro item Joanne Erigena Scoto et aliis sed et defenso non minori cum studio a Remigio Episcopo Lugdunensi deinde a Floro atq; Prudentio Trecassino et variis agentibus Periodus 2da incipit ab Aº Dñi 1603 quo tempore Jacobus Arminius Damnatam olim ab Ecclesia Sententiam revocavit et controversiæ de præsidia

illa ni Delgius imprimis monit Edit. 65
Unde tamen post convocatam Synodum
Dordrechtanam Schisma Remonstrantium
enatum fuit

De Arminianis

§ 65 Occasio denominationis Remonstrantium haec est. Dum Arminius ad reddendam rationem provocatus suspect. ad Synod. Nationalem Dordrechtanam, illi ut eludere rent vim hujus Synodi A. D. 1610. Libellum Supplicum sub hoc titulo Remonstrantia exhibuerunt. Ordinibus Hollandiae in quo Sententiam suam quinq. articulis expositam repraesentarunt simulq. postulabant. ut ab Ordinibus pistantibus adversus hos Ecclesiae censuras in patrocinium et tuitionem reciperentur. Hunc Libellum Remonstrantia dicto Reformati obposuerunt contra Remonstrantes unde fluxerunt hae voces v. g. Remonstrantium et contra Remonstrantium.

§ 66 Remonstrantes eiam dicti sunt Quinquarticulani quoniam in collatione

66 Hagienſi Quinq; articulos falso pretio
obtrudebant Orthodoxi quaſi in illis tum
diſſentirent a Reformatis, cum tamen a
Samuele Marco Qui præſens fuit Syno
do Dordretana articulis 6 enumerentur
Diſſenſionis in fine Syſtem. ejus Theolog
Quinq; ante illi Famoſi articuli a quibus
Remonſtrantes nomen acceperunt Qui
quam articulares extant in Actis Synodi
Dordretanæ v. l. 1mus. De Prædeſtinatione
2. De Univerſalitate mortis Chriſti 3 De
natæ et Gratia Dei 4 De Converſione
hominis 5 De Perſeverantia Sanctorum
§. 67 Iidem Remonſtrantes a Coriphæo
ſuo Iacobo Arminio appellati ſunt Armi
niani Qui Iacob. Arminius nomen ſu
um antiquum v. g. Iacob. Hermanni
mutavit in nomen Arminii præpo
ſtere putatur quia in Gallia plurimos
Ieſuitas plaga imbiberat Quorum
nomina ſuo etiam declinaret quantop
ere placet ei Doctrina Dellarmini
ea nomine Dellarmini deſumpta ſibi
ſibi Arminii. Arminius hic fuit

Veter aquinas Batavus Ecclæ Amstelod.
damensis Pastor Vir equidem ingenio
citatis Sed novaturientis animi cui nihil
amidebat nisi quod aliqua novitatis Specie
se commendaret; Qui veterem Pelagia-
nam errantium et Syncretismum eam omnibus
impiis polatam cum suis sequelis resuscitavit et circa
A. D. 1599 Libros ab Ostorodio Socinia-no in
Belgium clam illatos legerat plerosq; in Eccles
Reformatis recepta Dogmata vel hoc ipso no
minis quod essent recepta fastidire cepit unde
et clam et palam Calvinum. Desam, Zanchi-
um et alios Reformata Eccle Doctores
sigillarunt, ac Dogmata Pelagianismo fa
ventia inter Tubi propagarunt. Interea mo
rum fuit Franciscus Idenius Profess. Theolog.
in Academia Lugdunensi in ejus locum corsi
lio Uytenbogardi Pastoris Amsterdamensis
et sacrioris ejus Socij ad Professorat. Arminii
in Lugdun vocatus, Huic Vocationi se se oppo
erunt Eccles. Deputatis ostendentes periculum
sub esse schismatis, si homo hic
novaturiens, Juventuti Academie ipsarum
Quare Arminius firmiret nihil se contra

recepta Ecclesiarum Doctrina dijere poterat doctus.
Sed mox fid. sefellit et Doctrinam veram
Jugillando Socinianor et alior Hereticor. ex
ceptionibus detorquere cepit; carpebat vero
vehementer Castellionem et alios errantes.
Hinc Discipuli ejus vel Domum vel
ad alias Academias delati doctrinam rece
ptam vellicandi posse Ecclis Reform. in
sultabit Quare Arminio se opposuit
Franciscus Gomarus Collega ejus Lugdunensis
Hic qui sequebantur errores Arminii dicti sunt
Arminiani. Orthodoxi vero, qui illis se oppo
nebant nominati sunt Gomaristæ. Hic
Arminius Doctrinam Prædestinationis duobus
complexus est libris habet etiam Libr.
Posthumum Amstelodami editum Cui
Titulus est: Jac. Arminii Examen Gro
tium, Franciscum Gomarum De Prædesti

§. 68. Mortuus est tandem Arminius Ao Dñi
1609 errores autem ejus non sunt demortui
sed propagati et amplificati per Successo
res, atq. Discipulos ejus: de quibus non
nihil nobis erit dicendum in sequentibus

§. 69 Nulli magis professi sunt 69
Socinianismum a quo tu nomine ab
horrendum quam Remonstrantes sive Qui
quamculanii sive Arminiani, ab eo pra
cipue tempore quo nobilis Ecclesij Refor.
se gregi Coetus conglomerunt, atqs non ado
ab Arminio et ejus placitis sed a Conrado
Vorstio in primis autem a Simone Epi
scopio moderari coperunt. Arminius e
quidem in plurimis Theologiæ capitibus
hæsitavit, non tum in solis de Prædy
stinatione Divina atqs annexis capiti
bus, in quibus quoqs eadem fere sunt
Socinianæ et Arminii opiniones sed reli
qua Socini placita vel non ita cognos
cit, vel non amplexus fuit quam ejus Successores

De Conrado Vorstio

§ 70 Conradus Vorstius Professor Theolog.
in Illust. Comitum Academiæ
Stenfordensis Scholæ, Qui a multis
ante annis ô tum suspectus erat Socini
anismi

10 animi. Sed etiam manifestum erat Socinianum quare diligenter Libri Socinianorum incubabat ex quibus gloriari quoq; audebat quod Deum esset demonstrare Deo ostendi. Item Libr. edederat De Deo, In quo asserebat Deum ei corpus Quanty Magnitudinis, Compositij. ex essentia et accidente mutabilem voluntatem atq; passiva potentia obnoxium et alia Dogmata portenta revocavit jam ante multa Secula in Synodis Oecumenicis condemnatis Hinc Conradus vocatus est ad Professionem in Locum Arminii defuncti Dejdamq; alij nimirum digni videbatur Arminianismi qui inepta novitatum ejus pertinacem. Displicuit aut Viris sanis opinionum monstris infesti Vocatio non tam Academiæ Heidelbergensis verum Dordracenus et Amstelodamensis Urbis Magistratus amplissimis ostendebant incommoda ex ejus vocatione ad Ecclesiam et Academiam totius Orbis

Reformato primam Lugduno Bat
variam. Unde tela Orthodoxia et Phã
retra S. Scripturar. et ãm antiquitatis
Ecclesiasticæ paritur et humanarũ Lingvarũ
depromuntur redundantia; Nicolaum me
valuit factio Utenbogardi Concionatoris
Amstelodamensis et ppugnatoris Scatabonis
Arminii. Unde Vorstius evocatus est Lei
dam ad Professionem Theologicam Com
paruit ille eamq; infinito cum detrimen
to Ecclæ abrumpisset nisi ipse Jacob.
Magnus Britannie Rex non modo
per Legat. suum apud. Ordines Delgti
Foederati intercessisset; Venum etiam Jo
deni cum ordinibus initio se renunciatu
minatus fuisset nisi Lejda dimoveret.
Conradum Vorstium hominem Ster
reum; cujus etiam Scripta imprimis
Libri. De Deo tanquã Arrianismo et
blasphemiis referta Ao 1611 Rex An
glie altefatus jussit comburi. Quare
ab ordinibus Delgti J. Vorstius pfectio
ne sua depulsus est, et tã Vocidan
se recepit.

De Simone Episcopio

§. II. Simon Episcopius ô ipsa sibi amolien-
dum de Socinianismo a se desenso praejudi-
cium putavit, quem palam profitebatur Lej
de pertractant, dictata Socini ipse quoq;
vrabat non adeo cognita ej remporibus
saltem non adeo mira qua postea paturant
in libris ab Episcopio Scriptis ubiq; cum
suerit Theologiam ad Socini doctrinam
et Methodum instituere comprobans hoc
omnibus suis Scriptis sive suo sive
communi Remonstrantium nomine edi-
tis unde notandum est in Theologia
manuali nra in Cap. De Auctore
Gratiæ Deo Trino cujus. pars Elen-
chica respicit auctorem nrum sub ni-
mio Remonstrantium ad hunc Episco-
pium et ejus sequaces Socinianizantes
qui simulant equidem se consentire
cum Orthodoxis in Cap. de S.ta Trinitate
sed tamen blasphemiis et detortionibus
Socini qui sant hujusq; quæ ibidem
affirmant Dogmata Antitrinitariorum
non nisi in Concilio Nicæno orta fuis-
set

set: Quemadmodum notavit in ejus
nio appendicis ad Leibnum Sum 2rō de Ari
nij Arminianismi Ant. Valen:
§ 72 Hic Episcopius diligens Arminii
discipulus, cui omnia sua studia debebat
in Louvn Franciæ Gomari antagonista
Arminii Lejdam anno fuit Ao 1612o
atqō postquam a Synodo Dordracena
Ao 1619nō una cum aliis Remonstran
tium Doctoribus munere suo exauctora
tus fuit, tamen invita Ecclia et Republi
ca primo Rotterodamum tamen Amstelo
redit Steph: Curcellæo in Professi: damnum
stopeū utili Remonstrantium operæ Epi
scopio in Theologia petit atqō ita dum
negotium Prædestinationis sufficienter
dedisset Schismati occasionem ipse in
trōsm Socinianæ Dogmata paulatim
ita suis operibus insinuavit ut ea et Re
monstrantium fuerit et sua sub Arminia
§ 73 Hinc non obscurum Confessionis fit
bigua et Iosar idcirco et sub eo Tabi
nato Præsidio Socinianismus latuerit
quippe Apologiam Illius ramquam Socini
ni amyeus

nianismo novam Confessionem edidit
Remonstrantium cuius nomine quam ta
men suo tum nomine rebuisset. cerv
In quo negotio an gravius peccavit Ar
minius an Sociotes Remonstrantium?
dubium est. quod publico suo nomine cer
tissent prodire illum Libr. quod Soci
nianismo a fronte et tergo ita tolerum
fuit infectum, ut ex eo manifestissimo
constituit Argyro ē Arminianismum.
Id Socinianismum ab ipsis nec plusq̄
illos ab Arminio, quam Arminius unquam
a Reformatis discessit. Quid enim con
ferebat, quod Episcopius Socinianum a
lios controversias sibi adoptaret. cū ipse
ē damnatam Socinianos. Horsius obser
vat. Arminianis quasi coincident quae
antea ab eis praefata nec intellecta sunt.
et plerique Deum Nomen Socinianum
hodie quoq̄ ex animo horrent.
De Steph. Curcellaeo. Joan. Clenio et
Philippo Limborchio

§ 74 Hic merito accipietur Steph. Cur
cellaeus Successor et Discipulus Episcopii

Episcopio ramen longe nitior ex 75
editione N. Test. Graeca Sic Sahi notes
Remonstrantium quoq. Jantor. exhibit
Magnus Hugo Grotius cujus Vitam
et Fata recensuimus in Prolegomenis
ad Inst. Jur. Nad et Gent. qui Cfa
sione in N. Fro. Salvatoris nri et Apstor
ca V. Into factor pro nris adlusionibus
et auomedaonibus mysticis Demonstrare
Spiritus habuit Unde natum illud de eo
Proverbium Grotius in V. Fro. alibi
quaesivit Extum. quem Cocceius ubi ipse vide
p. 75 Johannes Clericus sequitur Vir Sam
Polymarchus et hodiernor. coriphaeus
Remonstrantium ex operibus Sacris
variis Sic Sahi notis, infelicior pro in
Philosophicis: Quare hoc de eo circum
fertur. Quidquid Aristoteles subtilis vacuit vevolvit
Clericus indoctus, per negotia singula solvit.
§. 76 Hunc excipit Philippus Limborch
S. Limborchius Qui edidit Opus Institu. Theo
Grande in Folio pacis et lectionis Sacrae
liandae studio; Quod sapere.

16 int. Refor. et Remonstrantes med.
am Sequelam Vam. Hic Injectionibus
addidit etiam relationem historicam de ini
pio et progressu controversiae de Praedestinatione
et capitibus annexis in Belgio Foederato quae
tamen caute legendo relatio

§ 11 Illuc Successit Cantenburgius, operum
Limborchii et Summus aestimator et auctor
editor Utinam vere error hic in
Ecclesiastico iterum etate varios orbis et
Scholas subsequent Remonstrantium
Sed quod dolendum est R. Reformati parte
inficere coperunt, in primis Helvetiam,
nidum illum primae Reformationis, quem
hinc praeter Scholam Figurinam. Si qui
de habenda sit publicis relationibus
ulla superest quae non sit suspecta
de Remonstrantismo Genere autem
Nomen maxime Reformatorij Calvinus vel
eorum vel Sequelum vel in ejus locum
subrogatum nomen Arminii Hoc factum
est per Alphonsum Turretinum et

Pestenium. Turretinus oriundus a Fran-
cisco Turretino Orthodoxo illo Theologo &
Lenestico cum vero Alphonsus hic in se
nera athue etate manifesta prurientis et
nova urientis animi indicia esset documenta
pater ejus his cum monuit verbis. Si non
sem te futurum Remonstrantem Cen-
cem ibi frangerem. Rexit Joan. Vossius
Professore Leydensi Condiscipulo in Hol
verbo hujus Alphonsi nuper Anno de
sumto
1678 Vestenius autem originem traxit
ex antiqua illa Menstenior Diplomatis
Amstelod familia e quod Typographia
innumera prodierunt Emerita Septa
Hii Vestenius ediderat Collectionem
Manuscriptor. Biblior N. T. Graec.
in quo opere cum prodeat genuinum tum
Remonstrantisans. Liber ille prohibi
tus est ab Ordinibus Belgii Foederati
1679 Ex Helvetia Remonstantismus
Belgium quoq; irrepit nro etate
Gadensium, imprimis in Academia

Grijsd Franequerano ubi notatu erat
per Antonium Iesseniu Profess orem
Groningauum Hermannus Rhonena
de Hypothecis Amminianis ambobus et
reputatus quod opus lucem quoq; ederet
publicam Cetera per Dei gratiam
reliqua in Belgio Academia hactenus
immunis Iuxta a Remonstrantibus
in Germania et Belgio quod a me
magis dolendum est Remonstrantium
nuper Anno in Fraxinetanam quoq;
ntram migrarat primus qui hoc recte
vit fuit Pastor Enkedianus in Re for
religione parum fundatus. deinde patriis
homiliis Lutheranos Germanicis Co
cionibus Cardinalis Petri Pasmanni
et operibus Ieronimi Draconis Iesuitæ
qui errorem de Decretis et Prædestina
tione in publica Enkedinor cathedra
prædicarit monitus saepe et graviter re
prehensus agnoscensq; se ex ignorantia
errasse palinodiam cecinit et suidem
de pace, quemadmodum de eo operæ pre
nli.

tur. Alexius Stato Franciscanus
in Dissertatione Sua de Deo dicen
nente Pastor hic tandem evocatus et
in Insigni Agropolitano Gymnasium
ad Professionem Philosophicam Alu
no et grandi ere obnoxius et in Sup
cionem adulterii cum ancilla incidens
fuga turpi sibi consuluit tandemque
ad castra transit. Pontificiorum
80 Hunc locum sunt alii imprimis
Neo Academici, adducunt Auditor Spa
nequere Hermanni Jenema, qui Semi
nianismo suo non exiguo Ecclesiae nro
Rectori pepercit nullo
Qui tandem ad varias provocati Synodos
Generales Remonstrantium valde dixer.
et fide interposita juraverunt se nihil
a Libris ullis Symbolicis recessuros
Hic tandem auctor Juristas non nemo
qui pio beneficio Francofurtano abusus
sunt. cum Libris Lutheranor. legendis
occupatus fuisset in favorem praece
ptor Suor. Lutheranor quor. beneficio

usus erat expresse suum et verbis et sen
sibus de Praedestinatione
rali sui satis prodiet et Gratia Univer
et in Synodo Generaliter Quae Scripta
Enerdis refutata sunt ad Sanior em
tamen mentem redire non potuit
quare ex Reformatis Arminianos ex
Arminiano Vob desperationem pontificiu
sachus Hic Junius in solitudinem per
maserat e Cornelibus Sani Imperii
in hac Patria non neminem atqs
etiam aliquem eruditum V. Divini
Ministrum qui res articulos sibi con
fidet Religiosos et singularem consti
tuere consuebantur Eccliam quoq Sacra
mentum etiam cand. Dominica re
tantum simul sumpsere e manibus
Ministri illius sibi addicti.

§ 81 Historiam Arminianismi atqs Ec
clesiae quod recensuit Johan Florem
berchius in Summa Controversor.
Libro 8. Ex Recentioribus

autem ab origine eam deduxit Jn. 82
Adolph. Lampe in Hist Ecclesiast
Lib 2. Cap. 13. Sect. 20 et Sequent. Errores
vero Arminiano. ex professo refutarunt
inter veteres Patres Synod. Dordrectana
in Concilio ejusdem Synodi. Item Sa
muel Maresius in Systemate Theolog
atq; in Explicat. Confessionis Belgicæ
Addi merentur Antonius Valæus in
Libro de Arcanis Arminianor. Nec
omitti debet Petrus Molinæus qui edi
dit Anatomen Arminianismi de
versus quam anatomen dum censuram
scripsisset Joh. Arnoldus Corvinus

Remonstrans ab illo censuro anato
mia hanc vindicavit Antonius Valæus
Ex recentioribus Leges merentur
1. 82 Hei degger in Formula consensus
Ano 1742 Helvetica Confessioni
Claudiopoli dicta Salubri consilio
additus fuit. Item Johan. Vander.

83

Honert in Libro Suo de Gratia Particulari Item Arminianis Dnes. in Hypothesibus Arminianis Hermanni Jeremia Coronidis loco Unus pro Omnibus adjiciendus est Johan Gridcr. Trappens in Institutionibus Theologiæ Polemicæ Tomo. 4to Copiosissimo Tres 17mo.

Ao 1760 Die 10ma xbris finita est hæc dictatio Clarissimi Sigismundi N. Dorotheæ S.S.tæ Theologiæ Doctoris et Professoris Celeberrimi

Laus Honor et Gloria Deo. Ter optimo Maximo in Sæcula Sæculor. Amen

PUNCTA
Instructionis decimalis
FRENDELIANÆ,

cum
priscis Principum Instructionibus,
Articulis Regni Diætalibus,
Legibus Patriæ publicis,
Cleri Saxonum Privilegiis,
antiquo decimationis modo,
cumque recepta usu consuetudine,
collata,
necessariis quibusdam Observationibus
collustrata,
Thesiumque quarundam satu necessariarum
APPENDICE
aucta,

ab
ALETHOPHILO,

Anno M. DCC. LXIX. Mense Majo.

Bono cum DEO!

Punctorum Frendelianorum

I^mum

Vt primum Decimator ad quemli-
bet circuli sui pagum perueniet, Iudi-
cem pagi eiusdemque Iuratos, ac et-
iam Decimatoris hospitem, vnà item vini-
colam, siue vinearum, ac alterum campi
custodem, pro frocce anno currente integro,
eo fine ac fidelitatem, juramenti sacramen-
to mediante, adstringet, ut ibi, sub poena
articulari, quorumcunque incolarium
fors celationes deferre ac reuelare tene-
antur.

Obs. 1.

Hoc in Puncto Iudex pagi expressis verbis
distinguitur a Decimatoris hospite;

Obs. 2.

Celsissimi vero Transiluaniæ Principes
ipsum met pagi Iudicem, i.e. Villicum,
constituerant Decimatoris hospitem.

Fecit id
1., Christophorus Bathori, in Instructione, Anno 1580.
d. 22. Junii, ex publico Regnicolarum, consen-
su, Decimatoribus præscripta, Art. III. in verbis:
„Villici Decimatoribus Principis cibum et potum
„administrare debent.
2., Sigismundus Bathori, Instructionis pro Decimatoribus

in

in medio Saxonum constituti, Ao 1591. die 20. Junii, Alba Julia donata Art. V^to, in verbis: Asztala az Tolnagyval lygyen.

Obs. 3.

Idem, nimirum Decimatoris hospitem et pagi Judicem, seu Villicum, eandem esse personam, ex usu recepta, per duo forme secula continuata, constat consuetudine.

Obs. 4.

Unde patet, expressam hoc in Punto Judicis pagi et Decimatoris hospitis distinctionem, et priscis Principum Instructionibus, p. Obs. 2. nn. 1. 2. et recepto usu consuetudini, p. Obs. 3. esse contrariam.

Punctum II^dum.

Praeterea alium, ex quocunque sui circuli pago, agilem ac bonae famae hominem, juramenti sacramento ad fidelitatem ad Strictum, pro sui adjutorio, tempore decimationis, ad quaevis occurrentes discursiones mittendum, eliget ac denominabit, taliterque his peractis, illico ad decimationem ovium, caprarum, agnellorum, &c. manus movere debebit, et quidem penes singulorum, pecudes decimales possidentium incolarum, juramenti depositionem.

Obs. 5.

Vi hujus puncti, non agnelli tantum, sed oves etiam et capae essent decimandae.

Obs. 6.

E contrario I. nulla in Articulis Regni Transiluanici Diaetalibus, decimationis ouium, sed agnellorum tantùm fit mentio.

Confiat hoc ex oculari memorabrum Articulorum inspectione, quorum ex numero, ex. c. allego:

1.) Illos Diaetæ, Anno 1588. Mense Decembri, in Civitate Medgyes celebratæ, et ex his verba: Miképpen ennek előtte, azonképpen most is, végeztük, hogy az Urendátorok az szegény községen, bárány és méh, bura és bor Dezmát se Már. ton napjánál tovább ne tartassék.

2.) Illos Diaetæ, Anno 1607. d. 10. Junii, Colosvarini celebratæ, et verba quidem sequentia: Végeztük, hogy az Dezmát, mind borbul és báránybul, ugy vegyék ki, mint a régi szokás, &c.

Plures idem probantes Articulos brevitatis causa nunc taceo, dum mihi opportune in mentem venit recordari, quod in Regno etiam Hungariæ, non oves, sed agnelli tantum decimentur. Matthiæ certe I. Decreti V^ti Artic. I^mus ita sonat: Ecclesia, Sticæ Decimas habentes, de nullis alijs rebus, præterquam vinis, frugibus, agnellis, apibus, &c. s. nulla hic ouium et caprarum mentio: juxta antiquam Regni consuetudinem, decimas exigant.

Obs. 7.

Nec II. Patriæ Leges admittunt memoratam ouium decimationem.

Obs. 8.

Si dixeris: Immo vero eam expressa Lege esse definitam, Approbatarum quippe Constitutionum Part. III. Tit. V. Articulo V^to hæc legi: Végeztük, hogy ezen tul, indifferenter, mindenüt Erdélyben, borbul, -- juhokbol, és méhekből, az igaz tizéd dézma meg vétessék.

Obs. 9.

Obs. 9.

Respondeo 1., Vocabulum Juh, hoc loco Synecdochice usurpari, hoc est, genus [: oves :] poni, et speciem [: agnellos :] intelligendã esse.

Hoc memorati vocabuli interpretatio, vel inde eva, dit maxime probabilis, quod nulla, ætate in Articulo, decimationis agnellorum, citra controversiam decima, tioni obnoxiorum, sit mentio. Imo eam extra omnem dubitationis aleam ponit, Lex, (paucis post conditu, Articulum †) Transilv. Princeps, Achatius Barcsai, in Mandati Ao 1659. d. 3. Junii, Szász-Sebesini dati, verbis sequentibus: Parancsolyuk kegyelmes leve, lünket látván, senki öket [: Nagy-Jinkieket :] bá, rány avagy juh Dézmára, ne erőltesse. Cum enim vocabula juh et bárány, juxta commu, nem dubio procul illius temporis illorum usum, pro synonymis habuisse, quis non videt?

† electus

Obs. 10.

Respondeo 2., Allegatum Articulũ, non de Saxonibus [: quorum oves hoc in Punto decimari jubentur :] agere; verum de Valachis.

Probatur hoc ipsum Approb. Constitutt. l. c. sequentibus memorati Articuli verbis: Noha az Országnak némely részeiben mostanis az Oláhság Dézma a, dásal tartozik; de ellenben nagy rész helyein Dézma adatlanul élnek, mely mind a' több nemzetek, től állo községnek despectusára vagyon, mind penig egyéb iránt alkalmatlan dolog, egy bizonyos rend, ben nem lenni állapottyoknak, - - - végeztik annak okáért, hogy ezen tul, &c. [: Vid. obs. 8. :]

Obs. 11.

Respondeo 3., Eundem Articulum neutiquam quadrare ad Fundum, in quo ovium decimatio præcipitur, Regium; sed tantum modo ad nobilitarem.

A

A Diui enim Andreæ Hierosolymitani temporibus in Fundo Regio, nulla, nisi dum magna locorum pars, a Decimarum præstatione fuit libera; talis ergo esse debuit in nobilitari.

Obs. 12.

Respondeo 1: præmentionatum Articulum, ab anno, quo conditus est, 1653to, adeoque per centum, et quot excurrit, annos, nullum in Fundo Regio obtinuisse vigorem. /: Teste Historia, et experi:/

Obs. 13.

Si regeras: Atqui Cibinienses ab illo tempore decimasse subjectorum sibi Valachorum oves; Respondeo, suctam ipsis ouium defumptionem, terragii exactionem esse, non decimationem.

Obs. 14.

Accedit ad hæc, quod ouium Decimatio, patria Legibus non modo non sit stabilita, verum etiam articulariter prohibita. Probatur hoc desertum Articuli ad Obs. 6. nro 2. citati verbis sequentibus: Panaszolkodnak - - - hogy az Dézmát nem úgy arigalyák az Dézmások, az mint az régi jo szokás volna, hanem egy egy baromért, egy egy forintot vesznek; - - - Vétetnek azért, hogy az Dézmát barantsbul ugy vegyék ki, mint az régi szokás.

Obs. 15.

Admitto quidem in nonnullis Comitatuum locis, /: de omnibus id asseruare non audeo :/ præter agnellos, oves etiam de facto decimari; de jure vero id fieri, /: vi Obs. 9 :/ confidenter nego.

Fit nimirum contra genuinam Articuli Obs. 8. citati inter-

interpretationem, ex mera, ut plurimum Decimatorum, Dominis terrestribus complacere volentium, impunitatis insuper spe ductorum, potentia. Magna enim, s. vel Ethnico teste, magna illecebra peccandi, impunitatis spes est.

Obs. 16.

Nulla III. in Cleri Saxonum Priuilegiis decimationis ouium, sed agnellorum tantum fit mentio.

Probationis ideo sunto sequentia diuersissimorum, et temporum, et Principum, Priuilegia:

1, Illud Johannis Sigismundi, Feria quinta proxima post Dominicam Reminiscere, Anno 1563. in Ciuitate Segesvar, datum, ex eoque verba speciatim sequentia: Fidelitatibus Vestris harum serie firmissime mandamus, - - - ut Vos et quilibet vestrum, a modo in posterum uniuersas decimas musti, frugum, aucnę &c. nec non apum agnellorumque - - ipsis Parochis de jure, et ab antiquo, e medio vestri prouenire debentes - - prout leges et justitia requirunt, reddere et restituere, modis omnibus debeatis & teneamini.

2, Illud Catharinę, d. 29. Junii, Anno 1630. Albę Julię clarytum, ex eoque verba: Intelligentes per varias inrolationes et decimarum abusus, per nonnullorum decimatorum insolentiam, in sui medium inveni et exerceri inchoatos, in decimis precipue agnellorum, apum, frugum, &c.

3, Illud Georgii Rakoczi II. s. sub quo Articulus Approbatae Constitutionis Part. II. Tit. X^mi, V^tus Nationi Saxonicae tam prajudicioso, Anno 1653. est cusus: rectius informati, die 14. Aprilis, Anno 1658. emanatum, signanter verba: Az minémü usus eleitöl fogua obseruáltatott, és tartatott, buzának bötnek, - - perceptioban, azon mód és rend tartassék az bárányak és méhek dézmálásában.

4.) Illud Michaelis Apafi, Anno 1664. d. 12. Augusti, in castris in campo Lona positis, datum, in specie vero verba: Az bárányzok és méhekből is, valamenyi réfz eleitől fogva fzokott adatni az Predikatori rendek fzámara, minden akadály nélkül, adafsék-ki.

Obs. 17.

Nusquam denique IV. in Fundo Regio, seu terra Saxonum, ovium decimatio usu fuit, vel est, recepta. /Historia es capes. tope:/

Obs. 18.

Quibus praemissis, evidens est, alterum Studionis hujus decimalis punctum, et Articuli Transmia Dicatalibus, /: Obs. 6: et Patria Legibus, /: Obs. 7. segg :/ et Cleri Saxonum Privilegiis, /: Obs. 16 :/ et usu recepta consuetudini, /Obs. 17/ esse contrarium.

Punctum III.

Qua /: decimatione :/ finita, unicam Quartam Parocho loci offeret, qui si acceptauerit, bene quidem; secus docere tenebitur, quo jure plus pretendere nitatur, idque continuo Excelso Regii Thesaurariatus Consilio submittatur.

Obs. 19.

Huius puncti occasione notandum I. uni, eam tantum decimarum Quartam Parocho tribui, consequenter Fisco Regio tres vendicari.

Obs 20.

Obs. 20.

In Fundo autem Regio olim, signanter ab Ao 1224. usque ad annum 1580. plane nulla Fisco competit Decimarum Quarta. Probatur hoc assertio,

1y inde, quia Dnus Andreas II. in Privilegio Nationi in Transilvania Saxonicæ clementissime elargito, ex Fundo Regio, qua Saxonum terra pro Se, vel Fisco, nullam plane reservavit Decimarum partem.

2y inde, quia Isabella Regina, sequentia Sigismundi Imperatoris et Regis Hungariæ verba: „Volumus etiam, ut nullus omnino Vestrum - - a veraxum, justarum et integrarum + solutione se retrahat„ ea„ dem novis suis Literis privilegialibus, die 15. Julii, Ao 1558. Albæ Juliæ datis, inserendo, Pastoribus in Fundo Regio Saxonicis integras, s: sibique adeo nullas: decimas inde competere, Ipsa recognovit.

3y inde, quia Christophorus Bathori, dum vel unicam decimarum Saxonicalium Quartam, pro se acceptam latam vellet, s: tribus Quartis Clero relictis: non secus, nisi pro justa arenda, in rationem suam recipiendam duxerit, Ipsomet teste, suis in Asseurato, viis, die 12. Maji, Ao 1580. Albæ Jul. emanatis, ita se exprimente: Nos - - - a Pastoribus Ecclesiarum Saxonicalium, unam Quartam Decimarum, quotannis in rationem nostram, pro justa arenda et pretio, recipiendam duximus, - - - de reliquis vero tribus Quartis plenam atq; omnimodam eis damus facultatem, plenumque et omne jus attribuimus, eadem vel pro semet ipsis retinendi, vel vero aliis, quibuscunque voluerint, conferendi, nullius unquam contradictione et impeditione obstante.

+ Decimarum

Obs. 21.

Ab anno ~~eucharum~~ 1580. unica decimarum Saxonicalium Quarta, pro justa arenda et pretio, Fisco cessit.

Probat

Probatur:
1/ Christophori Bathori testimonio, ad Obs. immediate
praecedentem, nro 3. exhibito.
2/ Testimonio Inclytorum Transilvaniae Statuum &
Ordinum, Anno 1591. mense Novembri, Cibinii dieta-
liter congregatorum, sequenti: A' Nagyságod e-
lott való boldog emlékezetü Fejedelmeknek - -
- oly gondviselések volt, hogy ez Országbéli Püs-
pöpöket meg-találván selele, minden püspökök-
nimd Plebanusoktol egy egy Quartát kivántanak
és vetettenek esztendönként Arendában magoknak.

Obs. 22.

Anno autem 1612. eandem, formali pa-
do mediante, abrogã pondi Kucdum solito
arendae pretio, Princeps seu Fiscus, obtinuit.
Probatur Ipsius Principis, Gabrielis Bathori, testi-
monio, in Privilegio Anno 1612. d. 28. Novemb. Cibinii
dato, obvio, hunc que in modum concepto: Conventum
inter Nos, atque inter Primores totius Nationis
Saxonicae, utriusque Status, padum est, ut, a modo
in posterum successius semper temporibus, Nos
et Successores nostri, - - - proscriptam unã
Quartam decimarum, absque ulla arendae seu
taxae solutione, - - colligere, accumulare, ea-
que, more jam dudum in usum recepto, uti frui
valeamus, Successoresq; nostri valeant et possint.

Obs. 23.

Et hoc ipsa una decimarum Saxonicali-
um Quarta /Obs. 22:/ illa est, quae, memora-
ti padi vigore, hodie etiam Fisco competit.
/:Ipsa exper. teste:/

Obs. 24.

E contrario Locorum Parochis in Fundo Re-
gio Quarte competunt plures, et quidem, pro
Capitulorum diuersitate, aut duo, aut tres,

imo

immo quatuor etiam, seu integra decima.

Obs. 25.

Duo decimarum Quarta competunt singulis Capituli Schelkensis Fratribus. Probant hoc ipsum expressa Privilegii Gabrielis Bathoriani, ad Observat. 22. citati, verba sequentia: Pastores Capituli Nagy Selykensis, ex consuetudine antiquitus eorum jure, totalem et integram dimidietatem decimarum suarum, altera dimidietate pro Nobis, ac Fisco publico salua remanente, - - - pro sese usurpare licitum esse.

Obs. 26.

Tres decimarum Quarta competunt Pastoribus, in plerisque reliquis Saxonum Capitulis, Ecclesias suas curantibus.

Sese 1, Christophoro Bathori, in Assecuratoriis, ad Obs. 20. nro 3. citatis, circa clausulam.

2, Gabriele Bathori, in Privilegio ad Obs. 22. citati, verbis sequentibus: Mandamus firmiter, quatenus in libera ac absoluta perceptione trium Quartarum, - - - Reverendo Saxonico Nationis Vniuersitatem, singulosq; in ea consistentes et habitos, turbare, molestare, aut quouis sub colore, impedire, neq; quam presumatis, vel sitis ausi, modo aliquali. Sextibus

3, Regni Transmont. Statibus et Ordinibus, in sequentibus Confirmationis suæ, ad Obs. 21. nro 2. citato verbis: Mü-is, - - az három Quártanak eleitol fogva szokások szerint, percipiálásában, vigore praesentis Constitutionis, Országul, ö kegyelmeket, s Száss Papokat, sőt minden régi Privilegiumokban, az egész Vniversitast, és annak minden részeit, in ordine Ecclesiastico, confirmállyuk.

Obs. 27.

Obs. 27.

Quatuor autem earum Quarta, id est, integra decima, speciatim Ecclesiarum Capituli Barcensis competentium Pastoribus. Nec enim in Capitulo Decimo, vi Privilegii Gabrielis Bathoriani, ad Obs. 22. citati, Pastoribus remanserunt integræ.

Obs. 28.

Occasione tertii huius pundi II. notari meretur, quod unica decimarum Quarta loci Parocho offerri jubetur.

Obs. 29.

Cum autem tres s. Obs. 26. memoratæ decimarum Quartæ, (ut alias nunc taceam) in plerisque Fundi Regii Capitulis, Pastoribus Saxonicis privilegialiter sint collatæ, donatæ:

Probationis causa provoco ad Privilegii Gabrielis Bathoriani, sæpe jam citati, verba sequentia: Totales et integras tres partes decimarum, - - - ipsi Reverendæ Vniversitati Saxonicarum Ecclesiarum - - - restituendas, donandas et conferendas duximus.

Conf. etiam Obs. 26.

Obs. 30.

Eoque, universis eorum Successoribus, de novo, et privilegialiter, et Dotalitio, sint confirmatæ, Privilegialiter, per Gabrielem Bathori, verbis ad Obs. 26. nr. 2. adductis, hæc subjicientem: In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, memoratæ Rev. Vniversitati Dnorum Pastorum Saxonicæ Nationis, singulis, in gremio Almæ Ipsorum Communitatis inclusis, et habitis, præsentes literas nostras privilegiales, pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas, dandas duximus et concedendas. Dotalitio, juxta Articuli ad Obs. 26. nr. 3. citati verba.

Obs. 31.

Obs. 31.

Ad hæc memorata tres decimarum Quartæ, a nova huius confirmationis tempore, ultra centum et quinquaginta annos pacifice possessæ, et per Pastores libere sint perceptæ, ut: Historia Eccl. et experientia teste:

Obs. 32.

Patet, quod mandata hoc in puncto unico Quartæ loci Parocho fienda oblatio, manifesta, Veri Saxonici Priuilegiis contraria, Iureque Regni prohibita, sit iñouatio.

Probatur:

1.) Approb. constit. Part. II. Tit. X. Art. I. verbis: Semmi ujitás a' dézmálás dolgában ne legyen, hanem a' régi usus obseruáltassék.

2.) Priuilegii Catharinæ, ad Obs. 16. nr. 2. citati verbis: Mandamus firmiter, quatenus a modo deinceps - - decimatores nullas innouationes, et contra usum antiquum fiendas insolentias, exercere et patrare, ipsisque Ecclesiasticis Viris damna quovis ex eo modo irrogare, ullatenus audeant, vel præsumant modo aliquali.

Obs. 33.

Cum præterea Pastoribus Saxonicis, tres decimarum Quartas pro semet ipsis retinendi, plenum et omne jus competat; Juxta Assecuratoriarum Christophoro-Bathorianarum, ad Obs. 20. nr. 3. citatarum, clausulam.

Obs. 34.

Sique tribus decimarum Quartis, pro ipsorum arbitrio, uti possint,

Esse

Teste ipso Principe, Gabriele Bathori, in seguen-
tibus Priuilegii, ad Obs. 26. nr. 2. citati verbis:
Mandamus firmiter, quatenus in libera ac absolu-
ta perceptione trium Quartarum - - Rev-
dam Saxonicæ Nationis Vniuersitatem, - - - impedire
neque quam præsumatis, - - Sed pro se, suisque
Successoribus vniuersis, futuris ac Successuris tem-
pe, temporibus, libere, pacifice, ac citra quodlibet
impedimentum, colligi, accumulari, ipsisque pro
arbitrio ipsorum uti, frui et gaudere, permittere
modis omnibus debeatis ac teneamini.

Obs. 35.

Prouti iis etiam adu libere semper huc,
dum usi sunt, s. Teste experi-
entia.

Obs. 36.

Cum denique iidem priuilegiis et libertati-
bus suis, in omnibus et singulis eorum
clausulis et articulis, se accomodare mo-
dis omnibus valeant:
Juxta expressa Priuilegii, de 1613. d. 14. Junii per
Gabrielem Bathori, Saxonum Cæro clargiti, verba:
Si quis Subditorum - - - a Nobis, contra priui-
legia libertatesque Vestras, Literas Mandatorias
vobis directas et sonantes, extraheret, ex tunc
Vos, Priuilegiis et Libertatibus vestris, in omni-
bus et singulis eorum clausulis et articulis
accomodare, Litterasque ejusmodi, pro annihila-
tis, cassatis et invalidatis habere et reputare,
modis omnibus positis ac valeatis.

Obs. 37.

Tres decimarum Quartas, s. Obs. 26. s. pro re-
cepta usu consuetudine, s. Obs. 31. s. non expecta-
ta ulla decimatoris oblatione, quilibet Sa-
xonum

xonum Parochus pro se percipere libere
potest licitegue. /: Obs. 33. fin:/

Obs. 38.

Circa tertium hoc punctum notari III.
meretur vocabulum Docere, quod h.l.
nihil aliud significare potest, quam,
Instrumenta, Jus Parochorum Saxo-
nicorum decimale evincentia, producere.

Obs. 39.

In eo adeoque mandatur, vt Saxonum
Pastores, Priuilegia sua decimalia, /: in
his enim, non alibi, fundatur Jus eorum
decimale :/ coram Decimatoribus producant.

Obs. 40.

Ejusmodi autem productio, per regni
Articulos, legesque patrias, altiori foro
est reseruata.
Probatur hoc ipsum:
1.) Articulo Ao 1558. post Festum Michaelis Archan-
geli Albæ Jul. dietaliter condito, hunc-que in modum
concepto: Statutum est unanimi voto Fidelium
utriusq; Regni, ut Causæ nouarum violentiarum
– – idem Decimarum, – – – in Curia Majes-
statum Suarum Sacratissimarum – – –
continue judicentur.
2.) Compilatorum Constitutionum Part. V. Edicto 27.
ubi Forum Productorium his in verbis constitui-
tur: A' Tanács Vrak, Fö Tiszttek, és Tábla fiai,
convocáltatván egy bizonyos helyre, és ott re-
indéaltassanak. /: Donatiok :/

Obs. 41.

Et ante Consilii Gubernialis, Supremorum

Officiali

Officialium, Tabulaque Regia Assessorū, conuocationem, nemo Transiluanorum ad productionem est cogendus.

Probatur Compilat. Constitut. Dicto ad obseruationem immediate praecedentem citato, verbis: A' Tanács Urak, és Fő Tisztek, és Tabla fiai, con vocálvatván - - - addig penig productiora senki ne kérszerittessek.

Obs. 42.

Vnde luculenter satis patet, Pastores Saxonicos, ad mandatum coram Decimatoribus productionem, neutiquam esse obligatos. /: Obs. 41:/

Obs. 43.

Nec illud IV. silendum est, quod, iuxta tertium horce punctum, producta coram Decimatoribus, Instrumenta, Excelso Regii Thesaurariatus Consilio sint submittenda.

Obs. 44.

Cum autem Pastores Saxonici ad fiendam coram decimatoribus Instrumentorum suorum productionem non sint obligati, /: Obs. 42:/ cur ea Excelso Regii Thesaurariatus Consilio de facto submitti nequeant, evidens est.

Obs. 45.

Imo, cum mandata Instrumentorum submissio formalem sapiat eorum productionem, haec autem Foro reseruata sit altiori, /: Obs. 40:/ Lex denique de ejusmodi Instrumentorum submissione, Excelso Regio Thesaurariatus Consilio fienda, patrijs Transilvanorum in Legibus extet nulla: id quoque clare patefit, eadem memorato Consilio non esse submittenda.

Obs. 46.

Obs. 46.

Hisce ex premissis sole meridiano clarius elucescit, tertium Instructionis huius decimalis punctum, et Articulis Regni dotalibus, f. Obs. 26. nr. 3. it. Obs. 40. nr. 1. / et Legibus Patriae publicis, f. Obs. 32. nr. 1. it. Obs. 40. nr. 2. ac et Obs. 41. / et Cleri Saxonum Privilegiis, f. Obs. 25. it. Obs. 26. nr. 1. 2. nec non Obs. 34. / et antiquo decimationis modo, f. Obs. 31. et 35. / et recepto / ad quam tamen secundo VII. sit provocatio. / antiquo usu consuetudini, f. Obs. 31. 32. 35. / e diametro esse contrarium.

Punctum IV.

Porro, in singulis circuli sui pagis Decimator, cum Notario, aut loci Parocho, vel Ludimagistro, quemlibet patremfamilias, ita et viduas ac coelibes, et extraneos seu lipitores, de domo in domum adeundo, distinctim specificet, quam specificationem, prius juxta alphabetum in ordinem redactam, etiam per eundem assistentem, Parochum videlicet vel Ludimagistrum subscribi faciet, ac etiam ad Regestrum, incolas, ovas possidentes, secundum alphabetum apponet; priusquam autem Regestro vel decimationis Tabellae inseret, ad privatam chartam seu maculare, omnes suas operationes accurate sibi connotabit, sicque inde ad Regestrum vel Tabellam transferet, / et a Valachis et Catholicis non extraddabunt, sed pro fisco retinebunt: /

Obs.

Obs. 47.

Hoc in puncto mandatur I. ut cum decimatore Loci Parochus, vel Ludimagister, quemlibet Patremfamilias, &c. de domo in domum adeat.

Obs. 48.

Cum autem nec loci Parochus, nec Ludimagister, vlla ad id agendum Lege sit adstrictus, [: per exper:]

Obs. 49.

Neuter ad memoratam cum decimatore obambulationem, eò obligatus. [: Obs. 48:]
Vbi enim nulla Lex, ibi etiam nulla obligatio.

Obs. 50.

Eòdem in puncto, [: ut alia complura in eo obvia, nunc taceam :] II. decimas a Valachis, fundi Regii incolis, Saxonum Pastoribus non exigendas esse, mandatur.

Obs. 51.

Ad Valachorum decimas, vel pro locorum diuersitate, Quarta, aeque ad Saxonicum loci Parochum spectant, ac illa Saxonum.
Probatur hoc ipsum, Articulorum dictalium, Anno 1689. mense Julio, Radnothini conclusorum, Artic. III. qui ita habet: Az regius fundusra telepedett oláhok, az Káss. Papoknak azon fundusokról, az elött járni szokott bért szinten ugy be szolgáltattyák, mint mi. Dön azon kellyeken Szászok laktanak, nem pro judicálván, hogy az Kász Papnak tanitására nem járnak, vagy, hogy magoknak ökis Papot tartnak.
Si objicias: Articulum hunc Az 1691. mense decembri, Colosvarini, Art. VIII. dictaliter esse cassatum; respondeo: Cassatum quidem esse, ad decimas vel Quartas expresse exceptis. Verba Articuli huc pertinentia haec sunt: Mely 1689. esztendöben, Radnothon

cele-

ellebeáltatott Gyüléſünkben emanáltatott 3dik Articulus, - - - ez Articulusunk ezzével penitus caſſál, lyuk, és annihilállyuk; a' Décimát, vagy Quártát, mind azonáltal ide ném értvén.

Obs. 52.

Imo ex fundis etiam nobilitaribus Valachorum decimâ per Principes Paſtoribus Saxonicis ſunt adſerta.

Probatur hoc quoque adſertum:

1.) Georgii Rakoczii Literarum, Anno 1647. die 18. Januarii datarum verbis: Meg-engedtük néktik, /:az Nagy-Cserögödi Oláhoknak:/ kegyelmeſſen, hogy oláh Templomot épitthenének magoknak, és ahoz való Papot-is tarthaſſanak; de illyen conditionával, hogy a' Száſz-Papnak, és jövendőbélieknek-is, minden időben, adgyák meg azt az Décimát, mit edig adtanak, ez után-is adgyanak.

2.) Eiuſdem Mandato, ad Magnificum Dnum Stephanum Haller de Hallérkö, Anno 1648. die 7. Maji datum, verbis ſpeciatim ſequentibus: Parancsol, lyuk kegyelmeſſen - - ſzeme előtt viſelvén az igaſságot, a' Quártát az oláhokkal poſſeſſionaltaſſa ſzinten ugy, mint a' Száſzokkal, uron Réthen nevü faluban, a' Száſz Pap ſzámára.

Obs. 53.

Patet hinc, ne hoc quidem Punctum, vel cum Articulis Regni Diætalibus, /Obs. 51:/ vel Principum Tranſmissa Mandatis, /Obs. 52:/ eſſe compatibile.

Punctum V.

Ex hac decimatione ovium &c. obventurum prouentum, ſeu colligendas pecunias, apud ſe, ſub bona cura, conſeruabit, vt ſuo tempore, ſimul et ſemel, prouentus hujus

Speciei,

Specici, ex una eademque Sede collectos, ad casam hujatem Cameralem administrare valeat.

Obs. 54.

Huius Fundi vigore, Decimator ex decimatione ovium p.p. pecuniam colligere obligatur.

Obs. 55.

Cum autem ovium decimatio sit interdicta, f. Obs. 14: singue Fundo Regio huiusmodi usus nuspiam fuerit receptus f. Obs. 17: omnis autem in decimationis negotio innovatio articulariter prohibita, f. Obs. 32. nr. 1: a Decimatore, ex decimatione ovium, de jure nulla pecunia sunt colligenda.

Obs. 56.

Agnellorum etiam possessores, pro iis non pecunias dare; sed, pro more antiquitus usitato, eos in natura administrare tenentur.

Assertio hac probatur:

1.) Instructione Sigismundi Bathori, ad Obs. 2. nr. 2. citata, verbis Articuli XXI. sequentibus: Ha ki dézmát - - - pénzért az szegénységre akarna vetni, annak meg-vételével az szegenység ne taxaztzék, ha penig akaratyából meg-vészi, mind hasena, kéra, övé légyen.

2.) Verbis Articuli, ad Obs. 14. citati; quibus ex Matthia II. Decreti IV. Art. XLV. addo sequentia: Decimatores, - - - ab agnellis et hædis, nec non apibus, non pecuniam coalte, f. prout consueverunt: / Sed decimas deinceps in specie, ubi in eo usu fuerint, percipiant.

Obs. 57.

Decimatores ergo, nec ex agnellorum p.p. decimatione pecunias colligendas habent.

Obs. 58.

Quibus

Quibus observatis, hoc quoque Punctum, quoad colligendas ovium agnellorumque loco pecunias, uti Principis Instructioni, Regni que Articulo distali, /: Obs. 56 :/ ita antiquo decimationis modo, receptaque usu consuetudini /: Obs. 55 :/ contrariari, evidens est.

Punctum VI.

In casu, quo incolæ oves, capras, vel agnellos, &c. in rationem decimæ obvenientes, pretio determinato, utpote:

In I^ma Classe emporiorum Cibinienſium:

I^ma	Ovem, vel capram lactiferam, à	Xr. 5 ſt.
I^ma	Ovem vel capram ſterilem, —	" 45.
I^mum	Agnellum, — — —	" 34.
I^mum	Hædum, — — —	" 15.

In II^da Classe emporiorum; alibi:

I^ma	Ovem, vel capram lactiferam, —	" 5 ſt.
I^ma	D^to D^to ſterilem, —	" 45.
I^mum	Agnellum, — — — —	" 25.
I^mum	Hædulum, — — —	" 15

redimere nollent, laniones convenienti, ique bono modo ad coemendum allicienti atque conducenti; ſi vero nec per laniones modo præmiſſo diſtrahi poſſent, apud horos, inde videlicet provenientes, ad diſtractionem usque, relinquendo, curaque ovium concedendo, ſub prævia eaque ſeria reſarciendi damni, foro casu quo emergendi, impoſitione.

Obs. 59.

Obs. 59.

Hoc in Puncto I. pro redemtione ovium lactiferarum, cruciferorum 5ß. sive unius Floreni hungaricalis, Voñas dicti, pretium determinatur.

Obs. 60.

Eiusmodi autem pretii desumtio, Decima, toribus, ad antiquam decimandi consuetudi, nem remissis, articulariter est interdicta.

Probatur allegati Articuli ad Observationem 14tam citati verbis.

Obs. 61.

Eodem in Puncto II. damnum, circa deci, mas agnellorum, si post decimationem apud heros relinquantur, casu quo emergens, ab his resarciendum esse statuitur.

Obs. 62.

Cum autem eiusmodi damnum a misera plebe non sit resarciendum:

Probatur Articulo ad Obs. 6. nr. 2. citato, verbis speci, atim sequentibus: Az Dézmát bárányból ugy vegyék ki, mint az régi szokás; rajtok-is ne tartsák; ha pedig rajtok hadgyak, semmivel az szegeny emberne tartozzék; hanem az Dézmás fizetöye le, gyen: az hol in usu nem volt az bárany Dézmálás, ez után se legyen.

Obs. 63.

Huius quoque Puncti aperta ab Articulis Regni discrepantia [Obs. 60. et 62.] est in propatulo.

Punctum VII.

Tandem secundum Leges patrias, et con-

consuetudinem vsu antiquo receptam, Decimator, a qualibet sui circuli pago, in operationibus existens, aut ratione sui officii, ejusdem inibi existentiam exigente, competentiam, ast modestam, at sine excessu, intertentionem, sibi administrari, per incolas aut pagorum Judices, faciet.

Obs: 64.

Ad hujus Punti tenorem, Decimator, aut per incolas, aut per pagorum Judices, est intertenendus.

Obs. 65.

Ad antiquarum vero Instructionum, per ipsos Principes Decimatoribus proscriptarum, tenorem, non incola, sed soli pagi Judices, ad eorum intertentionem sunt obligati.

Prob. 1) Instructionis Christophori Bathoreana ad Obs. 2. m. t. citata, Articulo IIIto.

2) Instructionis Sigismundo-Bathoreanæ ad Obs. eandem citata, Artt. Vti qui ita habet: A' hol az Communitas nagy, az Dézmás kettö legyen, és tsak két lovak legyen, asztala az Folnagyval; ebéden és vatsorán két két tál étke, bor ebédre két ejtel, vatsorara is annyi: Az két Lóra adgyon az Folnagy napjában két véka zabot; ezéknek pedig az Folnagynak minden dézmája megengedtessék. Item Artt. VI. ita sonante: A' hol az Communitas kitsin, az Dézmás egy legyen, egy lovával legyen, és fél annyis adgyanak, magára és lovára. Ha peniq az Dézmás többel magával leneénmál az Dézmán, az Folnagy ezéknek semmit ne adgyon; az Dézmás, ha vendéges Kedvi akar,

az

az ő maga erszényére vendégeskedgyék.

Obs. 66.

Cui obligationi communis etiam pagi Iu-
dicum praxis hucdum respondit, et con-
suetudo. s. Teste experientia.

Obs. 67.

Modestam decimatoris competentiam,
vti in prandio, ita in coena, constituit
vnicus cibus, et odale vini vnicum.
Eique juxta expressa Instructionis, ad Observatio-
nem 6.ti ~~immediate praecedentem citata~~ verba, Arti-
culo VI. obvia.

Obs. 68.

Cumque, Successu temporis, qua hor pun-
dum, nonnulli decimatorum excessus es-
sent observati, ii ad antiquum usum
et consuetudinem sunt remissi.

Hoc quoque probatur Articulor. Dicabalium, Ao 1625.
Mense Majo, Albo Julia conditorum, Articulo X.mo:
Végeztük országul, hogy az Dézmások felesd ma-
gokkal ennek utánna az Dezmálásra ki ne men-
nyenek, s.l. feletéb való gazdálkodásra az Sze-
gény séget ne kénszerittsék, - - - hanem min-
denben a' régi usus observáltassék töllek. Item
Art. XVII. Vgyan Szászok közöt az Dézmások-is
az régi szokás szerint, élyenek az gazdálkodás-
ból.

Obs. 69.

Quæ vero illo tempore dici meruerit an-
tigua consuetudo, videre est ex Articulis Si-
gismundi Bathori decimalibus, ad Obs. 65.
in extenso exhibitis, nro 2.

Obs. 70.

Vnde

Vnde denuo satis patet superque, quod septimum quoque hoc Punctum, quoad fiendam per pagi incolas intertentionem manifeste aduersetur, et decimalibus Tx Armis Principum Instructionibus /Obs. 65:/ et recepta usu consuetudini. /: Obs. 66:/

Punctorum Conclusio.

Cuiusmodi praemissa Reflexionum Puncta, & quibus alia, ad affecturum messis tempus, alta sequetur Ordinatio: / sic nunc, pro moderna ovium, caprarum, agnellorum, etc. decimatione, ad amussim observare, ac secundum ea procedere, sua ducat obligationis. Cibinii, die 5ta Maji, 1769.

Martinus Frendel,
Registrator et Commissarius.

Obs. 71.

In hac Punctorum praemissorum Conclusione, Decimatoribus omnimoda eorum demandatur observatio.

Obs. 72.

Cum autem eadem Puncta:

1.) priscis Transmarinis Principum Instructionibus. /: Obs. 2. nr. 1. 2. Obs. 56. nr. 1. Obs. 65. nr. 1. 2.:/

2.) Articulis Regni Dotalibus, /: Obs. 14. Obs. 26. nr. 3. Obs. 40. nr. 1. / Obs. 51. Obs. 62.:/

3.) Legibus Patriis publicis, /: Obs. 32. nr. 1. Obs. 40. nr. 2. Obs. 41.:/

4.) Recessibus Saxonum Fiscalibus, / Obs. 25. Obs. 26. nr.

1.

i. 2. Obs. 34. et 36.]

5.) Antiquo decimationis modo, et recepto usu consuetudini, [: Obs. 17. Obs. 31 et 35. item Obs. 66.] e diametro sint contraria:

Obs. 73.

Ast, ne Principum quidem Missiles, Juri Regni, nec Litteræ eorum Mandatorio, Partium Saxonicorum priuilegiis ac libertatibus contrariæ, sint obseruandæ:

Probatur 1.) Articulo Diatali, Anno 1599. Mense Martio Medgyesini condito, specialim verbis: Misiliseck, ha contrak Jus Regni eránáltatnak, ne obseruáltassanak.

2.) Gabrielis Bathori Priuilegio supra ad Obs. 36. citato, verbisque ibidem allegatis.

Obs. 74.

Evidens est, multo minus præmissa Reflexionum, seu Instructionis decimalis Punctа, qua Juri Regni, Partiumque Saxonicorum Priuilegiis, [: Obs. 72. nr. 3. & 4.] tam insigniter contraria, esse obseruanda.

Thesium quarundam hoc tempore scitu necessariarum APPENDIX.

Sectio I.
Thesium Generalium
Thesis I.

Sub

Sub Auguſtiſſimo Domus Auſtriacæ regi„
mine, Franciæ Theſaurarii ab excelſo
Regio Gubernio dependeant, neceſſe eſt.

Fidicibus Tranſilvaniæ Statibus ac Ordinibus, in Dieta,
Anno 1692. Menſe Martio, Cibinii congregatis, in Conditi„
onum, Dominium Theſaurarium priuatiue concernenti„
um, I^ma, qua huius eſt tenoris: Romai Császárnak,
Kegyelmes Vrunk, koronás Királyunk, ő Felſége szolgá„
latyának promotiojára, és az egész Hazának javára,
és meg-maradására nézendő dolgokban, eö Nagysága,
Gubernator Vrunkal, és az egész Tanácsal, egyvet ér„
tsen, és mind azokban dependeállyon, szükséges.

Theſis II.

Fidem, absque Conſilii Gubernialis pra„
ſcitu et conſenſu, Auguſtam Aulam ne
informent.

Probatur deſumtis ex ipſa Theſaurarii Tranſilvanici
Iuramenti formula, verbis ſequentibus: Az Felséges
Vdvart, Gubernator Vr, és az Tanács, hire consenſu
nélkül, nem informálom „ iisdem Diætalibus in
Articulis obuia.

Theſis III.

Cauere debent üdem, ne inuſitati quidpiam
hanc in Patriam introducant, aut per alios
introduci patiantur.

Probatur eorundem Articulorum Conditione Theſaurar„
atum concernente, II^da, verbis: Az eö Felsége Diplomá„
jának 14. Pundumának tartása szerént, præcaveállya
eö kegyelme, hogy kamara Comisſiroit, és egyéb inuſita„
turnokat, sem maga eö kegyelme, sem mások, be ne
hozanak; se azokat ne acceptállya; sőt az fele dol„
gokot, mellyek ez Hazának áralmások, Gubernator
Vrunkal, és az egésa Tanácsal együt, igyekezenek
orvaſolni.

Theſis IV.

Præfectorum, ſ: ex. gr. conſtitutorum in Dieti„

matio „

mationis negotio (Comissariorum) autoritas, ita debet esse circumscripta, ut nullius libertatem violare valeant.

Probatur, Approbat. Constitutt. Part. V. Dido XLVIII. verbis: A' Fejedelmek oly Professusokat constituálnyanak, kik Zálogos Hazafiaibol állók légyenek, és ugy-is circumscribáltassák authoritások, hogy a' Nemesség, s' minden rendeknek szabadsága, és az Országnak törvénye, általok meg-ne bantassék, s' annak ártalmára valo absoluta authoritás ne adattassék.

Thesis V.

Absoluta adeoque autoritas, in aliorum nocumentum, Praefectis haudquaquam est concedenda.

Probatur Dicti, ad Thesin immediate precedentem citati, verbis postremis.

Thesis VI.

Receptarum in Transilvania Religionum personae, prouentuum suorum intuitu, non sunt turbandae.

Probatur Articulorum Dictalium Ao 1591. Mense Novembri Albae Juliae conditorum, Art. I. verbis: Az recepta Religiokon valókat, se jövedelmekben, se semmi nemü állapattyokban, meg-ne haborittsák.

Thesis VII.

Nemo Saxonum, absque Juris ordine, damnificandus.

Probatur Compilat. Constitutt. Part. III. Tit. XIII. Art. IV.to verbis: Végeztük ezt-is, hogy az Fráter Vátion lévö Atyánkfiai közöt, - - - fenkit-is, valamely sinistra informatiora, absque Juris ordine, meg-károsítani ne attentállyanak.

Thes. VIII.

Thesis VIII.

Ante factum Fori Productorii convocatio nem [redacted] ad productionem, nemo est adigendus.

Probatur Eorundem Compilat: Constitutt: Part. V. Dicto XXVII. verbis: A' mely Fiscalis Fogságok a' Fiscustol másoknak conferáltatnak, azokról producállyák a' Possessorok Donatiojokat alkalmatos időben akorra, mikor a' Nagyságod Kegyelmes tetzése accedál, a' Tanács Urak, Fő- Tisztek, és Tábla fiai, convocáltatván egy bizonyos helyre, és ott revideáltassanak, mellyek maradhatnak meg, és mellyek nem, addig penig producktiora senki ne kénszerittessék.

Thesis IX.

Nullius persona in officio constituta Bona, ante judicialem causa discussio nem, sunt sequestranda.

Probatur Articulorum Ao 1588. Mense Decembri Magyessini conditorum, verbis: Történtek illyen dolgok, hogy Nagyságodtol Missilis leveleket vévén kapitányokra, - - - vágy egyéb Tisztbéliekre, kiknek vigorával, minden törvény ellen, Fogságot el-foglaltak: Könyörgünk Nagyságodnak, hogy Nagod ennek utánna, se ez Országban, se Magyar Országban, ez féle Missilist ne adasson, ha nem, ha mely Fogságat sequester kezhez kel adni, törvény discussioja mennyen ki.

Thesis X.

Potentiosi Bonorum occupatores sunt refranandi.

Probatur Approbat: Constitutt: Part. III. Tit. VIII. Art. Imo verbis: Hogy a' magok erejekben bizakodo és vakmerö emberek, kik sem az Istennek, sem az Országnak törvényével, nem gondolván, potentiosa occupatiokat tennének, refrenáltassanak, vegeztettet.

Thesis XI.

Thesis XI.

Regni Judices, intellecta proba, taque potentia, potentiarium de damni restitutione admoneant.

Probatur citati ad Thesin immediate precedentem Articuli verbis sequentibus: Ha ki valakinek Jószágát, örökségét, vagy egyéb javait, mera et absoluta potentia mediante, törvényes ut és mod kivül, el foglalná, - - - a' meg-bántodot fel panaszt exponálván, és mentöl hellyesebben lehet, annak igaz voltát comprobálván-is, a' Vármegye vagy Szék, a' dolgot ugy lenni comperiálván, elsőbek mindgyárt admoneállyák a Potentiarius.

Thesis XII.

Si Potentiarius, ad factam Comitatus aut Pedis admonitionem, ablata Bona non restituerit, eádem Judices restitui faciant.

Probatur eiusdem procitati Articuli verbis sequentibus: Ha az illyen admonitiora - - nem remittálna s'ja vait:) a' Tisztek tartozzanak ki menni, és az el foglalt Bonumokot, cum poena minoris potentiae ac refusione damnorum, restituállyák eo facto.

Thesis XIII.

Quodsi Bona, potentiose ablata, in Fisci etiam manibus deprehenderentur, modo Lege patria definito, eorum restitutio per Judices procuranda.

Probatur approbat. Constitut. Partis citatae, Tituli citati, Art. IIdi verbis: Történtenek néha a' Fejedelmek neve alat valo potentiák, - - - de hogy ennek után na affele dolgok ez Hazában ugyan ne-is hallattassanak, és affélékre valo alkalmatosságok-is tollál.

tarsanak

tassanak, a' Fejedelmeket arcum veniálo méltosá-
gok ellen való dolgokat impetrálni igyekezö szemé-
lyek-is refrénáltassanak, vegezteté, - - - ha
Fiscus kezénél találtatnék az ollyan Joszág lenni,
a' Vármegye, vagy Szék elsöben, tartozo submis-
sioval, requirállyák a' Fejedelmeket, kik-is, az
Országnak tartozo kötelességeket meg-gondolván,
és az dolognak igasságat meg-tapasztalván, pa-
rantsollyák restituálni, eo facto.

Thesis XIV.

Fiscus eo juridico Processu, quo priva-
tus Nobilis, Causas suas contra alios
inchoet.

Probatur Articulorum Dietalium Anno 1650. die
20ma Martii, Albo Julia conditorum, XXXImo, nro
5to, speciatim verbis: Ha mely Joszágokban az
Fiscus ennek utánna valami latitáló és sub-
ticeált Jusz venne eszében, azt eo juridico processu,
valamint egy más között az privatus Nemes
Atyánkfiai szoktanak perleni, inchoállya Causáját
a' Fiscus-is. Conf. Approb. Constitt. Part. III. Tit.
VIII. Art. V.

Thesis XV.

Saxonibus, juxta continuum vsum, eo-
rumque Priuilegia, justitia est admini-
stranda.

Probatur compilatae Constitut. Part. III. Tit. XIII. Art.
IV. verbis: Végeztük azt-is, hogy az Szász Nation
lévö Atyánkfiai között, - - a' continuus usus, Mu-
nicipale Jusok, és Priuilegiumok szerént, Kinek
kinek indifferenter, minden helyekben igasságos tör-
vényt kötelesek légyenek - - ki szolgáltatni.

Thesis XVI.

Statuta, diuturna Ecclesiarum liber-

tati,

tati, earumque Priuilegiis contraria, sunt invalida.

Probatur Decreti Tripartiti, Prologi Art. IX. verbis: Si Statutum sit contra libertatem Ecclesiarum diuturnam, vel Priuilegia eis concessa, non valet.

Sectio II.

Thesium Specialium

Membrum I.

De Decimis.

Thesis XVII.

Decima, ante annum 1588. cuipiam collata, eidem non sunt auferendo.

Probatur Approbat. constitut. Part. II. Tit. VIII. Art. I. verbis: Ha olyan Jószágok, Vezmák, és egyéb Fiscalis Proventusok, foglaltattanak volna ez ideig el, mellyek 1588. Szentiöbéli Gyülés elöt adták volna el Principes Regni, pro tempore constituti, a' dolog meg-bizonyosodván, meg-adassanak, és az után-is afféle Jószágok, Vezmák, és egyeb féle Proventusok, el ne foglaltassanak.

Thesis XVIII.

Decima sunt prouentus Pastorum Sacrorum Sacerdotum iusti et legitimi.

Probatur hac Thesis:

1. Christophori Bathori Priuilegio, Ao 1579. d. 4. Julii Albae Juliae emanato, verbis: Quum autem -- Decima, et alii legitimi prouentus, Ministris Ecclesiarum ubiuis in hoc regno nostro constitutis, integre et inviolabiliter reddi atque conseruari -- debeant: Volentes Nos quoque -- ipsos universos Pastores, quos iustis ac debitis eorum prouentibus ne

quaquam

quaquam defraudari et destitui conuenit, in antiquis suis finibus et Priuilegiis protegere, et conseruare &.

2. Eiusdem Arenda Assecuratoriis, ad Obs. 20. citatis, hisce speciatim verbis: Arendam eiusdem Quarte, plene et integre, atque sine omni defectu, persolui curabimus, neque eorum s. Pastorum Ecclesiarum Saxonicalium justos et legitimos prouentus hac in parte, minuere volumus, aut permittimus.

Thesis XIX.

Successiuis semper temporibus iisdem persoluendi,

Probatur Priuilegio Christophori Bathori, ad Thes. immediate precedentem, nro. citato, verbis: Mandamus - - - quatenus Vos, a modo deinceps, successiuis semper temporibus, ipsos Pastores - - in suis finibus et Priuilegiis, ac Decimarum, fructuum, - - perceptionibus, impedire, turbare et molestare - - ne praesumatis; Sed Pastoribus vestris de vniuersis fructibus, - - justas et debitas Decimas, plenarie et sine vlla tergiuersatione - - - pendere ac persoluere, modis omnibus debeatis et teneamini.

Thesis XX.

Et quidem non obstantibus literis, per quoslibet qualitercunque impetratis.

Probatur verbis Priuilegii, ad Thesin precedentem citati, sequentibus: Pastoribus vestris - - Decimas plenarie, et sine vlla tergiuersatione, non obstantibus literis, per quoslibet qualitercunque impetratis, persoluere modis omnibus debeatis et teneamini. Conf. Conf. etiam Obseruatio 7.3.

Thesis XXI.

Decima Augustana Confessioni addictis

Pasto-

Pastoribus priuilegialiter sunt confir-
mata.

Et quidem, ut alios taceamus:

1.) A felicis reminiscentiæ Imperatore Ferdinando I. in suis Priuilegii Nationalis Andreæani confirmationalibus, Ao 1552. d. 20. Martii, Posonii datis.

2.) A pia retroactorum Poloniarum Rege et Transilvaniæ Principe, Stephano Bathori, in nouis ejusdem Nationalis Priuilegii confirmatoriis, Ao 1583. die 3. Martii, in arce Regia Napolomicensi datis.

3.) A Principe Gabriele Bathori, in peculiari Priuilegio, ad obs. 22. alibique aliquoties citato, huiusque specialem conclusione: Prout damus, donamus et confirmamus, approbamusque et ratificamus atque confirmamus. Ad quorum quidem omnium, et singulorum in eisdem contentorum, obseruationem, succeſſores etiam nostros, legitimos videlicet Transiluaniæ Principes, adstrictos et obligatos esse volumus, jure perpetuo et irreuocabiliter.

Thesis XXII.

Et quidem confirmatione tam stricta, vt
nemo in earum perceptione turbandus sit.

Probatur hac adsertio:

1.) Priuilegio Isabellæ, Ao 1559. d. 10 Julii, Albæ Juliæ emanato, verbis: Vniuersis et singulis, mandamus firmiter, quatenus nullus omnino vestrum, Ecclesiarum Saxonicalium Plebanos atque Ministros, in suis Iuribus, et antiquis libertatibus, imo etiam perceptione fructuum, decimarum et emolumentorum annuorum, - - - impedire, turbare, molestare, aut, sub quo, piam prætextu et colore, in iis inquietare, lacessere, damnificare aut debeat.

2.) Sacro Divi Leopoldi Diplomate, Ao 1691. die 4. Decembris, vniuersæ Transiluaniæ clementissime elargito, verbis: Confirmamus - - - Decimas et deniique quæuis beneficia ac Bona, siue priuatis, siue Ciuitatibus et Communitatibus ac Coetibus, siue cuicunque ex receptis Religionibus addicta Ecclesiæ,

Parochis

Parochiæ, - - - ita, vt nemo omnino hac occasione in suis Bonis, nec per Nos, nec per quemcunque, sacri aut profani Ordinis Virum, impetendo aut addionando turbetur. Conf. Thes. VI.

Thesis XXIII.

Eadem ipsis expressa etiam patria Lege sunt adserta.

Approbatarum videlicet Constitutionum Part. I. Tit. V. Art. I. in verbis: A' melly helyeken az Egyházi Tanitóknak, Décmájok, Quártájok, avagy egyéb eleitől fogva rend szerént járni szokot jövedelmek volt, és vagyon, azt senki tőlök el-venni és el-tartani ne merészellye.

Thesis XXIV.

Decimæ per neminem sunt diminuendæ.

Probatur Stephani Bathori Mandato, Anno 1575. d. 18. Octobr. Albæ Juliæ dato, verbis: Mandamus vobis firmiter harum serie, ut nullus vestrum Pastorum pastoriporum (: Saxonicorum :) decimas, jura et reditus diminuere, attingere et violare audeat.

Thesis XXV.

Decimarum appropriatio via Juris fieri debet, non potentia mediante.

Probatur generatim verbis supra ad Thesin IV. citatis: speciatim vero peculiari Georgii Rakoczi I. Mandato, Az 1644. d. 10. Septembris Albæ Juliæ dato, verbis: Nemzetes Apafi Erzsébet Aszszony, - - (: Szász Zalakna nevü falubani az három Quartát magának foglalta hatalmasul, és csak az negyedik egy Quartát hadta az Predikátornak, az Ecclesia Szabadságinak romlására, - - - Ha mi közzé Jahoz az három Quartákhoz vagyon akar kinek, s'bátor Apafi Erzsébeth Aszszonynak is, ne hatalmával, hanem törvénynek igaz útyán, appropriállya magának, az közönséges igasságnak kévánsága szerint.

Thes-

Thesis XXVI.

Decimarum ab antiquo possessarum ablatores, florenis ducentis sunt mulctandi.

Probatur hac Thesis:

1., Privilegio Isabellæ ad Thesin XXII. nro 1. citato, verbis: „Mandamus firmiter, quatenus nullus omnino vestrum Ecclesiarum Saecularium Plebanos, – – – percipiendi, decimarum – – – damnificare debeat, nec sit ausus quoquo modo, sub gravissima indignationis nostræ, Fidelique Nostri Serenissimi patris, et oneribus judiciariis ducentorum florenorum, in Fiscum Nostrum irremisse persoluendis.

2., Articulis, Anno 1578. Mense Aprili, Colosvárini conditis, verbis speciatim sequentibus: „Ahol Predikátor vagyon, jövedelmébe senki el ne szakaszton; hanem minden ember az egyházi emberek jövedelmét ki szolgáltassa, – – – Ha kik ez ellen tselekednek, – – – Két száz forint büntetés alat az jövedelem az egyházi embernek megadattassék.

Thesis XXVII.

Oblata Decima sunt restituenda.

Probatur Articulis ad Thesin immediate precedentem nro 2. allegatis. His addi merentur Articuli Dietales, Anno 1649. Mense Januario Albæ Iuliæ conditi, eorque his, Articuli speciatim VIII. verba sequentia: Hogy Nagyságod kegyelmesen igéri arra magát, hogy az kik közülünk Nagyságodat requirálni foggyák, s' comprobállyák, hogy szószagokat, nem az Articulusban Specificált mód szerint, hanem, in reali et pacifico dominio lévén, potentia mediante, extorbáltattanak volna, és az Fiscushoz, applicáltattyák volna, az olyanokat restituálni, vagy másképpen contentáltatni igéri Nagyságod, alázatosson meg szolgállyuk Nagyságodnak.

Membrum

Membrum II.

De Decimatoribus.

Thesis XXVIII.

Decimatores Fiscales esse debent Patriæ filii.

Probatur hac Thesis Articulorum Dietalium ad Thes. III. citatorum, conditionisque II. ibi allegatæ, verbis: Az ſinus Fő Tiſztek: után való Tiſzteket álliſa eő kegyelme ſ: Theſaurarius Ur: ſ maga rez hazaſiaitul, ſine reſpectu Religionis.

Thesis XXVIIII.

Personæ insuper residentiatæ,

Probatur Approbat. Conſtitt. Part. III Tit. XI. Art. I. verbis: A' Nemáſok reſidentiás - - - emberek legyenek.

Thesis XXX.

Ad hæc boni ac integerrimi Viri, et quidem Saxones.

Probatur Mandato Stephani Bathori, Az is 83. die 17. Martii, in Arce Nepolomiensi emanato, verbis: Fidelitatibus veſtris ſ officialibus Trendarum noſtrarum Saxonicalium, pro tempore conſtitutis, et in futurum conſtituendis ſ harum ſerie committimus et mandamus firmiter, ut - - e medio ipſorum Saxonum, bonos ac integerrimos viros, Decimatores eligant et conſtituant.

Thesis XXXI.

Decimatores decimas, Fiscum concernentes, impartialiter, et absque simultatis stu, dio, procurare tenentur.

Probatur Mandati ad Theſin immediate præcedentem citati verbis: Decimatores, citra ullam alterutrius partis affectionem, aut ſimultatis ſtudium, decimas ad rationem noſtram procurent.

Thesis XXXII.

Deci-

Decimatorum Instrudiones, tam Constitutionibus Regni, quam Justitiæ, debent esse consentaneæ

Probatur Approbat. Constitut. Part II. Tit. X. Art. IV. verbis: Mindennek, a' kiknek incumbál, — — — mind az Ország végezéssivel, mind penig egyéb iránt, az igassággal egyező ió Instrudiokat készítsenek, melly által a' Dezmásoknak insolentiai és exorbitantiai meg-zabolázhassanak.

Thesis XXXIII.

Decimatores Instrudiones suas, ante decimationem, cum locorum Magistratibus communicare tenentur.

Probatur Articulorum Dietalium Anno 1630. Mense Januario Albæ Juliæ conditorum, Articulo LXXII^do, verbis: Végeztük Országul, mikor az Arendatorok az Dezmásokat ki bocsátyák, Instrudiojokat vigyék az Magistratusokhoz, és az Tolnagy eskütt emberek. kel azt meg-látván, élyenek nékiek adatott Instrudiójok szerént.

Thesis XXXIIII.

Decimatores, in terra Saxonum decimationem secundum Nationis Articulos deciales instituere tenentur.

Hæc Thesis probatur:

1.) Articulorum Dietalium Anno 1601. Mense Januario Claudiopoli conditorum, verbis: Az Dezmások állapotyárul az minémü Articulusok az Szászságnak vagyon, tartsák a' hoz az Dezmások magokat: az Szászok-is azonképpen.

2.) Sigismundi Bathori Literis Arendæ Assecuratoriis, Cibiniensi Capitulo, Anno 1593. die 13. Maji Albæ Juliæ datis, verbis specialim sequentibus: Decimatores in priori ipsorum consuetudine et officiis, juxta Articulos, in Anno 1580. ex publico Totius Regnicolarum consensu sancitos, contineantur.

Thesis

Thesis XXXV.

Decimatoribus omnis Pastorum in decimatione damnificatio seriò est prohibita.

Probatur Privilegio Catharinæ, ad Ass. 16. nro 2, citato, specialim verbis: Decimatores nullas innovationes, et contra usum antiquum fiendas insolentias, exercere et patrare, ipsisque Ecclesiasticis viris damna quævis ex eo inferre, ullatenus audeant, vel præsumant modo aliquali.

Thesis XXXVI.

Decimatores exorbitantes juxta Articulos Regni sunt puniendi.

Mandante Michaele Apafio, in Literis An° 1676. D. 16. Mensis Julii, in Castro Rédnoth datis, verbis: A' Dézmások exorbitálások felöl ugy tudgyuk, hogy az Nemes Országnak sok rendbéli erös Articulusi és büntetési extálnak melynek szerént, ha ki közzülek exorbitál, büntettessék.

Thesis XXXVII.

Decimatores, indecenter excedentes, in negotio moram non ferente, licet in persona arrestare.

Probatur Approbat. Constitut. Part. V. Edicto XVI. verbis: Ha mi illetlen Excessusokat a' Dézmások cselekesznek, - - - szabados légyen - - - ha a' dolog halade, kot nem személyedhetne, személyekben-is öket arrestálhatni.

Membrum III.

De Pastoribus decimas percipientibus.

Thesis XXXVIII.

Ab Augustissima etiam domo Austri-

aca

aca Pastoribus Saxonicis diplomatice confirmata sunt Decima.

Probatur Diui Leopoldi Diplomate Majori, Transsilua-nia, Ao 1691. d. 4. Decembris, Vienna clargito, verbi: Confirmamus fidelibus Statibus - - - omnes Hun-garia Regum, similiter omnium - - - Transsilua-nia Principum, Donationes, Collationes, Priuilegia, - - - Decimas, et denique quavis beneficia et Bona, siue priuatis, siue Ciuitatibus et Communi-tatibus et coetibus, siue cuicunque ex receptis Religionibus addicta Ecclesia, Parrochia vel Schola - - fadas et data.

Thesis XXXIX.

Hacque confirmatione mediante iis simul imperturbata, quieta ac in poste-rum quoque duratura possessio est fir-mata.

Probatur hac assertio:

1.) Eadem Leopoldi Diplomate Majori, Articulo ci-tato, verbi: confirmamus - - - ita, vt nemo o-mnino in suis Bonis, s. praxcensitis, nec per Nos, nec per quemcunque, Sacri aut profani Ordinis vi-rorum, impetendo aut admonando turbetur, sed unus-quisque ea, qua nunc habet et possedet, in posterum etiam habeat et possideat, secundum dictas Regio vel Principum Donationes.

2.) Eadem Diplomate Minori, Ao 1693. die 9. Aprilis dato, verbis: Quatuor Religiones in Transsiluania receptas, in libero exercitio, Juribus, Bonis et Possessionibus, uti iis nunc fru-untur, sine turbatione qualicunque, quiete et pa-cifice, in posterum relinquendas esse.

Thesis XL.

Eadem

Eadem ipsis firmata, fide apud Augu-
stissimam Domum Austriacam nullo
unquam tempore violabili.

Probatur praecitati Diplomatis Leopoldi Majoris Con-
clusione, verbis: Tenore praesentium promittendo
in verbo Regio, ac apud Nos, et Nostram Sere-
nissimam Domum, nunquam violabili fide, quod
illos firmiter at inconcusse seruabimus, et ser-
uari faciemus.

Thesis XLI.

Atque adeo, inter alios, Pastorum quo-
que Saxonicorum decimas percipiendi
Jus, hodie quoque firmum est ac invio-
labile (v. per Thes. XIX. XXI. sq. it. XXXVIII.
sq.)

Mantissa.

Thesis XLII.

Ad vindicandam Iurium Nationis
Saxonicae violationem, reliquae etiam duae
Nationes, immo vniuersi Transilvaniae
Status et Ordines, vi Vnionis, sunt ob-
ligati.

Probatur Articulorum Diatalium ad Thes. XXXIII. alle-
gatorum, vel Approb. Constitutt. Part. III. Tit. I. Art. I.
verbis sequentibus: Erik egy priuata persona mélto
igasságra mellet-is, mind a' három Nemzetség és
minden Statusok, egyenlö értelemmel és akarattal,
minden úton és módon, egy másnak patronálljunk,
és egy mást oltalmazzuk.

Thesis XLIII.

Natio

Natio Saxonica, olim mala, modernis fere similia, perpessa, eorum remedium Suos apud Principes invenit.

Anno certe 1580. die 17. Aprilis, in Comitiis Albensibus, cum Duumviri: Franciscus Kendi et Georgius Daczo, Justissimo Principi, Christophoro Bathori, omni modo persuadere conarentur, ut omnes Saxonum Pastores redderet Quartistas, contradicente pia recordationis Nationis Comite, Alberto Hueth, seu Huttero, Princeps die 18. eiusd. respondit: Nemo, sine justa et bene perpensa examinataque causa, debet privari suis prouentibus et priuilegiis. Hucusque nemo unquam juste potuit illos culpare vel notare vlla nota, ob quam demereantur priuationem, tam Priuilegiorum, quam prouentuum, - - - Volo itaque ac mando, ut de reliquis Regni necessitatibus proponatis, disseratis, ac decimas intactas relinquatis. Testibus citatis mentionati anni et mensis Diatalibus.

Anno 1674. s. adeoque elapso integro ferme Saeculo, Pastoribus Saxonicis decimarum intuitu de novo molestatis, Princeps Apafius, in Comitiis Albensibus mense Nouembri celebratis, consuluit Articulo, ex ordine XIV. sequenti: Nem kevés meg-bántodásokat jelentik ebből-is, a' Szász Nation lévö Atyánkfiai, hogy némely nyughatatlan elméjü emberek, nem gondolván az Orszag sok rendbeli Articulusival, siniestra informatiokat csaleknek, mellyel sok rendbeli Kazánk törvényivel ellenkezö commissiokat eszközlenek, sokoknak nagy károkra, meg-bántodásokra, mellynek meg-orvasláset Nagyságod, Tanáts Ur hiveivel, kegyelmesen igeri.

His addo, priuatis etiam Pastoribus, decimarum intuitu damnificatis, justitiam administrari fecisse Principes. Ex multis unicum dd. exiset sufficiat Pastoris Szász-Zalaknaiensis exemplum. Qualiter hunc consolatus sit Georgius Rakoczi, Senior, comprobant: Johannes Kemény, Supremus, et Petrus Szénási, Vice-Arendator, suis in Recognitionalibus, d. 22de Maji, An. 1647. in Arce Fogaras datis, verbis speciatim sequentibus: Recognoscimus per

praesentes

praesentes - - - Lévén néminémüi Controversia az Zalakna nevü Fejérvármegyebéli Falunak bizonyos Arendája felet, és azon Falunak Décimá, jának percipiálása felet, - - az Patronus három Quartát occupálá maga Számára, az Décimában az Predikátornak pedig engedet csak egy Quártát, - - - az mi kegyelmes Urunk annuált ke„ gyelmesen annak, hogy ez után - - az három Quárta cedállyon az ott való Predikátornak, az negyedik Quarta az Fiscusnak, vagy ha re„ nimáltatik, az Patronusnak. Et hic ipse decimas percipiendi modo, prememorato in pago, Száß Za, lakna, hodie etiam usu venit.

Thesis XLIV.

Idem se, hoc etiam tempore, apud Piissimam Suam Reginam - Principem, Mariam Theresiam, inventuram, in san„ ctissimo verbo Eius Regio confisa, certo certius sibi promittit Natio Transilua„ nica Saxonica.

Nec enim ad momentum dememinisse possumus Re„ scripti, in Causa Barcensium Decimali, A° 1761. d. 22da Augusti, Viennæ emanati, verborumque ex eo tanta Principe dignissimorum: Longe ab„ sumus, Fisco nostro aliquid adjicere, quod Eidem non competit, - - - e conuerso veritati et ju„ stitiæ, omni tempore, et in omnibus judicii pa„ tibus, locum dare perpendimus, minimeque intendi„ mus, ut Priuilegiis bene merita Nationis Saxo„ nicæ detrahatur.

Nec etiam fidelium Transilvanorum, consequente„ que Saxonum, ullius, sine omnimoda mentis acquiescentia meminisse potest Articuli, Articulo„ rum A° 1744. sanctorum, VIti, ex eoque ver„ borum prorsus inæstimabilium: „Vniuersos et sin„ gulos Fideles Nobis dilectos chara Nobis Tran„ silvania, trium Nationum Status et Ordines,

sine

sine discrimine Religionum, - - - reddimus
Nos certos et securos, non secus ac alios quos-
vis, cuiusvis gradus et conditionis, eiusdem Pri-
vilegiatus Nobilitas, universos et singulos, quod eo-
dem in suis Foribus, Legibus, Privilegiis, Im mu-
nitatibusque et Indultis, qua videlicet ab alte
Dictis Augustissimis Predecessoribus, Avo nimi-
rum, Patruo et Genitore, nostris desideratissimis,
seu Diplomatice, seu aliis sacrum hoc Diploma
secutis benignissimis Resolutionibus et Sandio-
nibus, tam circa Sacra, quam profana, chara
Nobis Trannia concessa et indulta fuere, cle-
mentissime non modo confirmemus, verum etian
illibate simus conservaturæ. „ Accedit expres-
sa in Articulorum prefatorum Conclusione pre-
tiosissima Regia promissio: „ Omnia et singula
in illis, ac promissis Articulis contenta, accepta
habentes, - - - tam Nos Ipse observabimus,
quam per alios quoscunque Fideles nostros, ob-
servari faciemus.

III

Hac

Hac in Opella allegantur:

I. Priscæ Principum Instructiones:

Christophori Bathori, ab Ao 1580. d. 22. Junii. Obs. 2. nr. 1. it. Obs. 65. nr. 1.

Sigismundi Bathori, ab Ao 1591. d. 20. Jun. Obs. 2. nr. 2. Obs. 56. nr. 1. Obs. 65. nr. 2. Obs. 67.

II. Articuli Regni Diætales:

Ab Ao 1558, Mense Octob. Obs. 40. nr. 1.
" — 1578, Mense April. Thes. 26. m. 2. it. Thes. 27.
" — 1588, Mense Dec. Obs. 6. nr. 1. Thes. 9.
" — 1591, Mense Nov. Obs. 21. nr. 2. Obs. 26. nr. 3. Obs. 30. it. Thesi 6.
" — 1599, Mense Martio, Obs. 73. nr. 1.
" — 1601, Mense Januar. Thes. 34. nr. 1.
" — 1607, Mense Junio, Obs. 6. nr. 2. Obs. 14. Obs. 56. nr. 2. Obs. 60. et 62.
" — 1625, Mense Majo, Obs. 68.
" — 1630, Mense Januar. Thes. 33. et 42.
" — 1649, Mense Januar. Thes. 27.
" — 1650, Mense Martio. Thes. 14.
" — 1674, Mense Novembr. Thes. 43.
" — 1689, Mense Julio, Obs. 51.
" — 1691, Mense Decembri, Obs. 51.
" — 1692, Mense Martio, Thes. 1, 2, 3. it. 28.
" — 1744, Mense Augusto, Thes. 44.

m. Hæ eruuntur ex Articulis Regni Hungariæ. Articuli, ab Ao 1598. Tekeli Dni. Explor. Obs. 6. nr. 2. " — 1608. Mense Martio Obs. 56. nr. 2.

III. Leges Patriæ publicæ:

Decreti Tripartiti, Prolog. Art. 9. Thes. 16.

Approbatarum Regni Tranniæ Constitutionum

Part. I. Tit. V. Art. I. Thes. 23.
Part. II. Tit. VIII. Art. I. Thes. 17.
—. II. Tit. X. Art. I. Obs. 32. nr. 1.
— II. Tit. X. Art. IV. Thes. 32.
— II. Tit. XI. Art. I. Thes. 29.
Part. III. Tit. I. Art. I. Thes. 42.

Part.

Part. III. Tit. V. Art. II. Obs. 8. 10.
— III. Tit. VIII. Art. I. Thes. 10. 11. 12.
— III. Tit. VIII. Art. II. Thes. 13.
Part. V. Edicto XVI. Thes. 37.
— V. Edicto XLVIII. Thes. 4. et 5.

Compilatarum Regni Hungariæ Constitutionum:
Part. III. Tit. XIII. Art. IV. Thes. 7. et 15.
— V. Edicto XXVII. Obs. 40. nr. 2. et Obs. 41. item Thes. 8.

IV. Cleri Saxonum Priuilegia, Manutentionales, &c.

Andreæ II. ab Anno 1224. Obs. 20. nr. 1.
4. Ferdinandi I. ab An. 1552. d. 20. Martii. Thes. 21. nr. 1.
Isabellæ Reg. ab An. 1558. d. 15. Julii. Obs. 20. nr. 2.
Ejusdem, — — — 1559. d. 10. Jul. Thes. 22. nr. 1. item Thes. 26. nr. 1.
Joh. Sigismundi, ab An. 1563. p. Dom. Rom. Obs. 16. nr. 1.
Stephani Báthori — 1575. d. 18. Oct. Thes. 24.
4. Ejusdem, — 1583. d. 17. Mart. Thes. 30. 31.
Christoph. Báthori — 1579. d. 4. Jul. Thes. 18. nr. 1. it. Thes. 19. 20.
Ejusdem — — 1580. d. 12. Maji, Obs. 20. nr. 3. Obs. 21. nr. 1. Obs. 26. nr. 1. Obs. 33. Thes. 18. nr. 2.
Sigism. Báthori — — 1593. d. 13. Maji. Thes. 34. nr. 2.
Gabrielis Báthori — — 1612. d. 28. Nov. Obs. 22. 25. Obs. 26. nr. 2. Obs. 27. 29. 30. & 34. Thes. 21. nr. 3. ~~item Thes. 32.~~
Ejusdem, — — — 1613. d. 14. Junii, Obs. 36. item Obs. 73. nr. 2.
Catharinæ, — — — 1630. d. 29. Junii. Obs. 16. nr. 2. Obs. 32. nr. 2. Thes. 35. et 42.
Georgii Rakoczi I. — 1644. d. 10. Sept. Thes. 25.
Ejusdem — — 1647. d. 18. Jan. Obs. 52. nr. 1.

4. Sigismundi, R. M. ab An. 1425. Dom. Palm. Obs. 20. nr. 2.
4. Steph. Báthori, ab An. 1583. d. 3. Martii, Thes. 21. nr. 2.

~~Georgii~~

Georgii Rakoczi I. ab Ao 1648. d. 7. Maji. Obs. 52. n. 2.
Johannis Kemény, - - - 1647. d. 22. Maji. Thes. 43.
Georgii Rakoczi II. - - 1658. d. 14. Apr. Obs. 16. nr. 3. Obs. 32. nr. 2.
Achatii Bartsai, - - - 1659. d. 3. Junii. Obs. 9.
Michaelis Apafi - - 1664. d. 12. Aug. Obs. 16. nr. 4.
Ejusdem, - - - 1676. d. 16. Julii, Thes. 36.
Leopoldi, - - - 1691. d. 4. Dec. Thes. 22. nr. 2. Thes. 38, 39 nr. 1. et 40.
Ejusdem, - - - 1693. d. 9. Apr. Thes. 39. nr. 2.
Mariæ Theresiæ - - 1761. d. 22. Aug. Tes. fo 44.